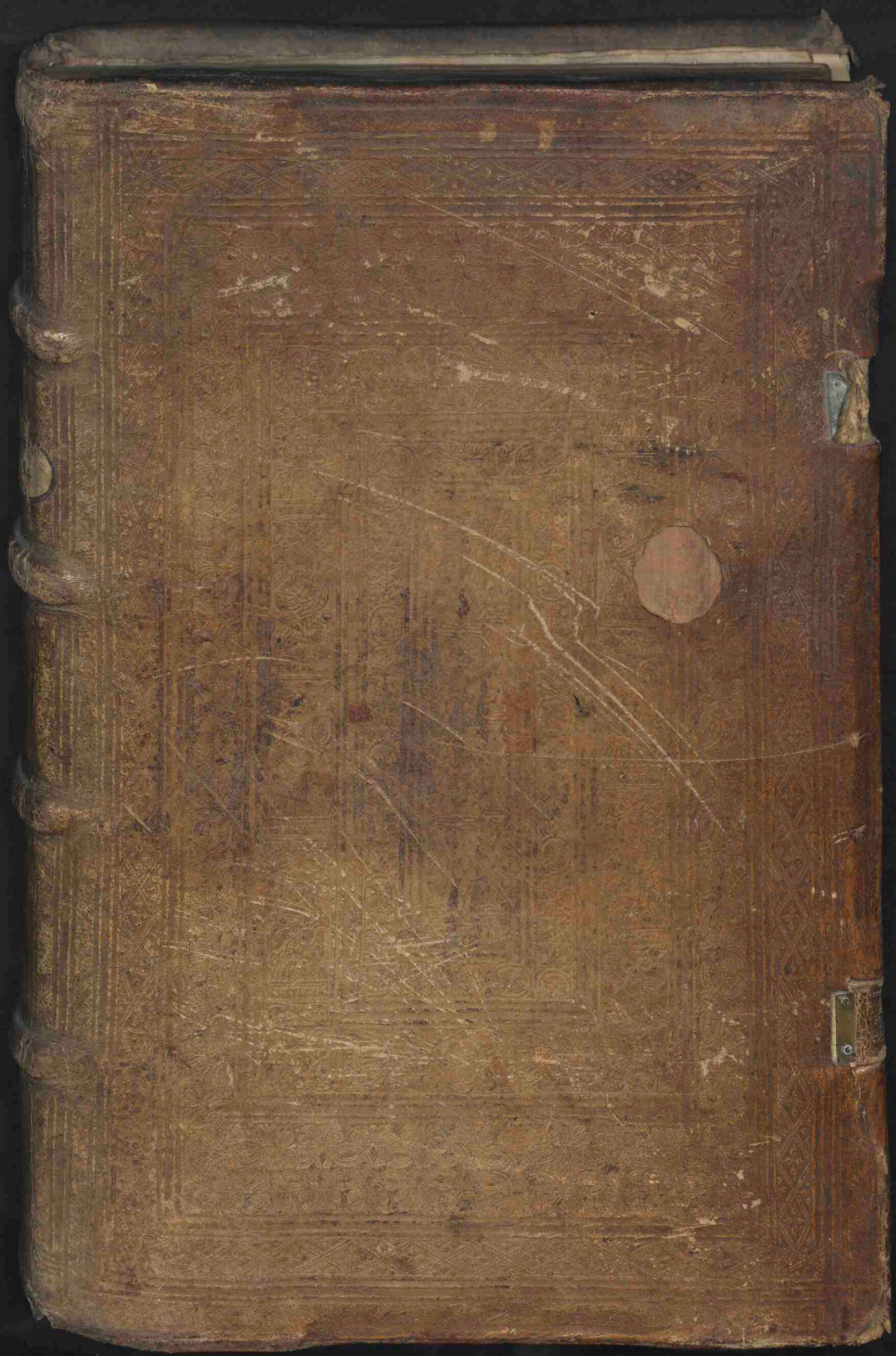

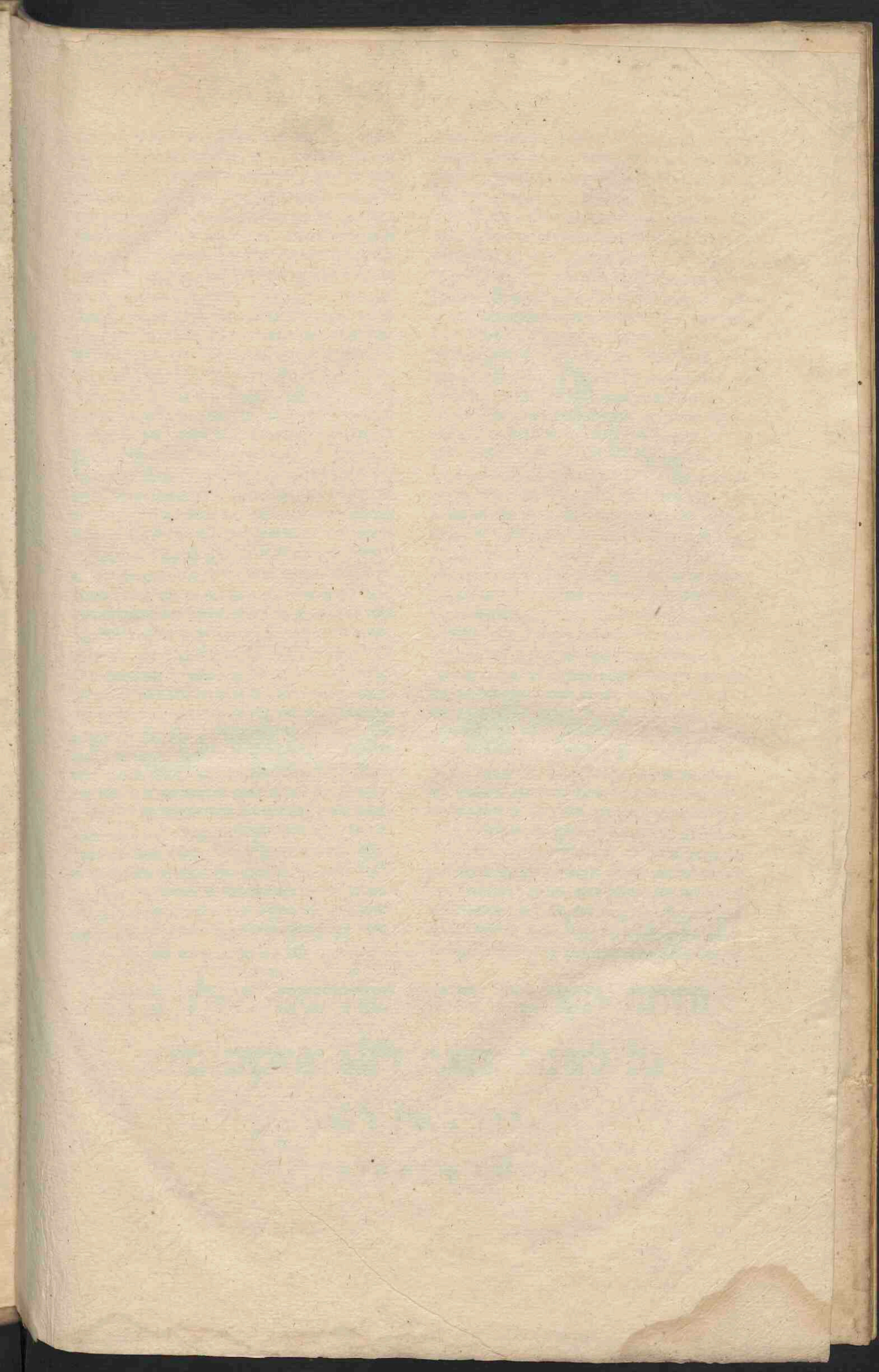
Midraš T?hill?m rabt? ?im Midraš Š?m?'el rabt?.

<https://hdl.handle.net/1874/382724>

Litterae Orientales

Folio n°. 94.

מדרש שמואל

דוד לארון במקום וגו' אלא מקום המזבח בחמשים הנהוין
כשש מאות שקל אחר רבי אלעזר בן שמוע אנה לא שמעתי
מפומיה דאבא הכריה שמעונה מפומיה דאבא ויתן דוד לארון
וגו' אבל הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים בכסף
שקלים חמשים ויבן דוד שם מזבח ליה וגו' רבי תנחומא ורב
ביבי בשם רבי אליעזר בן יעקב נמשלו ישראל כחול בת החול
הזה את חופר בו גומא מבערב בשחרית את מוצא אותר
שנתמלאה מאליה כך כל אותן האוכלוסין שנפלו בימי דוד
נתמלאו בימי שלמה ההר יהודה ישראל הבים כחול אשר על
שפת הים וגו' אר יהודה ברכי סימון אנה לא שמעתי מפומיה
דאבא הכריה אינון שמעונה מפומיה דאבא ויעתה יי לארץ
ותעצר המגפה מעל ישראל כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה
וגו' ובני יוסף אשר יורד לו במצרים רבי לוי בשם רבי שמואל
בר נחמן ראת מימד אדם כותן לחבירו ששים וששה וזהר
ונתן לו אף שלשה והוא מונה אותן שבעים אלא זו יוכרי
שוורתה בדרך ולידתה בין החומות והוא מונה אותה שנאמר
ושם אשת עמרם יוכרי וגו' רבי לוי בשם רבי שמואל בר נחמן
למוד הוא הקבה שהוא מונח את השבט הזה עד שהוא במעי
אמר ההר לידותו בני ידותו גדליהו צמי וישעיהו חסביהו
ומתיתו ששה בפרט המשח ובכלל ששה אלא זה שמעי
שמנאו הקבה עד שהוא במעי אמו ואם יאמר לך אדם עשירי
שמעי אמור לו עשירי לדוכן ויש אומרין בן דן השלים עמהם
בהורתו של רבי מאיר מצאו כתוב ובני דן הושים בני דן חשים
ההר ויבאו הגלעד ואל ארץ תחתים חדשו ויבאו דנה יעק
זככי אל צידון ויבאו הגלעד גרש ארץ תחתים חדשי בית
יום דנה פניים דנה יעק מדה כנגד מדה דן נכנס בצלמוניתו
אצל אביו ומתברך בשבעי אלף ובנימין נכנס בעשרה ומתברך
בארבעים אלף ויש אומרים סרחת אשר השלימה עמהן שב
ותקרא אשה חכמה וגו' ויקרב אליהו וגו' אמרה ליה קצור את
גליתא לפרוס שבך ותמסר ותאם לאב דבר ידברו בראשונה
אין את בן תורה ואין דוד בן תורה וכן התמו על כן תמו דברי
תורה לאכן כתב כי תקרב אל עיר וגו' שמא למלחמה כתב
אמר לה ואת מאן את אמרה ליה אנכי שלומי אמוני ישראל
אני שהשלמתי מנינם של ישראל במצרים אני היא שהשלמתי
באמן לנאמן יוסף למשרה מה את להמית עיר וליא שאני אם
בישראל למה תכלע נחלת יי מיר ועין יואב ויאם הלילה הלילה
שני פעמים אלא הלילה ליואב והלילה לדוד הלילה לדוד
והלילה למלכותו אלא לא כן הדבר כי אש מהר אפרים שבע
בן בכרי שמו נשא ידובלך כדוד אם כמלך למה כדוד ואם
כדוד למה כמלך רבי עזריה בשם רבי יהודה בר סימון ללמדך
שכל מי שמעמיד פניו כמלך כאילו מעמיד בתלמידי חכמים
על אחת כמה וכמה שהיה דוד מלך ישראל ותלמידו חכם אר

ידון כל המעיו פניו כמלך כאילו מעיו פניו בשכינה שג' נשא
ידו כמלך כדוד כמלך זה מלך מלכי המלכים הקבה ואחר כך
כדוד זה דוד מלך ישראל תנו אותו לכדוד וגו' ומנן הות ידעתי
אלא אמרה כל מאן דמחצף אפיה במלכות בית דוד מרים הוא
רישיה מן לעיל מיד ותכזב האשה אל כל העם כחכמתה ומח
ויתת חכמתה דאמרת להן לית אתון שמיעין כיואב לית אתון
שמיעין כדוד ודרא אומה קמה בהון או האי מלכו קמת קדמיהון
אמרין לה ומהו בעי אמרר להון אלף גברין הוא בעי לא שב
לכן למיתן אלף גברין ולא למיחרב מדינתכון אמרין לה כל
בר נש וכר נש יהיב לפום מה דאית ליה אמרר להון אנה
אזלה ומפייס ליה דילמא דהוא שביק ציבחר עכדת גרמה אזלה
ואתי אמרה להון חמש מאון גברי הוא בעי לא שב למיתן לית
חמש מאון גברי ולא למיחרב מדינתכון עתדון ליה וחמש
מאון גברין אמרה אנה אזלה ומפייסה ליה דילמא דהוא
שביק ציבחר עכדת גרמא אזלה ואתיא אמרה להון חד גבר הוא
בעי מנכון אמרין לה אי שב קרמא הוא אכן יהיבן יתיה לית
אמרה להון אכסנאי הוא ושבע בן בכרי שמו מיד עכדו כל העם
ויכרתו את ראש שבע בן בכרי וישלכו אל יואב וגו' אר שמואל
בר נחמן אר יונתן מפני מה זכו מרדכי ואסתר לעשות נס זה
על ידם מפני אשתו של שמעי אם אביהם שהעלה שני צדיקים
מן ההרניה ואלו הן אחימעץ וינתן בשעה שרדפו עבדי אבשלום
אחיהם רצו והכנסו לכיתו של שמעי מה עשתה אותה הצדקת
הכניסה אותם בתוך הכאר ופירעה את עצמה ושכח על פי
הכאר כדי שתציל את שני הצדיקים מן המיתה כיון שנכנס
עבדי אבשלום וראו אותה שהיא מפורעת חזרו לאחוריהם אמר
איפשר שני צדיקים חבייין בתוך הכאר ואשה חסודת כז
מפורעת עליהם מנא לך דהכי בתיב ותקח האשה ותפרוש את
המסך על פי הכאר ותשטח עליו הרפות מהו ותשטח עליו
הרפות שהירפה ובזוולה את עצמה כדי שתציל את שני הצדיקי
מן המיתה אמר לה הקבה הואיל ובזויתה את עצמך על שני
הצדיקים הללו אני איצא מסך שני צדיקי שיעמדו כפרצתיהן
של ישראל ובשכילן אני מציל את ישראל מן ההרניה עד
תשעה באב כל אותם השנים שהיו ישראל במדבר היה כרוז יצא
מלפני משה ומכריו הכל לחפור וזלך כל אחד ואחד וחפר קבר
לעצמו והיה ילין בו למחר היה הכרוז יוצא ומכריו יברלו החיים
מן המתים ועמדו כולן כיון שראו שעמדו כולן נתייראו ואמר
שמא תעינו בחשבון החדש בליל עשירי ולנו כל אחד ואחד
בקברו למחר עמדו כולן עוד החדש בליל אחד עשר וכן בשנים
עשר וכן ביי וכן בארבעה עשר וכן בהמשה עשר באב וכיון
שראו שאין אחד מהן מת ידעו שבטלה הנורה ועשאוהו יום
טוב וכך שנו חכמים לא היו ימים טובים לישראל כחמשעשר
עשר באב וכיום הכיפורים וכו'

והיתה השלמת השני מדרשים האלו כיום

גל לעומר בשנת רננו צדיקים ביי

בויניציאה רבתי

על ידי קורביליו אדיל קינד :

נתחשב

דוד כפני עצמו ואמר אם כבוד
 אני חרב עכשיו יהיו כל ישראל אומ'
 מה איכפת לו לבן ישי הוא בטוח
 על גבורו / אם כבוד אני רעב עכשיו יהיו כל ישראל אומריין מה
 איכפת לו לבן ישי הוא בטוח על אצרותיו / כבוד דבר שהכל
 שוין בו / דבר אחר אם כבוד אני חרב אין חרב כלא רעב / אם
 אני כבוד רעב אין רעב בלא חרב / דבר אחר אם כבוד אני חרב
 עכשיו יהיו כל ישראל תפושין חרב בדרכים / אם כבוד אני רעב
 עכשיו יהיו כל ישראל תפושין רעב בדרכים / כבוד דבר שהכל
 שוין בו / ישי אומרים גד רמזו ועתה דע וראה מה אשיב שולחי
 דבר / ויאמר דוד אל גד צר לי מאוד וגו' / תני רבי שמעון
 בן יוחי למה היה דוד דומה באותה שעה לחולה שבטח למיתרו
 אמר ליה אין את בעי ניתניך גבי אבך או גבי אבך וי' להון
 לאורניה דהכרין שמעין כך ויאמר דוד אל גד צר לי מאוד / ויתן
 י' דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד / תאני רבי שמעון בן יוחי
 שלשים ושש שעות של פורעניות נגזר עליהם באותה שעה
 ועמדו פרקליטין גדולים ובטלו אותן / אלו שבעת ימי השבת
 ושבת ימי מילר' וחמשה ספרי תורה חכות אבות שלטון
 ונשתירו שם שלש עשרה שעות מי בטלן תרי אמוראין חד אמ'
 זכות שנים עשר שבטים / וחרנה אמר זכות עשרת הדברות
 ושני הלוחות נשתירה שם שעה אחת / ויתן י' דבר בישראל
 מהבקר ועד עת מועד / רבי חייא רבא אמר משחיטת תמיד ועד
 זריקת דמו / רבי שמואל בר נחמן אמר משתזרק דמו ועד שתבין
 החמה / ורבי אמרין משתבין החמה עד שיתמלא כל הגלגל /
 בוא וראה כמה אוכלוסין נפלו מהן אילו היתה שעה שלימה על
 אחת כמה וכמה /

וישלח

ידו ושלח אל ירושלים לשחתה / המשחית בעם
 רב / אמרו אותו היום מת אבישי בן צרויה ויאמר
 למלאך המשחית בעם רב דב הוא משכונא דגבך / ויבא גד אל
 דוד ויאמר לו עלה הקס מזבח וגו' / למה דוד דומה באותה שעה
 לאחד שהירי מכה את בנו ולא היה יודע בשל מה הוא מכהו
 באחרונה / אמר לו דע על נקמת פלוני הכיתך / כך כל אותן
 האוכלוסין שנפלו לא נפלו אלא על ידי שלא תבעו בכנין בית
 המקדש והרי דברים קל וחומר ומה אלו ראו בכנין בית המקדש
 כך אנו על אחת כמה וכמה / לפיכך התקינו הנביאי הראשונים
 שיהיו ישראל מתפללין שלשה פעמים בכל יום ואומרין אבא
 השב שכניתך לציון וסדר עבודתך לירושלם עירך /

פרשה שנים ושלושים

ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים :

תני

רבי שמעון בן יוחי כתוב אחד אומר ויקן דוד
 את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים /
 וכתוב אחר אומ' ויתן דוד לארון במקום כשש
 מאות שקלים / אלא אמור מעתה חמשים שקלים מכל שבט
 ושבט הרי שש מאות שקלים רבי אומ' בשם אבא יוסי בן דרוסאי
 כתוב אחד אומר ויקן דוד את הגורן וגו' / וכתוב אחר אומר ויתן
 דוד

משיח חזרית שמש דכתיב ביה וכסאו כשמש נגדי / בקר לא
 עבות / זה משיח / דבר אחר בקר לא עבות / שלא כא בזכות
 אבות / בזכות מי הוא כא בזכותה של תורה / היא הוא דכתיב
 כי לא כן כיתי עם אל כי ברית עולם שם ליוגום / ערוכה בכל
 בכבל ושמורה במדי כי כל ישעי וכל חפץ ביוון / כילא יצמח
 באדום וגו' / ואיש יגע כהם וגו' / שרוף ישרפו בשבת זו סנהדרין
 גדולה של לשכת הגזית /

פרשה שלשים

הצילני מרמים אלהים אלהי תשועתי תרנן
 לשוני צדקתיך :

הצילני

מרמו של אוריה וכו' הלכה מתוך כך
 ויחל אף י' לחרות בישראל ויסת את
 דוד וגו' ויאמר למלך המשחית בעם
 רב וגו' / אמר רבי שמואל בר נחמן רמזו המלך שהמות שולט
 בו כמה דאת אמר ויאמר יואב אל המלך ויוסף י' אלהיך על
 העם כהם וכהם מאה פעמי' מאה מאתים מאתים ארבע מאות /
 אמר רבי לוי בתוך שנים עשר באו ברכותיו של יואב / אמר רבי
 אליעזר בן יעקב ברכותיו של משה אין להן קצבה י' אלהי
 אבותיכם ויוסף עליכם ככס אף פעמים ויכרך אתכם כאשר דבר
 לכם / ויחוק דבר המלך על יואב ועל שרי הודל וגו' / אמר לו או
 אני מלך או את שר הצבא או את מלך ואני שר הצבא / ויבאו
 דוגלעה גדש ואל ארץ תחתים / בית ירח / ויבאו דנה יעק
 פגיים / אמר רבי יוחנן וכי דנה יעק / בנימין נכנס בעשרת
 ומתקדש בשלשים ארץ / ורן נכנס בצלמונית ומתקדש בששים
 ארץ / ויבאו מבצר צור / תלליה דצור / ויתן יואב את מספר
 ספקר העם אל המלך ותהי כל ישראל / אלא כיון שנמכו תשש
 בחם כנקבה / הכא את אמר ותהי כל ישראל שמנר' מאות
 ארץ איש וזהו את אמר ויהיו כל ישראל ארץ אלפים ומאור
 ארץ איש / אמור מעתה שני פתקין עשה יואב אחד מרובה ואחד
 מועט אמר אם מקבל את הממועט אם אני נתן לו את
 המרובה /

פרשה שלשים ואחד

ויבא גד אל דוד ויאמר לו התבא לך שבע
 שנים רעב בארצך ואם שלטה חרשים
 נסך לפני צדיק והוא רודפין ואם היות
 שלשת ימים דבר בארצך אתה
 דע וראה מה אשיב
 שולחי דבר :

האלהים / מיד נתגוירו מאומות העולם מאה וחמשים אלף הדא
הוא דכתיב ויספר שלמה כל האנשים הגרים אשר בארץ ישראל
אחרי הכפר אשר ספרם דוד אביו וימצאו מאה וחמשים אלף /
מחם עשה שלמה שכעים אלף נושאי סבל ושמונים אלף חצב
בהר / וכל כך למח להודיע שגחו של מי שאמר והיה העולם
שהוא מקרב את הרחוקים ושמה לרחוקים כקרובים ומקדים
שלום לרחוק יותר מן הקרוב הדא הוא דכתיב כבודא ניב שפתים
שלום / שלום לרחוק ולקרוב וגו' /

שלח דוד

וקראן אמר להן מה לכם
ולכית שאול אמרין על
שהמית סחן שבער אנשים

שני חטבי עצים ושנים שואבי מים / והן וסופר ושמש / יתן
לבו שבעה אנשים מבניו וגומ' / אמר להון ומה הנניח אית לכו
ואינון מתקטלין סבו לכו דהב וכסף והן אמרין אין לנו כסף
והב עם שאול ועם ביתו / פלגין נסבין חד חד / אמר דולמא
מתפיסין ולא אתפיסו כאותרז שעה אמר דוד שלש כתנות
טובות נתן הקכה לישראל רחבנין ביישנין וגומלי חסדים /
ואילו אין בהם אחד מכל אלו עמד ורחקן / והגבעונים לא
מבני ישראל המה וגו' / אף עזרא ריחקן והנתינים יושבים בעפל
אף לעתיד לבא הקרוש ביה מרחק / והעובר את העיר יאכדוהו
וגומ' / דבר אחר כתיב ונתן לך רחמים היינו רחמנים ביישנין
ובעבור תחיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו / והסימן לכיישן
שאינו חוטא / וכל שאין לו כושת פנים דבר בדיא שלא עמד
אבותיו על הר סיני / וגומלי חסדים מגין ושומר יי' אלהיך לך את
הבית ואת החסד וגומ' /

פרשה תשע ועשרים

איה חסדיך הראשונים אדוני נשבעת לדוד באמונתך :

כתב

ואלה דברי דוד האהרונים / הראשונים
איכן הן תחילת עשיה / אמר להן מחלה
השירה לשעבר / רבי ברכיה ורבי אבא בר
כהנא בשם רבי אליעזר פתר לה בויסע משה את ישראל מים
סוף / כיון שעל ישראל מים סוף אמר להם משה תחילת עשיה
אמר לו מחלה השירה לשעבר / רבי ברכיה בשם רבי אבא בר
כהנא לפני שירה כתיב ויעשו בני ישראל הרע בעיניו' לאחר
שירה כתיב ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיניו' / תחילת
עשיה / אמר להן שירה מחלה לשעבר נאם דוד בן ישי' אונינוס
בן אונינוס / באם הגבר הוקם שקיים עולה של תורה בעולה של
מלכות / ובעים זמירות ישראל / רבי הונא אמר מי מנעים זמירות
ישראל דוד בן ישי' / אמר אלהי ישראל צור ישראל וגומ' / צדיק
מושל ביראת אלהים / אמר לו הקכה מכל שבראתי בעולמי מי
מושל בי צדיק מושל בי את מוצא מה שהקכה עושה הצדיק
עושה הקכה מחיה המתים ואלוהו מחיה מתים / הקכה עוצר
גשמים ואלוהו עוצר גשמים / הקכה ממתיק את המרים ומטה
המתים מרים במרים / וכאור בקר יורה שמש אין אנו יודעין
זכאור בקר יורה שמש / אלא כשהאיר הקדוש ביה בוקרו של
משיח

ישראל אהרנישם והוא שופט את ישראל אדכעים שפה / רבי
דרוסתו ורבי ירמיה כשם רבי שמואל בר רבי יצחק לונג שהויר
בירו קופה מלאה כוסות / דיטרושון וכשהיה מבקש לתלות את
קופתו היה מביא יתד ותוקעה ונתלה בה ואח' כך תולה קופתו
כך כולן לא באו בימי בני אדם שפופים אלא בימי בני אדם
גבורים שהן יכולין לעמוד בהם /

רעב בני דוד שלש שנים שנה אחרי שנה ויבקש
דוד את פניו וגו' / אמר דוד צאו וראו שמה יש בכס
בני אדם שהן עובדין עבודה זרה שאין חסמי' כעצרים מלהודיע
טל ומטר אלא בעון ישראל שהן עובדין עבודה זרה הריא הוא
דכתיב השמרו לכם פן יפתה לככם וגו' וזרה אף יי' בכס ועצר
את השמים וגו' / יצאו ובקשו ולא מצאו / אמר שמה גילוי עריות
ביניכם דכתיב וימנעו ריכבים ומלקושי לא היה ומצח אשה זונה
היה לך וגו' / יצאו ובקשו ולא מצאו / אמר להם שמה שפכות
דמים בויכס / דכתיב ולא תחניפו את הארץ וגו' / יצאו ובקשו
ולא מצאו / אמר להן שמה נודרין ולא משלמין נדרים דכתיב
בשיאים ורוח וגשם אין וגו' / יצאו ובקשו ולא מצאו / אמר להן
שמה אין מעשרין כעשרותיהן כתיקנן שבעון מעשרות וכו' /
דכתיב הביאו את כל המעשר וגו' / יצאו ובקשו ולא מצאו ומכאן
ואילך אמ' דוד אין הדבר תלוי אלא ביי' אמר לו הקכה דוד מוצל
את / אלא על שאול שלא עשיתם הסד עמו / ועל בית הדמים
על אש'המית את הגבעונים / כאותה שעה אמר דוד וכי בשביל
הגרים עשה הקכה לעמו כך / אמר לו הקדוש ביה אם מרחיק את
הרחוקים סופך לרחק את הקרובים / צא ולמד מיהושע רבך
שבשעה שאמרו הגבעוני' עלה אלינו מהרה והושיעה לנו ועזרנו
וגומ' / באותרז שעה אמר יהושע וכי בשביל הגרים הללו אנו
מטרודים על הצבור / אבר לו הקכה אם מרחק אתה הרחוקים
סופך לרחק את הקרובי' / צא ולמד מהכן היא הריא הוא דכתיב
ויולד ליסוף בארץ מצרים אשר ילדה לו אסנת בת פוטופרט
וגומ' / וכתיב למטה אפרים הושע בן נון / מיד ויאמר דוד מת
אעשה וגו' / יתן לנו שכעה אנשים מבניו וגו' / והמול המלך על
מפיבושת וגומ' / על שהיה בן תורה נתפלל עליו העבדיו לפני
המוצב ולא קלטוהו דכתיב אקרא לאלהים עלין לאל גומר
עלי' / שהסכים הקכה על ידו / ויקח המלך את שני בניו רצפת
וגומ' / ויתנם ביד הגבעונים ויוקיעום וגומ' / מלכד שהיו תלמים
שבער חושים ממוצאי יום טוב הראשון של פסח עד יום טוב
האחרון של חג /

ותקח

רצפה בת איה את השק וגו' / מהו על הצור / אמר
רב הושעיא שהיתה אומרת עליהם הצור תמים
פעלו וגומ' / בשם רבי הושעיא גדול הוא קידוש השם מחילול
השם בחילול השם כתיב לא תלין נבלתו על העץ ובקידוש
השם מתחילת קציר עד נתך מים עליהם / משש עשר בניסן
עד שבער עשר במרחשון וכו' עד נתך מים עליהם מן השמים
וגו' / והיו אומות העולם רואים אותם ואומרים תורתן של אלף
פלטת היא כתיב בתורתן לא תלין נבלתו על עץ ואלו תלמים
שבער חרשים כתיב בתורתן אין דנין שנים ביום אחד ואלו
שבעתם יחד / חסר יוד / זה מפיבושת / כתוב בתורה לא יומתו
אבות על בנים ואלו מתים בעון אבותם אמרו להם ישראל
אבותיהם של אלו המיתו את אלו אמרו להן וכי מה טיבן אמרו
להם אלו הגרים שנתגוירו בימי יהושע אמרו להם וכי בשביל
הגרים הגדורים האחרים הללו עשה הקכה כך / אמר אין אלוה
כאלהיכם / ואין אומה כאומה זו / אין לנו לידבק אלא באובד
זשאלוהוהם גדול מכל האלהי' הריא הוא דכתיב כי גדול יי' מכל

נתכפר לו כהדיוט / ככל הדברים האלה וכלל גומ' / אז דברת
בחוץ לחסידך וגומ' / מדבר ברוד שנדבר עמו בדיבור וכחיון
שנאמר ככל הדברים האלה וגו' / לחסידך דכתיב ביה שמר
נפשי כי חסיד אני ותאמר שויתי עזר על גבור / רבי אבא בר
כהנא אמר שלשה עשר מלחמות עשה דוד ורכינן אמר / שמנה
עשר / ולא פליגינן מאן דאמר שלשה עשר לצרכיון של ישראל /
ומאן דאמר שמנה עשר חמשה לצרכו ויג לצרכיהם של ישראל /
הרימותי בחור מעם ויבחר ברוד עבדו וגו' /

וברזלי / הגלעדי ירד מרונלים וגומ' / אמר רבי יודן
חמשה פעמי' כתוב ברזלי ברזלי כנגד חמשה
ספרי תורה ללמדך שכל מי שהו' זקוק לצדיק בשעת פרנסתו
מעלין עליו כאילו קיים חמשה ספרי תורה / אמר רבי אלעזר
כמה דיואות משתפכות כמרה קולמוסין משתכרין עד לא
לכתוב בני חת בני חת עשרה פעמים ללמדך שכל מי שהו'
מבדר מקחו של צדיק מעלין עליו כאילו קיים עשרת
הדברות /

פרשה עשרים ושבעה

פרשה עשרים ושמונה

**ויבא המלך דוד וישב לפניו ויאמר מי
אנכי ו' אלהים ומי ביתי בו
הביאותני עד הלום:**

**לא יגרע מצדיק עיניו ואת מלכים לכסא
ויושיבם לנצח ויגבהו:**

תאני

רבי חייה אין ישיבה בעזרה לא למלכי
בית דוד כלבד / אמר רבי שמעון בן
לקיש אף למלכי בית דוד אין ישיבה
בעזרה מתיבין ליה ויבא המלך דוד וישב לפניו ו' רבי בן גנאי
אמר ישב עצמי כדכריס / תמן תנינן יצתה כת הראשונה וישבה
לה כתר הכית מכלל שישבה לה מיכאן נאמר שבפלים עומדים
היו / ותקטן עוד זאת בעיניך וגו' / אמר רבי סימון לאחר שעשה
לו חבירו קטנה אמר לו עשית קטנה סופך לעשות גדולה וזאת
תורת האדם קורמיה דבר נשא / דבר אחר תורת האדם / זה
יוסף / ויהו יוסף ויפה תואר ויפה מדאר / דבר אחר זאת תורת
האדם המעולר שכתביאים / זה משה / את מוצא מה שכתב
בוזח כתב בוזח זה מלך על ישראל ויהיה / וזה מלך על ישראל
ויהודי זה הקריב וזה הקריב זה כמות וזה כמות / זה בא באשרי
זה בא באשרי /

עיניו

דונמה דידהוק / אר לוי עיניהון קפיריהו / לאת
תפסה פלך של הודיה ועמדו כל בנייה בני
הודיה / יהודה אתה יודק אחיך / דוד הודו
לוי כי טוב / דניאל ומצלי ומודי רחל תפסה של שתיקה ועמדו
כל בנייה בעלי מיסטורין / בנימין אבנו ישפה / מהו ישפה יש פח
יודע במכירתו של יוסף ושותק / שאול ואת דבר המלכה לא
הגיד לו / אסתר לא הגידה אסתר וגומ' / מפני מה נצופו האבות
בריעכון כדי שיוכו בנייהם לתורה / אברהם נצרך ברעכון / ויהו
רעב בארץ וירד אברהם וגו' / יצחק נצרך ברעכון ויהו רעב בארץ
מלכד הרעב הראשון וגומ' / יעקב נצרך ברעכון ויהו יעקב כי
יש שבר במצרים ויאמר הנה שמעתי וגומ' ונחיה ולא נבות /
וירדו אחי יוסף / דוד נצרך ברעכון ויהו רעב כימי דוד שלש
וגו' עשרה רעכון באר לעולם אחד כימי אדם ארורה האדמה
בעבורך / אחד כימי למך / מן האדמה אשר אררה ו' / אחד כימי
אברהם וירד אברהם מצרימה / אחד כימי יצחק ויהו רעב בארץ
מלכד הרעב הראשון / אחד כימי יעקב כי זה שגתים הרעב /
אחד כימי שפוט השפטים / ויהו כימי שפט השפטים ויהו רעב
בארץ / אחד כימי דוד / ויהו רעב כימי דוד / אחד כימי אליהו
ו' / אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה של
ומטר וגו' / אחד כימי אישע ויהו רעב גדול בשומרון / אחד שהוא
מתגלגל ובה לעולם / אחד לעתיד לבא / לא רעב ללחם ולא
צמא למים וגו' / רעב שבא כימי אליהו רעב של בצורת היה שנה
עברה ושנה לא עברה / רעב שבא כימי אישע רעב של מהומה
היה עד היות ראש המור בשמונים כסף וגו' / ר' הונא ורבי ירמיה
בשם רבי שמואל בר רב יצחק עיקר אות נטיה שלו לא היה ראוי
להיות אלא כימי שאול אלא על ידי שהיה שאול גרופית של
שקמה גלגלו הקדוש בה והביאו כימי דוד / שלו דושיה / רוחנה
משתלמה / וכולן לא באו כימי בני אדם שפופים אלא כימי בני
אדם גבורים / כיוצא בורבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא
האזכה במאזני רשע / אפשר דוד מדותיו של שקר היו / וככים
אבני מרכה / הוקן זה יושב ודורש לא תקח שוחד והוא לוקח /
לא תח משפט / והוא משח / כל אלמנה ויתום לא תענון / והוא
מענת / שמשון הלך אחר עיניו ויאמר שמשון אל אביו אותה
קח לי כי היא ישרה בעיני / והוא שפט את ישראל עשר שנים /
נרען עובד עבודה זרה ויעש אותו / גרעון לאפור וגומ' / כל
ישראל

ומי / כעמך ישראל וגו' / רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא
כתוב אחד אומר אשר הלך / וכתוב אחר אומר אשר
הלכו אשר הלך / זה הקב"ה / אשר הלכו משה ואהרן / ותכונן
לך את עמך ישראל וגו' ועתה הואל וברך וגומ' / אמר רבי יוחנן
אמר לו הקב"ה לדוד דוד אין חבור מתמלא מחוליותה אלא אם
בן משכר אמה ממקום קדוש אף ירופושט באומות העולם ואת
מתכרך / הדא הוא דכתיב ויהי אחרי כן ויך דוד את הפלשתים
וגו' / ויאסף יוד את כל העם וילך רכהה וגו' / ויקח את עטרת
מלכס וגו' / משקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד /
והלא פוחתת פיורש אבן שואבת היה בה ומחזקה על ראשו /
רב הונא בשם רבי יוסף אבן טובה היה בה יפה ככר זהב ודכותה
ויקח האיש נוס זהב כקע משקלו / אמר רבי יהושע אבן טובה
היה בה משקלה כקע / ודכותה ומרדכי יצא מלפני המלך וגומ' /
ועטרת זהב גדולה / אמר רבי חייה בר יוסף דמיה היו כפולים /
וכאבשלום לא היה איש יפה וגו' / ובגללו את ראשו וכו' / אמר
רבי יודן נזיר שנים היה / והיה מגלח אחת לשלשים יום והוא
הוא דכתיב והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח וגומ' / רבי יוסי
אומר בכל ערב שבת היה מגלח שערו שכן דרך בני המלכים
להיות מגלח מערב שבת לערב שבת / אמר ר' הנינא כחובות
מיה ואת יתבר ככידון והלא בדים כרים היה עשוי וכן הלכה /

רב אמר

עצה עמוקה נתן לו באותו הלילה רבי חננאל בר פפא ורבי סימון רבי חננאל בר פפא אמר לו חכמה לנתן הנביא נתן האדם הזה שאני משלהך אצל ממור הוא קודם עד שלא ישכור פועלים לך ואמור לו לא אתה תכנה לי בית שלא יהיה להם עלי תרעומת ורבי סימון אמר אמר לו הקדוש ברוך הוא לנתן הנביא נתן האדם הזה שאני משלהך אצל ממור הוא קודם עד שלא ידור לך ואמור לו לא אתה תכנה לי בית כדי שלא יחא כושה לו אצל סנהדרין כתוב אחד אומר האתה וכתוב אחד אומר לא אתה לא אתה שאין אתה בונה אותה האתה שהיא נקרא על שמך רבי חננאל בשם רבי שמעון בן לקיש ארף וחמש מאות אמות חפר דוד לעמוד על משתתה של ארץ דתני שלש כתולות חן כתולות אדם כתולת שקמה כתולת הארץ כתולת אדם כל שלש נכעלת מימיה כתולת שקמה כל שלא נקצעה מימיה כתולת הארץ כל שלא נקצעה מימיה מעולם רבן שמעון בן גמליאל אמר כל שאין בה חרש וזיון שחרף דוד ארף וחמש מאות אמה מצא בה חרש אמר כל יגיעה זו שיגיעתי ואחרי כך מצא חרש באותה שעה נתן הקב"ה פתחון פה לחרש ואמר אין זה מקמי אלא בשעה שנבקעה הארץ ירדתי כאן אם אין את מאמיני הרי תהום נתון תחתיו נשלו דוד ועלה תהום והציפו אמר כל מאן דידע למימר מילה מימד למיקמה הדין תהומא ולא מקים ליה יתחנק והוה תמן אחיתופל ואמר מילה ואנקמי אפילו פן אתחנק הרי הוא דכתיב ויצו אל ביתו ויהנק אמר רבנינוסי מיכן צריך אדם לחוש על קולתו של זקן יותר אפילו על חנם ואחיה עמך ככל אשר הלכת וגו' ולהלן את אמר שזב אל ארץ אבותיך ולמלך דתך ואחר כך ואחיה עמך

ואברהם

את כל איובי מפניך עשרה אויבים היו לו לדוד חמשה בישראל וחמשה באומות העולם חמשה בישראל דואג ואחיתופל ושאר ושמעון בן גרא ושבע בן בכרי חמשה באומות העולם גלית ושלשת אחיו ושוכב כתוב אחד אומר שוכב וכתוב א' אומ' שופך שוכב שיהיה דומה לשוכב שופך שבשפך דמו על הארץ ועשיתי לך שם וגו' מיכאל קבעו חכמי אלהי דוד וכוונה ירושלים כנגד אלהי אברהם יצחק ויעקב ובשבת ארץ על פני שאין העובר לפני דמיכה מוכיז המפסיד כנביא מוכיזו אלהי דוד מצמוח ישועה לעמו ישראל ושמתו מקום לעמי ישראל ונטעתו וגו' תמן תנינן שמעון הצדיק וגו' רבי הובא בר אחא מקרא מלא ועוכרי זמי פירשוהו נחית בחסודי הרי בזכות החסוד נהלת בעוד הרי בזכות עולם אימתי נתכנסו העולם מכרישכאו לזוה קרשך אמר ר' שמואל בר נחמן וכשכאו לזוה קרשך נתכנסו העולם הרי הוא דכתיב ושמתו מקום לעמי ישראל ונטעתו אין כתיב כאן אלא ונטעתו העולם

בזמלאו

אמר רבי שמואל בר נחמן ימים של ימים אני מונה לך איני מונה חסדים וחיים אשר מלך דוד וגו' כתיב בחברון מלך על יהודה שבע שנים וששה חדשים ובירושלים מלך שלשים ושלוש שנה אילין יתיריא וחכא מה אינק רבי יצחק בר קצרתר בשם רבי יונת חסידין היו אלא שחפתוכן חולקין כבוד לירושלים ומובין אותן שלימים אמר רבי חזון השבון מרובך בולע להשבון מועט לפי שכתוב כי ששת חדשי ישב שם יואב וגו' אותן ששה חדשי לא עלו מן המנן אמר רבי יודן כל אותן ששה חדשים שהיה דוד בורח מפני אכשלוס כנו לא עלו לו מן המנן לא בשעירה נתכפר

ושכע שחילקו ואני אומר לא התיירה אלא כיאה ראשונה כלכר כדי שתקבל עליה מה שכתו בפרשה וחסירה את שמלת שכיה וגו' רבי יוחנן שלח לרבנן דתמן אמר להון אתון אמרין תרתי מילין בשם רב ולית אתון אמרין טבאות אתון אמרין בשם רב לא התיירה אלא כיאה הרצונה כלכר אתון אמרין בשם רב מזכח שבירושלים קולטו וגו' קולט ואני אומר לא מזכח קולט ולא גנו קולט אלא שש ערי מקלט כלכר תדע לך יואב תחכמוני ראש השלישי היה טועה כל השעות והוא וינס יואב אל אהל י' וגו' והלא לא ברח אלא אצל סנהדרין אמר אם אחרג יתכונ נכסי לבני דתניא הרוגי מלכות נכסיהן למלכות הרוגי בית דין נכסיהן לירשין שלח שלמה אחריו ואמר לו בוא קבל עליך מידת הדין אמר לו חמש גזירות גיד עלי אביך אם מקבל את אותן אף אני אקבל עלי מידת הדין הרי הוא דכתיב יחולו על ראש יואב וגו' זכ מרחבעם והמלך רחבעם התאמץ וגו' ומצורע מצודה ויהו עוזיזו המלך מצורע וגו' מחזיק כלך מיואש ואת יואש עשו שפטים נופל כהרב מיאשיהו וורו היודים במלך יאשיהו אמר רבי מנא שלש מאות חיצים ירו בו עד שנעשה גופו ככברה וחסר להם מיהויכין וארוחמו ארוות תמיד וגו' מיד ועל בניהו בן יהודע ויפגע בו וגו' במדבר רבי פנחס ורבי ירמיה בשם רבי חייה בר אבא דכי במדבר היה ביתו של יואב אלא כיון שמת נעשו ישראל

צרי לו

עליך אחי ויהנתן וגו' מאהבת נשים משתי נשים אי זו זו מיכל ואביגיל אביגיל בעולם הוה ומיכל לעתיד לבוא איך נפלו גבורים וגו' רבי חנינה ורבי יונתן תרויהון אמרין מיכאן מצינו שהצדיקים קרוין כלי מלחמה וימדודו כלי מלחמה יוסף עזר דוד את כל בחור בישראל שלשים אלף רבי ברכיה בשם רבי אבא בר חבנא תשעים אלפים בחורים מנה דוד באותו היום הרי הוא דכתיב בחור כל בחור את כל בחור והיה ארון י' בא עיר דוד ומיכל בת שאול וגו' אמרה ליה של בית אבא היתה מלכות נאה ממך הלילה להם שלא ראה אדם בהם בימיהם פיסת יד ופיסת עקב מגולין אלא כוליהם היו מכובדין ממך ומה דוד אמר לה לפני י' אשר כהר כי מאביך וגו' אמר לה של בית אביך מבקשים כבוד עצמן ומניחין כבוד שמים ואני אימי עושה כן אלא מניח כבוד עצמי ומקטש כבוד שמים אמר ר' יואב שהייתי שפל בעיני אחרים ונכזת ולא בפני עצמי תלמוד לומר והייתי שפל בעיני ועם האמהות וגו' אמר לה דודי מילי חס ושלום שאין את גקראת מן האימהות אלא מן האמהות ותאמר מה נכבד היום וגו' ואמר ליה אלהי לעיני בני אדם אלא לעיני אמהות עכדין מהגלות נגלות אזור חקקים אמר רבי אבא בר חבנא

פרשה עשרים וששה

ויהי בלילה ההוא ויהי דבר' אל כהן לאמר לך ואמר אל עבדי דוד כה אמר ה' האתה חכמה לי בית לשבתי

אחתו רואה אותו ואינו שומע קולו כך האשה שהעלת שמואל
 ראת אותו ולא שמעה קולו ושאל שהיה צדיק לו שמע קולו
 ולא ראה אותו אכבר ועמשה שלא היו צריכין לו לא ראו אותו
 ולא שמעו קולו ותאמר איש זקן עולה והוא עושה מעיל
 על שם ומעיל קטן תעשה לו אמר וידע שאול כי שמואל וגו'
 ויאמר שמואל אל שאול למה הרגתני וגו' רבנן הורח פשיט
 קרייהו כד הוה משי הני חמשין קריין הורח בכי כי הברך יוצר
 הרים וגו' בקשו את יי כל עמי הארץ יתן בעפר פיהו
 וגו' שנאו רע ונאכזר טוב וגו' כי את מעשה וגו' והדין
 ויאמר שמואל אל שאול למה הרגתני וגו' אמר ליה לא היה
 לך להרגני בוראך לא כי עשיתני עבודה זרה אין את יודע כסם
 שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן העבד ולא עוד אלא
 שהייתי סבור שמא מידת הדין ונתיראתי והרי דברי קל וחומר
 ומה אם שמואל רבן של נביאים נתיירא מן הדין אנו על אחת
 כמה וכמה

ויאמר

שאל צר לי מאד ופלשתים וגו' מפני מה לא
 שאל באורים ותומים אמר רבי יצחק בר חייה
 לכ יודע מרת נפשו אילו שאל באורים ותומים לא היו אומרים
 לו לא אתה שאול הוא שחחרתה את נוב עיר הכהנים ויאמר
 שמואל ולמה תשאלני וגו' האי דלא גבי ערך האי דלא גבי
 הכרך ועש' לו כאשר דבר בירי וגו' לעיל אמר לו ונתנה
 לרעך השוכן ממך וכדון ויתנה לרעך דוד אמר ליה כד הוית
 יתיב בכך הוינא יתיב בעלם דשקר וחוה צוי לי מינד דלא
 תקטול יתי וכדון דאנא יתיב בעלם דקטול לית את שמע מיני
 אלא קטול ויתן יי גם את ישראל עמך ביד פלשתים אמר ליה
 לית למיערק אמר אין ערקת משתבת אם מקבל עליך את
 מידת הדין למחר אתרו וכניך עמי עמי בתוך מחיצתי מיד
 וימחר שאול ויפל מלא קומתו וגו' מיד יצא למלחמה ונטל
 שלשה בני עמו ויחנתו ויאבינדו ומלכי שוע באותה שעה
 קרא הקב"ה למלאכי השרת כאורא כרייה שכראתי ושצרתו
 בנוהג שבעולם אדם הולך לבית המשתה אינו נוטל בניו עמו
 מפני מראית העין וזה יודע באמת שיחריג ויצא למלחמה ונטל
 שלשת בניו עמו שמח למה שמידת הדין פוגעת בו רבי יהושע
 דיסינגן כשם רבי לוי לפי שהראה הכהן לאדם הראשון דוד דוד
 ומלכיו דוד דוד ושמשיו וכיון שהראה לו שאול נופל בחרב
 אמר זהו שרכן של בניך מלך ראשון שהוא עומד לישראל נופל
 בחרב אמר ליה לי את אמרת אמור להכניא דמקטרגין עליה
 אמור אל הכהנים בני אהרן על חמש חטאות מת שאול וימת
 שאול במעלו אשר מעל בני שאול לו שמוא שכעת ימים תוחל
 עדי בואי אליך וגו' והוא לא עשה כך ואתאפק ואעלה העולה
 על דברי אשר לא שמר שחם על אגג ועל שהחריב נוב עיר
 הכהנים וגם לשאול באוב והוא שאל באוב וידעוני ולא
 דרש בני ומיתתו ויאמר שאול אל הכהן אסוף ידך רבי וחנן
 בשם רבי שמעון בן יוחי כל מקום שנאמר ויאמר לא ניתן אלא
 להודרש ויאמר אל האיש לבוש הכדים ויאמר בא וגו' מהו
 אומר ויאמר הקב"ה למלאך וחמלאך אמר לכרוב אף על פי
 שגזר עלי הקב"ה ואינו יכול לחיכסם לפניו ממחיצתך לא עשה
 עמו צדקה וכן לי נחלים משלך שלא אכזהר וישא ויתן מחו
 וישא ויתן אמר רבי פנחס הפשירן וכתנן בחוקי רבי יהושע
 דסכנין בשם רבי לוי שש שנים עשו הנחלים עמומים בידו של
 זכריא סבור שיש עושין תשובה ולא עשו וכיון שלא עשו ביקש
 לוורקו עליהן כחימה קרא לו הקב"ה זכריא זכריא להונך יש כהן
 עושין צדקה אלועם אלו הוה הוא דכתיב ורא לכרובי תבנית

וגו' רבי אבא בשם ר' ברכיה מי מעמיד העליונים ותחתונים
 צדקה ישראל עושין ביד הוה הוא דכתי' וצדקתך אלהים עדי
 מרום וגו' ודכותה ויגש איש האלהים ויאמר אל מלך ישראל
 ויאמר כה אמר יי וגו' מהו ויאמר ויאמר באמירה הראשונה אמר
 לו אם בא בן הדר תחת ידיך אל תחוס אותו באמירה השנייה
 אמר לו ראה כמה רפשים עשיתה וכמה חרמים חרבתה עד
 שלא רפשתיו בידו ואתה הוצאתו בשלום לכן והיתה נפשך
 תחת נפשו ועמך תחת עמו ודכותה ויאמר המלך אחשוורש
 ויאמר וגו' מהו ויאמר ויאמר רב כשם רבי אליעזר עד שלא
 הרגיש בה שהינא יהודית היה מדבר עמה בפרהסיא וכיון
 שהרגיש בה שהיא יהודית ויאמר המלך אחשוורש לתורגמן
 ויאמר התורגמן לאסתר המלכה ודכותה אמור אל הכהנים
 בני אהרן ואמרת וגו' באמירה הראשונה כלפשי לא ישמא בעיני
 וכאמירה השנייה אמר לו אם בא מת מצוה לידך הישמא לו לפי
 שכעולם הזה אתם משמאין כמת מצוה אכל לעתיד לבא אין
 אתם משמאין כל עיקר למה שאין מיתה לעתיד לבוא הוה
 הוה דכתיב כלע המות לכצח וגו'

פרשה עשרים וחמשה

**בנות ישראל על שאול בנינה המלבישכם
שניעים עזנים המעלה עד זהב
על לבושכן**

רבי

יהודה רבי נחמיה רבי יהודה אומר בנות
 ישראל ודאי על שאול בכינה שבשעה שהיו
 בעליהן וצאין למלחמה היה זמן ומפרנסין
 ומלבישין שני עס ערבים מוכאן אין תכשיטין באין אלא לגוף
 מעודן רבי נחמיה אומר בנות ישראל הבאות שבישראל אל
 סהדריות של ישראל על שאול בכינה שבשעה שהיה שומע
 טעם הלכה וצאה מפי תלמידי חכמים היה עומד ונושקו על
 פיו הצילני מרמים אלהים וגו' הצילני מרמים רבי יהושע
 דסכנין כשם רבי לוי אמר מדמו של שאול לא כשכילי שלשה
 דברים הוציא דוד על משיתו ושלשתן באו עליו הוי כי אם
 עי' יגפנו היא הות ליה או במלחמה ירד וכספה היא הות ליה
 מדמו של כבל לא בשכילי בהרג ויהי בעשרת הימים וגו' מדמו
 של שמואל שהיה מטעת שלו נקצעת ולא היה מצטער עליה
 אפילו שעה אחת מדמו של נתן שהיה דוד מטלח קורסיות
 לאחרי לידע אם מפזר הוא דברים אילו היה מפזר דברים לא
 הייתי הורגו מדמן של ישראל רבי יהודה בר רבי סימון כשם
 רבי לוי בר פרשא מפני מה לא פירשו כתובים כמה חללים
 נפלו בהר הגלגוע על שם אל תגידו בנת וגו' מדמו של אוריה
 אמר רבי יהושע בן לוי אוריה החתי וכל שלשים ושבעה רבי
 יונה בר צדקה אמר שהורידו אותו מנדרתו שהיה ראוי להתמנות
 אחר שלשים וששה ומנו אותו לאחר שלשים ושבעה ר' חנינא
 בר פפא בשם רבי חזקוני ספרא מייתי לה מן הרה מדוע כות
 את דברי יי וגו' ואותו הרגת בחרב בני עמון ורבי אבירי אותו
 הרגת מגיד שהרבה צדיקים כיוצא בו הורג שכות בשם שמואל
 לא חתירו אשה יפת תואר לא לאח ארבע עשרה שבע שכיבשו

דרכ בלבן וגו' את סכור שמא מכות ופצעים היווה לה לא הורח
שם אלא דברי פוסק אמר רב רבנן בנוהג שבעולם אדם הולך
לבית חמיו אפשר שלא ליטול בידו מאומה כרם הכנא אפילו
מחט או צנורא לא עלת בידו ענוותנותן של כנים מדוד
ויכרח דוד מניית כרמה וגו' מוכיח שפיכות דמים בפסוק

פרשה עשרים ושלושה

רובו שרעפי בקרבי תנחומך

ישעשעו נפשי

כנסת

ישראל אומרת לפני הקדוש ברוך הוא
מרוכ עונות שלי הצדיקים שבי עפים
ומתעלפים שכשעה שהוקן יושב ודורש
שמיתתן של צדיקים כפרה להן לישראל ככל מקומות
מושבותיהם כמותה שעה תנחומך ישעשעו נפשי טוב
שם משמן טוב וגו' שמן טוב יורד שם טוב עולה שנאמר ואגדלה
שמך ואעשך לגי גדול שמן טוב כלר שם טוב אינו כלה
שם עולם אתן לו אשר לא יכרת שמן טוב כרמים שם טוב
בחסם שמן טוב לעשירים שם טוב לעניים ולעשירים
שמן טוב מהלך בקישון למי קליף שם טוב מהלך בסוף העולם
ועד סופו שמן טוב נופל על המת והוא מכאיש זבובי מות
וכאיש יביע שמן דוקח שם טוב נופל על המת זאינה מכאיש
יעל ונהר עליו ויזר על הנער שבע פעמים דחם בשר הילרי
שמן טוב נופל על המים והוא נרוח שם טוב נופל על המים
ואינו נרות דאמר ילדנו וגו' שמן טוב נופל על האור והוא
בשרף שם טוב נופל על האור ואינו נשרף בארין כפקין שרדף
בוישך ועקד נגו מן נורה אמר רבי יהודה כרבי סימון בעלי
שמן טוב נכנס למקום החי ויצאו מתים בעלי שם טוב נכנסו
למקום המתים ויצאו חיים רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה
אומר אמר לו הקב"ה למשה משה לך סכה לכה גדול אמר לו
מאי זה שבט אמר לו משכט של לוי באותה שעה שמה משרה
זאמר בך שבטי חכים אמר לו הויך שאהרן אחיך הוא ואתה
הקרב אלויך את אהרן אחיך אמר לו מה אבי מושתו אמר לו
משמן המשחה ולקחת את שמן המשחה וגו' אבל עבודתו
אינה עבודה וחייב מיתה אילו שמונת של שבטי שחן הקוקין
על לבו אמר הקב"ה חביב עלי שמותן של שבטים משמקן של
לוי ומקחן גדול שנמשח בשמן המשחה אר כיבי בשם ראוון
אם היו חכיקי את אחת לא היו מכפויין תני רבי הושעיה
אפילו בקדוה אחת תני ר' שמעון כן יהי שליטה כתר הסיכתה
תורה כתר כחוכה כתר מלכות וכתה שם טוב על גביהם כתה
במלכות זכה דוד ונטלו כתר כהנהגה אהרן ונטלו וכתה
תורה מונח לתוכחת לכל באי העולם לאמר שאילו היו כתר
בהנהגה וכתה מלכות קיימין הייתי זוכה כהן ונטולן והרי כתר
תורה מונח כל מי שיזכה בו מעלין עליו כל זוכה בכלן וכל מי
שלא זכה בתורה לא זכה באחד מהן ר' אבין בשם ר' שמעון בן
זחור מצינו שהיה לך הקב"ה מהלך חמשה מאות שנה בשביל
ליטול לו שם טוב אשר הלכו אלהים לעשות לו לעם לשום
לו שם אמר רבי שמעון בן מנסיא חביב הוא שם טוב מכוננת
ומלכות שהנהגה ומלכו בשלום ושם טוב לא בשליל אר שמעון
בן מנסיא חביב הוא שם טוב כמיה ארון הכרית שריח ארון
הכרית לא היה מריח לו ישראל אלא ג' מיס הודו וארון כרית יי
בוסע לפניוהם אר יהודה כרבי סימון חביבה היא מיתתן של

שבטים יתיר מחיהם שבחיהם לא נאמר ששרה משמותם
תלמידיו דרבי אימי ואבא צידוני בשם רבי שמואל בר נחמן
חביבה מיתתו של שמואל יתיר מחיו שבחיו לא נאמר מהר
אתה וכניך עמי ובמיתתו נאמר מהר אתה וכניך עמי עמי
כתוך כחציתי אמר רבי שמואל בר נחמן מרים ויכבד
הן חן חיותיהן של ישראל שנאמר שם האחת שפרה ושם
השנית פועה שפרה זו יוכבד ולמה נקרא שמה שפרה שפרת
ודבת לא שפרה שפרו ישראל ורבו בימיה רבר אחר שפרה
שם שבת ברוחו שמים שפררה פועה זו מרים ולמה נקרא
שמה פועה שהיתה פועה והולך יצא רבר אחר פועה שחופיעה
במעשים טובים לישראל לא פועה שהיתה פועה וכוכה על
אחיה הוד ותעב אחותו מרחוק וגו' נ' שמות נקראו לאדם
אחר שקראו לו אביו ואמו ואחד שקרא לעצמו ואחד שכתב
בספר ר' אמר ואין אכן יודעין אי זה מהן יקרום אם זה שקרא
לעצמו ואם זה שקרא לו אביו ואמו בא שלמה ופירש דיום
המות מיום הולדו נולד אדם מובין למיתתו מת מובין לג
לחיים נולד אדם הכל שמוהן מת הכל בזמן ואינה כן אלא
נולד אדם הכל צדיק לכמות מפני שאין יודעין על איזה
פרקה הוא עומד מת הכל צדיקים לשמוח מפני שהן יודעין
שיצא בשלום מן העולם לכ' ספיקות שהיו פורשות בים אחת
נכנסת ללמין ואחת יוצאה מן הים וזו שנכנסת ללמין לא
היו הכל שמוהן כה וזו שהיא יצאה מן הים היו הכל שמוהן
כה פקח אחר הודו שם אמר חילופי דברים אני דואר זה
שנכנסת ללמין היו הכל צדיק לשמוח מפני שהן יודעין
שנכנסה בשלום מן הים וזו שהיא יצאה מן הים לא הוג
צדיק הכל לשמוח מפני שאין יודעין על אי זה פרק היא
עומדת כך אדם נולד הכל שמוהן מת הכל בזמן ואינה
כן אלא נולד הכל צדיק לכמות מפני שאין יודעין על איזה
פרק הוא עומד מת הכל צדיק לשמוח מפני שהן יודעין
שיצא בשלום מן העולם וכשנולד דוד לא הרגיש בו ברוח
וכן שמת הרגיש בו כל ישראל ההר הודו שמע במצרים כג
וגו' רבי פנחס ור' ירמיה בשם ר' חיה בר אבא ולא שכיבה היא
מיתה אלא דוד על ידי ששכב על מטתו כתוב בו שכיבה
ויואם על ידי שנחרג כתוב בו מיתה לא ולא שכיבה אלא דוד
על ידי שהורו מלך כתוב בו שמונה ויואם על ידי שהורו שר
הצבא כתוב בו מיתה לא ולא שכיבה היא מיתה לא דוד על
ידי שלא נמשח בשמן המשחה כתוב בו שמונה ויואם על ידי
שלא נמשח בשמן המשחה כתוב בו מיתה וכשנולד יהושע
לא הרגיש בו ברוח וכן שמת הרגיש בו כל ישראל ההר
וקברו אותו בנכח נחלתו וגו' מצפון להר געש ר' ברכיה ורבי
סימון בשם רבי יהושע בן לוי חזינו על כל המקרא ולא מצינו
מקום ששמו הרגיש ומה הוא הר געש מלמד שנחעצל
ישראל מלעשות חסד עם יהושע בן נון ביקש הקב"ה להרעיש
את העולם כולו על יושביו לפי שהיו ישראל עסוקין במלאכת
זה עסוק בכרמו זה עסוק בשדה זה עסוק בפחמו לפיכך
לא עשו חסד עם יהושע כיון דמית שאל מה כתב תמן וימת
שמואל ויקצו כל ישר ויספרו לו וגו' אר יהושע בן לוי מתלה אבן
ובמית בחיוי הכל מדחיל ליה אר שמואל בר נחמן שמואל משלי
נתנו לו לפי שכתב והלך מהי שנה בשנה וגו' וכתוב זה שכתב
אחד אומר ומת שמואל אין דברים אמרוין לא לעינינו
שלא נכל ימת שמואל וגו' וסמך ליה ואיש במעון
ומעשהו בכרמל אלא אמר הקב"ה הכל סופדין וסופדין על לבו
על מיתתו של צדיק והרשע הזה יושב ועושה מרוחים אבל דוד

שמיים כעפר יחד פנימם חבוש בטמון / דא לכה ויפל על פניו
ארצה לפי שהיה רגון אלוהו נתון על לבו לקיים מה שנאמר
על פגרי גלגליכם ולקיים ואתרז על במותימו תדרוך / ויהי
בהוציאם את המלכים האלרז אל יהושע וגומ' ויקרבו וישימו
את רגליהם על צאריהם /

פרשה עשרים ושנים

וכראות שאול את דוד ויצא לקראת
הפלשתי אמר וגו'

וכי לא היה מכירו / אתמול הוא משלחו אום לישי ועמד
בא לפני כי מצא חן בעיני והכא הוא שואל עליו
אלא כיון שראה ראש הפלשתי כבוד אמר לאבנר

כן נר צא וכרוק מאי זו משפחה היא אם מפרץ הוא מלך הוא /
ואם מורח הוא שופט הוא / והיה שם דואג האדומי אמר אפילו
מפרץ הוא פסול / לא בן רות חמומיה הוא / אמר לו אבנר

כבר נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואכיל ולא מואכית /
אמר לו אם כן מצרי ולא מצרית / אדומי ולא אדומית / אמר לו

האנשי הללו למה נתרחקו לא על דבר שלא קדמו אתכם כלחם
ובמים ויהי לחם לנשים להוציא / נתעלמה הלכה מאבנר לשעתי

אמר לו אבנר הלכה נתעלמה ממך / צא ולמד משמואל ובית
דינו כיון שכא אצל שמואל אמר לירח הדא מינדך לך לא משל

דואג / דואג מיני הוא ואינן יוצא כשלוס מן העולם / להוציאך
חלק אי אפשר כל כבודה בת מלך פנימה דאלאיש לקדם ולא

לאשה / ואשר שכר עליך את כלעם בן בעור / הא לאיש ליתך
שכר אבל לא לאשה / ויצאו שרי פלשתים ויהי מדי צאתם וגומ'

רבי יהודה כרכי סימון אמר נתייקר שמו מאד בהלכה כיצד כיון
ששמעו פלשתים שנשא דוד אשה אמרו כתיב בתורה כי יקח

איש אשה חדשה וגומ' הרי שערך שנקפץ על דוד ונאכרו מן
העולם וכן אינן יודעין שדוד חכם ודורש' כיצד ברא במלחמת

הרשות אבל במלחמת מצוה דבל יוצא אפילו חתן מחדרו וכלח
בחופתה / רבי יהודה אומר לא כי אלא כמה דכריס אמורים

במלחמת מצוה אבל במלחמת חובה הכל יוצא אפי' חתן מחדרו
וכלה מחופתה / וישלח שאול מלאכים אל בית דוד לשמרו וגו'

לכן כה אמר יי' אלהים יען המנכס מן הגוים אשר סביבותיכם
וגומ' / רבני ורבי יהודה ברבי סימון / רבני אמרין כרעים

עשיתם וכשוכים לא עשיתם / אמר רבי יהודה ברבי סימון אפי'
כרעים לא עשיתם / איזכל בת כומרים היא משלחת ואומרת

לאליהו כעת מחר אשיים את נפשך כנפש אחד מהם / ופוחתת
לו פתח והכא וישלח שאול מלאכים וגו' / הוי אפילו כרעים לא

עשיתם / ותקח מיכל את התרפים ותשם על המטח / תני בשם
רבי איבו ניקורים של כדולק / ויאמ' אל מיכל למה ככה רמיתני

וגו' / כתיב הששיתרעם לעגלה אשת דוד / למה נקרא עגלה
א' יהודה בר סימון על שפעתה כעגלה ומתה / ורבני אמרי על

שפעת לפניו ואמרה לו אבא לא היה לך להשיאני לאדם בעולם
אלא לליסטים שלך הושיאותני שלף חרבו עלי ואמר לי אם אין

אתה משלחני הריני ממתך / ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל
הרמת וגו' / ר' הונא בשם ר' יוסי באתו הלילה שברח דוד מלפני

שאו' למד משמואל הנביא מה שאי תלמי וותיק לכד למא שנה /
דוד מניית ברמה / רבי זכריה ורבי יונתן בר חגי

בשם רבי יצחק בר מריון יפה קפדנותן של אבות
מענותנותן של בנים / קפדנותן של אבות מיעקב ויהו' ליעקב
וירב

בשם רבי יצחק בשכר ארבעה דמעו שהורידה ערפה על חמותה
זכתה ועמדו ממנה ד' גבורים הללו / סף ומרון גלית וישיבי /
החד את ארבעת אלה וגו' אמר רבי יצחק אותה הלילה שפירשח
ערפה מחמותה / ניתערו בה גיים של מאה בני אדם החד והוא
מורב עמם וחכה איש הבינים וגו' ממערכות פלשתים ממערכות
מסאה ערלות פלשתים רבי תנחומא אמר אף כלב אחר ויאמר
הפלשתי אל דוד הכלב אנכי /

ואת עשרת חריצי החלב וגומ' גדיין מביעין מן אימיהון ואת
אחיך תפקוד לשלוס דיגמור דידהון / ואת ערובתם
תקח / ערבותהון אמר רבי יהודה כרכי סימון למוד שבטי יהודה /
להיות ערבים אלו את אלו כמה דאת אמר אנכי אערבנו וגומ'
גם את הארי ואת הרוכ הכה עבדך / תני בשם רבי נתן ארבע
אריות ושלש דובין הכה דוד באותו היום והד' ארי / הארי / את
הארי / גם את הארי / דוב / הרוכ / ואת הרוכ /

פרשה עשרים ואחד

וילבש שאול את דוד מדיו ונתן קובע נחשת
על ראשו וילבש אותו שריון

נמצאו הפותין לא משולשין ולא מסולקין
כיון שראה שאול כן נתכרכמו פניו כיון
שראה דוד שנתכרכמו פניו של שאול

מה דוד אמר לו ויאמר דוד אל שאול לא אוכל ללכת באלה כי
לא נסיתי וגו' ויקח מקלו כידו ויבחר לו חמשה חלוקי אבנים
מן הנחל / אחד לשמו של הקכה ואחר לשמו של אהרן / ושלש
לשלשת אבות העולם / אמר אהרן לא אני הוא גואל הרים עלי
להיפרע ממנו / אל הקכה והלא לפני חירף ונידף עלי להיפרע
ממנו / ובילקוט / רבי יהושע וסיכנין בשם רבי לוי האבנים הן
מתלקטו מאליהן / ויבט הפלשתי וראה את דוד ויבחו / ר' יודן
אמר נתאוה לו שחיה דוד אדמוני עם יפה עינים /

ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב אנכי כי אתרז בא אל
במקלות כתוב ועל מחלקו החדש דודי האחותי

ומחלקתו ומקלות הנני וגו' / רבי יודן אמר על שם שחיה ורודה
במקל / אמר רבי ברכיה על שם כי אתרז בא אלי במקלות /

ויאמר הפלשתי אל דוד לכה אלי וגומ' / רבי אבא בר כהנא אמר
הארץ אחותו / אמר רבי תנחומא אבא אמר שעמיה בוא אלי אין

כתיב כאן אלא לכה אלי ואתנה את בשרך וגו' / רבי ינאי ברירא
דרבי שמואל בר רבי ינאי מאתים וארבעים ושמונה ככלים

כנגד מאתים וארבעים ושמונה איברים שהיו בו בגלית / הוא
שדוד אומר אל תתן יי' מאוי' רשע אל תתן ליה תוחמתיה /

זממו אל תפק / אל תשדיניה / ורובו סלה / רומס כפפתו / כיון
שראה דוד שנתקלקלו דבריו אמר הדין דידי אית בעיד דאכיל

בשר דאת אמ' ולחמת הארץ / מה דוד אומר לו היום הוהיסנך
יי' וגומ' / ורבני אמרי מיד לקח בצרעת כמר דאת אמר והסנירו

הכחן / ונתתי פגד מחנת פלשתים היום החרל עוף השמים
ולחמת הארץ אין כתיב כאן אלא ולחית הארץ /

וידעו כל הארץ כי יש אלהים לישראל עבדי דין דידהון
וישלח דוד את יודא הכלי ויקח משם אבן ויקלע

וגומ' / יהודה בר רבי אמר כבעק ודכותה וכל גרמיהון הדיקו /
יהודה בר רבי אמר כאילין פסטילם / ויפול על פניו ארצה / כרי

שלא יצטער אותו צדיק / נבחו שש אמות וורת / דא למה ויפול
על פניו ארצה אלא כרי שיטמן אותו הפה שחירף וגינף דכתי'

אמר אל יי' ואר לנו שמואל אמר אסרו חג בעכו תמים דוד אמר
אלי אתה ואמר כולם אמרו הודו לנו כי טוב כי לעולם חסד
ועין אחד מדעקרים ויאמר וגו' יודע נגן במקרא גבור חיל
במשנה ואיש מלחמה בתלמוד ונבון דבר במעשה הטוב ואיש
תואר שהיה מאיר פנים בהלכה וז' עמו והלכה כדבריו

פרשה עשרים

ויקבצו פלשתים את מחניהם לצבא וגו'

הוא הירד עם דוד כאפס דמים רבי יוחנן אמר
בחקל סמקתה ר' שמואל בר נחמן אמר בפס
דמים שמשם פסקו הרמים ופלשתים נוכחו
שם למלחמה ותתי שם חלקת השדה מלאר שעורים כת אחד
מלאה שעורי וכת א' מלאה עדשים ר' יעקב דכפר חנן אמר עדשים
היו אלא שהיתה שבתם גבוהה כשעורים רבי לוי אל פלשתים
שהיו באין גבוהין כשעורי והולכין נמוכין כעדשי ויתיצבו בתוך
החלקה ויצילו כת אחד אומר ויצילו וכת אחד אומר ויצילה
מלמ' שהחזירה לבעליה שהיה חביבה להן כשדה מלאה כרכום
ר' שמואל בר נחמן ורבנן אמרו שמואל בר נחמן אמר שנה אחת
הייתה ושתי שדות היו צריכה לו לאבד אבל לא ליתן דמים עד
כדון היא צריכה ליה אי דמחן לאבד של עדשים או של שעורים
של עדשים מאכל אדם של שעורים מאכל בהמה של עדשי אין
העומ בא מחן של שעורי העומר בא מחן של עדשי אין מפרישין
מחן חלה של שעורי מפרישין מחן חלה ורבני אמרי שדה אחת
הייתה ושתי שנים היו היה לו ללמד מאשתקד אלא שאין לברין
מעשה מן המעשה ויתאוה דוד ויאמר וגו' ר' חייא רבה אמר הלכה
בערכה לו ויבקעו שלשת הנבמים וגו' ולמה שלשה שאין הלכה
מתבררת לא בשלשה וישאבו מים וגו' ולא אבה שתקבע הלכה
בשמו לא עשאר בסכת וקבועה לדורות ופורץ לעשות לו דרך
ואין ממחין בידו כר קפרא אמר חג היה ויכוון מים היה ומותרי
בכמה היה רב הונא בר יוסף אמר הלכתא שבומה בערכה לו ו'
שמעון בר אבא אמר בנין בית המקדש תבע ולמה שלשה לא אחד
הורג ואחד מפנה את ההרונים ואחד מכני את העלוחית בטור'
ויסך אתם ליי' כתו אחד אומ' ויסך וכתו אחד אומ' וינסך מן דאמ'
ויסך מסייע לרבי חייא רבה ומאן דאמ' וינסך מסייע לבר קפרא
הכה הכית את אדום וגו' אר חנינא מכאן מאן דמתגרי נפל מן
הדין קרייה הכה הכית את אדום וגו' ויצא איש הביני' וגו' יי' מוח
רבו צרי וגו' אילו אחרים נתאוו למלכותי צרה היתה לי על אחת
כמה וכמה בני מתאוה למלכותי אילו אחרים נישאו את נשי
צרה היתה לי על אחת כמה וכמה בני נישאו את נשי אחרים
הרגו את בני צרה היתה לי על אחת כמה וכמה בני הרג את בני
יי' מה רבו צרי וגו' נוכחו שש אמו הרת וכובע נחשת על ראשו
וגו' אר חנינא ששים קינטרין היה לבוש גלית ולא פליגיין לבר
סתומין מן המפורשין מה המפורשי' ששים אף הכתומין ששים
ויעמד וקרא אל מערכות ישראל וגו' רבי יוחנן ורבנן
שמעון בן לקיש רבי יוחנן אמר אמר להם אין
אתם אומרים שהולך נוצר לארבעים יום הריני ממתין לכם
ארבעים יום ברולכם איש וירד אלי רבי שמעון בן לקיש אמר
כך יהיה בשכרו אלא אמר אותו שכתב יי' איש מלחמה תנולו
איש ונלחמה יחד ויגש הפלשתי השכם והערב וגו' אמר רבי
ברכיה בר רבי יצחק בשכר ארבעים פסיעין שהלכה ערפרי עם
חמותה נתלו לכנר מ' יום אחד ויתיצב ארבעים יום רבי יודן

ישראל כארץ מהו אומ' כי לי הארץ בתרומה מהו אומ' ויקחו
לי תרומה במעשר מהו אומר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו
בכפרות מהו אומ' קדש לי כל בכור בשמן המשחה מהו אומ'
שמן משחת קדש יהיה זה לי בירושלם מהו אומ' העיר אשר
בחרת לי בבית המקדש מהו אומ' ועשו לי מקדש כמזבח מהו
אומ' מזבח ארמה תעשה לי בקרבנות מהו אומ' תשמרו להקריב
לי בכבודיין מהו אומר אספרי לי שבעים איש במלכות בית
דוד מהו אומ' כי ראיתי בכבודי מלך הוי כל מקום שהוא אומר
לי אינו זולא כעולם הזה הלא לעולם הבא

ועש שמואל את אשר דבר יי' ויבא בית לחם ויחרו
זקני העיר לקראתו ויאמר שלום בואך רבה שאיל
בשלמיה דרכה דילמא רבי יוחנן היה מסתמך על רבי יעקב
בר אידי והיה רבי אלעזר חמי ליה ומשמך מן קודמוי אמר אתון
חמיו מה הדין בכלייה עכר לי תרתי הוא דעביד לי חדא דלא קס
מן קדמוי וחדא דלא אמר שמעתא מן שמי אמר ליה לא נהיגי
בבבל ועירא קאים קומי רבה דהימן מקימין הדין קרייה ראוני
בערים ונחכאו ושישו קמו עמדו אמר ליה ולמה לא אמר
שמעתא מן שמי אתון מעבד קומי עלמא דדודוס אל מהו מעב'
קדמוי אמר ליה עבד קדמוי וסמי עיניה אתון מעבד קמי חד
בית מדרש אמר ליה הכא הוה רבי מאיר יתיב ודריש והוה אמר
שמעתא משמיה דר' שמעאל ולא הוה אמר שמעתא משמיה דר'
עקיבא אמר ליה וכל עמא ידעין דרבי אלעזר תלמידיה דר' יוחנן
אמר ליה ר' יעקב בר אידי יודע אתה לפייס איפשר והוה רבי
יוחנן מקפיד על אילין מיליאי אף דוד בקש עליהם רחמי' אגרוח
באהרן עולמים וגו' ר' פנחס ור' ירמיה בשם ר' יוחנן אמר דוד
אזכרה שהיו דברי נאמרין בבתי כנסיות וכבתי מדרשות מח
דבייה ליה כר נזירה אמר כל האומר שמעיה משם אומרה
שפתותיו רחשות בקבר מה טעמיה דרבב שפתי ישנים ככמר
זה של ענבים שהיו זב מאיליו רבי חנינא בר פפא ורבי סימון
חד אמר כהדין דשתי קונדישין וחד אמר כהדין דשתי חמר עתיק
אלפ' דדוא שתי ליה טעמיה בפומיה יהוי בכואם וירא את
אליאב וגו' ויאמר יי' אל שמואל אל תבט אל מראהו וגו' למרה
שהיה קפדן ויאמר שמואל אל ישי התמו בערים וגו' אר לוי
הפסקו הוה ברוח הקדש ונתמו על שם תם עונך בת ציון ובערי'
זבער קטן נוהג בס' ויאמר עוד ישוב זקנים וזקנות ברחובות
ירושלם שאר שאר יעקב וקטן וקטן יהיה לאלף והנה
הנה על ההרים רגלי מכשר דועה רעה עמד בשכטיך כצאן
צאני וצאן מרעותי ויאמר שמואל אל ישי שלחה וקתנו וגו' אמר
רבי שמואל בר נחמן לפי שבעולם הוה לא ישבו שני גדולי
עולם ישי ושמואל עד שישב דוד ביניהם כך לעתיד לבא אין
כל מחיצה ומחיצה של צדיקים שאין דוד עומד על גבה וישלח
גיביאו והוא ארמוני וגו' כיון שראר שמואל את דוד התחיל
מתכת ועולר' אמר אף זה שופך דמים כמר דאת אמר ויצא
הראשון ארמוני כולו אל הקבה עם יפה עינים דוד מדרע'
בנהרדין הוא הורג אבל עשו מרעת עצמו ויאמר יי' קום משחתה
כי הוא זה אל הקבה קום בלפניי אר שמואל בר נחמן זה הוא
בעולם הבא לפיכך הוא מקלם להקבה בעשרה מזמורות יי' סלעי
ומצודתי וגו' אר סימון אף בסופו של ספר הוא מקלם להקבה
בעשרה מזמורות הללו הללו אל בקדשו ר' שמואל בר נחמן
היה עבד לאילין פזוקיה סימין דראש איש' כשרך דוד אמר
אודך כי עיני ישי אמר אבן מאסו הבונים אחוי אמרו מאת
יי' היתר זאת ושמואל אמר זה חיוס עשה יי' בני ליה וגו' אחיו
אמרו אנא יי' ונשיענא ישי אמר אנא יי' הצליחה נא שמואל
אמר ברוך הבא בשם יי' כולם אמרו ברנבוכם מבית יי' כולם

שהיו נמיעתן משוכחת / וזכותה ויתפש אחיה בשלמה רחוקה
 וגו' / שלמתו של מי / רב ורמי חז אמר שלמתו של ירבעם וחד
 אמר שלמתו של אחיה / אר שמואל בר נחמני נראין דברים
 שלמתו של אחיה אר שמואל שכן דרך צדיקים להיות משערין
 בשעה שיש מלוקת לבית דוד / וזכותה ויאמר הגויל לבעז וגו' /
 בעז של מי / רב ורמי חז אמר בעז של גואל וחד אמר בעז של
 בעז / אר שמואל בר נחמני נראין דברים בעז של בעז שכן
 דרך הלוקח להיות נותן עירובן וזכותה ולא עזר כח ירבעם עוד
 בימי אביה ויגפרו יי ויבת / אר שמואל בר נחמני מה את סבור
 שהוא ירבעם ואינו אלא אביה ולמה נופו / ר' יוחנן דבי שמעון
 בן לקיש חד אמר על שהיטין דברים שב ועמכם עגלי הוזהב אשר
 עשה לכם ירבעם לאלהים ור' שמעון בן לקיש אמר על שבזר
 כבוד אחיה השילוני וקרא אותו בן בליעל שב ויקבצו עליו אנשי
 רקים בני בליעל ורבנן אמרי על שבזר לידו עז ולא כישרה
 היא הוא דכתיב וירדוף אבירי אחרי ירבעם וילכד ממנו ערים
 בית אל / ודרי דברים קל וחומר ומה אם המלך שהונדו למלך
 נופו הכתו הדיש על אחת כמה וכמה / וזכותה וארוהתו ארוחת
 תמיד וגו' / ימי חייו של מי / רב ורמי חז אמר ימי חייו של יהויכין
 וחד אמר ימי חייו של איל / אר שמואל בר נחמני נראין דברים
 ימי חייו של יהויכין שבשעה שהקבה נותן שלוחו לצדיקים אינו
 נוטלה מוק עוד מעתה עד שהוא מכניסה עמה לנן עדין / וישפ
 שמואל את אגו וגו' / אר אבא בר כהנא התחיל מחדך מכשת
 זתים זיתים ומאכילין לנעמיות ההד יאכל כדי עורו וגו' בכור
 מות / ביכר לו ביתה מרה / ורבנן אמרי העמידו על ארבעת
 קונטיסין ומתחו עליו ויהי אומר אכן סר מר דמו / הן כמיתין
 את השרים מיתות חמורות / ר' יצחק אמר סירכו / כאשר שכלה
 נשים חרבן כן תשכל נשים אמן / אמר ר' לוי אף משה רמזה
 לישראל בתורה ההד כי יצאו אנשים ירו וגו' / כתיב בתורה
 וקצתה את כפה וגו' /

פרשה תשעה עשר

מלא קרנך שמן וולך אשלחך אל ישונו

אשרי

תבחר ותקרב וגו' / ואהרן נבחר ואני נסכתי
 מלכי וגו' / השתיתיו כמה דאת אמר ויסע
 את היתד דארנ עם המסכרת משחתינו
 כבה דאת אמר וסך לא סכתי / משחתינו בייסורין / רבי הונא
 בשם רבי אחא לשלש חלקים נתחלקו הייסורין אחד לדורות
 ולאבות ואחד לדורו של שבד ואחד למלך ומשיח / הדיא הוא
 דכתיב והוא מחולל מפטעינו וגו' / אומרין למלך המשיח
 איכן את מבקש לדוד אמר אף דא עריכה שאילה על הר עין הר
 קדשי / כשם שחיבין על בחיצתו והוא חרב / ותרים כראם קרני
 ר' יהודה בן גירון דבי יוחנן דסבנין בשם ר' לוי חד אמר שאול
 נמשח ומנינו לא נמשחה / והד אמר לא הוא ולא מגינו / אמר הוד
 אנא כליית משחה דרבות ותרים כראם קרני בלתי בשמן רענן /
ולך אשלחך אל ישי בית הלחמי בית ארתיקופית של
 שהוא בא בבית לחם יהודה / ר' שמואל בר נחמן בשם
 רבי שמעון בן לקיש שהיה בן תורה שכתב בו לכו לחמו בלחמי
 בני דאיתי בבניו לי מלך / אמר רבי לוי כל מקום שהיא אומ' לי
 אינו זה אלא בעולם הזה ובעולם הבא ככרנים בוד אומ' וכרנ
 לי / בלויים מהו אומ' ודו לי חלויים בישראל מהו אומר כי לי כנן
 ישראל /

מהו בכל אשר יפנה ידשיע / ידשיע יחייב / תני רבי שמעון בן
 יוחי עד שלא חטא אדם הראשון היה שומע את הקול ואינו
 כתיב וכוון שחטא ויאמ' את קולך שמעתי וגו' אר אחא עד שלא
 חטא היה שומע את הקול אגרון / וכוון שחטא היה שומע את
 הקול נימירון / עד שלא חטא ישראל מה כתיב תמן ומראה כבוד
 יי' כאש אוכלת וגו' / אמר רבי אבא בר כהנא שכע בחיצות של
 אש היו לישראל תוספת זו לתוך זו ולא היו מודעין וכוון
 שהטאו אפי' פני הסרסור לא היו יכולין להקביל / רבי פנחס ור'
 אבין בר ר' חנין אף הסרסור הרגיש עמהן / ויראו מגשת אליו / עד
 שלא חטאו מלכי צבאות יודון / ר' יוחנן בר ר' איבו מלאכי
 אין כתיב כן אלא מל' מלכיהו דמלאכיהו וכוון שהטאו אפי'
 לפני הגליון לא הונוכלין לעמוד כי יגורתי מפני האף והחמה /
 עד שלא חטא דודי / אורי וישעי / במי אירא / וכוון שחטא ואבוא
 עליו והוא יגע ורפה ידים וגו' / עד שלא חטא שלמה עשיתי לי
 שרים ושרות וגו' וכוון שרשאו ובה מטתו של שלמה וגו' עד שלא
 חטא שאול ובכל אשר יפנה ידשיע וכוון שהטאו וישמע שאול וכל
 ישראל את דברי הפלשתי וגו' /

פרשה שמנה עשר

לכן יכיר מעבדיהם וגו'

אמר

רבי חנינא לעולם אין הקבה נפרע מאומה
 תחילה עד שיפרע משרה של מעלן / היא הוא
 דכתיב והיה כיום הזה / יפקוד יי' על צבא
 המרום במרום ואחר כך ועל מלכי הארמה באדמה / כך בתחלה
 ויראו בני האלהים את כנות האדם / ואחר כך וירא יי' כי רבה
 רעת האדם / ואחר כך ויאמר יי' אמחה את האדם וגו' כך בתחלה
 ויבא עמלק ואחר כך זכור את אשר עשה לך עמלק / ואחר כך
 כה אמר יי' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק / אר אחא בעל
 פקדנות אני / שררה ופקידה אצלי חבילה של מצות לפיכך
 ויי' פקד את שרה / אבל עמלק ופקיד / אצלי חבילה של קוצים
 לפיכך כה אמר יי' צבאות פקדתי / וישמע שאול את העם ויפקדם
 בטל'איים וגו' / עד שלא מלך בכזק משולך בטל'איים / ויבא שאול
 עד עיר עמלק וגו' / רבי בניי בשם רב הונא התחיל מריב כנגד
 עגלה ערופה / אמר זה הורגת זה נערפת ומכפרת / ורבנן אמרי
 ותחיל מריב כנגד הקבה אמר כך אמר לי שמואל עתה לך וזכית
 את עמלק וגו' / אמר אדם חטא בהמה מה השאת / יצתה בת קול
 ואמרה לו שאול אל תהי צדיק יותר מכוראך /

ויאמר

שאול אל הקיני לכו וגו' / וכי עם כל ישראל עשה
 חסד / ר' אלעזר אמר יתרו עשה חסד עם משה
 קראן לו ויאכל לחם / ר' סימון אמ' בשכרו האכילו וגם דלה דלה
 לנו וישק את הצאן / וחבל שאול והעם על אגו וגו' / בר קפרא
 אמר זה דואג שהיה שקול כנגד כל ישראל / אר שמעון בן לוי
 כל שהוא אכזר על רחמנין סוף שהוא נעשה רחמן על אכזרים /
 כל שהוא רחמן על אכזרים סוף ליפול בהרב / מה טעמה וימת
 שאול ושלשת בניו וגו' / כי חטאת קסם מרי וגו' / אר שמואל בר
 רב נחמן כל שהוא הולך אצל הקסם ממרא על דברו של הקבה /
 מה טעמה כי חטאת קסם מרי / ואן תרפים ופצר / גורם אף
 וצרה לעצמו / ויסוב שמואל ללכת ויחוק כנף מעילו ויקרע /
 כנף מעילו של מי / רב ורמי חז אמר כנף מעילו של שאול / וחד
 אמר כנף מעילו של שמואל שכן דרך צדיקים להיות מצטערין

ועל בן אדם אמצתה לך יזה יצחק ולא נסוג ממך תחינו ובשמך נקרא זה יעקב דבר אחד ולא נסוג

כי לא יטוש יי את עמו וגו' כתוב אחד אומ' כי לא יטוש יי את עמו וגו' וכתו' אח' אומ' ונחלתו לא יעזוב אר' שמואל בר נחמן פעמים הוא עושה למען שמו פעמי' הוא עושה למען עמו ונחלתו בחיזה לארץ בעמו ונחלתו בארץ ישראל בעבור שמו הגדול אר' ראובן לעולם הוא עושה למען שמו הוא הוא דכתיב למעני למעני אעשה וגו' כי הואיל יי לעשות וגו' ר' יהודה בר' נחמיה ורבנן ר' יהודה אומ' אלא אין הואלה אלא תחילה כמה דאת אמר ועתה הוא וכרך את בית עבדך וגו' ר' נחמיה אומ' אין הואלה לא לינה כמה דאת אמר האל נא ולין ויש לבך ורבני אמרי אין הואלה אלא שבועה כמה דאת אמר ויאל משה לשבת את האיש ויאל שאול את העם לאמ' האל וקח ככרים ר' יהושע הסבין בשם ר' לוי אין הואלה אלא תוכחה כמה דאת אמר ועתה הואילו פנו בי וגו'

ואת כל שבטי ישראל שכמה ויתעבדו לפני האלהים עמרו זקנים ומסורה לבניאים בעמידה ועתה התיצבו וגו' עמרו נביאים ומסרות לדוד בעמידה ולית לה קרייה עמרו דוד ומסרה לשלמה וכו' בעמידה ואתה יי חבני והקימני ואשלמה להם הכל בכתב מלמד שניתנה במסורת עלי השכיל מלמד שנתנבא ברוח הקודש רבי מנחמו בשם ר' מנא ברוח הקודש נאמרה ותבנית סל אשר היה ברוח עמו

פרשה ששה עשר

זמן ממצרים חטע תגרש גוים ותטעה וגו'

מה

הגפן הוא אינר נטעת בערסוכיא אלא שדורית שדורות כך הן ישראל אינן חונקין אלא דגלים דגלים מה הגפן הוא בולשין תחתיה ואחר כך נטעין אותה כך תגרש גוים ותטעה מה הגפן הוא שומר שלמה ולמעלה הימנה כך הגר לא ינום ולא ישן שומר ישראל מה הגפן הוא שרביט אחד עולה ממנה והוא מרכש כל האילנות כך הן ישראל צדיק אח' עומד ברוך ושמו הולך מסוף העולם ועד סופו גויה יי את יהושע וגו' מה הגפן הוא יש בה יין ויש בה חומץ זה טעון ברכה זה טעון ברכה כך הם ישראל על מידת הטוב ברוך הטוב והמטיב על מידה אחרת ברוך דין האמת מה הגפן הוא יש בה יין ויש בה חומץ יש בה ענבים ויש בה צימוקים כך הן ישראל יש בהן מקרא ומשנה תלמוד ואגוד מה הגפן הוא כל שהוא אוכל במנה בוסר שינוי קחת עליו כך כל שהוא נא ונחווה לישראל סוף שהוא נטל את שלו בתחת ידיהם פרעה בא ונלחם עם ישראל ונטל את שלו בתחת ידיהם שלשים ואחד מלכים עשו בלחמה עם ישראל וכלם נפלו מה הגפן הוא העלין חפין על האשכולות כך עמי הארץ חפין על בני תורה מה הגפן הוא יש בה אשכולות גדלים וקטנים וכל אשכול גדול מחבירו גדול מחבירו נמוך ממנו כדל מי שהוא גדול מחבירו נמוך ממנו מה הגפן הוא כל שהוא אוכל ממנה ושונה מיינה פניו במעלות כך חכמת אדם תאיר פניו בשעה שהוא נשאל ומשיב ועוז פניו ישגרה בשעה שהוא נשאל ואינו משיב מה הגפן הוא בתחילה היא גורפת כתרל ואחר כך מעלין אותה על שלחנות מלכים כך הן ישראל בעולם הזה צוה יי ליעקב שביכו צרו כגון חלמיש לנוח וסוסיא לסכריא וקצרה לחיפה אבל לעתיד לבא והיו מלכים ואומגין מה הגפן הוא סמכין אותה על גבי קנים והיא חיה וכך הן ישראל אינן חיינן אלא שזכות תורה שהיא כתובה בקנה ובה הגפן הוא סמכין אותה על עצים ובישין והיא חיה כך הן ישראל אינן חיינן לא בזכות אבותיהם אלא שהן מתים לפי שכתו' הוכרתי את בריתי יעקב וגו' אחר כל השבח הזה אבידתו הראה לו ואמר למה פרצת נדריה כתאנה זו שהיא עומדת בפרשת ידוכים כל מאן דבעי עדי בה וכרסמנה חויר מיער זה עשר הרשע וזו שדי רענה אלו המלכיות ארדים ענאות טוב נא וגו' ופקוד גפן זאת ר' מנחמו ר' נחמן דיפו בשם רבי יעקב זקוקרין פקוד מה שאמרתה לשרה וייפקך את שרה וגו' וכנה אשה נטערת וגו' באי זה זכות העולם עומד ר' אבא בר כהנא אמ' בזכות מלכי בית דוד אשר הבינו ר' שמעון בן לקיש אמ' בזכות תורה המנובת בארץ ורבנן אמרי בזכות ישראל ותכונן לך את עמך ישראל וגו' תהיירך על איש מינך זה אברהם

פרשה שבעה עשר

בן שנה שאול במלכו ושתי שני מלך בירושלם

רבי

דעירא בעון מטיימא יתיה ולא קבלי עליי כיון דשמע הוא מתנינא חכם והתן וכשיא הגדולה מכפרת קיבל עליי חכם מפני שיברה תקום ודרת פני זקן וכתיב בתורה וזי יגור אתך גר מה גר נמחל לו על כל עונותיו אף זה נמחל לו על כל עונותיו חתן מלך עשו אל ישמעאל וקח את מחלת וזי מחלת היא שמה והלא בשמת היתה שמה אלא מלמד שמחלה לו על כל עונותיו נשיא בן שנה שאול במלכו וכי בן שנה היה שאול כשמלך לא מלמד שמחלו לו על כל עונותיו נשיא ומלך נעשה כתיב בן שנה שלא טעם טעם הטעם ויאמר שאול פוצו בעם וגו' מה הוא ושדשתם בזה רבני אמרי הראה להם את הסכין אמר להן כסדר הזה היו שוחטין ואוכלין אימתי פרע לי הקבה מלחמת וגו' ולא נמצא ואת אמר ותמצא מי חמצאיה לו רבי יוחן בר רבי יצחק אמר המלאך דמציאיה לו מה כתיב בתורה ויבן שאול מזבח ליי וגו' וכמה מזבחות בנו הראשונים ויבן נח מזבח ויבן משה מזבח ויבן שאול מזבח ואת אמר אותו החל ורבני אמרי אותו החל למלכים אמר רבי יוחן לפי שנתן נפשו לרבר העלה עליו הכתר כאלו החל לכנות מזבח ליי ויאמר העם אל שאול היונתן זמות וגו' רבי אעזר אב נתנו משקלו וזכר ופדאוהו אר' יוחנן וכי לחם אכל והלא לא לחם אכל אלא רבש אכל רשבל אמ' וכי אכל והלא בטענות טעם לא כן אר' בא חסידא בר רבי זעירא המטעומת אין בה לא משום אכילה ולא משום שתיה והלא משום הפסק תענית ואיפה טעונה ברכה ויפדו העם את יונתן ולא מת תוחלת ממושכר וגו' תוחלת ממושכר מחלה לב זה שמאדם את האשה ואינו נשאה מידי ועץ חיים תאנה באה זה המאדם את האשה ונשאה מידי דא תוחלת ממושכר מחלה לב זה דוד שנמשך ומלך לאחר שתי שני ועץ חיים תאנה באה זה שאול שנמשך ומלך מידי ושאול לכך את דמלוכה על ישראל שהיה עניו שהיה שפל רוח שהיה ירא חשא שהיה מכובד נכמיו וחס על נכסיהן של ישראל יהודה בר נחמן בשם רבי שמעון בן לקיש שהיה בן תורה כתי' בי מלכ' וימלוכה וחס סבוכי בכל איביה

ואשיב לכם ויאמרו לא עשקתנו וגו' ויאמר אליהם עדי יי' בכס וגו' ויאמרו עדים אין כתוב לא ויאבד עדי אמר להן רקבה אתם מעידים עליו על מה שבגלתי ואבי מעיד עליו על מה שבכרת

פרשה חמשה עשר

ויאמר שמואל אל העם יי' אשר עשה את משה ואת אהרן ואשר העלה את אבותיכם וגו'

שני

שידך מה השדים הללו מלאים חלב כך משה ואהרן מלא תורה מה השדים הללו הודח של אשה כך משה ואהרן שבחן של ישראל מה השדים הללו ככחה של אשה אף משה כבודן של ישראל מה השדים הללו אין אחד מהן גדול מחברו כך לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול ממשה מה השדים הללו מה שאשה אוכלת חתינוק יונק כך כל תורה שלמורה משה לימורה לאהרן הדא הוא וכתוב ויגד משה לאהרן את כל דברי יי' ורבני אמרין גילגל לרשם חמפרדש ר' אבא בר זוטרא בשם רבי שמואל בר אבא אינו מתקן את הרשיה עד שהוא רואה את המכה אבל מי שאב' ודיה העולם ברוך הוא אינו כן אלא מתקן את הרשיה ואחר כך רואה את המכה הדא הוא וכתוב כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם יי' וישלח האל ירובעל ואת כדן ואת יפתח ואת שמואל ויעל אתכם מיד אויביכם מכביב ותשכו בטח ירובעל וזח גדעון כדן זה שמשון יפתח כמשמעו הקדיש שלשה קלי עולם לשלש אבירי עולם שלא תאמר מה אילו היו מפרנסין את ישראל בשעתן ללמד שכל שלשה ושלשה שיעמדו בבית דינן של ישראל והיו בעיניך כמשה וכהרן וכשמואל ירובעל כדורו כמשה כדורו כדן כדורו כאהרן כדורו יפתח כדורו כשמואל כדורו האל עזר אלא שבית דינו של ירובעל ושל כדן שקול כבית דינו של משה אמר רבי שמעון בן לקיש אל תאמר מה הייה שהימים הראשונים היו טובים מאלה אל תאמר אלו היה רבי זעירא קיים הייתי למד תורה אילו היה רבי שרפון קיים הייתי למד תורה אין לך אלא חכם שבדורך ר' ברכיה מיייתי לה מהכא והיהודע הנגיד לאהרן וכי יהודע נגיד לאהרן היה אלא מלמד שאילו היה אהרן קיים יהודע היה גדול ממנו כדורו רבי כימון מיייתי לה מהכא ואהרן ובניו מקשרין על מזב' העולה וגו' וכי אהרן ובניו היו והלא צדוק ובניו היו אלא מלמד שאם היה אהרן קיים צדוק היה גדול ממנו ר' חילל בריה דרבי שמואל בר נחמן מיייתי לה מהכא ויעשו כל הקהל הכאים וגו' כי לא עשו מימי יהושע בן נון אין כתוב כאן אלא מימי ישוע בן נון פגם הכתוב את הצדיק בקבר מפני אדם כשעתו ורבני אמרין בן ישוע בן פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן הראש הוא עזרא עלה מכבל אלא מלמ' שאלו היה אהרן קיים עזרא היה גדול ממנו כדורו

ועתה

התיצבו ואטפטה אתכם וגו' רבי רמיב' בשם ר' שמואל בר רב יצחק מגילת בית המקדש שמבר' וקדוש ברוך הוא למשה בעמידה הדא הוא דכתיב ואתם פת עמדו עמד משה ומסרה ליהושע בעמידה קרא את יהושע והתיצבו עמד יהושע ומסרה לקנים בעמידה ויאסוף יהושע את

שמואל את רואה אני מראך שאין את רואה אמתו הראתו בשעה שאב' לו מלא קרבך שמן וגו' ויהי ככונאם וירא וגו' ויאב' יי' אל שמואל וגו' למה שהיה קופחן חכמותה ודרכה אשר יקשה מכס וגו' ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אל הקדוש ברוך הו' למשה משה את דן קשות אני מביא לפניך דין שתלמיד תלמידך יכול לשמע ואין את יודע לשמע הדא הוא דכתיב ויקרב משה את משפטן וגו' ר' חנא בשם ר' יהודה בר' ה' סימון ר' חנין בשם ר' שמואל בר רב יצחק ר' חני מה טיבה בשם רבי פדת חס ושלום לאותו הצדיק שאב' כלשון הזה אלא אמ' דבר שאני יכול לשמע הקריבון אלי ושאני יכול לשמעו והשמעתיו לאלהים

וירם

הטבח את השוק והעליה וגו' ר' אלעזר אומר שוקה וסופה ר' שמעון בן לקיש אמר שוקה וביעה ורבנין אמרין שוקה ואליתא ויקח שמואל את פך הטבח וגו' שאל ויהא נמשחו בן הפך שהיתה מלכותן עוברת דוד ושלמה נמשחו מן הקרן שהיתה מלכותן קיימת וישקרו כל בשיקה לתפלות בר מן תלת בשיקה של פרישות בשיקה של גדולה בשיקה של פרקים בשיקה של פרישות ותשק ערפח לחמותה בשיקה של גדולה ויקח שמואל את פך הטבח ויצק על ראשו וישקרו בשיקה של פרקים הלך ופגשוהו בדר והאלהים וישק לו רבי הנחומא אמר אף נשקה של קרובות וישק יעקב לרחל שהיתה קרובתו בלכתך היום מעמ' וגו' ר' נאי ורבי יונתן היו יתכן ואתא הד גבר ושאל לרו מור דן דכתיב בלכתך היום מעמדי וגו' עם קבורת רחל בנבול בנימן בצלצח רבי נאי ור' יונתן והלא קבורת רחל בתחומי של יהודה וצלצח בתחומי של בנימן אר' יבאי לרבי יונתן וינתן אחי אסוף הרפתני למחר הן באין מקבורת רחל את הולך והן באין ואת מוצא אותן בנבול בנימן בצלצח אמ' ל' ה מור דכתיב וקש דבר איש יהודה מדבר איש ישראל אמר ליה אלו שולחים כתבים אל דוד ואלו מקבלים כתבים מה דוד אומ' להם אחי אתם עצמי וכשרי אתם צלצח ה' יוסי הגלילי אומ' על עתו של יוס' רבי עקיבה אומ' על צח שאב' החוק ומלכים מחלצין יצאו ויען נחש העמומי וגו' ויאב' להם נחש וגו' ר' לוי ור' סימון ור' בני ר' לוי אמ' אלו הקלעים והקשתים שבישראל שהן מחמדי עיניהם של ישראל כמה דאת אמ' בנשקי רומי קשת ור' סימון אמ' אלו כנחדרי של ישראל שהן נגל עיניהם של ישראל כמה דאת אמ' והיה אם מעיני העדה וגו' ורבני אמ' זה כפר תורה אם להן נחש העמומי הביאו לי כפר תורה ואעקרה מתוכו לא יבא עמומי בזאת אכרות לכם בנקוד לכם כל עין ימין ועתה דונה המלך מתהלך לפניכם וגו' זה אחד מהמשרי דברים שהן מכופלין זקנתי ושבתתי עדי וכדורי משפט חייני פרא ערוד עצמו גרמו

הבני

עני בני בני יי' אמ' ר' אבא בר כהנא קשה הוא הגזל טשני גדולי עולם צרכו להתוכח עלי משה ושמואל משה לא חמו אחד מרם נשאתי וגו' ר' חנא בר שלדא ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי וכי מה הניח משה לקפחין ולגנבין לא אמ' משה בשעה שהיו ישראל מתגדדין ממסע למסע לא אמרתי לאחד מהם טול כלי זה בידך טול כלי זה על חמודך נשאתי וטענית כמה דאת אמר ויקח משה את אשתו ואת בניו וגו' אר' יודן גדול הדוד בשעה שהוא הלך לעשות צרכי צבור כמו הוא צריך ל' טול את החמוד לא משל צבור כהם דכא וקח משה את אשתו וגו' אמר רבי לוי בגזאל ראשון הוא גזאל שני מה גזאל ראשון וקח משה את אשתו ואת בניו ודכיבם על החמוד אף גזל שני בני נרכב על חמוד ואשיב לכם אר' יוס' עשיר גדול היה שמואל שאילו תבעו כפיקה ה תה בידו להחזיר כמה דאת אמר

בימי סיסרא / ויהם יי את סיסרא וגומ' וחשלישית בימי שמואל
 ויהי שמואל מעלה וגו' וירעם יי בקהל גדול ר' סימון מוסיף תרתי
 ויהם את מחכ' מצרי' ויהי ביום ההוא תחיה ממומת ה' רבה בהם
 ולא פליגי' מה דא'ר סימון אמר לשעבר מה דא'ר אבא בר כהנא
 לכשתבוא בהם / ויאמ' יי אל שמואל שמע וגומ' תני רבי שמעון
 בן יוחי אתי מאסו גס אתי מאסו / כי גס אותי מאסו / אל בשלש'
 דברי הן עתידין למאוס עתידין למאוס ככנין בית המקד' אימתי
 מאסו בשלשתן בימי רחבעם ההו' וירא ישראל ויאמ' אין לנו חלק
 ברוד זו מלכו' שמים ולא נחלה בכך ושי' זו מלכות בית דוד איש
 לאהלו' ישראל עתה ראה ביתך דוד זה בנין בית המקדש / אר שמע'
 בן מנסיא אין ישראל רואין סימן ברכה לעולם עד שיחזרו ויבקשו
 שלשתן ההו' אחר ישובו בני ישראל ובקשו את יי לאיחס' זו מלכו'
 שמים / ואת דוד מלכס' זו מלכות בית דוד / ופחדו אל יי ולא טובו
 באהרית הימים / זה בנין בית המקדש וימאנו העם לשמוע בקול
 שמואל וגו' רבי הובא ורבי ירמיה בשם ר' שמואל בר רבי יצחק
 לפי שכתב עד אנה מאנתם לפיכ' כתב וימאנו העם לחד קצר
 דמית' ושבק' ליה חד כרא' הוה אימיה מובלג' לאומנות והוה
 עריק' מובלג' ליה לכנישתא והוה עריק אמרה כל כנימי אנה
 מלפ' ליה אומנותיה דאבי' אזל' ואיתיה גבי חכריה דאבו
 אמרה ליה הילך אלפיה אומנותיה דאבו הוה מעיל ליה והוה
 אמר לירת חליש רישיה ודין הוה חליש רגלי' / חליש רגלי'
 והוה מחליש רישיה אזל טעין ליה גבי אימיה ואמר לה הילך
 והוה קכרא ליה דעכו על אומנותיה דאבו לפי שכתב עד
 אנה מאנתם לפיכ' כתב וימאנו העם

ראשונה / על הארץ זו ברכת שנינו / הטובה / זו בונה ירושלם /
 דכתיב והר הטוב הזה / אשר נתן לנו / אשר נמלנו כל טוב /
 כתיב בתורה לפניך ואין כתיב בה לאחרית / מה כתיב בתורה
 לפניך כי שם יי אקרא חכו גדול לאלהינו / כתיב כמזון לאחריו
 ואין כתיב לפני' / מה כתיב כמזון לאחריו ואכלת ושבעת
 וברכת' / ומגין ליתן את האמור של זה כזה / ר' שמואל בר נחמן
 בשם רבי יונתן השם גזרה שוה מה השם של בתורה לפניך הוא
 השם שנא' כמזון לאחריו אף השם שנ' כמזון לאחריו הוא השם
 שנ' בתורה לפניך / עד כדון כרבי עקיבא / כרבי ישמעאל / מגין ר'
 יוחנן בשם ר' ישמעאל מקל וחומר מה אם התורה שאינה מעונת
 לפניך הרי היא מעונת לאחריה מזון שווא טעון לאחריו לא כל
 שכן שישעון לפניך עד כדון מזון / תורה מה אם מזון שהוה חי'
 טעה טעון ברכה לפניך ולאחריו / תורה שחיה חי' העולם הזה
 וחי' העולם הבא עאכו' ר' יצחק ורבי נתן ר' יצחק אמר כי הוא
 יברך הובא ואחרי כן יאכלו חקרואים / ורבי נתן אמר וברך את
 לחמך ואת מימך אימתי קרוי לחמך עד שלא אכלתו / אר מה
 אם כשעה שהוא שבע כתיב ואכלת ושבעת וברכת בשעה שהוא
 רעב לא כל שכן / רבי זעירא בעי באילין תלת' וברכי אהרדי
 היך את עביד להון בשלשר' שאכלו כאחת או בשלשה שאכלו
 זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ואם תעדיבון בשלשה שאכלו
 כאחת אפי' האמצעי מברך תחילה וסוף / אר שמואל בר אבדומא
 לא לימדה תורה ברכת זימון לאחריו אלא ברבים אם לרבים
 והלא בינו לבינו עצמו אינו מברך / אר אבא מרי בעלאה בענית /
 כשאר כל המצ' שבתורה / אבל דמאי / וחדא אמרה אכל פירות
 ספק שניתקנו ספק שלא ניתקנו מזמנין אמר רבי שמואל אחי
 דרבי ברכיה מכיון שגזרו על דמאי רוב העם חכניסו לבתייהו' /
 והרא אמרה כותי מזמנין עליו וכותי לא כספק הוה / אמר רבי
 אבא תפתר כמאן דאמר כותי כגוי לכל דבר דתניא / כותי כגוי
 דברי רבי / רבן שמעון בן גמליאל כותי כגוי לכל דבר /

ויאמר שמואל אל העם לכו וגו' מי היה הגון לדבר ויהי
 איש מבנינו וגומ' / ודכותה והנערה אשר תישב
 וגומ' / מי היה הגון לדבר איש יחשי' ויה בשושן וגומ' / ודכותה
 וירא אלדים את בני ישראל וגו' / מי היה הגון לדבר ומשה היה
 רועה וגומ' / ר' יהושע בריה דר' בודי מוסיף תרתי והוה לחץ את
 בני ישראל בחוקה מהו כחוקה ר' יצחק אמר בחירופין וכנידופין
 מי היה הגון לדבר ודבורה אשה נביאה / ודכותה ויאמרו העם
 וגו' / מי היה הגון לדבר ופתח הגלעדי / ולו היה בן וגומ' / ואין
 איש מבני ישראל טוב ממנו יכול מכל תל' משכמו ומעלה נבוח
 מכל העם / ודכותה וכאבשלום לא היה איש וגומ' / יכול מכל
 תל' ושקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך / אמר ר'
 חנינא כדורכותיה היה ואין תימר בכידון וכדים בדים וזה עשו
 ואין תימר בחרובית קטנה / אר חנינ' כשעליתי מן הגולה היתרתי
 איזווי' ושל בחמי' ושל אבא בני להקיף קורתו של חרוב אחר
 ולא יכולתי / אר חנינא כשעליתי מן הגולה נשלתי חרוב
 ופצעתי ומשך מלא כף ידי רבש היה אמרתי בימיחון אשתני
 עלמא / ויעבר בארץ שלישה / בי רמתה / המה עולים כמעלה
 וגו' / ותעננה אותם ותאמרנה יש וגומ' / ר' יודן ר' מרי בר יעקב
 אמר להם אין אתם רואי' ענן שהוא קשור על פתחו ואין יש לא
 ענן כמה דאת אמר ויש אשר יחיה הענן וגומ' / ככאכס העיר
 כן תמצאן את וגו' / וכל האורך הזה למח' מלמד שהיו מבישות
 בניו של שאול ולא היו שבעות ממנו דברי רבי יהודה / אמ' רבי
 יוסי נמצאתר עושה בנות ישראל כך והלא כדרך שאי אפשר
 לאיש לזון את עיניו מאשה שאינה ראויה לו כך אי אפשר
 לאשה לזון את עיניה מן האיש שאינו ראויה לה / וכל האורך
 הזה למח' מלמד שלא הגיעה אותה שעה שאמר הקב"ה לשמואל
 בעת מחר אשלח אליך איש וגו' / כי לא יאכל העם עד כוואו כי
 הוא יברך הזבח / אר הובא תפתר כל ישמעאל דר' ישמעאל אמר
 הטוב והמטיב מן התורה דכתיב ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת

פרשה ארבעה עשר

כי לאיעשה יי אלדים דברונו'

כי לא יעשה יי אלדים דבר זה יוסף / ויאמר יוסף אל
 פרעה הלום פרעה אחד הוא וגו' / לא כי לא יעשה יי
 אלדים זה דניאל אריין דניאל בחזוה די ליליא רזא
 גלי' / דבר אחר כי לא יעשה זה משרה ויאמר משה כה אמר יי'
 כחצות הלילה / דבר אחר כי לא יעשה זה אלישע / לך אמור לו
 חיה תחיה וגומ' / דבר אחר כי לא יעשה וגומ' / דתנינן בארבעה
 פרקים הדיבר מרובה / דבר אחר כי לא יעשה וגומ' / ויאמר יי' אל'
 משה קח לך את יחזשע בן בן וגו' / דבר אחר כי לא יעשה וגומ' /
 זה ג'יהו ויאמר יי' לן לך שוב לדרך וגו' / דבר אחר כי לא יעשה
 זה אחיה השילוני ויי' אמר אל אחיה הבר' אשת ירבעם וגומ' /
 דבר אחר כי לא יעשה זה שמואל ויי' גלה את און שמואל וגומ' /
 בעת מחר אשלח אליך איש מארץ וגומ' / רב חנן בר אדא בעי
 לשעבר לא אלא עד שלא הגיע הקץ והקדוש ברוך הוה מפליג
 עצמו משהגיע קץ דקדוש ברוך הוה מפרסם עצמו / ויגש
 שאול את שמואל וגו' / ויען שמואל את שאול וגומ' / רבי יהושע
 דסיכנין בשם רבי לוי אמר לו הקדוש ברוך הוה לשמואל

הוא י' עבאות אלא את / חייך שבנדך עומד ופותח בו הדא הוא
 דכתיב כה אמר י' עבאות פקודי את אשר עשה עמלק לישראל /
 אמר ר' אבהו כשעה שהלך עכד מלך הכושי להעלות את ירמיהו
 מן הבור מהו אומר לו שים נא בלויי הכתובות והמלח וגו' אמר
 לו ירמיה לואי הוא לי סולם חד / אמר לו הקדוש ברוך הוא
 סולם את מבקש לזקנתך / בידו חבל / לא כן כתב ותורידם
 כחבל בעד החלון אף את וימשכו את ירמיהו כחבליים / רבי
 יוחנן דסכנין בשם רבי לוי אמר הקבה למשח את אמרת כי
 יבא העם לדרוש אהים דצריך לנודא יפיה כהי אף את כשתהא
 צריך דבר תהא בא אצלי הדא הוא דכתיב וכבא משה אל אהל
 מועד לדבר אתו / תני רבי חייה אכרהם אכרהם יעקב יעקב
 משה משה שמואל שמואל לטון חיכה ולטון זירוז / רבי אלעזר
 אומר ולרורו אין דור שאין בו כאברהם אין דור שאין בו כיעקב
 אין דור שאין בו כמשה אין דור שאין בו כשמואל /

בעמו במדבר אמרו אין לו מכה עוד מעתה אמר להם הקדוש
 ב'ה אתם אמרתם אין לו מכה עוד מעתה חייכם שאני מביא
 עליכם מכה שלא נראתה ולא נחיתתה מעולם הדא הוא דכתיב
 ותכבד יד י' על האשרודים הא כיצד היה בטחור עכבר עולה מן
 התהום ושומט את בני מעיו ויורד לו לתהום / הדא הוא דכתיב
 ותכבד יד י' על האשרודים וישימם וגו' חזרו להיות עושין להם
 כפסלים היה עכבר אומר לספסל אני שלוחו של מי שאמר וזויה
 העולם ואתה ברייתו תן כבוד למי שכראך והיה הספסל נבקע
 ועכבר עולה מן התהום ושומט את בני מעיו ויורד לו לתהום /
 הדא הוא דכתיב ותכבד יד י' וגו' כל הפרשה עירובי דברים מה
 שאמר זה לא אמר זה ומה שאמר זה לא אמר זה / ודכותה ויכר
 יהודה ויאמר צדקה ממני / והכח מכתוב עליו לרעתה שמשירע
 שכלתו היא ולא יסף עוד לרעתה וכל הפרשה /

ורכותה
 כאבו אל הארץ אשר שלחתנו וגו' עד כאן
 אמר כלב / כל הפרשה עירובי דברים מה
 שאמר זה לא אמר זה ומה שאמר זה לא אמר זה / ודכותה ועתה
 נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו והמן כזרעגד הוא /
 את סכור מה שאמר זה אמר זה מהו אומר ועתה נפשנו יבשה
 אין כל / והקבה מפייס לאומות העולם ואומר להם כואו וראו
 על מה בני מתרעמין עלי / והמן כזרעגד הוא וגו' כל הפרשה
 עירובי דברים מה שאמר זה לא אמר זה ודכותה מדוע בשש
 דככו לבוא עד כאן אמרה אמו של סיסרא / מדוע איהו פעמי
 מרכבתיו עד כאן אמרה אשתו / חכמות שרותיה תעבינה עד
 כאן אמרו כלותיה הלא ימצאו יחלקו שלל נתגלו דברי שאמר
 אמו של סיסרא לרבורה ברוח הקדש שלחו לה דבורה אל הצפי
 עוד לסיסרא בנדך מעתה / כן יאכרו כל אויבך י' / ודכותה מיכה
 המורשתה היה ניבא בימי יחזקיהו מלך יהודה וגו' / החמת
 תמיתו חזקיהו מלך יהודה עד כאן אמרו כשירין שבהן אמרו
 וגם איש היה מתנבא בשם י' אוריהו כן שמעיהו וגו' / ושמע
 המלך יהויקים וכל גיבוריו וגו' ושלח המלך יהויקים אנשים
 מצרים ויוציאו את אוריהו בן שמעיהו ממצרים וביאוהו אל
 המלך אמרו כשם שנתנבא אוריהו כך נתנבא ירמיהו וכשם
 שנהרג אוריהו כך היה ירמיהו ליהרג / אך יד אחיקם בן שפן וגו'
 כל הפרשה עירובי דברים מה שאמר זה לא אמר זה / ומה שאמר
 זה לא אמר זה / ודכותה שימני כחותם על לבך כחותם על
 זרועך וגו' שימני כחותם על לבך וכחותם על זרועך / עד כאן
 אמרה כנסת ישראל / כי עזה כמות אהבה קשה כשאויל קנאה
 עד כאן אמרו אומות העולם ורוח הקדש אומרת רשפיה רשפי
 אש שלחבת וגו' הא כל הפרשה עירובי דברים מה שאמר זה
 לא אמר זה /

הפרשה העשירית

ויאמר י' אל שמואל הנה אנכי עושה דבר בישראל:

שמואל

בר רב נחמן אמר זו שכיית הארון
 ביום ההוא אקים ל עלי וגו' והגדתי
 לוכי שופט אני וגו' ולא כהה בס' לא
 גער בחון / ולכן נשבעתי לבית עלי / רב כהנא הוה קאים ומצלי
 וזוהו רבי חייה בר אבא קאים מצלי קודמו / כיון דחסל ר' חייה
 בר אבא לא בעא דיפסוק קודם רבי כהנא / אמר ליה רבי חייה
 בר אבא כן אתון נהיגין בכבל מצערין דרביכוון / אמר ליה לית
 רבי ירע דנאנא ממשפחת עלי קאאתי שכתוב בו אם יתכפר עון
 בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם / אמר ליה בזבח וכמנחה אינו
 מתכפר אבל מתכפר בתפילה וצלי עלי וחאריך ימים עד
 דאתעברון סימוקין כהלן דקקיא /

ויגדל

שמואל וי' היה עמו וגו' / אמר רבי יהודה בר רבי
 סימון אף משנפל ארצו לא הפיל מכל דבריו
 ארצו שכן הוא אומר לשאול מחר אתר ובניך עמי כתוך
 מחיצתי / ומשכב שמואל עד הכוקר / ויקרא עלי אל שמואל
 וגו' כה עשה לי אלהים וכה יוסף אינו כתוב כאן אלא כה עשה
 לך אלהים וכה יוסף / אמר לו כשם שאין בני יורשין את מקומו
 כך אין בניך יורשין את מקומך / ויגד לו שמואל את כל הדברים
 וגו' / ארון הוא / מר הוא / הטוב בעיניו יעשה / וידע כל ישראל
 מרן וגו' / אבא אבוי דשמואל בר אבא הוה מתעסק במטכסא
 ושלח נבלי רבי יודה בן בתירה לנציבין כתר זמן קס עמו אמר
 ליה לית רבי בעי / והיא מלתא אמר ליה ולא מוליך חוון אמר
 ליה לית מילתך הימנח עלי סגי מן ממונה אמ' ליה את הייכנת
 במילתי עלך / תזכה למקמא בר כשמואל נביא דרבותי ביה
 וירע כל ישראל מרן ועד באר שבע וגו' וזכה למקמא שמואל בר
 אבא / ויוסף י' להראה בשילה וגו' רבי ברכיה בשם רבי לוי בכל
 מקום שהקבץ נגלה בשילה תנינא בשילו כתיב /

וישמעו

פלשתים את קול התרועעו וכו' או לבני מי
 יעילנו מיד האלהים הארזים האלה / עד
 כאן אמרו כשירין שבהן / אבל הרשעים שבהן אמרו אלה הם
 הארזים המכים וגו' אמרו עשר מכות על הים ושאר מכות כילה

הפרשה האחר עשר

וירץ איש בנימן מחמערכה ויבא שילה ביום ההוא ומדיו קרועים ואדמה וגו' זס סאול

רבי לוי

ורבי סימון ורבינו חזקוני אמר
 ששים מיל הלך שאול כאותו
 היו כמערכה היה ושמע שבסבו
 הלוחות והלך וחטפן מיד גלית ובא / ורבי סימון אמר מאת
 ועשרים מיל הלך שאול כאותו היום בשילו היר ושמע
 שנשבו

היה יקר בימים ההם וגומ' עשרה דברים נקראו יקרים ואלו הן
 התורה והנבואה והתכונה והדעת והשכל והצדיק ומיתתן של
 צדיקים והחסד והעושר וישראל / והתורה מנין דכתיב יקרו
 היא בפנימים / הנבואה מנין כתיב ודבר יי' היה יקר בימים ההם
 והתכונה מנין דכתיב חושך אמרו יודע דעת יקר רוח איש
 תכונה / והדעת מנין דכתיב יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט
 והצדיקים מנין דכתיב ולי מרה יקרו רעיד אל מה עצמו וגומ'
 ומיתתן של צדיקים מנין דכתיב יקר בעיני יי' המותה לחסידיו
 והחסד מנין דכתיב מה יקר הסדך אלהים / והעושר מנין דכתיב
 לא יחרוך רמיה צידו והון אדם יקר חרוץ / ישראל מנין דכתיב
 הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים וגו' / וישראל
 היום ועלי שוכב כמקומו ועיניו החלו כחות וגו' מיכן
 אמרו חכמים כל מי שהוא מעמיד בן רשע או תלמיד
 רשע סוף שעניו כחות / בן רשע מיצחק ויהי כי זקן יצחק
 ותכניה עיניו מראות לכה שהעמיד עשו בן רשע תלמיד רשע
 מאותה השלוחי / ואחיהו לא יכול לראות כי קמו עיניו משיבו
 למה שהעמיד ירבעם תלמיד רשע / ונר אלהים טרם יכרח
 ושמואל שכב בחיכל יי' וגומ' / עד שלא ישקיע הקבה שמשו של
 צדיק הוא מזריח שמשו של צדיק אחר / יום שמת רבי עקיבא
 נולד רבינו הקדוש וקראו עליו זורח השמש ובא השמש / יום
 שמת רבינו הקדוש נולד רב אדא בר אבהו וקראו עליו זורח
 השמש ובא השמש / יום שמת רב אדא בר אבהו נולד רב
 המנונא וקראו עליו זורח השמש ובא השמש / יום שמת רב
 המנונא נולד רבי אבין וקראו עליו זורח השמש ובא השמש
 יום שמת רבי אבין נולד אבא הושעיה איש טיריה וקראו עליו
 זורח השמש ובא השמש / יום שמת אבא הושעיה איש טיריה
 נולד רבי הושעיה בריו וקראו עליו זורח השמש ובא השמש
 קודם שלא ישקיע הקבה שמשו של שרה הזריח שמשו של
 רבקה / שנאמר ויביאה יצחק האהלה שרה אמו / קודם שלא
 ישקיע הקבה שמשו של משה הזריח שמשו של יהושע / ויאמר
 יי' אל משה קח לך את יהושע בן נון / קודם שלא ישקיע הקבה
 שמשו של יהושע הזריח שמשו של עתניאל בן קנז / וילכדו
 עתניאל בן קנז וגומ' / קודם שלא ישקיע הקבה שמשו של עלי
 הזריח שמשו של שמואל / ונר אלהים טרם וככה ושמואל שכב
 בחיכל יי' וגומ' /

הנבואים ליעלים וגו' רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש האילת
 הזו איכריה צפופים והיא מתקשה לילד ומה הקדוש כח עושה
 ממציה לה נחש והוא נושכה ואיכירי מתרפין וכשהיא יולדת
 מה הקבה עושה ממציה לה עשכ והיא אוכלת ומתרפא הדא
 הוא דכתיב עושה גדולות ולא נדע / רבי לוי בשם רבי שמעון
 בן לקיש האילת הזו איכריה תשים והיא מבקשת מים ומה היא
 יראה מחיה דעה מה הקבה עושה מכנים בה רוח תזוית מקשת
 בגליה ומקשת בקרניה וחיה דעה שומעת וכורחת הדא הוא
 דכתיב עושה גדולות ולא נדע / אמר רבי אלעזר אדם הזה ישן
 על מטתו והנחש מכון לפניו ומתנומה הקבה עושה מכנים בה
 רוח תזוית מפשיט בידו ומפשיט בגליו ולוכש כליו הפוכין
 והנחש שומע וכורח הדא הוא דכתיב עושה גדולות ולא נדע /
 אמר רבי לוי הקבה יודע נפלאות שהוא עושה לבריותיו בריותיו
 אינן יודעין נפלאות שהוא עושה עמהן / תאנא שלשה קולין
 הולך מסוף העולם ועד סופו והבריות בינתים ואינן מרגישין
 ואלו הן היום והנשמים הנפש בשעה שהיא יוצאה / היום מנין
 אמר רבי יהודה בר רבי אלעאי את סבור שהיום הזה שף עם
 הרקיע ואינו אלא נוסר כרקיע כמסר הזה / והנשמים מנין אמר
 רבי לוי תהום אל תהום קורא לקול צנוריד / הנפש מנין רבי
 שמואל אחי רבי פנחס בר חמא הוה כסכני וסלקין חבירי
 מבקרא יתיו / אתה מילה וגחכין אמר קליה דנפשיה דאחוי
 דההוא נבדא מתברא ארזין ומעקרא אילבין ואתון יתבין הכא
 ולא ידעין / בר קפרא אמר עשה הקבה את שאינו נראה ואת
 שאינו שומע שומע / ואת שאינו מדבר מדבר / אם תאמר
 שאינו נראה מנין וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים /
 את שאינו שומע שומע הנה האבן הזאת תחיה כנר לעדה כי היא
 שמעה את כל דברי יי' ואת שאינו מדבר מדבר ופתח יי' את פי
 האתון וגו' ויאמר יי' אלי אם יעמד משה ושמואל לפני את מוצא
 מה שכתוב בזה כתוב בזה / זה לוי וזה לוי / זה כנה מזכחות זה
 כנה מזכחות / זה מלך על ישראל ויהודה זה מלך על ישראל
 ויהודה / זה הקריב זה הקריב / זה בקריאה וזה בקריאה / זה
 כרבני זה כרבני / ויקרא יי' אל משה ויאמר הנבי תמן תניבן קעל
 הכון מכפנים וכן לוי ישן מבחוץ קפץ הדיבר אל עלי ודבר עם
 שמואל ויקרא יי' אל שמואל ויאמר הנבי ויין לעלי ויאמר הנבי
 כי קראת לי אמר רבי יוחנן כהדה עגלתה תמימתה / ויבא יי'
 ויתיצב ויקרא כפעם בפעם שמואל שמואל ויאמר שמואל כי
 שמע עכוד מפדי פי איש תשבע בטנו וגמול ידיו ישיב לו / אמר
 רבי שמלאי אמר הקבה לראובן אתה תתחלת בהצלות נפשות
 תחילה וישמע דאובן ויצלהו מירם / חייך שאין מפרשין ערני
 מקלט תחלה אלא מתחומך / הדא הוא דכתיב את צער במדבר
 בארץ המישור / אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר הלח
 ליהודה אתה הצלתה לי ארבעה נפשות שלשה מן האור ואחת
 מן הכור / תמר ושני בניה מן האור ויוסף מן הכור / חייך שאני
 מציל לך הנניח מישאל ועזריה מן האור ודניאל מן כור אריות /
 רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר הקבה למשה אתה אמרת
 וידעת היום והשכות אל לבכך כי יי' הוא האלהים / חייך שאני
 מכתוב עליך ולא קם נביא עוד בישראל כמשרי / רבי יהושע
 דסכנין בשם רבי לוי אמר הקבה לרחב את אמרת כי יי' אלהיכם
 הוא ארדים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת נחא שמה בשמים
 ממעל את אמרת מה דלא חמין עיניך חייך שבנד עומד ורואה
 מה שלא ראו הנביאים / הדא הוא דכתיב נפתחו השמים ואראה
 מראות ארדים / רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר הקבה
 לחנה מתחלת בריותו של עולם לא קלטני בשר ודם כפסוק

הפרשה התשיעית

ידעם אל בקולו נפלאות עושה גדולות ולא נדע:

רבי

פנחס בשם רבי ראובן ראיתא מימך אדם
 אחד יוצא מן הצפון ואדם אחר יוצא מן
 הדרום / ומזרחין זה לזה אילולי שעשו
 מיטמא ביניהון / כך משה במדבר ואהרן כמצרים ושניהם יוצאין
 בשעה אחת ומזרחין זה לזה אילולי שיהסן הדיבור את מוצא
 בשעה שאמר הקבה לאהרן לך לקראת משה המדברר חזר
 ואמר למשה גם הנה הוא יוצא לקראתך ושמה בלבו אינו כן
 אלא בשעה שאמר לו הקבה לאהרן לך לקראת משה המדברה
 שמע משה כדיבור אחד ויצא הדא הוא דכתיב וידעם אל בקולו
 נפלאות / שניהם יצאו בקול אחד / אמר רבי יודן כתיב הרים

לחצוה לארץ קרוי גולח / אמר רבי שמואל בר נחמן הגלילי
 בגלתי / שתי גליות גליתי אחד להוציא את בניך ממצרים /
 ואחד ליתן כהונה לבניך ואתם מורדים בי / רבי ורבי יונתן ורבי
 תנחומא בר יודה ורבי שמעון בן לקיש ורבי אבין ורבי חייה בשם
 רבי יונתן כשני מקומות מצינו שטימא טהור עצמו מפני כבודו
 של צדיק כמצרים איכן בגלח עליו / רבי ברכיה בשם רבי חלבו
 מתוך פלטרין של פרעה / כמדון איכן בגלח עליו / רבי הונא
 בשם רבי אחא מתוך חללו של עמוד אמ' לה שאם תעלה הלביא
 אחת בכל איבריך אין כל איבריך ברגשיך כך / הלא את השמי'
 ואת הארץ אני מלא וגו' /

ובחור

אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן וגומ' אשרי
 תבחר ותקרב טובו דאתבחר ביה / טובו
 דאתבחר ביה ומקריב ליה מטרוניא שאלת לרבי יוסי אמרה ליה
 מן אלהיך בעי הוא מקריב הביא לפניו כלכלה של תאנים
 והיתה כוררת יפה יפה וכוררתה ואוכלתה / אמר לה את יודעת
 לכור והקדוש כרוך הוא אינו יודע לכור מן שהוא חמי עובדו
 שבין הוא כחר ביה ומקריב ליה / רבי מנחם בשם רבי שמואל
 בר רב יצחק לא כל הקרוב קרוב ולא כל הרחוק רחוק / יש נבחר
 ונדרחה ונתקרב יש נבחר ונדרחה ולא נתקרב / אהרן נבחר /
 ובחור אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן ונדרחה / ובאהרן התאסף
 יי ונתקרב ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו' / שאל נבחר
 הראיתם אשר כחר בני יי / ונדרחה בחמתי כי המלכותיאת שאל
 וגומ' / ולא נתקרב / ואני מאסתיו ממלך על ישראל וגומ' / דוד
 נבחר ויבחר כדוד עבדו / ונדרחה ויצא המלך וכל העם כרגליו
 ויעמדו בית המרחק / רבי יהושע בן לוי אמר כידונו אף על פי
 כן קיבל עליו כידונו / הרא הוא דכתי' ודוד עולה במעלה הזויתים
 עולה ובוכה וגו' ונתקרב / אמר רבי יודן עירא ויאירי היה רבן
 וקירבו / הוא שדוד / אמר רבי יושבו לי / ויאירך יודעי עירותך ידעי
 כתיב / עירא ויאירי / שהיה רבן וקירבו / לכן נאם יי אלהי ישראל
 אמור אמרתי וגומ' רבי יהושע ברכי נחמיה בשם רבי מיאשא
 יתיב קמי רבי אבהו אמר אמרתי שני פעמים ביד מי איתמר שני
 פעמים / בייך וכית אביך יתהלכו לפני עור עולם ועתה חלילתי
 לי וגומ' רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק החמיר הקב"ה
 בכבודו של צדיק יתיר מכבודו / בכבודו של צדיק כתב ואברכה
 מכרכך וגומ' בכבודו של הקב"ה כי מכבדי אכבד / אני אכבדן /
 ובחור יקרו / על ידי אחרים / ואיש לא אכרית לך מעם מזבחי
 וגו' / ר' מאיר על לחדא אתרא דאקרי ממלא ומצא אותן שהורי
 הראש אמ' להם תאמרו שמא ממשפחת עלי אתם והוא שכתוב
 בו וכל מרכית כיתך ימותו אנשים / אמרו לו רבי התפלל עלינו
 אמר להן התעסקו כצדקה ואתם מאריכים ימים קרא לפניו
 הפסוק הזה עטרת תפארת שיבה / היכן הוא מצויה בדרך צדקה
 תמצא / וזה לך האות / רבי שמואל בר נחמן אמר דבר בריש
 אשר יצא אל שני בניך אל חפני ופנחס וגו' ותדע והקימותי לי
 כהן נאמן / ודכותה וזה לך האות כי אנכי שלחתיך / רבי שמואל
 בר נחמן אמר דבר כרי כי אנכי שלחתיך כהוציאך את העם
 ממצרים מכהוציאך את העם ממצרים תדעי כי תעבדן את
 האלהים על החר הזה והיה כל הנותר בכיתך וגומ' אין הלשון
 הזה לא לשון פרנסה כמה דאת אמר פנחס אל אחת הכהונות
 וגומ' / והנער שמואל משרת את יי לפני עליו / רבי פנחס ורבי
 ירמיה בשם רבי חייה אמרו וכי לפני שכינה היה עומד אלא כל
 זמן שהוא עומד לפני אחיה השילוני כאילו עומד לפני שכינה
 רבי חלבו בשם רבי שילה כתב פה אלישע בן שפט אשר
 יצק מים וגו' אפילו היה מבקש מים לפני היה נתן לו הדבר יי
 היה

אמי הוה סקיל לאילין דמתמני בכסף תאני רבי יאשיהו טלית
 שעליו כמרדעת של חמור / תאני רבי אשיין זקן שהוא מתמנה
 בכסף אין קורין אותו רבי ואין עומדין מפניו אלא בארץ יהיא
 מוטל וטלית שעליו כמרדעת של חמור / ר' זעירא וחד מן רבנין
 הוה יתבין לעיי באוריתא קודם בית מדרשא דטבריא עבר חד
 מן אילין דממני בכסף / אמר ההוא דמן רבנין לר' זעירא נתחמי
 לעיי באוריתא ולית אבן קיימין מן קדמוי / אמר רבי זעירא אנא
 בפירוש לית אנא קאים מן קדמוי / תירגם יעקב איש כפר
 גבוריא חד פסוק ככנישתא / מרודתא דקיסרי / וקלסוניה רבנין
 הוה אומר לעץ הקיצה / זה זקן שהוא מתמנה בכסף / עורי לאבן
 דומס הוא יורה / יודע הוא להורות / בתמי / הנה הוא תפוש זהב
 וכסף / ולשם כספיה אתמני / וכל רוח אין בקרבו / לא ידע
 כלום / אין אתון בעיין מלה דאוריתא / הא רבי יצחק ברבי אלעזר
 ככנישתא מדרתא דקיסרין / ווי' כחיכל קרשו הם מפניו / כי'
 בחיכל קרשו /

אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים בית דין עושין פשרת
 ביניהם / ואם לוי יחטא איש מיתפלל לו ולא ישמעו
 לקול אביהם וגו' / כתוב אחד אומר כי לא אחפון במות הרשע /
 וכתוב אחד אומר כי חפץ יי להמיתם / הא כיצד יתקיימו שני
 כתובים הללו עו שלא נחתמו נזר דין כי לא אחפון במות
 הרשע / ומשנתתם נזר דינם כי חפץ יי להמיתם / וכתוב אחד
 אומר שומע תפלה עדיך כל בשר יבאו / וכתוב אחד אומר
 סכותה בענין לך מעבור תפלה / הא כיצד יתקיימו שני כתובים
 הללו עד שלא נחתם נזר דין שומע תפלה / ומשנתתם נזר דין
 סכותה בענין וגו' / כתוב אחד אומר מפני עליון לא תצא הרעות
 והטוב / וכתוב אחד אומר וישקד יי על הרעה / הא כיצד יתקיימו
 שני כתובים הללו עד שלא נחתם נזר דין מפני עליון לא תצא /
 ומשנתתם נזר דין וישקד יי על הרעה / כתוב אחד אומר ככסי
 מרעה לך וגו' / וכתוב אחד אומר כי אם תכבסי בנתר וגו' / הא
 כיצד יתקיימו שני כתובים הללו עד שלא נחתם נזר דין תכבסי
 מרעה לך / משנתתם נזר דין כי אם תכבסי / כתוב אחד אומר
 קרוב יי לכל קראי וגו' וכתוב אחד אומר למה יי תעמוד ברחוק /
 הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו עד שלא נחתם נזר דין
 קרוב יי לכל קראי / משנתתם נזר דין למה יי תעמוד ברחוק /
 כתוב אחד אומר דרשו יי בהמצאו / וכתוב אחד אומר חי אני
 אם אודש לכם / הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו עד שלא
 נחתם נזר דין דרשו יי בהמצאו וגו' / משנתתם נזר דין חי אני אם
 אודש לכם / כתוב אחד אומר שובו אלי ואשובה אליכם / וכתוב
 אחד אומר אם ישוב ולא ישוב / הא כיצד יתקיימו שני כתובים
 הללו עד שלא נחתם נזר דין שובו אלי ואשובה אליכם / משנתתם
 נזר דין אם ישוב ולא ישוב / והנער שמואל הולך וגדל / כל זמן
 שהצדיקי בגדולת הנה עמיה בגדולה / גם עם יי וגם עם אנשי /

הפרשה השמינית

ויבא איש ארדים אל עלי ויאמר אליו כה
אמר יי הנגלה בגלתי: / זה חלקה /

תאני

רבי שמעון בן יוחי אדם כשהוא גולח
 מיהודה לגליל או מגליל לחזקיהו אין זה
 קרוי גולח בשעה שהוא גולח מהארץ

תקח האם על הכנים יקרוח עורכי נחל ויאכלנה בני נשר דין נאקר ודין אכיל אלא אמר הקב"ה יבא עורב שהוא אכזרי ויקור אותה ואל יהנה ממנה ויבוא נשר שהוא רחמן ויאכל אותה
כז ברוב חכמה רב כעס וגו' כל זמן שאדם מרבה בחכמה מרבה בכעס וכל זמן שהוא מרבה בחכמה מרבה ביסורין אמר שלמה על ידי שהרבותי בחכמה הרבותי בכעס על ידי שהרבותי בדעת הרבותי ביסורין רב אמר תלמיד חכם אינו צריך התרייה אמר רבי שמואל בר נחמן כלי פשתן הדקים הבאין מבית שאן אם מתפיהן אחד עם אחד מהן בכמה דמים הוא עשוי וכלי פשתן הנסין הבאין מארבל אם מתפיהם אחד עם אחד מה הוא ומה הן דמיו לשנים שנכנסו להנות אחד אוכל פת נקיים בשר שמן ויין ישן ויצא חולה ואחד אוכל פת קיבר וקישנית ושתה צונן ויצא כריא כך ראינה מימך חמור והבא בית עליו גמל והבא בית עליו כמי הייסורין מצוין בכני אדם תני רבי ישמעאל לפוס גמלא שיחמא תני רבי מאיר לפי מה שהיתה ערמתו של נחש כך היתה מכתו לפי שכתוב והנחש היה ערום מכל לפיכך כתוב והנחש ארוך מכל יש שהרבו חכמה לטובתן והרבו לרעתן הרבו לטובתן דוד ושלמה הרבו לרעתן דואג ואהיתנפל יש הרבו עושר לטובתן דוד ושלמה הרבו לרעתן קרח וחמץ יש שהרבו גבורה לטובתן והרבו לרעתן הרבו לטובתן יהודה ודוד הרבו לרעתן גלות ושמשון יש שהרבו זקנה לטובתן והרבו לרעתן הרבו לטובתן יעקב ודוד הרבו לרעתן ועלי זקן מאד וגומר רבי יודא ברכי סימון בשם חזקיהו זה אחד מן המקראות שהיה רבינו דורש לשבח את אשר ישכחן את הנשים איפשר בניו של אותו צדיק חיו עושיין כן אמור מעתה על ידי שהיו מעלות הקדש לשם לשלמה היו משהין אותם ומלינין אותם חוץ מבתיון לילה אחד מעלת עליהן הקבה כאילו שימשו עמהן ודכותה ולא הלכו בניו בדרבניו וישו אחרי הצעק איפשר בניו של אותו הצדיק היו עושיין כן אמור מעתה על ידי שהיו נוטלין את המעשר ודינין בו אמר רבי כרכור מברכתא היתה עוברת בבאר שבע והיו מניחין צרכי ציבור ומתעסקין בצרכי עצמן ודכותה ותשב בפתח עינים איפשר כן אלא ישבה בפתח שכל עינים מצפות לה אמרה יהי רצון שלא אצא מן הכית הזה ריקם

ויאמר להם למה תעשו כדברים האלה וגומר אמר רבי אבהו לימדתך תורר דרך ארץ כשתחא שומע טובתו של חבירך תהי אומרר מפי אומרה וכשתחא שומע דעתו תהי אומרה מפי אחרים מאת כל העם אה אל בני כי לא טובהו וגו' רבי שמואל ברכי אבהו אמר זקן שנמצא בו דבר של דופי אין מורידין אותו מגדולתו אלא אומרין לו הכבוד ושב בכיתך נשיא מאי רבי יוחנן אמר מעבירין אותו רבי שמואל בר רב יצחק מייית לה מחכא אל בני כי לא טובה השמועה אשר אנכי שומע מעבירים עם יי עם יי בחזירין ליה אמר רבי חגי בשח אין מחזירין ליה דהוא קטיל לחון רבי שמעון בן לקיש אמר אף מלקין אותו שמע רבי יהודה נשיאה וכעס ערק רבי שמעון בן לקיש וכפס ליה למגדל צבועיה קם ליה ר' יוחנן ולא נחת לתנויא קם עימה רבי יהודה נשיאה אמר ליה למה לא נחיתת לתנויא אמר ליה מפתחא היב במגדל צבועיא אמר ליה אילו לא היה שמעון בן לקיש לא טפח כחדא ידית ולא אזל קלא טפח בתריתיהו ואל קליהו ביון דשמע רבי שמעון בן לקיש אתא לקדמותיה ביון דשמע רבי יוחנן נפס לאיפרכיא דידיה וקרא לפניו זה הפסוק אשר הלכו אלהים לפרות לו עם ולטוס לרשם אמר לו דייך דומה לבוראך רבי

אפי

ומניחין את החלבים שטוחין כחמה מה ישראל אמר לו יבא כהן וזרוק את הדם וקטיר את החלבים ואחר כך יקח לו בשר ומה הכהן אומר להם הדם אינו זורק והחלבי אינו מקטר תנה בשר לצלות לכהן לא לקחתי בחזקה מה בני בסוף ובני עלי בני בליעל וגומ' כנים שפרקו עול שמים מעליהם אמרו אין מלכות בשמים דכתיב ובני עלי בליעל וכתוב אחר אומר יצאו אנשים בני בליעל ויריחו וגו' ומעיל קטן תעשה לו אמו תני בשם רבי יונתן כסות היורדת עם האדם לשאול היא באה עמו לעתיד לבא ומה טעמיה תתפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש לפיכך כתב ומעיל קטן תעשה לו אמו לפיכך כתב והוא עושה מעיל וכתוב וברך עלי את אלקנה ואת אשתו וגו' אמרו לו כל בנים שהקדוש ברוך הוא עתיד ליתן לך יהיו מן הצדקת הזו ודכותה ויעתר יצחק ליי לבכח אשתו מהו לבכח אשתו מלמד שהיה יצחק שטוח כאן והוא שטוח כאן אמר לפניו רבון כל העולמים כל בנים שאתה עתיד ליתן ליהיו מן הצדקת הזו אף היא אמרה כל בנים שאתה עתיד ליתן ליהיו מן הצדקת הזו ולכותה והיה ביתך ככית פרץ וגו' אמרו לו כל בנים שהקבה עתיד ליתן לך יהיו מן הצדקת הזו כיפקד יי את חנה וגומ'

מושיבי עקרת הבית אם הכנים שמחה הללויה מושיבי עקרת הבית זו שרה ותהי שרי עקרה אם הכנים שמחה הניקה בנים שרה דבר אחר מושיבי עקרת הבית זו רבקה ויעתר יצחק ליי לבכח אשתו כי עקרה היא אם הכנים שמחה ויתרועצו הכנים בקרבה מושיבי עקרת הבית זו לאה וירא כי שגואה לאה ויפתח את רחמה אם הכנים שמחה דבר אחר מושיבי עקרת הבית זו רחל ורחל עקרה אם הכנים שמחה ויזכור אלהים את רחל מושיבי עקרת הבית זו אשתו של מנוח וירא מלאך יי אל האשה ויאמר אליה הנה את עקרה ולא ילדת אם הכנים שמחה והרית וילדת בן מושיבי עקרת הבית זו עיון רבי עקרה אם הכנים שמחה ואמרת כלבכך מי ילד לי את אלה מושיבי עקרת הבית זו חנה ולחנה אין ילדים אם הכני שמחה כיפקד יי את חנה ותהר ותלד שלשות בנים ושתי בנות

פרשה שביעית

מקלל אביו ואמו ויעך נרו באישון חשך:

יורה

בר רבי נחמן ורבי לוי חד מנהון אמר לאהרן שקבה לו סכין להיות מחתך בה בשר נפלה על אצבעו וחתפה אמר לא קניתי אותה לא להיות מחתך בה בשר שמא להיחתך בהך אין אדם מוליד אלא לכבודו והן מקללין אותו והוא דכתי מקלל אביו ואמו וגו' ואחריבא אמ' לאחד שהדליק לו את הנר להיות נאות לאורו נפל על בגדו ושרפו אמר לא הדלקתי אותו אלא להיות נאות לאורו שמא להשרף בו כך אין אדם מוליד בנים אלא לכבודו והן מקללין אותו מקלל אביו ואמו תני רבי שמעון בן יוחי שתי מצות גלה הקדושה בתורה מתן שכרן הקלה שבקלות והחמורה שבחמורות הקלר שבקלות שלה חטלה את האם וגו' והחמורה שבחמורות כבוד את אביך וגו' רבי אבהו בר כהנא בשם ר' שמעון בן יוחי כשם שהיה מתן שכרן מרובה כך עונשן מרובה והוא דכתיב ען תלעג לאב ותכז לקהת אם לא

אפי

מאין הוא אלהיך אמר לה ולא כבר אמרתי לך אם קלה היא
 בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף וה' אלהים
 מושיב יודים כיתה מוציא אסירים כבושורות כמוציא אסירים
 בכו שירות אמר רבי ברכיה כלשון הזה השיבה הקב"ה יושב
 ועושה סולמות מעלה לזה ומוריד לזה משפיל לזה ומרי' לזה
 הה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרובם מקים מעפר דל זה
 יוסף מאשפות ירים אביו ושלח פרעה ויקרא את יוסף להושיב
 עם נדיבים וכסא כבוד ינהילם ויוסף הוא השליש על הארץ
 דבר אחר מקים מעפר דל זה דניאל מאשפות ירים אביו
 וחוסך דניאל מן גונא להושיב עם נדיבים וכסא כבוד ינהילם
 וחכריו עלוהו די להו' שליטת לתא במלכותא

כז לך מצוקי ארץ תני רבי שמעון בן יוחי כל זמן
 שישראל עשוין אנדרה אחת מלבטן כביכול
 מלכות שמים במקומה ואלין המטה קריין הבונה בשמים
 מעלותיו אימתי ואגודתו על ארץ יסרה והו' בישודן מלך
 אימתי בהתאסף ראשי עם רוכב שמי' בעודך אימתי וכגאותו
 שחקים אשריד ישראל מי כמוך וגו' והדין אליו נשאתי את
 עיני הושיב בשמים שאילולי אני כביכול וכל רגלי חסידיו
 ישמרו חסידו כתיב דבר אחר רגלי חסידיו ישמרו זה יוסף
 ורשעים בחשך ידמו זו אשתו של פוטיפר כי לא כבד יגבר
 איש דתנינן אי זהו נכור הנכוש את יצרו ותשב באיתן קשתו
 אמר רבי שמואל בר נחמן נמתחרה הקשת והזדה הה' ותשב
 באיתן קשתו ויפזו זרועי ידיו אמר רבי יצחק נתפזר זרעו
 ויצא בדרך צפרניו בידי אביו יעקב רבי הונא בשם רבי מתנה
 איקונין של אביו ראה וענן דמו רבי מנחמא בשם רבי אבין
 איקונין של אמו ראה וענן דמי' משם רועה אבן ישראל י' יחתו
 מריבו מריבו כתיב אמר רבי אבא בר כהנא אין חד הוא אפילו
 ואין חרין אינון יפלו

עליו בשמים ידעם עלו כתיב אמר ר' אבא בר כהנא
 אמ' הקב"ה אם עולים הם לשמי' משם אני מרעים
 בקולי ומורידים י' ודין אפסי ארץ אמר רבי אבא בר כהנא
 אילין אינון אומי עלמא דבריהון פסיק מן בריהון ויתן עוש
 למלכו וירם קרן משיחו עשר קרנות הן הדין קדמיה כולם הו'נ
 ניתנתו כראשן של ישראל וכיון שחטאו ישראל ניטלו מהם
 וניתנו לאומות העולם הה' נדע כחוי אף כל קרן ישראל
 ואומר ועל קרניו עשר כדו כראשו וכשיעשו ישראל תשובת
 הקב"ה מחזירן למקומן הה' וקרני רשעים אנדע תרוממנה
 קרנות צדיק ותרוממנה אותן הקרנות שנידעו צדיקו של עולם
 ואימתי הבה מחזירן למקומן לכשירומם קרנו של מלך המשיח
 ויתן עו' למלכו וירם קרן משיחו

פרשה ששית

גם בשרם יקטירו את החלב ונא נער הכהן
 ואמר לאיש הזובח תנה בשר לצלות לכהן
 ולא יקח ממך בשר מבושל כי אם חי

ויאמר

אליו האיש קטר יקטירו ונומ' תני רבי
 שמעון בן יוחי אמר להן הקדוש ברוך
 הוא מפני מה אתם אוכלין שירי מנחת
 ומניחין את הקומץ לזוכים ומפני מה אתם אוכלין את הבשר
 ומניחין

דבי פנחס בשם רבי ראובן כמותה טעה ירד מלאך מן השמים
 וספרו אמר לו רשע ליה סרוחה חזור ברכיך וכי יש לו בן
 מיד ענה ואמ' בריך אלהיון די שורך מישך ועבד נגו די שלח
 בריה אינו כתוב כאן אלא די שלח מלאכיה אמר רבי ראובן
 אפיריטוס משלו היה יצא עתק מפרכס רבי יחושע דכננין בשם
 רבי לוי דכריכס סותרין את דכריכס היך מה דאת אמר ויעהק
 משם ההרה הפה שאמר וגם את ישראל לא אשלח הוא הפה
 שאמר אנכי אשלח אתכם ואת טפכם הפה שאמר מי ה' אשר
 אשמע בקולי הוא הפה שאמר ויאמר מצרים אנוסה ונומ' רפה
 שאמר לא ידעתי את י' הוא הפה שאמר י' הצדיק ונומ'
כז אל דעות י' אמר רבי תמיה אני היאך כטלו הונן
 הדעת כשבת שאם אין באר דעת היאך הוא מתפלל
 אמ' לפנחס גדולה היא הדעה שהיא ממוצעת בין שתי אצורות
 אז תכין יראת י' ודעת אלהים תמצא ואומר כי אל דעות י'
 אמר רבי אלעזר גדולה דעה שהיא שקולה כנגד בית המקדש
 מכון לשכתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידך ורכנין אמרין כל
 מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו ומה שעמיה כילא עם בינות
 הוא על כן לא ירחמו עושהו ונומ'

לך נתכנו עלילות אין אנו יודעין אם לו נתכנו עלילות
 אם עלילות שאינן מכוונות לו תלמוד לומר יודיע
 דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו קשת גבורים חתים ונו'
 איתברת קשתהון דגיכריא ותשישא אחסיכו חיליהון שבעים
 בלחם נשכרו זו פנינה שהיתה שבעה בכנים נשתכרה אלא
 ורעכים חדרו חנה שהיתה רעיבה מכנים חדרה הא כיצד ר'
 יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אומ' בני בני ככנים רבי נחמיה
 אומר היה לפנינה עשרה כנים היתה חנה יולדת אחד ופנינה
 קוברת שני חנה יולדת שנים ופנינה קוברת ארבעה שלשה
 וזו קוברת ששה ארבעה ופנינה קוברת שמונה כיון שעיברה
 חמישי באתה פנינה ונשתחח על רגליה אמרה לה בבקשה
 ממך התפללי על שנים ויחי והתפללה עליהן והו' נקראין על
 שמה רבי אלעזר בר רבי יוסי פתר קריה באימהות שבעים
 בלחם נשכרו לאה שהיתה שבעה בכנים נשכרה אלא ורעכים
 חדרו רחל שהיתה רעה לכנים חדרה עד עקרה ילדה שבעה
 לא לאה שהיתה עקורה מכנית וילדה ילדה שבעה אלא ורבת
 בנים אומללה רחל שהיתה ראויה להעמיד רובן של שבטים
 אומללה מי עשה כן י' ממת ומחיה י' מוריד שאול ויעל תמן
 תנינן עדת קרח אינה עתידה לעלות שנאמר ותכס עליהם
 הארץ ונומר דברי רבי עקיבא רבי אלעזר אומר עליהם הוא
 אומר י' ממת ומחיה מוריד שאול ויעל רבי ברכיה בשם רבי
 חלבו אף שמותן אבדו מתחת טופסיהון רבי יחושע בן לוי
 בשם רבי אמר כך היתה עדתו של קרח שוקעת ויודרת עד
 שעמדה חנה והתפללה עליהם י' ממת ומחיה ונומ' י' מוריש
 ומעשיר ונו' מטרונא שאלת לרבי יוסי אמרה ליה לכמה ימים
 ברא הקב"ה את עולמו אמר לה לששת ימים דכתיב כי ששת
 ימים עשה י' את השמים אמרה לו מתמן ולהבא מה יתיב עביד
 בטל הוא אמר לה חס ושלום לית הוא בטל אלא יושב ומזויג
 זיווג אמר ליה אף אנא אעביד כן נזר ואמרה פלן ישא פלנית
 ופלנית תשא לפלן אמרה ליה ואם כן הוא אית לי אלף עבדין
 דאמתיין לשעה זעירא אנא וכלבא מזדונגא יתהון אזלא לביתה
 ואקמתן שורין שורין וגזרת פלנית ישא פלן ופלנית יתנשא
 לפלן קרצת בצפרא ואשכחת יתהון מנהון מחטטין מנהון
 מסמיין מנהון תכירין חזרת לגבי רבי יוסי ואמרת ליה כל מח
 דאמרת שבאות אמרת לא וכלית קיימא על מילתי טוככו

קרבנותיהן אמר להן מפני מה אין אהם שוחטין אמרו להן הרי
 אנו ממתניין לכהן עד שיבא דכתיב ושחט את כן הבקר לפני
 ה' אמר להן עמדו ושחטו לא כן תניין שהשחיטה כשרה בזרים
 ובנשים ובעבדים אפילו בקדשי קדשים כיון שבא עלי ומצאן
 ששחטו אמר להן מי התייר לכס את השחיטה אמרו לו נער
 אחד אמר להן הכיאוהו חרא הוא דכתיב ושחטו את הפר
 ויביאו את הנער אל עלי בקס לעונשו באת אמו ובשתתחה על
 דגליו הדא הוא דכתיב ואתמר בי ארבי חי נפשך ארבי וגומ'
 אמר לה לא אבא עליתי ואת קאים אמר לה ימות ואנא מצלי
 דייתי הורן אמרה אל הנער הזה התפללתי מן דא ומן דא לא
 דידי ולא דידיך הוא וגם אנכי השאלתיהו ליי וגו' באותה שעה
 ניצנצה בה רוח הקודש כל ימים ששמואל קיים שאול קיים
 וישתחוו סם ליי אמר רבי יצחק הבל בזכות השתחויה אברהם
 לא חזר מהר המוריה בשלום אלא בזכות השתחויה ובשתחויה
 ונשוכה אליכם ישראל לא נגאלו ממצרים אלא בזכות
 השתחויה דכתיב ויקד העם וישתחוו התורה לא ניתנה אלא
 בזכות השתחויה דכתיב והשתחויתם מרחוק בית המקדש לא
 נבנה אלא בזכות השתחויה דכתיב רוממוה אלדינו והשתחונו
 להדרם רגליו ואף המתים אינן חיים אלא בזכות השתחויה
 דכתיב כווא נשתחורר ונכרעה ואף הגליות אינן מתכנסות
 אלא בזכות השתחויה דכתיב בימים ההוא יתקע בשופר גדול

רמא קרני ביי עשר קרנות הם קרנו של אברהם
 כרם היה לידיו בקרן בן שמן קרנו של יצחק
 וירא וחנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו קרנו של משה ומשה
 לא ידע כי קרן עור פניו וקרנה של תורה וכוונתו כאור תהיה
 וקרנים מירו לו וקרנו של יוסף בכור שורו הדר לו וקרני ראם
 קרניו וקרנה של כהונה פזר נתן לאבינוים וקרנה של לוי
 כל אלה בניס להימן חוזרת המלך כדבר האלדים להרים קרן
 וגו' וקרנו של נבואה רמא קרני ביי וקרנו של בית המקדש
 מקרני ראמים עניתנו וקרני של ישראל ורם קרן לעמו
 דחב פי על אויבי כי שמתתי בישועתך אמר רבי אבהו זה אחד
 מן המקראות שהוא לישועתו של הקדוש ברוך הוא ולישועת
 של ישראל רבי פנחס כשם רבי יצחק נקראו אלוהות אני
 אמרתי אלדים אתם וגו' ולישועתו של הקדוש ברוך הוא רבי
 פנחס כשם ר' לוי אראנו בישע אלהים לראות כשוכת כחירך
 וגו' לפני אפרים וכנימן ומנשה עוררה את גבורתך וגו'

קרבנותיהן אמר להן מפני מה אין אהם שוחטין אמרו להן הרי
 אנו ממתניין לכהן עד שיבא דכתיב ושחט את כן הבקר לפני
 ה' אמר להן עמדו ושחטו לא כן תניין שהשחיטה כשרה בזרים
 ובנשים ובעבדים אפילו בקדשי קדשים כיון שבא עלי ומצאן
 ששחטו אמר להן מי התייר לכס את השחיטה אמרו לו נער
 אחד אמר להן הכיאוהו חרא הוא דכתיב ושחטו את הפר
 ויביאו את הנער אל עלי בקס לעונשו באת אמו ובשתתחה על
 דגליו הדא הוא דכתיב ואתמר בי ארבי חי נפשך ארבי וגומ'
 אמר לה לא אבא עליתי ואת קאים אמר לה ימות ואנא מצלי
 דייתי הורן אמרה אל הנער הזה התפללתי מן דא ומן דא לא
 דידי ולא דידיך הוא וגם אנכי השאלתיהו ליי וגו' באותה שעה
 ניצנצה בה רוח הקודש כל ימים ששמואל קיים שאול קיים
 וישתחוו סם ליי אמר רבי יצחק הבל בזכות השתחויה אברהם
 לא חזר מהר המוריה בשלום אלא בזכות השתחויה ובשתחויה
 ונשוכה אליכם ישראל לא נגאלו ממצרים אלא בזכות
 השתחויה דכתיב ויקד העם וישתחוו התורה לא ניתנה אלא
 בזכות השתחויה דכתיב והשתחויתם מרחוק בית המקדש לא
 נבנה אלא בזכות השתחויה דכתיב רוממוה אלדינו והשתחונו
 להדרם רגליו ואף המתים אינן חיים אלא בזכות השתחויה
 דכתיב כווא נשתחורר ונכרעה ואף הגליות אינן מתכנסות
 אלא בזכות השתחויה דכתיב בימים ההוא יתקע בשופר גדול

הפרשה הרביעית

מצרף לכסף ובור לזהב ובוהן לבנות

אמר רבא לא ניתנו מצות לא לצרף כהן את ישראל
 מה הצורף הוה מכניס את הזהב לכור ומסננו
 פעם ראשון שניה ושלישית עד שהוא מעמיד
 על בוריו כך הקדוש ב'ה מייסר את הצדיקים כל אחד ואחד
 לפי כחו יש תפלה שהיא נענית למאה שנה מאברהם ואברהם
 בן מאה שנה יש תפלה שהיא נענית לתשעים שנה משרה
 ואם שרת חבת תשעים שנה תלך יש תפלה שהיא נענית
 לשמונים שנה ממשה ומשה בן שמונים שנה יש תפלה שהיא
 נענית לששים שנה מיעקב ויעקב בן ששים שנה בלדת אותם
 יש תפלה שהיא נענית לחמשים שנה משמואל שאמרתי וישב
 שם עד עולם אין עולם של לויים אלא חמשים שנה דכתיב
 ומכן חמשים שנה וגומ' והא אינון חמשין ותרתיין אמר רבי
 יוסי בר אבין שנים שנמלתו רבי עקיבא פתח אנוש כחצר
 ימיו מעשה ברבי ישמעאל ורבי עקיבא שהיו מוהלכין בחוצות
 וירושלים והיה עמהן אדם אחד פגע בהן אדם חולה אמר להן
 רבותי אמרו לי כמה אתרפא אל קח לו כך וכך עד שתתרפא
 אמר להן אותו האיש שהיה עמהן מי חנה אותו בחולי אמרו לו
 הקדוש ברוך הוא אמר להן ואתם חכמים הכנסתם עצמכם
 בדבר שאינו שלכם הוא הכרת ואתם מרפאין אמר לו מה
 מלאכתך אמר להן עובד ארמא אני והוי המגל בידי אמרו לו
 מי ברא את הארמא מי ברא את הכרם אמר להם הקדוש ברוך
 הוא אמרו לו ואתה מכניס עצמך בדבר שאינו שלך הוא ברא
 אותו ואת אוכל פריין שלו אמר להן אין אתם רואין המגל בידי
 אלולי שאני יוצא וחורשו ומכסתו ומזכרו ומכשולא העלית
 מאומה אמרו לו שוטח שבועולם ממלאכתך לא שמעת מה

פרשה חמישית

לפנים הארץ יסרת ומעשה יודך שמים

בית שמאי ובית הלל בית הלל אומרי הארץ
 נבראת תחלה ואחר כך נבראו שמים ובית
 שמאי אומרים שמים נבראו תחלה ואחר כך
 נבראת ארץ אלו מבואין טעם לדבריהם על דעתהון דבית
 הלל דאינון אמרין הארץ נבראת תחלה ואחר כך נבראו
 שמים למלך שבנה לו פלטיין משבנה את התחתונים נברא
 את העליונים ביים עשות יי אלהים ארץ ושמים על דעתהון
 דבית שמאי דאינון אמרין שמים נבראו תחלה ואחר כך
 נבראת ארץ למלך שעשה לו כסא משעסאו עשה אפופוריא
 שלו השמים כסאי והארץ הדום רגלי אמר רבי יוסי בר רבי
 חנינה קרייה מסייע לבית שמאי אמר רבי חנינה כל מקום
 שהמקרא מסייע לדברי בית שמאי משום דבית הלל מסלקין
 ז ר ז iii אותם

זאת וגו' אכא בר רב הונא אמר שתוי אל יתפלל ואם התפלל
תפילתו תחנונים שכור אל יתפלל ואם התפלל תפילתו
גידופים אי זהו שתוי ואי זהו שכור שתוי פחות מרכיעית שכור
רכיעית תמן אמרין כל שאינו יכול לדבר עם המלך ותען
חנה ותאמר לא ארני אשה קשת רוח אנכי רוחי בתקשה כנגד
צרתי הקשה רבי חגי בשם רבי יצחק מאיתן שהן קשות לקבל
את מתנותיהן אני כגון שרה וחברותיה יין ושכר לא שתיתי
יין זה חדש ושכר זה ישן מזה ומזה לא שתיתי ואשפוך את
נפשי לפני יי' אתהן את אמתך לפני בת בליעל אל תרפישני
קמיה כי מרוב שיחיו וכעסי דברתי עד הנה אר חנינא ברירא
דרבי אחאמן סוגי מילי וחבריי דברתי עד הנה ויען עלי ויאמ
לכי לשלום אל הדין שלמא מן ידי כרם שלמך מן כרייך
וארדי ישראליתן את שאלתך שלתך כתיבאמר להבן הודו
שאת עתידה להעמיד הרבה שלל הוא עתיד לשלול בתורה
ותאמר תמצא שפחתך חן כענין ותלך האטה לדוכר מהו
לדרכה פירסה נדה ופניה לא היו לה עוד מלמד שהיו פנייה
דומין לקוף ולסרים ונתרפאו

הפרשה השלישית

כידוע באפו היים ברצונו בערב ילן
בכיוולבקר רנה:

כמה

הוא רגע רבי ברכיה בשם רבי חלבו כיו
לאובר ורבנן אמרי כהרף עין ושמואל אמ
רגע אחד מחמשת אפים וששת רבוא ושמונ
באות וארבעי ושמונה לשעה אתמול ולחנה אין ילדים והכא
את אמר כי פקד יי' את חנה וגו' הוי כי רגע כאפו היים כרצונו
בערב ילן בכיוולבקר רנה רבי יצחק פתח מוכח ארבה תעשת
ליו וגו' והוי דברים קו ומה אם המקריב עולה ושלמים למקום
המקום נגלה אליו ומברכו אלקיך שכנס ליו וכוליה ויהו
לתקופות לאחר שתי תקופות ותהר חנה ועל ראיה אלקנה
וגו' וחנה לא עלתה וגו' מחלפה שיטתיה דרבי לוי חסן אמר
רביאכא בריה דרב פפי ורבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי בכל
עצב יהיה מותר וגו' חנה על ידי שריכת בתפלתה קיצרה ימיו
של שמואל שאמרה וישב שם עד עולם אין עולמן של לויים
אלא חמשים שנה הדרא הוא דכתיב ומכן חמשים שנה ישוכו וגו'
וחא אינון חמשיין ותרתין אר יוסי בר ר' אבין שתיים שגמלתו
אינון מן המנין ויאמר לה אלקנה אישה עשי הסוכ כענין שבי
עד גמלך אותו אך יקם יי' את דברו ר' ירמיה בשם רבי שמואל
בר רבי יצחק בכל יום ויום היתה בת קול יוצאה ומפוצצת בכל
העולם כולו ואומרת עתיד צדיק אחד לעמוד ושמו שמואל כל
אשה שהיתה יולדת בן היתה מוציאה שמו שמואל וכיון שהיו
רואין את מעשי היו אומרים זה שמואל אין זה אותו שמואל
וכיון שכולר זה ראו את מעשיו אמרו דומה שיהו זהו שאומר
אך יקם יי' את דברו ותעלהו עמה כאשר נמלתו וגו' הכא את
אמ ותביאחו בית יי' שילה ולהלן את אמר וישוש מסכן שילה
ר' איעור בשם ר' יוסי בר' חנינא בית שילה אבני מלמטן ויריעות
מלמעלן וירושלים בית אבנים מלמטן והתקרה מלמעלן ר'
זעירא בעי יכול אף הקרשים אמר ליה ר' שמעון בן לקיש לא כן
כתיב קרסין קרשיו ר' חייא בר אבוי בעי יכול כנחו של בית
נער בן שתי שנים כרתיב נם במעליו
יתגבר נער בא שמואל ומצאן עומדין על

והנער

בדבר האלהים להרים קרן ויתן האלהים להימן בניס ארבער
עשר וכנות שלש אם ראה תראר אם ראה כעערי תראה
בעיבורי אם ראה בעיבורי תראה בלידתי אר אחא אם ראה
הרי יפה ואם לאו תראר אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא
כתוב בתורה ואם לא נשמארה האשה וגו' הרי אני הולכת
ומקנאת לאלקנה ויולדת בן אר שמואל בר נחמן על שלש מצות
חכמים מצוות על הנדה ועל החלה ועל הדלקת הנר אין אני
אמתך ככולם וזכרתי בזכרים ואל תשכח את אמתך בנקבות
ונתת לאמתך זרע אנשים רבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי
אנשים שלא יחו פניהן דומין לא לקוף ולא לסרים דבר אחר
ונתת לאמתך זרע אנשים אנשים חכמים אנשים נכונים
היך מה דאת אמר וישארו שני אנשים כמחנה אנשים גדולים
היך מה דאת אמר והאיש שאול וקנא באנשים אנשים
צדיקים היך מה דאת אמר ועמך כלם צדיקים אמרו לחנה
למרו את שואלת אנשים חכמים ונכונים וגדולים וצדיקים
אמרה להן שהן לשמו של הקדוש ברוך הוא אמ' רבי לוי לאהר
יושב ועושה עטרה למלך עבר חד וחמתיה אמר לו מה אתה
עושה אמר לו עטרה למלך אני עושה אל כל מה שאת יכול
לקבוע בה אבנים טובות ומרגליות קבע בה למה שהיא עתידה
לחתן כראשו של מלך כך אמרו לחנה למה את שואלת אנשים
חכמים ונכונים גדולים וצדיקי אמרה להן שהן לשמו של הבה
ונתתיו ליי' כל ימי חיו ומורה לא יעלה על ראשו תמן
תניבן כויר היה שמואל כדברי רבי נהוראי שבא
ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמשון מורה ונאם בשמואל
מורה מה מורה האמורה בשמשון כויר אף מורה האמורה בשמואל
כויר אר יוסי והלא אין מורה לא של בשר ודם אל רבי נהוראי
והלא כבר נאמר ויאמר שמואל איך אלך וישמע שואל והרגני
כבר היה עליו מורה של בשר ודם אמר רבי אמי כתוב לא תבא
שמה יראת שמיר זשית מה הדין סירא לא מידחל לא מן פרזלא
אף הדין שער לא מידחל אלא מן פרזלא וזהו כי הרבתת
להתפלל אל יי' וגומר רבי חייא בשם רבי יוחנן ורבי שמעון בן
חלפתא בשם רבי מאיר והיה כי הרבתת מנאן כל המרבית
בתפילתו נענה מחלפה שיטתיה דרבי לוי תמן אמר רבי אכא
בריה דרב פפי ורבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי בכל עצב יהיה
מותר ודבר שפתיים אך למחסור חנה על ידי שריכת בתפלת
קיצרה ימיו של שמואל שאמרה וישב שם עד עולם אין עולמן
של לויים אלא חמשים שנה הדרא הוא דכתיב ומכן חמשים שנה
ישוב מצאן העבודה וגו' והא אינון חמשיין ותרתין אמר רבי
יוסי בר רבי אבין שתיים שגמלתו

וחנה

היא מוכרת על לכה כתיב לאהבה את יי' אהיכם
ולעבדו בכל לבבכם וכי יש עבודה בלב איזו זו
תפלה וזכותה אלהך רי אנת פלה ליה בתדירא וכי ישפולחן
בכבל איזו זו תפילתו יכול יהא אדם מתפלל לכל רוח
שירצה פירש ברביאל וכוון פתחן ליה בעליתיה נגד ירושלם
יכול יהא אדם מתפלל בכל שעה שירצה פירש ברביאל וזמנין
הלתא כיומא הוה בריך על ברכוהו יכול מכיון שכא לבבל תל
כל קבל דהוה עכיד מן קרמת דננא יכול יהא אדם מתפלל
שלשתן כאחת פירש ברוד ערב ובוקר וצהריים אשיחה ואהמרת
וגו' יכול יהא אדם מגביה קולו בתפילתו פירש בחנה וחנה
היא מוכרת על לברא יכול יהא מהרהר בלב תל רק שפתייה
בעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכורה מכאן שהשיכור
אסור להתפלל ומה טעמיה לכן שמעי נא זאת ענייה וגו' רבי
זריקא ורבי יוחנן ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אמרין
חמצי אסור להורות ולא מסתברא אלא מן הדרא לכן שמעי נא

הפרשה השנייה

אנכיוו' אלהיך המעלך מארץ מצרים וגו'

רבי

חגי בשם רבי יצחק אין שואלין עניות במקום עשירות שמתוך כן קפצה חנה לנדרים ותודר נדר ותאמר יי' שמעתי שמעך יראתי וגו' אמרה חנה לפני הקב"ה רבון העולמים אברהם עשה רצונך ונתת לי בן למאה שנה אחאב עובד עבודה זרה והוליד שבעים בנים יי' שמעתי שמעך יראתי שרר עשתה רצונך ונתת לה בן לתשעים שנה איזכר בת כומרון הוא מולידה שבעים בנים כתיב ולאחאב שבעים בנים בשמרון כך הוא לו שבעים בנים בזרעאל וכל אחד ואחד מהן הוא לו פלאטין אחת של קיש זפלטין אחת של חורף והוא דכתיב והכתיב בית החורף על בית הקיץ רבי יודה בר רבי סימון אמר ארבע ואבדו כתי חשן זרבנין אמרין ששוספו בתים רבי שמתוך כך קפצה חנה לנדר ותר נדר ותאמר וגו' כתיב וידר יעקב נדר לאמר אמר רבי יצחק הכבלי כל מאן נדר עבר מצוה מהו לאם לאם לדרות שיהו נודרין בשעת צרתן לפיכך כל מי שהוא נודר אינו תולח נדרו אלא בו אמר רבי אבהו כתיב אשר נשבע ליי' נדר לאכיר יעקב לאכיר ישראל אינו אומר כאן אלא לאכיר יעקב ורבי חזקוני בשם רבי אידי כתוב וישמחו העם על התנדבם כי כלבב שלם התנדבו ליי' וגו' על ידי שהיו עסקים כמצו' נדבה ועלתה בידם שמחו מה כתב כתיב ויחברך דוד את יי' לעיני כל הקהל ויאמר דוד ברוך אתה יי' אלהי אברהם יצחק אינו כתוב אלא אלהי ישראל אינו אמר רבי יודן אפילו מן אתרה לא חסידה כלום וידרו ישראל אינו אומר כאן אלא וידר ישראל סבא ארבעה נודרים נדרו שנים נדרו וחפסירו שנים נדרו ונשתכרו יעקב הפתח נדרו וחפסירו ישראל וחנה נדרו ונשתכרו

ותודר

נדר ותאמר אשתך כגפן פוררתי כירכתי ביתך תמן תנינן בשנים ככתוליס כגפנים יש גפן שיינה שחור יש גפן שיינה אדום יש גפן שיינה מרוכה יש גפן שיינה מועט אמר ר' יודה כל גפן יש בה יין ושאיין בה יין זו שורקטין מעשה באשה אחת שכאת לפני רבי ישמעאל בר רבי יוסי הלא במצאו לה כתוליס אלא כעין החרדל אמר לה כמתוך ירכו כישראל רבי זכריה חתניה דרבי לוי בשם רבי לוי כאינש דצווח לסמיא דסני נהוריה וחכריה אמרין ליה לגנאי אמרו לחדכל אשה שדמיה מועטין ולריה מעוטיין רבי יוסי אמר לשבח אמרו כל אשה שדמיה מועטין אינח מצויה לסמא את חשדות ותודר נדר רבא אמר אמרה אס מהעליוני אני לא אמר ואסמן התחתוני אני אמרה וארבה בתחתונים רב אמר פעמי רגלים היו אמרה לפני רבון כל העולמים מכל אוכלוסין שיש לפניך אין את פוקדני כאחד מהן יי' צנאות ר' יהושע דסיכנין בשם רבי לוי אמר לח הקב"ה חנה מתחילת כרייתו של עולם לא קילכני אדם בפסוק זה אלא את הייך שכתב עומד ופותח בו הוא הוא דכתיב כה אמר יי' צנאות פקדתי את אשר עשרה לך עמלק לישראל אר יהושע בן לוי אמר לה הקב"ה חנה את רבית בחילותי ואני ארבה בחילותיך כל אהבני להימן חוזה המלך

אר פנחס המדרש הוא אינח נהוגת ככל בני אדם אלא כמאן דרחמנא דעיניה כו לא הרכה יזכור כל ימי חייו זה עלי כי האלהים מענה בשמחה לבו זה אלקנה כשהיה מודיק את ישראל ומעלה אותן לשילה לא כדרך שהיה עולה בשנה הזאת היה עולה בשנה אחרת אלא ככל שנה ושנה היה עולה בדרך אחרת בשביל לשמע את ישראל להעלותן לשילה לפיכך הכתוב מייחסו ויהי איש אחד מן הרמתיים ויהי איש כל מקום שב כלשון הזה שקול כשלישים ואחד אדוקים מן הרמתיים ר' אעזר אמר תרתיין דמיין הוינן הרא דרוד והרא דשמואל צופים אר יוחנן הר שהעמיד לו מאתים צופים ושמו אלקנה הרשעים קודמין שמש נבל שמו גלית שמו שבע בן בכרי שמו אבל הצדיקים שמן קודמין ושמו אלקנה ושמו ישי ושמו בעז ושמו מרדכי ושמו אלקנה דומין לבוראן ושמו יי' לא נודעתי להם מתנין ליה והכתיב ולרכבה אח ושמו לבן רבי יצחק אמר פראדוכסים ורבי ברכיה אמר מלוכין ברשע התיבין ובני שמואל הככור ושני ואביה רבנין ורבי יהודה רבי סימון רבנין אמרין מה זה רשע אף זה רשע ורבי יהודה רבי סימון אמר כשנתנו למעשים טובים זכו לרוח הקדש דבר יי' אשר היה אל יואל בן פתואל אפרתי רבי יהושע בן לוי אמר לישן פלאטני רבי יהושע רבי נחמיה אמר אינוניטשטאטי דבר אחר אפרתי אמר רבי פנחס עטרר שנתקטר אפרים מאינו יעקב בשעת פטירתו מן העולם אמר לו אפרים בני ראש שכט ישיבה מעולה ומשובח שבכני יוא בקרא על שמך בן תחובן צוף אפרתי וירבעם בן נבט אפרתי ורוד בן איש אפרתי

ולך שתי נשים שם האהרן הנדר רבי חגי בשם רבי יצחק הכתוב פותח בשבחו ר' לוי בשם ר' חמא בר רבי חנינא אמר הכתוב פותח בשבחו ומזכיר נבאו ורבנין אמרין הכתוב פותח בשבחו ומזכיר וחזר ופותח בשבחו ועלה האיש הוא מעירו נתעלה איש בביתו נתעלה איש בחצירו נתעלה בעירו נתעלה ככל ישראל כל עילוינו לא היה אלא מעצמו מימים ימימה זה אלקנה שהוא מודיק את ישראל ומעלה אותן לשילה ולא כדרך שהיה עולה בשנה זו היה עולה בשנה אחרת אלא זכו להשתחוות ולזכות ליי' רבי אבא בר מדיא בשם ר' יצחק התפלה נדולה מן הקרבנות דכתיב להשתחוות ואחר כך ולזכות ויהי היום רבי יהושע בן לוי אמר זה יומא של עצרת ויזכה אלקנה ונתן לפניו אשתו ול כל בניו וכנותיה מנות מהו מנות חולקין ולחנה יתן מנה אחת אפים בכפלים בסכר פנים יפות אפים כנגד פנינה חלדויה דבר אחר אפים למה כי את חנה אהבתי סגור רחמיה וכעסתה צרתה גם כעם מכעסת וחוזרת ומכעסת מה הוה אמרה לה זבנת לכרייך רב סודר ולתנינא חלוק בעבור הרעימה אמר רבי שמעון בן לקיש אמר הקב"ה מה אתם מתרעמים עליה וכי יש רעמים בלא מטר עלי לפקדה כי פקד יי' את חנה וגו' וכן יעשה שנה בשנ' מדי עולותה בית יי' רבנין אמרין מי שהוא כוכה אינו אוכל דכתיב ותבכי ולא תאכלי

ויאמר

לה אלקנה אישה חנה למה תבכי ולמרר לא תאכלי וגו' אר לוי הלא אני אינו כתוב כאן לא הלא אנכי אמר לה ברייך יהא בחלקך כמה דאת אמר אנכי ואלהיך ותקם חנה אחרי אלה בשילה ואחרי שתה ועלי הכתוב יושב על הכסא מלמ שכאותו היום מנו אותו כג והיא מרת נפש ותתפלל על לזכרה תבכה כל מעשה חנה בכפלים בעסה בכפלים וכעסתה צרתה גם כעם מנתר בכפלים ולחנה יתן מנה אחת אפים בכייתה בכפלים וככה תכנה דאיתה בכפלים אס ראה תראה נדרת בכפלים ותודר נדר

עת לעשות לוי הפרו תורתך :

תני

כשם רבי נתן מסרם את המקרא הפרו תורתך
 עת לעשות לוי רבי פנחס ורבי חלקיה בשם
 רבי סימון העושה תורתו עתים מפר ברית יומה
 טעמיה הפרו תורתך אמר רבי אלעזר מה התינוק הזה מבקש
 לאכול ככל שעות היום כך אדם צריך להיות יגע כתורה בכל
 שעות היום רבי יונה בשם רבי יחושב כר נזורה כל כרכיא
 בישין וכרכיא דאוריתא טכין כל פיטטיא כישין ופיטטיא
 דאוריתא טכין אמר רבי שמואל בר רב יצחק במגילת הסדים
 מצאו כתוב אסיום תעזביה יומים תעזבך לשנים שיצאו אחד
 מטבריא ואחד מצפורי ופגעו זה בזה כהרא משכנא והסיחו זה
 עם זה ופרשו זה הילך מיל וזה הילך מיל נמצא זה רחוק
 מחבירו שנים מיל וזה רחוק מחבירו שני מיל כך לאחד שהיה
 יושב ומצפה לאשה כל ימים שהיא תובע כה היא ממתנת לו
 הפליג דעתו ממנה היא הולכת ונשאת לאחר לא תבו כי יקנת
 אמך הלל הזקן אמר בשעה דמכרין כניש ובשעה דמכנשין
 בדר הוא היה אומר ראית תורה חביבה בישראל והכל שמחין
 בה פור דכתיב יש מפור ונוסף עוד תני רבי שמעון בן יוחי אם
 ראית ישראל שפשוטו ידוהן מן התורה עמוד והתחזק בה ואת
 זכי לישול שכר כולה אמר רבי יוסי בר רבי אבון אם נתיישנה
 תורתך בפיך אל תבו עליה אמר רבי זעירא אם נודקת
 אומתין אל תבו עליה כשם שזיה עושה לקנה כשהיה מוריד
 את ישראל ומעלה אותן לשילה לא בדרך שזיה עולה בשנה זו
 היה עולה בשנה אחרת אלא כל שנה ושנה היה עולה בדרך
 אחרת בשביל לשמע את ישראל לשילה לפיכך הכתוב מיחסו
 יהי איש אחד מן הרמתיים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה בן
 ירחם בן אליהו בן חוה בן צוף אפרתי

זכר

צדיק לברכה ושם רשעים ירקב אמר רבי יצחק כל מי
 שהוא מזכיר צדיק ואינו מברכו עובר בעשר דכתיב
 זכר צדיק לברכה וכל מי שהוא מזכיר רשע ואינו מקללו
 עובר בעשה דכתיב ושם רשעים ירקב אך יצחק הרשעים דומין
 לכלי קורס אם אין אדם משתמש בהן מרקיבין הן כך ראית
 מימין אדם קורא לבנו פרעה סיסרא סנחריב מה קורא אותו

אברהם יצחק יעקב ר' ברכיה ורבי חלבו בשם רבי שמואל בר
 נחמן רבי יונתן כשהיה מגיע לפסוק הזה אשר הגלה מירושלים
 עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה
 נבוכד נצר מלך כנל הורח אמר נבוכדנצר מלך כנל שהיק
 עצמות ולמה לא הורח אמר בן בדימיהו אלא כל נבוכדנצר
 שכירמיהו חי כרם ונא מת היה רב אמר ארור המן ארורי בניו
 ר' פנחס אמר הרבונא זכור לטוב רבי ברכיה בשם ר' לוי מצינו
 כשהקנה מזכיר את ישראל מברכן ומה טעמיה יי זכרנו יברך
 אין לי לא כל ישראל כל אחד ואחד מנין ר' הונא בשם ר' אבין
 ויי אמר המכסה אני מאברהם ונז' לא היה צריך קרייא למימרא
 אלא ניאמר יי זעקת סדום ועמורה כי רבה ונז' אלא אמר חקנה
 מה אני מזכיר את הצדיק ואינו מברכו אלא מברכו ואחר כך
 אודיעו הורא הוא דכתיב ואברהם ויהי יהודי לבני גדול ועצום
 ונברכו ונז' מה כתיב ויאמר יי זעקת סדום ועמורה ונז' רבי
 פנחס ורבי חלקיה בשם ר' סימון למלך שהיה לו שני אוצרו של
 אגן ורע את הראשונה ועלה כולה אגן ורע את השני ועלת
 כולה גידים סיפנים כך הרשעים אין להן זריעה דכתיב וצוח
 עליו יי ולא זרע משמו עוד אבל הצדיק יש להם זריעה דכתיב
 זרעו לכם לצדקה קצור לפי חסד אך שמעון מדכרין ומשבחין
 מדכרין ושחקין מדכרין ומניחין מדכרין ומשבחין ובעל אל
 בן אורי בן חיר למטה יהודה מדכרין ושחקין ולכד עכן בן
 כרמי בן זכרי בן זרח למטה יהודה מדכרין ומשבחין ואתג
 אחליאב בן אחיסמך לכשר דן מדכרין ושחקין ושם אמר
 שלומית בת דברי למטה דן מדכרין ומניחין זכור את אשר
 עשה יי לאהיד למרים מדכרין ושחקין זכור את אשר
 עמלק מדכרין ומשבחין ויי פקד את שרה מדכרין ושחקין
 כה אמר יי צבאו פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל מדכרין
 ומשבחין איש יהודי היה בשושן הבירה מדכרין ושחקין איש
 צר ואויב המן הרע הורח מדכרין ומשבחין כי מדכרין היהודי
 מדכרין ושחקין כי חמן בן המדתא האגני מדכרין ומשבחין
 ודוד בן איש אפרתי מדכרין ושחקין וירבעם בן נבט אפרתי
 מדכרין ושחקין והי איש מהר אפרים ושמו מיכיהו מדכרין
 ומשבחין ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים מהר אפרים ושמו
 אלקנה ונז' איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד ונז'
 אך

שנתנו לה סימן את תקות חוש השני הוא

מרבדים עשתה לה שש וארגמן לבושה / זבת שכע שיצא ממנה שלמה שהיה מרוקם בשש וארגמן ומלך מסוף העולם ועד סופו

נודע בשערי בעלה בשבתו עם זקני ארץ / זו מיכל שהצלה דוד מן רביתו

סדין עשתה ותמכר והגור נתנה לכנעני / זו הצלפונית שיצא ממנה שמשון שנושעו ישראל על ידו

עוה וחדר לבושה ותשחק ליום אחרון / זו אלישבע בת עמינדב שראתה ארבע שמחות

פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה / זו אשה חכמה מאבלה של יואב שהצילה את העיר בחכמתה וזו היתה סרח בת אשר

צופיה חליכות ביתה / זו אשתו של עובדיה שהצילה את בניה ולא עכרו עבודה זרה עם אחאב

קמו בניה

ויאשרוה / זו שנמית שנקדצת אשה גדולה ומפני מה זכתה שהחזיקה באלישע לאכול

רבות

כבוד עשו חיל ואת עליות על כלנר / זרות המואביה שנכבדה תחת כנפי השכינה

שקר

החן והכל היופי אשה יראת יי' היא תהלל / שהניחה עמה ואבותיה ועושרה וכאח עם חכמה וקבלה כל המצות / החוס שבת / באשר תלכי אלך / אתכר ייחוד עם איש / באשר תליני אלין / תרלינ מצות / עמך עמי / עבודה זרה / ואלהיך אלהי / ארבע מיתות בית דין / ושם אקבר / לפיכך זכתה ויצא ממנה דוד שרור להקדוש ברוך הוא בשירות ותושבחות לכך נאמר תנו לה מפרי ידיה / החוק במוסר נצרח שפרו התורה ותנצלו מיצר הרע

כריך רחמנא דסייען מריש ועד כען

עליד קורנליוו אדיל קינד בשנת שז בחדש אדר השני:

והעלתה אותו לאיתו התרד והקריבה אותו למטח ונטלה סדין מעליהן וראוה שניהם מתים ומנוחים על המטה התחיל בוכה ואמר בני בני רבי רבי בני בדרך ארץ ורבי שהיו מאירין פני בתורתן באותה שעה אמרה לן לרבי מאיר רבי לא כך אמרת לי שאלו צריכין לחזור את הפקדון לרבו כך ייתן וילקח בדבר זה נחמתו ונתת דעתו ונתישבה לכך נאמר אשת חיל מי ימצא מפני מה נתחייבו בניו של ר' מאיר ומתו שניהם כבת אחת כפני שהיו רגילין להנתיב בית המדרש ויושבין באכילה ובשתיה

היתה

כאניות סודר אס אין ארס מגלה עצמו על דברי תורה אינו למד תורה לעולם ואין להם אלא דברי תורה שנאמר לכו לחמו בלחמי

ותקם

כעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לגערותיה כל זמן שתלמיד חכם יושב ועוסק בתורה כל לילה הקדוש ברוך הוא מושך לו חוט של חסד ביום שנאמר יומם יצוה חסדו ובלילה שירה עמי וגו' ולא עוד אלא שהקב"ה מביא לו מזונותיו בכל יום ויום שנאמר ותתן טרף לביתך ואין טרף אלא מזונות שטרף נתן ליראיו וזכר לעולם בריתו ואומר ותבא אלו הנובר לעת ערב והנדר עלה וזית טרף בפיה וגו' אשרי אדם שמוזנתו מרודין כזית ומסודין בידו של הקדוש ברוך הוא ולא מתוקין כדבש ומסודין ביד כשר וחס למח שהקדוש ברוך הוא זן ומפרנס את כל כריותיו שנאמר פותח את ידיו ומשביע לכל

לא תירא

לכיתה משלג כי כל ביתך לבוש שנים והוקיה אמר משפט רשעים בניהם יב חדש ששה חדשים בחמה וששה חדשים בצנה בתחלת הקדוש ברוך הוא מכניס בחן והיא מכניס בחמה בניהם והם אומרים זו היא בניהם של הקדוש ברוך הוא ואחד כך הם יוצאין לשלג והם אומר זו היא צנתו של הקדוש ברוך הוא בתהלה הם אומר וזה ללבסוף וזה וי הוא שדור אומר ויעלמי מכור שאון מטיט הין ממקום שאומרים ווי ומאן הם משלימין את נפשותיהן בשלג הוא הוא דכתיב בפרש שדי מלכים כח תשלג בצלמון השלג הוא צלמונח שלהן יכול אף ישראל כן שנאמר לא תירא לכיתה משלג כי כל ביתך לבוש שנים מילה פריעה ציעית תפלין הענק העמיק נתון נתן פתוח תפתח עשר מעשר לפיכך משרה מחזיר את ישראל עשר מעשר

דבות

בנות עשו חיל אדם הראשון נצטור על שש מצות נח על אבר מן החי אכרחם על המילה יצחק הנכו לשמונה יעקב על גיר הנשה יחודה על חוכמה בני ישראל על רפח מצות עשה כנגד אברים כל אבר ואבר אומר לו לאדם כבקשר ממך עשה כי מצוה זו וטסה מצות לא תעשה כנגד ימות החמה כל יום ויום אומר לו לאדם כבקשר ממך אל תעשה כי עכירה זו

שקר

חחן וחבל היופי שקר חיה חנו של נח שנאמר ונח מצא חן בעיני יי איש צדיק ברוח בלבו וחבל היופי חבל היה יפיו של אדם הראשון שהיה תפוח עקיבו של אדם הראשון מכחה נגלגל חמה ואל תתמרד במוהג שבועותם אדם עושד שני דסקירין ארת לו ואחת לכן ביתו של מי הוא עושה יפה לא שלו כך אדם הראשון נכרא לתשמישו של הקדוש ברוך הוא ונגלגל חמה נכראת לתשמישו של כריות כל שכן שהיה תפוח עקיבו מכחה נגלגל חמה קלסתר פניו על אחת כמתוכמה אשה יראת יי היא תתהלל

תכר

לה מפרי ידיה וגו' אלא מה האשה הזו אינה כתבישת מלתכוע צרכי ביתה מבעלה כן דגביאם אינן

מתכיישין מלתכוע צרכיהן של ישראל לאביהן שבשמים אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בני היו מתעסקין בתורה כיום ובלילה ומעלה אני עליכם כאילו אתם מעמידין את כל העולם שנאמר לא ימוש כפר התורה מפיד והגית כיומם ולילה וגו' הורו לוי בני טוב וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל ליי על הוסד בית יי אמת קנה ואל תמכרו יהיו לך לכרך תן לחכם ויחכם עוד

דבר ארר

אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה זה שאמר הכתוב עוד ינוכו בשיבה דשנים ודענבים דחי כנגד אכרחם ושרה שהיו שקולין כאחד בעירקו ויגבילו חסדים והיו סימן טוב לעולם כך אין מונע מן הצדיקים נשים כשהורג שהיא מונוג להן כמו שטענו באשתו של נח שהיו שקולין מעשיה כנח לפיכך זכתה עמו ונתגדל ממנו המבול

בטח

כה לב בעלה ושלל לא יחסר זו שרה אמנו שהעשיר אברהם כשכילה שנאמר ולא ברכה הטיב בעבורה

זמלתי

טוב ולא רע כל ימי חייך זו רבקה אמנו שנמלה ליצחק טובה כשעוה שמתה שרה אמו

דרשה

צמר נפשתיים ותעש בחפץ כפיה זו לאה שקכלה ליעקב כסבר פנים יפוד דכתיב ויבא יעקב מן השדה כערכה לאה לקראתו ונאמר אלי תבא כי שכר שכרתיך כדודאי בני וישכך עמך בלילה הוא לפיכך זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים ונביאים

היתה

כאניו סוד מברוק תביא לחמה זו רחל שהיתה מתביישת בכל עם ויום לפיכך זכתה ויצא ממנה בן שהוא דומה לספינה שהוא מלאח כל טוב שבועולם כך יוסף ונתקיים העולם בזכותו כלל את העולם בשני רעבון

יחקם

כעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לגערותיה זו בתירה בת פרעה נוחה היתה ונעשתה יהודיה וחזכירו שמחבין הכשרות כשביל שעסקה במשה לפיכך זכתה ונכנסה בן ערך בחייה

זממה

שדה ותקחתי מפרי כפיה נטען כרם זו יוכבד שיצא ממנה משה שהוה שקול כנגד כל ישראל שנקראו כרם שנאמר כי כרם יי צאנות בית ישראל וגו'

חנה

בעיה מתניה ותאמן ורעותיה זו מרים שקודם שנולד משה אמר עתידה אמת שתלד בן שמושיע את ישראל כיון שנולד וכבר עליון עול שעבוד עמד אביה וטפחה על ראשה אמר לת חיון נכואתיך ועומד ומרקק בפניה ועל כל זאת מתאמצת כנכואתה

טעמה

כי טוב סחלה ולא יכבד כלילה נרה זו חנה שטעמה טעם תפלה לפיכך זכתה ויצא בן ממנה שהיה זוג למשרד ואחרן שהיו מאירין לישראל דורוהו חללו כדכתיב משה ואהרן ככריו ושמואל בקנזאי שמו קודאים אל יי

זריה

שלחה ככישור וכפיה ממנו פלך זו יעל שלא הרגה בכל ימיה אלא ביתו בכח יריה ומפני מה לא הרגנו בכל ימיה לקיים מה שנאמר לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילכש גבר שמלרת אשה כי תועבת יי אלהיך גם שיהם לא יחמה

כפה

פרשה לעני וידיה שלחה לאביהן זו אשת אלמנה מצרפתה שכללה אליהו בלחם ודבנים

לא תירא

לכיתה משלג זה רחב כשעיה שבאן ישראל להחריב יתחן לא בתיראת מהם מפני שנתנו

שהוא מוציא כל חלב שינק מדג אמו על תורתו ומיץ אף יוצא דם על הכועס עליו רבו ראשונה ושנייה ושיתק וזכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות דאמר מר אין לך קשין ברין יותר מדיני ממונות לדיני נפשות דבר אחר הנמלים עם לא עז זה ככל שנאמר הן ארץ כשדים זה העם לא היה

שפנים עם לא עצום זה מדי ושימו כסלע ביתם זה אחרשוש וכורש שנקש לבנות בית המקדש

מלך אין לארבה זה אכסדרוס מקדון שנשלט בכל העולם כלו כארבה שהוא פורח באויר

שממית כידים תתפש זו ארום שאין ככל השרצים שנאה כשממית וכן כתיב ואת עשו שנאתי והיא בחיכלי מלך שהחריב מקדשו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שלטה המה מיטיבי צעד

לויש זו בכל שנאמר עלה ארזה מסככו זה מדי כשם שהתרנגול מתנים או תיש זה מדי כשם שהתרנגול

קורא כלילה ומעיר לבני אדם כך אחרשוש כלילה הוא נדוה שנת המלך

אסנבלת בהתבטא זו יון שגזרו לבטל נשותיהן של ישראל כדאת אמרת כי נבלה עשה בישראל

ביומיץ חלב יוצא המאה זה ארום שלא זכה למלכות אלא בזכות אברהם שנאמר ויקח המאה וחלב וגו' חמשה פעמים ראה שלמה את המלכות

דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו מלמד שכפתתו אמו על העמוד ואמרה לו

מה ברי ומה בר בשני ומה בר נדרי אתה בן שנודתי אותך לקדש

אל תתן לכשים חילך למח שלא ינכבו דעתך ויחלישו כחך

פן ישתה וישכח מחוקק אלו דברי תורה חקוקים מזה ומזה הם כתובים דבר אחר משא אשר

יסרתו אמו באותה שעה שהשלים שלמה בית המקדש נטל בת פרעה והיתה צהלה ומשחקת שמחת בית המקדש ועלתה עזלת בת פרעה מצהלת בית המקדש דין הוא דאמר מלתא כולי עלבא מחנפי למלכא באותה שעה עלה במחשבת לפני הקדו ברוך הוא להחריב את ירושלם שנאמר כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת וגו' באותו היום נתקרב תמיד של שחר בארבע שעות כיצד עשתה בת פרעה כמין פרכת וקבעה בה כוכבים ומזלות ופרשה אותו למעלה ממנו כל זמן שהיה שלמה רוצה לעמוד היה דואה אותם והכוכבים והמזלות והיה יושן עד ארבע שעות באותו היום נתקרב תמיד בארבע שעות

אשת חיל מי ימצא זו היא התורה ורחוק מפנינים מכלה שהיתה לפני לפני זכה משה וחורידה

לישראל אמר מעשה היה ברכי מאיר שהיה יושב בבית המדרש בשבת במנחה ודורש ומתו שני בניו מה עשתה אמן הניחה שניה על המטה ופרטה סרין עליהן במוצאי שבת בא רבי מאיר מכית המדרש אמר לה היכן שני בני אמרה לו לבית המדרש הלכו אמר לה צפיתי בכיור המדרש ולא ראיתי אותם בהגדה לו כוס של הכרלה חור ואמ היכן שני בני אמרה לו פעמים הלכו למקו פלוגי ועכשיו הם באים הקריבה לפניו לאכול מאחד שכרך אמרה לו ה' שארית אחת יש לי לשאול אמר לה אמרי אמרת לו רבי קודם היום בא אדם אורז ונתן לי פקדון עכשיו בא נחורז לו או לאו אמר לה בתי מי שיש לו פקדון אצלו אינו צריך להחזירו לרבו אמר לו חץ מדעתך לא חיתית בתוכה אותו מה עשתה תפשתו ביוד והעלתה

הא כדאת אמרת לאדם מערכי לב

מי עלה שמים וירד זה משה מי אסף רוח בחפניו זה אהרן מי צרד מים בשמלה זה אליהו מי הקים כל אפסי ארץ זה אבינו אברהם מה שמו יי שנאמר יי איש מלחמה יי שמו ומה שם בנו כי תדע אלו ישראל שנאמר בני בכורי ישראל דבר אחר מי עלה שמים וירד מי הוא שתפלתו עלה לשמי ומוריד הגשמים זה שמחלק מעשרותיו כראוי שהוא מוריד טל ומטר ומי שאין מפרשי מעשרותיו כראוי צורד מים ואוסף רוח שלא ירד טל ומטר דבר אחר מי עלה שמים וירד זה אליהו שנאמר ויעל אליהו כסערה השמים מי אסף רוח בחפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי מי צרד מים בשמלה ויקח אליהו את אדרתו מי הקים כל אפסי ארץ ראי חי בנך דבר אחר מי עלה שמים וירד זה משה דכתיב ומשה עלה אל האלהים וירד דכתיב וירד משה מן ההר מי אסף רוח בחפניו דכתיב בצאתי את העיר אפרש את כפי אל יי מי צרד מים בשמלה דכתיב נצבנו כמו נד נוהלים מי הקים כל אפסי ארץ זה אהל מועד שהעולם הוקם עמו ויקם משח משכן אין כתיב באן אלא את המשכן עולם הוקם עמו עד שלא הוקם המשכן היה העולם רותת משהוקם המשכן נתכנס העולם לכך נאמר והיה ביום כלות משה להקים את המשכן

שתים שאלתי מעמך אל תמנע ממני בטרם אמות שוא ודברי כזב הרחק ממני רש ועושר אל תתן לי

פן אשבע וכחשתי ואמרת מי יי פן אורש וגנבתי וזכי עלתה על דעתך

ששלמה המלך דובר שקרים או גונב או נשבע לשקר אלא הוא אמר שנתן חכמה לדורות כדי שלא לעשות

לעלוקה שתי בנות הב חכ שלש הנה לא תשבענה ואש וירדתי ותיקע לא אמרה הן הב חכ למה שני פעמים עתידה דתמוז ותיקע לפתוח כפלים ולקבל את הרשעים

שואל ועצר רחם ארץ לא שבעה מים ואש לא אמרה ותיקע ה' האשה של גיהנם שאינה מרחמת על הרשעים המר נפלא ממני וארבעה לא

דרך הנשר בשמים דרך נחש עלי צר דרך אניה כלב ים וירד דרך גבר בעלמה דרך נכר בעלמה זה התרנגול

הרפסו חשב שאין אדם מכיר שכבת זרע שלו ויבין גורמו

ארבעה הם קשני ארץ והמה חכמי מחוכמים הנמלים עם לא עצום ויכינו בקיץ לחמם

שפנים עם לא עצום ושימו כסלע ביתם מלך

שממית בירי תתפש והיא בחיכלי מלך וזארום אומתא

שלשה המה מיטיבי צעד לויש גבור כבהמה לא ישוב מפניו כל

כל שאין מתבייש לם חמה

ודור מתנים או תיש ומלך אלקים עמו מה הורוה מהלך ואינו תמה כך מלכות שהיא עומדת אה

אתה יכול לעמוד בפניה

אם נבלת בהתבטא ואם זמות יד לפה אם נבל אדם עצמן על דברי תורה מתבטא ואם זמות יד לפה

כי מיץ חלב יוצא המאה ומיץ אף יוצא דם ומיץ אפים יוצא דם

במי אתה מוצא המאה של תורה במי

שכח את דבריו וחשיב אלעזר הכהן תחתיו שנאמר ויאמר אלעזר
 הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה ואת הקת התורה אשר
 צוה יי את משה למשה רבינו צוה לי לא צוה אשר העתיקו למח
 נאמר שאני אומר במשלי ושיר השירים וקהלת גנוזין היו עד שהן
 בכתובים במשלי הומיה היא וסודרת בכיתה לא ישכנו רגליה
 פעם בחוץ פעם ברחובות ואצל כל פנה תארוכ בשיר השירים
 צרור המור דודי לי בין שדי ילין אשכל הכפר דודי לי בכרמי
 עין גדי בקהלת שמח בחור בילדותך וישיבך לבך בימי
 בחורותיך והלך בדרכי לבך וכמראי עיניך ודע כי על כל אלה
 יביאך האלהים במשפט בקשו חכמים לנגז ספר קהלת שמצאו
 בו דברים שנושים לצד מינות אמרו משה אמר לא תתורו אחרי
 לכבכם ואחרי עיניכם והוא אומ' והלך בדרכי לבך וכמראי עיניך
 חותרה הרעועה לית דין כיון שמצאו בסוף הפסוק ודע כי על כל
 אלה יביאך האלהים במשפט אמרו יפה אמר שלמה דבר אחר
 אשר העתיקו מן ויעתק משם אין צריך לומר המעתיק הרים והלא
 דברים קל וחומר ומה משח אכי החכמה והנבואה על שהקפיד
 לטעה שכח את דבריו קל וחומר לשאר בני אדם

נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר בעבוד
 שבודרין בעבוד ואין משלמין שמים נעצרין
 מלחוריד טל ומטר למה איש מתהלל במתת שקר אמר הקדוש
 ברוך הוא נוח לו לאדם שלא לידור מלידור ואינו משלם דכתיב
 טוב אשר לא תדור משתדוד ולא תשלם

דבש מצאת אכל דייד זה כן עזאי פן תשבענו והקאתו
 זה כן חזאי

מפיץ וחרב וחץ שנון איש ענה ברעהו עד שקר בוא
 וראח כמה קשה לשון הרע כנגד שלשה דברים
 הללו רמחים וחצים וחברות מה אלו ממיתין אף לשון הרע ממית
 וכך קללו דוד שנאמר יכרת יי כל שפתי חלקות לשון מברכת
 גדולות קללו שלמה מפיץ וחרב וחץ שנון

אסרעב שונאך האכילהו לחם ואם צבא השקהו מים
 אף על פי שהשכים להרדג ונא רעב וצמא
 לתוך ביתך האכילהו והשקהו למה כי נחלים אתה חותרה על
 ראשו ויי' ישלם לך ישלמו לך אל תען כסיל כאולתו ואחריו
 ענה כסיל כאולתו

אל תען כסיל כאולתו וגומ' במקום שיש מכירין אותו
 ואותך למה תשוה לו שלא יהו אומר כאן חכם
 נושא ונותן עם הכסיל

ענה כסיל כאולתו במקום שאין מכירין פן יחיה חכם
 בעיניו שלא יהו אומר אלהי שהיה חסוד בדבריו
 שתהיה מדבר עליו לצ היה שותק לו וכן הוא אומר

כצור אבן כסרגמה כן נותן לכסיל כבוד כל מי שחולק
 כבוד לכסיל כזרק אבן למרקולים

כמתלהלה היורה זקים חצים ומות כל מי שיושב
 ומרמה את חברו כחצים ומות שנאמר כן
 איש רמה את רעהו ואמר הלא משחק אני באפם עצים תכבד
 אש' מה כתיב אחריו פחם לנחלים ועצים לאש

בשפתו ינכר שונא מדיבריו של אדם נכר אם אוהבך
 אם שונאך שכן מצינו בחמן הרשע שהיה
 מדבר עם מרדכי בפח ולכבו שונאו שנא' וימלא המן על מרדכי
 חמה וכן ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אכל אכי ואהרגה את יעקב
 אחי

יהלך זה ולא פיך נכרי ואל שפתיך אמר רבי אבין גנאי
 הוא לאדם שיאמר שבחו בפיו אלא נכרי

ברזל ככרזל יהודואיש יחד פני דקונו זה משה ופרעה
 הרשע שהיו מתנשקין זה עם זה בשפתים בשער
 שעמד לפניו אמר לו מי שלחך אמר לו אלהי העברי נקרא עלינו
 ומי גרם להם עד שנתקשו לפני הקדוש ברוך הוא לפיכך אף הוא
 נתקשה להם על ידי משה שנאמר ברזל ככרזל יחד

נוצר תאנה יאכל פריה ושומר אדניו יכבוד אם זכה
 אדם בתורה בעולם הזה יאכל פריה לעולם הבא
כמים הפנים לפניו וכי מים פנים יש להם אלא מה
 תלמוד לומר מה המים הללו אתה נותן אתם ככלי
 ומסתכל בהן והן נראין לך כך רב הארס לארס

ידוע תדע פני צאנך שית לבך לעדנים זה הוא שישראל
 משיבין לפני הקדוש ברוך הוא רכזו של עולם ידוע
 תדע בעולם הזה שית לבך לעדנים לעתיד לבוא שגא' ואתנה
 צאני צאן מרעיתי אדם אתם לעדנים מניין שנאמר במרעה טוב
 ארעה אתם לעדנים מה רועה עדרים לחד כך עתידין
 ישראל לחנות מחנות שנאמר כהר מרום ישראל

שוב דש הולך כתמוז זה יעקב והוא עשיר זה עשו הרשע
 כלו כאדרת שער

מסיר אזנו משמוע תורה כל מי שאין חביבין עליו דברי
 תורה גם תפלתו תועבה נאמר כאן מסיר אזנו
 ונאמר להלן אושם אזנו מה להלן גם הוא יקרא ולא יענה אף כאן
 גם תפלתו תועבה

חכם בעיניו איש עשיר זה הזמן הרשע ודל מבין
 יחקרנו זה מרדכי הצדיק דבר אחר חכם בעיניו
 איש עשיר זה פרעה ודל מבין יחקרנו זה יעקב

מבסה פשעיו לא יצילנו מודה ועוזב ירוחם מודרר על
 מנת עוזב ירוחם הכרא יעזוב רשע ודכו

עובר ארמתו ישבע לחם ומרדף רקים ישבע ריש
 אם זכה אדם לדברי תורה ישבע לחם כדא לכו
 לחמו בלחמי ושתיו ביין מסכתי ומרדף רקים הכרא אם ללצים
 הוא יליץ

נותן לרש אין מחסור ומעלים עיניו רב מארות כל מי
 שנותן צדקה לעני אין מחסור ואם לאו ומעלים
 עיניו רב מארות דא נותן לרש אין מחסור אם כא עני אצלך
 שחירר תן לו ערבית תן לו דכתיב כבקר זרע את זרעך ולערכ
 אל תנח ידיך כי אינך ידוע אי זה יכשר הזה או זה אם שניהם
 כאחד טובים

מלך במשפט ועמיד ארץ ואיש תרומות יחסנה אם
 חמה דיין למלך שאינו צריך כלום ועמיד ארץ
 ואם לכהן שחזור על הגרנות יחסנה

דברי אגור בן יקה המשאנאם הנכר לאיתא' לאיתא' אל
 ואוכל דברי אגור אלו דבריו של שלמה
 שאגר חלציו לחכמה בן יקה שהיה נקי מכל חטא ועון המשא
 שנשא עליו של הקדוש ברוך הוא נאם הנכר ששרת עליו רוח
 הקדש לאיתא' שהכין אותותיו של אל דבר אחר לאיתא' אל
 שהכין אותותיהן של מלאני השרת ואוכל שהיה יכול לעמוד בהן
 הא כיצד מלך בעליונים וכתחתונים שנאמר וישב שלמה על
 כסא יי למלך ואחר כל זה המלכות והחכמה והכינה וכל אותו
 שבח צריך לומר

כי בער אנכי מאיש זה נוח אמר שלמה חיה לי ללמוד
 מנח ששכר ביין ונענש עליו שבקרא צדיק ולא
 בינת אדם לי זה אדם הראשון שלא היתה לו אלא אשה אחת
 וחתו ואני שנשאתי אלף נשים לכך נאמר נשיו חטו את לבבו
 הכרא

עשר ויין נאמרו ביין ויחל נח וירא חם ויקח שם ויפת את השמלה ושימו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכבו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו ויקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן וזבא שלמה ופרש בהכמתו למי איז למי אביו איז ליה שנטשכר וז ליה וי לאבותיו כלא כי יהיה לאיש בן סורר ומורה למי מדינים שמתוך שנטשכר הוא מגלח סוד שבין אדם לחברו והוא משלח מדיני למי שיה עושה חבורה הנם לפי שאין לו דין הכלילות עינים אם שתה כדי צרכו הוא מתוק לחכי כמו הכלילי עינים תנו לו ויין שהוא מתוק לחכי ולמי הוא ערב למי ששותה כדי צרכו ולכן שנים מה חלב מרצה דעתו של תינוק כך היין משיב דעתו של זקן מה כתיב אחריו

למאחרים על היין לבאים לחקור ממסך איז לו לוח שמינה דברי תורה ומשכים ליין מה כתיב אחריו

אל תרא יין כי יתאדם כי יתן בכוס עינו ויהלך במישרי בכים כתיב זה נותן עינו בכוס והמוכרו בכיסו כנחש ישך וכצפעוני פריש מה צפעוני נושך וכמית אף היין נושך וממית מה הצפעוני בפרוש בין מיתה לחיים כך היין

התרפית ביום צרה צר כחכה כל המתרפה עצמו מדברי תורה אין כוכה לעמוד ביום צרה התרפית מכל מקום

גם אלה להכמים דבר פנים במשפטבל טוב מכאן הודיע שלמה חכמתו לאחרים כדי שלא יהיו מכידין פנים בדין למה כל טוב הא כיצד אם היה רשע עומד בדין והוא בעל ממון אל תהי נושא לו פנים בשביל ממונו שיהיו הכל מקללין אותו ואומ' איז לזה שאבד חייו ונושא לו פני בשביל שהוא בעל ממון שנאמר אומר לרשע צדיק אתה יקבחו עמים יזעמוהו לאומים אבל אם הוכיחו מביא עליו ברכה שנאמר ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב מה כתיב אחריו

שפתים ישק משיב דברים נכוחים אלו דברי תוכחות כלא כלם נכוחים למכין וישרים למוציא דעת

על שדה איש עצל עברתי מה השדה הוא אם אין אדם חורשה חורעה הוא מעלה כולה קוצי ודודרי ועל כרם אדם חסר לב מה הכרם הוא אם אין אדם מעוררו ומכשו הוא מעלה כולו עשבים כך תלמיד חכם אם אינו נושא ונותן בתורתו סופו להיורר מבקש ראש הפרק דאש המסכתא ואינו מוצא

זהנה עלה כלו קמטונים כמו פניו חרולים וגדר אבני נהרסח שפרץ גדרה של תורה אבל כל זמן שדברי תורה נכנסין ומוציאין דרי לב פנויין ושרויין בתוכו אין יצר הרע שולט בהן ואם לאו אין אדם יכול להוציא מתוכו משל למלך שהיה מהלך במדבר ומצא שם טרקלין וחדרים פנויים נכנס ושרה בתוכו כך יצר הרע אם אין מוצא דברי תורה שולט ביניהן ואין אדם יכול להוציא מתוכו

גם אלה משלי שלברה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה מפני כה זכו אנשי חזקיה לאריכות ימים מפני שהיו מתונין בדין ומישיבין את הדין שנאמר תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אפניו מה תלמוד לומר גם אלה שהיו מתונין בדין ומישיבין את הדין שכל מי שהוא מקפיד בדין סופו לשכח את דבריו שכן מצינו במשה רבי על טרקפיד לטעון שכח

הלא כתתני לך שלישים במועצות ודעת כלא מתמוד שלישים דא שלישים גבורים כלא ושלישים על כלו דבר אחר שלישים כל מעשה תורה משלש תורה נביאים וכתובים ואותיותיה משולשים אמת ושבת משולש לוי משה ואהרן ומרים ונצפו שליטה שנאמר ותצפנו שליטה ירחים ישראל משולשים כהנים ולוים וישראל ונתנה בשלישי בחדש השלישי לכך נאמר שלישים במועצות ודעת מלמד שהקדוש ברוך הוא למד עצה ודעת למשה ונתנה לו באמרה וכתב אותם באמת והודיעו באמת כדי שילך וישמיענה לישראל באמת שב להודיע קשט אביו אמת להשיב אמרים אמת לשולחין

אל תגול דל כי דל הוא ואל תדכא עיני בשער וכי מה הירה צריך להזכיר דל פעמים אלא משנתדלל מנכסיו שאין לו נכסים חכמתו אינה נשמעת שנאמר וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים דל עוד מחיו שאין לו פרשה לאכול מתוך כך נגולין היינו מן העולם דבר אחר אל תגול דל כי דל הוא דין דלתו של עני דין הוא דבר אחר אל תגול דל כי דל הוא משניו לעוקה שבקיה לעוקתיה ואל תדכא עני בשער בשעת דינו דבר אחר אל תגול דל כי דל הוא שכעה שמו נקרא עני אביון מסכן דל דך מך ואיש תככי עני כמשמעו אביון שהוא מתאור לכל דבר רואה ואינו אוכל ואינו שותה מסכן שהוא מסוכן בחייו דל מנכסיו דך שהוא מדוכרך רש שהוא מתרשש כך עד האסקופה התחתונה וה' דיו כל העניות אלא אתה נחלו לפיכך פרש שלמה אל תגול דל כי דל הוא

כי וז יריב ריבם בעולם הזה וקבע את קובעיהם נפשי לעולם הבא

אל תסג גבול עולם אשר עשו אבותיך אם ראית מבנה שעשו אבות אל תשנה אותו כגון אברה שתקן תפלת שחרית ויצחק מבחה ויעקב ערבית עד שלא תאמר אף אני אוסיף תפלה אחרת שנאמר אשר עשו אבותיך לא עשו להם כלכך אלא לכל הדורות

חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכי יתיצב כל יתיצב לפני חשוכים כוא וראה חכמתו של שלמה שהיה מהיר במלאכתו של הקדוש ברוך הוא שבית המקדש בנה לשבע שנים וביתו שלש עשרה שנה

דבר אחר חזית איש מהיר במלאכתו בשעה שבקשו סנהדרין למנות שלמה עם שלשה מלכים וארבעה הדיוטות עמדה שכנה לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לפניו רבוננו של עולם חזית איש מהיר במלאכתו הם רועין למנותו עם החשוכי באותה שעה יצתה בת קול ואמרה להם לפני מלכים יתיצב

התעוץ עיניך בו ואיננו כי עשרה יעשה לו כנפים כנשר יעוף השמים אף על פי שנטשכרו הלוחות חזרו ונתחדשו שנאמר בעת ההיא אמר יי אלי פסל לך שני לחזרת אבנים כראשונים כל מה שכתב כראשונים כתב כאחרונים שב ויכתב על הלוחות כמכתב הראשון וגו'

גול יגיל אכי צדיק ויולד חכם ישמח בו אשרי דוד מלך ישראל שזכר להוליד בן חכם לשמוע חכמתו לכך נאמר

ישמח אביו ואמך ותגל יולדתך אפילו הקדוש ברוך הוא וחכמים שמחים בו כדא ישמח אביו זה הכח ואמך זו חכמה כדא כי אם לבינה תקרא לתבנת תתן קולך למי אביו למי מדינים למי שיה למי פצעים הנם למי הכלילות עינים בא וראה ששלש

יסר בנך

כי יש תקוה לתלמוד תורה כדי שתצילנה מדינה של גיהנם לעתיד לבוא שנאמר ואל המיתו אל תשא נפשך אמר רבי יוחנן כל מי שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם וכן בנו תלמיד חכם שוכן אין תורה פוסקת מזרעו שנאמר לא ימושו מפיו ומפי זרעו ומפי זרע זרעו אמר יי' מעתה ועד עולם מאי אמר יי' אמר רבי יהושע בן לוי אני ערב בדבר זה מהו מעתה ועד עולם אמר רבי יהודה אמר רב מיכן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה

רבות

מחשבות בלב איש ועצת יי' היא תקום אמר רבי יוסי הגלילי כנגד מי אמר שלמה מקרא זו לא אמרו אלא כנגד אבשלום אחיו שהיה מחשב בלבו ואמר אם אני הורג דוד אבי אני נוטל המלכות לעצמי ואינו יודע שמחשבתו של מקום קודמת שנאמר רבות מחשבות בלב איש דבר אחר רבות מחשבות בלב איש זה הוא הרשע שהיה מחשב בלבו ואם למחר אני מטיב ואומר למלך מעשיו של מרדכי והוא משלימו ליני והוא לא היה יודע שמחשבתו של מקום קודמת לשלו הכתי ועצת יי' היא תקום דבר אחר רבות מחשבות בלב איש זה פרעה שהיה מתייעץ ואומר הריני הורג כל זכר של ישראל שלא ידעו ועמדו עלי שנאמר כל הבן היולד היאורר תשליכוהו וכל הבת תחיון כתיב אחוז לבו שועלים אלו מצרים גדולים שועלים קטנים אלו מצרים קטני שריו קשים לישראל יותר מן הגדולים שהיה אחד מהן כנס לתוך ביתו של ישראל וראה את התינוק ומסרן מחבלים כרמים אלו ישראל הגדולים וכרמינו סמור אלו היונקים ומניין שנקראו ישראל כרם שנאמר כי כרם יי' צבאות בית ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו מה נטיעה זו בשעה שאתה נוטעו מקומו נכר כך נטע מלכות בשבט של יהודה עד שיצין מלך המשיח שנאמר לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקות עמים אמר רבי הונא שמונה שמות נקראו למשיח ואליהן ינון יי' צדקנו צמח מנחם דוד שילה ואליהו ינון מניין שנאמר לפני שמש ינון שמו יי' צדקנו מניין שנאמר יי' צדקנו צמח מניין שנאמר הנה איש צמח שמו מנחם מניין שנאמר כי נחם יי' ציון דוד מניין שנאמר מגדיל ישועה מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם אליהו שנאמר דנת אנכי שולה לכס את אליהו הנביא לפני בא יום יי' הגדול והנורא שילה מניין שנאמר עד כי יבא שילה

לץ היין

דאמה שכר וכל שוגגה בו לא יחכם אלו דברי תורה שנמשלו ביין שנאמר ושתו ביין מסכתו וכל שמתלוצץ בדברי תורה הוא נקרא לץ דבר אחר לץ היין דומה שכר כל מיני משקין יפין לחלוס הוין מן היין למה אם זכה אדם משמחו ואם לאו משכמו דכתיב לץ היין דומה שכר ככפיר אימת מלך מה הרעמי הללו כשהן יוצאין לעולם הן מרעישין כל העולם ואימתו של הקדוש ברוך הוא על אמת כמה וכמה דבר אחר נהם ככפיר אימת מלך מה הכפיר חזה אדם שומע קולו ומתירא המתו של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה דבר אחר נהם ככפיר אימת מלך בא וראה שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו קבעו בכסף הכבוד ברא אדם ואריות ושור ונשר וקבעו בכסף הכבוד וכיון שהקדוש ברוך הוא נהם ככא כבודו מודעו כפני מה שדמורה אריה קבועה בו לכך נאמר נהם ככפיר

מי ואמר

זכיתי לבי שהרתי מדטאתי יהי שמו של הקדוש ברוך הוא מבורך שהמהרה והקדושה שלו היא והוא בוחן לבות וכל יודת והוא משהו את ישראל אמר

שלמה חזר אמר לך שחזר ברא לי אלהים שאל שלא כענין וכיין שידע שלא שאל חזר ואמר הרב כבסני מעוני ומשאתי שירתי ומה השיבתו רוח הקדש הואיל והשפלות עצמך על השאלה אבי נותן לך גדולה ואמר עליו בקש יי' לו כלבבו כיון שראה שלמה כך אף הוא אמר מי יאמר זכיתי לבי מה שכר נטל על כך וישב שלמה על כסא יי' למלך וכי יש לך אדם שהוצא יושב על כסא של הקדוש ברוך הוא אלא שחכמו של הקדוש ברוך הוא שלישי בכל העולם כך שלמה שלישי בכל העולם שנאמר כי הוא הרהר בכל עבר הנהר מתפסח ועד עומ בכל מלכי עבר הנהר ושלום היה לו מכל עברו מסביב

פלגי מים

לכ מלך ביד יי' על כל אשר יחפץ יסגור מים המים הללו כשאתה נתן ככלי משה אותן לכל עד כשאתה רוצה כך בשור ודם עולה למלוכה לבו נתן בידו של הקדוש ברוך הוא אם זכה העולם הקדוש ברוך הוא משה לבו לגדירות טובות נחתייב העולם משה לבו לגדירות רעות וכל גזירה שיוצא מפיו אינה יוצאה לכתחלה אלא מלפני הקדוש ברוך הוא לכך נאמר ולכל אשר יחפץ יסגור

עשה

עזקה ומשפט נכחר ליי' טובה כל מי שעושה עזקה ומשפט מעלה עליו הכתוב כאילו מקריב עולו חבדים לפניו שנאמר עשה עזקה ומשפט חג

עיר

גבורים עלה חכם אלו השמים שהן עירן של מלאכים חכם זה משה ויורד עז מבטחה זו התורה ומניין שנקראו מלאכים גבורים שנאמר גבורי כח עושי דברו ומניין שעלה משה לשמים שנאמר ומשה עלה אל האלהים ומניין שהתורה נקראת עיר שני עון לעמו יתן יי' בידך את עמו כשלים פיו ולשונו שומר מצוות נפשו שמיתתו של אדם ותחייתו אינה אלא בלשון אם זכה ונצח בחייהו ואם לאו במיתו שנאמר הוא אומר מות נחיים ביד לשון

נבחר

שם מעושר רב כוא וראה כמה שקול הוא שמשב שאפילו יש לו לאדם אף דיברי טוב ולא קנה שם טוב לא קנה כלום וכן הוא אומר כי לוי חן הם לראשך וענקים לגרנותיך ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו וכתיב טוב פריי מחרוץ ופסד ותכזאתי נבכר נבחר וכתיב עקב ענהו יראת יי' עושר וכבוד נחיים אם זכה לקנות ענוה וירא יי' זוכה לקנות עושר וכבוד נחיים ואם לאו צנים פחים לכך נבחר לו צנים פחים כדרך עקש וגו'

חנוך

לנער על פי דרכו גם כי יקין לא יסור ממנה אם חנכת בנך עד שיה נער בתורה הוא מתגדל ותלך שנאמר גם כי יקין לא יסור ממנה כחדא תורתא דלא יליפא רדיא ומתקשרה עלה בסופא וכחדא עוברתא דכרמא דאית לה אתכפיאיתא עד דהיא תאיכה כדקשא לה את יכיל וכן הוא אומר קשורה בלב נער שבט מוסר ירחיקנה ממנה ומי מסירה שבטה של תורה אם זכה אדם לשבט מוסר מוטב ואם לאו חרי מלקו בין דין מתלא לחכימא כדמאול שטיא בכורמיוא

הט אונך

ושמע דברי חכמים ולכך משית לדעתני נכנסת לבית המדרש וראית חכמי שיושבו ומתעסקין בחידותה של תורה הט אונך לדבריהם כדי שתשמרם שנאמר כי נעים כי תשמרם בכטנך וכגו' יחזו על שפתך וכתיב

להיות

ביי' מבטחך הודעתך היום גם אתה אמר שלמה היום הודעתני חכמך בעולם הזה כדי שתהיה שמורה לדורות

במלאכתן כיון שהגיע זמן הסעודה אמר המלך יבאו כולן כאחת
אלו באין בכבוד ואלו באין בנבול אמר המלך אלו שבאו והתקינו
עצמן לסעודה יאכלו בבעותי ואלו שלא התקינו עצמן לסעודה
לא יאכלו מסעודתי יכול ילכו ויפטרו להם אמר המלך לאו אלו
יהו אוכלין ושותין ושמחין ואלו עוזבין על הגליהם ולקין ורואין
ומצטערין שנאמר הנה עבדי יאכלו ואתם תרענו מי גרם להם
לפי שלא הקפידו על דבר המלך עליה פרש שלמה בהכמתו ואמ'
ושר דרך ישר לפני איש / אלו שמקפידין על דבריו של
הקדוש ברוך הוא ואחריתו דרכי בות / אלו שאינן
מקפידין על דבריו של הקדוש ברוך הוא

עטרת תפארת שיבה / אם ראית אדם שמתעסק בתורה
ובגמילות הטובים עתיד לזכות לעטרת שיבה לכך
נאמר בדרך צדקה תמצא בוא ולמד מאברהם מתוך שהלך כבוד
למלאכי השרת זכה לעטרת שיבה שנ' אברהם זקן בא כימי' וכל
כך למד בדרך צדקה תמצא / והיכן מציינו שעשה צדקה דכתיב
ויחשבה לו צדקה / לכך נאמר בדרך צדקה תמצא / בוא ולמד
מיוסף הצדיק שמתוך שעבד ונתחוק בכבוד אחיו במצרים זכה
לעטרת שיבה שנאמר וירא יוסף לאפרים בני שלשים / והיכן
מציינו שעשה צדקה שנאמר ויכלל יוסף את אביו יאת כל בית
אביו לחם לפי הטף וכן ברור ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל
עמו / למדנו שאין הזהרה מצויה אלא בצדקה שנאמר באורה
צדקה חיים /

טוב פת חרבה ושלוח כה / אמר רבי יוחנן זו ארץ ישראל
שאפילו אוכל אדם בכל יום פת ומלח / ודר בתוך
ארץ ישראל מוכחש לו שהוא בן העולם הבא / מבית מלא זכתי
דיב / זו הוצה לארץ שהיא מלאה חסמים ונזלות / אמר רבי יוחנן
כל המהלך בארץ ישראל אפילו שעה אחת ומת בתוכה מוכחש
לי שהוא בן העולם הבא דכתיב וכפר ארמתו עמו / אמר ר' נחמיה
ארץ ישראל היא מכפרת על עונות מתיה / אמר רבי זבדא וכל
צדיקים שמתו בחוצה לארץ מה אתה עושה להן אלא הוי אומר
ארץ ישראל מכפרת על מתיה אבל הצדיק שבהוצה לארץ עתיד
הקדו ברוך הוא לצוות למלאכי השרת והם מביאין אותן כבודות
בחוצה לארץ לארץ ישראל ושם מתכפר להם שנאמר וטהרתם
על ארמתם / תמן הנינן משפט רשעים בניהנם יב חדש / רבי
ציעור שאל את ר' יהושע מה יעשה אדם וינצל מדינה של גיהנם
אמר לו ילך ויתעסק במעשים טובים אמר לו אם כן אף אומרת
העולם יעשו מצות ומעשים טובים וינצלו מדינה של גיהנם אמר
לו לא נתנו דברי תורה כמתים אלא בחיים אמר לו רבי אליעזר
אומר לך כמה שלמדתי אמר לו אבור אמר לו פעם אחת הייתי
דורש בבית המדרש /

טוב רש הולך בתומו / כל מי שהולך בתומו בעולם הזה
עתיד להנצל מדינת של גיהנם לעתיד לבא שכן
מציינו כנח איש צדיק תמים היה / אברהם שהלך בתום שנאמר
התהלך לפני והיה תמים / וזכה לקנות ארץ ושמים / שנאמר
ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ / שמים שוכו בניו לקבל
התורה שנתנה מן השמים / וארץ לפרות ולרבות כעפר דארץ /
וכל כך למד כשביל תמימות שהיה בו זוכה ונדמנה לו שרה /
וכן יצחק שהלך בתום נדמנה לו רבקה / יעקב שהלך בתומו
נדמנה לו רחל ולאח בלהה חלפה כולן משפחה אחת הן ונחלה
אחת עליון מפרש שלמה בחכמתו בית והון נחלת אבות ומי'
אשה משכלת / וכל כך למד כשביל הצדקה שעושים עם העניים
בתום ותעלה עליהם כאילו הוין עושים צדקה עמו שנאמר /

מלוח יי חונן דל בעולם הזה ונמולד / ישרם לוי לעולם הבא
יסר

יראה יי הוסיף ימים כבוד ענוה / תמן תנינן
זריות מביאה לידי נקיות נקיוות מביאה לידי
טהרת טהרה מביאה לידי יראת הטא לכך נאמר יראת יי תוסיף
ימים / ולפני כבוד ענוה /

לאדם מעריכי לב ומי מענה לשון / להודיעך שהכל מי'
שלא מאדם לא מחשבת לב ולא דבור לשון אלא
מלפני הקדוש ברוך הוא / דבר אחר ומי מענה לשון / כל אדם
ששופך תחנתו לפני הקבה הוא נותן לו מענה לשון /
כל דרכי איש זך בעיניו / זה השופר שמחכים עצמו
בעיניו ואינו יודע שתוכן רוחות יי אבל מי
שמסליך מחשבות לבו על הקדוש ברוך הוא מכין מחשבותיו שנ'
גל אל יי מעשיך ויכוננו מחשבותיך /

כל פעל יי למענהו / אלו פועלי תורה / וגם רשע ליום
דעה / שאם אינו עושה תשובה מוכן לדינה
של גיהנם /

תועבת יי כל נבה לב / זה שמגביה לבו לפני בוראו /
לא ינקה מדינה של גיהנם / אמר רבי סימון כל
אדם שהוא שפל רוח ומחשב להלך בדרכיו של הקדוש ברוך הוא
הוא מוכחש שהוא מכין עצמו שנאמר לב אדם יהשב דרכו וגו'
קסם על שפתי מלך / אמר רבי אלכסנדר נאה חכמתו
של שלמה שלמד חכמתו לאחרי מנפש כיצד אמר
שלמה מעיד אני עלי שמים וארץ שכל מה שנתן לי הקדוש ברוך
הוא לא מצאתי מפי דבר שקר אלא הכל במשפט / לכך נאמר
במשפט לא ימעל פיו /

פלוס ומאזני משפט ליי מעשהו כל אבני כים / פלוס זה
מקרא ומאזני משפט אלו הדינים / לוי גלו הלכות
מעשהו / זה תלמוד / וכל עושהו עתידין ליטול שכרן לעתיד
לבוא / אמר רבי יוסי משל למלך שהיה לו פרדס גדול ובנה
בתוכו מגדל גבוה / והשכיר פועלין ופקדן שיהו עסוקין עמד
המלך ועלה לראש המגדל הוא היה רואה אותן והם לא היו רואין
אותו ולפנות היום בא המלך וישב עליהן בדין ואמר המעדין
יבאו ויטלו שכרן המנקטין יבאו ויטלו שכרן מלקטי צדורות יבאו
ויטלו שכרן נשתווירו בהן פועלי שלא עסקו במלאכה אמר המלך
אלו מה הן עושים אמר לו הן מפנין בתים מלאים לתוך ריקנין
אמר המלך מה הנייח היה לי שמפנין בתין מלאין לתוך ריקנין /
אמר המלך אלו שעסוקין במלאכתן וטלו שכרן ואלו שלא היו
עסוקין במלאכתן יצאו להריגה על שמדדו על דברי כך ברא
הקבה עולמו ונתן בתוכו בני אדם ופקדן שיהו עסוקין במלאכתו
כמצות ובמעשים טובים והשרה שכנינתו כשמים והוא רואה אותן
והם לא רואין אותו ולעתיד לבוא עתיד הקדוש ברוך הוא לישוב
עליהן בדין ומניח ספר תורה על היקו ויאמר כל מי שעסק בו
יבא ויטול שכרו שנ' איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדל /
איה סופר איה מלמדי תינוקות לשום שמים / יבאו ויטלו שכרן /
איה שוקל / איה שוקל קלין וחמורין יבאו ויטלו שכרן / איה סופר
את המגדל / איה לומדי מדרש הלכות אנדות יבאו ויטלו שכרן /
רבי זעירא אמר מה עתיד הקדוש ברוך הוא לומר להם רשעים
לרוק ינעתם בחכם הואיל ולא עסקתם בתורה ובמעשים טובים
אלא הייתם בעולמי ככלי ריק שאין הפין ככם / יכול יפשו וילכו
הנם לא אלא בתחלה ילכו ויראו בשכחתן של צדיקים שנ' ובראה
בשמחתכם והם יבושו / ולכסוף הן נדונין בניהנם משל למלך
שעשה סעודה והזמין הכל ולא קבע זמן להם אלו שחיו מופקדי'
על דבר המלך הלכו ורהצו וסכו ורהצו את בנייהם והתקינו עצמן
לסעודה ואלו שלא היו מופקדין על דבר המלך הלכו ונתעסקו

מדרש משלי

יראת

יראת ה' מקור חיים לסור ממוקשי מות בשעה שהוא מרחיק מן העבירה שלא ינקש בחן ליום הדין שכי' לסור ממוקשי מות

ברב

עם הדרת מלך אמר רבי חמא בר חנינא בא וראה שכחו של הקב"ה וקדושתו שהוא מחבב את ישראל שאף על פי שיש לפניו אלהי אלהים ורבי רבבות כתיב של מלאכי השרת שישרתוהו אינו רוצה בשבחן של כהן אלא בשבחן של ישראל שנאמר ברב עם הדרת מלך ואין עם אלא ישראל שב' עם זו יצרת לי תהלתי יספרו בשביל שיספרו תהלתי בעולם וכן הוא אומר נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם כי לאלהים מבני ארץ מאד בעלה אמר ר' סימון אמר הקב"ה אימתי אני מתעלה בעולמי בשעה שישראל נאספין לבתי כנסיות ובתי מדרשות ובתנן שבה וקלוס להקב"ה וכאותה שעה שהן נאספין לבתי כנסיות ולבתי מדרשו ושומעין הגדה מפי חכם אני מתעלה בעולמי ואומ' למלאכי השרת באו וראו עם זו שיערתי לי בעולמי כמה הן משבחין אותי באותה שעה הן מלבישין אותו חור וחרד לכך נאמר ברב עם הדרת מלך וכאפס לאום מחתת רון אם הפסיקו עצמן מדברי תורה אף אני אפסיק מהן דברי תורה

בלב

נכון תנוח חכמה אמר רב הונא זה תלמיד חכם בן תלמיד חכם ובקרב כסילים תודעי זה תלמיד חכם בן עם הארץ

צדקה

תרוםם גוי אמר רבי יוחנן אלו ישראל וחסד לאומים חסאת חסודין הן אומות העולם שהן מתידין דבר אחר צדקה תרוםם גוי אלו ישראל וחסד לאומים חסאת הכייה היא לאומות העולם בשעה שישראל חסודין שהן חסודין ומשתעבדין בהן דבר אחר וחסד לאומים חסודין כשם שחסאת מכפרת על ישראל כך צדקה מכפרת על אומות העולם בעולם הזה דבר אחר צדקה תרוםם גוי כא וראה כמה גדול כחה של צדקה שהיא נתונה בימינו של הקב"ה שנאמר צדק מלאה ימינו גדולת צדקה שבה נשתכן הקדוש ברוך הוא בשעה שעתיד להביא תשועה לישראל שב' אני מדבר בצדקה רב לחשיע גדולת צדקה שמנחלת כבוד וחיים לעושיה שנאמר רודף צדקה חסד ימצא חיים צדקה וכבוד ליום הדין ומשום דרודף בעולם הזה ימצא חיים צדקה וכבוד ליום הדין ומשום דרודף צדקה ימצא צדקה אלא הקב"ה מביא לו מעות כדי לעשות מהן צדקה לבני אדם המהוגנין לעשות להן צדקה כדי לקבל מהן שכר גדולת צדקה שבה נשתבח אברהם אבינו שנאמר והאמין בני ויחשבה לו צדקה ואומר כי ידעתיו למען אשר יצא את בניו זאת ביתו אחרי ושמו דוד י' לעשר צדקה ומשפט למען הביא י' על אברהם את אשר דבר עליי וכה נשתבח דוד שב' ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ובה נשתכחו ישראל שנה וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות וגו' גדולת צדקה שבה הקב"ה עתיד להשתבח ליום הדין שנאמר ויגבה י' צבאות במשפט והוא הקדוש בקדש בצדקה מי יקום לי עם מרעים מי יקום להם לישראל בשעת כעסי ומי יעמד במלחמת בני ומי יבקש עליהם רחמים ומי יתיצב לי עם פועלי און בשעה שחושאין לפני גדולת צדקה שהיא מלווה לעושיה בשעת פשירתו שנאמר והלך לפניך צדקך וכבוד י' יאסוף פסיק זה לא נאמר אלא על פשירתו של משה שב' ויתא ראשי עם אמר רבי אבהו בא וראה כמה קשה שעת פשירתו של משה שבשעה שאמר לו הקב"ה הגיע זמנו ליפטר מן העולם וכו' עד ויתא ראשי עם וכל כך למח בשביל שעשרת צדקה עם ישראל שנאמר צדקה י' עשה רב נחמן אמר שלמדן דינין צדקה ותורה תורה מניין שנאמר וכו' תורה משו עבדי דינין דכתיב

ראה למדתי אתכם חקים ומשפטי צדקה מניין דכתיב צדק צדק תרדף לפיכך שלמה משבח את ישראל צדקה תרוםם גוי וחסד לאומי חסאת שכל צדקה שעושיה אומות העולם חסאת הוא להם ארוחת ידן ואהבה שם אמר ר' לוי כנגד מי אמרו שלמה למקרא הזה כנגד שני בני אדם שפגעוהו בשעה שירד ממלכותו והיה מחזיר על חפתים בשביל פרנסה פגעו בו שני בני אדם שמכירין אותו בא אחד מהם נשתתף לו ואמר לו אדוני המלך רצונך השגיח עלי היום מיד הלך עמו והעלהו לעלייה וזכה לו שור וחכיה לפניו הרבה בטעמים התחיל משמיעו לו דברי מלכותו ואמר לו זכור אתה שעשית כך וכך ביום פלוגי כשהיית מלך כיון שהזכיר לו ימי מלכותו התחיל גוער וזכר וכן כל אותה סעודה עד שעמד משם שבע מכביתו למחר פגע בו חבירו התחיל משתטח לפניו ואמר לו אדוני המלך רצונך שתשגיח עלי היום אמר לו מה אחרת מבקש לעשות לי בשם שעשה לי הברך אמ' לו אדוני המלך איש עני אני אלא אם תשגיח עלי היום מעט ירק יש לי אני מבית לפניך אם רצונך תשגיח עלי היום אמר לו שמא אתה מבקש לעשות לי כמו שעשית אתמול חבדך אמר לו אדוני המלך איש עני אני בא עמי לבית באותה שעה בא עמו לביתו כיון שהגיע לביתו רחץ ידיו ורגליו וחכיה לפניו מעט ירק והתחיל אותו האיש מנחמו ואמר לפניו אדוני המלך שמועה נשבע הקב"ה לאכיד שאינו פוסק לעולם מלזכר מזדעו שנאמר נשבע י' לרוד אפת לא ישוכ ממנו מפרי בטנו אשית לכסא לך אלא אם כן הוא רכבו של הקב"ה מוכיח וחרד ומתרחץ שנאמר כי את אשר יאהב י' יוכיח וכאם את בן ירצה אבל הקדוש ברוך הוא מחזירך למלכותך כיון ששמע כך שלמה מיד נתקרה דעתו עלי ושמח מאותה סעודה של ידן ועמד משם שבע רבי חייא בר רבא ורבי אבין בשם ר' יוסי אמרו כיון שחודר למלכותו כת' בחכמתו טוב ארוחת ידן שאכלתי אצל העני משודר אכום שאכלתי אותו עשיר שהזכירני צערי

איש

חמוס יגרה מרדן אמר רבי נחמיה זה שדעתו קצרה עליו י' וארץ אפים ישקיש ריב זה שדעתו ארוכה עליו י' תמן תנין אי זהו גבור הכובש את יצרו

בן חכם

ישמח אב בשעה שהיא למד תורה וכסיל אדם בחמה אמר זה שיוצא לתרבות רעה

רחוק

מרשעים אמר רבי חמא בר הנינא בא וראה כמה קשה חכמתו של שלמה יותר מחכמתו של דוד דוד אמר קרוב י' לכל קוראיו ושלמה אמר רחוק י' מרשעים אלא על מנת לכל אשר יקראוהו באמת כך רחוק י' מרשעי אלך שאינן עושיין תשובה כל עיקר ותפלת צדיקים ישמעו בשעה שמתפללין עם הצבור

מאור

ענינים ושבת לב אלו בעלי תורה שהן מאירין עיניו של אדם ומשמחין לבו שנאם מצות י' ברה מאירת עינים אף שפועה טובה משמחת לבו של אדם לכך נאם ושמועת טובה תרשן עינים מעשה היה באפספסוס קיסרי שנאל אני כמך שתכתוב לי התורה לשון יוניי שאלמוד תורה ואעשה ציצית ואקיים כל התורה אמר לו הרי אני נותנה לך כמתנה

אין שומעת

תוכחת חיים שקרב חכמים תלין כל תלמיד חכם שהטה אוננו לתוכחת חיים זכה לישב כי שיבת חכמים

פורע

מוסר מואם נפשו ושומע תוכחת קוננה לב אם חשירה נפשו כדברי תורת קונה לב זו חכמה שנתונה בלב שמתוך שעוסק זכור לכבוד ולשנים ועונה שנאמר

שנכנס לחנותו של כסא אף על פי שאינו מוכר לו ואינו לוקח ממנו הוא יוצא וריחו וריח בגדיו מבוסמין ואין ריחו זו ממנו כל היום עליו הוא אומר הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע משל לאחד שנכנס לחנותו של בורסקי אף על פי שאינו מוכר לו ואינו לוקח ממנו הוא יוצא וריחו וריח בגדיו מלוכלכין ואין ריחו וריח בגדיו זה ממנו כל היום ועליו הוא אומר ורועה כסילים ירוע כך כל מי שמהלך עם חכם וכל מי שרואה אותו אומר אילולי לא היה זה חכם לא היה הולך עם חכם כמותו וכל מי שמהלך עם כסיל כל מי שרואה אותו אומר אילולי שהוא כסיל לפיכך מהלך עם כסיל לכך נאמר הולך את חכמים יחכם מה כתיב אחריו

הטאים תרדף רעה להם ולבניהם עד סוף כל הדורות ואת צדיקי ישלם טובי שישלם שכר להם ולבניהם עד סוף כל הדורות מה כתיב אחריו

טוב יבחול בני בני מכאן אתה למד שמבחיל טובותיו לבניו ולבני בניו שלא במקומו

אח נפשע מקרית עוז זה לוש שפרש מאברהם ומדיני כבדיח ארמון שהשיל ברוחם בין ישראל לעמון שנאמר לא יבא עמוני ומואבי בקהל יי

לחאה יבקש נפרד זה לוש שפרש מאברהם ובכל תושביה יתגלע שנתגלה קינו בכתיב כנסיות ובכתיב מדרשות דתנן עמוני ומואבי איסורן איסור עולם

רב אוכל גיר ראשי אר שמעון בן יוחאי העשיר אוכל את העני בעולם הזה אכל לעולם הבא הקב"ה חובעו ממנו שנאמר משור עניים מאנקת אבינום עתה אקום יאמר יי אשית בי ששע יפית לו אמר ה' הנה הניע זמן שאתבע מכם שור עניים מה שגזלתם ומה שצערתם רבי יוסי אמר לא כי אף על פי שאדם חומס ומגדל בעולם הזה אינו יוצא מעולמו עד שאחרי כוונתו להן מחובצו אנו למדים מסופו של פסוק דכתיב ויש נספה בלא משפט כך עשה לו בלא משפט

חושך שבטו שונא בנו וכי יש אדם שהוא שונא בנו לא מתוך שאינו מוכיחו על דבריו חכמים ועל דרך ארץ נקרא שונא אבל מי שמכח את בנו על החכמה ועל התורה הוא נקרא אוהבו שנ' ואוהבו שחרו מוסר רבי אליעזר אומר מתוך שהקב"ה אוהב את הצדיקים הוא מיסרן בעולם הזה דבר אחר חושך שכבט שונא בנו רבי אליעזר אומר מתוך שהקב"ה אוהב את ישראל מיסרן בעולם הזה בשעבוד מלכות כדי שתהא להם כפרת עון לכך נאמר ואוהבו שחרו מוסר

צדיק אוכל לשובע נפשו זה המלא נפשו מדברי תורה ובטן רשעים תחסר זה שאין בו דברי תורה דא צדיק אוכל לשובע נפשו שאם למד אדם תורה בנערותו שלא יעזוב בצדקתו אלא כל ימיו ממלא נפשו מדברי תורה ובטן רשעים תחסר שאם למד אדם תורה בנערותו ושכחה אם אינו מחזיר הקדוש ברוך הוא מחסרו מטיבה שבגן עון לעתיד לבוא שהקב"ה משיבו לעתיד לבוא אומר לו הואיל וחסרת עצמך מדברי תורה בעולם שהיית בו אף אני מחסרך מן הטובה שצפנתי לצדיקים לעתיד לבוא אמר רבי לוי בא וראה כמה גדול צפונן של צדיקים לעתיד לבוא שצפן להם הקב"ה שנ' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים כך נגד בני אדם כיני וכינם אינו אומר כאן אלא נגד בני אדם כל באי עולם רבי יוחנן אמר לא כן לא מראין לעין מה שיכולה לראו ומשמיעין לאוזן מה שיכולה לשמוע מה שמתקין לצדיקים לעתיד לבוא לא עין יכולה לראות ולא אוזן יכולה לשמוע שנאמר עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו דבר אחר צדיק אוכל לשובע נפשו זה אליעזר עבד

אברהם שאמר לאמנו רבקה הנביאני נא מעט מים מכרך נביאה אחת ובטן רשעים תחסר זה עשו הרשע שאמר ליעקב אבינו הלעיטני נא פער פיו אותו רשע כגמול ואמר פתח פומי ותני משלח ואול כהדי דתניגן תמן אין אובסין את הגמל ולא דרסין אבל מלעיטין דא צדיק אוכל לשובע נפשו זה רות המואביה דכתיב ותאכל ותשבע ותותר את שמעת מינה תרתין או ברכין שרת בידו של צדיק או ברכה שרת במעיה של צדקה אלא ממח דכתיב ותאכל ותשבע ותותר נראים הדברים שהוכרח שרת במעיה ובטן רשעים תחסר אלו אומות העולם אמר ר' מאיר שארבי דוסתאי מבי ישבא מהו ובטן רשעים תחסר אמרתי לו גוי אחד היה בעירנו ועשה סעודתו לכל בני העיר וכוונתי עמם והביא לפנינו מכל מה שכרא הבה בעולמו בששת ימי בראשית ולא היה שולחנו חסר אלא אגוזי פרך בלכד מה עשה נטל ארז השבלר מלפניו שהיה שוח ששה ככרי וזב ושכרה אמרתי לו מפני מה עשית כן אמר לי רבי העולם הזה שלנו והעולם הבא שלכם אם אין אנו אוכלין עכשיו אימתי אנו אוכלין וקריתי עלין ובטן רשעים תחסר אלו אומות העולם דבר אחר צדיק אוכל לשובע נפשו זה חזקיה מלך יהודה אמר עליו על חזקיה שתי אנויות של ידן ולישראל אחת של בשר היו מעלין לפניו בכל יום ויום וישראל מליזין אחריו ואמר זה מלך ורצין מלך ומשוט ומלכ' ראיה לרצין כן רמליהו הדא הוא דכתי' יען כי באם העם הזה את פי השילוח והולכים לאש אלא זה חזקיה מלך יהודה שהיה משרת את ישראל במקומו של ארבעים סאה מניין לאט' אמר להם הקב"ה אתם אוכלים ושבעים ולכן הנה יי מעלה עליהם את מי הנחור העצומים והרכים את מלך אשור ואת כל וגו' ובטן רשעים תחסר זה מישע מלך מואב שהיה נוקד ומהו נוקד רועה דא צדיק אוכל לשובע נפשו אלו מלכי ישראל וביה דוד ובטן רשעים תחסר אלו מלכי מורה צאן היה עולה לכל אחד ואחד דא צדיק אוכל לשובע נפשו זה הנה אמר הבה לישר בני מכל הקרבנות שאתם מקריבין לפני כלום אני נהנה מהם אלא ריח ביחוח

חכמות נשים בנתה ביתה זו יוכר שהעמידה צדיקים ושלתן בעשן פרנסין משרת על המן אהרן על העננים מרים על הבאר ושלתן היו נביאים ומניין נאמר כמשח ולא קם נביא עוד בישראל כמשח ואהרן אחיך יהיה נביאך ותקח מרים הנביאה אחות אהרן אר הונא ומה נבואה נתבבאת אמרה לאביה עתידה אמי שתלך בן שמושיע את ישראל וכיון שנגלד נתמלא הכית אור עמד אביה ונשקה על ראשה אמר לה בתי נתקיימ נבואתיך כיון שהשליכוהו ליאור עמדה אביה וטפחה על ראשה אמרה לה בתי היכן נבואתיך ועדיין היא מחזקת בנבואתה דכתיב ותתעב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו ואין יציבה אלא רוח הקדש שנאמר ראיתי את יי נצח על המזבח אין אחותו אלא חכמה שנ' אמור לחכמה אחותי את אין מרחוק אלא דנות הקדש שנ' מרחוק יי נראה לי לדעה אין דעה לא רוח הקדש שנאמר כי אל דעות יי מה יעשרו לו אין זה אלא רוח הקדש שנ' כי לא יעשה יי אלהים דברי אמר רבי אלעזר כשם שאם משח שירה לאנשים כך אמרה מרים שירה לנשים דכתיב ותקח מרים הנביאה ואלת בידיה תהרכנו זו ורש אשתו של המן הרשע דא חכמות נשי בנתה ביתה כל מי שקנה לו חכמה בעולם הזה והוא מוכפח שהיא בנתה לו בית לעולם הבא ואלת בידיה תהרכנו כל מי שלא קנה לו חכמה והוא מוכפח שקנה לו ניהנם לעתיד לבוא חכמות נשי בנתה ביתה מתוך שאדם נוהג ביראת שמים חקקת נותן לו חכמה שנ' הולך בישרו ירא יי ובלו דרכיו בכוונה ובמתוך שהוא זוכה ליראה זוכה להאריך ימים שנאמר יראה

עושה לך מליית כלח תכלת מה עשתה עמדה ועשת מליית שכולה
 תכלת נתעטף בו ועמד לפני משה אמר לו מה עשית אמר לו אתה
 אמרת מעט ואני עשיתי הרבה הטיב משה ואמר כתוב על מזוזות
 ביתך בית שהוא מלא ספרים צריך מזוזות או לא אמר לו הן אמר
 לו ישמעו אזניך מה שפיק מדבר אמר לו קרח עברת על מצותי
 של הקב"ה ונתנאית בעשרך באותה שעה עמד משה בכעס לפני
 המקום ואמר רבונו של עולם אם קיימין הם דברי תורה הכא
 עליהם גזרה שנאמר ואם בריאה יברא יי' ופצתה האדמה את פיה
 ובלערה אותם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאולה וידעתם כי
 נאצו האנשים האלה את יי' אמר משה לפני המקום רבונו של
 עולם אם לא נברא גיהנם תכרא והכת אין כל חדש תחת השמש
 אלא לא שאל אלא פתחה של גיהנם שתברא כאותו מקום אך לוי
 קרח שעשה קרח בישראל בן יצחק בן שהרתיח כל העולם
 כזהרים בן קהת בן שקת שיני מולידיו בן לוי בן שעשה ליה
 לגיהנם מי גרם לו לפי שכטח בעשרו לכך נאמר בוטח בעשרו
 הזמן בניין ששמע לעצת אשתו ונפל שנאמר ותאמר לו זרש אשתו
 וכל אחיני יעשו עץ כנזח חמשים אמה וזכבקר אמוד למלך וגומ'
 אך לוי מלמד שהיו כולן בעצת אחת והטיב הקדוש בה מחשבתו
 בראשו וכן השיבה רוח הקדש ואמר רשע תשוב מחשבתו על
 ראשו וכך בעשרה לו שנאמר ויתלו את הזמן על העץ אשר הכין
 למדרכי דין שאמר ווי ליה לחייב ווי ליה ליכבד בכרייתה וכל
 כך למח שכטח בעשרו וכל מה שהיה מתחשב היה רוח הקדש
 משיבה אותו ואומר לא כמחשבה שחשבת לא כמחשבה שחשבת
 אני שנאמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי
 נאם יי'

תאות צדיקים אך טוב תקות רשעים עברה מחו עברה
 אמר רבי יוחנן שאברה תקותו של רשע באותה
 עבירה שעבר

יש מפור ונוסף עוד אך אכחו אם ראית אדם מפור
 מעותיו לצדקה הוי יודע שהוא מוסיף שנאמר
 יש מפור ונוסף עוד וחושך מיושר אך למחסור אך שמואל בר
 נחמן אמר רבי יוחנן אם ראית אדם שמונע עצמו מן הצדקה הוי
 יודע שהוא מתחסר שנא' וחושך מיושר אך למחסור דא יש מפור
 ונוסף עוד אם ראית דור שחביבין עליו דברי תורה הם מלמדיו
 זלומדין תורה וחושך מיושר אך למחסור אם ראית דור שהן
 רציין לדברי תורה ואין את מלמד תורתך מתחסרת מלמד שמתוך
 שאתה מלמד אתה למד שנאמר נפש ברכה תרושן ומרוה גם הוא
 יודח ולא עוד אלא כל מי שמונע תורה ואינו רוצה ללמד עתידין
 מלאכי השרת לנקוב אותו ככברה ולא עוד אלא עולה אמ' שאפילו
 עוברין שכמעט אפן חס מקלילין אותו שנאמר

מרכה בלב חורשי רע וליועצי שלום שמחה אך המא כל
 חנינא כל מי שהוא מדבר עם חברו ואוכל ושותה
 עמו ומדבר עליו לשון הרע הנה קורא לו רע שנאמר מרמה בלב
 חורשי רע אבל כל מי שאינו אוכל ושותה עם חברו ולא נושא
 ונותן עמו ומדבר עליו דברים טובים הקב"ה קורא לו שלום שנאמר
 וליועצי שלום שמחה רבי זעירא משמע להא אפיין אחרנין על
 משתו בלילה וחושב בלבו ואומר למחר אני משכים ואעשר עם
 פלוני טובה עתיד לשמוח עם הצדיקי' בנן ערן לעתיד לבוא שנ'
 וליועצי שלום שמחה אמר רבא מה ראה הכתוב לומר וליועצי
 היה לו לומר וליועצי אלא אמר רבי לוי אלו שני כליותיו של אדם
 שמייעצין עמו אחת לטובה ואחת לרעה של ימין לטובה ושל שמאל
 לרעה הה"ר לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו וכן דוד אומר
 ובוחן לבות וכליות אלהים צדיק וכן שני לבות יש לו לאדם אלא
 הוי אומר אחד יצר טוב ואחד יצר רע וכליות אלו שתי כליות של
 אדם שהן מיעצין עמו שנאמר וליועצי שלום שמחה ולא עוד
 אלא שנקראו צדיקים אימתי בזמן שמייעצין את האדם לטובה שנ'
 שמחו ביי' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב

מונע כר יקבחו לאום ואין כר אלא תורה שנ' נשקו כר
 פן יאנף ואין יקוב אלא לשון קלה שנא' יקוב כן
 האשחתי ישראלית את השם ויקלה ואין לאום אלא עוברין שנאמר
 ולאום מלאום יאמץ וברכה לראש משכירי אך תנחומ' כל המקיי'
 תורתו בעולם הזה לעתיד לבוא עתידה היא להיו' עשרה על ראשו
 לכך נאמר וברכה לראש משכירי

שוחר טוב יבקש רצון אם ראית אדם שהוא מדבר טוב
 על חברו אף מלאכי השרת מדברין עליו זכות טוב
 לפני הקב"ה הנה ונחתי את אשר אחן ודורש רעה תבואנו אם
 ראית אדם שהוא מדבר רעה על חברו אף מלאכי השרת מדברין
 עליו רעות וחנפה לפני הקב"ה הכרא ישוב עמלו בראשו דבר אחר
 ודורש רעה תבואנו זה הזמן שהיה דורש רעתו של מדרכי מה
 כתיב אחריו

בוטח בעשרו הוא יפול זה חסן וכעלה צדיקים יפרחו
 זה מדרכי ואסתר

דא בוטח בעשרו הוא יפול זה פרעה וכעלה צדיקי' יפרחו
 אלו משה ואהרן אמר רבי לוי שני עשירים גדולים היו
 בעולם אחד בישראל ואחד באומות העולם קרח בישראל והמן
 באומות העולם ושניהן שמעו לבשיתן ונפלו קרח שמע לאשתו
 ונפל כיצר כשכא מבית חמורש אמרה לו אשתו מה הלכה חרש
 לכס משה כבית חמורש אמר לה פרש לנו מעשה אמר לו מעשה
 תכלת היו אמר לה כך דרש ואמר לי מפי הגבורה שתעשו
 לכס ציצית על ארבע כנפי בגדיכם וכדי שיזא תכלת שנ' ונתנו
 על ציצית הכנף פתיל תכלת באותה שעה היתה משחקת ואומר
 לו ראו כמה יושב ומשחק' תדע שהוא אומר על כנפי בגדיכם אני

לא יאונה לצדיק כל און בשעה שהוא מתהלך בתומ'
 ורשעים מלאו רע זה הוא המדבר אחת כפח
 ואחת בלב לא עוד אלא שהקדוש ברוך הוא קוראו תועבה שנא'
חועבה יי' שפתי שקר ועושה אמונה רצונו זהו שנושא ונותן
 באמונה

אדם ערום כוסה דעת זהו שנתנאה בחכמתו רבי זירא
 משמע להא אפיין אחרנין

כל ערום יעשה ברעת זהו שאינו מתנאה בחכמתו
 וכסיל יפרש אולת זה שמתנאה בחכמתו וכן
 הוא אומר

הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע משל למי
 שנכנס

רוח הקדש משיבה ואומר רשע לא דיך שעברת עבירה אלא
 הזכרת שמי על דברי שקר חייך לא הנקה מדינה של גיהנם אך
 סימון מפני מה קורא אותו רע מפני יצר הרע שבקרא רע שנא' כי
 יצר לב האדם רע מנעוריו והוא רע שנאמר יר ליר לא ינקת רע
 וכתיב ורע צדיקים נמלט שהקב"ה נותן בלבן של צדיקים שלא
 יחטאו כדי שינצלו מדינה של גיהנם לכך נאמר ורע צדיקי נמלט
נום זהב באף חזיר אם אתה נותן כלי זהב באף חזיר הוא
 הולך ומלכלכו בשיט וכצדקה או כביב אם אינו
 מדיחו סורחו כך אם תולך תלמיד חכם אצל הזונה ועושר צרכיו
 עמה אינו מוקלל תורתו לכך נאמר נום זהב באף חזיר אשה יפח
 וסרת טעם אך אלכסנדרו שמסירה טעמה של תורה ממנו אבל
 כל מי שעובר על פתח ביתה ואינו מתאוה ליפיה הקב"ה קורא לו
 צדיק שנאמר

תאות צדיקים אך טוב תקות רשעים עברה מחו עברה
 אמר רבי יוחנן שאברה תקותו של רשע באותה
 עבירה שעבר

יש מפור ונוסף עוד אך אכחו אם ראית אדם מפור
 מעותיו לצדקה הוי יודע שהוא מוסיף שנאמר
 יש מפור ונוסף עוד וחושך מיושר אך למחסור אך שמואל בר
 נחמן אמר רבי יוחנן אם ראית אדם שמונע עצמו מן הצדקה הוי
 יודע שהוא מתחסר שנא' וחושך מיושר אך למחסור דא יש מפור
 ונוסף עוד אם ראית דור שחביבין עליו דברי תורה הם מלמדיו
 זלומדין תורה וחושך מיושר אך למחסור אם ראית דור שהן
 רציין לדברי תורה ואין את מלמד תורתך מתחסרת מלמד שמתוך
 שאתה מלמד אתה למד שנאמר נפש ברכה תרושן ומרוה גם הוא
 יודח ולא עוד אלא כל מי שמונע תורה ואינו רוצה ללמד עתידין
 מלאכי השרת לנקוב אותו ככברה ולא עוד אלא עולה אמ' שאפילו
 עוברין שכמעט אפן חס מקלילין אותו שנאמר

מונע כר יקבחו לאום ואין כר אלא תורה שנ' נשקו כר
 פן יאנף ואין יקוב אלא לשון קלה שנא' יקוב כן
 האשחתי ישראלית את השם ויקלה ואין לאום אלא עוברין שנאמר
 ולאום מלאום יאמץ וברכה לראש משכירי אך תנחומ' כל המקיי'
 תורתו בעולם הזה לעתיד לבוא עתידה היא להיו' עשרה על ראשו
 לכך נאמר וברכה לראש משכירי

שוחר טוב יבקש רצון אם ראית אדם שהוא מדבר טוב
 על חברו אף מלאכי השרת מדברין עליו זכות טוב
 לפני הקב"ה הנה ונחתי את אשר אחן ודורש רעה תבואנו אם
 ראית אדם שהוא מדבר רעה על חברו אף מלאכי השרת מדברין
 עליו רעות וחנפה לפני הקב"ה הכרא ישוב עמלו בראשו דבר אחר
 ודורש רעה תבואנו זה הזמן שהיה דורש רעתו של מדרכי מה
 כתיב אחריו

בוטח בעשרו הוא יפול זה חסן וכעלה צדיקים יפרחו
 זה מדרכי ואסתר

דא בוטח בעשרו הוא יפול זה פרעה וכעלה צדיקי' יפרחו
 אלו משה ואהרן אמר רבי לוי שני עשירים גדולים היו
 בעולם אחד בישראל ואחד באומות העולם קרח בישראל והמן
 באומות העולם ושניהן שמעו לבשיתן ונפלו קרח שמע לאשתו
 ונפל כיצר כשכא מבית חמורש אמרה לו אשתו מה הלכה חרש
 לכס משה כבית חמורש אמר לה פרש לנו מעשה אמר לו מעשה
 תכלת היו אמר לה כך דרש ואמר לי מפי הגבורה שתעשו
 לכס ציצית על ארבע כנפי בגדיכם וכדי שיזא תכלת שנ' ונתנו
 על ציצית הכנף פתיל תכלת באותה שעה היתה משחקת ואומר
 לו ראו כמה יושב ומשחק' תדע שהוא אומר על כנפי בגדיכם אני

לא יאונה לצדיק כל און בשעה שהוא מתהלך בתומ'
 ורשעים מלאו רע זה הוא המדבר אחת כפח
 ואחת בלב לא עוד אלא שהקדוש ברוך הוא קוראו תועבה שנא'
חועבה יי' שפתי שקר ועושה אמונה רצונו זהו שנושא ונותן
 באמונה

אדם ערום כוסה דעת זהו שנתנאה בחכמתו רבי זירא
 משמע להא אפיין אחרנין

כל ערום יעשה ברעת זהו שאינו מתנאה בחכמתו
 וכסיל יפרש אולת זה שמתנאה בחכמתו וכן
 הוא אומר

הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע משל למי
 שנכנס

שנאמר וצדקה תראה לנו כי נשמור לעשות ומאן דכעי שמעוניה
מהא דאמר רבי יוסי יהא חלקי עם נבאי צדקה ולא משחלקי
צדקה שהנוטלת יודע ממי נוטלה אבל הנותנה אינו יודע למי
נותנה אמר רבי הנינא בן דוקא אין לך צדקה

כחן חסר ב' צדקה

מצילין אותם שנאמר

צדקה ישירים תצילים וכל כך למה כשביל זכות התורה
שנמשלה כצדיקים ונמשלו בה ים שנאמר

בן צדקה לחיים ומרדף רעה למותו וכי יש לך רעה
שמרדף רעה ומיתה לנפשו אל תשגדיל

ימיו בלא תורה ואמר רבי אבהו זה שמגדיל ימיו בליצנור ורבי
זעירא אמר ואית דאמרי זה שמגדיל ימיו בדברי רעה שנאמר
ומרדף רקים חסד לבי נאמ' כאן חסר לב ונאמר להלן נואף אשת
חסר לב ולא עוד אלא שהוא גורם לעצמו בשעת מיתתו לכך נאמ'
ומרדף רעה למיתו ומה כתיב אחריו

תועבה

י' עקשי לב' אמר רבי יוחנן זה שמקשה לבו
לעשות תשובה והקדוש ברוך הוא קרא אותו

תועבה שנאמ' תועבת י' עקשי לב ורצונו תמימי דרך שאם חודר
בו ועושה תשובה קורא אותו תמים אשריו לזה שם מקובל
ועשה תשובה דבר אחד ורצונו תמימי דרך בוא וראה חכמתו
של שלמה שכל מה שנתנבא דוד אביו נתנבא הוא כרוד כתיב
אשריו אדם מפחד תמיד ושלמה אמר תועבת י' עקשי לב דוד אב'
אשריו תמימי דרך ושלמה אמר ורצונו תמימי דרך אמר הקדוש
ברוך הוא כל מי שחולץ בתמימות לפניו כאילו עשה רצונו הרי'
הוא דכתיב ורצונו תמימי דרך

יד ליד

לא ינקרה רע' בא וראה שתמיד יש לו לראדם
אם גונב הוא באחת ונותן צדקה כאחת לא ינקרה

לעתיד לבוא כך הקדוש ברוך הוא אמר לרשעים שני עולמות
בראתי לכם אחד לעשות בו מעשים טובים ואחד לשלם בו שכר
עכשוו שלם עשיתם מעשים טובים בעולם הזה כאן מה אתם
מבקשים כן אדם אדם שכרתי לו שתי ימים כאחת עושה עבירה
וכאחת עושה צדקה כתיב יד ליד לא ינקרה רע ואתם סבורים
להנצל מדינתו של גיהנם לא ינקרה רע מאל לאחד שעבר
עבירה נתן לזונח שכרה לא הספיק לצאת מפתח ביתה עד
שבא עני אחד ואמר תן לי צדקה ונתן לו אמר לעצמו איהו לא
רצה הקדוש ברוך הוא לכפר בו עונותיו לא בא זה לידי שנתתי
לו צדקה אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע אל תחשב כן אלא לך
למוד מחכמתו של שלמה שאמר יד ליד לא ינקרה רע רבי
אליעזר שאל את רבי יחושע מהו יד ליד לא ינקרה רע מהו הו'
הו' שהיא אוכלת עם הכהדרת אם אדם עושה מצוה באחר'
ונתחייב באחת אין ומכפרת על זדוניתו יד ליד לא ינקרה רע
אדם שיש דבר בינו ובין תכירו והוא נשבע בפיו ומבטל בלבו
תאמר שו' מנקה תלמוד לומר יד ליד לא ינקרה רע נאמר
כאן לא ינקרה ונאמר להלן בעשרת הדברות כי לא ינקרה מח דיבור
האמור להלן על השבועה אף כאן על השבועה אמר רבי
אליעזר לא כי שהרי סופו פסוק ורע צדיקים נמלט' אם ראית
צדיק שהוא בן אכזר לא במהרה הוא חושב למה שהוא
מתחשב ואמר אכתיש יערי לשעה ולא אאכד עולמי לטעור
ונמצא נמלט מדינתו של גיהנם לכך נאמר הרע צדיקים
נמלט' אבל רשע אינו אמר כן אלא הולך אצל זונת
ומשכנע לה כשביל תאות יצרו ואחר כך עובר על השבועה

מה שקרית ומה ששני' מכאן אמרו כל מה שקרא אדם יחא תפוש
כידו ומה ששנה תהא תפוש כידו שלא תשיגורו כלמה ליום הדין
היה רבי ישמעאל אומר אני לאותה בושה אני לאותה כלמה ועל
זה בקש דוד מלך ישראל בתפלה וכתחנותים לפני המקום ואמר
י' בקר תשמע קולי' בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה
והקדוש ברוך הוא הופך את פניו ממנו ומצרי גיהנם מתגברין בו
כזאבי ערב והם נוטלין אותו ומשליכין אותו לגיהנם בא מי
שיש בידו שני סדרים או שלשה הקדו' ברוך הוא אומר לו בני כל
זחלכות למה לא שנית אותם אם אומר להם הניחונו מושב ואם
לאו עושין לו כמדרשו הראשון של ראשון בא מי שיש בידו
הלכות ואומר לו בני תורת כרבים למה לא שנית שיש בו טובאת
שרעי' טובאת וטהרה טובאת ננעיס וטהרת ננעיס טובאת נתקי'
וטהרת נתקים טובאת בתים וטהרת בתים טובאת זבים וטהרת
זבות טובאת לרה וטהרת לרה טובאת מצורע וטהרת מצורע סור'
וידי' של יום הכפורים וגזרה שוח ודיני ערכים וכל דיני ישראל
שוין דנין מתוכו בא מי שיש בידו תורת כהנים והקדו' ברוך הוא
אומר לו בני ה' חומשי תורה למה לא שנית שיש בהן קרית שמע
והפלין ומוחה בא מי שיש בידו חמשה חומשי תורה אומר לו
למה לא למדת הגדה ולא שנית שכשעה שחכם יושב ודורש אני
מוחל ומכפר עונותיהן של ישראל ולא עוד אלא שכשערה שוין
עונין אמר יהא שמי' רבא אפילו אם נחתם נור דינם אני מוחל
לדם ומכפר עונותיהם בא מי שיש בידו הגדה והקבה אומר לו
בני תלמוד למה לא לכות שכל הנחלים הולכים אל הים והים
אינו מלא ואי זהו תלמוד בא מי שיש בידו תלמוד והקדו' ברוך
אומר לו בני הואיל ונתעסקת בתלמוד צפית כמרכבה צפית כנאות
שאין הנייה בעולמי לא כשעה שתלמידי חכמים יושבין ועוסקין
ברבלי תורה ומציעין ומכישין ורואין ורואין המון התלמוד הורה
כסא ככזי היאך הוא עומד רגל הראשון כמה היא משתמשת ב'
כמה היא משתמשת ג' כמה היא משתמשת ד' כמה היא משתמשת
חשמל היאך הוא עומד וכמה פני' הוא מתהפך כשעה אחת לאי
זה רוח הוא משמש הכרק היאך הוא עומד כמה פנים של זהר
בראין בין כתפיו לאי זה רוח הוא משמש כרוב היאך הוא עומד
לאי זה רוח הוא משמש גדולה מכולן עיון כסא הכבוד היאך הוא
עומד ענולה היא כמין מלכן מתוקן הוא כמין נשרים כמה יש בו
כמור הפסק יש בין נשר לנשר וכשאני עובר באי זה זשר אני
עובר באי זה גשר האופנים עוברין באי זה גשר גלגלי המרכבה
עוברין גדולה מכולן כצפרני ועוד קדקדי היאך אני עומד כמור
שיעור כפסת ידו כמה שיעור אצבעוורת רגלי גדולה מכולן כסא
ככזי היאך הוא עומד לאי זה רוח הוא משמש באח בשבת כשני
כשבת לאי זה רוח הוא משמש בשלישי בשבת לאי זה רוח הוא
משמש ברביעי בשבת לאי זה רוח הוא משמש וכי לא זהו הדדי
זהו גדלתי זהו חדר יפיי שבני מכירין את כבודי כמדה הזאת
עליו אמר דוד מה רבו מעשיך י' מכאן היה רבי ישמעאל אומר
אשרי תלמיד חכם שמשומר למודו כידו כדי שיהא לו פתחון פה
לחשיב להקדו' ברוך הוא ליום הדין לכך נאמר ארח לחיים שום'
מוסר דבר אחר ארח לחיים' שומר מוסר' שלא יאמר אדם
הואיל ונתחכמתי בתורה כתתלה אלך מעכשו ואתעסק בממון
וכנכסום והוא אינו יודע שאינן מועילים לו כלום שנאמר

לא ויעילו

אצרות רשע' ומהו שיעילו לו דברי תורה
שנמשלו בחיים שנאמר ארח לחיים שומר
מוסר' וצדקה תציל ממות' אלא תציל מדינתו של גיהנם יש לך
אדם שהוא נותנה לם' שראויה לו ולמי שאינו ראויה לו יכול אם
נתנה לנו' יהא מעלת אותו הוי אומר אין לך צדקה אלא תורת

הקדו ברוך הוא אומר לחכם בני אף על פי שקנית חכמה לנפשך קנית לכך נאמר אם חכמת חכמת לך ר' אליעזר היה דורש אם חכמת בתורה כאילו משמח לכהן שנתן לך חכמה שכ' אם חכמת חכמת לך זהו שנתן לך חכמה וזאת לבדך תשא ולא לאחר' עמך אם גדלת עצמך בדברי ליצנות לבדך תשא לא אם חכמת חכמת לך הרי זה אמר לתלמיד חכם תמן תנינן אס עמלת בתורה יש לי שכר הרבה ליתן לך ואם בטלת מן התורה יש לך בטלן הרבה כנגדך דבר אחר ולצת לבדך תשא נמצא כסיל כאשר זונה מה הכסיל מתגאר והזמה בסכלותו כך אשה זונה היא מתגאר בזנותה ומה הכסיל מתגאר ואינו יודע מה עתיד להיות בסוף כך אשה זונה מתגאה ואינה יודעת מה יהיה בסוף זנותה שנאמר אשת כסילות חומיה פתיות ובל ידעה מה דבר אחר אשת כסילות חומיה זו חיה ששפעה לנחש ועברה על ציוני של הקדוש ברוך הוא ולא עוד אלא שהחטיאה אדם הראשון מה כתיב אחרי וישבה לפתח ביתו על גפי מרמי קרת

לקרוא לעובדי דרך חמישרים ארחותם מלמד שנתינה תשובה לדורות ואמר אשרי מי שמישר ארחותיו ואינו חוטא ואי לו למי שאינו מיישר ארחותיו ונתחייב כמו שנתחייבתי שנאמר

מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו כל מי שחסר דעה ולמד ממני שנבתי רצוני של הקדוש ברוך הוא ורעתו של אדם הראשון ומצאתי אותו מתוק לשעה ואח' כך היתה מרה שנאמר ואחריתה מרה כלענה חרה כח' כ' פיות ונאמ' מים גבוהים ימתקו ולחם סתרים ינעם אפילו אדם בא על אשת איש מוצא החטא מתוק לשעה ואינו יודע שאחריתה מרה שנ' ואחריתה מרה כלענה ולחם סתרים ינעם אפילו אדם חוטא עם אשת איש בסתר אין שם מי שרואה אותו ואינו יודע שיש שומרין אתו בכל מקום שהולך ומגידין מעשיו להקדוש ברוך הוא ליום הדין שנא' ידע כי רפאי שם וכסוף מה הוא אומר בעמקי שאול

קדוניה מכאן היה רבי שמעאל דורש אשרי אדם שמרחיק עצמו מן העבירות ומרבך בדרכיו של הקדוש ברוך הוא ובתורה ללמדך כשארם מדבק בו ובתורה משמח בוראו לפיכך שלמה נתנבא בחכמתו ואמר

משלי שלמה בן חכם ישמח אב' כתוב אחד אומר זה הוא אב לכל העולם שנאמ' אבי יתומים ודין אלמנות דבר אחר בן חכם ישמח אב' זה שלמה שהיה חכם ביותר ששמח הקדוש ברוך הוא בחכמתו ובן כסיל תנות אמו זה המן הרשע ששמע לעצת אשתו ונתלה על העץ שנאמר ותאמר לו זרש אשתו וכל אוהביו יספו עץ גבוה חמשים אמה ואומר ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי וחכרת המלך שכה ומכל עשרו לא חייה לפדורת את עצמו ללמדך כשאנעת מפלתן של רשעים אין מועיל להם ממונם שנאמר

לא יועיל הן כיום עברה וצדקה תציל ממות שנאמר עושה צדקות י' ומשפטים לכל עשוקי שתי צדקות הללו למה אחת שמצלת מדינה של גיהנם ואחת שמצלת ממיטה משונה ואי זו היא גיהנם דכתיב יום עברה היום ההוא ואי זו היא מיטה משונה זו היא וצדקה תציל ממות והצדקה בותב ואינו יודע למי בותב ויטלה ואינו יודע ממי בושלה רבי אליעזר בן יעקב אומר נפש צדיק שהוא נפטר מן העולם בלא חטא כתוב אחר אומר וצדקה תציל ממות וכתוב אחר אומר מי גבר יחיה ולא יראה מות או היא מיתה כדרך כל הארץ וצדקה תציל ממות זו היא מיתה משונה כשהיא מצלת לעושיה כתו' אחר אומר

לא ירעיב י' נפש צדיק שהוא נפטר לבית עולמו בלא חטא והוא רשעים יחרף שהוא דוחפה ליום הדין דבר אחר לא ירעיב י' נפש צדיק זה תלמיד חכם שכל זמן שהוא מתעסק בחיים מתוך דברי תורה אס נתעלם ממנו פרק אחד או דבר מתלמודו אינו נפטר מן העולם עד שבאין מלאכי השרת וסודרין לפניו בשביל שלא יהא לו בשת פנים לפני הקדוש ברוך הוא לעתיד לבוא לכך נאמר לא ירעיב י' נפש צדיק אלו הצדיקים שאפילו בחייהם אין הקדוש ברוך הוא מצדיקן והוא רשעים יחרף אלו הרשעים שהוא מחתם גור דינם עד שעת יום הדין כדי שיפרע מהם בטערת דינם בדינה של גיהנם לכך נאמר והוא רשעים יחרף שהוא דוחפם לשרה של גיהנם דבר אחר לא ירעיב י' נפש צדיק בשעה שהוא משמר ארה חיים ואין חיים אלא תורה שנאמר כי חיים הם למצואיהם וכל בשרו מרפא ומניין לתלמוד שצריך לשמור שנאמר ארה לחיים שומר מוסר ועוזב תוכחה מתערך בהו ועוזב תוכחה מתעה אמר רבי אלכסנדר כל תלמיד חכם שהוא עוזב דברי תורה מעלין עליו כאילו מתעתע במי שאמר והיה העולם ולא עוד אלא כיון שעובד דברי תורה בעולם הזה הקדוש ברוך הוא עוזבו לעולם הבא לכך נאמר ועוזב תוכחה מתערך אמר רבי חנינא בן דוסא אין לך צדקה שמצלת את האדם מדינה של גיהנם אלא תורה בלבד שנאמר וצדקה תציל ממות שיש בה כח להציל מיום הדין יכול אפילו נתחייב אדם בדבר עבירה יכולת להציל אותו מיום הדין שנאמר צדיק מצרור נחלץ ויבא רשע תחתיו הרי מכאן לתלמיד חכם שעובר בדבר עבירה שהיא מצלת אותו צדיק נמור מניין אמר רבי יעקב אין צדיק לומר שמעשיהם מצילין אותם אמר רבי שמעאל בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקדוש ברוך הוא לרדן את כל העולם כולו בעמק יהושפט וכיון שתלמיד חכם באין לפניו אומר לו כלום עסקת בתורה אמר הן אמר לו הקכה הואיל והודית אמר לפני

והיתה זאת לכם לחקת עולם / דבר אחר אף ערכה שולחנה זו
 התורה שעורכת שולחן לטי שבה עסק בה בעולם הזה ולעולם
 הבא / דבר אחר אף ערכה שולחנה / מעשה כרבי עקיבא שהיה
 חכוש בכית האיסורין אחר מיתת רבן שמעון בן גמליאל ורבי
 ישמעאל נזרה מלכות הרשעה שמר על ישראל שלא יעסקו בתורה
 מה עשה רבי עקיבא וחכמיו הו' וקחיל קהלור כרבים וישב
 ודרש כא פפוס בן יהודה ומצאו רבי עקיבא שהיה עוסק בתורה
 ודרש ומקחיל קהלות כרבים אמר לו עקיבא אי אתה כתיירא
 מאומה זו אמר לו אתה הוא פפוס שאומר עליך חכם גדול אתה
 אי אתה אלא טפש אמשול לך משל לומר הדבר דומה לשועל
 שהיה מחלך על שפת היס וראה רגים שהיו מהחכאים בים אמר
 להם מפני מה אתם מתחכאים אבר לו מפני רשתות ומכמורות
 שכני אדם עושין לנו אמר להם עלו ליכשה ונודר אני ואתם כשם
 שדרו אבותי עם אבותיכם אמרו לו אתה הוא שאומר עליך פקח
 שכחיות אתה אי אתה לא שוטח ומה עכשיו שאנו עומדין במקום
 חיותנו אני מתייראים אם אנו עולין ליכשה על אתה כמה זכמרה
 אף אנחנו מה עכשיו שאנו יושבין ועוסקין בתורה שכתוב בה כי
 היא חייך ואורך ימים כך אנו מתייראין אם אנו יושבין ובטלין על
 אחת כמה וכמה / אמר לא היו ימים מועטין עד שתפשו את רבי
 עקיבא וחכשוהו בכית הסודר ותפשו את פפוס בן יהודה והכשוהו
 אצלו אמר לו רבי עקיבא פפוס למה הביאותי לכהן אמר לו אשריך
 רבי עקיבא שנתפשת על דברי תורה או לו לפפוס שנתפשת על
 דברים בטלים והיה יחושע הגרסי משמשו בכל יום והיה מכניס
 לו בים כנדה יום אחד מצאו שומר בית האיסורין אמר לו היס
 מימך מרובים שבא לתתור בית האיסורין אתה מנקש שפוך
 הציץ ותן לו הציץ כיון שבא אצל רבי עקיבא אמר לו תן לי בים
 ליטול ידי אמר לו רבי כיו שתיירא אין מכפיקין וליטול ידך
 כספיקין אמר לו ומה אעשר שהי אמרו חכמים כל הסולח
 בנשילת ידים נעקר מן העולם מוטב שאמור מיתת עצמי ואל
 אבות שתי מיתות / כשהגיע יום הכפורי היה יחושע הגרסי נפטר
 במנו והלך לביתו אותו היום היה ר' עקיבא מיתרין קומי טורנס
 רופוס ואתא ענתה קרית שמע והוון בסוקין לבשריה בכסוקיא
 ופרזלא ותקלין לבשריה במקולא וקרי קרית שמע וגחין אמר לו
 סכא סכא או חרש אתה או מכעט בייסורין אתה אמר לו תיפח
 רוחיה דרזא נכרא לא חרש ולא מכעט בייסורין אלא כל ימי
 חייתי קורא את הפסוק הזה ואהבת את ישראל בכל לבבך ובכל
 נפשך ובכל מארך רחומתיה בכל לבי רחומתיה נכל ממוני ובכל
 נפשי ולא הוה בדיקר לי וכיון דבטת לי בכל נפשי ואתה ענת
 קרית שמע לא אינ ליגית עליה בגון בגון כן אנא קרי שמע וגחין /
 ואף תלמידי אמרו לו רבנו עד כאן אמר להם כל ימי חייתי מצטער
 על פסוק זה ובכל נפשך ואפילו הוא נוטל את נפשך ואמרתי
 אימתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו יצתה
 נשמתו באחר יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצתה
 נשמתך באחר / לאחד שהיה מת לא הניחוהו לקברו והחזירוהו
 לבית האיסורין ושכח שם שר בית הסדר לשמרו בא ליחו הצדיק
 ועמד על פתח יחושע הגרסי אמר לו שלום עליך רבי אמר לו
 שלום עליך רבי ומי אמר לו מי אתה כלום אתה צריך אמר לו
 כהן אני ובאתי להגיד לך שרבי עקיבא מת בכית האיסורין מיד
 הלכו שניה לבית האיסורין מצאו דלת שערי בית האיסורין פתוח
 ושד בית הסדר היה יסין וכל שהיו בכית האיסורין חיו ישנים
 והוסיב רבי עקיבא על המטה ויצאו מיד נטפל אליהו זכור לטוב
 ונטלו על כתפו וכשראה יחושע הגרסי כך אמר לאליהו רבי והלא
 אמש אמרת לי כהן אתה והלא כהן אמר להשמא למת אמר לו

היך רבי יהושע בני חס ושלום שאין שומאד בצדיקים אף לא
 בתלמידיהם והיו מוליכין אותו כל הלילה עד שהגיעו אצל
 אנטיפטרס של קוצרים כיון שהגיעו לשם עלו שלש מעלות וירדו
 שלש מעלות ונפתחה המערה לפניהם וראו שם כמעדרר בסאו
 וכפסל ושלחן ומטה ומכרה והשכיבו רבי עקיבא על המטה ויצאו
 כיון שיצאו נסתמה המערה ודלקה הנר על המטה וכשראה אליהו
 זכור לטוב כן פתח ואמר אשריכם צדיקים ואשריכם עמלי תורה
 ואשריכם יראי שמים שגנוז לכם ושמון לכם ומשומר לכם מקום
 בגן עדן לעתיד לבא אמר רבי עקיבא שנמצא לך מלון טוב
 בשעת מיתתך ועליך נאכל חכמת נשים כנתה בינה וגו' וישבת
 לפתח ביתה וגו' שבחה טבחה מסכת יונה וגו' ערכה שולחנה /
 ועוד מעשה היה בימי רבן גמליאל הזקן שהיו מסוכין אצלו והיה
 טבי עבדו עומד ומשמשו אמר רבי אלעזר כן עזרית אלך כנען
 שחייבת בין צדיקים ובין רשעים כיון הוא שיהא טבי יושב ואני
 משמשו אמר רבי ישמעאל מעינו גדול מאברהם גדול העולם
 שמשו כנענים אמר רבי טרפן מעינו גדול מרחן מה כהן משמש
 את ישראל ביום הכפורים אמר לחן רבן גמליאל הנחתם כבוד
 של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ואתם עוסקין בכבוד
 כשר ודם הקדוש ברוך הוא כרא עולמו משיב רוחות מזרית חמת
 מזרית גשמים מפריח טללים מגדל צמחים ועורך שולחן לכל
 אחת ואחד דכתיב תערוך לפני שולחן נגר צוררי וגו' וכל כך למה
 בזכותה של תורה לפיכך היה מתנבא שלמה בחכמתו ואמר אף
 ערכה שולחנה / אמר רבי ירמיה כוא וראה כמה גדול כבוד התורה
 שאילו לא היין לתכמים שהיא עורכת להם שולחן אלא שהיא
 מוספת להם חכמת על חכמתם הוא הוא דכתיב תן לחכם ויחכם
 עוור / שמתוך שהיא מקרב נפשו לשמוע דברי תורה אף היא
 מוספת לו יראה שנאמר

החלת

חכמה יראת יי זו היא התורה שקדמה לכל העולם
 כליו ודעת קדושי בינה אלו בעלי תלמוד שבשעה
 שהן יושבין ומכניין כל רבר ורבר שיש בו דומין למלאכי השרת
 שיש בהם בינה ונקראים קדושים שנאמר ויבא יהיב לקדישי
 עליונין ומניין שנקראו מלאכים קדושי שנאמר לקדושים אשר
 בארץ המה ואדירי כל חפצי בס / ארבעה נקראו אדירים ואלו הן
 הקדוש ברוך הוא וישראל המים ומצרים / הקדוש ברוך הוא נקרא
 אדיר שנאמר אדיר בפרוס יי / ישראל נקראו אדירים שנאמר
 ואדירי כל חפצי בס / מים נקראו אדירים שנאמר מקול רת מים
 רבים אדירים משכריים / אדיר במרום יי / מצרים נקראו
 אדירים שנאמר אותה וכוונת גוים אדירים / יבא הקדוש ברוך הוא
 שהוא אדיר על ישראל שנקראו אדירים ופרע מן המצרים
 שנקראו אדירים במים שנקראו אדירים / דבר אחר ואדירי כל
 חפצי בס / אלו חכמים שיעדין חפציה של תורה / דבר אחר
 ואדירי כל חפצי בס / אלן ישראל שהם חפצם של הקדוש ברוך
 הוא / דבר אחר ואדירי כל חפצי בס / אלו ישראל שחפציהם
 במצות / דבר אחר אמר הקדוש ברוך הוא כל זמן שישראל
 עושין רצוני אף אני אעשר חפצם אמר רבי אליעזר עשה רצוני
 כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצוני / שכך אמר בוד כי מסך חבל
 ומיך נתנו לך / אם אתה עושה כך הוא מאריך לך ימים ומסוף
 לך שנים שנאמר כי בי ירכו ימים ויוסיפו לך שנות חיים / וכתוב

אחריו
אם חכמה חכמת לך / משל לאחד עמי ואחר עשיר
 והיה העשיר אומר לעמי ככל יום מרת
 נכסים יש לי כמה גנות יש לי כמה כסף וזהו יש לי מה לי מכל
 עושר שלך אין לי ממנו הנאה כל מה שקניתי לעצמי קניתי כך
 מדרש משלי ט ד 9 iii הקב"ה

לכל מעשה בראשית / גיא שעשויה נבעות / שזיה שעשויה טדות
שדות / רבי זעירא דרש ביה מרבא ויצא יצחק לשוב בשדה לפנות
ערב

ועתה בני שמעו לי ואשרי דרכי ישמרו / אמר
הקדוש ברוך הוא איני מבקש מכס אלא
שמיעו זו בלבד אם שמעתם לי אני מקי' לכם מה שנכא ישעיה
הנביא אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו

דבר אחר ועתה בני שמעו לי כל מה שנכא
שלמה המלך

אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור
מוזות פתחי / אמר הקדוש ברוך הוא אשרי מי
ששומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לכה יום יום שני פעמים
כנגד שני עולמו העולם הזה והעולם הבא / לשמור מוזות פתחי
אלו שערי חפלה שחייב אדם להשכים בכל יום לבית הכנסת
ויכנס שני פתחים ואחר כך יתפלל

דא לשמור מוזות פתחי / אמר רבי תנחומא חייב אדם לתת
מוזות על פתחי ביתו שנאמר וכתבתם על מוזות ביתך
ובשעריך / רבי לוי אמר שני מוזות מוזות אחת מכאן ומזוה אחת
מכאן רבי ישמעאל אומר מוזות אחת והכמים אומרי כדברי רבי
ישמעאל למה שאם עושה שני מוזות אינו יודע אי זו עיקר ואי זו
תפל מסייע ליה לרבי סימון וקשרתם לאות אם כן יעשה שני
תפלין תפלין מכאן ותפלין מכאן אם עשרת כן אינו יודע אי זו
עיקר ואי זו תפל אלא כדברי רבי ישמעאל מה מוזות אחרת אף
תפלין תפלה אחת אמר רבי יודן אם כן למה נאמר לשמור מוזות
פתחי שאם יהיו לו לאדם שני פתחים חייב ליתן מוזות בזה ובה
לכך נאמר לשמור מוזות פתחי

כי מוצאי מצא חיים / אמר הקדוש ברוך הוא כל מי
שהוא מצוי בדברי תורה אף אני מצוי לו בכל
מקום לכך נאמר כי מוצאי מצא חיים / ויפק רצון מיי' כל מי
שהוא מפיך בדברי תורה ומלמדו ברבים אף אני בעת רצון מפיך
לו רצון לכך נאמר ויפק רצון מיי'

וחושאי חומס נפשו כל משנאי אהבו מות / אמר הקדוש
ברוך הוא לרשעי' אם חושאין אתם לפני סבורין
אתם שיש לי הפסד כנפשכם נפשכם אתם מפידין לכך נאמר
וחושאי חומס נפשו / סבורים אתם שיש לכם חיים מיתר אתם
גורמים לעצמכם שנאמר כל משנאי אהבו מות

חכמות כנתה ביתה זו התורה שקנתה כל העולמות /
הצצה עמודיה שבע / שנחצבה משבעה רקיעי'
ונתנה לבני אדם / דא חכמות כנתה ביתה / מהו אלא אמר הבח
אם זכה אדם ולמד תורה וחכמה חשוב לפני הקדוש ברוך הוא
כמו ירא שמים וכאילו העמיד כל העולם כלו / הצצה עמודיה
שבעה / אלו ז' ארצות אם זכה אדם וקיימה נוחל ז' ארצות ואם לא
קיים מתחלק לשבע ארצות

טבה טבה מסכה יינה / אמר ר' אבהו זה אסתר המלכה
שבשעה שהגיע צער גדול לישראל בימי מרדכי
מה התקינה סעודה לאחשורוש ולחמן הרשע נשתכרו יין ביותר
וכסבור היה חמן בעצמו שחלקה לו כבוד והוא לא היה יודע
שפרשה מצודה לו שמתוך ששכרתו יין קנתה לה אומתה
לעולם / אף ערכה שולחנה שערכה לה שולחן בעולם הזה
ולעולם הבא ואי זה זה שם טוב שקנתה בעולם הזה
ולעולם הבא שכל המועדים יהיו בטלין וימי הפורים לא
בטלין לעולם שנ' וימי הפורים חאלה לא יעברו מתוך היהודים
וזכרם לא יסוף מזרעם / אף ימי הכפורי אינן בטלין לעולם שנא'
והיית

הלא חכמה תקרא / ותבונה תתן קולה / מהיכן תתן קולה
ממרום מדרגו של עולם היא הוא דכתי' בראש מדרגת
עליקרת ומקרא אחר /

ליד שערים לפי קרת / מתוך שאתה קורא לחכמה היא
עומדת על שעריך שנאמר ליד שערים ומתוך שאתה
יושב ומרנן בדברי תורה אף היא מרננת על פתחך שנאמר מבוא
פתחים תרונה / בא וראה כמה היא גדולה חכמה שעליה קורא
שלמה וצונח ואומר /

אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם / אם קורא הוא
אישים למה קורא בני אדם / אמר רבי שמעון בן
חלפתא אם אביתם וקיימתם את התורה אתם נקראין כאברהם
יצחק ויעקב שנקראו אישי' ואם לאו אתם נקראין כאדם הראשון
שלא קיים את התורה ובטור מגן עין /

דא אם זכיתם וקיימתם דברי תורה אתם נקראין כמלאכי
השרת ואם לאו בני אדם מה כתיב אחריו /
פתאים ערמה / וכסילים
חכימו לב /

שמעו כי נגידים אדבר / מהו נגידים דברים המגידים
לכם בין שומאה לטורה בין איסור להתר / ומפתח
שפתי מישרים / דברים שהם פותח לכם חדרי חדרים שבמרום /
יהנה חכי ותועבת שפתי רשע / אבל כשאדם
בטח אזניו ושפתיו לדברי הכל ותועבת שפתי
רשע

כלם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת / אמר רבי
נחמיה בוא וראה כמה מדה טובה כרא הקדוש ב'ה
בעולמו עד שלא ברא עולמו ואי זו זו תורה תמן תניבן שבער
דברים נבראו קודם לברייתו של עולם ואלו הן כסא הכבוד שנ'
נכון כסאך מאז מעולם אתה / ומלך המשיח שנאמר יהו שמו
לעולם לפני שמש יכון שמו ויתכבדו כל גוים יאשרוהו / ולמה
נקרא שמו יבן שהוא עתיד ליבן ישיבי עפר / והתורה שנאמר י'
קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז וישראל שנאמר זכור עדתך
קנית קדם גאלת שכט נחלתך הרצון זה שכנת בו / בית המקדש
שנאמר כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו / והתשובה שנ'
בשרם הרים / יולדו ותחולל ארץ ותכל ומעולם ועד עולם אתה
אל / תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם / גיהנם שנאמר
כי ערוך מאתמול תפתח גם היא למלך הוכן העמיק הרחיב
מדורתה אש ועצים הרבה נשמת י' כנחל גפרית בוערה בס /

להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא / עתיד הקדוש
ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש
מאות ועשרה עולמות לכך נאמר להנחיל אוהבי יש / בתחלה ויבן
היתה תורה בשמים שנאמר /

ואהיה אצל אמון ואהיה שעשועי' יום יום משחקת לפניו
בכל עת / ואחר כך עלה משה והורידה לארץ
ונתנה לבני אדם שנאמר /

משחקת בתכל ארצו ושעשועי' את בני אדם / אמר רבי
אלכסנדריו מהו בתכל ארצו מכאן אתה למד
שעשרה שמות יש לארץ / ארץ / אדמה / חרבה / יבשה / ארץ /
תכל / חלך / ראשית / גיא / שדה / ארץ שכני אדם רצין בה /
אדמה / שממנה נברא אדם הראשון / חרבה / שמחריבין אותה
חמים / יבשה שקבלה דמו של הכל / דבר אחר שהוכישה מעשיה
הטובים / ארץ / שכרחה לפני הקדוש ברוך הוא בשעה שרצה
ליתן לישראל את התורה על הר סיני / תכל שהיא מתוכללת
בפירותיה / חלך / שכני אדם חלודים בה / ראשית שהיא ראשית

חרין אני נחשב לכם כדור ואתם נחשבים לי כדור לכך נאמ' תקעת לזר כפיך

נוקשת באמרי פיך עתיד הקדוש ברוך הוא לומר לישראל והואיל ושכחתם את התורה מפניכם אני דן אתכם ליום הדין על שאמרתם נעשה ונשמע איכן היא אמירה ושמיעה ומשם הוא תופשם לכך נאמר נוקשת באמרי פיך דבר אחר נוקשת באמרי פיך נוקשתם באמרי פיכם נלכדתם בהן אמר לתן הקדוש ברוך הוא הואיל ונצערתם בין אבות מכפר זה על זה אלא לכו והביאו זכות אבות העלם שנתעסקו על זאת והם יצילו אתכם מדינת של ניהנם ומניין שנאמר עשה זאת ואבות העולם כשיכין להם הואיל ועסקתם במצוות יום הדין אין לכם אלא לישב ולהתעסק בתורה שנאמר אלתן שינה לעיניך מלהתעסק בתורה שהיא מכפרת כל עון דבר אחר אל תתן שינה לעיניך מלישב בתעניות שהתענית קרובה לתשובה שנאמר וקרעו לבבכם ואל כנדיכם ושוכו אל יי אלהיכם אם עשיתם כן כי הנון ורחום הוא וכל כך למדת כדי להנצל מדינתו של ניהנם ועליה מפורש בקבלה

הנצל כעכי מיד וכצפור מיד יקוש שלא תחיו קש בידותה של גיהנם וכצפור מיד יקוש כדי שלא תעשו קש באשה של ניהנם כפני שכחה של תשובה מנעת עד כסא הכבוד שאלו תלמידיו את רבי יהושע אי זו היא גדולה אמר להם תשובה גדולה מן הצדקה שהצדקה פעמים שהיא נותנת להם שאינו כדאי אכל התשובה מעצמו הא נתן אותה אמרו לו ולא מצינו שצדקה גדולה מן התשובה באברהם דכתיב ויחשבה לו צדקה וצדקה היתה לנו כי נשמור לעשות ולא עוד לא שכא דוד ופרש צדקתך כהררי אל וגו'

לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם דבי יהושע בן פרוייה אומ' עתידין הרשעים לומר לפני הקב"ה הניחנו ונעשה תשובה והקדוש ברוך הוא משיבם שוטים שבועלים עולם שהייתם בו דומה לערב שכת והעולם הזה דומה לשנת אם אין אדם מכין מערב שנת מה יאכל בשבת יתקן בשבת ויחללהו אמר מי שהתקין קודם יאכל דבר אחר עולם שהייתם בו דומה ליבשרה והעולם הזה דומה לים אם אין אדם לוקח ביבשרה מה יאכל בים דבר אחר עולם שהייתם בו דומה לימות התמרה והעולם הזה דומה לנשמים אם אין אדם חורש מימות החמה מה יאכל בימות הנשמים דבר אחר העולם הזה דומה לטרקלין ועולם שהייתם בו דומה לפרוזדור אם אין אדם מתקן בפרוזדור היאך יכנס לטרקלין ועוד היה לכם ללמוד מן הנמלה דכתיב לך אל נבלה עצל ראה דרכיה וחכם מנו חכמתה

תכין בקיץ לחמרה אגרה בקציר מאכלה

אשר אין לה קצין שוטר ומושל רבי אליעזר טאל את רבי יהושע פרש לי פסוק זה אמ בני הנמלה הזאת אין לה שוטר ולא מושל אלא חכמתה מינה וכה ואתם הרשעים היה לכם ללמוד היבנה אלא התחוקתם בעצלותכם וכשפשוטתם ולא עשיתם תשובה לפיכך אמר שלמה עדי בתי עצל תשככ מתי תקום משנתך

מעט שנות כדי שתקום למשנתך מעט תנומות שתקום לתפלתך מעט חבוק ידי לשכב זה השמיש המטה ראשך זה מלך המשיח שתמיד לעבור בראש ישראל שנאמר ועבר מלכם לפניכם וי' בראשם

אדם בליעל איש און זה כעל לשון הרע שדמרו

הקדוש ברוך הוא לעבודתו זרה מפני שלשן הרע קשרו כעבודתו וזה וכשפיות דמים וגילוי עריות כיון שאדם הו'ך זמלשין למלכות כאילו שיפך דם ולא עוד אלא שקללן שלמה שנאמר קרין בעיניו מולל כרגליו מורה באצבעותיו תפלות בלבו חורש רע בכל עת מדינים ישרה כח כתיב אחריו על כן פתאום יבא אידו פתע ישכר ואין מרפא

שש הנה שנא יי ושבע תועבת נפשו אלו הן עבוד זרה וגילוי עריות ושפיות דמים ולשון הרע והקן בואף וכל המחניף חכרו בדברים וכל האומ' דבר כפי שלא אמרו מכי קללה לעולם וכל האומר דבר בשם אומרו מכי נאולר לעולם שנאמר ותאמר אמתר למלך בשם מרדכי

כצור בני ביצת אביו מה כתיב אחריו קשרם על לבך תמיד למת כחתה לך נתחא אותך תמן תניין עשה לך נד שתלך לאורו ווי זו זו אור תורה שנאמר

כי נר מצוה ותורה אור מכאן אמר רבי מאיר אשרי אדם שקנה לו תורה למה שהיא משכרת אותו מדרך רע שנאמר לשמרך מאשת רע וכל מי שיש בו רעה והי' זהיר ממנה שלא תשטר אותך ביפיח שנאמר אל תחמד יפיה בלבבך מה כתיב אחריו

כי בער אשה זונה עור ככר לחם ר' מאיר טאל את אלישע בן אכיה רבו אמר לו מה ואשת איש נפש יקרת תצור כתי' ברות שככי עד הבקר מכאן אמר אשרי אדם שמעמיד לו תלמיד שמבקש עליו רחמים

לא יבוז לגנב כי יגנב אם ראות עם הארץ שתשחית עצמו על דברי תורה אל תבוזו ואל תאמר עם הארץ אמתל וחיוס חכר למלא נפשו כי ירעב אין רעבתו אלא מן התורה שנאמר לא יבוז לגנב כי יגנב דבר אחר לא יבוז לגנב כי יגנב אם ראות אדם רשע שחור מלשעו ועשה ושובר אל תבוז לו למה למלא נפשו כי ירעב וכתיב אחריו

ונמצא ישלם שכעת' זה עם הארץ שמאחר שלמד תורה חזר לקלקלו והקדוש ב'ה משלימו למדווי ניהנם ולא ריו אלא שגורם לכיתו ולמנו שנאמר את כל הון כיתו יתן

כואף אשה חסר לב משחית נפשו הוא יעשנה אמר רבי זכירא מהו חסר לב שהקדו' ברוך הוא מסיר חכמה מלבו ואין חכמה אלא תורה שנאמר תורת יי תמימה משיבת נפש ולא עוד אלא שמשנין זיו פניו מן החכמה שנאמר ועוז פניו ישונא ולא עוד אלא שאותו שם רע אינו יוצא ממנו שנאמר

נוע וקלון ימצא וחרפתו לא תסחה וכשכא ליום הדין אין הקב"ה מוחל לו אלא מתמלא עליו חמה משל לרגיו אחד שמרד במלך מה עשרה המלך נטל כלי מלחמתו והלך לקראתו כיון שהגיע אצלו מתוך קנאה שח' בו התחיל מכות והולך הדא הוא דכתיב

כי קנאה חמת גכר כך לעתיד לבא הקדוש ברוך הוא מתמלא חמת על בעלי עבירות לכך נאמר לא יחמול וכתיב אחריו

לא ישא פני כל כופר ולא תאבה כי תרבה שח' אמר רבי אבהו ללמדך לא כבודת הקב"ה מדת כשרותם מרת כשר ודם כשח' מתמלא חמה יכול לרצותו כדברי אובסמן אבל הבח אינו כן לא יאבה כי תרבה שח' מכאן אתה למד כמה קשה עונשת של עבירות ולא עוד אלא שעליה מתנבא שלמה בחכמתו אל ישש אל דרכיה לבך למה כי רבים חללי הפילה מה כתי' אחריו דרכי שאול ביתח' מכאן היה ר' מאיר אומ' אשרי אדם שמרחיק עצמו מן העבירה וקרב לחכמ' שמתוך שח' קורא לחכמה נענה בתוכו ש' מדרש משלי ט ג 9 iii הלא

מדרש משלי

אצלו היה מדבר עמו כאי זה צד כיון שהנזרה באה היה אומ' למשח
הסר נזירתו זו מעלי ואני משלח את ישראל ומשרה היה מבקש
רחמים ער' שהיה מעביר הנזורה וכיון שראה פרעה שנתבטלה
הנזרה היה מהפך בנזירות ואומר לא ידעתי את יי וגם את ישראל
לא אשלח לכך נאמר מאיש מדבר תהפוכות

מכל

משמר נצור לכך שלא תכרח מדברי תורה למה כי
ממנו תוצאות חיים ללמדך שמדברי תורה יוצאין
חיים לעולם

הסר

ממך עקשות פה זה לשון הרע שקשה כשפיכות דמי'
ולזות שפתים הרחק ממך שלא תדבר עם חברך אחר
כפה ואחר בלב

עיניך

לנכה יביטו כשעה שאתה עומד בתפלה תבין
עיניך ולכך לאביך שכשמים ואמ' עשירי כן
ועפעפיך יישירו נגדך

פלס

מעגל רגלך כשעה שאדם הולך לבית המדרש ואם
עשית כן וכל דרכיך יכונו

אל תש

ימין ושמאל אמר רבי יוס' הגלילי הי זהיר בדברי
תורה שלא תטה מהן ימין ושמאל הסר רגלך
מרע ומדרכן של רשעים דא אל תטי ימין ושמאל אמר ר' חזי
זהיר בדברי תורה שלא תטה מהן לא לימין ולא לשמאל הסר
רגלך מרע שלא תלך בדרך המינין

בני

לחכמתי הקשיבה הקשב לדברי תורה כשעה שאתה
לומדן לתכונתי הט אוניך כשעה שאתה שומען

לשמור

מזכות ודעת שפתיך ינצורו אם למדת על מנת
לשמור ואם שמעת על מנת לנצור

כינפת

תטפנה שפתי זרע בני הזהר מאשה זונה שלא
תטעה אותך בדברי שפתיה וחלק משמן חכה
שלא תטעה אותך אחר קולה למה

אהריתה

מרה כלענה חדה כחרב פיות רבי אליעזר
שאל את רבי יוחנן אמר לו הלשון הזה מהו
אמר לו בני מה החרב אוכלת משני צדדיה כך אשה זונה מאכדת
את האדם מן העולם הזה ומן העולם הבא מה כתיב אחריו

רגליה

יורדות מות שמרידה את האדם למורת ואי זתי
עמקה של מות אלו יסורין רעים שאלו צעדיה
יתמוכו אף עפ' שנידון בייסורין בעולם הזה אינו ניצול מדינת
של גיהנם

ארה

חיים פן תפלו בני אל תנח דרך חיים פן תכשל
ואל תשטור אחר דבריה של זונה למה נעו
מעגלותיה לא תרע אכל אם שמערת לדברי תורה ולאמרי פי
אינך נכשל לעולם הבא

ועתה

בנים שמעו לי אלא הרחק מעליה דרכך
למה

פן חתן

לאחרים הודך שגורמת היא לך להנטל הוודך
והוד שכינה ממך ושנותיך לאכזרי שאתה נמסר
למלאך אכזרי

פנישבעו

זרים כחך שעתידין מלאכים אכזרים להשיע
ממך בגיהנם ועצביך בכית נכרי נחשב להם
כאדם נכרי ולא עוד אלא שאתה עתיד לנחום באחריתך שנאמר
ונחמת באחריתך בכלות בשרך ושארך ואומר ואמרר איך
שבאתי מוסר ותוכחת נאן לבי ולא שמעתי לקול מורי ולמלמד
לא השתי אזני כמעט חיותי בכל רע בתוך קהל ועדתי מי גרם
לו תרכות רעה שכתגדל בה

שתה

מים מבורך אם רוצה אדם ללמוד תורה אל יאמר

אלמד מן הרחוק אלא ילמוד מן הקרוב ואחר כך מן הרחוק

יפרצו

מעיותיך חננה אם ראית דור שתביא עליהן

דברי תורה יפרצו מעיותיך חננה ואם לאו

יהיו

לך לכרד הלל הזקן אומר כשעת המכנסין פזר וכשעת
המפזרין כנס כשעה שאתה רואה שותתורה חכיבה על
ישראל והכל שמחין בה הוי מפזר ודא הוא דכתיב יש מפזר ונסף
עוד וכשעת שאתה רואה שותתורה שכחה מישראל ואין הכל
משגיחין עליה את הוי מכנים בה שנאמר עת לעשות לילי רפרו
תורתך רבי מאיר אומר עת לעשות לילי לעשות לילי

יהי

מקורך ברוך מכאן אמר אשרי אדם שאשתו מעיח
תורתו מעירו פרנסתו מעירו עליו הכתוב אומר יחי
מקורך ברוך אמר ר' שמאל בר נחמני אשרי אדם שקנה תורתו
מנעוריו ודא הוא דכתיב ושמח מאשת נעוריו וכנין שהלשון
הזה לשון תורה כמו שכתוב אילת אהבים ויעלת חן ודיה ירווך
בכל עת באהבתה תשנה תמיד

ולמה

תשנה בני בזרה מוטב לך להבוק ודיה של תורה
שמכיאר אותך לירי זכות מלחבוק חיק נכדריה
שמכיאה אותך לירי חובה

כי נכח

עיני יי דרכי איש וכל מעגלותיו כפלס אל תאמר
אם אני עושה עכירה אין הקב"ה רואה אותה למה
כי האלהים בשמי ואתה על הארץ אף על פי כן כי נכח עיני יי
דבר אחר כי נכח עיני יי דרכי איש אם הולך אדם לדבר מצוה
מחשכין לו ואם לא הפך וכל מעגלותיו כפלס מכאן אמר דע
מה למעלה ממך

עונותיו

ילכדו את הרשע וכחלי חטאתו יתמך מה
אדם זה פורש מצודה ולכר דגים מן הים כך
עונותיו פורשין מצודה לחוטא ללכרו מה ואשרי הו אין נזכרין
עונותיה אלא בשעת הכליה כך אין נזכרין לאדם עונותיו אלא
עד שבא לחבלי שאול לכך נאמר וכחבלי חטאתו יתמך

הוא

ימות כאין מוסר וברכ אולתו ישגה הוא ימות
בעונו על שלא שמע דברי מוסר וברוכ אולתו
ישגה לא רצה לשגור בדברי תורה עכשיו ברוב אולתו
ישגה

בני

אם ערכת לרעך תקעת לזר כפיך בני אם ערכת
לרעך בודעו של חברך תקעת לזר כפיך מה
עבודה זרה נדונת בניגסם אף אתה נדונת בניגסם כמותה

דבר אחר

בני אם ערכת לרעך אלו ישראל שנקראו
בנים שנאמר בכורי ישראל שכבדו מעשים
טובים לפני הקדוש ברוך הוא על הר סיני

דבר אחר

בני אם ערכת לרעך אלו ישראל שעמדו על
הר סיני אמר להם הקדוש ברוך הוא אם אני

נותן לכם תורתי מקיימין אתם אותה אמר לו הן אמר להם עריבים
אני ממקש מכס אמר לו שמים וארץ אבר להם דבר שמתבטל
היא ככגד תבלה שמים כעשן נמלחו אכל יש לי עריבים טובים
בניכם אם מקיימם אתם אני מקיימם בבניכם ואם לאו אני
נזולתי מהן שנאמר ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם
אני אותה שעה קבלו ונתנו בניהם עריבים שנאמר בני בכורי
ישראל

דבר אחר

תקעת לזר כפיך אם שכחתם את התורה
טנתתי לכם בכף ימיני אני בהפך לכם
לאכזר שנאמר תקעת לזר כפיך

דבר אחר

תקעת לזר כפיך אם קיימתם את התורה
שנתתי בכף ימין חרי טוב ואם לאו ליום
דין

הוא לישראל על ידי מיני אם זכותם להעפין קבל תורתו
ולעשותה אני מציל אתכם משלש פורעניות ממלחמת גז ומגז
מחבולו של משיח מדינה של ינהם ומצותי תנפן אתך אם
זכותם להעפין תורתו אני משיב אתכם משכב העפון לעתיד
לכוא שנ' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים כך נגד
בני אדם אם הבה אני מוריע לאומות העולם לעתיד לכוא אתה
הטובה שאני משיב לכם על בנת שתקשיבו לדברי תורה ועוד
דכתיב להקשיב להככה אונך כי אם לכינה תקרא

אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפסנה אמר דיש
לקיש אם אין אתה חולך אהר דברי תורה
אינן חולכין אחריו משל לאדם שיש לו פרקמטיא אם אין אדם
חולך אחריו איך באין אחריו לפיכך אמר שלמה אם תבקשנה
ככסף אלו דברי תורה שהן מחפשיין ויודוין עד התגום כך אם
אדם מחפש אחריו ומצאם של כך נאם ודעת אלהים תמצא דאר
בדמיה והלא כבר באמר ולמאן די יצא יתניח אסצא בדברי
תורה הבה נתנה לו דכתיב כי י' יתן חכמה לא כי י' יתן חכמה
שמוסף חכמה לחכם שנא יחם חכמתא להפיומן ומנדעא לידע
כינה מפיו דעת ותכונה שהאניות פתחוה לאדם שנ' מי שם
פה לאדם לא מפיו דעת ותכונה אמר הקב"ה תוציא יד
מזולל כפי תהיה כפה שנפת נשמה באדם הראשון ככאן דרש ר'
מאיר אם תוציא זקר מזולל כל מי שיכול להוציא דברי תורה
מזולל הוא השוב כאותו הפה שהוא נתן דעת ותכונה

יצפן לישדים תושיה רבי אליעזר שאל את רבי יהושע
פסוק זה מהו אמר לו משערי שארם מיער ממוע
אבו אותה תורה שעתיד ללמוד צפונה לו לכך נאמר יצפן לישרי
תושיה ומנן להולכי תום מה המנן הזה מנין על אדם כך תורה
מגינה על מי שעסק בה

לנצור ארחות משפט אם נתכנה אדם בדין צריך לנצור
ארחות משפט ודרך חסידיו ישמור אם עשה כן
דרכיו משתמרין מליד לשאר מיכן אמר כל מי שיושב בדין
שני דברים נוקקין לו חסיף מלמעלה וגיחנם מלמטה אם זכח
והוציא את הדין לאמתו נוצל משינים ואם לאו נכסר בידים
או תבין צדק ומשפט בתוך שהוא יושב בדין צריך להבין
הואך כעציק את העזיק ומרשע את הרשע ומתוך
שהוא עושה כך דברי תורה נעשין לו כמישימים ולא עוה אלא
שקונה לו שם טוב בעולם הזה ובעולם הבא לא מישרים כל
בעל טוב אין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם
תורתו אל תעזבו אם עזבן הן עוזבין אותו אם נצו הן נוצרין
אותו ומשמרין אותו

כי תבא חכמה בלבך אם קנית דברי תורה הן משמרין
אותך ודעת לנפשך ינעם שהן כנעמין אותך
ואת נפשך ואת דעתך והיא הוא דכתיב

אם חכמת חכמת לך אם עמלת כחול ישרי שכר טוב ליתן
לך ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים והרבה כנגדך

מומה תשמור עליך אם נתת צוארך בעולח של תורה
היא תנצרך

בהתהלךך תנהא אותך בעולם הזה כשכבך תשמר
עליך לעולם הבא והקיצות הוא תשיחך
לעתיד לבוא

להצילך מדרך רע אם נתעסקת בדברי תורה יכולין
הן להצילך מדרך רע לכח שהן דומין לחלב
פיפות שנאמר רוממות אל כגרונם וחרכ פיפות בידם מאיש

מדרך תהפוכות זה פרעה הרשע בשערה שנכנס מדרך
מדרש משלי ט ב 9 ii אצור

חכמות בחן תרנה בשעה שהלכס יושב ועוסק בתורה
הכל מרננים אחריו ואומר אשרי זה שלמד חכמה
ברחובות תתן קולה אלו תלמידי חכמים שיושבין בבתי כנסיות
ובבתי מדרשות ומשמיעין את קולם בדברי תורה

בראש חכמות תקרא מה הים הטהר בגליון כך תלמידי
חכמים בשעה שיושבין ומפרשיין בדברי תורה הם
דומין וקרוין ומוציאין מלכס ולא עוד אלא שקולן ערב לפני
הקדוש ברוך הוא ודכתיב כי קולך ערב ומראך נאור בפתחי
שערים בעיר אמריה תאמר אפילו חכם יושב בשער העיר ועוסק
בדברי תורה אינו מתבייש דכתיב ואדברה בעדותך נגד מלכים
ולא אבוש דבר אחר אמריה תאמר כשאדם בא לפניו לדין
אומר לוכאי זכאי ולחייב חיוב אחר עשיר ואחר עני

עד מהי פתאים תאנהו פתי ולעים לצען חמרו להם אלו
דוד המדבר וכסילים ישנאו דעת מלכות
הרשעה שלא קבלה עליהם עול מלכות שמים ועול תורה

חשובו לתוכחתי אלו ישראל שהוכיחן משה על מעשה
העגל הנה אביעה לכם רוחי בשעה שפרש להם
משנה אודיעה דברי אתכם מלמד שפרש להם דקדוקי
תורה שומאה וטחיה איסור והתר

יען קראתי ותמאנו נשיתי ידי ואין מקשיב זה הקדוש ברוך
הוא שהשמיע קולו לישראל וחזרו ופשעו בו שנאמר עד
אנה מאנתם לשמור מצותי ותורותי

דבר אחר יען קראתי ותמאנו זה משה שהיה קורא
להם דברי תורה והם לא היו מאמינים שנא

עד אנה מאנתם דבר אחר יען קראתי ותמאנו זה ירמיה
שהיה קורא להם לישראל בירושלם לעשות תשובה שנאמר
וימאנו להקשיב נשיתי ידי ואין מקשיב זה גבריאל שהיתה יד
פשוטה שתי שנים ופחצה גזלים בידו וממתין שיעשו תשובה
ולא הקשיבו ובקש לזרקן עליהן בחמה

דבר אחר נשיתי ידי ואין מקשיב זה הקדוש ברוך הוא
שהיתה ידו פשוטה ששני שחזרו בתשובה
ולא חזרו ועד מתי אמר רבי ירמיה עד ששב חרון אפו שנא ארפא
משוכתם אוהכם נדבה כי שב אפי ממנו

ותפרעו כל עצתי זה משה שהיה מיען את השבטים
והיו חזרין מאחריו ומכשלין את עצתו
ותוכחתי לא אביתם זה ירמיה שכל תוכחה שהורה מוכיח את
ישראל היו מכזיין ומלעיגין עליו אמר להם ירמיה חייכם עתיד
יום לכא שאלעג ואשחק עליכם שנאמר גם אני באידכם אשחק
אלעג בכוא פורכם בכוא כשואח פחדכם ואידכם כפופה יאתח
כבוא עליכם צרה ועקה

או יקראונני ולא אענה ויחרונני ולא ימצאונני כל
כך למה אמר רבי ישמעאל אמר הקדוש
ברוך הוא לישראל אני אמרתי לכם על ידי נביאי דרשו י' בומצאו
קראתו בהיותו קרוב חייכם שעתיד יום שאתם קוראים אותו
ולא יענה הוא דכתיב או יקראונני ולא אענה וכל כך למה

החה כי שנאו דעת והארת י' לא כחרו אמר הקדוש
ברוך הוא אני אמרתי לכם על יד נביאי טובו שובו
חייכם שיבא יום שאפרע לכם כדרכיכם שנאמר ויאכלו מפרי
דרכם וממועצותיהם ישבעו וכל כך למה

כי משונת פתיים תהרגם ושלות כסילים תאבדם אבל
כל מי ששומע לדברי תורה אני מושיבו

בהשקט ובבטחה שנאם ושמע לי ישכן בטח ושאנן קפחך רעה
תקח אמר ומצותי תעפן אתך אמר הקדוש ברוך

זה ולא כדברי זה לא ער עשרים שנה ומעלה מהשבין לו עונותיו רבי מאיר אומר מבין עשרים שנה ומעלה מהו עבודת עבודה ריש לקיש אמר אין עבודה אלא תפלה דכתיב עבדו את יי ביראה וגילו ברעדה משענה שהיא מתחשב לעבודה מתחשב לעבירה

ישמע

חכם ויוסף לקח ונכון תחכמות יקנה אמר רבי ירמיהאם ראת חכם שמתחכם בתורה מוסיפין לו תורה על תורתו וחכמה על חכמתו ונכון תחכמות יקנה אם הכין מעצמו וילך וילמד תורה יקנה העולם הזה והעולם הבא

להבין

משל ומליצה אלו משלים של תורה ומליצה זו התורה עצמה שנקראת מליצה ולמה נקראת שמה מליצה שהיא מצלת עוסקיה מדינה של גיהנם דבר אחר למד נקראת שמה מליצה שכל מי שמתלוצץ בדברי תורה מוסיפין לו ליצנות שנאמר אם לליצים הוא יליץ דברי חכמים וחידותם שאם ישמע אדם דברי חכמה צריך לקשרם על לבו שנאמר קשרם על לבך תמיד וחידותם אמר רבי לוי אפילו שיחת חולין שלהן שקולח כנגד כל התורה

יראת

ראשית דעת אמר רבי זירא מכאן אתה למד שלא חכמים שלמה על דעתו של דוד אביו שדוד אמר ראשית חכמה ויראת ושלמה אמר יראת יי ראשית דעת שחכמה ודעת שקולין כאחד חכמה ומוסר אוילים כוזב חכמה

דחנין רבי יוסי אומר כל המכבד את התורה גופו מכובד על חבריו דבר אחר חכמה ומוסר אוילים כוזב אם מוסר למה חכמה ואם חכמה למה מוסר אלא אם למד אדם תורה ויושב ומתעסק בהן כפי צרכו הרי בידו חכמה ומוסר ואם לאו הן מתחזין ממנו ונקרא אויל תמן תנין מתוך שאינו עמל בהן סופו להיות מבקש ראש הפרק ראש המסכתא ראש הפרשה ואינו יודע אפילו פסוק אחד ועליו הוא אומר והנה עלה כלו קמשובים ומתוך שאינו עמל בהן סופו להיות מטמא את השחר ומטהר את חטמא ועליו הוא אומר כפו פניו חרול ואם נתעסק בהן כדי ארכו הן מצהילין לו ומאירין פניו בדכתיב והמשכילים יוזוהרו כוהר

שמע

הרקיע לפיכך אמר שלמה בחכמתו בני מוסר אביך מהו שנפקדת בסוני על כבוד אב ואם דבר אחר שמע בני מוסר אביך והשמיע לאוניך מה שנפקדת על הר סיני דבר אחר שמע בני מוסר אביך מה שנמסר לך בסני על כיבוד האב והא תשש תורת אבך מה שהזוהרו לך בסני על כבוד האם אם עשית כן נמצאת עושר כבוד אב ואם דבר אחר מוסר אביך כל דבר שנמסר לי מפי הגבורה אל תשש תורת אבך כל שנתפרש לך בסני מפי הגבורה בתורה על שהרה שחרה ועל שומאה שומאה ועל איסור איסור ועל היתר היתר אם עשית כן נמצאו דברי תורה נזר על ראשך וקטליאות לגרנותיך שנאמר כי לית הן חס לראשך דבר אחר כי לית הן חס לראשך כל זמן שאתה משמיע קולך בהן הן נעשין לך מן דבש וחלב תחת לשונך

בני

אם יפתוך חטאים אל תבא ממי שלמה למד מחכמתו של דוד אביו שנאמר חטאים תרדף רעה כך אמר שלמה בחכמתו בני אם יפתוך חטאים אם יאמר כך אדם פלו עשיר הוא נלך ונחרגו ונטול ממנו לא תאבה לו והוא תשמע אליו מפני שכל מחשבותיו לרעה אם עשית כן נמצאת מקיי כל המצות וכל המקיים מצוה אחת כאילו קיים כל התורה שכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא וכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד עולם מלא והוא עור אלא שצפונין לו חטאתיו לעתיד לבוא שכך כתיב

אם יאמרו

לכח אתנו נארכה לום נצפננה לנפי זה ולא כדברי זה לא ער עשרים שנה ומעלה מהשבין לו עונותיו רבי מאיר אומר מבין עשרים שנה ומעלה מהו עבודת עבודה ריש לקיש אמר אין עבודה אלא תפלה דכתיב עבדו את יי ביראה וגילו ברעדה משענה שהיא מתחשב לעבודה מתחשב לעבירה

חכם אלו אחיו של יוסף שהיו מצפין ואמר אימתי יגיע הקץ ונחרגו וכיון שבא אצלם התחילו לומר זה לזה הרי היא השערה הרי היא העונה והיתר שכינה משהקרה עליהם ואומר אוי להם מדמו של צדיק זה לכך נאמר וישמע ראובן ויעלהו מידם ויאמר לא נכנו נפש אמר להם באו ואתן לכם עצה נשליך אותו לבור כשהוא חי וידנו אל תהי בו ומניין שכך כתיב

נבלעם

כשאר חיים ותמימים כיוודי בור שירד לבור לפי תוכו ולא ידע מתי יעשו לו אמר רבי זכדיא אמר רבי למי הורידו לבור מכל אחיו הוי אמר שמעון ולוי שנאמר כסודם אל תבא נפשי ונקהלם אל תחד כבודי כי באפם הרגו איש וכרצונם עקרו שור אבל ראובן היה בדעתו להחזירו אל אביו שנאמר למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו רבי יודן דרבי נחמיה רבי יודה אמר שורה חבית היתה מושלכת עליו וכיון שנפטר מטורח הבית בא והציץ בכור שנאמר וישב ראובן אל הכנר והנה אין יוסף בביר ויקרע את בגדיו רבי נחמיה אמר מלמד ששכח לשקו ולתעביתו שהיה עסוק על אותו מעשה שארעו ולא נפנה וכיון שנפנה בא והציץ בכור ולא מצאו וקרע בגדיו והיתר שכינה שוחקת כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי באם יי שאילו שגורה מלפני לא היתר עצתכם כלום ומכלם לא רצו להציל אלא ראובן בלבד

כל הון

יקר נמצא נמלא בתינו שלל זה מכירתו של יוסף שמכרוהו שהוה בן יקיר לאביו ונמצא מחיה לפניהם נמלא בתינו שלל מאוצרותיו של יוסף אמר רבי יהושע בן לוי לא נמשכו עשרה הרגו מלכות אלא בחטא מכירתו של יוסף רבי אכין אומר בכל דור ערין החטא קיים

צורלך

תפול בתוכנו כיס אחר יהיה לכלנו בשעה שיטבו ונטל הכלי והויר מקיש בו ואמר ראובן שמעון ולי יהודה ושכר זכולין בני אם אחת יבואו וישבו וכן נפתלי בני אם אחת יבאו וישבו נד ואשר בני אם אחת יבאו וישבו וחזר בכליך ואמר בנימן יתום ואבי יתום נאה ליתום לישב אצל יתום כיס אחר יהיה לכלנו שהיו כולן אוכלין על שלחן אחד במסבב כאי זה צד היה עושר מחלק לכל אחד ואחד חלק אחד ולבנימן חמשה חלקים כאי זה צד נטל חלקו וחלק יוסף וחלק אפרים ומנשה וחלק אסנת ונתן לו שנאמר חשתו וישכרו עמו דבר אחר גורלך תפיל בתוכנו זו התורה שותת גורלו של הקדוש ברוך הוא ונתנה לישר כיס אחר יהיה לכלנו בשעה שאמי נעשה ונשמע בני אל תלך בדרך אתם אלו אומות העולם שנאמר ולא תלכו בחקות הגוי מנע רגלך מנתיבתם מלעבוד עבדו זה שנאמר כי לא תשתחרר לאל אחר כי נגלהם לרע ורצו ומתרו לשפוך דם ללמדך שכל מי שעובד עבודה זרה כאילו שופך דם שנאמר ומתרו לשפוך דם

כי חנם

מזורה הרשרת בעוני כל בעל כסף כנגד צרי עין אמר שלמה מקרא זה שאפילו עופות ודגים אינן נכנסין למעודתן של צרי עין לכך נאמר בעל כסף

והם

לדמם יארכו אלו צרי עין יצפנו לפשותם אלו ואלו בעלי לשון הרע מי גרם להם גרמו לפשותם ולא לפשם כלבו אלא לכל אשר להם שנאמר

כן ארחות

כל בצוע בצע היא גרמה להם כך לאשר הביא אלוה בידו את נפש בעליו יקח משל לאדם שנשל חכה והשליכה לים וראה אותו דג גורל כסבור שהוא כלום וכלעף ונתפש אילו היה מרגיש אליו כלום היה מאבד את נפשו כך כל מי שהוה נטל שחר אין בידו כלום ומאבד את נפשו לכך נאמר את נפש בעליו יקח

משלי

משלי שלמה בן דוד מלך ישראל:

דרש

רבי תנחום בר חנילאי והחכמה מאין תמצא זה שלמה שישב בתענית מ' יום כדי שיתן לו הבקום רוח חכמה וכיברר והיה משוטט ומבקש אחריה אמר לו הקדוש ברוך הוא שאל מה אתן לך אמר לפניו רבוננו של עולם איני שואל מסך לא כסף ולא זהב אלא חכמה בלבד שנאמר ונתת לעבדך לב שדמע חשיבו הקדוש ברוך הוא אמר לו הואיל ולא שאלת לא כסף ולא זהב החכמה והמדע נתונים לך כמתנה ולפי שישב בתענית ארבעים יום והיה מבקש חכמה לא קפח הקדוש ברוך הוא שכרו והוא דתלוי וי' נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו וכתוב ויחכם מכל האדם זה אדם הראשון וכתוב ביה הלא בית אדם לי מאיתן האורח זה אברהם וכתוב מי העיר ממזרח צדק יקראו לרגלו הימן זה משה וכתוב לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא כלכל זה יוסף וכתוב ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו את כל בית אביו לחם לפני הטף דרדע זה דוד המדבר שהיו בני רעה ביותר בני מחול זה דוד שמלך לו הקדוש ברוך הוא על אותו עון שנאמר ויהי שמו בכל הגוים סביב זה חכמתו שיצתח מסוף העולם ועד סופו דבר אחר והחכמה מאין תמצא זו מלכת שבע ששמעה חכמתו וכת' ומלכת שבע שומעת את שמע שלמה לשם יי ותבא לנסותו בחידות אמר רבי ירמיה בר שלום מהו בחידות אמר לו אמה הוא שלמה ששמעתי עליך ועל מלכותך ועל חכמתך אמר לו הן אמרת לו אם אני שואלת מאתך ואתה משיבני אמר לה כי ייתן חכמה אמרה לו מהו שבעה יוצאין וש' נכנסין שנים מווגין ואחד שותה ויחד מווגין ואחד שותה ועוד אני שואלת מהו אשה אומרת לבנה אביך אבי זקנך בעלי אתה בני ואני אחותך אמר לה ודאי בנותיו של לוי חיו ועוד דוגמא אחרת עשתה לו הביאה זכרים ונקבות כלם מראה אחד וקומת אחת וכלם כסות אחד אמר לו הפרש לי זכרים מן הנקבות רמז לסריסו והביאו אגוזין וקליות התחיל מחלק לפניו זכרים שלא היו מתביישין היו נוטלין בכגדיוהן ונקבות שהיו מתביישות נוטלות כסודדיוהן אמר לה אלו זכרים ואלו נקבות אמר לו בני חכם גדול אתה ועוד דוגמא אחרת עשתה לו הביאה לו מחולין

וערלין אמרה לו הפרש לי מחולין מיד רמו לכהן גדול ופתח את ארון הכרית מחולין שבהן כרעו בחצי קומתן ולא עוד אלא שנתמלא פניהם מזיו שכינה וערלים שבהן נפלו על פניהם מיד אמר לה אלו מחולין ואלו ערלים אמר לו מהיכן את יודע אמר לה מכלעם דכת' נופל וגלוי עינים אילמלא שהיה נופל לא היה רואח ולא כלום דבר אחר והחכמה מאין תמצא מלמד שהיה שלמה מחפש היכן החכמה מצויה רבי אליעזר אומר בראש ורבי יהושע אומר בלב דכתיב נתת שמחה בלבי ואין שמחה אלא חכמה שנ' חכם בני ושמן לבי אל תיקרי למד אלא לב שהלב הוא מבין דעת שנאמר חכם לב יקח מצות חוזר באותיות ואף דוד פרש עליה שנ' לב שהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי כיון שראה שלמה שהחכמה נתונה בלב משם התחיל שנאמר משלי שלמה בן דוד וכי אין הכל יודעין שהוא בן דוד אלא כל מה שעשה לשבחו של דוד עשה מלך ישראל וכי אין הכל יודעין שהוא מלך ישראל אלא כל מה שעשה לשבחן של ישראל עשה

לדעת

חכמה ומוסר אם חכמה למה מוסר ואם מוסר למה חכמה לא אם יש באדם חכמה הרי הוא למד מוסר ואם אין בו חכמה אין דברי תורה מסורין בידו להביא אמרי בינה שצריך אדם שיהיה בו בינה להבין דבר מתוך דבר הצריך בכל דרכיו

לקחת

מוסר השכל צדק ומשפט ומישרים כיון שאדם מתמב' שופט צריך להשכיל היאך יזכה את הזכאי ויחייב את החייב דבר אחר כיון שנתמנה אדם שופט צריך להשכיל ולדקדק את הדין בשביל שלא יחטא ויחטיא שכיין שמקלקל את הדין חוטא ומהטיא את העולם אבל אם הציא את הדין לאמתו נמצא עושה צדק ומשפט ומישרים מה מישרים הללו אדם מהלך בהן ואינו נכשל כך אם הוא הציא את הדין לאמתו אינו נכשל ליום הדין ומלאכי השרת מלמדין עליו זכות

לתת

לפתאים ערמה לנער דעת ומזמה אמר שלמה פתי הייתי ונתן בי הקדוש ברוך הוא ערמה נער הייתי ונתן בי מזמה דבר אחר לתת לפתאים ערמה מכמה שנים ואילך צריך לו לאדם להיות בו ערמה מכן עשרים שנה לנער דעת ומזמה עד כמה שנים אדם נקרא נער רבי מאיר אומר עד כח שנה ורבי עקיבא אומר עד שלש שנה אמר ר' לא כדברי מדרש משלי ט א 9 i ח

הדבר שבאמצעיתו יודיע חכמתו וגזרתו שאין לחשוב ואמר
 שחוקם הש"י הוא אמת כלומר קיום ואמונה פ' שמה שהיה
 נגזר מהש"י אינו לא דבר שתכליתו קיום והויה והוא שאמר לו
 אין דבר רע יורד מלמעלה כלומר שאין הרעה יורד למעלה
 ממנו ית' על הכוונ' הראשונה אלא להמשיך תועלת וטובה ממנו
 והוא אמרו ולעולם כל משפטי צדק' כלומר כיון שיסוד
 וחותמו הוא אמת א"כ בלא ספק משפ' כל עול או שר מצודק
 והוא באוון במשקלות דעתו ואין שום דבר נופל במקרה והוא
 פ' ידעתי כי כל אשר יעשה האלה' הוא יהיה לעולם עליו אין
 לחוסף וממנו אין לגרוע כלום שהכל מרוקק יפה והאליהם
 עשה שייראו מלפניו כלומר ואם תקשה אין ימשכו במציאות
 כמה תפסדים והלא אין מדרך הטוב שימשך ממנו אלא טוב
 השיב כי גם זה עשה האלה' שייראו מלפניו האנשים למשכנ'
 לעבודתו ושלמותו תשלום תכסי' הדבק בו הוא

שכמעט נטיו רגלי מהפנות התוריות והאמונות האמיתיות
 שהוא חלק התורה הנקרא עדות כלומר אעפ' שיש לי רבים
 רודפי וצרי לבנות מעדותיך היה ראוי שתסייעני כדי שלא אטה
 מעדותיך אחר שאם אבחר בדרכם וכעלילות' יכבדוני ואהבוני
 ע"ז הכל תלוי בשקולו יתברך משגיח או אם זאת האמונה אמת
 חיה ראוי שהמעונים ומדוכי' להבסר נפשם על קדושתה וקיימה
 שיושיעם ויפלטם ע"ז אין להרהר אחר מצותיו ומשפטי
 יתברך כי שם חסרון דבקות גורם או שאר עונות או מהם או
 מעון הדור ומחשבות השם ית' גברו ממחשבותנו וגבהו דרכיו
 מהשגתנו כנבוכה שמים מעל הארץ שזה בתכלית המעלה הוח
 בתכלית המטה וזהו אין ראוי להקשות קושיא זו ולנשות
 מתורתינו הקדושה והומוה שהוסף באלו הפסוקי' והוא שכסם
 נ' דאיתי בגוים ואתקושטתי' שיהיה לו התלהבות להתקושט
 עם העובדים מראים טלפיהם ולפי האמת אפילו אמרתך לא
 שמרו כלומר המסודר והמוסכם בסדר הכולל וכלל' והאנשים
 הם לא ישמרו והו כאלו מפרסמים את ההנפים ראה כי
 פקודיך אהבתי ה' שיאהב לכריו וישתדל בתועלת זולתו לא
 לכוונת זולתו והוא אהבת סידור המדיני הוא אמרו כי פקודיך
 אהבתי כי כבר קדם פירוש פקודים ואמרו ראה הוא כמתפלל
 לשי' שהוא כולל וישגח בקיום הכלל וכי הוא אינו מצויר
 בעצמו כמו האיש הפרטי אלא כמו החלק מהכל והוא לא יכוין
 כלל בהתנתותו רק כמה שהוא תועלת לזולתו ולפי שהכלל הוא
 יותר חשוב מהפרט אמר כחסוך חיינו ולא אמר במשפטיך או
 ברחמיך כי גדול ועצום כח הציבור והוא ביאור מר בעי רחמי
 ואתי משרא ומר בעי רחמי ואתי משרא כלומר שהוא צורך
 הציבור וכי מר שיתן תכלי וקיימא לשערי ולא היה אלא
 ארבעים שנים שהוא צרכי הפרטי ראש דברך אמת יאמן
 ויפרסם מה שאול חותמו של הקב"ה אמת הנה חחותם הוא

אות הש

שרים רדפוני חנם כו'
 כלומר אעפ' שגדולים
 ממני רדפוני ואני יודיע
 שאין כי עון לא להם ולא שעברתי על התורה ע"ז אני מצדיק
 עלי את הרין ואומר שמה עברתי במחשבה או בהרהור בדברים
 התלוין בסכרא ובפנות התוריות שגאות מי יבין מנסתרות
 בקני והוא אמרו וכדברך פחד לבי כי כבר קדם פ' דברך שדל
 שלימותך ונראה שאמרו וכדברך שהוא רמז שמוצאת בו אינו
 בלום ולא יחוש להם אלא מיראת הש"י הוא שיפחד כלו שימסור
 בפשו על קריאת שמו שש אנכי אמר שהוא בטבעו שמח ועל
 האמירה היותר קלה שבתורה והוא בעיניו כמו שמוצא ממון
 רב ואינו דואג פן יחיו לו תובעין לפי שהוא משלל פנוצחיס
 שאין ספק שישמח בו

תם ונשלם שבה לאל בורא עולם

דינו לא אסורות רק קלות כאילות למכוא רבתי חסץ ליהי התורה והמושכלות
 ובשרפסכו מדרש תהלים היו מובאים לפנינו מרפס ומקולמוס כלם חסרים
 בסופם מדרש התהלות רק אחד אנה האלהים מרפס וסן תונרמה כמכאו בו תפלוס
 יקת חסרונות וכשרט מדרש האלפא ביתות עם פירוסס יפה ונחמד
 מאר וכן הרפסנו אותנו ובעיון הגהחו האפטרית עם
 היותנו מסוכס מאר התהלה לנורא
 עלילות

תהלה לאל אשר עזרנו לחשלים זה הספר כן יעזרנו
 תמיד להשלים ספרים אחרים כן מתפלל
 ובתחנן לי קורנליון אדיל קינג
 העומד על המלאכה והמסודר
 ובניח אותה

עדותיך לעולם כלומר לא י' בחכמע & עשיית המצות אבל צריך שיכין ויפלה בסבתם והוא הצדק הפנות ממחשבותיו וכלול בחלק עדות והוא אמת לעולם ועד והעך מאמר החכם ראב"ן בשתשכל דבק בכל יחדש אותות ומופתים וכשלא ידבק שבה לחלק והוא אמרו הכיני ואז אחיה שאכלול העלה מכל המקרים וחיים ארוכים לפי הסכרות הישרות וכשיכין צדק העדות אין ספק שמשם יבין סודות התורה וכל המצות

אות הקוף

דבר כמעשים ובעיני כוונת האות תודיע שמשני לא ימשך דבר אחר והוא הדבקות ואם לא יהיה הדבקות שלם לא ישמע תפלתו ותשמע התפלה הוא חוראת הדבקות ויארץ כעניני התפלה קראתי בכל לב קראתיך הושיעני קראתי בכל לב הוא הדבקות עניני הוא השמע התפלה קראתיך הושיעני הוא שישים בפועל בקשת המתפלל אף שיעני י' ידבר ביסורים שאם מצד המקבל ואמר הושיעני מייסורי שהם מחוץ והודיע סגולת החקי שהם הפניות הם סבות השמע התפלה ולזה היה התמדת הקרבנות והענין בכית המקדש ואז היתה תפלה מקובלת וכמו שאמר בפירושו התורה כי מגיו גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת כלומר שמחקים שפירשה הפעולות זרות מצדקות מאתו ית' ומחמשפטים שלל הכחות שהנכיל ושפט בסודות הנמצאות באות התורה שורה על זה הנבלת העונשי ומצות תורה והוא אמרו משפטי ימשך בענין זה והוא השמע התפלה הוא ענין זר בשכל קדושתו יתכרך ולהעלותו ממקרה החמרי והתפעלותו אע"פ שכבר דמו זה באות טוב אתה ומטיב שם דבר שלא יקוף כס ולא בהצעות וכאן דבר בסבות השמע התפלה קרמתי כנשף הודיע שצריך שיהיה דבקותו תמיד אפי' כנשף ולפי רמזל יאמר על כניסת הלילה ואע"פ שזמני התפלה מוגבלים ושירגישו בדבקות כל כחותיו ואיבריו הוא אמרו ואשוע שהיא הצעקה גדולה והוא כאמרו כל עצמותי תאמרנה וגו' ושיחיה תכלית תפלתו להשיג שלמות הוא אמרו לדברך יחלתי לא להעניש שום אדם אמר החכם גם ענוש לצדיק לא טוב וכמעשה דרבי יהושע בל בברכות קדמו עיני אשמורות קולי שמעתי הודיע עוד שאין הדבקות האמיתית אם לא כשיקיף בחכמת הנמצאות עד שיוכל לשיח בה הוא אמרו לשיח באמרתך ויעיין בה בזמן הראוי לעיין שהוא באשמורות סמוך לבקר אמר לשון קרימה לפי שאינו נאות לגוף שאז הוא זמן שינה ואז יכיר מעלתו ית' וכיר חסדו ער שישיכים לבלתי התפלל שיקובל תפלתו אם לא על צד החסד המוחלט והוא אמר שמעה כחסדך עוד הודיע שאין הדבקות מספיק לפעמים שתשמע תפלתו ולעירוב המתנגדים כהוא דרבי אליעזר בן פרדת ניהא לך דאחרביה לעלמא ואולי דמילדת בשעה דמוזני אמר כולי האי ועדיין אולי והוא אמר כמשפטיך חייני פי' כפי הנבלת טבעי הנמצאות ושבע שלמותו יורה על זה שלא יקרא תגר אם לא יבוא כמו ששאל ואע"פ שהוא בעיניו שלם ודבר זה מסיר כמה מכוונת מהאנשים קרבו רודפי זמח רל שהוא עך חבישר ענני פי' יאמר אויבי יבלתי לפי שקרבו רודפי הדברים המגונים מבלי עיין וישוב לחשוב מה שאיפשר להמשך מפעולתם והוא לשון זמח רל מושכה בלתי משכלת בדברים מגונים וקרבו להזיקני לפי שהקו מתורתך בכפירת בכבוא והשגחה דאמרו ידברו רמה ולא יפעל כל זאת קרוב אתרו קדם ידעתי כלומר הם

מתרחקים מתורתך לומר שאתה רחוק ואינך משגיח ואתרו קרוב מצד השגחתך הפרטים וכל מצותיך אמת כל שנותנין קיום ואמתות למקיימיהם וקדם ידעתי מעדותיך כלומר כמו הנחה והקדמה מושכלת איני יודע כסודות התורה שהם עדותיך שהמצות סודרת יסודות הם ועומדים לעולמי בקיום האנשים לפי שהם מצות בלתי בעל תכלי מקיף בטבעם ושבע הנמצאות ושבע פעוליהם ואח"כ לכבוד השי' ותורתו אף אם לא יהיו דבקים בתכלית השלימות השי' ישמע תפלתם להודיע שהוא ית' משגיח ותורתו אמת וכל עולה קפצה פיה ואיפשר שאמרו קרבו רודפי זמח שב אל משפטיך חייני כלומר שבעיני שלא הכינו זה הסוד רחוק מהתורה וקרבו אל חומה והאמת הוא שאתרו קרוב ומצותיך אמת ומעדותיך שיסודתם לעולם ידעת זרז מקדם כלומר מעת נתתם לישראל כי מסודות התורה ידעו

אות הר

כוונת זאת האות תודיע תכסיס הדבקות מצותיו ומדותיו דאה עניי יכון אחר שלל בתפלתו להרע לאחרים רק להצלת עצמו אם לעני שהסר הבריאות או חוסר פמון או חוסר דעת שיחלצו באופן שלא ישכח תורה אם למנגנון מחוץ אמר ריבתי ריבי כלומר טעון בעדי וכאר התנצלותי וחבינו ריבך ריבאת רעיד וסוד אחר אל תגל כלומר טעון התנצלותי וטענותיך ואל תערוכ בטענותיך גנות ובזיון לוולתך והתכלית וגאלכי והתכלית כל זה הוא כאמרתך חייני כלומר לתכלית חשנת שלימותיך וזמר שלא אמר דברך ואמר אמרתך ואמירה יותר חלושה מדבור לרמות אולי אי קרצתן כיבה לא גרסינן כלומר שחסרון האדם הוא לכ עצום שאפי' היגון הקל יטויר בו העיני או הצער היותר קל שיהיה ולזה התפלל חייני והצילני מהמתנגדי' והוא מה שחדש פה על אמרו למעלה ואושעה לדברך יחלתי גם חדש באומרו דאה עניי וחלצני כי תורתך לא שכחתי שיראה בתחלת המחשבה שיתלה תפלתו בזכותו ואזל שאין זה נאות וחזקת עה כתנבה כשאמר זכור נא את אשר התהלכתי לפניך באמת אבל הכוונה היא לומר הנח השי' ידע חסרון האדם במגו וסבלן ונתן לו התורה להישרו בהשגת חשלמות ולזה הוא מתפלל שעכ"פ צריך שיעיין כי רבו מנגדיו אם המקבל אם מחוץ המקבל והוא אמרו עניי מחוץ הוא אמרו ריבתי ריבי ויבטחו מהתורה ומה הועיל השי' בתקנתו לתת לו התורה אם ישכח עניניו בסבת טרדת יגיעו ומתפלל שיחלצו באופן שלא ישכח עניני התורה רחוק מרשעים כשצריך ללכו אכרן הרשעים ופרדי מחס כמאמר הנביא ושם בשר זרועו ומי יסור לכו והוא אמר חקיד לא דרשו כלומר הדברים שבעלם טעמים לא ידרשו כלל וחמיך רבים רבים רודפי לפי הפשט פי' כוונת אלפי הפסוקים לכוונת קולי שמעה כחסדך י' כמשפטיך חייני קרבו רודפי זמרי מתורתך רחוק ולפי הפירוש האחרון שכתבתי שיראה היותו נכון ויראה שחודש פת"ל יש לו לשי' עצמו בחסד שלא יתפלל רק בדרך דחמים שהוא במדרגת היותר פחות שימצא כי גם בדרך חסד אין ראוי לשמוע תפלתו וגראה שזח הוא כמתפלל כער עצמו כאמרו כמשפטיך חייני וכבר קדם פי' נקשר עם רבים רודפי ועדי וכי אורו כת הרב"ם זל באגרת כי קצת האומות חולקים עלינו ורוצים לבטל התורה והמצות מאומתינו קצת בהכרח שהורגים אותנו כמו שראינו בענין מלכי יון אם לא נבטל התורה והוא אמרו רודפי וקצתם מצרים לנו בכל יום בטענות ובזיוכוחים כבומרי אדום והוא אמרו ועדי

ופתי ויקצר שכלו מהשיג / ושהתורה תסיר זה המנגד ואמר
 פלאות עדותיך / הקדים ואמר שסודות התורה הנמצאות בס'
 הנרמזים בעדות הם נעלמים מאד מצד עצמן ועל כן צריך ענין
 עצום ועל כן אמר נצרתם נפשי / פתח דבריך יאיר / אל שהוא
 בגוד מלשון פתות אותה שהיא לישון שכירה / פי שאין שכלו
 ארוך לראות למרחוק או לירד לעומק הדברים ויסודם שלשון
 התורה שהוא דיבורו של הקב"ה שאינו דבור הנביא כמו
 שכתבתו למעלה ומלתו על לשונו / הוא כדמות פתח המסיר
 המסות והחשך ומאיר העינים / באופן שגם הפתאים יחדר
 שכלם להבין דבר פי שהתורה תאיר העינים ותסור מבוכת
 הקיות הפילוסופים וקושיותיהם וחלשון הוא מסודר כענין
 שיעשוע האנשי / פי פערתי ואשאפה נתן הישרה אחת באי זה
 יסוד פתיות האדם לשון פעררה נאמר על הגלוי והעוכר החוק
 ובנין אכ לכלם ופעררה פיה לשון שאפה נאמר על הכליעה כלי
 לעיסה ואלה מרוכ החשק / אמר שאפה רוח כמו שאף על רמז
 אל שיכנע תחלה אל ידיעה פי המצות ויהיה לוי בקיאות כס'
 כאזל ליגרים אינשי והדר לוסבר / והודיע כי ידיעה הזאת הוא
 פי המצות / ולזה אמר כי למצותיך יאכתי / כלומר שידיעת
 פירושיהן ועורר ללב האדם אל שיהא מוכן להבין הסודות ויסר
 מהפתיות / פנה לי וחנני לפי שהלמדוה בבקיות אינה לכלום
 אפי' לז' יזכור / התפלל שיהננו זכרונות והוא פנה אלי וחנני
 כההיא דאמרי הדרן עלך והיא הישרה ב' שתהיה מהשכתו תמיד
 כמה שלמד / ואמרו חנני לפי שהוא חן מאתיות כאזל אוקימי
 נדבא סיעתא דשמיא היא / ואמרו כמשפט לאוהבי שבך / היא
 הישרה ג' שהלמד מאהבה הוא הזכר לא הלמד במוכר כי אין
 לכו וענינו ביל' פעמי הכן כבר קדם פי אמרתך שהוא הנגוד
 מטבע מציות המושג אלינו / ולפעמים הפתיות יבוא משם כי
 מלאך הממונה על ההריון שואל על המצד אם יהיה חכם או
 שפס כמאמרי דול' אמר שיכין גופו במציאות באופן שלא ישלוט
 ברקות חכמה / פעמי נגוד מן פעמון שהוא גוף הלוש שכתוכו
 ענבל ומכה כשמתנועע / ולפי זכות הפעמון הענבל יוציא קול
 לוי / לרמזו אל כחות הגוף שבה זכות העזרה האינסוית מנהגת
 אותם ביותר ובטהרה וכחידוד / ואם הם עבים / אותה הליחה
 תטמטט עיני לכו ותקור עיני שכלו שהוא העדר הראות והשמע
 וההכנה / והוא אמרו אל תשלטי בי כל און / כלומר שתדריך אל
 און כי אותיות אהוי מתחלפות פי העדר השלימות / פדני
 מעושק הטפשות / והפתיות לפעמים יהיו מדאגות ויגונות
 ילכו ועל עשני בראשו ויכלכל מוחו / והו שיעסקוהו אנשי /
 ועושק לפי הגמרה נאמר על הכובש שכר שכיר שהוא מרוחק
 משכל כל איש מי שאינו בעל דת הוא אמרו פדני מעושק
 אדם ואשמרה פקודיך / כלומר שישיריהו באופן שיהיו עסקיו
 עם כעליו יושר כדי שלא יכלכל שכלו והוא הישרה ד' פניך
 האר / נר' שרמו אל שיש אנשים מוכנים ללמוד חכמה אחת
 יותר מאחרת יואעפ שהם משכילי הם טפשים באחרת / התפלל
 פניך האר בעברך ולמדני / כלומר תשפיע אור השכל באופן
 שאהיה מוכן ללמוד אפי' החקים שהם רחוקים מאד משכל
 האדם פלגי מים / הודיע עוד כי העצלת תפיל תרדמה שתוליד
 אידים מטמטמים הלב ויבוא טפשות הסבר זו והוא אמרו
 פמתאון פלגי מים וגו' כלומר שלא חזרו תמים אלא באופן
 שיהיה שמו ועומד בעיני שכלו והיא הישרה ה'
 זאת האות תרכר כתשל' תועלת התור'
 מצד ההשגה האחת הפרטית שנתנה'
 לנו צדיק אתה יי וישר משפטך הם

אות הצ

שמו נרדפי / ויורה על זה הפסוק כי שעי' אמ' אורח צדיקי מישרים
 / ישר מעגל צדיק תפלים / שר' שהם מתהפכי שרדכי הצדיקי הם
 מישרים וצדיקי היושר הם של צדיק / לא שכל החכרל שביניהם
 שלשון צדק על עצם הפעולה הנקשט במשקולו מאוזן ומצדק
 וישר / נאמר על ההכנה כתועלת הנמשך מהפעולה היא נגוד
 מהישרה / ולזה יחס פועל צדק לוי / צדיק אתה יי / כלומר רמז
 אל המצות שיסד נגוד כאלו הוא פועל אותם / כי הוא המצות
 והגזור / וחס ישראל אל הדבר הנמשך מכל פעולה ופעולה /
 והוא וישר משפטיך / שפיר השכר והעונש הנמשך מהפעולות
 הם ישרים ומכנים התועלת והקיום והשלמות לאדם / בפי' תרו
 הארכתי בזה צוית צדק עדותיך צמתתני קנאתי / אמר תחלה
 שמצות הנאותות כהלך העדות שהם הידוש ויריעה והשגחה
 ויכולת וגמול ועונש ודומיהם גם ממעשים זכום כקש ותפילין
 ומזוזה וציצית ודומיהם הם מצות מצודקות מאוזנות יפה ולא
 ישאר לשכל קושיא עליהם כאשר נמצא בהנחת חכמי האומ' /
 וגם בהנחות חכמי יון ואעפ שיסודם הקיפה שכלית הם בוכרות
 לרחוק את עצמם כרוכ הדרושים / יען לז' זרה עליהם אור
 התורה האלהית ולזה ירמזו באמרו צדיק אתה יי ואמונה אמת'
 ירמזו אל וישר משפטך כלומר אלו המצות היא לתת קיום
 לפעליהם ולמאמיניהם עד שקנאתי בצרי ששכחו דבריך שהם
 השלימות הזה לא יאמינו שיהיה כו' יתברך / ולבי נשכר ונדבא
 פייגן ומקנא עליהם לפי האמת שההפסדים הנאים על האנשי'
 הנה לסכה זו / וזה נסתי והוא אמרו צדופה אמרתך וגו' כלומר
 אני רואה שמה שגזרת בסדר הכלל ואנו משינים אותו הוא
 עבר כמצדך לפי שאין שם דבר שלא יהיה בכוננה כאזל בנות
 עולמות ומחריבן ואל דין אהנמה יתהון דין לא אהנין לי כלל'
 שהחכמה האלהית ראתה שזה הסידור הוא מתמיד הטב וטובותיו
 רבות כלי ערך אל דעותיו כאזל רמז אל מה שאמרת / ולזה
 ועברך אהבה / אין שימשך לי ממנה / לפי שזה לי מצד חסרון
 דבקות שכונתו היא שכל מנהגות העולם יתנהגו על פי קיום
 התורה לפיכך היו חכמי האמת שמחין בייסודין כאזל בכמר
 פקומות צעיר אנכי / שאעפ שהאדם הוא צעיר לימים שהוא
 אחרון ליצירה לפי שהוא מורכב האחרון והוא נכזה לל' הלוש
 ההרכבה ורפה המזג מוכן אל כמר מקרים / עלואני נשיתי
 כשלא אשכח פקודיך שהם החישרות והנהגות התורתי' כמאכל'
 וכמשגל / ושאר צרכיו ההכרחיים יעמדוני לעד לפי אמונת
 הרמב"ן זל' או זמן רב יותר על הנהג כנל לרמב"ן זל' / וזה בכ'
 בחינות והוא אמרו צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת' הבחינה
 הראשונה והצדק השל' לכיין ל' הנאות והטוב לזה לעולם יתמיד'
 ואמנם התנר בצדקתך צדק כלל' וחכל בשיקול דעתו יתברך
 ומאזני צדקו כלומר למי שראוי פאת הצדקה / כי לא חכל זוכי'
 כי לשון צדקה הוא חכירו של צדק / ועדק הוא חכירו של
 משפט / כלומר מצודק / הבחינה הג' סגולת תורתך אמת כלומר
 שתתן קיום ועמדה כמו שקדם והו מה שחודש פה על מר'
 שאמר באות סמך ששם אמר שאין הנהגה הנימוסת / מספקת
 על זה / ופה יודיע שזאת התורה בסגולתה ומצד הדבקות בו
 ית' תספיק ואפי' בעינים שהם רחוקים ממנה הטכעי / צד
 ומצוק מצאוני / נר' שהוא צד רמז אל הצרות רצויות האות'
 מוצרים והוא תואר / ומצוק שם דבר אל הצרות הטכעיות /
 ואמר מצותיך שעשועי' / כלומר שאין הפקודים לפי האמת
 בספיקים להציל אלא בהצטרף כ' הלקי המצות אלו שהפקודי'
 הם כדמות הכנות הראשונות ואעפ שכבר רמז באותו שם דבר
 כנגד התאור' החמיות / ופר' דבר בכלל כל הצרות / צדק
 עדותיך

עדותיך

אות הע

ידמו כזאת האות בלות אומתנו
ולזה יקצר שכלינו מהבין התורה
בשלמות סודותיה וסכות

מצאותה / והבטיחנו שעוד נשוב אל מעלתנו בזכות התורה
המצות לפי שהיא אלהית ומודיע מה היא סבה עצמית בבואנו
בגלות / עייתי משפט ועדק ערוב עבדך / הודיע שיש לכל
אדם ולכל אומה למתנה פנים כדרך החיוב והוא אמרו משפט
פעם כדרך נאות והוא פעם כדרך נאות הוא אמרו עדק / ואז
בלתי תנחני לעושקי רמו לאמרם לא הרבה ירושלם אלא על
שלא עשו לפני משורת הדין / ערוב עבדך לטוב הודיע שכל
המעשים שהיו משפטי עדק שיהיה לו דבקות כשי באופן שיקרא
עבד י' ואז אף אם ינגדוהו מעבודתו יצילנו ולזה אמר אל
יעשקוני זדים כלומר כי ערבות יאות לעשות למי שהוא בכלל
או מוכן ליסגר שם / ואף אם העושקים באופן מההעלה
ולזה אמר אל יעשקוני זדים כלומר שיש להם דין ועברות ואפי'
שרמו באמרו עבדך ולא שיעבוד ע'ו כיהוא אשר חייב גלותו
ז'ל שתפלה זו מסודרת כנתיב טעם כלומר לא יחיה דבורך
שמי שנכבד לעבודתך יהיה עשוק מה שאינו נכבד לזולתו כמו
שקדם פ' זה והוא ע'ד שיתא י' מורא להם ידעו גוים אנוש המת
ס'ל' כלומר שיכירו חסרונם וידעו שיש גבורה מעל / עיני כל
וג' נ' שרמו בגלותנו הוא הארוך עד שכלו עינינו אם שימור
הקץ ויחיש הגאולה / והוא אמרו לישועתך / אם שינאלנו בעת
הקצוב לפי הסידור הכלל המסודר לפי חכמתו ית' והוא אמרו
ולאמרת עדקך / ולא אמר לאמרת כלומר שאעפ שאנחנו
בגלותנו כל זה הזמן אנו מצדיקים דינו של הקבה שכל מר
שסדר הוא מצדק חס'ב ועונותינו הם שנרמו לנו / זה ע'ד אול'
זכו אחישנה לא זכו בעתה עשה עם עבדך / עבדך אני תתפלל
שגם בהיותנו בגלות יחיה דבקותו בש' והוא אמרו עבדך אני
והוא דואג על חסרון ידיעת החקים שהאומות מנגרות על כן
אמר שיהיה מחסרו לתת לו פנאי מעצם הגלות ויכל להבין
בסודות התורה ולא ישכחם כי עוד יבוא זמן שהשם ית' יספיל
אויבי התורה ומבטלין אותה ולזה אמר עת לעשות כלום עת
שיביא הש' ועשה נקמה לאשר הפרו תורתך / כאמרם ז'ל בפ'
במה בדליקין שהאומות יענשו מפני שבבטלים ישראל לעוסק
בתורה / ויהיה הפרו יוצא לשני כלום שבבטלין אותה משרא
על כן אהכתי על כן כל פקודי כל' כלום על זאת האמונה שיש
שיעשה נקמה כמפרי התורה אני מכניע עצמי ומשעבד כחותי
אל מצות התורה מאהבה / ולא ישה לבי כלל באותן העלחות
המדומות / יותר אני אוהב המצות מכל זהב ומפז של אומות /
ועל אמרוד עם היותי מתערב עמחם בגלות מצד יושר לבב
אני מסכי בהשרת המקובצ' ובנהגות ההמוניות והחומריות
שהם הפקודים אותם שהם מסודרים מהכל רוצה לומר הש'
שהוא מקיף כל הנמצאות ואני שונא בטבעי כל מי שאינו
מעיין הישרתם כי אחשכם אורח שקר / לפי שהם מיוסרים
משכל אנושי וישקרו ויכזבו כי לא יקימו הכל / ופי' הפסוק הוא
כך על כן כשאני רואה סגולות התורה שתעמידני בגלות
ויוציאו ממנו כל פקודיך אני מככים שהם ישרים לפי שהם
מהכל / וכל אורח שקר אני שנאתי בטבעי כלום וכל מה שאינו
מפקודיך הכל הוא אורח שקר והוא חקי האומות וגי'מסותם /

אות פ

הוא שיהיה יתרון בלתי
נראה שעתה שב להשלים מהמתנגדות
מצד המונחה שיש במדד ומלוכב / ויש
שני מנגד מצד טבעו ומזנו הוא טפש

באופן שיהיו נושעים מהם הן לא מצד החשגחה האלהית
הפרטית והן מצד קיום תורתו והוא אמרו ואשעה כחקיד תמיד
כלית כל שוגים וגו' / נ' שכונתו הוא שקצת האומות כראותם
הטענות המספיקות שיש לנו כנגד הפילוסופים שקרא סעפים
ראו להדש דת ואמרו שהיא אלהית ויש ג' בהם פעולו זרות והם
נוטו מתורתנו הקדושה ועשו פעולו רומות לפעולותיה ונוטות
ממנה והוא רמז / משעשה פעולות גוראות שבעשו לכוננה
אחת / והם לכוננה אחרת / ואמר כמביח שבזה לא יתמיד הש'
ישים למרמס והוא אמרו סלית מגזל רמיה מסילה כל הנושים
מחקיך ומרמי אותם / כי שקר וכזב תרא פעולתם / סגים השבת
הנה חסידים במתכות להפריד חלקיהם ולזה לא יוכלו לעשות
מהמתכות שהם כי הכלים הנאותים לעשות מפני פירוד
חלקיו עד שיבטל כל חסידים / אמ' כי הרשעים שבארץ במדותם
הרעות והמנונות כפרידים המקובץ המדוני ומחריבין חישוב
ודומים לסינים / לכן אהכתי ערותך הגדל כבר קדם שעדות
יכלול כל הסיפורים שכתורה שמהם למדנו הנהגות מוסריות
שלא יתכן בהם שום מצוה ועבירה / ולפי האמת הם הכרחיים
בקיום הקיבוץ ויכלול הפנות התוריות שהאמונה בהם תתקיי
כל מקובץ / כי הגדול ישתדל בתועלת הקטן ולא יתארח
בחושבו חירוש ידיעה ליריעה השגחה יכולת בנשים באותות
ובמפתים / והכוננה ככל אלו הפסוקים הוא מה שאומר הנה
בפסוק סמכני כאמרתך / רמו אל הרעות הכאות ההוות מפאת
הסידור בחיבור הככים מר' או לקית המאורות והוא אמרו
כאמרתך / ובפסוק סעדי / רמו אל הרעות הכאות מפאת הטבע
המעוות בעצמו ומוכן אל ההפסד והוא אמר לשון מטעם / כמו
שקדם / ובפסוק סיגים רמו אל הרעות הכאות מפאת הבהירה
ורצו האנשים והיתה כונת החכם לומר שהכמות הפילוסופיות
וחקר השכל אינושי גם כיהיה שלם בתכלית השלמות לא
ישו לריות ביצול מה מאלו המיבי' אם לא באת התורה והתנהגה
בר' המיוסרת מהש' ובתנ' ע'ל גביאו והוא התחלת אמרו
סעפים שנאתי ותורתך אהכתי / ר' ר' רמו אל כוננה זו אמרו
משה נתקשה במנונה / כל הגרמו כהאל' ז' כוכבי לכת ונתקשה
כאול' סימני בהמה חיר' ועוף עד שלקח כל מין ואמר לו זאת
החיה אשר תאכלו וזאת לא תאכלו / ונתקשה כאול' ונתנו איש
כופר בפשו עד שהביאו לו בטבע של אשואמר לו זה יתנו / ואין
ספק שהם כיונו אל מה שאמרת / הנה במנונה שאין משה כמו
חכם מקיף בו דעת לולי מצד החשגחה הפרטית ישפיעהו הש'
בכנואר' שגם העינים הטבעיים לא יוקפו אל החכם השלם
ועדיך עזר אלהי נכואי בשקל / לומר שגם במדות האינטיות
לא ישיג האד' השלם להנצל מהם ולהעמיד המקובץ אם לא
מצד הנבואה והוא ענין מחצית השקל שצריך האד' לשקול
ענינו ויהיה חצי ל' וחצי לצרכי ההכרחיים סמר מפחדך בשרי
רמו ג' ככאן שזהו ההבדל שיש בין התורה המיוסרת מהש' ובין
המיוסרת משכל אינושי שהעונשים אינם מתחוסים בפעולות
לא יוכל להפסיד לתת צער לכשר במה שהוא כשר כמו הענין
בתורה האלהית שתפחד כחבוש הקבר המקובלים והחכמים
ושכר המספטים בענין הנפש אחרי מותו שזה לא יתכן שיפחד
בו השכל האינושי כי לא ישיג ענין הנפש בשלימות / ובפרט
אחר מיתח במה תאמר לענותה אלא הש' שהוא אשר בראה
והמציאה ודע מהתנה וכל עניניה והדברים המתחיים אליה
לחיות' אל לצערה ולחזיק לה ושורש כל זה הוא נביא שלוח
מהש' בראה על עיני הנבואה שיסוד הנביא שליח מרש'
המודיע בתורה עומק הדרושים שיסוד כל זה השגחה פרטית

העונשים המצודקים ומאזנים כפי מה שגזרה חכמתו ית' ולזה
 מן הראוי להשליכו אחרי גיון / נענית עדי / ג' מסולק מהתאווה
 וארובה הוא עניו ושלם ומאותם שאמ' חתנו קרוב י' לנשכרי לב
 וזה בקצה האחרון / וזה אמרו עד מאד יש' אל לבו שחתחבולות
 האיכושיות לא יתנו לו השלמות במרה שצריך הן בצרכיו
 ההמוניים הן בהשגת השלמות כי זה כפי מרה שגזרה חכמתו
 אזל בוטל טפה ומכאן לפני הקכה טפה זו מה תהא עליה חכם
 או טפש והוא אמרו י' חייני כדברך והוא פי' י' חייני כדברך
 והוא פי' אמרו כטרם אצרך בבטן ידעתך / נדבות פי רצח
 נא וגו' ה' שיהיה נדיב לב כשכעו / ורמו אל שיסוד סודות
 הנימוסים להישיר אל המקובצים ולזה יחס הערבות אל הפרת
 המודיע הישרותיו להמון ומשתדל בתועלותיהם ורמו כגדר
 התורה המסודרה משלמותו שתהיה האלהות באופן שיקרב
 האדם לעבוד הש' / והוא רצו לפניו והוא אמרו נדבות פי רצח
 נא י' ושיהיו פעולות התורה באופן שיחיו משפטי י' שהם השכר
 והעונש לכמעצמים נמשכים מאותם הפעולות והוא אמרו
 ומשפטך למרני / נפשי בכפי תמיד וגו' ו' שיהיה לו גבורת
 הלב להוכיח ולסור ההמון וישם עצמו כסכנה על זה אמר הנה
 נתתיך היום וגו' אל תחת מפניהם וגו' וכבר ראינו שהם מכזיב
 אותם ומכין אותם כירמיהו ומיכיהו בן ימליהו / תורתך לא
 שכחתי / כלומר שלא יתלחב מעקם באופן שיבוא לכלל שכחה
 נתנו רשע' / כלומר אפילו יריבו עמו ויתריסו כנגדו כמו הענין
 בקרה עם מרעהו ועכרי צדקיהו וירמיהו ועכו לא יסור מלהוכיח
 ולהשתדל בתועלותם וישמור מהעקם שלא יבוח בו כי מטבע
 העקם להטעות לאדם אפילו במושכלות כמו הפיקורים והוא
 אמרו ומפקדיך לא תעיתי / כלומר שאפ' הפקורים אינו מוכן
 לטעות בהם מצד הריב והעקם / נחלתי עזותיך / נשיתי לבי /
 נא להודיע מעלת הנפש הנבואי כי הדברים והאמונות שלא
 תשיג הנפש הפלוסופית משיגם הנפש הנבואי בקנין חזק
 כאלו הוא נחלה לו מאבותיו כלומר כדמות מושכלות בשעמים
 ובטענות מספיקות המשיבות הנפש ומשמחות הלב והוא אמרו
 כי ששון לבי המרה כמו משמחי לב הנאמרים בפקורים שהם
 הנפקדים כשכל האדם / גם הנביא ישיג לעשות פעולות
 זרות מאד וכריחו ויטה לבו ולב האנשים לעשות והוא אמרו
 נשיתי לבי לעשות חקך / ואמר נשיתי וגו' להיות השכל מנגד
 להם / ואמר לעולם עקב / כלום בעבור שהוא משיג מפעולתם
 באחרית / כיעקב הוא כמו אחרית / וזה כמו כי אחרית לאיש
 שלום / כלומר אחרית והשארות יש לבי שהוא איש שלום / אבל
 הרשע ויעקב והנה איבנו ואבקשנו ולא נמצא / כן פי' זה הפסוק
 אני מטח לבי לעשות אז החקי כעבור מה שאני משיג שלעולם
 תמיד להם אחרית וסגולות טובות הנמשכות לפועליהם / וזה
 לא יושג אלא לנביא /

אות הם

בזאת האות תודיע כי באמצעות
 התורה האלהית האדם מושג
 וביעול מכל הפגעים שאז זר
 לתורה הנימוסית / כלומר שיכודה הנפש הפלוסופית להישיר
 האדם באופן שהוא ניצול / ועוד תודיע שאז לתורה הנימוסית
 לתת העונשים המתוחסים שתתן התורה הנבואית ועוד תודיע
 שלפי שאמר נדבות פי רצח נא / והיא איפשר לטעות ולומר
 שהתורה תחיה מיוסדת משכל נביא אלא שהש' יסכים כוח
 אמר שתורתני אינו כן אלא יסודותיה היא מהשי' שלוחה מאת
 ע' נביאו / סעפים שנאתי וגו' הפילוסופים נקראים סעפים
 לפי שהם מכזבים כל מה שלא יושג בחקירת שכל האנושי אלא

באופן

סכת ו' בעומק העניני' סכות כמתנגדים שכמעט נטו רגלי כהם
 ואעפ' שכבר רמז זה כאמרו זדים הליצוני עד מאד וכפס'ו טפלו
 עלי וכו' הוצרך להזייע כאן בכחינת עומק הדרושים בשיש
 מתנגד מתרחק מאמת יוסיף מבוכה ועומק בדרוש למעיין
 וכייהו בסודות האלהות והוא אברו עזותך אתבונן שצריך לי
 כינה ופולפל גדול עד שאשיג מקום שעותם ואסור ממנו לכל
 תכלה ראיתי קץ סבה בעומק אמר שלכל דבר בת ראיתי
 קץ כלומר ששכל האדם יספיק להשיג תכליתו ואחרית עיניו
 אבל כל מצוה ממצות התורה לא תושג תכלית סגולה כאלו
 אי אתה יודע מתן שכרן של מצות וזר מצד היות מצותך כל
 משופעת ומצעת מכלתי בת

אות מ

האות הזה תודיע חישרות הדרשים
 שיעשה בהשגת השלימות עם עומק
 הדרושים מה אהבתי תורתך כל
 חיים היא שיחת' א' החשק והאהבה ככל פרט מפרטיה הוא
 אמר מה אהבתי תורתך לא בחלק זולת חלק כי הכל בקשר
 יעשה שקידה עצומה והרגלית עד שתהיה היא אפילו שיחת
 וסיפוריו ואין זה דומה למה שאמר ואשמרת תורתך תמיד
 לעולם כי שם ידבר בהכנעת האותו ולא כמה שאמר טוב לי
 כי עבתי כי שם ידבר בהכנעתו ובהצעות עתה ידבר כי עומק
 הדרוש יושג בחקירת העיון והשגותו אולי אינו דומה טובה פרק
 מאה פעמים לשומר מאה ואחת מאיבי תחכמי ב' משא
 ומתן עם המתנגדים כי לא יתבדר האמת כי אם בהפכו
 יעודונו אל המכוכות ואתחכם במצות לומר נצטוו והוא
 להוציא מלבן ולהתרחק ממעשיהם כמו שכתב הרמב"ם ז"ל
 בערלה וכלאים והקפת הראש וזקן ודומיהם ואמשך אחר
 כל מצוה ומצוה כי אראה כסגולתה לי הקיום לעולם ואראת
 באומות הכלייה והוא אמרו כי לעולם השם לי ואעפ' שאמ'
 למעלה לי קוורשעים לאכדני כי המתנגד יוסיף זהו אמת
 בתחלת העיון אבל אמרו חכמים יוסיף אומץ בראותו הכדל
 ותכליות והסכר מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיהיה לי
 ג' ללמוד מכל אדם כי בספורים נרמזו בהם הסודות יעשה כם
 שיחה וכל אחד יאמר בהם כשמעו אותם מה שיראה בעיניו
 ואני אעין ואדקדק בכל מה שאשמע ואשכיל כלומר אעין אל
 חיושר' מזקנים וגו' בהנהגות מדיניות שהם הפקודים וכבר
 קדם שגם בהם עומק ורוב דרושיהם הם מאת המפורסמות
 והמוחשות והנמשכות אמר שיעין ופולפל מהזקנים דע כי
 עליו כמה אפרתקי והוא אמרו אתבונן וינצור וישמור שמירה
 הקצוית הנהגות התורה שהם פקודיה מכל אורח שהיה נכון
 על בחירתי עד שאני מונע עצמי בדרכים שאאלימשך ממנו
 הפסד בעיניו הוא אמרו למען אשמור דבריך וכבר קדם פי' דבר
 בפירוש בדרך קצר והוא אמרו אורח שבדרך הרחב שאמר
 שימשך ממנו והוא משל בשעבוד כחותיו ואיבריו ואעפ' שכבר
 קדם זה בחישרת ההזהר מהתאווה הגשמית הוצרך לאמר פה כי
 העיון בדרכים העמוקים צריך אזהרה יותר עצמית לפי שהעיון
 מר' שיפסיד השגתו ממשפטך לא סרתי וגו' לפי שלא יודע
 בשלמות מה הם הדברים המפסידים העיון וכאי זה דרך ואופן
 לפי שלא יקפו התיחסות הפעולות עם המוגי' לולי מצד נבואת
 לפיכ' אמר משפטך כלומר שהגבלתו וחרצתו שפטום בדרכים
 הודתני התיחסו ולא אסור מהם כאלו תאמר באיסורי מאכלות
 קראת לזה שקץ ולזה טמא וליר' בטמאם אולי במסכת יומא
 ונשמת' חסר אלף באיסורי ביאות לזה קראו חסר ולזה קראת

זמה ולזה קראת תכל ולזה תועבה וחילופי יעוררוהו ללב לרע
 עד כי הפעולות והתיחסותם עם מוגי האדם והמנעו ס'
 מהשלימות מהנמלצונו זה הפסוק יראה מהופך שהיה לו
 לומר מה נמלצו לפי אמרתך מדבש לחני כי התיך הוא כלי
 הטעם והפה הוא כלי הריבור ונראה שהודיענו דבר גדול בענין
 הלימוד כי כמו שהדבש לרוב מתיקותו יוכר ערך מתיקותו לפי
 ולא יצטרך להביאו אל התיך כמו שאר הדברים הנטעמים שלא
 יוכרו כי אם בחיך כן בשוה צריך שיהיו הסכמות העיון והוא
 אמרו אמרתך כ' ידועות אצלינו יותר מהכרת מהדבש בפה
 שגם הלצות מהחכמות הרים יהיו ידועות לא דו' כלב כי גם ככלי
 הריבור שהתחלתו הם הגרוך והתיך כי להם ב' מוצאים ולזה
 לא חסו אל הפרת ואל חשינים שהם המוצאים האחרים לרמוז
 שצריך האדם לחיות עצל בריבור אמר חושך אמרו יודע דעת
 והיא הישרה' מפקודיך אתבונן הישרה' ולפי שכבר אמ' כי
 פקודיך בצדתי ואמ' מכל אורח רע כליתי ורגלי וירא שורח
 הפסוק הוא כפל ומיותר אומר שרמז לנו ענין נכבד בהשגת
 השלמות ואקדים הקדמה יש מהאנשים שמטבעם לדרך אל
 האמת הן בעינינים והמנוניים הן בעינינים יש בהפך שאעפ' שהם
 משכילים לא ידריכם סכלם אלא אל המכוכות והרמז יתר
 בבחירת השופטים אחר אמרו יראו אלהים התנה שיהיו אנשי
 אמת ורמו אל מה שאמרת' גם כן יש אנשים שמטבעם נוטים
 אל היושר והאמת וישנאו השקר וכזב ולרשע דומה לזה שנאה
 טכעית להתלהב כנגדם ויש בהפך שיהאבו חסרמה השקר
 ויתענגו בו ולוי שיכריחם השכל או הדת אם הוא בעל דת ואולי
 זה רמזו יתרו אחר כך שונאי בצעו והחברל בין ב' אלה אעפ' שהם
 יראים או חסידים רוצ' לומר בן מי שהוא ירא או חסיד כשבעו
 ובין מי שהוא בכח השכל או הדת העצום ולא יודע החברל
 לעיון והמפורסם אלא בחלק המצות הנקראים פקודים בענין
 תיקון ישוב חמדינו בין בהנהגתו ובזולתו ולזה אמ' מפקודיך
 אתבונן ואתפלפל ואכן דבר מתוך דבר ולפי מה שאני משיב
 באותו חלק מהמצות כאי זה טבע ראוי להתנהג השלם אשיב
 ואשכים שראוי להיות הדיבר' הכלתי נאות' והמרות שנואות
 בטבע איש השלם לא שיהיה כמוכרח וזה יהיה עינויותי שלם
 להכין האמת והיושר

אות נו

כוונת זאת האות להודיע שאם
 חשגת הענינים בלי נבואה ויודיע
 תכסיס הנביא ומדותיו נר לרגלי
 דבריך הוא שם הכלי ששימו בו השמן והתפילה שבו יהיה
 האור הרגל הוא מאיברי האדם המתנועע' וחס הנר אל האור
 הוא חס הדברים אל הכח השכלי הנתיב הוא הדרך הקצר
 המישר אל דרך הרחב ויתחלף בדרך הרחב כשהוא נודע לכל
 ולכן נקראו הולכי דרך אורחים אמר ארחת ישמעאלים חל לא
 נודע כי אם לחיידים ורמו אל הידיעות שהם נתיב אל השגת
 השלימות התכלית שהיא דכקות האדם עם השל' לא ירד
 ממנו אמ' ששלמותו יתבדר הכלתי משער המטפיע לאדם דוח
 קדשו והוא נר כשיודע קצת המצו' המעשיות והמוכרי' שיתנהג
 כם והוא אור להודיע האמיתיות בסודות הנמצאות והמצות
 אמר נר לרגלי כי נר מצוה ותורה אור ופי' יחס המצוה אל
 הנר יחס התורה אל האור נשבעתי ואקיימה תכסיס הנביא
 אחר הפרישות והסיונים אולי מנין שנשבעתי לקיים את המצוה
 שנאמר נשבעתי ואקיימה ואולי נדרים סייג לפרישות כמל'
 הנזיר ודומיהם ב' שמסתכל זה המציאות וזוכר תמיד איך הוא
 תולך אל והפסד והכלייה והוא אמרו קטשפטי עזקך כלפי
 העונשים

הוא אמרו כמעט כלוני בארץ מושכי בעשותם הפך הפקודים ואני לא עזבתי פקודיך כחסדך כלומר עם כל הרדיפות שהם עושים לי הנרדף לי יכולת בעשיית המצות מאי זה מין שיחיו אבל העיון הוא נטרד ממני לסכה זו ולפי אני מתפלל שתחיני מחסרונכי ומשרדתי כפי גדול חסדך עז שאם אוכל לשמור כללי חסדות ואם לא אוכל לשמור פרטיהם והוא אמרו ערות פיך ולא אמרו ערותיך

אות הל

זו האות תודיע מנגד תשיעי והוא עומק הדרושים לעולם ייגו' היות סכת עומק הדרושים לרוחק מעלת הנושא שהתכלית בידועה הוא להגיע ולהשיג כפי האפשר וזוהא תכלית כל עיון אמר לעולם בלא שינוי כלומר אתחיל ודרך שהוא שלמותך כמו בדבר יי' שמים נעשו וגו' ומכוחו אצל בראשית ומתורגם בחכמתא אול' בראשית כמו מאמר הוא דכתיב בדברי שמים נעשו נצב בשמים כלומר שאין דרך לנו בשום צד בעולם להשיג מציאותו ואחרותו אלא באמצעות הגלגלים ותנועתם שצריכים אל מניע הוץ מהם וחמניע מניע עז הגיע אל הסכת הראשונה מחוייבת המציאות בעצמותו ואלו הנושאים הם רחוקים ממדרגותם בעצם וכמצאות ואמרו נצב ולא עומד ולא שוכן להורו על עמידתו בעצמותו ודקותו וחגיגותו לא יצטרך אל הסמך בשמים ולא בנמצא זולתו כי הוא ממציאם ודומד' לו נצב לריב כלומר עומד למעלה מהם לדור ודור אמנתך וגו' להיות נושא כל דרוש מהדרושים המעולים מיום שנבראו לאין תכלית מסם ואילך והוא אמרו לדור ודור אמנתך כלומר קיומך ששמת בהם עז שכוננת ארץ שהיא היותר שפלה וחסר ואישיה משתני' ובפסוקים היא קיימת לעד בכסמיה וכניה כלומר דוממית וצמחה וחיוניה כלליהם קיימים וידאג' שיש לה כחות ולכו לאי' תכלית וחבלתי בת איך יושג ויסקף למשפטך עמרו וגו' ג' שהדרושים השכעיים הם נושאים בעלי שינוי והפסד והוא אמרו למשפטך פי' לעונשיך ונתן סכת החפסד בדרכים הא' מצד תנועת הגלגלים והוא אמרו היום שרמו אל התנועה היומית שמכריח אל שאר המתנועעים שימשך מצד הרפכות ולסכה זו יפסדו הכ' מצד החשגה האלוהית עשה שיראו מלפניו הוא אמרו כי הכל עבדיך שתגזור הפסדם כאשר תרצה והדבר משתנה איך לא יוכל המעיין לגזור עליו יסוד קיים וגו' בוללת לעולם לא אשכח וגו' אך אני וגו' רצה להפליג בעומק הדרושים כי גם הפקודים שהשכל אינו נפרד מהם לפי שבם היותו ועמידתו בהנהגתי בעצמי כאלו תאמר במאכל במשגל ושאר צרכיו גופיים גם הם ימצא עומק מצד הגלגלותיך שהם קרובות אל השכחה עד שאצטרך לזרז עצמי גם וגם בחלקי הכ' מהפקודים שהוא מהנהגתו מזולתו יצטרך לדרישה והקירח עצומה כס ויעוד אלהי טרם תגיע לי תשובה והצלה מאנשי שיש לי עסק עמהם אול' בסוף בתרא חרצה להתחכם ועסקו כדיני ממונות שאין מקצוע גדול בהם לולי תורתך שעשועי וגו' כ' חסרון התשוקה להתעורר בחשנת שלימותו כימי שלא ירע תועלת דבר ותכליתו איך יתלבש מתאוה וחשק להשיגו הוא אמרו לולי תורתך שעשועי אז אכרתי בעניי חשדוני כלומר שנתנה התורה בנבואה תודיע העיון ושלמותו ותעורר לבות בני אדם אליו ותעורר בענין הנושאי כלליהם ופרטיהם עד שתשייר א' העיון ורמן בזה שהתורה תעמוד כנגד חמתה נגד שונותי בני הפסוקים לי קו רשעים לאבדני ערותיך אתבונן סכת

הרגלו עם אנשים רעים הן מהאומות הן מאומתינו ואין זר דומה לאמרו זדים הליצוני ולא לספלו עלינו כי שם ידבר ברודפים אחריו ומתוכחים עמו אבל זה דבר באיש שלם שקרת המקרה היות מושבו עם אנשי זדים וההרגל טבע שני יעוות שכלו להמשך אחריהם כאמרו ויתערכו בנוי וילמדו מעשיהם ואמר שהשלם יאמר כמתאונן יבשו וימח שמם מהאנשים שבשקדם ובפחזותם הנרה סכה להשות דרכי ומנהגי לקלקלם באופן שאכוש ואחרי חסר מסדות ומעיון ויתרחקו ממני השלמים אבל אני אתרחק מהם ותחלה אשיח בפקודיך שהוא שלמות המדות כמה שיתכן בו מצוה ועבירה וישובו לי ויאך ואלמד מהם חסינים והמוסרים והאזהרות כמה שלא יתכן בו מצוה ועבירה יודעי ערותיך כלומר וכשירא חטא יתקדם אליו או אלמד סודות התורה וסתריה הנרמזים בערות ימשך שארע לחקור טעם אפילו בחוקים עד שיהיה לבי שלם כהולא נבון כל זה האעשה ואשתדל למען לא אבושי וכונתי לתת היסרה ח' שא' מעיקר ההתנגדות החמריית הוא ההרגל עם הרשע וצריך להשתדל ככל ענין להתרחק מהם ולהתחבר עם יראי השם כי ההרגל טבע כאדם

אות הכף

כוונת זאת האות תשלום המתנגדי' הכאים מצד השכע כלתה לישועתך מנגד ה' מנגד לאות הבא לכח השכלי כמעט יכלה ויאבד מצד טרדו ויתעמל להשיג המכוון האמיתית שהיא שלמות העיון ואין זה דומד' למנגד ראשון כי שם ידבר משאר נפשות וכאן ידבר משכע כח שכלי מעצמו מצד חיותו אנושי ואמר הישרה הו' שיתן כח בעיונו כדמות מתון תקוה ותחלה הוא אמרו לדברך יחלתי אול' למה היו הפרטיות כדי ליתן ריוח למשהבין פרשה לפרט קו' להריוט למד מההדיוט' כלו עיני כי הייתי כנארי בקיטור' כמרחימי עבדך יש לי להקדים שכחשגחך שלמות העיון יש חלקים שלא יושגו רק בנסיגות והשרות החושים במוחשים והקפתו באופן שיוכל לעשות גזירה כוללת והאדם בטבעו חסר ומלא יגון ואכל כי לא ישיגו חושי אמרו כמח נמי עבדך שהם קצרים מתי תעשה ברודפי משפט פי' מתי תשים שווי בכחותי ואיברי בפעלים ומתפעלי' שמצד הפכיותם ופעולות והתפעלות הם רודפים לי תמיד כי המשפט משקוט ומשוה הכתות ומשים שלום ביניהם והם מנגד ששי מצד טבע השכחה ומנגד שביעי מצד קוצר החיים ואין תיקון בזה רק תפל כרו לי זדים כל משפטך אמונה כמעט כלוני בארץ כחסדך חייני אלו הפסוקים יודיעו מנגד ברומה למש זל לא למד לא עושר מואם באחרים עושים וזהו ההבדל שיש בין אלו הפסוקים ובין לפסוק זדים הליצוני ופסוק שפלו עלי שאותם מצד חקירתם ועיונם אבל אלו הם כמו היות דורסת כשאלו גדולה שנאה ששונאים עמי הארץ לתח וכו' ולזה אמר כרו לו זדים שיחות לכשלו מן העיון מקנאת' כמרח ששמתי עיוני ומחשבתי להשתדל בלבד אשר לא כתורתך שהיא קנאת סופדים להרבות הכחא אבל זאת הקנאה לכשל הלימוד והעיון גם האמונה והמצות המעשיות שהם אמונה וקיום לנו בכללם כלם שאין בהם נפתל ועקש כלם שהם כלם מעמידים ומקיימים אם בטבע אם בסגולה והם רוצים לבטלם ממני עזרני באופן שתחיה רדיפתם שקר וכזב ודבר שאין בו ממש והוא כמו אויבי שקר שונאי חנם גם במצות הנפקדות בשכל האדם שהם הפקודים רוצי לבטלם ממני והם מתנהגים כהפכ' כגניבה וגזילה ותחילת ודומיהם והם מכלים וישובו ומפרידים חקיקתך

יכוּיכוּהוּ ואני כאשר אענין עיון דק בפקודים אמצא כם דברים
לא ושינס השכל בחקירתו כמו שקדם שלחם יש הגבלות
אחרות לא ושינס השכל ולזו יש להמשך אחר הקבלה והוא
אמר אני בכל לב אצור פקודיך ואין זה דומה למה שאמר זדים
הליצוני עד מאד וגו' כי שם ידבר בטענות שהם טוענים בחווק
דעותם וכאן ידבר כמה שהם מקשים מקצת דברינו על קצת
דברינו ועוד שמה ידבר בדרושים עצמם וכאן ידבר בענין
ההצעות ואמרנו שפש כחלכ לבם אני תורתך שעשעתי רצת
ללמוד לנו ענין גדול בענין העיון שצריך המשכיל לעיין היטב
ולחשבר מהמעד רגליו והוא שלפעמים גניח סברתם הנכזבת
ללמוד פנה אחת תורית שהיא יותר עיקרית ממדת שאנו
מניחים בסברתם ע"מ הרמב"ם ז"ל בספרו הנכבד הניח סברת
הקדמות ללמוד ממנה פנת המציאות לא שהיא יסבור כן כי
הוא ז"ל אשר ישתדל ליסד טענות מכריחות כנגד הפילוסוף
בקיום החדוש והיתח כוונתו ע"ה שלא להיות אמונת המציאות
מסופקת כמו שאר הפנות שאם לא סברת הקדמות וכמו
שהוצרכה התורה ללסקל כל הסרון מאתו ית' ולהורות שהיא
משגיח בפרטי כל דבר וברה תורה כלשון בני אדם להגשים
האלוה יתברך באמרו עיני יי' אזני יי' כמו שקדם כזה פירוש
הפסוק לפי שפש כחלכ לבם ולא יבינו האמת כאשר הוא צרי'
אני לשעשע תורת המורה שלמות כי כפי ענין וענין צריך
להכיר הלשונות והוא לשון שעשוע שהוא לשון חלקות איש
חלק דמתרגמין שיעע כלל להחליק ולהישיר הבנת הדברים
ולא ישעו באלו הלשונות ולפי שכהצעות צריך להשתמש בלש
הדרכים הודיע זה בענין ההצעות והוא סנה מסכות הסתירה
שכתב הרמב"ם טוב לי כי עונתי למען אלכוד חקיך זאת הישרה
ו' שלא ילמד בקרי וכאשר הזרמן בתענוב אבל יענה נפשו
ויכניענה בעיון כשאזל אין התורה מתקיימת אלא כמי שממית
עצמו כהאל שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל ואמר אף
חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי ואז ימהר
עיונו בדרכים שלא יודיע תכליתם עדין כמו החקים וההצעות
עוד שיתענה בהשגת הדרושי וכנתנית טעמי החקים ולא יכלה
זמנו בהצעות והוא אמרו למען אלמד חקיך טוב לי תורת פיך
מאלפי וחב וכסף הישרה זה שלא ישים בלימוד תכלית אחר
רק ללמוד ולהשיג מדה ששפע כאת השם יתברך ולזה אמר
תורת פיך כאדם האומר כוסף גדול שלי להשיג המאמ שיצא
מפי המלך בעצמו ולהכינו ולא ישים תכליתו מכבוד והעושר
ולזה יקוץ בהצעות ובשום ענין כעולם כי הוא כשבעו עסקו
ויכסף לדעת כל דרוש ודרוש וכל מה שאיפשר לשכל האדם

אות הי'

זאת האות תודיע הישרה וההתנגד'
הבא לאדם מצד המרכבה והומרית
שהכח הטבעי יחלש בטבעו לזאת
הסבה ואין זה התנגדות מהתאורח החומרית כי היא העובדת
מהמנהג הטבעי לבקש המתורו והוא מונע חמושי ומשכו ממנה
שמנה מתנגדים כאשר יבאר ידיך עשובי ויכוננו הכינינו ונו'
אשים במספר מה שיעלה בידי ממני ההתנגדות האלה הא'
היות הנפש המשכלת דבקה עם שאר הנפשות שהם הצומחת
והענינית ואי אפשר המצאתה בלתם והן פועלי באדם ראשונה
זמן רב טרם המשכלת ולזה יש לזאת הנפש המתנגדים שהם
כל כחות אלן הנפשות שהם נוטים אל ענין החומרי והודיע
הישרה אל זה כשאמר ידיך עשוני ויכוננו כלומר הש'
כאמצעות האמצעים שהם וידוע עשאוני מה שאני כן פירוש

המורכב האחרון ויכוננו מגד אל כנך כלומר חסיבו איברי
וכחותי כל אחד ואחד מהם על רחמים והכן כאשר הוא
בו בלי שום שינוי ברוב המין ועל צויתני במצות וזה יורה שאין
הנפשות האחרות יכולין לנגדו אבל המשכלת הטבעה לנצחה
אלא שצריך עמל וטורה כמו הדברים העמוקים שצריך לטרוח
בהבנתם והוא אמרו הכינינו ואלמדה מצותיך כלותן ליבינה
להבין מצותיך כלומר כיון שצויתני שאין לצוות דבר שאין
ביכלתו לעשות ורמו למה שאמ' טוב עשית עם עבדך כי שם
דבר ככחינת דרכי הלימוד וההצעות וכאן ידבר ככחינת
וההתנגדות הכחות ואפילו שרמו באומרו ויכוננו למה שאזל
רמ"ח איברים כנגד רמ"ח מצות עשה וכנגד סמ"ח לא תעשה כיון
גידים ועורקים ולזה פרט מצותיך יראיך יראוני וישמועו
כלומר יראו הנהגתי והשתמשתי בכלים ההם וישמחו שאנו
משים שלום בהשתמשי בחושים בין הנפשות שלא אשתמש
בענין החומר אלא באופן שלא יזיק אל הנפש המשכלת ולא
ישתמש בענין השכל רק באופן שלא יזיק להם ואיך יהיה זה כי
לדברך יחלתי פי' כי אני מיהל ומקוה בהשתמש בס' רק להשיג
גזירת החמתך שהיא מעולה מאד שהוא הדרך והוסיף כיאור
שמאכליו משגליו לבושו וכוונתו וטוילים כלם לקו' עבודת השם
לקיום חמין והוא יש ולזה הוא מהכרח שלא אבקש מותרות
זה כשאזל ולא נהיית אפילו באצבע קטנה ואין זה דומה
לאומרו ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד כי שם ידבר שמצות
התורה וסדריה ישרו האדם מנפול ברשת התאות המתוריים
מבלי ביטול הכרה וכאן ידבר על טבע הנפשות וכאם שטבע
הנפש המשכלת וכחה להישירם כלם באופן שלא יזיקו זה לזה
ידעתי יי' כי עזק משפטך וגו' זאת הישרה ג' תודיע שכל אדם
ראוי לשים דעת כי המבקש המתורות ומשתמש בחושי לא
בכוונה הנזכרת לא דיו שינגדוהו בעיונו בהשגת שלימות הש'
שהוא הדבקות כי גם בעיונו וכחומרנו ונגדוהו ככ' בחינות הא'
מצד הטבע הנגלה שימשך עונש הפעולה כאלו תאמ' המשגל
ישחית נפשו ויכרה מאורו ויפיל שינוי הבלען יקלקל
אצטומכתו וכלי העיכול ועלן אידים כראשו יבלבלו מוחו
ויוליכו הביולות ושעול ולזה רמו באומרו כי עזק משפטך
כלומר עונשי המתורות מצדוקים ומתיחסים הב' מצד סגולות
הטבע כי המבקש מותרות בהשיגו אהת יוכיפו כוסף לבקש
יותר וזר לאין תכלית חסור מכנה זו המדה כל ימיו כאלו יתד
באמנה קבוע בלבו באזל משיבוע רעב ועוד אמרו זל מתחלה
הולך ואח' אורח ואח' איש הוא אמרו ואמנה עניתי הוא
אמר ואלך תשוקתו והאריך אחר זה בהתנגדות התאורח
החומרית שהיא באות וא' לפי שחתאורח תתחלף כאנשים
בהזקק והולשא כפי חילוף מזגם ולזה הביאו פה ולפי שזר
סבת כל חטאת האנשים אמר יהי נא חסרך לחמני כאמתך
לעבדך והאת הישרה ל' תודיע שמחסדו ית' הוא על בני אדם
לנחס אות ולדבר על לבם לקבל אות בתשוב' ובכחירת השוב'
הסתפקו בכרחי והוא אמרו כאמרך לעבדך פי' כשהסכמת
בבחירתו אמרת ואתה תמשול בו וכשהסכמת באמונה אמרת
אם תטיב שאת זה ראו להיות מוסכם בשכל כי אין צורך בארץ
אשר לא יחטא יבואוני רחמיך ואחירי מנגד וגו' כי לפעמים
מתחלת היצירה האדם רפר' המוגן הלש' המרכבה ואין לנ
פשיעה בו ונגדוהו בעיון רחמי הש' לתת בלבו להיות שעשוע
נפשו ההשתדלות בתורה ובדרושיה ויתקן מזגו כפי האיפשר
אזל במסכת אבות אברהם אבינו עקר היה ותקן מזגו יבושג
זדים וגו' ישובו לי ויראיך וגו' זה לבי תמים בחקיך מנגד

שהוא זריו בהם ולא יאכר אפילו רנע מצד השתדלות בערכיו
 וכאלו רמו בכ' הפסוקים האלו שלא יקל כח העיון מפני המעשה
 ולא המעשה מפני העיון. הכלי רשעי עורני תורתך לא שכחתי
 הודיע בזה התנוד' צרכיו שהוא אכוש בהם שהוא מה שיטללוהו
 הרשעים באונס ד' קמחי פירש עורני מלשון עדאה תרגו' שלל
 וכל שזה רמו בגלות כמס' וארנוניות ומרז' שהוא ראוי כמו לתת
 למלך חסד או רומה לו דבר מוגבל אבל זה רומז ודומה למח
 שא"ל מוכס העומד מאליו שאין לו קצבא ואמרו בעירו חמירא
 דבני חילא ומבמושלים ושגזלו' וחומסים ועליהם נאמר מלכות
 זרון ואמר כי עם הצרחה הואת תורתך לא שכחתי וזה כשאקבע
 עתים הפנויים ממלאכתיו ובקשת צרכי והוא אמרו חצות לילת
 וגו' הישרה חד' שאודה הש' כליל שאין לו מעיק אמרו ז"ל כשם
 שמכרכי על הטובה כך מכרכי על הרעה על משפטי צדק על
 העונשים שתענישני שהם מצודקים וראויים לפי מעשי כאמרו
 תחת אשר לא עבדת את יי' אלהיך ועבדת את וגו' ומאנשי אכזרי
 לכ' רחוקים מצדקה ומסירים בניהם מתלמוד תורה כדי שלא
 יוצאו ממונם כשכירות מלמדו וכדי שיסעו למלאכתם ואח"כ
 יבואו להם מקרים יוצאו בהם כפלי כפלים לפיכך אמ' משפטי
 צדק. חבר אני לכל אשר יראוך ולשומרי פקודיך הישרה ה'
 אולי שרוב עוניי וטרדותי לא יוכל לקבוע עתים לתורה אמר
 שהתחבר עם ראי הש' וידע הנהגתם וכל הרברים שבין אדם
 למקום שאינם שום נזק ולא תועלת לאדם כזולתו וידעתם
 בפנות התורות והתחבר עם היורעים בכל חלקי המצות שבין
 אדם לתבירו והוא שומרי פקודיך חסדך יי' מלאה הארץ הקיך
 למדני כלו' ולא התיאש מהשיג השלימות והיא הישרה ה' שלא
 יאמר אני באפס תקוה להשיג הידיעה בשכיל שורח עסק צרכי
 ההכרחיים והתנצל אמ' שחסד הש' מלאה הארץ וישרהו לדעת
 גם החקים וכש' טאר החלקים שהם יותר מכוארים אע"פ שלא
 יוכל להשיג היסודות שהם חלקי העדות ואז"ל שנינו א' המרכה
 ואחד הממעיט וכלבד שיוין לבו לשמים ורמוז בזה שלא יאמר
 אדם כיון שאיני יכול להשיג הכל לא יועיל לי קצת ולפי' אמר
 שתכל לפי הדעת ורחמנא ליבא והשתדלות כפי כחו בעי'

אות' באופן שתהיה אמונת קיימת למצותיך לפי שיש בהצעותי
 סדרים מנו שידבר כם ורך החקירה ענינים המתנגדים לבלתי
 הכיניי א מעשה רק אל העיון או שלא הכנע למצוה אלהית כי
 אחקר כם אי אפשר שימצא מצד האלו והכנה לתתו למעין
 הישרה הב' ואומ' כדרך משל מהסכים ללכת א העיר מה
 וידע באי זה רוח או צד היא מיושבת אבל לא ידע פרטי הדרכי'
 שהם מתקמים פעם לצד זה או שיהיו לפניו שתי' כל שיפדו
 וירחקו אם ההולך הוא פקחשים עיונו ומחשבתו בכל הצד
 שחעיר מיושבת ושימהו כיתד נאמן וזהו שלא יתרחק ממנו
 כך צריך ליזהר בעיונו שלא יכללוהו מבוכות ההצעות
 והחקירות הנעשות כם פעם דבר פעם הפכו ושים כיתד נאמן
 שהאלהית צוה לעשות מצוה מוגבלת ויכנע כמעשה ויאמן
 חידוש ידיעה והשגחה ויכולת ולא אמר בה עדות ואם ממין
 דרושו למי שיש שם תבונה כמו שטעו רבים בדברי הראב"ע
 והרמב"ם ז"ל אבל לומר שהמקום צוח כך אין מקום לשעות
 שרם אענה אני שוגג ועתה אמרתך שמרתי הודע בהישרה ג'
 והוא בהיותו בהצעות לא יגזור רק ישים עצמו כשוגג ופתי
 ואפי' בדברים שאינם כנגד המצות אענה מנחת ענין כלומר
 שרם אענה בענין הדרושים רק שאני משתדל בדברים שהם
 כמו הצעות אני שוגג ופתי ועתה אמרתך שמרתי כלומר ועתה
 שעיינתי בהצעות ודרושים אני זוכר הגזרה המוסכמת בחקירה
 שכלית באופן תסכים אליה והוא אמרו אמרתך וכוונתו לומר
 שהמשכיל אין ראוי שיסתפק בעיונו אבל הוא קיים כרעתו כמו
 שא"ל ותחו כסום כפרד אין הכין פי' שפעם דומ' א טבע והחמור
 ופעם אל טבע הסום טוב אתה ומטיב לבדני חקיך הודיע
 הישרה ה' והוא כשיקוץ כרוב ההצעות ואין מגיע לדרוש
 התכליתי הנכסף שצריך בעצמו ענין החקים שאר' יגע בדיועת
 עשייתם וכעשיית' וטעם לא נודע לו ויהי שוב שהש' הוא טוב
 בהחלט ומטבע השוכ הוא לחיטוב וזולתו ולא ישרים על צד
 הנקמה והרריכה אל ההפסד אל' להועיל ולהשיב כאחרית
 כאשר נראה שיש לחקור שיש בחוקים האלו סגולות נכבדות
 כם אנו נשענים וקיימים לדור דורים כאמרו כי מי גוי גדול
 אשר לו אלהים קרובים אליו ומי גוי אשר לו חקים ומשפטים
 צדיקים וגו' כלומר שזה זכות ושפע מסגולות זה המעשה כמו
 שכתב הרב רבי נסים ז"ל כן האדם בהצעות ישיבו וידריכו
 האדם להשיג הענין הנכסף בשלימות ואחרית ולזה אין ראוי
 לקוץ בהם טפלו עלי' שקר דמים וגו' טעם כחלב לבם אני
 תורתך שעשעתי והוא שישמור במקומות שקל לו ההכשל
 והטעות וזה במה שהניחו הודים שאינם נכנעים לדת האלהית
 ולקבלה נכואית רק למח שהשיג שכלם כחקירתו וכל עניניהם
 בכל החכמות כמו פקודים מתורתי שהם חלק המצות שהשכל
 יגזרם ויצום וכזה יוצו להקשות לנו מתורתנו ואמר ע"ם
 השכל הנח בתחלת עיונו לא ישער במצא בלתי גופי והטפלו
 עלינו שקר בשאמרו שתורתך תגזור כן באמרו עיני יי' ירי יי'
 ותחת דגליו יבחושים ורה יי' ושמע יי' וידבר וזה לפי האמת
 יחיה כנגד פנת האחרות או השכל נושא להאמין בתחלתו
 ויבאו יש מיש ראה מבראשית ברא אלהים וגו' ופרשו הבית
 ב"ת הכלי כלומר בדבר שהוא ראשית וקדמון שהוא יש עשר
 ראשיות אחרות שהם השמים והארץ ולפי הנבואה והדקות
 גם זה לא יאות אל פנת האחרות ותשובות אלו מכוארות
 בפירושי התורה והכונה לומר שמעו שהם רואים ענינו מיוסר
 על אדני השכל והוא לוקחו פקודיך והכונה לומר שמעו שהם
 רואים ענינו מיוסר על אדני השכל כל מה שלא יאות לשכלם

וכיבוזה

אות הט

בזה האות תודיע וישרות והנהגות
 אשר יעשר במתנגד אשר מצד
 ההצעות הצריכות בהשגת הדעות
 אמיתיות שלא יקוצו וישערו כם טוב עשית עם עבדך יי'
 בדרכיך הודיע הישרה אחת שישכיל' אלכו לומר כחו ולחשיג
 כל החכמו' אם יעזרני הש' והכניע עצמי בעיון והוא אמרו עבדך
 לא כמו שאם שרמות לאויל חכמות ולזה בטעם לא יפתח פי
 כלומר השער אל הוקנים אבל צריך שיאמר אתה יי' עשית טוב
 עשית עם עבדך יי' כדרכיך פי' כמו שגזרה חכמתך לא תושער
 נתת כח באדם להכין ולהשכיל להשיג קשר המציאות וסודותיו
 וסוד התורה טוב טעם ודעת וגו' יש לי להקדים קודם שאפרש
 זה הפסוק הגדול ההצעות החכמות כמינים האחד שאינה מכוונת
 לעצמו אבל היא הכנה והישרה ונתנת טעם למח שהוא אל
 הצעה הוא שרמו באומרו בזה הפסוק טוב טעם ודעת למדני וזה
 כמו מלאכת החניון לשאר החכמות חכ' שהוא מכוונת לעצמת
 לא שחיא קודמת כסידור הלימות למח שאחריה ומה שאחרית
 הוא יותר מעולה אבל הקדמותיה מכוארות כחכמה שלפניה
 כמו חכמת השבע לחכמת הלאות או חכמת התכונה עמה הוא
 שרמו באמרו ודעת שהוא אמת בעצמו כלום מכוונת לעצמו
 לפיכך אמר כסתפלו טוב טעם ודעת שהם ההצעות למדני

הכרחיים הם נמצאים ביותר סידור איברי הכח וכחתיים לא
 יכטלו על הרוב ולזה אול' בדין טריפות אולינן בתר רובא וכדין
 סרים ואילונית והיגנות הם כמותות כשלא ישיגו ומפני
 שאינם נמשכים אחר הנהגת השכל הו' רק אחר התאור
 הבחמית וזים הליצוני עד מאד זכרתי משפטיך ופסוק הכ'
 תשובה למחלקים ההשגחה והידועה מהפרטים הוא לשון
 הלצה יאמר על לשון הטעה ואיפשר שתוכו מגונה כמטבע
 מווייף שיפוחו כדמות מטבע טוב ונקי ולזה יקראו קצת
 ההקשים ההטעיים הלציים ובאצרו הליצוני רוצה לומר הטעוני
 עד מאד ולא הספיק לומר מאד בראה שהם מניחים שלשת
 טענות לאמת דעתם הנפסד ומופתים הנפשיים לחמשך אחר
 דעתם ולזה נקראו הלצה ואמנם כוונתם לרע לפי שהם זכים
 בטבעם שיוכלו לחמשך אחר דעתם ולזה נקראו הלצה ואמרם
 לית דין ולית דיין כי אין איפשר שידע עניינים האפשריים
 טרם היותו וישאר טבע האיפשר בקיומו ורוצה לומר שלא
 יהיה המחייב או לא היותו נמנע והרמב"ם ז"ל השיב כזה ואמר
 שכמו שאי אפשר להשיג איכות ידיעתו מצד שהוא האמיתי
 כך אי אפשר וכו' הב' כיון שהידועים מתחדשים ימשך
 שהטבע יתחדש בידיעה כהתחדש הידוע ואם כן אינו אמיתי
 והרמב"ם זכרו לברכה משיב שאינו קבוי כמו שאנו קובי הידיעת
 מחידוע אבל הנמצאות כלם קבויים המציאות שלהם ממת
 שפיצויר בו יתברך ואם כן הם נתחדשו ממנו לא שהוא
 יתברך יחדש מהם הג' רוע סידור המציאות השפל
 בעדיק רוע לו ורשע וטוב לו וכבר דברו על זה הנביאים
 והחכמים ואמר שעם היות שהם מפתים אותי באלו הטענות
 לסלק ההשגחה והידועה ויראה כתחלת העיון שהם טענות
 צודקות אני לא גשתי מתורתך ולא מעדו קרסולי וזה
 בטענת שלישיית זכרתי משפטיך מעולם י' כלומר שמימי
 קדם היר' בראה הנבולים לתת לצדיק כצדקו כמו שראינו
 באכות ורומיהם ולרשע כרשעתו כמו שראינו במבול ובפלגת
 וסדום ומצרים וזה רוצה לומר בכשפטיך פירוש השכר והעונש
 ואתנחם היום אף על פי שאינו רואה התנהג זה הנבול עתה
 זלעפה אחזתני מרשעים עווכי תורתך כלומר עד שהרשעים
 הנמורים שכמדדתם ובחירתם הרעה הם יעזבו התורה אף על
 פי שיבינו ויכירו השלמות ועם כל זה הם כאופן מהחזק
 וחכריאות עד שזלעפה גדולה אחזתני בהם והיה הקושי
 החזקה מרשע וטוב לו כי בצדיק רחוק שימצא צדיק גמור
 לגמרי והנה מצד מה שאנו זוכר משפטיך מקדם הוא הוראת
 חזקה וראיה אמיתית על הידיעה וההשגחה הפרטית ואני
 מתנחם מהזלעפה שאחזתני מרשעים ונתן הסכרה בזה
 החסרון שנמצא בצדיקים ורצה השם ית' שיהיו לרשעים והם
 מכת מרדות כי אין השי' מעניש בהשגחתו הפרטית אם לא
 באמצעות שלם בראול' ונקה האיש בעין בזמן שהאיש מנוקח
 מעון המים כודקים את אשתו ואנחנו חסרים היום מהשלימות
 עד שזמירות היו לי חקיך בבית מגורי כלומר מחלק עדות
 שהם סודות התורה אינו מבין שום דבר ולזה החקים הם
 לי כגלותי וכשפלותי והוא אמרו בבית מגורי כמו הזמיר פירוש
 כמו מצות אנשים מלומדה וכאנשים הלומדים שיר אחר ולא
 יחוו להבין ענינו על דרך אול' גמרא נמור ומורתא תהא
 כלומר ללמוד בדרך שיר לא כדרך הנכרה אמיתית ולזה אינו
 צדיק שלם שענינו הרשעים בעדי זכרתי כלילה שמך י'
 ואשגרה תורתך כלומר שם הייתי זוכר אפילו בעת צרותי
 ותוא אמרו כלילה שמך י' ושלימותך להבין סודות הנמצאות

אות החית

שכזה ארע להשיב כל הקושיות והטענות שהם טועני ומקשים
 על אמנתך אזאשמרה תורתך בשלמות ורמו כזה כי סיליק
 ההשגחה והידועה יהיה חסרון בחקו יתברך וכוונתו לומר שאז
 יראה השם יתברך השגחתו הפרטית להעניש לרשעי ולהשיב
 לנו זאת היתה לי כי פקודך נצרתי כלומר זאת הצרור
 והמריבה היא לי שאני רואה צדוקרע לו רשע וטוב לו לפי
 שכל השתדלותי ועיוני שמתו בחלק הפקידים שהם המצות
 הנפקדות בשכל האדם והנהגתו החומרית אבל חלק המצות
 שלא ישער האדם מלאו וכל שכן חלק העדות וחלק המשפטים
 שהם חלוקי העונשים לא שמתו לבי להם שנראה ממעשי שאני
 מכוין לעבודת השם יתברך ולא לעשות צרכי כאשר אראר
 חיים כי גם הנערים ירצו ללמוד דיני במנות כדי ללמוד
 טענות כוונות וברמות להיות כעודכי הדייני וייראה כשלמדו
 הלכות שהיטה ובדיקה או דיני תפלה וזכרות ואיסורין

כוונת זאת האות להודיע
 הישרות וההשתדלות ל'
 לרנצל מרשת דרכיו

ההכרחיים התמידיים והמונעים אותו מהשגת שלמותו והוא
 מונע שלישי ולו הישרות ששה חלקי י' אמרתי ללמוד וברך
 אמר הישרה הראשונה שהסכים בלבו להיות חלקי י' כלומר
 הישרות נפשו ולא יחוש על אישו ומינר אול' שחורות כעורב
 שמשחיר פניו על דברי תורה כעורב שמשחיר עצמו אכזרי
 על בניו ואמרו ללמוד דברך ע"כ אמרו ללמוד על דרך עץ
 החיים כי כבר קדם שפירוש דברך למה שנזרה חכמתך אשר לא
 תשוער והיא שלימות הנפש שגם כמהותה נכזבו החוקרי והחיי'
 האמיתיים היא הישרות חליתי פניך בכל לב חנני כאמרתך
 שלא יאה הומה לאסוף הון אלא לחשליך יחבו עלי י' והוא
 יכלכלהו כלומר פרנסה והוא אמרו חליתי פניך בכל לב כלומר
 השליך חולי של עוניו לך בכל נפש כי כבר קדם פירוש אחלי
 שתחנני כאמרתך כלומר כפי מה שנזרה חכמתך כי אין לך
 נמצא שלא תתן לו די מחסורו חשכתי דרכי חשתי ולא
 התמהמתתי הישרה השלישי שלא יחשב דרכיו כלומר צרכיו
 והכוונה היא לומר שאם תסתפק כהכרחי המעטיספיק לי ויבוא
 בחשבון ויש לו נבול אבל מבקש מותרות אינם כאים בחשבון
 כי לא יספיק לו כל העולם ואשיבך רגלי אל עדותיך
 מהמשך אחריהם לא בעיון והם העדות שהם סודות התורה
 אמרו ואשיבך אות למה שראיתי בספר מאזני המעשה כי
 ההסתפקו יחלק לכמה חלקים ויש מותר דומה להכרחי ועליו
 אמר ואשיבך רגלי אל עדותיך אחר כך ראיתי בחקרא רכתי
 בפרשת בחקותי אמר דוד לפני ה'ה רבוננו של עולם ככל יום
 חייתי מחשב למקום פלוני ולמקום ירדת פלוני אני אלך והיו
 רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ורוצה לומר
 שכוונתו של זה שהיה מחשב להשיג אותו מותר והיה חוזר
 בו כדי להשתדל בעיון לפי שהיה רואה שהיה יכול להסתפק
 בלעדיו ואמר בתי כנסיות ובתי מדרשות בראר לי שני
 פירושים האחד הוא בית הכנסת הוא בית של תפלת
 שמכונסים בו עשרה ובית המדרש הוא בית העיון

השני גם כן כנסת הוא בית דיעוין אלא שבו עיונו כדברים
 המפורסמים והמוסכמים בפירוש המצות בית המדרש הוא
 בית החקירה כאלו תאמר סיכותיו וטעמי המצות וסודי
 התורה וסודותיה שראוי להעלימן מהחמון ואשר במעשה
 והוא אומרו חשתי ולא התמהמתתי לרמוז כי לפי שמעשיות
 שלהם גדלים בעשיתם בעצמותם וסימנים יודעים אמר

ושנמנוך על הקברה ולא נבקש מופתים כדי שלא נטעה
בעשייתם לפיכך שב ואמר / הנה תאבתי לפקודיך וכבר קדם
שנפקודים הם חלק המצות נפקדות בשכל האדם / וכונתו
לומר שדברים שהשכל האנושי לו כח בהשיגו בהם הנה ראוי
לחקור ולבא על תכליתו ולומר בעדקתך הייני שהיא צדקה
שעשה הש' עם האדם שנתן לו כח להכין ולהשכיל בו יהיה
עדי עד /

אות הו'
כוונת זאת האות להודיע הדרכים
והתחבולות להורות שישתדל
לעמוד כנגד המשחית המונע
שהוא התאוה החומרית והוא אחד ולא הישרות ויבואונו הסדיך
וגו' אמר שהישרה האחד היה לעיין בכל מדה ומדה שני ראשי
החבל אמצעי וירגיל עצמו א' ההטייה כרוכ הפרישות והסייגים
וזה נקרא חסד כמו שכתב הר"ם ז"ל ולפי שהוא יתברך המסייע
והמטייר אל המתקרבים לעבודתו ואמר המתפלל ויבואונו
חסדך י' כלומר שתדריכני להכניע יצרי אל המיית ראש החבל
המקרבני אליך / ואז יגדור אלי השכל והוא התשועה כי לשון
תשועה יאמר על ההצלה מהמתנגד / כאמרתך / כלומר מת
שגורה חכמתך הקירה האנושית תשיג זאת הגזרה / והוא כי
התשובה האמיתית היא לשכל / כי הגוף ושאר כחתיני כלים
אבודים / ואענה חורפי דבר / הישרה הד' התוכחת עם מנגדו /
הוא שחיריך יצרו שהוא חרפי / כלומר שקדם לו קודם בא יציר
הטוב מנז' כימו חרפי / ואז"ל הא' כחרפי / ולזה קראו שלמה ע"ה
זקן כלומר כשיבוא היציר הרע להחטיא האדם יציר הטוב תעורר
להשיב דבר כאמרם ז"ל לחשים לוכאזניו / ועוד אז"ל לעולם
ירגז אדם יציר טוב על יציר רע / ואם יתבלבל מצד סודו
המצאות / יאמר לו שאין לבטוח רק בשם / ומה שגזרה חכמתו
שלא תושג בחקירה והוא / כדברך / והכוונה כי הכטחון האמיתי
הוא להשליך עיניו א' הש' יהיה מה שיחיה הן לטוב הן להפכו /
ואז יהיו כל מעשיו לשמו יתברך / ויתרחק מעניני העולם /
ואל תצל מפי דבר אמת / הודור שלא יתרחק יותר מדאי שימשך
אליו הפסד ראשון כדרך הכומרי' היודעים בהריגת נפש וכמונז'
דכן עזאי / ואף על פי שהיה חכם וחסיד שנקרא ראש החכל
בנעדר התאוה או בקדושת הש' ישי' עצמו בסכנה הוא אמרו /
ואל תצל מפי דבר אמת / כלום אל תפרש מתענוגים / כי עמל
אדם לפיור / ויכלול שאר התענוגים / ואל תצל / כמו ויצל
אחי את מקנה אביכו / והכוונה לומר שיהיה פרישות באופן שלא
יבדל ממני דבר המעמיד מציאותי ומציאות מיני והוא אמרו
דבר כי יחס הדברים אל הקיום הוא יחס אל האמת / ואמרך
עד מאד כלומר יותר מדאי / ואני אפילו לפי טבע הנהוג
בהתענג גופו ותמיד איש זמן יותר משאם יספנו / וכך
בהתמדת בקשת הרוחיים יתעשרו / בהתמדת הגשמים יהיו לך
בנים רבי' / או יהיה נסוג לסוד בקצה ראשון לגמרי / פסד לגמרי
אישו ומינו / ואם יטח קצת לא יפסד לגמרי ואף לא יתקיי' לפי
הנהוג מצד הטבע הכולל / והאיש הרוצה לעמוד כנגד התאוה
החומרית ולהכניעה עריך לחטות מנוגזו לצד העדר התאוה
ההיגשה ולזה הוזהר בזה הפסוק שלא יטח לגמרי / ואמרך פי
למשפטיך רוצה לומר כי יחלתי להשיג דרושי כשאחבהג לפי
הגבולים והסדורים שסדר חשם כאלו האמר כמוגבלים וכיאות
ובתנות כהונתו ולויה ועניני משפטיך / כמו כן משפטיך אתה
הרצת כלום / אתה הגבלת הגבול שנתחייבת לתת החת נפשך
והוא דבר קצוב וכבר אז"ל דיך כמה שאסרה תורה ואמרך
קדושים תהיו פרושי' תהיו ואסרו שגיות לעריות ושנות לשבת

וכיוצא בזה / ואשמרה תורתך / והישרה ג' התמדת העיון כי
כבר קדם בו לשון שמירה הוא פי' עיון / אז"ל בפ"ק דקידושין
תשמרון זו משנה ואמרה לעולם ועד / כמו הוגית בו יומם
ולילת / ואתהלכה כרחבה ואדברה בעדותיך / ואשתעשע'
ואשא כפי' ביאר בהתמדת העיון אשר חלקי התורה שהם
הפקודים עדות מצות חקיך / שקדם ביאורם וחלקי המשפטים
שהם המעשים נכללים בהם / וכל שרמו כזה לומר שסגולות
התורה הזאת כי בהשתדל בכל חלקיה יכניע יציר אדם להיותו
משועבד לכה השכלי לא כחלק זולת חלק / וכל שבתורה
בפרשת ואתחנן רמז כוה ואמר ואדברה אליך את כל המצוות
החקים והמשפטים וגומ' ושמרתם לעשות וגומ' למען תירא
את י' לשמור את כל חקתי וגומ' כאלו יאמר שסגולות כל אלה
החלקים בהשתדלו כם בעיון וכמעשה התלכש ביראת י' ויקנט
בקנין חזק להתמיד בהם / ואמר ואתהלכה כרחבה / רוצה
לומר כשיתמיד וירדוש כפקודים שרל חלק המצוה בהנהגת
החומרית אם בהזהרות מאכלות ובחיות אם במשאו וכמתנו
שהשכל האנושי יהיה בהם מלאו ורגיש מעצמו שאינם למשא
ולמצוק לאנשים / אבל כאלו חולך בלי סנוף ומכשול / ואמרך
ואדברה בעדותיך נגד מלכים וגומ' / ידמוז בו הפנות התוריות
והאמונה באופן שאין להשיב עליהם כלום ואפילו אם יהיו
המתוכחים אנשים גדולים טכע אמונתם ינעחם כי הם מוכרי'
על אופני השכל / וכל עוד שרמו ככ' פסוקים האלו הישרה ד'
והוא אז"ל יפה תלמוד תור' עם דרך ארץ שיגיעת שניה משכחת
עון כדיבור העדות לפני המלכים הוא אמרם ז"ל הוי שקוד
ללמוד תורה ודעמה שתשיכ את אפיקורום ועיון הזה אין ספק
כי ירחיקוה מהתאוות ליראתו פן יתכניש ביוחסם ואמרך
ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי / ואשא כפי' אל מצותיך וגו' /
רמז אל ענין שימצא בו תענוג שעשוע עד שיתלכש מאהבה
רוחנית להתמיד ולשקוד בעיון / כיון למה שאז"ל יפה תלמוד
תורה עם דרך ארץ ולמה שאמרנו הוי שקוד ללמוד תורה / ורמז
למעשה שהאכרים מצד אהבה להרגילים ישאם לעשותם לא
בהכרח וכמו משא' כמו שאז"ל אם שמוע תשמע אם שמעת
מועש סופך לשמוע הרבה / ואז"ל משביעו רעב מרעיבו שבע /
וזה אפילו במצות רל החלק שאין השכל מפורד מאליו לעשות
ואמרך ואשית בחקיך פי' ואף בחקיך שלא נתכרר טעמם בכ'
הרגלים אם בעיון אם כמעשה כמו שקדם במצות כי ספורים
ושיחות אעשה מהם /

אות זין

הודיע בזאת האות דאישות
שיתנהג בהם כנגד המעיקים
הם האומות ובעלי האמונות
רעות ותשובותינו אליהם והוא מובע ב' והישרתו עיון התורה
ושקידתהושהתשובה בהנצחות / זכור דבר לעבדך על אשר
יחלתי / הודיע תשובה לאומר שהכל הוא מקרה כשעבד
השם הבטיחו השם ביועד טוב מה והוא התפלל שיזכור לו
יעודו והכשתו זימלא משאלותיו יראה באמת שיש מנהיג
ויכוב פיהם / זאת נחמתי בעניי / למרנו חשוכי
לאומות שרעות הנמצאות דכו על הטובות כרוכ אנשי
העולם לא ימלטו מיגונות ודאגות וטרחות אפילו מלכי ארץ
ולזה יגנו הפועל / או רוצה לומר שהיה במקרה / ואמר כשמישיב
זאת נחמתי בעניי / ושרדותי ביגונותי כי אמרתך חייתיני
כלומר גזרתך המוסכמת כנמצאות בחקירותיו תשיג אותה
כי כבר קדם שזה רוצה לומר אמרתך היא חייתיני בעולם / ודבר
החכם בעצמו כנגד כל הנמצאים כאלו תאמ' האויר והמוזנות
מדרש תלים זז ה' 77 וזו הי' הכרחיים

פירוש אלפא ביתא

החלק הנקרא עדות ולפי שהחקירה כזה סכנה עצומה לדוחק
 נושאו ממדרגותיו וחיו סכנתו נעלמים ומכוחות רבים עד
 שראיתי בספרי החכמים אומרים כמתועם על הסרון השגת
 השכלית האינטימית מצד החקירה אמר על החקים והיושר שבא
 ונפלא בס' לז' הטלבי אל עדותיך כלום שיטה לבו א הקבלה
 ולא יגזור בשכלו מרה שיהיה כנגד הקבלה ואחשוב כי
 הפסוקים נמשכים רמז אל החלוקים שעשור'ל אמרו ד' נכנסו
 לפרדס ורצה לומר השתדלו בעיון זאת החכמה האחד קצץ
 בנטיעות הכ הציץ ומת' חג הציץ ונפגע' הד' נכנס בשלום
 ויצא בשלום הראשון אמרו שתי רשומות אחד פועל הטובות
 ואחד פועל הרעות והוא הקציעה שהנטיעות היונקות משורש
 אחד קצעם וכן הפעולות דוות כולם מסכה אחד הפרדים

נראה שרמו כזה באמרו ואל אל בצע' כי הוא גזול היכולת
 והממשלה בעיניו מי שיש לה' הכ' היה טורח בחנם וכשוא שהיה
 יגע לתת מופת כמה שאין בטבע לפי השגת השכל האינטימי
 לתת כי לפי טבע הענינים והחכמות פן ישיגם השכל לתת
 מופתים כדדושים ההם כאלו האמר בלימודיו מופתים סותרים
 בטבעיות מופתים מציאות יש כאן אש' לפי שאני רואה עשן
 פ' והוא ראה מהמסוכב אל הכבת ורוב מופתים הטבע הם מצד
 הענינים המנוסים ולזה אמר העבר עיני מראות שוא

ואמר כדרכיך חייני שנראה שרמו אל דרכי התורה שלא
 יתכרך הדבר הנמשך ממצות התורה אם לא ע' נסיון כאלו
 תאמר שבהיותם עובדים ע' ומשך עצירת נשמים או האוכל
 חלב שיהיה נכרת והאלהיות המופתיות הם סכרות נוטות אל
 היושר מצד זכות השכל ומי שמכוב כל מה שאין לו מופת
 שהוא ירא לנפשו בעינו מנפול ברשת השעות אעפ' שלא בא
 מופת על סתרו ולזה באמת נופו יותך כטרוח כזה שלא ישיב
 ויהיה עמלו לריק ושכלו ילאח וימות לפיכך התפלל שיעכיר
 עיני מראות שוא אבל יחיהו כדרכי התורה לתת המופתים
 האפשריים בדרוש דרוש כפי טבע אותו הדרוש האחר

שנכנס בשלום וזוא יצא בשלום הוא אומרו הקם לעבודך
 אמרתך שרמו כזה להיות כ' סבות למעיין בטעותו האחד
 שמבקש הניצוח והשדרה או התענוגי הנפולי והוא עכד להם
 וממשיך עיונו אל מה שיאות אל כוונתו והוא טועה כלי ספק
 כי המעיין השלם הוא עכד לשם פ' שאינו ככוין בעינו רק
 להשיג האמת והוא אמרו הקם לעבודך אמרתך שדבר מוסכם
 בשכלו ולמי שבא ליטהר מסייעין אותו הסכה הכ' בעוות
 המחשבה הגוברת למרד לזכוב כל מה שאין לו מופת ואף על
 פי שאין לו מופת על מקבילו והוא אמרו אשר ליראתי שהוא
 יוא לנפשו בעינו מנפול ברשת השעות האחד נפגע ונשתטת
 לפי שטעה בהתחלף לו הדברים המדומים בשכלים והדברים
 המקריים בעצמיים ונתבלבל טעמו ויניעה כמו השוטת
 שנתבלבל מוחו ושוטעה בצירו והו כאמרם ז' כשתגיע לכקום
 אכני שיש טהור אל האמרו מים הוא אמרו העבר הרפתי
 אשר יגורתי כלומר הרפה שבו יכוח אשר יגור בו האדם חסר
 מתחלתו ונקל לטעות בין ציור הדמוגי וציור השכלי כי

משפטיך טובים פירוש העוקשים הבאים לאדם מצד הסרון
 עיונו הם טובים על השונה הראשונה כי כזה יסדר המעיין
 ודקוק היטב לכיין אל האמת ובדרשת שבועות ובמתחלק
 הכל צפוי ביארתי זה ביותר שלם ואין אזחרת זוכפל לשון
 כמה שאמ' באות דלית דרך שקר חסר ממני כי דבר כהצעות
 ובחקשי המטעני והשני זכאן דבר בדרושי עצמם כמה שיגזור
 בס' לפי שהיה איפשר לטעות ולום שראוי לגעול שיערי החקירות

ושנסמך

דבקתי בעדותיך אל תבישני כלומר שלא אטעה בהנחתה
 ואולי כזכ שאכוש כם וכן כמחשבות יחס א המצות המעשיות
 שהם פועלות בטבעם אבל כי טבעם נגלה אם מצד סגולתם
 הנמשכת ויוציא הנמשך מהם החלטת הן להפכו הנסיון והוא
 אחת ממיני המחשבות וכבר קדם כי כמצות יוכלל כל חלקי
 המצות בהיותו לבדו ובהם כמו אל החקים והמשפטי הוא יורה
 על חלק מיוחד כמו שביארתי ולפי שא' לעשות גזרה כוללת
 אם לא כחקפת כל הנמצאים שהוא מאותו מין שהוא דורך
 בחקירתו ואמר כי תרחיב לבי ופירוש הפסוק דרך מצותיך
 ארץ כלום הרחבות והמוחשות ארץ כם כבלי שום משכול
 לפי שתתן רחב לב להקיף ככלם ופשט החלוקה יען המצוקת
 תכוא מהמוצעה אמר כי השם יתברך ירחיב לבו בדרכו בדרך
 המצות

אות ה

זאת האות תודיע כי הלימוד בפרט
 כשידע ידעת איכות המעשה ויכנס
 בידיעת סכות המצות וסתרי התורה

והנמצאות אי זו חכמה ראוי ללמוד תהלה ואמר הורני י'
 דרך תקיף ואצרכ עקב הודיע שיש לו ללמוד ראשונה
 החכמות הלימודיות וקראם חקים לפי שהדברים הנמשכים
 מהם אין בהם טעם מושג כמעשה כענין הנחשים והעוננות
 ושאר הסגולות שיודעים עושי הטלצמאות ועובדי ע' והם דומי
 לחקי התורה ועוד שהתורה קראה חכמה זו חקי' אמר כי היא
 חכמתם ובינתם לעיני העמים וגו' אמרו רק עם חכם ובנו'
 אזל במסכת שבת אי זו היא חכמה שהיא לעיני העמי חוי אומר

זו חשבון תקופות ומזלות ולפי שנושא חכמה ראשונה הם
 השמים והכדורים קראם עקב כמו העקב שהוא כדורי' ואמרו
 ואצרכ עקב לפי שצריך עיון דק ושטירה קציות לפי שבכל
 דרוש צריך להעלות מופת אל' המושכלות הראשונות ואם
 יש שעות כדרוש הוא ועוד שאעפ' שנראה כם כדורו או עמידת
 או יושר שלא יטעה בה שיטמו ויבצור היטב בהם כדורים
 ותנועת' בסכוב שוה/הביניני ואצרה תודתך ואשמרנה ככל לב'
 ירמו כזה א חכמת הטבע ולפי שהחכמה ההיא יצטרך א נושא

כפועל יודבר בו מצד השתכותו קראה תורה שלל איכות הדבר
 שתכונתו כאמרו זאת תורת המנחת זאת תורת העולות
 ודומיהם ולפי שאין מופת זורה כמה מופתים חותכים עולים
 אל מושכלות ראשונות ולא אמר הורני דרך כמו שאמר
 בחכמת הלימודים אלא הביניני כלום פלפול הסברה המוציא
 מתוך דבר ואינו נראה ומורגש כי לשון הורני יורה על דבר
 נראה כמו יורה חטאים בדרך ולפי שבזאת המלאכה כ' עניני'
 ואחר מצד צדיקותו אל התויה אמר בזה ואצרכה הכ' הדריכת
 אל הפסד אמ' ואשמרנה ככל לב' הדריכני בנתיב וגו' והודיע

כזה שאין התכלית בידיעת אלו החכמות מצד עצמן רק מצד
 שהן דרך ונתיב להבין בשלימות טעמי המצות כלם ולזה אמ'
 מצותיך שכולל אל החלקים ואמר כי כו הפצתי להורות
 כי זהו תכלית האמיתי והתעוררות הפצי בלומדי או החכמות
 כמו שאמר הרמבם ז' באגרתו להר' יונתן הכהן ז' שחכמת
 הלימוד ר' ידעת איכות עשיית המצ' היא אשת נעורי' אמנם
 בעשור לח צרות צדוניות חתיות מואכיו אשדוניות ולא לקחתים
 לנשים אלא להיות לה לרקחות ולטבחות ולאופות כיון א מה
 שאמרת' חט לבי אל עדותיך וגו' העבר עיני וגו' הקם העבר
 רמו כזה אל החכמה תלויה הנקראת בדרכי ז' מעשה מרכבת
 מעשה בראשי מחקירה אם יזקרו בו מצד סכותיהם חוה יכלול

ולזה יתפלל שיגלה עיני שכלו באופן שיבין וישכיל הדברים
הנעלמים והנסתרים הרמזי בתורה והוא אמרו נפלאות מגודת
כי יפלא גר אנכי בארץ וגו' הג' שהוא קצור החי' ולא יספיק
לו זמן היותו לחקף בידיעת ההכרחיות בהשגת השלימות
לבאר בסודות התורה והנמצאות הנרמזים בעדות כי גם בחלק
ידיעת איכות עשיית המצות לא יספיק אול' בפ' המקבלי' וזהו
אמרו שהאנשים בזה העולם כמו הגר מחדש לארץ אחת ולא
ידע מוצאה ומובאה והתפלל שלא יסתר ממנו לפחות העיון
במה שיהיה בחלק המצות ויקוף כס טרם מותו כי הוא העקף
כמו שכתוב ואת מצותיו שמור כי חז' מל' האדם גרסה נפשי
לתאוה וגו' המונע הו' הוא התנגדות התאוה בגוף ועריות
וכשאר רוצה בדבר ומתאוה אותו הוא מלחמה חזקה ומשכר
גופו של אדם גרסה מל' טון שבר כמו ויגרם בחצין לתאבה
הוא רצון מגודת ולא אבה אמר אני רוצה להיות צדיק וחסיד
ונפשי מתנגדת ואני משכר נפשי ומכתתה מתאוותיה מצו
תאוותיה רצוני בהזכירי בהתמדת משפטין שהם העונשים
בכל עת כלומ' תמיד והוא כאלו בפרק קטא דברכות לעולם
ירגזו אדם יצר טוב על יצר הרע ופי' הפסוק נפחיה ונסברה
נפשי המתאוה לתאוה פי' הרצון שבועין בכל עת אל משפטין
וכבר אול' במסכת טושה שמתוך שלא לשמה בא לשמה
נערת זדים וגו' הא' הוא התנגדות האומות שמצד נטותה אחר
זדונם אף על פי שתמיד המארה משוללת בהם נושים ושונים
במצותי' שונים מגודת משנה עור פי' מטעה רמז האומות
המטעים ממצות התורה ועושים כדומיהם כמו שנראה באומות
הנודעות גל מעלי וגו' גם ישבו שרים וגו' ביאר שהם חולקים
עמו ככ' דברי' הא' כפנות התורות העיוני' שהקבלה האמיתית
שאינו גוף ולא כח בגוף ומהם מה שאמרו שהוא בעל גשם
חדש כרצון פשוט שחדש כל הנמצאות אחר האפס המוחלט
ומהם מה שאמרו שהוא בעל גשם שאינו חדש אמת ודומין
ליה והפנות הנרמזות במלת ערות וול' גל מעלי חרפת
הזכורים ושכחים אונתו על דעתיו האמיתית נמשכות אחר
הקבלה שהם מצות התורה ועונו בהם עיון דק וול' בצרתי
וכבר קדם פי' נצירה וכפל חרפה וכו' הוא שהחרפה יורה על
היוכח כשבאים בחקשים הטעיים או לפי טבעי המצאות כאול'
חיום גלותי את חרפת מצרים שהיו אומרים שכוכב א' עשמו
דעה היו רואים במדבר עליכם ולא היה כשלימות כמו שהיו
דואים באצטגנינותם וכו' יורה על השפלות שיש לנו שמכין
ומכין אותנו וען נמשך אחר דעתם הכוזבת והתנגדות הו'
במצות החקים שנעלם מעינינו טעמם כשאלו כשבת המלך
אחשודוש וגו' כשנתשבה דעתו ודברו בנו לדון אותנו בשוטי
כמו כי דברנו ביי וכך שהוא לשון נאמר על הדין לכף חובר
ומדבר לשון הרע על איש מהאומה הרוב ההתנגדות הורח
צריך אני להתמיד אני בחקים עדי שאשיח בהם וזה מצד מרד
שאני חושב בעצמי עבדך ומדרך העבר הנאמן שלא יחשוב
באדוניו יצוה לי דבר בלא תועלת ולפי שמצד התנגדות
האלה אהבנו בסכנה עצומה אמר גם עדותיך וגו' רוצה לומר
שאני מתיעץ עם חולקי הנקרא בהם עדות אם אעבור ואם
אהגן או אמסור נפשי על קדושת השם כי מצד הפנות
התורות ושרשיהם נדע מה נקרא קדושת השם או הפכו ואעפ'
שאני מצטער בהאמתם מצד היסודין שמיסרים האומות אול'

לעפר נפשי רוצה לומר שרומז לזוהר הנפש אחת וכחות
מתחלפים הצומח החנוני השכלי והוא מונע ששי שמצד
דכקות והתיחסות הכחות האלה שקצתם הם עפרים הנפסדים
בהפסד ונוטאם הכח השכלי לו חולש וחסרון והכנה להפסיד
בהפסדו וצריך עזר אלהי יפרד מהם ולא יתערב עם נושא
לפיכך התפלל חיינו כדכריך כלומר כפי מה שגזרה חכמתך
ואמרת נעשה אדם בצלמינו וגו' וירדו כרנת הים ששבת
בשבעה הכח השכלי למשול ולפעול בס' הוא לא יתפעל בהם
זהו אמרו חיינו כדכריך פי' שלא אפסיד או פל' חיינו חזקני
למשול בתאוותי ודומה לו ואמרתם כהלחי' דרכי ספרתו
וגו' הו' היות האדם שרוד במקשו צרכיו ובניו ובני ביתו
הכרחיים כל שכן אם ילך אחר המורכבים יטרידוהו מעיונו כי
הם רבים לפיכך אמר דרכי ועניני צרכי ספרתי ואני רואה
בעצמי שאיני יכול להשיגם בהשתדלות אבל שאתה תתן לי
בהם ענין להשיג והוא אמרו ותעניני מגודת אענה את השמי'
וחם יענו את הארץ והארץ תענה את הדין ואת התירוש ואת
היצהר שכוונתו ענינה ענין המצטרף ואני מדמה ענין נתינת
צרכי החכמיים ביחס אל השגתי מצד טורחי ועמלי' כענין
החקים ביחס אל השגתי מצד חקירתי שאא להשיגם אבל
צריך שתלמדני אותם כי צריך שתתן לי בהם ענין המצטרף
וזה אמת כי המתבונן כי יראה להשגת ככר לחם א' יצטרף
ליותר מלאכות האומנות וכשועין במלאכת הפת והכלים
צריכין שם אליה והקצירה והכלים הצריכין שם והודיעת
והחרישה והכלים הצריכין שם מלכוד שאר תיקוני השרה והוא
אמרו ותעניני למדני חקין דרך פקודיך היבני המונע הו'
זו' הוא רוב הצעות וההקדמות הצריכין בדרוש והוא נקרא
בינה להבין דבר מתוך דבר ותולדה אחר ההקדמות רבות
ואמר כי לא די בעדות חקים ומשפטים ומצות שהם חמורים
ועמוקים מאד שעריכין הצעות רבות טרם ישיג אמתותם כי גם
בחלק המצות המופקדות בשכל האדם צריך בדברים שהם
הצעות שאתה תשיעני בהבנתם עד שאשיג בהם הדברים
הנעלמים לי מהם כי בכך קדם שהגבלתם וסדרתם הם למעלה
בהשכל האנושי ואעפ' שהשכל יזהיר ויחייב בכללותם ושרשם
וחם ב' מתנגדים הא' הקצנות כאריכות והכ' המצוה בהקירה
בהצעות והוא אמרו דלפח נפשי מתונה הודיע שנפשו
בכוכה מרוב יגון שיש לו בעניניו בהצעות ושכלו בכוכך וקץ והוא
בסכנ' פן יכשל לפי אמ' קיימני והעטיני על אבות שלקחתני
בקבלה כמו שגזרה חכמתך ששלחת לנו נביאים הודיעונו
האמת בלי נבוכת דרך שקר דרך אמונה דבקתי דרך מצותיך
הודיע המונע העשירי והוא דרכי הלימוד ומראי הקשים יראה
מפשוטם שהם אמתיים ויליו תולדות כוזבות וש מהם שלא
ירגישו במקום הטעות רק המשכיל הנכון וכמו שכתבו בעלי
ההניין לפי התפלל שיתן לו חסד שמצד ידיעת התורה ירגיש
במקו הטעו' ויסור ממנו הדרכת השקר בלימודו לפי שהקדמו'
שהם יסודות ושרשים שראוי לסמוך עליהם בדרכי הלימוד
ולקיימת דאיה מה הם ג' עצמי המושכלו הראשון ומקובלו'
זמחששות ואמ' כשיעשה הקדמות והנחות מה להוליד מהם מח
שירצה ללמוד מהם מהמושכלים הראשונים שהם המשפטים
בהחלט שהשכל ישפטם ואין חולק בתנאיה האמיתית והמקיימת
והוא דרך אמונה בחרתי כלומר דרך האמיתות והקיום
מופשטים מכל כלכלי כזכ' שאטעור ואניח המשפטים שהם
המושכלות הראשונות והיה פירוש משפטין פה מושכלות
ראשונות והטעם ברור וכן כשאניחם מהמקובלות והוא אמרו
פדרש תלים זז ז' 77 iii דבקתי

אות דלת

אני מתענן ומשתעשע בהם כוונת זאת האות הוא תשלום הורעת המונעים דבקתי

אות הבית

אם לא בהשתדל ביריעת התורה הזכרת בכ' מיני האחד ידועת
 איכות ומהות המצות / כאלו תאמר שירע מהו הסוכה שצוה
 השל' ליטב בה זמן מה מהשנה / ומה הם הדברים המכשירים
 והפוסלים אותה / ובאי זה זמן והדברים שיחייב להתנהג בהם
 והדומה לזה שהם פרישהם ודקדוקיהם ויצטרך להקדים ידועת
 זו בהיות נער יען יקדים ידועת זו בהרגל וידע לכוין בעשייתם
 ויהיה לו לקנין חזק גם כי יקנין לא יסור מהם / ה' ידועת סבות
 המצות וטעמיהם כפי האיפשר / וידועת זו לא יתכן להשתדל
 בה עד היותו שלם בידיעה הקודמת / כי ידועת דקדוק עשייתן
 תישר אל כוננת טעמיהם / ועתה אפרש הפסוקים ואמנם אומר
 באומרו וברך אמרתך הם מלות נאמרות על הדברים הנגזרי'
 החמוסכמים / אלא שכבר יונח על כל מה שגזרה יתברך באדם
 ואמר בצלמנו כדמותינו / לא תושג להקירת השכל האינושי
 באומרו בדרך ' שמים נעשו / כלומר כפי גזרת החכמתו לא
 נדע סבתם / ואמרו אמרתך תוכח על הדברים המוסכמים
 שהקירתינו תשיג כחשנתה / כמה יזכה נער וגו' / אמר בשואל
 כמה יזכה נער את ארחו וינקח הנער ויוכל לשהר לבו כל מי
 שהוא קל התנועה והרתיחה ויסיר מכשוליו ארחו ויסקלנו
 מאכניו מהבקעים והפחתים באופן שישיג השלימות שגזרה
 חכמתו יתכרך באדם ואמר בצלמנו כדמותינו כלומר שיהיה לו
 מהלכים בין העומדים הקיימים לעד והוא אמרו כדברך / ואמר
 ארחו שהוא לשון מונח על הדרך הקצרה / כי הרחב יקרא דרך
 כי לאיש ואיש מזג מיוחד מוולתו כפי מזגו צריך להרכו העמל
 והיגיעה למעט משיב בכל לבי דרשתיך אל תשגני ממצותיך /
 השיב בהשתדל ביריעת איכות ומהות עשיית המצות / והזכיר
 בואור מצות חוקים ומשפטים והשמים פקודים לפי שהיא
 לשון מונח על המצות נפקות בשכל כלומר שלא התעורר
 ליכנע בהם ולהיות זריו ומחורו כם ולזה אין צריך להזכירו
 בפרש' ומצות הוא כולל בזה החלק / ובהחלק המצות שהשכר
 האינושי לא יתעורר כם מלי' והשמיים עדות כי הם סתרי התורה
 וסודותיה ואין ראוי לעורר הנער בפר' אחר ההרגל הרב והמצו'
 המעשיות שיאותו בזה החלק בקש ותפילין ודומיהם / וכל כשם
 מצות / והשמיים דרכים כי הם דברים נמשכים מהרגל המצות /
 אמר כחכם המשיב יעשה נער כמו שאני עשיתי והוא שנכבדתי
 למנות לשמים / והוא אמרו בכל לבי דרשתיך / כמו שקדם
 בכל לב ידרשוהו / ואלא העשייה בשלמות אם לא בהשתדל
 ביריעת איכות זאת העשייה / ובוה בחלק הגדול ממנה נפל
 מחלוקת גדול בין חכמי הקבלה מצד למידתם מ'ג מדות
 שהתורה נדרשת בהם / לפי' אמר' את שגני ממצותיך שלא יהיה
 שונה בהסכמות ולא יסכים מה שצוה מהשל' לפי האמת לא שיוכן
 לא האמת ולפי שיש מדות מתחלפות ביושבי לפני החכמי ספוג
 ומשפך משמרת ונפה / אמ' שהוא משתדל להיות מחלק בעלי'
 הנפה / אמר כלבי צפנתי אמרתך וכו' כלומר אשים השתדלותי
 לצפון כלבי ולשום זכרוני בדברי' המוסכמי' אחר המשא והמתן
 למען לא אחטא לך / כי מי שלא יזכור הפסק ויזכור המשא
 זמתן יחטא לפעמים / כי יורה לפי מה ששמע מהם דרך ולא
 למעש' וזה כאמרם רז' פר' השוכר זירא יתוב כמה בתעניתא
 דלישכח מיניה תלמוד בכלי' ברוך אתה וגו' / הזכיר ברבות
 ברכה להיותם רחוקים מחשכל והוא דבר גדול ומעלת השם
 יתברך שיש פועל אדם חקים מצד הנבואה / וכן פרשי' ז'
 במסכת סוטה מורים דרבנן מורי' אבחנו לך וגו' על מה שאבחנו

מורים לך כלום על מה שנתת בלבנו להיות רבקים לך ומורים
 לך / כשפתי ספרתי וגו' ההכנעה לאדם מתהלתו הוא מיראת
 העונש והעונש נגזר מפי המלך יותר מהרירי מנגזר כהשל'
 מהאחר לפי שאין להשיב' ולזה אמר בכאן ולהורות ההכנע
 בעשיית המצות בלב במעשה בדיבור אמר בכל לבי דרשתיך /
 במעשה / כשפתי בדיבור / אחר כך סיפר ההשתדלות בידיעת
 סבות המצו וטעמיהם ולא הזכיר רק עדות ופקודים וכמקומות
 רבים אמר חוקות ואינו כמו חוקים / כי חקים ורצה לומר מצות
 מיוסדות ובעלם טעמם / וחוקות רל' נימוסים ומנהגות כמנ
 ובחקותיהם לא תלכו / פירוש ובדרכים המונהגים ככלסול' והם
 ומיחידיהם בעניני קבוצם מיוחדים והוא יותר כולל מדרכי' ולזה
 הזכיר חוקות / והיתה מחכמת המחבר כי לפי שהלק העדות
 ירמוז אל סודות התורה והמצואות והקשר קצתו בקצתו
 וחשת לשל' ותו' מהסכה ראשונה / וסוד הנבואה למעלת האישי'
 קצתם על קצתם / כמו שארזל משה מחיזה לעצמו וכו' ומכר
 חמקומות קצתם על קצתם / כמו שארזל' כי אם אל המקו אשר
 יבחר / כלל בזה החלק טעמי' כל המצות בין מה שיוכלל בטם
 מצות ושם חוקים ושם משפטים כי מידועת מברילי הנמצאים
 זהקשרם יכנס להשיג ידועת הכולל המצות וטעמיהם / וזהם
 העונשים ה' הפעולות והזכיר בפרש' כל הפקודים לטעם אפרש
 כפסוק שלהם / אך חוקי' אמ' בדרך עדותיך וגו' יורה כי התענוב
 האמיתי הוא השגת החכמה אמר בדרך ולא בערותיך להורות
 הידיעה האמיתית היא ידועת הדבר בסבותיו ומקורם אל
 המאור / כפקודיך וגו' / אמר כי טעמי' הפקודים יושגו בנקלה
 עד שיוכל לשיח בהם ויוכל ללמדם להולתו / כי החלק הראשון
 אין מוסרי' אותו אלא לצנועים והכם ומכין בידעתו לרקותם /
 ואמר כי ימשך מזה תועלת עצום שישיג מעלת השל' והנהגו עם
 בראוי / כאלו תאמר שינהגו יריאו וישאם כאשר ישא האומן
 את היונק / ישמרו מהמאכלי' נסים ומהתמדת הנשים / ויבקש
 לראשה שלמה במזגה ובמדותיה ויגבל יגיעו ומנוחתו כיוצא
 באלו והנהגתו עם זולתו במשא ובמתנו / והוא חסד עצום
 בהשגחתו יתברך על יריאו / וזה חלקי המצות הנקראי' פקודי'
 והוא אמרו ואכישה אורחותיך / בחוקותיך אשתעשע וגו' / אמר
 ההנהגות שאין להם מצוה ועובדיה והסלסולי' והמוסרי' בהליכה
 בדיבור כמאכל שמקיימי' התורה הזאת התנהגו לפי מה שיהכם
 טבע עיוני' ממנה והם חוקות י' באמת הם שעשוע לאדם לא
 מנהגו ככומרי' אדם וישמעאל' שהם נוטים לקצות / ואמר כי
 בזה לא אשכח מה שגזר חכמתך והעצומה כמשקולת המצות
 ושוייהם והפנות התוריות ואיפשרות השגחתו לאדם /

אות הג

כוונת זאת האות להודיע המונעים
 המשרידי' והמתנגדי' והמעיקי' בהשגת
 השלימות וזה בכללות אה' באדם
 בפרש' ויבא ההשתדלות בהצלחתו מהם והתפלל לשם שיצילנו
 מהם נמול על וגו' ספר המונעים הא' מחלאים שהם מורגלים
 ומושבעי' באדם וכמו שכתב הר' נסים זל' בפסוק והסיר י' ממך
 כל חלי' שלקח לשון הסרה לפי שהם כאלו הם כאדם / ולזה
 יתפלל שיגמלנו כחסדו שיחיה/מנודת עד היותם שפי' הרפואה
 מחוללי' ואמרו / ואשמרה דברך / לפי מה שקדם פירמו' שיעיף
 בהנהגות המדוקדקות שגזרה חכמתו ית' בסידור הנמצאו' אם
 לפי הטבע הנגלה / אם לפי הסגולה / אם לפי הנס' שבאמצעות
 אותם ההנהגות יהיה ניצל' ונשמר מהחלאים / ואומר ואשמרה
 דברך כלום יהיה בשינוי טבע שאשמרה דברך / גל עיני'
 ואכישה וגו' המונע הכ' קוצר שכל המשיג מהדברים העמוקים /
 ולזה

רחמיו ואמר כי כוננת המזמור בכלל הוא לחישיב את האדם
 מתחלתו עד השינו השארות נפשו לנצח נצחים כמו שיתחיל
 כמה יזכה נער את ארחו כי מהבלי יתחיל והאלף הוא כדמות
 הקדמה ולפי שהישרה לחשיב השלימו הזה לא יתכן באמיתות
 כי אם באמצעות התורה הקדים להזכיר אל כמה חלקים היא
 בחלקת והיא כוננת את אלף ואחשוב שהלוק הא חלקים הוא
 דמו אל ד' כדורים שהם פועלים ומנהיגי המציאות בזה השפל
 אליהם המעלה כמו שכתב הרמב"ם ז"ל פרק טו ח"ב וד' יסודות
 כוללים כל הנמצאים לשפלים לרמוז שהפועלים והמתפעלים
 ינהגו ויפעלו ויתפעלו כפי אשר תגזור התורה האלהית הזאת
 ומקימה כראוי ז"ל על צורך איש השלם או האומה השלימה
 ימשך במציאים השפלי פועלים וצאי מנהגם הכולל המסודר
 להם כפי קיום התורה הנזכרת אף בטולה וירמוז ג"כ בחלוק
 הא חלקים הכוונה הנזכרת אלה הומשי תורה הכוללים כל
 התורה וכל השלמות הנרמזים בהם ושלשת חלקי תורה שבעל
 פה הא ביאור המצות המכארות שלא נפל בהם מחלוקת
 הכ' במה שהיב טבע הענין לפרול בו מחלוקת לפי שהוא
 בלמד מלג מרות שהתורה נדרשת בהם הג' במה שהוא הלכה
 למשה מסיני שאין בו בתורה שבכתב וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל
 תורת י' תחלה שהוא סוג כולל על כל המינים שחלק ולשון
 תורה ז"ל הישרה והראות דרך בהשגת הדבר הנדרש והנכסף
 ואב לכלם להורות לפניהם ונשנה והודיע כי זאת הישרה הוא
 מאת הש' ומיניהם ששת הא' עדות וכולל כזה סיפורי סודות
 בראשית והמכול דורו הפלגה ומקרי האבות וסיפוריה מעמד
 הר סיני ועשיית המשכן ומקרי דור המדבר שהוא כאדם המעיד
 על דבר מהראש או שמע הכ' דרכים שהם המוסרים והנהגות
 הלאומיות מהסיפורי שלא יתכן בהם מצוה ועכירה בעין טובה
 ונפש שפלה ורוח נמוכה ודומיהם וכמה בסוף פ' דמושה
 אזל תורה תולדה וכופה גמילות חסדים הכנסת כלה ויביא
 אל האדם קבורת מתים וקבור אותו בניא הג' הפיקודים
 ביארו המפרשים שהם המצות שכל משכיל ראוי לזהר בהם
 כאלו תאמר שהם מופקדות בשכל האדם הד' החוקים והם
 המצות שבעולם טעמם מעיני המשכילים וכל משכיל ומשכיל
 ישתדל בכתיבת טעמם איש ואיש ככח שכלו ועין השגתו וה'
 המצות והם שהתורה כיארה טעמם כמצות שבת כי ששת ימים
 עשר והוצרך לצותם כי אינם מופקדות בשכל האדם הג'
 משפטים והם העונשים המוגבלים ככל עבודה ושכרם

ועתה אפרש הפסוקים **אשרי**
 המימי דרך החולכים בתורת י' אשרי
 האנשים שטבעם ומזגם הוא תם ולא
 בדבר הניצוח והתחבולות אם ילכו ו
 ישתדלו בתורת י' כי הם ישיגו תשלימות האמית כי העיון
 והמוג יסייעו איש את אחיו או יאמר אשרי החולכים בתורת י'
 אם ישתדלו בה כתימות רצוני לבקש האמת במה שהוא
 אמת לא להתנבז ולקנתר וההכדל בין ב' הפירושים כי נמצא
 שכל בלא מוסר ומוסר בלא שכל והכוונה שישתדל בתורה
 שהמוסר אותה הוא י' שהוא המקיף ככל ונכדל מכל המקרים
 אבל אם תהיה מיוסדת משכל אנושי אפילו היה שלם לא תוכל
 להת שלימות לכל איש ואיש ולכל עת לרבוני המקרי אשר לא
 יקפזו בשכלי אשרי נוצרי עדותיו בכל לב ידרשוהו ז"ל
 שלשון נצירה יאמר על לשון השמירה המעולה הקצוית נגזר מן
 מצד ולפי שחלק התורה הנרמו בעדות אינו מושג בחקירה
 שכלית מצד הנבואה וצריך עיון והתבוננות באומר לשון נצירה

אמר אשריהם הנוצרים עדותיו מצד העיון בכל לב ידרשוהו
 מצד המעשה ז"ל שהנצרים ידרשוהו כל פרט ופרט הנכללים
 בזה החלק לעשו בפעל מה שיאות לה המעשה כקש והפליץ
 ומזוזה ודומיה דמו בזה שלא יספיק העיון לבדו מבלי המעשה
 ולא המעשה מבלי כוננת הלב לא כמצות אנשי מלומדה וכינוי
 ידרשוהו שב אל כל פרט ופרט אף לא פעלו עולה כדרכו
 הלכו כלומ לא די שלא יפעלו עולה כי גם כדרכי השם הלכו
 במוסרים הכלמדים מהסיפורים יתנהגו ויילכו אתה ציוותת
 פקודיך לשמור מאד רמו בכאן שהמצות השכליות שכל
 משכיל ראוי להיות זדוק בהם כאלו תאמר השמר מהמאכלים
 צמים ורעים ומכארות בלתי מועילות כי אם בקיום חמין
 זמריצחה ומגניבה ודומיהם שיהיה שלא ישמרם כפי הנבלת
 שכלו כי השי הוא אשר צוה כם ואחר הנבלת מצותו ראוי
 להמשך ואמר לשמור מאד כי היה איפשר שלפי חקירת שכלו
 ישוב המדיני יתקיים יותר לפי הנבלתו וכמו שנראה כמה
 חלוקים בין דיבי ישראל לדיני אומות העולם ויתשבו המדינות
 לפי הנבלתם לפיכך חזרו לשמור מאד כי הוא יתברך הוודע
 סגולות הדברים ויודע הנמשך מהם באהרית הימים אחלי
 יכוננו לפי שהיצר והאומות מקטרגי בחקים ולא ישתעבדו
 בעשייתם התפלל תפלה עזומה מלשון ויחל משה שאזל
 שבעש חולת שיכין הכנות מה שבאמצעותם ישתעבדו בעשייתם
 כאלו תאמר שיקרולו חסדים זרים מהשבע עד שיצטרך לומר
 שמצד הפעלים יבואו לו אלו החסדים אז לא אכוש וגו' כלומר
 טאם בחוקים אמצא טעם נכון עד שאכניע עצמי להשתעבד כם
 ואעמוד כנגד המקטרג כש שלא אכוש בשאעין אל כל מצות
 שכבר נתבאר בתורה טעמם הנכון ולא אכוש מהמתנגד
 המקטרג אורך ביושר לבב וגומ' אורך כי כשאעין בעונשים
 המוגבלים ימצא שהם מצודקים וכמאונים מייחסים העונש לפי
 העכירה ולפי שהאדם מצוה להורות על הרעה כשם שמודרה
 על הטובה ולפעמים מודה כמיוכרח לפיכך אמר כשאלמוד
 המשפטים שצדקת ודקדקת בעיניכם אורך ביושר לבב כי אראה
 אותם מיוסדים על היושר שהוא קו השווה ולזה אמר משפטי
 צדקך ולא אמר משפטיך עוד אמר שהמהגדם אמר שגדר
 קו היושר הוא היותר קצר שכין שתי נקודות כלומר שאין שם
 נטיה לאחד מהצדדים ואם הייתי מברך על הטובה היה כהודאה
 זו מצד מר שגמלני לא מצד שלמותו עד שאם הרעיד עלי
 אשובה לי אין כאן יושר לבב לזה אמר אורך ביושר לבב מבלי
 אשה למה שימשך לי רק אביט אל השלימות לבד את חקיק
 אשמור אל תעזבני עד מאד לפי שהחוקים הם שיש להם
 מתנגדים רבים חזר ואמר את חקיק אשמור א' תעזבני עד מאד
 ז"ל אעין כם אזל תשמרון זו משנה ואל תעזבני עד מאד הוא
 מאמר קשה עד מאד כי איך יאמר א' תעזבני הרבה אבל מעט
 הן ודוד אמר במקום אחר הסתרת פניך רייתי נבהל ואמר
 שמרני כאישון בת עין ז"ל שהאדם כחוקת הסכנה להיותו
 מעותד למקרים מתחלפים עד מאד עד שיצטרך לשמירת
 מאד כמו בפת העין וכראח לי שפירושו הוא כשאעין ואדקדק
 במצות החוקים אל תעזבני עד מאד ביד חקירת שכלי כי
 להיותם רחוקים משכל האנושי אקל בהם ואמעט עשייתם כפי
 היכולת אבל צריך שתהיה עיוני בהם ממוזג ומיוכב מחקירה
 ומקבלה ימשך מזה שאדקדק בהם כקצה האחרון מהדקדוקים
 ביחוד ואסכים שהמצות והמסור אותם ידע שלמותם ו
 וסגולתם יותר ממני וכוננת זאת האות בכללה להודיע חלקי
 התורה

הללויה

הללויה אל בקדשו אמרה רוח חקדש
על יחזקאל ואת שם קדשו אודיע
הנה באה ונהיתה אימתי הנוים

יודעים שאני קדוש כשאני עושה בהם מה שכתוב למעלה מן
הענין שנאמר ואתה בן אדם הנבא על גוג וגו' ושכבתיך וגו'
והכתי קשתך מיד שמאלך על נשיאי הארץ תשתו ואכלתם
בשר ושתיתם דם על זבחי אשר אני זוכה לכם ולא פי יחזקאל
כמה זמן החיה והעוף וכלות בנבלתו של גוג וכא ישראל ופי
שנאמר ועלה עליו העיט וכל נחמת הארץ עליו תחרף הרי יב
חדש עושה על גוג קין וחורף יב ורשים אימתי הקבחה מתקדש
בעולמו כשיפרע מן הרשע' וכחא למעלה מן הפרשה לעשות
בהם משפט אותו שעשה הוא מתקדש בעולמו שנא הללויה א
בקדשו הללויה כמה שעשה לקדשו ומי הן קדשו ישראל שב'
ביעם קדשו וגו' וכתל קדש ישראל וגו' לכך נאמר הללויה אל
בקדשו הללויה ברכיע עוזה הללויה כמו שעשה ברכיע ומה
עשה ברכיע ונמקו כל צבא השמים וכתוב שאו לשמי עיניכם
והביטו אל הארץ וגו' הללויה ברכיע עוזו מוזה עוזה הללויה
כמה שעשה בעזים שברקיע ובי הם עזים שברקיע אלו שרי
מלכות' וכחא והפכתי כסא הממלכות מרוה והפכתי שהוא
הפכס מן הרקיע לארץ ואחר כך ונפלו סוסיהן ורוכביהם וגו'
אלו שבארץ וכלא כי רותה בשמ' חרבי חנה על ארום תרד וגו'
ברוח אותה ומפילה משרה ואחר כך יודות עליה וכחא חרב
לוי מלאה דם וגו' תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

פירוש האלפא ביתא

להר מתתיהו היצרי תנצ'ה אמר המפרש לא נעלם
מעיני כל משכיל שיריב המדבר ברוח הקדש לא
נפלו על צד הקרי והחודמן ולא יאות להיות
בם תוספת ומגדעת כמה שזוהתה כוונתם לדבר ודעה אמר רוח
י' דבר כי ומלתו על לשוני' שגראה שבא להודיענו שלא די
הדרוש שלמדנו כמור שהשיג כרוח הקדש שהוא אמת ואין
בו נפתל ועקש לפי שהם רוח י' כי גם המלות מדוקדקות
ומעוינות כמאזני השפע האלהי והאמת שזה שם כי מדה עצומת
בוה המזמור שנראה בו לפי עיון הנס דברי יראה מהם נפלו על
צד המקרה כאמרו פעם פקודיך ופעם מצותיך ופעם משפטך
פעם ערותיך פעם הורגי פעם למדני פעם הביני שמלכך שיש
בוה מהכפל הלשונות יראה שמה שיוורה האחד מחלשנו יודת
חכירו ולקחו פעם זה ופעם חכירו הוא עץ המקרה יורוכו דרושיו
יראה מהם שהם דומים זה לזה והקורא אותם במכוין להבינו
יראה זה כנקלה וזה חילוף ממה שהונח וזה אשר עוררני לעיין
בו ולפרש אותו ברור וביחוד להיותו מסוד עץ אלף בית שיראת
שכמו שהאותיות ההם כעירופם נכללו כל דרכים והבאמרו
שהיו ושיהיו ויכללו בהם כל השלימיות כן זה המזמור יכלול
כל השלימיות שהם הכרחי לאדם מצד מה שהוא אדם מצורף
לזה בכופלו כל אות לח' חלקים שאי אפשר שיחשב שנפל
במקרה ולא נעלם ממני חסרוני לעיני הגלות ואך אמרתי
אדרוש ואקבל שכר ואם אכזיב אל האמת הנה שכר אתי מאת
המלמד לאדם דעת ומאת הילדים סבגילי יקבלו תועלת
מה בכיאווי מכוונת המזמור אקבל שכר מאת הבורא יתברך
כי כונתי רצויה ופתחתי לבות המשכילים שיעיבו כופי
דג יבינו בלי ספק יכונואל האמת ומהשם אשאל עזר למען
רחמי

אכחו גלוי היה לפני הקב"ה שאין אומות העולם מקבלין את
התורה ומפני מה יצא ירוחן כך המדותיו של הקב"ה לצאת
לוי בריותיו ואח"כ הוא טורדן מן העולם לפי שאין הקב"ה בא
בטריניה עם בריותיו לכך נאמר כי בשנב שבו לברו"א שירו
לוי אל תזכרו ראשונות וגו' הנני עושה חדשה וגו' עם זו יצאתי
לי וגו' כך אמר הקב"ה הוא כשם שאני עושה חדשות האלו כך
אמרו לי שיר חדש לכך נאמר שירו לוי שיר חדש ומה ראו לומר
שירה בשמחה שהן רואין ושמהין עמו שנאמר ישמח י' במעשיו
וכתיב התהלכו בשם קדשו וכתוב בפשנו חכתה לוי וגו' אמר
הקב"ה אתם רואים אותו ושמהים וגילים וגם אבידואה אתכם
ואני גול ושמה' שכ' וגילתי בירושלם ושתיי בעמי לכך נאמר
ישמח י' במעשיו יהללו שמו במחול וגו' כימי צאתך בארץ
מצרים וגו' שב' ותצאנה כל הנשים וגו' כי רוצה י' בעמו וכ'
כך אמר דוד הכל מקלסין לפניו שנאמר הללו את י' מן השמים
וגו' כל הפרשר ואמר הללו את י' מן הארץ וגו' ואחר כולן
מקלסין אותו אומות העולם שנ' מלכי ארץ וגו' הכל מקלסין
להקב"ה אמר הקב"ה אע"פ שהכל מקלסין אותי אני מבקש
קילוס אלא מושראל לכך נאמר כי רוצה י' בעמו למה אמר
הקב"ה ערב עלי קילוס של ישראל שמקלסין אותי שב' השמיעני
את קולך וגו' ואמר דבש וחלב תחת לשונך ואמר אשריה לוי
בחיו וגו' יערב עליו שיהי' לכך נאמר כי רוצה י' בעמו וגו'
אמר רבי שבתאי כחא וראר היאך הצדיקים מתעבנים כשם
שעובדים' וגו' ומציעין תחתיהן מצעות והם מתעבני ואומרי
כי אי אפשר לישן במטה הזאת אלא כוז והקב"ה אומר בני
התעוררו עלי לפי רצונכם שנא והתענג עלי י' וגו' ומנין שהן
אומרי אי אפשר לישן כוז שנא יבוא שלום יבוחו על משכבותם
ולא נאמר אלא על משכבותם משכבות הרבר כשהן מציעין
להם בנע משכבות יפים וכיון שהן רואין אותו מרננין
למה על מה שהתקין להם' לכך נאמר ירננו על משכבותם
מרננין ומקלסין ומרומיין אותו שנאם רוממות אל בגרונם
אל הקב"ה אע"פ שקלסתם אותי כנבליים וכננורות' אינו ערב
לפני אלא בגרונם או להם לרשעים מה הם שומעי באזניה'
אמר הקב"ה לא יקלוסו אותי הרשעים בגרונם למה שריחם רע
שנא קבר פתוח גרונם לשונם יהליקין אבל הצדיקים קלוסין
ערב לפני ביותר שנא כי קולך ערב ומראך נאה וכתוב יערב
עליו שיהי' לכך נאמר רוממות אל בגרונם אמר הקב"ה אתם
מרומיין אותי ואני עושה מלחמה בעדכם כדי להצילכם מן
המלכות ומן השעבוד וכן אמר הכתוב פיהם של ישראל הוא
חרבם שנאם ורחב פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים אי זו היא
נקמה אם הקב"ה מה שנקמו לישראל שנאמר נקמת דם עבדך
השפוך ולא נקמה אלא אל נקמות י' וגו' ואומר הרנינו גוים
עמו וגו' וכתוב אל קבא ונוקסי' אל כל הנקמות האלה יש
לרשעים אצל הקב"ה לכך נאמר לעשות נקמה בגוים וגו'
ושמא תאמר כל הדיוטות אמר הקב"ה לאו אלא למלכים שנ'
לאסור מלכיהם וגו' ולמה שמלכים באו עלי שנא למה רגשו
גוים וגו' לכך נאמר לאסור מלכיהם וגו' אמר הקב"ה אשרי
שישראל לך את גמולך ומה נמלו להם לישראל ועיני צדיקהו
עור וגם אני כך אעשה להם שנאם ונכבדוהם ככבלי ברזל
אם הקב"ה מה הם סבורים ששכחתי מה שעשיתם כתובתהיא
לפני שנא לעשות בהם משפט כתוב ואיזהו משפט כתוב כי
הנה היום בא כוער כתגור וכתוב ויצאו וראו בפגרי האנשים
לעשות בהם משפט כתוב ואיזהו משפט כתוב יתמו חטאי מן
הארץ לכך נאמר לעשות בהם משפט כתוב

כי טוב זמרה אלהינו נדחי ישראל יכנס ומי הן חנודין קרח
 וכל עדתו שנדחו מפי משה רבי עזר ועכן שנדחת מפי יהושע
 וכהא ונתתי לה את כרמיה משם ואת עמק עכור ואי זה עמק
 עכור מח שאמר יהושע ויאמר יהושע מה עכרתנו לכך נאמר
 נדחי ישראל יכנס לא נדחי ישראל יכנס אלו שבטים שנאמר
 וישליכם אל ארץ אחרת וכו' וכן אמר הכתוב וכאו האוכדי וכו'
 אותה שעה אין לישראל מנאוכ עד שהן מתרפאין שב הרופא
 לשכורי לב אמר הקב"ה אם נכזית ידו נתרפא שבר לב של
 ישראל לא נשכר לבם אלא בשביל שחרבה ירושלים שנא על
 זה היה דוח לבנו אל הקב"ה על מה אמרו לו על הר ציון
 ששם אמר להם הרי אני כוכה ומרפא אתכם שנא הרופא
 לשכורי לב וכתוב ביום חבוש י את שבר עמו וגו' מהו שבר
 עמו זו חרבן ירושלים ומהו מחץ מכתו מי שהחריבה הוא כונה
 אותה אותה שעה אין צרה ואין אנה ואין יגון שנא ששון
 ושמחה ישיגו וגו' והיו שמחים לעולם

קמח הללויה

הללו את יי מן השמים
 אלו שבשמים ומי הם
 מלאכי השרת הללויה כל
 מלאכי כשם שיש צבאו הרבה בארץ כך הם בשמי לה תולדות
 השמים והארץ כהבראם לכך נאמר הללויה כל צבאיו ומי הם
 צבאיו שעושין ציונו של הקב"ה שנא ברכו יי כל צבאיו לכך
 נאמר הללויה כל צבאיו הללויה שמש וירח ומי הן שמש
 וירח האבות זה אמהות שהן משולות בשמש ובירח שנא והנה
 השמש והירח הללויה כל ככבי אור ומי הן ככבי אור אלו
 הצדיקים שנא ומצדיקי הרבים ככוכבים לכך נאמר הללויה
 כל ככבי אור מכאן את למד שהן לו כוכב בשמים ולפי מעשיו
 כך כוכבי מאור לכך נאמר הללו אותם שכוכביהם מאירים
 הללו שמי השמים מכאן אתה למד שאינן לא גשמים וכהא
 הנה השמים ושמי השמים לכך נאמר הללויה שמי השמים לן
 המים אותן מי בראשית שנא ויקרא אלהים לרקיע שמים שא
 מים יהללו את שם יי וגו' לא היה יגיעה לפני הקב"ה כשבראם
 שנא ביום עשות יי אלהים וגו' וכתוב כי ששת ימים עשה יי לא
 היה יגיעה לפני הקב"ה אלא צוה ונבראו לעצמן לכך נאמר
 יהללו את שם יי שעל כנתן כן נבראו להיות מקלסין אותו
 ועמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור ואי זה חק נתן
 שאמר להם יי רקיע וגו' מאותו חיוס לא זו ברא הקב"ה
 לשמוח בו כביכול לא הית בו שמחה לפי שהטא אדם נתקללח
 האדמה שנא ארורה האדמה וגו' בא קין והרג הכל אמ' ליה אי
 הכל אחיד קול דמי אחיד צועקים אלי מן האדמה נע ונד תחוח
 בארץ ולא הניחו הכל לשמוח במעשיו הללו את יי מן הארץ
 וגו' אמר ישעיהו כל הנקרא בשמי וגו' לא ברא הב"ה את האדם
 לא לכבודו וכהא כל פעל יי למענהו וגו' בראן להיות מקלסין
 וקלסוהו שנא השמים מספרים וגו' וכשם שהשמים וכל אשר
 בהם מקלסין אותו כך הארץ וכל אשר בה מקלסין אותו שנא
 הללו את יי מן הארץ הכל מקלסין את המלך ומי המקלס אותו
 בתחלה בני פלטרין ואח"כ בני המדינה לכך נאמר הללו את
 יי מן השמים וגו' לאחר שקלסוהו בשמים ומי מקלס תחלה מי
 שהוא גדול מחברו ומי הם הגדולים אלו התנינים שב וברא
 אלהים את התנינים הגדולים לפיכך הם מקלסין תחלה שב
 תנינים וכל תהומות וכמה תהומות הן לא נתפרשו וכהא באין
 תהומות הללויה וכתוב תהומות יכסומו ועד עכשו אין אדם
 יודע כמה הם עד שאמרו בני קרח תהום אל תהום וגו' לכך

נאמר תנינים וכל תהומות כלם יהללו את שם יי

הללויה

שירו ליי שיר חדש וגו' אמר ישעיהו
 אל תזכרו ראשונות וגו' תכברני חית
 השרה וגו' עם זיערתי לי וגו' אמ' הכח
 כשם שעשיתי אני כל החדשות אף אתם האמרו שיר חדש לי
 שב שירו ליי שיר חדש ומי הם החסידים אלו ישראל מה כתיב
 למעלה מן הפרשה וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו כל זמן
 שישראל רואין את הקב"ה הם נעשו חסידיו ראוהו בים נעשו
 חסידיו ואמרו שירה שנא אי שיר משה וגו' ראוהו בסני נעשו
 ישירי וכן הוא אומר יצפון לישירים ומח אמר שם ישקני וגו'
 ראוהו כאהל מועד נעשו צדיקי שנא ויבא משה אל אהל מועד
 ויצאו ויברכו את העם ותצא אש מלפני יי וכו' וירא כל העם
 וירונו שב רבנו צדיקי וגו' וכשיראו אותו לעולם הכא הם נעשו
 חסידים שנא תהלתו בקהל חסידים וכל כך למה שהן רואין
 ושמחים ועוד שמחים עמו אש וברד שלג וקישור מכאן אתה
 למד שאין בשמים כלום רע לא אש ולא ברד ולא שלג ולא
 קישור אלא מן הארץ הן שנא הללו את יי מן הארץ וגו' וכהא
 לא יגורך רע אין דבר רע אצלו הכל בארץ ואם כן למה נאמר
 ויי המטיר על סרום וגו' מן השמי אמ' הקב"ה נזידה מן השמים
 ולבטח הן נעשין אש רוח סערה עושה דברו ההרי וכל נבעות
 אמר דוד יקלסוהו ההרי שהוא יודע משקלם שנא ושקל בפלס
 הרים וכהא וההרים רקדו כאלים וגו' לכך נאמר ההרים וכל
 נבעות וגו' אמר דוד והכל מקלסין להקב"ה אלו האדם לא ירצה
 להודות ולקלס לבוראו רמש וצפור כנף מודה לו ואיכה כבוד
 ליוכן הוא אומ' תכברני חית השרה לכך נאמר הודו וכל בהמה
 מלכי ארץ וכל לאומים שרים וכל שופטי ארץ ואח"כ תנינים
 וכל תהומות לא מי שהוא מוכיז את הרמש ואח"כ מלכי ארץ
 למה אמר הקב"ה זקנים נכנסו תחלה לכך נאמר תנינים וכל
 תהומות וגו' ואחר כך מלכי ארץ וכל לאומים עדי בחורים וגם
 בתולות מהו נערי הוא הבחור הוא הנער לא אמ' הקב"ה זקנים
 שהם נערים שנאמ' תתחדש כבשר בעורכי וקווי יי לחיפו כח
 לכך נאמר זקנים עם נערים וכל ככך נאמר יהללו את שם יי
 וגו' בנהוג שבקולם מלך בשר ודם דוכוס יש לו לוקטילניטוס
 והם נוטאים עמו במשוי המלכות וכשם שרים נוטאין אף
 בכבוד שהוא מתכבד מתכבדן עמו אבל הקב"ה אינו כן אין לו
 לא דוכוס אפרדוס ולא משנה שנאמר אשר מי אל בשמו ובארץ
 אשר יעשה כמעשיך וגו' אין אחר עושה מלאכתו אלא הוא
 וכהא אני יי עושה כל רוקע הארץ וגו' אין אחר נושא עמו
 משואו אלא הוא שנא אני עשיתי ואני אשא וגו' לפיכך הוא
 מתקלס לכדו שנא יהללו את שם יי וגו' בנהוג שבקולם מלך
 בשר ודם דר כמדינתו אין בני מדינתו אחרת יראים כשם
 שמתיראין בני מדינתו שהוא דר בתוכו למה שהוא דחוק
 ממנו אבל הקב"ה אינו כן אלא יושב בשמים והארץ יראת
 ממנו שנא הודו על ארץ ושמים אימתי כשהוא מרום קרנן
 של ישראל שנאמר וירם קרן לעמו וגו' שירו ליי שיר חדש
 ואמר כמתן תורה יודוך יי כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך
 שמה שמעו ורצו לקבל תורתך לאו עד שבא מיכה המורשתו
 ופירש שבא ועשיתי באף ובחמה נקם את הגוי אשר לא שמעו
 ויא למרת ששמעו ולא קבלו בא דוד ונתן עליה חודאה שנא
 אתה ה' עושה פלא וגו' אומר דוד מודה אני לך פלאי שעשית
 בעולם שהודעת תורתך לכל האומות שבקולם ולא רצו לקבל
 שאין עורך הכתוב כאן אלא תורה שנא יי עוז לעמו יתן אמ' רבי
 מדרש תלים

והיה מאכילו שנאמר והעורבים מכואים לו לחם וכשר בכרך
 ולחם וכשר בערב ומן הנחל ישתה לכך נאמר נתון לחם
 לרעבים מתיר אסורים מהו מתיר אסורים יש אומרים כל
 הכהמת שבטמאת בעולם הזה מטהר אותה הכה לעתיד לבוא
 וכהא מה שהיה הוא שיהיה וכלומה שבקשה שהורים היו מקורים
 לבני נח וכאח לחן בירק עשב נתתי לכם את כל מה ירק
 עשב נתתי לכל אף החיה והבהמת לכל מתחלה ולמה אסר
 אותה לראות מי שמקבל דבריו ומי אינו מקבל ולעתיד לבא
 הוא מתיר את כל מה שאסר ויש אומרים אינו מתיר לעתיד
 לבא שכחא אובלי בשר החזיר וכו' ומה אם למי שהיו אוכלים
 הוא מכירת ומאבד הכהמה הטמאה לא כל שכן ומהו מתיר
 אסורים אין אסור גדול מן הנדרה שהאשה רואה דם ואסרת
 הקבה לבעלה ולעתיד לבא הוא מתיר וגם את הנביאי ואת
 רוח הטומאה אעביר מן הארץ ואין טומאה לא נדה שנאמר ואל
 אשה בנדה טומאתה ויש אומרים אף תשמיש המטה היא אסורה
 לעתיד לבא תדע לך שכן הוא שכינס שבגלה הקבה על הר
 סיני ליתן התורה לישראל אסר תשמיש המטה ג' ימים שנאמר
 היו נכונים וכו' ומה שבגלה עליהם יום א' אסרן מתשמיש
 המטה שלשת ימים לעתיד לבא שהשכינה ביניהם אינם
 אסורים ומהו מתיר אסורים אסרי מות ואסורי שאול וי
 פוקח עורים אין עער גדול ואין יסורין גדולים וקשים כעונת
 עינים לחד למי שהיה מקביר משואות של גמלים ושל חמורים
 טעונים ועוברין בדרך כתבו על אמהם משוי שנה לבלם ועוד
 טענו מונותיהן של כלם על אמהם והיה מזהיר עליהם ואומר
 הזהרו בו שלא תכן נתון בו אלא אני ויודע מתנתתי עליו
 בכנסו למדינה באו להתיר מן הכהמת אמר לחן בעל הבית
 מזה התירו תחלה שטענתי עליו יותר מכלן כך הקדוש ברוך
 הוא מצוה על העורים שאין יסורין גדולים מהם וכלא ארור
 משנה עור כדרך וכשיבא להפאת העולם אינו מרפא תחלה
 אלא העורים שנאמר ויפוק עורים ומתן העורים הדרורה
 האלו שהולכות בתורה כעורים שנאמר בנשטח כעורים קיר
 כלם קורין ואין יודעין מה הן קורין שונין ואין יודעין מה הן
 שונין אכל לעתיד לבוא אז תפקחנה עיני עורים ויזקק
 כפופים ומי הן הכפופים אלו ישראל שגלו בחוצה לארץ
 שמיים שגלו מירושלם לא זקפו קומתם אלא הן כפופים
 לעיני שונאיהם והם מהלכין עליהם וכן אסר ישעיהו כה אמר
 אדוניק יי ואלהיך יריב עמו ושמתיה ביד מוניק וכו' אלן
 כפופים לכך נאמר ויזקק כפופים וי אהב צדיקים וכהא
 אני אוהב אהב ואומר כי מכבדי אכבד הן אוהבין אותי
 ואני אוהב אותן ולמה אוהב לצדיקים שאינן נתלה לא
 ממשפחת הכהנים ולא ממשפחת הלויים למה שהכהנים בית
 אב והלויים בית אב שנאמר בית אהרן כרכו את יי בית הלוי
 ברכו את יי לפיכך אם מבקש אדם להיות לוי אלהיות כהן
 אינו יכול מפני שלא היה אביו לא לוי ולא כהן אבל מבקש
 להיות צדיק אפילו היה גוי יכול להיות צדיק שאין הצדיקים
 באין מבית אב אלא מעצמן התנדבו ואהבו את הקדוש ברוך
 הוא שנאמר רבנו צדיקים בניי לכך נאמר יי אוהב צדיקים יי
 שומר את גרים הרבה הקדוש ברוך הוא אוהב את הגרים
 למדור למלך שהיתה לו צאן וזיתה יוצאח ורועה בשדה ובכנסת
 בערב בכל יום פעם אחר נכנס צבי עם הצאן הלך לו אצל
 העצים ודרה לו והיה רועה עמון נכנס עמה יוצאת לרעות יצא
 עמה אמרו למלך הצבי הלכה עם הצאן ורועה עמון בכל
 יום יוצא הנכנס עמון היה המלך אוהב לצבי ביותר בזמן שהיא

יוצא לשרד מצוה לרועה ואומר לו הזהר בצבי הזה לא יכה
 אדם וכשהיה נכנס עם הצאן היה מצוה אוהבו עליו תנו
 שיאכל ושתה והיה אוהב הצבי ביותר אמר ליה אדוני המלך
 כמה תישים וכמה עוים וכמה רחלים וכמה נדיים יש לך ואין
 אתה מזהיר אלא הצבי בכל יום אתה מצונו עליו אמר ליה הצאן
 כך דרכה לרעות אכל הצבי במדבר הן יושבין אין דרכן ליכנס
 לישוב אצל בני אדם וזה הצבי נכנס וישב אצל יורא כהזיק
 לו לטובה שעזב המדבר הגדול הרחב מקום שהצבי נראית
 רועות והגיה אותן וצבא אצלנו לכן אנו צדיקין להחזיק לנו
 טובה כך אמר הקבה טובה גדולה צדיק אנו להחזיק לגר
 שהכית משפחתו ובית אביו וכו' לכן אני מצוה עליו ואהבתם
 את הגר וגר לא תונה וכו' לכך נאמר יי שומר את גרים יתום
 ואלמנה ועוד יזוג את הגר ליתום ואלמנה למה אמר הכה
 שלשתן עלובים עניים וכן משה אמר עושה משפט יתום ולמנה
 זכות לכך נאמר יתום ואלמנה ועוד ומי היתומים אלו ישראל
 שנאמר יתומים היונו ואין אב ומי הן אלמנות אלו ציון
 וירושלם שנאמר חעיר רבתי עם היתה כאלמנה לכך נאמר
 יתום ואלמנה ועוד וכי כל היתומים והאלמנות הוא מעודד
 לאו אלא אם היו צדיקים וכהא אבית יתומים וכו' אבל אם היו
 רשעים כתוב בהם ודרך רשעים יעות והוא הוא מעות
 ררכים אלא הוא גוזל על כל הצדיקים והרשעים והם עולים
 לירושלם ונע היא זו שתיקן והצדיקים והרשעים הם באים
 לירושלם כיון שהגיעו לשם הקבה מכנים הצדיקים לנע ומעות
 דרכן של רשעים וממליכין בדרך לגיהנם לכך נאמר ודרך רשעים
 יעות וכהא מעודד עולם יי משפיל רשעי עדי ארץ והצדיקים
 ממליכין להקדוש ברוך הוא שנאמר ימלך יי לעולם ועד

קמו הללויה

כי טוב זמרה אלהינו וכו'
 אמר ישעיהו מה נאוו על
 החרים וכו' אך בשמים
 וראים ממנו שנאמר הודו על ארץ ושמים אימתי כשהוא קרן
 של ישראל שנאמר וכל קרני רשעים אנדעוכו לכך נאמר ויום
 קרן לעמו ולמה נמשלו ישראל לקרן מהו קרן בראש היא
 נתונה כך הם ישראל ראש לכל האומות שנאמר ותתך יי
 לראש לכך נאמר ויום קרן לעמו וכו' מהו עם קרובו העם שהם
 קרובין לו במצות העם שקרבן הקבה יותר מכל האומות וכהא
 ואני קרבת לאהים לי טוב וגו' לכך נאמר לבני ישראל עם קרובו
 דא כי טוב זמרה אלהינו אמר ישעיהו מה נאוו על החרים וגו'
 כשימלך הקבה הכל הן מבשרי שנא מבשר טוב משמע שלום
 ואומר רני בת ציון הריעי בת ירושלם על אי זה דבר הסירני
 משפטך כך כשימלך הקבה הכל מקלסין לו וכהא למעלה
 מן הפרשה זו ימלך יי לעולם מלך הקבת להללו למה שהם
 למלכותו של הקבה אותה שעה הכל מרבנין הכל מקלסין
 הכל משבחין שראו אותו שמלך לך אומר לציון מלך אלהיך
 וזה בתיב אחריו קול צופיק וכו' ואומר רנו בת ציון וכו' על אי
 זה הסיר יי משפטך כך כשימלך הקבת אותו זמרו לו לכך
 נאמר כי טוב זמרה אלהינו מלך בו אם יהיה אדם גדול וחזון
 בידו מכה אם ישאל עני בשלמו נאיה הוא לו ואינו משיבו
 אבל הקבה אינו כן הכל מקובל וחוא אומר קלסוני נהוא טוב
 לפני שנאמר כי טוב זמרה אלהינו וכו' בונה ירושלם וכו' כשם
 שהקבה מלך כהלל וכומירות כך ירושלם אינה נבנת אלא
 בחלל ובזמירו וכן אתה מוצא בבנין האחרון שבנה חרם שב
 וישרו חבונים את חיבל ויענו בחלל ובהודות וגו' לכך נאמר

הרכבת אנוש לראשנו ואחר כל אלו למשפט אמר ליה הקב"ה כל כך עבר עליכם אלא מעתה אל תיראו שנאמר ועניתך לא אענך עוד

קמר לרוד

ברוך יי צורי כו אמר שלמח בכל דרכיך דעה וכו' מהו בכל דרכיך דעה הוי נותנו כלבו לפניך בכל דרך שאתה הולך כשם שהיה דוד עושה ויהי מלך אומר איני מלך הווא מלך המליפני וכו' וזהו וידע דוד כי חבניו ילמלך על ישראל והחבור ואמר איני גבור הויר עשיר ואמר איני עשיר וכן הכריז ואמר לך יי הגדולת והגבורה וכו' וכו' ויהי דוד עושה משפט ועדקה לכל עמו וירד למלחמה ונצח ואמר לא מגבורתי בנצחתי לא הוא עזרני והוא הנצחתי ונצחתי וייערני להיות עושה מלחמה וכו' והא המאורני חיל לכך אמר ברוך יי צורי וכו' אימתי למד את אעקעתי כשהרגתי את גולית וכו' ושלח דוד את ירויקה את האבן וכו' וכך הוא חורך מי שהוא מכה את אדם מלפנים אינו צריך שיפול האבן אלא מלארצו ולמח זה נפל מלפניו מלאך הדרך עם האבן וחשליכו בכונה על פניו ולא עוד אלא כובע נחשת על ראשו והוא סכע האבן כנחשת אלא שהיה הקב"ה עמו לכך נאמר ברוך יי צורי וכו' ולא הייתי יודע מלחמה אלא שמו של הקדוש ברוך הוא יהי מבורך הוא למדני וכן שאול אומר לו לך הו עמך וכו' וי' עמך נבור החיל ואומר ברוך אתה יי למדני חוקיך איני יודע כלום אלא את למדתני שכל אלהים למדתני מנעורי וכו' וגם עד זקנתי ושיבה אלהים אל תעזבני לכך נאמר ברוך יי צורי

קמה תהלה

לדוד ארוממך אלהי המלך וכו' אמר ישעיהו יי אלהי אתם ארוממך וכו' ואודה על זה הודבר לא על הנם אלא על כי עשית פלא ומה פלאים עשה מה כתוב למעלה מזה הפרשה והיה פיוס ההוא יפקר יי על צבא המרום במרום וכו' ואוספו אספת אסיר וכו' וזמרה הלכנה וכו' ואתם שעתה יי אלהי אתם ארוממך אודרו שכן כי עשית פלא על הפלאים שעשית עמנו וכן דוד אמר ארוממך אלהי וכו' ולא על הנם אלא על שהקב"ה נתנו למעלה מן הפרשה שכל אשר בנינו כננועים מנודלים עומדים כארזים שנאמר ישבעו עצי יי ארז לבנון וכו' לכך נאמר אשר בנינו כננועים מגדולי גדולי והולכי כארזים כנותינו כזויות מחושבות תבנית היכל וכו' עריכות לזותקשט הלא מלכות כבוד ומאדירות כרם שעל זויות מזבח לכך נאמר כנותינו כזויות וכו' הרי למדנו קומתן של אנשים כארזים הם גדולים מנין הם אוכלין אל הקב"ה מן האוצר שכן כתיב אחריו מזונו מלאים מפיקים מן אל זן דכתיב ואכלתם ישן כושן צאנבו מאלופות מרובות לא כשל עכשיו דכתיב וישוש לשח מפני אביו וכו' וזהו וכו' הארז והדוב ונשא שח מהעדר עכשיו אינו כן אלא זאב וטלה ירדעו כאחד לכך נאמר צאנבו מאלופות ומי הן הצאן אלו ישראל שנאתנה צאנו וכו' לכך נאמר מהובכות בהצותינו אין פרץ ואין יוצאת וכו' מה שהוא נותן צוחה בהחכות מוריד דמעות הווא מלאך המות ומחכל ועכשיו אין צוחה בהחכותינו עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובי ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים לכך נאמר ואין צוחה בהחכותינו שכל רחובות העיר ימלאו ילדים הואל וכך עתיד הקב"ה לעשות לישראל לפי אשרי העם שכחלו וכשתעשה כל אלהותינו אנו מודים ומרוממים לך על כל הפלאים שתעשה

עמנו ושעשית לנו לכך נאמר ארוממך אלהי המלך וכו' וישאל מרוממים להקב"ה שכל רוממו ידך וכו' כשם שרוממוהו על הים שנ שירו ליי כי נאח נאה וכו' רוממו יי אהינו לכך נאמר ארוממך אלהי המלך לא כעכשיו אם עשה להם נסים אומרים שירח ואם לאו אין אומרים שירח אלא לעתיד לבוא אינם בטלין אלא הם אומרים השירה והבדחה תמיד שכל ואבדחה שמך לעולם ועד אין לנו מלאכה אלא לברכך ברכות חדשות וכהא ברוך הויום ויום וכו'

קמו הללויה

הללו נפשי וכו' אמר ירמיהו שירו אתי הללו אתי למח על א' זר דבר כי חציל את נפש אכיון מיד מרעים בשעה שהקב"ה מפיל לרשעים לניהם ומציל הצדיקים הם מקלסים אותו והן נותנין לו הלל שאינו מניח את העניים וכו' והא זה אכיש אל עני ונכה רוח וחרד על דבריו למעלה מן העניים טובה יי את כל אוהביו וכו' תהלת יי ידבר פי ולא אני עצמי כלכך לא ויכרך כל בשר וכו' לכך נאמר אהללה יי בחיי אומרה לא להי בעוירי וכן שלמח אומר כי גם לא ידע את עתו אם אינו מקלם שהוא חי בתי הוא מקלם לא כשימות שנאמר לא המתים יהללו יי וכתוב כי אין במות זכרך וכו' ומי מהלך ואנחנו נברך יה וכו' חי הווא יודך ולא בשאול וכו' כי אין מעשה וחשבון וכו' לכך נאמר אהללה יי בחיי וכו' כך אמר דוד אל תבטחו בנדבכי לא יבטח אדם כמעשה אבותיו לא יאמי ישמעל אברהם אבי יש לי מהלקו וחוא מצילני לא יאמי עשו יעקב היה צדיק וחוא מציל וכו' וכו' אני כמלש שכל אה לא פדה יפרה איש אין אחיו של אדם פודה אותו אם אין אדם עושה טוב בעולם הזה לא יבטח כמעשה אבותיו לכך נאמר אל תבטחו בנדבכים על מה תבטחו על מעשיכם שנ' אם חכמת חכמת לך וכו' וכו' נפש עמל עמל לך אין אדם אוכל ממעשה אבותיו לעתיד הלא כל א' וא' אוכל משלו שבאם כל עמל האדם לפיהו וראיתי כי אין טוב באשר ושמה האדם כמעשיו אין לאדם חלק לא בעמלו וכן הוא אום יגיע כפך כיתאכל וכו' לכך נאמר אל תבטחו בנדבכי תצא רוחו ישוב לאדמתו משל למח הדבר דומה לכבוד שהוא נפוח ומלא רוח ועומד בארץ מי שהוא רואח אותו מתיירא ממנו סבור שהוא כלום מה עשה הניע אצלו ודארו שהוא נאד ונגע בו ונפל ויצא דורח שבו שמלאו אבר אותו האיש מזה הדין מתיירא לא היה בו כלום אבל הרוח היא המעבדת אותו כך אמר הקב"ה אין הכשר כלום שבא כל הכשר חציר וכו' וכו' אף כי אנוש רמה וכו' אינו עומד אלא על הרוח יצאת הרוח מיד נעשה עפר וכו' תצא רוחו וישוב לאדמתו וכו' כך אמר הקב"ה אני בראתי את האדם הזה והוא עומד ומתגאה בא סנהריב הרשע ונתגאה וחרף וגדף ויצאת רוחו מיד אברו עשתונותיו וכן פרעה וכן המן וכן כל רשעי עולם מחרפים ומנזפיין והן רוח יצאת רוחן אברו עשתונותיהן רצונכם פרקליט שהוא עומד לעולם כסתו בו בכל עת ואתם עומדים שנ' אשרי שאל יעקב בעזרו וכו' אם אתם יודעין במי אתם כושחי במי שעשה שמי וארץ משבתתני את השמי והרקעתי את הארץ שמא וזו ממקומן כך מי שהוא נושא בי אין שכרו פוסק לעולם לכך נאמר אשרי שאל יעקב בעזרו וכו' מה כתיב אחריו עושה שמי וארץ וכו' מהו וכל אשרי כם מכאן אתה למד כנגד כל הכרית שיש לו בארץ כך יש ליבם לכך נאמר את הים ואת כל אשר כם עושה משפט לעשוקים וכו' ומי הם הרעבים זר אלהינו שחיר רעם מדרש תלים זז א 77 ז

שנאמר מיד שאול אפרים ממות אנאלם / אהי דברך מות / הרי
המות עשו הרשע לכך נאמר חלצני מ'אדם רע וגו' וכן יעקב
אמר הצילני נא מיד אחי מיד עשו וגו' / אי זה מות מיד חמסים
תנצרי / ומה היה חומסו וילין שם כליהה הוא ויקח מן הכסף
בידו וגו' עוים מאתים וגו' אין זה חמס וכן הוא אומ' מהמם אחיך
יעקב תכסך בושח וגו' אמר ישראל הרי נכרת לעולם ומה שבלע
בלע / אמר הקב"ה אני מוציא מבין שיבוי שנאמר אמר י' מבטן
אשיב לכך נאמר מאיש חמסים תנצרי / אשר חשבו רעות
בלב וגו' מהו רעות בלב אינו מוציא מפיו אלא שמון הוא בלבו
אשר חשבו רעות בלב / רעה בלב אין כתיב כאן אלא רעות בלב
וכשהן חושבין לא עלינו בלבד הן הושבין אלא גם עליך / שנא'
כיבשו עליך רעה וגו' / וכ'א וארו חיי'א רביע'א דהילה וגו'
מסתכל הוית בקרניו וגו' מדבר כנגד אלהי מוציא דברים קשים
וחרופים וגרופים וכתוב היה הוית עד די קטילת חיותא והובר
גשמה וכתוב וזה בית יעקב אש וגו' /

קמא מזמור

לדוד י' קראתיך הושה לי אמ' שלמה
מאור עיני ישמח לב וגו' האיר הקב"ה
עיני' של צדיקי' שמח את לבן דשן
את עצמותם כשבשרן בשורר טובות ומה היא הכבודה שבשרן
מח שכתוב למעלה מן הפרשה אך צדיקים יודו לשבך וגו'
אמר דוד בבקשת ממך אהיה מאותן שרואין פניך י' קראתיך
וגו' מהו הושה לי חשתי לעשות דברך אף אתה הושה לי למה
הוה דומה למי שהיה לו דין לפני השלטון דאר' שיש לכל
סניגורין לרבר עליהם קרא אל השלטון ואמר לו בבקשה ממך
הכל צריכין הן לסניגוריהם אני אין לי סניגור אין לי מי שידבר
עלי / אתה הדיין ואתה הוא הסניגור כך אמר דוד יש שהו'א
בושה על מעשים נאים ונכוחים שיש לו / ויש שבוטח על מעשה
אבותיו ואני בוטח בך / אע"פ שאין בי מעשים טובים אלא על
שקראתיך עניי לכך נאמר קראתיך וגו' / תכון תפילתי וגו'
מהו תכון תפילתי כך אמר דוד רבני כשהיה בית המקדש קיים
היינו מקטירים לפניך קטורת עכשו אין לנו לא מזבח ולא כהן
גדול תקבל תפילתי ותקדע הרקיע ותכנס תפילתי / לכך נאמר
תכון תפילתי וגו' / וכ'א ואלי אספו כל חרד בדברי אלהים וגו'
זכמנחת הערב קמתי מתעניתי ואקרע בגדי ומעילי וגו' /
ולמה כמנחה אלא עכשו כל היום טוברת נפשי בעולם שלא
נצטער / וכמנחה מתיר עלי ומעי מתחלפין לפיך צדיק אדם
להתודות הטאות ולהתחנן בתפלת המנחה / לכך נאמר משאת
כפי מנחת ערב / וכן דבי'א אומר ועוד אני מדבר בתפלה והוא
גביאל אשר ראיתי בחזיון וגומר / אימתי בעת מנחת ערב /

קמב משכיל

לדוד בודותו במערה תפלה
אמר שלמה מגדל עוז שם י'
וגו' / כשהצדיקים נכנסים
לצרה אין מענין עצמן אלא על הקב"ה / וכן אמר הכתוב לדוד
בשנותו את טעמונו / אברכה את י' בכל עת וגו' / וכן כשברח
לפני אכשלים לא זמר אלא להקב"ה / וכן כשהיה במדבר יהודה
לא הוזכר אלא הקב"ה וכל צרה שהיה נכנס היה בושח בהקב"ה
וכשהיה במערה לא קרא אלא להקב"ה שנאמר משכיל לדוד
כהיותו במערה / מהו משכיל לדוד כשהיה שאול ודוד
במערה ידע וראה שאין אדם עומד לא בממונו ולא בחכמתו
ולא בגבורתו ומהו עומד לו תפלתו השכיל דוד וידע ואמר
שאיין טוב לו אלא תפלה לכך נאמר משכיל לדוד וגו' / קולי
אל י' אצעק קולי אל י' אתחנן / למה כ' פעמים קולי / וכן אמר

הכתוב חנני י' חנני כ' פעמים אלא כך אמ' דוד חנני שלא אפול
בידו חנני שלא יפול בידו / וכן קולי אל י' אצעק שלא אפול
בידו קולי אל י' אתחנן שלא יפול בידו / אשפוך לפניו שיחי
וגו' כך הצדיקים צרתן לפני הקב"ה וכן אמר הכתוב תפלה לעני
כי יעטוף וגו' / וכן חנה אמרה כי מרוב שיחי וכעסי דברתי עד
חנה / לכך נאמר אשפוך לפניו שיחי וגו' / והקב"ה אמר ליה
השלך על י' יחכך וזוא יכל לך / בהתעטף עלי רוחי וגו' / מהו
אהלך כך אמר דוד לפני הקב"ה אומרים לי כל גבורי שלח יידיך
אליו ולכי אומר לי כי מי שלח ידו במשיח י' ונקח / לכך נאמר
בהתעטף עלי רוחי ואתה ידעת נתיבתי וגו' / הבט ימין וראה
ואין לי מכיר / מהו הבט ימין וראה שאין לי מכיר ועומד על
ימיני אלא את וכן היה אמונתך את הוא ימינם של עניים /
שנאמר כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו / לכך
נאמר הבט ימין וראה וגו' / אבר מנום ממני אמ' דוד אם אבקש
ממך מנום מן הרשעים ולא מן שאול ולא מכל ישראל כשעה
הזאת / לכך נאמר אבר מנום ממני וגו' / זעקתי אליך וגו' סגור
היה דוד במערה מבפנים ושאל מבחוץ ועומד על פתח אמ' ליה
דוד רבני בבקשה ממך הוציאה ממסגר נפשי וגו' / כתר את
נוטל על דבר זה שתושיעני / שנאמר כי יתירו צדיקים וגו' /
וכתיב אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי' / וכתוב גמול על
עבדך אהיה /

קמג מזמור

לדוד י' שמע תפילתי האזינה
אל תחנוני וגו' / אמר שלמה
מלך / יושב על כסא דין מזרח
בעיניו כל רעמי יאמר זכותי לבי וגו' מי יוכל לומר ביום הדין
זך אני טהור אני מעוני אין אדם יוכל לעמוד / וכ'א ומי מכלכל
את יום כווא ומי העומד בהראותו ומי יוכל לעמוד ביום הדין /
וכן ירמיהו אומר שאלו נא וראו אם יולד זכר מדוע ראיתי כל
זכר ידיו על הלצני ונחפכו כל פנים לירקון אין אדם ביום ההוא
שפניו יפות אלא ונחפכו כל פנים לירקון / ואף אברהם על
ישמעאל אף יצחק על עשו ואף למעילן על ישראל בשבילן שנא'
זנחפכו כל פני לירקון / אל דוד בבקשה ממך הרי אני מתפלל
לפניך שתענה אותי ותעשה עמי צדקה על אותו היום / לכך
נאמר י' שמע תפילתי וגו' ואם אין אתה עושה צדקה עמי מי יוכל
לעמוד / וכן איוב מי יוכל בשואל תצפניני / אל הקב"ה לעולם /
אל עד שיעבור הדין עד יעבור זעם / עד שיעבור אף עד טוב
אפך / וכן דוד אומר ואל תבוא במשפט את עבדך וכו' / אמר
דוד לפני הקב"ה לדין אני מכניס אותי יש עבד נכנס לדין עם
קונו / וכן אמר הכתוב אם דשעתי א-לי לי וגו' למה הכל לך
עבד וכל אשר לולקונו / וכ'א אך שתיים אל תעש עמדי וכו'
כפך מעלי הרחק וכו' זכור כי כחומר עשיתי וגו' עוד ובשר וגו' /
חיים וחסד עשית וכו' ועל כל אלה מעמידני לדין למה אדם
ילוד אשה כצין יצא וכו' / ואף על זה פקחת עיניך וכו' למענך
זאל תבוא במשפט את עבדך וכו' / לכך נאמר מי יאמר זכותי
לבי וכו' אין אדם יוכל לזכות את עצמו בדין למה כי יחטא לך
אין אדם אשר לא יחטא / וכ'א כי אין צדיק בארץ אשר יעשה
טוב ולא יחטא / ושמים לא זכו בעיניו וככבים לא זכו בעיניו /
לכך נאמר כי לא יצדק לפניך כל חי / מהו כל חי לא יצדק
לפניך הא המתים זכים / אלא על החיות של מעלן אינן יכולין
להצדיק לפניך ביום הדין לכך נאמר כי לא יצדק לפניך כל חי
כי דרף איוב נפשי וכו' / וכן אמר ישראל כשאנו מדוכדכים
בצרות מה טוב לנו ככר ודרכונו ויבינו וכ'א כי בחנתנו
אלהים צרפתנו כצורף כסף וכו' / לא תאמר בן אלא ואלו הן
הרכבת /

אימתי אנו מקלסין כשישלים גמול לרשעים שנה כאשר עשית
 יעשה לך גמולך ישוב כראשך מה היה הגמול שנפץ את עוללי
 ישראל את חסלע שנאמר אשרי שיאוז ונפץ וגו' אותה שערו
 מקלסין ישראל בכל לבם להקבה שנאמר אורך ככל לבי מכאן
 אתה למד שכל זמן שהרשעים בעולם הם משעבדים את ישראל
 ודוחקים אותם ואינם פנויים לקלם ככל לבם ואם עובדים
 אותה שערו אורך ככל לבי וגו' דא נגד אלהים אזמורך נגד
 סנהדרין שנאמ' אלהים לא תקלל נגד הנביאים שנקראו אלהים
 שבה' ומשה איש האלהים ויבא איש האלהים אל עלי ואף במיתתן
 נקראו אלהים שכן אתה מוצא בשמואל ראיתי אלהים עולים
 מן הארץ לכן נאמר נגד אלהים אזמורך נגד הצרות הנאות
 עלינו אנו מזמרין לך אשתחוו אל היכל קדשך ואודה את
 שמך וכחא ביום הזה ואמ' לירושלם א תראינו כך כשיאכרו
 רשעים מן העולם ישראל מקלסין להקבה כשיבנה היכל ובית
 מקדשו אותה שעה אשתחוו אל היכל קדשך למד כי הגדלת
 על כל שבך אמרתך אמרו ישראל להקבה הגדלת על כל מח
 שאמרת לנו על ידי הנביא' ומה אמרת ביום ההוא אשפוך את
 דוחי וכו' ואמרת ביום ההוא יטפו הדרי' עמים וכחא אל תראי
 אדמה וגו' למה כי הגדיל לעשות וכת' אז ימלא שחוק פיבו וגו'.

קלט למנצה

לדוד מזמור י' הקרתני
 וגומ' אמר צופר הנעמתי
 החקר אלוה תמצא וגו'.

גובה שמים מה תפעל וגומר ארוכה מארץ מדה וגו' אין אדם
 עומד עליה ונעלמה מעיני כל חי ומי ידעה אלהים שנאמ' אלהים
 הבין דרכה וגו' כי הוא לקצות הארץ יביש וגו' אין אדם יכול
 להגיע עד סוף מעשיש של הקבה וכן דוד אמר מי ימלא גבורות
 י' אין אדם יכול להגיע לגבורותיו של הקבה וכן משה אמר
 אלא הוא עומד נצח וחזא חוקר את הכל לכן דוד נתן לו את
 הנצה ומזמר שנה למנצה מזמור לדוד י' הקרתני משל למלך
 שהיה יושב ואוכל עם אשתו כשהוא אוכל עמה כתב לה גט
 זנתן לה התחילה האשה ראו כמה חכם ארזי המלך ידע שנתתי
 עיני באהר ידע שיש לי אוהב ונתן לי את הנש כך אמר דוד
 הקרני אל ודע לכבי ששפעת לי צרי והביא עלי יסורים לכן
 נאמ' י' הקרתני ותרע אתה ידעת שבתו וקומי וכו' אתה ידעת
 בשהייתי ברע לא שכחתיך וכחא ויהי כי ישב המלך בכיתו וי'
 הניח לו מסכיב שמא לא אמרתי אתה ידעת שבתו וקומי
 וכשקמתי לברוח אחרי אכשלום לא קראתי אחרים תגר אלא
 מזמור לדוד בכרחו וכו' רבי יהודה אמר המזמור הזה אדם
 הראשון אמרו שנאמר י' הקרתני זה דע' וידעתי שלא היה לו
 איפשר בלא אשה לכן נאמר לא טוב היות האדם לבדו לכן
 נאמ' י' הקרתני אתה ידעת שבתו וקומי שבתו בנע' ארחי ורבעי
 זרית מהו ארחי ורבעי מי מנה עפר יעקב וכו' זרית כמו שהאדם
 זורה בגורן ונוטל את התבואה ומשליך את התבן כך זרית רבים
 ונטלת הטיפה שידעת ועשיתני הימנה כי אין מלה בלשוני וכו'
 כך אמ' דוד לפני ה' אתה ידעת שבתו וקומי ולא עוד אלא על
 כל פסיעה ופסיעה שאני עתיד לפסוע כבר גלויה לפניך וכן
 אמר הכתוב כי אתה צעדי תספור ולא מעכשו אלא עד שלא
 באתי לעולם וכחא לירמיהו בטרם יצאך בבטן ידעתך וכן אמ'
 הכתוב לסנחריב יען התרגז עלי וכו' אל שוטמה אתה סבור
 הלא ידעת אם לא שמעת ושבתך וצאתך וכו' ידעתי ואת
 התרגז עלי לכן נאמ' כי אין מלה בלשוני אין מזמור אין נצה
 אין שיחה שאני עתיד לו שאינם גלוין לפניך לכן נאמ' כי אין

בלה בלשוני אחר וקדם צרתני מהו אחר וקדם צרתני וי
 פרצופין נבראו פל' שני פנים כך היה אדם הראשון מאחוריו היה
 צורת הוה וכן הוא אומר ויבן י' אלהים את הצלע לךך נאמר
 אחר וקדם צרתני וגו' רב ושמואל הי אמר פרצוף אחד וחד
 אמר זנב בשלמא למאן דאמ' פרצוף דכתוב אחר וקדם צרתני
 אלא למאן דאמר זנב מאי אחר וקדם כדאמר ר' אמי דאמ' ר'
 אמי אחר למעשה בראשית וקדם לפרוענות בשלמא אחר
 למעשה בראשית דאברי במעלה שבתא אלא קדם לפרוענות
 פרוענות דמאי אלימא משום קללה הא משום קללה בתהלה
 בתקלה ולכסוף הוה ולכסוף אדם אלא לפרוענות דמכיל שנ'
 וימח את כל היקום אשר על פני האדמה ולמאן דאמר פרצוף הי
 מיניהו סניא ברישא כסתכרא דזכר מסתניא ברישא דתניא לא
 יהלך אחר אשת ברך ואפילו היא אשתו כדומן לו על הגשר
 וסלקה לצדדי וכל העובר אחרי אשה בנהר אין לו חלק לעולם
 הבא ר' א' אחר וקדם צרתני אר יוהנן אם זוכה אדם אוכל כ'
 עולמות אחר וקדם ואם לאו הוא בא ליתן דין וחשבון ותשת
 עלי כפך כלא כפך מעלי הרחק אר אליעזר אנדרונינוס
 נבראו שנאמ' זכר ונקבה בראם אר שמואל דו פרצופין בראו
 ומחסרו ועשהו גב לכאן וגב לכאן ר' תנחומא בשם ר' ברכיה
 בשם ר' אלעזר אומ' גולם בראו והיה מוטל מראש העולם ועד
 סופו ההר גולמי ראו עיניך ר' יהודה בר' נחמיה בשם ר' שמעון
 בשם ר' אלעזר מלא כל העולם כלו בראו ממזרח ועד מערב
 שנאמר אחר וקדם צרתני מעפון לדרום שנאמ' בקצה הארץ
 ועד קצה הארץ ומנין אף בחללו של עולם שנאמר ותשת עלי
 כפך אר אלעזר אחר למעשה יום אחרון וקדם למעשה יום
 ראשון היא דעתיה דר' אלעזר תוצא הארץ נפש היה זו רוחו של
 אדם הראשון אמר רשב"ל אחר למעשה יום אחרון וקדם
 למעשה בראשית זה דעתיה דריש לקיש ורוח אלהים מרחפת
 על פני המים זה רוחו של אדם הראשון אר סימון אחר לכל
 המעשים וקדם לכל העונשים אמר שמואל בר תנחומא אף קלוסג
 אינו אלא באחרונה ההר הללו את י' מן הארץ עד מלכי ארץ
 וכל לאומי אר' שמלאי כשם שקלוסג אינו אלא אחר בהמה היה
 ועוף כך בריאתו אינו אלא אחר בהמה היה ועוף שנאמר וזאת
 בהמה אשר תאכלו ולכסוף אשה כי תזדע' ותשת עלי כפך
 מכאן לאדם ולבית המקדש שנבראו בשתי ידים וכתוב ידך
 עשוני ויכוננוני הבינני ואל מדה מצותך וכתוב מקדש י' כוננו
 ידך וגו' ר' אחר וקדם צרתני יצירה בעולם הזה יצירה בעולם
 הבא אינו עריך לצור אותם עוד לחיית המת' שכבר צר אותם
 שתי יצירות כך הקבה חשב דצר את האדם וזה מושלך לפניו
 כגולם שנ' גלמי ראו עיניך וגו' מהו ועל ספרך מיום שברא הכה
 לאר הראשון כתב לו בספרו מה שהוא עתיד להעמיד ממנו עד
 שיחיו המת' וכה קורא לפניך דוד דוד ודורשין דוד דוד ופרנסיו
 דוד דוד וחכמיו דורו ונביאו דוד וסופרו דוד ותלמידיו עד שיחיו
 המת' וכן הוא אומר זה ספר תולדות אדם וכן אמר ישעיהו י'
 מבטן קראני ממעי אמי אזכיר שמי וכחא מי פעל ועשה קורא

קמ למנצה

הדורות מראש ל' מאדם הראשון
 מזמור לדוד הלצני וגו' אמר
 שלמא תעזבה ותשמרך וגו'
 בהתהלך תנחה אותך וגו' כך אמר ה' להרוד דעונך שאצרך
 בצור את התורה שב' נצרה כי היא חייך דעונך שאפלטך מיד
 רשעים רבן לפני ואני מפלטך רני פלט תסוככני סלה חלצני
 י' וגו' מי הוא זה עשו הרשע ומה היא דעתו מות כך אמר
 הקדוש ברוך הוא כשאפדה אתכם מידי מות אני אפדה אתכם
 שנאמר

ענינו וראה אותם אמר לעבדיו מפני מה הללו הולכין בקומר
 זקופה כלא משאוי אין לכם משא שיתנו על צוארם כאותר
 שעה הביאו ספרים ועשו אותם כחמה ומלאו אותם חול והניחו
 על כתפם עד שנכפף קומתם ואמרו על עצמם על צוארנו
 נדרפנו ובאותה שעה געו כל ישראל בכביה עד שעלתה שועתם
 למרום. אמר רבי אחא בר אבא באותה שעה בקש הקכה להחזיר
 כל העולם לתוהו וכוהו אמר הקכה כל מה שכראתי לא בראתי
 אלא כשביל אלו שנאמר גם אני אכר כפי אל כפי והנחתי
 חמתי עולם שכראתי בשתי ידי שנא אף ידי סדה ארץ אחרבנו
 אר אלפא בר קרואי באותה שעה נכנסו מלאכי השרת לפני
 הקכה ואמרו לפניו רבונו שׁע כל העולם כלו ומלאו שלך לא
 דיך שהחבת דירתך של משה לא שתחריב דירתך של מעלה
 אמר לירנ וכי תנחומין אני צריך אני מכיר בראש ואני מכיר
 בסוף שנאמר ועד זקנה אני הוא על כן אמרתי שׁעו מני אמר
 בבכי אל תאיצו לבחמני אמר לירנ תנחומין הללו שאתם
 מנחמים אותי ביאיצין הן מלפני רדו מלפני ושאו המשאוי
 מעליהם מיד ירדו מלאכי השרת ונטלו המשאוי מעליהם
 ולא מלאכי השרת בלכד אלא אף הקכה נשא בעצמו שנאמר
 למענכם שולחתי בכלה יצאו לקראתם בני בארי ובני מדינות
 אחרות וחיו רואים אותם ערומים מה עשו בני בארי הפשיטו את
 עבדיהם ואת שפחותיהם ותקריבום דרוון לפני נכודנצר אמר
 לו שמה מלך אוהב ערומים אתה אמר להם לכו והלביטום
 את בני ישראל מה שרון של בני בארי נטל הקכה עליהם חסד
 מכל ארץ ישראל והם יפים יותר אמרו כל אדם שנכנס שם אינו
 מכקש לצאת בלא עכרה מהו גם בכינו שהיו בוכים ומבכים
 עמהם הקכה על ערכים בתוכה תלינו כנורותינו כי שם
 שאנו שובנו דברי שיר אמר להם נכודנצר מה אתם יושבים
 ובוכים הכינו עצמכם עד שאנו אוכלין ושותין אני מבקש
 שתעמדו ותקישו לפני ולפני עו בכנורות שלכם כדרך שדייתם
 מקישין לפני אלהיכם מסתכלי אלו כאלו לא דיינו שהחרבנו
 את מקדשו אלא עכשו אנו עומדים להקיש לפני הננס הזה
 ולפני העין חיה ר' יצחק בר שבלא אומר להרמ למלך בשיר ודם
 שנשא בת מלכים אמר לה עמדי והשקני כוס אחד ולא רצתה
 להשקותו כעס עליה והוציאה מתוך ביתו והלכה ונשאת למוכה
 שהין אמרה לה עמדי והשקני כוס אחד ואמרה לוריקה בת
 מלכים הייתי ונשאתי למלך ועל שאמר לו השקני כוס אחד
 ולא רציתי להשקותו כעס עלי והוציאני מתוך בתו שאלו
 חשקתיו הייתי מוכיף על כבודי כבוד עכשו אתה אומר לי
 עמדי והשקני עמדו כלם ושלטו בעצמם ונטלו אלינו ידיהם
 לתוך פיהם ומרצעים אותם שירו לנו משיר ציון לא בשיר לא
 נאמר אלא איך נשיר מראים אצבעותיה ואומרי היינו כפותים
 ונתקטעו אצבעותינו וכהא ואקבעם אל הנהר חבא אל אהוא
 ונג' ומבני לוי לא מצאתי שם שם הוא אלא שלא היו יכולים
 להקיש בכנורות ומנין שחזרו אותן הליים שגלו מתוכה שנא
 ודבים מראשי האבות והלויים אשר ראו את הבת הראשון כיון
 שידע כן נכודנצר עמד וחשליך מישראל תלו תלים של
 הרוגים ואף על פי כן היה להם שמחה שלא אמרו שירר
 לפני עבודה זרה שנאמר ותוללינו שמחה באותה שעה נשבע
 הקכה לישראל אתם שלטתם וקטעתם אצבעות ימינכם אף
 אני השיב אחר ימינו מפני אויב ואינה חוזרת אלא אפילו
 אזכיר אתכם שנאמר אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני תניא
 סד אדם את כל ביתו ומשייר דבר מועט זכר לירושלם עושה
 אשה תכשיטיה ומשייר דבר מועט זכר לירושלם שנאמר אם

אשכחך ירושלם תשכח ימיני ומשחרב בית המקדש רבו פרושי
 בישראל לא היו אוכלים בשר ולא היו שותין וין נטפל להם רבני
 יהושע אל בני מפני מה אין אתם אוכלים בשר ושותין וין אמרו
 ליה נאכל בשר שבכל יום היה תמיד קרב על גבי המזבח ונשתח
 וין שבכל יום היה מתנסך על המזבח ועכשו בטל אל אף
 תאנים וענבים לא נאכל שמהם מביאים ככורים לחם לא
 נאכל שמהם מביאים שתי הלחם בעצרת ולחם הפנים בכל
 שבת ושבת מים לא נשתה שממנו היו מנכסים מים כהן
 שתקו אמר ליה שלא להתאבל כל עיקר ולרתאכל יותר מדאי
 אי אפשר דאמר רבי יהושע אין גזרין גזרה אלא אם כן רוב
 הצבור יכולים לעמוד בה מאי קראה אמר רב אדא בר אבהו
 כמארה אתם נארים ואתם קובעים הגוי כלו אי אכא
 הגוי כלו אין ואי לא לא אלא כך אמרו חכמים סד אדם את
 ביתו בסיד ומשייר דבר מועט ומאי היהו אמר רב פפא כסא
 ודרסנא עושה אשה כל תכשיטיה ומשיירת דבר מועט ומאי
 היהו אמר רב בת צרעה שנאמר אם אשכחך ירושלם תשכח
 ימיני מאי על ראש שמחתי אמר ליה זה אפר מקלה שכראש
 חתנים אמר ליה רב פפא לאכני היכא מנח לה אמר ליה
 במקום תפילי שנאמר לשום לאבילי ציון פאר תחת אפר רבני
 דוסא אמר אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני מלעשות נסים
 הכי זעירא אמר בשם רשב"ל את מוצא כיון שגרמו העונות
 ונכנסו גוים לירושלם נטלו גבורי ישראל וכפתו ידיהם ל
 לאחוריהם אמר הקדוש ברוך הוא עמו אנכי בצרה בני נתונים
 בצרה ואני רואה כביכול השיב אחר ימינו מפני אויב ובסוף
 גלה אותם לדינאל ואתה לך אמר ליה לית דין וחשבון אמר
 ליה ותגוח אמר ליה נייחא לעולם אל ותעמוד אמר ליה לקץ
 הימים אולקץ הימין אמר ליה לקץ הימין שהיא משועבד אמר
 ליה הקדו ברוך הוא קץ נתתי לו ימיני כל זמן שבני משועבדים
 תהא ימיני משועבדת עמהם גאלתי בני גאלתי ימיני הוא שרוד
 אמר למען יחליצו ידיך הושיעה ימינך וענני רבון העולמים
 עשה להם בשביל ידיך יצחק אברהם יצחק ויעקב וכל זמן שאין
 להם זכות עשה להם בשביל ימינך וענני אמר ליה הקכה אני
 עושה שנאמר חשף את זרוע קדשו וכתוב הושיעה לו ימינך
 וזרוע קדשו זכור אלכני אדום את יום ירושלם אמרו ישראל
 לפני הקכה רבונו שׁע אתה אומר לנו זכור אנו שכחה מצוית
 בנו אתה זכור שאין שכחה לפני כסא כבודך האומרים ערו
 ערו עד היסוד כה ר' אבא בר כהנא אמר פגרו פגרו כדא חומת
 בכל ערער תערער רבי לוי אמר פינת פינת כדא ותעד כדח
 אל השוקת זכור אלכני אדום את יום ירושלם אימתי
 לכשיעקרו יסודותיה ממנה האומרים ערו ערו עד היסוד כה
 שאלו את ר' אליעזר דורות האחרונים כשרים מן הראשונים
 אמר ליה עריכם בבית הבחירה וכיחו אבותיכם העבירו את
 התקרא שנאמר ויגל את מכך יהודה אבל אנו פעפענו את
 הכותלים שנאמר האומרים ערו ערו עד היסוד כה ללמדך שכל
 דור שאינו נכנה כימיו מעלה עליו כאלו החרבו באי טעמא
 לפי שלא עשה תשובה

קלח לדרוד

אודך בכל לבי ונג' אמר ישעיה
 יבש חציר נבל ציץ ואתם מת
 לכם לעשות על הר גבוה עליו
 לך מבשרת ציון אמר ישראל מתייראין אנו מפני שונאים אמר
 הקכה השונאים חציר היו כלומר כל זמן שהיו קיימים הייתם
 מתייראין מהם עכשו שאבדו כי רוח יי עברו בו במי אתם
 מתייראים הרימי בכח קולך הרימי אל תראי ונג' אמר ישראל
 אימתי

משום גלוי מים ויין וחלב מים מנין לרוקע הארץ על המים / חלב מנין שנאמר ותפתח את נאד החלב / יין מנין דכתיב כל נבל ימלא יין / תניא רבי יוסי אומר או להם לכריות שרואות ואינם יודעים מה רואות עובדין ואינם יודעין על מרי עובדים / הארץ על מה היא עומדת על העמודים / שנא המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון / ועמדים על המים שכל לרוקע הארץ על המים ומים על ההר / שנא על הרים יעמדו מים והרים על ההר / שנא כי הנני יוצר הרים ובורא רוח / ורוח בסערה שנ' ורוח סערה עושה דברו / וסערה תלוי בורוען של חקבה שנאמ' ומתחת ורועות עולם / וחכמים אומרים על יב עמודים עומדת שנא יצב גבולות עמים למספר בני ישראל / ולא על ז' עמודים עומדת / ר' אלעזר בן שמעון אומר על עמוד א' עמוד וצדיק שמו שנא וצדיק יסוד עולם / למכה מצרים בכבוריהם בשעה ששלח חקבה מכת בכורות אל כחצות הלילה ומת כל בכור נכנסו כל הככרות אצל אכותיהם ואמרו להם כל מה שאמר בשה הביא עליהם אין אתם מבקשים שנהיה בנאווה ונצא את הערכים הללו מכינינו ואם לאו אנו מתים / השיבו להם ואמרו אפי' כל המצרי' מתים אינן יוצאי' מכאן מה עשו נכנסו כל הככרות אצל פרעה ודוו מצווחין לפרעה / ואמרים בבקשה ממך הוציא את העם הזה שבשבלים רעה תבא עלינו ועליך / אם לעבדיו שאו וקפחו שוקיהם של אלו מרי עשו הככרות מיד יצאו ונטלו כל אחד חרבו והרג את אביו שנא למכה מצרים בככרות למכה בכורי מצרים אין כתיב כאן לא למכה מצרים בככרות / ששי' רבוא הרגו הככרות באכותיהם / ר' אבין בשם רבי יודא בן פוי בתיא בת פרעה בככרות היתה ותפלתה של משה נצולה דכתי' טעמה כי טוב סחרה לא יככה בלילה גרה ליל כתי' כדא ליל שמורים הוא ליל / לגזור ים סוף לגזרים / י' נסים נעשו לאבותינו על הים / בבקעו ונעשו כמין כפה שנא נקבת כמסור ראש פרזיו / נחלק לשנים שנא נטה את ירך על הים וקעהו נעשה יבשה שנאמר ובני ישראל חלכו ביבשה / נעשה כמין טיש שנא דרכת בים סוסין חומר מים רבים / נעשה פרורין שנא אתח פודרת בעווד ים / נעשה סלעים שנא שכרת ראשי תנינים על המים / נעשה גזרים שנא לגזור ים סוף לגזרים / נעשה ערמות שנא וברוח אפך נערמו מים / נעשה כמין נד שנא נצכו כמו נד / יצאו להם מים מתוקים מתוך מלוחים שנאמר ויוציא נזלים מסלע כפה המים משני חלקים ונעשה כמין בולוס של זכוכית שנא קפאון תהומות לגזור ים סוף לגזרים וכתוב נותן לחם לכל בשר / מלך בשר ודם עומד במלחמה אינו יכול לא לזון חילותו ולא לספק להם אפסניות / אבל מי שאמר וזיה העולם אינו כן לא יי איש מלחמה שנלחם במצרים / י' שמו שזן ומפרנס לכל בריותיו שנא לגזור ים סוף לגזרים וכתוב נותן לחם לכל בשר / אר' שמעון בר נחמני קשה היא הפרנסה מן הנאולה שחנאולת עי' שלוח שנא המל' אך הגואל אותי / והפרנסה עי' חקבה שנא' והאלהים הרועה אותי / ר' יהושע דסיבנין אומר יותר מקריעת ים סוף דכתיב לגזור ים סוף לגזרים וסמך ליה נותן לחם לכל בשר / תנא רבי אליהו פעם אחת הייתי עובר במקום למקום מצאני אדם אחד שהיה בו בקרא ואין בידו משנה אמר לי רבי אומר לפניך דבר אחד ובתירא אני שבא תקפיד אמרתי לו חס ושלום אם אתה שאלני בדבר תורר אל ר' מפני מה כתיב נותן לחם לכל בשר וכתוב נותן לכהמה לחמה / וכי אין אדם שכין לחמו אל זהו דרך ארץ עושה בידיו וחקבה מדרך מעשה ידיו שנ' למען יברכך יי' אלהיך בכל מעשה ידיך יכול יהא יושב ובטל תל אשר תעשה / אמר ליה תשובה זו היא שטרר ראשונת

שאמרתי לך אמר לו בני אשיכך צא ולמד מן השושה כשנטלה ממנו חכמה אינו יכול לפרנס עצמו שערך אחת כך בני אדם כשנטלה מהם דעה חשובים ככהמה וכחיה ועוף והקבה מחלק מזונות לכל באי עולם / למכר מלכים גדולים כתיב ואנכי השמרתי את האמורי אשר כננכה ארזים גבהו / אמרו רבותינו קשה היה סיחון כמגדל וחומה וזיה קשה מכל הכריות וארון מכל המגדל ורגליו מגיעות לארץ ואין כל כריה בעולם יכולה לעמוד לפניו מה עשה הקברא כפת שר שלו שנאמר ואשמיר פרוי מלמעלה והפילו ממקומו ומסרו לישראל אמרו חכמים קשים היו סיחון ועוג יותר מפרעה וחילותיו / וכשם שאמרו שירח על מפלת פרעה כך היו ראויין לומר שירח על מפלתן של סיחון ועוג / אלא שבא דוד ואמר עליהם שירח שנא למכת מלכים בככוריהם / למכה מלכים גדולים ולעוג מלך הבשן / אמר רשב"ל משום בר קפרא פליטתה שמו שנא ויבא הפליט / ולמה נקרא שמו עוג שבא ומצא אברהם שעוכב כעוגות הפסח / כשבא משה וישראל לתחומא דאררעי / אמר ליה משה נחנה כאן ולמחר אנו נכנסין בשחריית וכובשין אותה / עמדו שחריית ועדין לא היתה העין רואה תלר' משה את עיניו וראה את עוג יושב על החומה ורגליו מגיעות לארץ אמר משה איני יודע כוח אני רואה / חומה אחרת בנו הלילה אמר ליה חקבה זה שאתה רואה עוג הוא אמ' רבי יוחנן אורך רגליו היו י"ח אמה / עוג היה תולש הר וזרקו לישראל / אמר ליה אל תתירא משה היר' נוטל צרור ומוכיר עליו שם המפורש וכומכן ישראל היו אומרי' ארורים הם העדים שכך זורקות האמורים היו אומרים ארורים הם העדים שכך סומכות /

קלו על

נהרות ככל שם ישכנו גם בכינו בזכרנו את ציון / אמ' רב יהודה אמר רב מלמד שהראח הבח' לרוד חרבן בית ראשון וחרבן בית שני / בית ראשון על נהרות ככלי' על בית שני זכור י' לבני אדום את ים ירושלם כיון שהגיע ירמיהו לנהר פרת ענה נבזר ארן ואמ' ליה אם טוב בעיניך לבוא אתי בכל / חשב ירמיהו בלבו אם הולך עמהם לבבל אין מנחם לגלות הנשאר מהם נטלו הגליות את עיניהם וראו את ירמיהו שפירש מהם געו כלם בככור' וצווחו רבינו ירמיהו הרי אתה מניחנו / שם בכו שנאמר על נהרות ככל שם ישכנו גם בכינו ענה ירמיהו ואמר להם מעיד אני עלי שמים וארץ אלו ככיתם בכיח אחת עד שאתם צעוק לא גליתם / שם ישכנו גם בכינו מלמד שלא היה להם ישיבה משיצאו מירושלם עד שהגיעו לפרת / אמרו אלהיהן של אלני דחמן הוא זכיון שבסבירין לו פנים הוא חוזר ומרוחם עליהם שמא ישנו ויתחברו כלם ויקראו לאלהיהם ויעורם ולא הועילו כלום / לפיכך היו דוחקים אותם ומריצין אותם בעל כרחם שנאמר על צוארינו נדרפנו וכו' קלים היו רודפינו / גם בכינו מה דאו ישראל לבכות על נהרות ככל רבי יוחנן אמר הרג בהם פרת בישראל יותר ממרה שהרג נבוכד נצר הרשע כשהיו ישראל שרויין בארץ לא היו שותין אלא ממי גשמים וממי נזלים ומסי מעינות / כיון שגלו לבבל שתנו מים הפרשים ומתים / לפיכך היו בוכים על התרוגים שהרג בהם אויביהם ועל מתים שמתו בדרך ועל התרוגים שהרג בהם פרת / ולא עוד אלא שהיה נבוכד נצר יושב בספינה הוא וכל גדוליו וכל שריו ועמהם כל מיני זמר שנאמר כשרים באוניות רנתם וכל מלכי יהודה מושלכי בשלשלאות של ברזל וחולקין ערומים על שפת הנהר נשא נבוכד נצר הרשע את עיניו

במקום גבוה ותפלה משום שנאמר ממעמקים קראתיך תניא
נמי הכי לעולם לא יעמד אדם לא על גבי מטה ולא על גבי
כסא ולא על גבי ספסל ולא על גבי שרפרף ולא במקום גבוה
ותפלה שאין גבהות לפני המקום שנאמר ממעמקים קראתיך
וי' כי עמך הסליחה אמר רבי אבהו הסליחה מופקדת אצלך
מראש השנה וכל כך למה למען תורה בשביל ליתן אימתך
על בריותיך ביום הכפורים

קלב שיר

המעלות זכור י' לדוד את ענותו
אם ישמרו בניך בריתי שלשך
דברים נתנו על תנאי ארץ ישראל

ובית המקדש ומלכות בית דוד חוץ מספר תורה ובריתו של
אחרן שלא נתנו על תנאי ארץ ישראל מנין שנאמר השמרו
לכם פן יפתה לבבכם וחרה אף י' בכם ועצר את השמים וכו'
בית המקדש מנין שנאמר הבית הזה אשר אתה בונה אם תלך
בחקותי ואם לאו והבית הזה יהיה עליך כל עובר עלינו ישום
וגם מלכות בית דוד מנין שנאמר אם ישמרו בניך את בריתי
שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ומנין לפת שלא נתן על תנאי
שנא' תורה צוה לנו משה מורשה ומנין לבריתו של אהרן שלא
נתן על תנאי שנאמר ברית מלח עולם ואומר והיתה לגולדו עד
אחריו ברית כחונת עולם זאת מנחתו עדי עד חנוכנו כי
לא כאתם עד עתה אל המנוחה וגו' זו שירה ואמאי קרי ליה
מנוחה דכחו מכיבוש הארץ כהלה זו ירושלים וכהא היתה לי
בהלתי כאריה כיער ואם העיש צבוע כהלתי לי דברי ר' יהודה
ר' שמעון אומר מנוחה זו ירושלים וכהא זאת מנחתו עדי עד
ואומר כי בחר י' בציון אוה למושב לו ואמאי קרי ליה מנוחה על
שם נחת הארון כהלה זו שילה דכתיב ויחלק להם יחושע ויפל
להם הגורל בשילה ר' ישמעאל אומר זה זה שילה רבי שמעון
בן יוחנאי אומר זה זה ירושלים כי בחר י' בציון עד שלא נבחרה
ירושלים היתה ארץ ישראל כשרה למזכרות משנבחרה ירושלים
יצאת ארץ ישראל שנאמר השמר לך פן תעלה עולותיך וגו'
עד שלא נבחרה בית עולמים היתה ירושלים ראויה לשינוח
משנבחרה יצתה ירושלים שנאמר כי בחר י' בציון ואומר זאת
מנחתו עדי עד שלא נבחר אהרן היו כל ישראל ראוין לכחונת
משנבחר אהרן יצאו ישראל שנאמר ברית מלח עולם היא
ואומר והיתה לו ולזרעו אחריו עד שלא נבחר דוד היו כל
ישראל ראוין למלכות משנבחר יצאו ישראל שנאמר הלא לכם
לדעת כי י' נתן הממלכה לדוד עד שלא נבחרה ארץ ישראל היו
כל הארצות כשרות לדכרות

קלג שיר

המעלות לדוד הנה מה טוב ומה
נעים שבת אחים גם יחד כשמך
הטוב על הראש יורד על הזקן זקן

אהרן שיוורד על פי מדותיו שגורבותו כמין שני טפי מרגליות
היו תליון לאהרן בוקנו אמר רב פפא תאנא כשהוא מספר
עולות וישובות לוי בעיקרי זקנו וכל דבר זה דאגמשה אמר
שמה חו מעלתי בשמן המשחה יצאת בת קול ואמרה בטל
חרמון מה טל אין בו מעילה אף שמן המשחה אין בו מעילה
ועדין היה אהרן דואג שמה משה לא מעל ואני מעלתי יצאת
בת קול ואמרה הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד
מה משה לא מעל אף אתה לא מעלת כשל חרמון שיוורד על
הררי ציון כל פעולות ונחמות טובות מציון

קלד שיר

המעלות הנה ברכו את י' כל עבדי
י' העומדים בבית י' בהילות מאי
בהילות אמר רבי יוחנן אלו תח

העוסקים בתורה להילה מעלה אני עליהם כאלו עוסקים
בעבודה לעולם זאת על ישראל אמר רב גדל אמר רב מרב
בנו ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן ורבי יוחנן
אמר אלו תח העוסקים בהלכות עבודה מעלה אני עליהם כאלו
נבנה בית המקדש בימיהם שאו יריכם קדש וברכו את י' עשרה
דברים נאמרו בכום של כרכה מגביהו מן הקרקע טפח אמר
רבי חנינא בר פפא מאי קראה שאו יריכם קדש אמר ר' שמעון
בן פזי כל כחן שלא נשל ידיו אסור ליטא את כפיו שנאמר שאו
יריכם קדש וברכו את י' שלש תכיפות הן תכף לסמיכה
שחיטה וסמך ושחט הכף לנשילת ידים ברכה שנא שאו יריכם
קדש תכף לגאולה תפלה יהיו לרצון אמרי פי וגו' מה כתיב
בתריה ועדין י' ביום צרה אמר רבי יוסי בר בון כל מי שתוכף
לסמיכה שחיטה און הפיגול נוגע באותו קרבן וכל מי שתוכף
לנשילת ידים ברכה און השטן מקטרג באותה סעודה וכל מי
שתוכף לגאולה תפלה און השטן מקטרגו באותו היום

קלה הללויה

הללו את שם י' וגומר
מעלה נשיאים מקצת
הארץ ריש לקיש ור' יוחנן

רבי יוחנן אומר אין עננים אלא למעלה שנאמר וארו עם ענני
שמיא ריש לקיש אמר אין עננים אלא מלמטן שנאמר מעלה
נשיאים מקצת הארץ על דעתיה דרבי יוחנן לאחד שכבר את
חבירו כחכית של יין וקנקנה עמה ודעתיה דריש לקיש לאחד
שאמר לחבירו הלויני סאה של חטין ואל' הבא קופתך כך אמר
הקב"ה לארץ איתני עננך וקבלי מטר חמשה שמות יש לו עב
ענן איד נשיא חרדי עב' שחוא מעבב את פני הקרקע איד שהוא
שוכר בעלי שערים ענן שהוא עושה את הכריות עניים אל
על אלו נשיאים שהוא עושה הכריות נשיאים אלו על אלו
חיוז שהוא עושה חזיונות ברקיע ומשרח דוח הקדש על הכריות
כדא חזון ישעיהו

קלי הודו

לוי כי טוב וגו' אמר ריב"ל הודו
למי שגובר חובתו של אדם
בטובתו עשיר בשורו עמי בשוי

יתום בכיצתו אלמנה בתרנגולתא וארבל המי לו חסרו
כנגד מי כנגד לו דורות שבדא הקדוש ברוך הוא ולא נתן להם
תורה וזן אותם בחסרו למה נקרא שמו הלל גדול אמ' רבי
יוחנן מפני שיושב הקב"ה ברומי של עולם ומחלק מזונות לכל
בריה מחיכן הלל גדול אמר רב יהודה מהוודו ועד על נהרות
ככל רבי יוחנן אמ' משיך המעלות ועד על נהרות ככל רב אחא
ברבי יעקב אמר מכי יעקב בחר לו י' עד על נהרות ככל
לעושה נפלאות גדולות לבדו וכי אחר עשה עמו דבר שהוא
אומר לבדו אלא הוא לבדו יודע מה פלאי עושה כיצד אדם
נתון על חמטה והנחש לפניו על הארץ בא לעמוד הרגיש לו
הנחש מלפניו ואינו יודע מה פלאים עשה הקב"ה עמו ומי יודע
הקב"ה וכדא רבות עשית אתה י' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך
אלינו אין ערוך לך אין לי להעריך שחך ואינו כדאי לספר
נפלאותיך אר אלעזר אפילו כעל הנס אינו מכיר בנסו שנאמר
לבדו וברדש רב יוסף מאי דכתיב אודך י' כי אנפת בי במח
הכתוב מדבר בשני בני אדם שהלכו לסחורה ישב לו קוץ לאחד
מהם התחיל מהרף ומגרף לימים שמע שטבע ספינת
חבירו בים התחיל מודה ומשבח לכך נאם ישוב אפך ותנחמני
לדוקע הארץ על המים שנו רבותינו שלשה משקיין אסורין
משום

הימנו ליה אזל לביה מדרשא שמעיהו לרבנן דקא אמרי
 בהרא לן שמעתתא כי הנך שני דחוני המעגל וכי הוה עולח
 לבי מדרשא כל קושיא דהוה להו רבנן הוה מפרק להו / אמר
 ליה אנא הוא ולא המנוה ולא נהגו ביה יקרא כדבעי ליה / בעא
 רחמי ונח נפשיהו והיינו דאמרי אינשי או חבריה כחכרי דאזיב או
 מתותא חוני המעגל בר ברירה דחוני המעגל הוה סמוך
 לחורבנא דבי מקדשא נפק לטורא לגביה פועלו עד דיתיב
 תמן נחית מטרא על למערתא נס ודמך ליה ועביד שקיעה
 שנתיה שבעין שנין עד דחרכ מקדשא ואיתבני לסוף אתער
 משנתיה הוה עלמא מהלף דהוה זיתים עבידא כרמים כרמים
 הוה עבידא זרעים עלל למויתא אמלון מה קלא בעלמא
 אמרין ליה ומאן את אמר לון אנא חוני המעגל אנא אמר ליה
 שומעין אנן כד הוה חוני המעגל עלל לעיריה הוה מנהרא
 עלל ונהרת קרא על גרמיה בשווב יי את שיבת ציון היינו
 כחולמים / אזימלא שחוק פינו אמר רבי יוחנן אמר רבי שמעון
 בן יוחאי אסור לארס שימלא שחוק פיו בעולם הזה שנאמר אז
 ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה / אימתי בזמן שיאמרנו בנזים
 הגדיל יי לעשות עם אלה אמרו עליו על רשב"ל שכל ימיו לא
 מלא שחוק פיו בתר דשמעיה מרבי יוחנן / רבי ירמיה הוה יתיב
 קמיה דרבי יורא הוה כדח טוכא אמר ליה בכל עצב יהיה
 מותר אל תפילי מנחא / מר ברבי דרבא עבר הילילא לבריה
 הוא להו רבנן דהוה קא בדחי טובא אייתי כסא דמן קרא בת
 ארבע מאה זוזי ותבר קמיהו ואתעצבו רב אשי עבר הילולא
 לבריה הוא לרבנן דקא כדחי טובא אייתי כסא דזוגיתא חורתיה
 ותבר קמיהו ואתעצבו / יש אז להבא שנאמר אזימלא שחוק
 פינו / שוכה יי את שביטנו אמר רבי יעקב גדול יום הגשמים
 כקבוץ גליות שנאמר שוכה יי את שביטנו כאפיקים כנגב ואין
 אפיקים אלא מטר שנאמר ויראו אפיקי ים / הזרעים כדמעה
 ברנה יקצורו / אמר רבי יהודה שור כשחזא מהלך מהלך ובוכה
 ובחזרתו אוכל חזיו מן התלים / דבר אחר הזרעים כדמעה זה
 יעקב שזרע את חברכות כדמעה / ברנה יקצורו ויתן לך הלה /
 חלך ילך וככה וישא את קולו ויבך / נישא משך הזרע / שמטך
 השבטים מאיז בא יבא ברנה כושא ארומותי / אנא טעון עולמי
 ועולמותי /

קנו שיר

המעלות לשלמח אס"י לא יבנה
 בית שוא עמלו כונוי בו / ר' יהודה
 נשיאה שלח רבי חייה ורבי יוסי ור'
 אמי מעבור קריתא דארעא דישראל מתקנא להון כופרים
 ומתניין להון לחדי אתר לא אשכח תמן לא סופר ולא מתניין
 אל אייתי לן נטורי קרתא אמר לון אלין נטורי קרתא לית אלין
 אלא מהרבי קרתא ומה אינון נטורי קרתא ספריין ומתניין ההו
 אם לא אשמור עיר שוא שקד שומר / שוא לכם משימי קום
 מאחרי שבת אלו נשותיהן של תח הנה נחלת יי בנים שטר פרי
 הבטן / מרת בו פועל עושה עם בעל הבית חורש עמו וזרע עמו
 מנכש עמו מעדר עמו משכע אחד נתן לו והולך / אבל מי שאם
 והיה העולם אינו כן אלא תאב לבנים נתן לו שנאמר נחלת יי
 בנים / תאב לחכמה נתן לו שנא' כי יי יתן חכמה / תאב לנכסים
 נתן לו שנאמר והעושר והכבוד מלפניך /

קנה שיר

המעלות אשרי כל ירא יי אמר רבי
 חייה בר אבא משמיה דעולא גדול
 הנהנה מיניעו יותר מירא שמים
 דאלו גבי ירא שמים כתיב אשרי כל ירא יי ואלו גבי נהנה
 מיניעו כפו כתיב ויניע כפך כיתאכל אשריך וטוב לך / אשריך

בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא / ואלו גבי יראת שמים לא
 כתיב ביה וטוב לך / יניע כפך כיתאכל / אמר רב חסדא אי חזו
 תלמיד חכם הרואה טריפה לעצמו דרש מר זוטרא משמיה דרב
 חסדא כל תלמיד חכם שקורא וסונה ומשמש תלמידי חכמים
 ורואה טריפה לעצמו עליו הכתוב / אמר / יניע כפך כי תאכל
 אשריך וטוב לך / רב זביד אמר זוכה ונחל ב' עולמות שנאמר
 אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא / רבי
 אליעזר כי הוה משרדי ליה מבי נשיאה לא הוה שקיל כי הוה
 מזמני ליה לא הוה אזיל אמר לא גיחא להו דאיחי שנא' וסונא
 מתנות יחיה / אשתך כנפן פוריה / אימתי אשתך כנפן פוריה
 כשהיא צנועה בירכתי ביתך / אז בניך כשתילי זתים / וכן אחת
 מוצא בשרה ויאמר הנח באהל ויאמר טוב אשכח אר"כ / אר"כ
 אשתך כנפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתילי זתים / מה זתים
 אין בהם והרכבה אף בניך לא יהא בהם פסולת / הרואה גפן
 בחלום אין אשתו מפלת בפלים שנאמר אשתך כנפן פוריה /
 שורקה יצפה למשיח שנאמר אוסרי לגפן עירה ולשורקה בני
 אתונו / הרואה ענבים בחלום בין בעתם בין שלא בעתם יפיים /
 שהורים בעתם יפין שלא בעתם צדיקים רחמים / אכלן מוכטח
 לו שהוא בן העולם הבא / הרואה זתים בחלום זטרי פרי ורבי
 עסקיה כזיתא וחני מלי פרי אכל אלני הויין לו בנים מרובים
 שנאמר בניך כשתילי זתים אינא דאמרי שם טוב ויצא לו שנאמר
 זית רענן יפה פרי תואר קרא יי שמך / יברכך יי מציון כל
 פעולות טובות ונחמות טובות מציון וראה בנים לבניך שלום
 על ישראל / אר"כ / כיון שבנים לבניך שלום על ישראל דלא אתנ
 לירי חליצה ויבוס ריבי שמואל בר נחמני אמ' כיון שבנים לבניך
 שלום על דייני ישראל דלא אתו לאנציו /

קבש שיר

המעלות רבת צרוני כנעורי אמ'
 נא ישראל / על גבי חרשו הורשים
 וגומ' / יי צויק קצץ עכות רשעים /
 מלרזי לבעל הבית שהיה לו פרה חורשת והשאל לרזי לאחר
 לחיות חורש בה והיה לאותו האיש עשרה כנה' בא חורש וישב
 לו זה בא וחורש וישב לו עד שנתניע הפרה וריבצה לה / נכנסו
 כל הפרות ואותה הפרה לא נכנסה לא הספיק בעל הפרה
 לקצץ פיוסמן אותה ואיש אלא מיד ושכר את העול וקבץ
 הסמלונים / כך הם ישראל בעולם הזה זה השלטון בא ומשעבר
 והולך לו והמענה ארוכה שנאמר על גבי חרשו הורשים האריכו
 למעניתי / למחר כשיניע הקץ אין הקבה אומר לאומות העולם
 כך וכך עשיתם לבני אלא מיד בא ומשבר את העול ומקצץ
 את הסמלונים שנאמר ואשכור מוטות עולכם / וכדא יי צויק
 קצץ עכות רשעים / רבי חנינה בר פפא ורבי שמואל בר נחמני
 עברו על חר חרשן שביעית / אל רבי שמואל בר נחמני אישר /
 אל רבי חנינה בר פפא ולא כן אלפן רבי ולא אמרו העוברים
 ברכת יי עליכם שאסור לומר לחורשו שביעית אישר / אל
 לקרות אתה יודע ולדרוש אי אתה יודע / ולא אמרו העוברים
 אלו אומות העולם שהם עוברים מן העולם לא אמרו לישראל
 ברכת יי עליכם / וישאל אומרים כדכנו אתכם בשם יי /
 וישאל אומרים להם לא דייכם מכל הטובות הנאות עליכם
 בזכותנו אלא שאתם מגלגלים עלינו את הפיסים זימות
 וגולגוליות וארנוניות סוף שאתם פורעים כל'א תחת הנהושת
 אביא זהב ונר' /

קל שיר

המעלות ממעמקים קראתיך יי אמ'
 רבי יוסי בר חנינא משום ר' אליעזר
 בן יעקב לעולם אל יעמד אדם
 במקום

הבית ואזנים החריבה הבית מה שעשתה זו עשתה זו לכך נאמר
 בת כבל אמר ליה הקבה אשרי שישלם לך את גמולך שנמלת
 לבו מהו לבו אמר לה הקבה ליה ולתם נמלת יחד ולא
 לישראל נמלת בלבך כל הרעות אלא ליה ולתם נמלת לכך
 נאמר אשרי שיאחז ונפץ את עול ליד אל הסלע אמר הקדוש
 ברוך הוא עתיד אני בעצמי לנפץ את עול ליד בשם שבעולם
 הזר ונפצת את עול ליה ולא שמענו שבחרבן הבית נפצו את
 עול ליד של ישראל שמענו שיצאו בקול רין ששרפו את הבית
 ושכבו עם הנשים ושנפצו העול לים לא שמענו אלא כך אמר
 הקבה כשם שעשו כך אני עושה להם פוט ולוד היו בעזרתך גם
 את ויתת לגולה וגו' גם תשתכרי וגו' לכך נאמר אשרי שיאחז
 וגו' אמר הקבה כשם שנפצת את עול ליה שהמליכוני תהללתי
 עליונים ואמר יי' מלך וגו' שנאמר מפי עוללים ויונקים וגו' לכך
 נאמר אשרי שיאחז וכו' לא פחות ולא יותר כנוהג שבעולם אם
 יכה אדם בנו של אפרוכס או של מלך נוטלין את ראשו ושורפין
 אותו או צולדין אותו אבל הקבה אינו כן אלא כעל נמולות
 כעל ישלם לכך נאמר את גמולך וגומר וכן יש בספר ירמיהו
 תשיב להם גמול יי' כמעשה ירמיהו וכתובתן להם כפעלים
 כמעשהו וגו' וכתובת יתפשו במזמות זו חשבו מהו חשבו אמרו
 לכו ונכחידם מנו וגו' אתה כן עשה להם שנאמר תרוף באף
 ותשמידם מתחת שמי יי' אמר הקבה וכן אני עושה להם שנאמר
 ולא יהיה שריד לבית עשו וגו' אמרו לו הרי פרעת מאדום
 ומככל לא תפרע אמר ליה עכשיו אני נפרע שנאמר ושלמתי
 לבבל וליושבי כשדים את כל רעתם

קכב שיר

המעלות שמחתי באומרים ליה בית
 יי' נלך ארבל אמר דוד שמעתי
 בני אדם שהם אומרים מתי ימות
 זקן זה ויבא שלומי בנו ויבנה בית הכהונה ונעלה לרגל
 ושמחתי אמר ליה הקבה טוב ליי' טוב בהצריך מאלף טוב ליי' טוב
 אחי שאתה עוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה בך
 להקריב לפני על גבי המזבח אין דור שאין בו ליצנים מהו זה
 פריצי הדור עושים היו הולכים אצל הלוגנתיו של דוד ואומרים
 דוד אימתי יבנה בית המקדש ואימתי בית יי' נלך והוא אמר
 אעפ' שהם מתכוונים להכעיסני תבא עלי שמי שמה הדוד
 שמחתי באומרים ליה בית יי' נלך עומדות היו רגלינו כשעריך
 ירושלם ארבל מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמ' שערי ירושלם
 שמי עוסקים בהם תורה וירושלם הבנויה אמר רבי יוחנן אמר
 הקבה לא אבא בירושלם של בעל עז שאבא לירושלם של
 משה שנאמר בקרבך קדוש ולא אבא בעיר ומי איכא ירושלם
 למעלה אין דכתיב ירושלם הבנויה בעיר שהוכרה לה יחדו
 ארבל עוד שהיא עושה כל ישראל הברים מעתה אפ' כשאר
 ימות השנה אמר רבי זעירא ובלבד ששם עלו שבטים שבטי יה
 ערות לישראל אמר רבא אמר רבאדיא אמ' רב כל הנושא אשה
 שאינה הוגנת לו כשהקבה מעיד על השבטים אינו מעיד עליו
 שנאמר ששם עלו שבטים אימתי עדות לישראל בזמן שהשבטים
 שכתי יי' דא אמר הקבה שבי מעיד על ישראל שלא נטמאו
 במצרים בזנות ומנין שלא נחשדו על העריות שנאמר ויצא כן
 האשה הגשאלית להודיע שבחך של ישראל שלא היה ביניהם
 אלא זו בלבד ופ'לסמה הכתוב ומפורש בקבלה גן נעול אחותי
 כלת אלו הזכרים גל נעול מעין חתום אלו הנקבות ורבי נתן
 אומר גל נעול אלו הנשואות גן נעול מעין חתום אלו
 הארוסות דא גן נעול גל נעול ייתי ביאות אר אחא אין
 ירושלם נכנת אלא בזכות השבטים שנאמר ירושלם הבנויה

וסמך ליה ששם עלו שבטי כי שמה ישבו כסאות למשפט לדון
 אומות העולם שאו שלום ירושלם ישליו אוהבך מה ראו לומר
 ולירושלם אחר ברכת הצדיקים דכתי' שאו שלום ירושלם היכן
 מתרוממות קרניה צדיקי ירושלם תח מרכי' שלום כעולם שב
 וכל בניך למודי יי' וגו' למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך עכ'
 המעלות לדוד לולי יי' שהיה לנו

קכד שיר

יאמר נא ישראל ישראל סבא
 כתיב וישכב במקום ההוא אמר
 ריבל כאן שכב האכל עשרים שנה שהיה בבית לכן לא שכב
 ומה הוא אומר טו שיר המעלות שבספר תלים רבי ישמעאל
 בר נחמני אמר כל ספר תלים היה אומר מט ואתה קדוש יושב
 תהלות ישראל ישראל סבא

קכה שיר

המעלות הכושחים ביי' כהר ציון
 וגו' אמר רב מיזם שחרב בית
 המקדש נגזרה גזירה על כתיבים
 של צדיקים ליתרב שנאמר באוני יי' צנאות אם לא בתים רבים
 לשמרה יהיו אמר רבי יוחנן ועתיד הקבה להחזירם לישוכן
 שנאמר שיר המעלות לדוד הכושחים ביי' כהר ציון לא ימוט
 לעולם ישב מה הר ציון עתיד הקבה להחזירו אף כתיבים של
 צדיקים עתיד הקבה להחזירם כי לא ינוח שבט הרשע דרש
 ריש לקיש אין מזונין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו שנאמר
 כילא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים אר יוחנן ממה שנאמר
 בדבקה בתולה איני יודע שאיש לא ידעה אלא שאפילו אדם
 לא תכעבה על שם כי לא ינוח שבט הרשע וגו' דימי אבא בר
 כהנא אמ' אין לו ניהא בער חבורה של צדיקים אלא בער
 חבורה של רשעים למה לא ינוח שבט הרשע זה אסתו של
 פוטיפר על גורל הצדיקים זה יוסף הטיבה יי' לטובים יבא
 טוב ויקבל טוב מטוב לטובים יבא טוב זה משה שנאמר ותרא
 אותו כי טוב הוא מטוב זה הקבה שנאמר טוב יי' לכל ויקבל
 טוב זה התורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם לטובים אלו
 ישראל שנאמר הטיבה יי' לטובים ולישרים בלבבות הטיבה יי'
 לטובים יכול לכל תל ולישרים בלבבות והמטיס עקלקלותם
 יולידם יי' אם ריבל כל המספר אחר מטתן של תל נופל כהני
 שנאמר והמטיס עקלקלותם יולידם יי' אל פועלי האון שלום על
 ישראל אפילו כשעה ששלוס על ישראל יולידם יי' אל פועלי
 האון תניא רבי ישמעאל אומר אם ראת תח עובר עבירה
 בליה אל תהרהר אחרי ביום שמה עשה תשובה שמא סר
 אלא וראי עשה תשובה אמר דברים שכונפו אבל כדברים
 שכמונו עד רמהרד ליה למלוח

קכו שיר

המעלות כשוכ יי' את שיבת ציון
 היינו כחולמים אמר רבי יוחנן
 אין ירושלם נבנה אלא בזכות
 השבטים כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה מי
 איכא רביים שבני כחלמא יומא חד הוה קא אזיל באורחא
 הוא הוה גברא דהוה קא נטע חרובא אמר ליה מכדי חרוב עד
 כמה טעין עד שבעין שנין פשיטא לך דהיית שבעין שנין אמר
 ליה ואנא עלמא חריבא אשכחית כי היכי דשתלו לי אבותי
 אנא נמי אשתיל לבני אדית יבוקא כריך רפתא אתיית ליה
 שנתא ניים אהדרא ליה משונותא איכסיא מעינא נאים שבעין
 שנין כי אתער חוזה חוזה גברא דהוה קא לקיש מהוה
 חרובא אמר ליה אנת הוה דשתלי אלא אנא בר בריה אנא הוה
 לחמרא דילדא ליה רמכי רמכי אלא אנא וראי שבעין שנין
 ניימנא בחלמא אלא לביתיה אמר ליה אנא הוה ולא

כמו כחש וכך ואף אני כך עושה להם כשם שאמרתי לחש
שנא ועפר תאכל וכו' מה יתן לך ומה יוסיף לך וכו' עם הארץ
קורין אותו שלישי ולמה שהורג ג' הורג עצמו והמקבלו ומי שב
עליו וכן אתה מוצא בדואג שהרג עצמו ואין לו חלק לעולם
הבא והרג לאחימלך הכהן שב עליו ונזכר עיר הכתבים שלו והרג
שאר ששמע וקבל ממנו שנא וימת שאול ושלשה בניו וכו'
וכן מלכות הרשעה הוא מכה כנחש שנאמר קולה כנחש לך
וכו' נמשל הלשון לחץ ולמה שאם ישלף האדם החרכ שבירו
להרג את חבירו הוא מתחנן לו ומבקש הימנו רחמים מתנחם
ההורג ומחזיר החרכ לבריתו אבל החץ כיון שארד אותו והלך
אפילו מבקש להתזדרה אינו יכול להחזיר לך נא חצי גבור
שנוני הרוותם הזה מי שמדליקו גחליו אינם ככות ומעשה היה
כב' בני אדם שבא' כמרב וישבו תחת רותם א' לקטו עצי מרותם
וכשלו להם מה שיאכלו ואכלו והלכו להם לאחר שנה כאו
למדבר באותו מקו' ברותם ומצאו אפר ממה שחדליקו הרי יב
חרש יש לנו משעכרו ואכלנו במקו' הזה מששו באפר והלכו
עליו ונכחו רגליהם מן הנחלים שתחת האפר לפי שאין נככות
לך נמשל לה כגחלי רתמים שנא חצי גבור שנונים וכו' וכן
הרשע הזה הורג בני אדם בלשון כשם שהחצי הזה אינו יודע
בו עד שהגיע לו כך לשון הרע אינו יודע עד שהיצי של אדם
רשע ממלכו עשו באין פתאום ואין אדם יודע עד שהן מוציא
אותה מלה להרינה או לאיסורין לפי שאדם היה נתון במקומו
וכותבין עליו להתיבן שהיא והורגין אותו ל' חצי גבור שנוני וכן
משה אמר לישראל לא תירא מפחד לילה מפחדה של מלכות
מחץ ועוף יומם מן הבלרין שלהם לך נאמר גבור שנוני אויה
לי כי נרתו משך וכו' מהו אויה לי כי גרתי משך שהיו מוליכין
אותי מבבל למדי וממדי ליון ומיון לאדם וכדא עם ממושך
ומורט מהו ממושך שהייתי נמשך עמה שכנתי עם אחלי קרה
מהו אחלי קרה שהשחיתו פניהם כשזלי קררה מהו כי גרתי
משך שגרתי עם הע' הנמשכים לגיהנם שכנתי עם אחלי קרה
שאר להם לא מקום ישיבה א' ולא עמידה אלא נושע היו אחלי
כאן ולמחר להלך ולהלך במקו' אחר כך הם הרשע יחיו כאחלי
קרה שהם שוכנים כאן היום ולמחר ילכו למקו' אחר רבת שכנה
לה נפשו וגו' וכי יש אדם שונא שלום עשו שונא השלום וכן
הוא אימר ונתתי שלום בארץ אימתי יהיה כן והשכתי חיה רעה
מן הארץ ואין חיה רעה אלא חזיר שנאמ' וכרסמנה חזיר מיער
זה עשו הרשע אני שלום וכי אדבר וגו' מהו אני שלום כך אמ'
הקבה למשיח תרועם כשכט ברזל וגו' אל רבושע לאו אלא
בשלי אני פותח לדבר לבנים לך נאמ' אני שלום וכי אדבר וגו'
למעלות אשא עיני אל ההרים
מאין וכו' אמ' ישעיהו שלו שלום
לרחוק ולקרוב וכו' לידי פשוטו
אינו מחזיר בריה מי שנתן לי לבו בתשובה אינו עוד מחזיר
לך נאמר שלום שלום וכו' וכל מי שיבא אצלי אני כא אצלו
זמרפא אותו שנאמר ורפאתיו והרשעים כים נגרש כך הם
הרשעים אינם מבקשים שלום שנאמר כילא שלום ידברו וכו'
למה כי אינם מבקשי שלום לך נאמ' אני שלום וכי אדבר וכו'
אשא עיני אל ההרים וכו' דוד אמר שיר למעלות משנתת עלינו
מעלה זו אין אנו יורדין משיושענו ממלכות עשו שוב אין אנו
יורדין עוד לשעבוד מלכות שנאמר ועלו מושיעים וכו' אומרים
ישראל לחקבה אנו נאמ' לך שירה על אותה מעלה שהעליתנו
מן חמלכות לך נאמ' שיר למעלות אשא עיני וכו' מהו א ההרים
עם שיבא הקבה ברין וישראל מסתכלין באבות שידברו עליהם

קבא שיר

זכות ואין אב שימלט את בנו ואין איש שימלט את אחיו באותה
צרה ביום חרין באותה שעה נושאים עיניהם לאניהם שבשמים
ואומרים כי אתה אכינו כי אכרהם לא ירענו וגו' שנאמר עזרי
מעם י' וכו' אמר הקבה אתם יודעים מי עזר אתכם עושה שמי
וארץ אל יתן לבוט רגליך מהו אל יתן כשעה שימוטו הכל
לגיהנם אתם אינכם מושים וכן אמר הכתוב לי נקם ושלם
לעת תמוט רגלם כשתמוט רגלם של רשעי' אותה שעה אינכם
מושים שנא רגלי חסידיו ישמור וכתוב ברכויו כל חסידיו של
אז זה דבר אתם מכרכין השם נפשנו בחיים וכו' הגה לא ינום
ולא ישן וכו' יש שינה למעלה חלילה לא שינה ולא ישיבה יש
למעלה וכן אמ' הכתוב הוא היות בחזו ליליא וארו עיר וקדיש
מן שמיא נחית וכתוב בגורת עירין פתגמא הוא מכאן שאין
שינה למעלה אלא מה אל ינום שומרך אלו הצרות הבאות
על ישראל בעולם הזה כביכול הקבה עושה כן וכן אסף אמר
עורה למה תישן י' והנביאים מתנבאי וכו' ואמ' אשכחך
ירושלם וכו' ולא כלם היה צריך לומר אלא אמר להם הקבה
כפיתם אתם אף אני נוכח עמכם ל' אמ' אשכחך ירושלם אמר
הקבה איני יכול לשכח אתכם וכדא על ידי ישעיהו התשכח
אשה עולה וגו' לך נאמ' אם אשכחך ירושלם לא על ציון ככו
שנא בן כחן בציון כשבילה אומר תדבק לחכי אם לא אזכרכי
מהו תדבק היכן הוא מזכיר עומד כתפלה חייב להזכיר את
ירושלם שנא לירושלם עירך ברחמי' תשוב ככרכת המזון חייב
לזכר כונה ירושלם כנביא מזכיר אותם ל' אם לא אזכרכי אם
לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי אלא זה אפר שנותנין
בראש חתנים ובראש הכלה בראש שמחתם לך נאמר אם לא
אעלה וכו' זכור י' לבני אדום וכו' ולמה אדום אדום החריבה
והלא בבל החריבה תחלה ולמה הוא אומר זכור י' לבני אדום
אלא שנתנבא שהבית נבנה ואדום מחרפת אותו לך נאמר
זכור י' וכו' אל הקבה ומה אזכור אל זכור י' יום שנכנס כן
אחוזתו של שיטום כנית המדרש וחרבו שלופה בירו והיה מולך
זמכא אותה עד שיצאת מלאה דם ויצא היא מסתכח ואמ' עצמו
חרג על אלה תחאפק י' וכו' אם לא כשבילנו זכור בשבילך
זכור ורפתך מני בכל לך נאמר זכור י' לבני אדום אל הקבה
ולו אתם אומרים אני איני שוכח אתה זכור שנאמר זכור את
אשר עשה לך עמלק שאדם ששכח עצמו אינו מבקש לזכור
משל למלך שהיה מולך מלכותו קיימת כיון שהלה כביכול אין
מלכותו קיימת כך אמר הקבה אתם כגלות כמו חולה כב יכול
אין מלכותו מלכות קיימת אימתי אני מלך כשתעבור הגלות
והמלכות שלה מן העולם שנאמר ועלו מושיעים זכור דא זכור
י' לבני אדום וכו' אל יום אחד אני מכיא עליהם עשרה ימים
של צרה וכדא תקעו שופר בציון כי בא יום י' כי קרוב יום י'
וגו' למה זה יהיה לכם יום י' יום חושך ולא אור וגו' כל הימים
האלה אני מכיא עליכם ימים של צרה תחת יום אחד שהביאו
עליכם לך נאמר את יום ירושלם האוברים ערו ערו וגו' אי
שושכך היית עושרי נכ נכנס לבנוכ או אם נכנס למדינת
שמה מחפשי עם התהום לא מלפניחם נוטלין ותלכין זאת לא
עשית כן אלא אמרת ערו ערו וגו' אף אני כך משלם לך
שנאמר איך נחפשו עשו וכו' ואומר אני חפשתי את עשונגלותי
מסתוריו אמר ליה הקבה שושים אדם נכנס לחרם ואוכל עד
שישבע ולקט יוצא לו שטמא אמר הוא אלקוט עלילותי של
נפן ואתה לקחת עד העוללות ואף אני משלם לך כך שנאמר
אם נבכים כאו לך אם שודדי לילה לך נאמר ערו ערו וגו' ב
בבל השודדה וגו' למה קראת את אדום כב כלל החרוב

הבית

השמיני וכהא דוד הו' אליהו חשמיני / לא הוא הוא אחריו אלא
 שהיה עושה עצמו קטן שנא צעיר אנכי ונכוה וכו' הרבה ביזני
 שאול וכו'א ויהי בעת תת את מרכבת שאול לדוד והיא נתנה
 לעודיאל וכו' ושאל נתן את מיכה בתו אשת דוד לפלטי בן
 ליש לכך נאמר צעיר אנכי ונכוה וכו' צדקתך צדק לעולם וכו'
 כך אמ' דוד צדקה שאתה עושה עם האדם שאתה נותן לו מתנה
 ואין אתה נושלה ממנו / וכתוב לא יסור שבט מיהודה וכו' לכך
 נאמר צדקתך צדק לעולם וכו' צדקתך צדק לעולם וכו' כשם שאמ'
 משה במצור ובמצוק באו הצרות באו גם השוכות והנחמות לכך
 נאמר צדקתך צדק לעולם וכו' צדקתך צדק לעולם וכו' שנתנה לישראל
 לא לשנה ולא אשנים ולא למאה אלא לעולם שנאם לא ימושג

מפיך וכו' ומה שכרה אורך ימים בימינה

קראתי

בכל לב וכו' וכהא דאמר שמואל אל כל
 ישראל לאמר אם בכל לבככם אתם
 שבים אל י' אלהיכם / מהו בכל לבככם
 אתם שבים אלא כך אמר שמואל אם שבתם בכל לבככם עונת
 הקבה תפלתי שאני מתפלל עליכם / וכהא דאמר שמואל קבעו
 את כל ישראל המצפתה ואתפלל אל י' בעדכם ויקצרו המצפתת
 וישאכו מים / ואי מים היו שואבים ושופכים אלא שקשו תשובת
 ושפכו לכם כמים לפני הקבה כתשובה שלימה וכן ירמיהו אומ'
 שפכי כמים לכך נכח פני י' וכו' לכך נאמר וישאכו מים לכך
 נאמר קראתי בכל לב וכו' /

קב שיר

המעלות אל י' בצרתה לי וכו' אמר
 ירמיהו שירולי' הללו את י' למה אני
 זה דבר כי הציל נפש אבינו מיד
 מרעים ושהקבה נואל את ישראל לא הם מודים בלבד לא הכל
 מודים תהלה / נאלם ממערים וקלסוהו הכל שנאמר וחד יתרו
 וכו' עתה ידעתי וכו' הוציאן מכשן האשוקלסוהו שנאמר ענה
 נכוךד בצרו ואמר כריך אלהון דשרדך משך ועכר נגו וכו'
 הרי לשעכר ולעתידי כשיוציאן מן הצרות ומן הגלות אומר שכח
 שנאמר שיר המעלות שיר המעלה אין כתיב כאן אלא שיר
 המעלות כשישרא עולים אינם עולים מעלה אחת אלא למעלות
 הרבה וכן עולים / וכהא אתה תעלה מעלה מעלה / וכת' מי זאת
 עולה מי זאת המתעלה מן המרבד / וכשהם יורדין אינם יורדין
 ירדה אחת אלא אלה ואתה תרד משה משה / וכהא השליך משמים
 ארץ וכו' וכשעלו ומעלות מעלו וכו' עולי' לכך נאמר שיר המעלות
 הצילה נפשי משפת שקר וכו' אמר ישראל לפני הקבה כשם
 שהצלתנו מן הכל כך תצילנו מזה ואין לנו צרה עוד כי שפת
 שקר היא הצרה לכך נאמר הצילה נפשו וכו' כל אבריו של אדם
 מהם יושבים ומהם עומדי' רגליו מהלכות ידיו נושאות ונוטלות
 הלשון הזה אינו לא / יושב ולא עומד / אלא דומם וסגור ונתון
 בפנים וכך הוא מכה גדולים וקטנים קרובים ורחוקים אלו הית
 מכחין נושא ונותן כשאר כל האברים ומחלך כרגליו עאכו' /
 מהיתן לך ומה יוסף וכו' מה אתה נחנה ומה אתה מועיל הוא
 חוטא ולא לו / אמר הלשון לנגב נונב לאכול אף על פי שכתוב
 לא תנגוב / נונב לשעה שנאמר לא יכונו לנגב וכו' / וכתוב
 לא תנאף ונאף ועושה תאות נפשו לשעה שנאמר נואף אשה
 חסר לב אף על פי שחשית נפשו עושה תאותו לשעה ואתה
 הלשון כלום לא הועלת את נפשך והרגת אומר לך מר אבי
 עושה לך לשון הרע כשם שעשית לעולם מתולח והלשנת על
 אדם והוא הנחש כך אני עושה לך / ונחש המדבר דכתיב וירב
 העם באלהים וכמשה מה עשה להם וישלח י' בעם נחשים
 חרפים ולמה נחש אלא הוא חמלשן שנאמר שננו לשונם

ולמה תחת לו שנאודעת ויאכלו מפרי דרכם / כי משובת פתא'
 תהרגם והו' להם לבא בתורה והיא מחכמת אותם וכהא עדות
 י' באמנה מחכימת פתי לכך נאמר פתח דבריך יאיר וכו' / פי
 פערתי ואשאפה פערתי פי לתורתך למה כי למצותיך וגו' יאכתי
 כשם שפוער' פיהם כני אדם למלא וכהא ויהלו כמטר לי ופיהם
 פוערו למקוש למה מטר היא התורה / וכן משה אומר יערף
 במטר לקחי וכו' לכך נאמר פי פערתי כמו התנינים שואפי רוח
 כך אני הייתי שואף לתורתך / פנה אלי וחנני וכו' מה שאמרת
 ופנתי אליכם והפנתי אתכם וכו' לכך נאמר פנה אלי וחנני /
 פעמי הכן כאמרתך וכו' כך אמר דוד אל תניח את רגלי שילכו
 למקום רצונם אלא לתורתך כל היום לבית המדרש כי אין יצר
 הרע נכנס לבית המדרש הולך עמו כל הדרך כיון שמגיע לבית
 המדרש אין לו רשות ליכנס שם וכהא לפתח חמאת רובץ כל
 מי שהוא עוסק בתורה אין יצר הרע שולט בו / לכך נאמר פעמי
 חכן כאמרתך וכו' / פדני מעושק אדם וכו' כך אמר דוד לפני
 הקבה כלי שנשתמש בו המלך אין לבגן רשות להשתמש בו
 ואנו עמך וכי'ך אנו משועבדים רצונך שבעדך ונעשה רצונך
 פדנו מהם ונעשה תורתך / לכך נאמר פדני מעושק אדם פניך
 האר בעבדך וכו' כך אמר דוד רצונך אל תסתכל בנו בהמה לא
 במאור פנים כשם שאמר משה יאר י' פניו אליך ויחנך / לכך
 נאמר פניך האר בעבדך / פלגי מים ירדו עיני וכו' כך אמר דוד
 בוכה הייתי על אותן הגדולים שפירשו מן התורה על דואג ועל
 אחיתופל על לא שברו תורתך / וכן ירמיהו אמר פלגי מים תרד
 עיני וכו' וכהא קול ברמה נשמע וכו' וכי ראתה רחל בני' לזוסף
 אלא מתה מן המשכר כשנולד בנימן אלא הנביאים בוכים על
 ישראל על שאינם עושים את התורה אל הקבה בכיתם על ביטול
 תורה כה אמר י' מנעי קולך מכי וכו' לכך נאמר פלגי מים

צדיק

תרו עיני / אתה י' וכו' אמר שלמה בצדק כל אמרי פי אין
 בהם נפתל ועקש / כלם נכוהים למבין וכו' /
 מהו בצדק כל אמרי פי כל מה שהוציא הקבה
 מתוך פי בצדק הם צדיקים וישרים לכך נאמר צדיק אתה י'
 ושר משפטיך / כשם שאתה צדיק כך משפטיך הם צדיקים
 וישרים וכהא מי גוי גדול וכו' / וכן כנכס ישראל אמרה ועל הר
 סיני ירדת ודברת עמהם משמים ותתן להם משפטים ישרים וכו'
 לכך נאמר צדיק אתה י' וכו' / ציית צדק ערותיך מהו ציית צדק
 צדקה עשה הקבה עם ישראל שנתן להם את התורה וכהא ויצונו
 י' לעשות את כל החקים האלה ליראה את י' אהינו לטוב לנו
 מה כתי' אחריו וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות לכך נאמר
 ציית צדק ערותיך מהו ואמונתך מאד אמונה זו תורה שהיא
 גדולה שבה ברא הקבה את עולמו ובה נשבע שנא איה חסדיך
 הראשונים י' נשבעת לדוד באמונתך / הרי התורה לכך נאמר
 ואמונה מאד / צמתתני קנאתי וכו' אמר דוד אני מקנא לא
 כאכילתן של רשעי ולא בשתייתן / אלא על כל הטובות שאתה
 מביא עליהם ואין שכחו את תורתך / וכהא ותזנח משלום נפשי
 וכו' לכך נאמר כי שכחו דברך צרי / צרופה אמרתך מאד וכו' /
 מהו צרופה אמרתך / מלהד' למלך שהיה לדיקערה של כסף /
 נתן חספ' לצורף אל' צרפהו לי הכניסו לכור צרפו והוציאו
 אל טוב צרפהו פעמים ועוד צרפהו פעם שלישית כך הקבה
 צרף את התורה לט' פעמי' / וכהא כל אמרת אלוה צרופה ואומ'
 אמרות י' אמרות שהורות כו' / ז' פעמים הרי לט' פנים התורה
 נדרשת לכך נאמר כל אמרת אלוה צרופה ואומ' צרופה אמרתך
 מאד / צעיר אנכי ונכוה וכו' צעיר הו' דוד והלא אליהו הוא

רוצה לומר סעפים וכן אליהו אמר על מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים אמר לא תאחזו החבל כשתי ראשים בחרו לכם היום למי תעבדון וכו' סעפי שנאתי או הם בני אדם שמחשכין וראת אלהים מתוך ייסוריהן ולא מאהבה ונס מי שפורש מדרכי האלים והלך בדרכי בני אדם אמ' דוד לא עשיתי אני אותם לא באונם ולא כיראה אלא באהבה שנאמר ותורתך אהבתי שנאתי מה ששנאת אהבתי מה שאהבת כו' פורש כתב גזרתו והכל עושין אותם אעפ' שעושין אותם אינם עושין לא מיראה אני איני כן אלא מאהבה של תורה אני עושה אותה וכהא מה אהבתי וכו' ובשביל שאהבתי אותה אל תניחני לא סתרי ומניני אתה דא סתרי ומניני אתה וכו' לאי זה דבר שאמרת לאברהם אל תירא אברהם שאבכי מן לך וגו' וכן הוא אומר ותתן לי מגן ישעך ולא לעצמי אלא לכל מי שבוטח בך וכהא מגן הוא לכל החוסים בו לכן נאמר סתרי ומניני אתה וגו' סורו ממני מרעים וגומ' זה דואג ואחיתופל שהיה אומר להם מה אתם רוחפים לי הניחו לי שעה אחת שאשב ואעסק בתורה וכהא לשאול ועתה ישמע נא אדוני את דברי עבדך וגומ' כי גרשנו היום מהסתפח בנחלת יי' לאמר לך עבדו אלהים אחרים וכו' אלהים אחרים היה עובד אלא אמר דוד בשביל שרד פוני ואיני עוסק בתורה כאלו אלהים אחרים אני עובד לכן נאמר סורו ממני מרעים וכו' סמכני באמרתך וגומ' באי זו אמירה כשם שאמרת סומך יי' לכל הנפילים וכן הוא אומר כי יפול לא יוטל כי יי' סומך ירו'

אמרת שאתה סומך סמכני באמרתך וגו' שברתי שאעשה את התורה תן לי חיים ואני עושה את התורה ואיני מתבייש סעדי ואושע וגומ' כך אמר דוד סעדי שיהא בי כח לעמוד בי יסורין שאתה מביא עלי בשביל שתושעני הלכתי לשנות פרק א' ולא הוח כח סעדי אם תבא לידי מצוה לא הייתי יכול לעשותה סעדי ואושעה וכהא וימינך תסעדי מכאן אתה למד שאין הקב"ה מושיע לישראל אלא על שעוסקים בתורה לכן נאמר סעדי ואושעה סלית כל שוגים מחקיך וגומ' מחוסלות כל שוגים החטאים בא דואג ולמד את התורה ולא עשה אותה וחלפת אותו בא אחיתופל מעלה פנים ולמד את התורה ולא קיימה וחלפת אותו למה היו דומין דואג ואחיתופל לבית מלא תבן לאהר ימים פנה בעל הבית וטחור בטיט אעפ' שטחו בטיט חרוין מלאים תבן נפל השיט התחיל התבן וצא מן החרוין כך היו גם אלו באו ולמדו כל דקדוקי תורה ולכנס מלא הוללות לכן נאמר סלית כל שוגים מחקיך כי שקר תרמייתם מהו כי שקר תרמייתם אם כשכאו ולמדו את התורה בשקר וברמיית לכוזר לכן נאמר כי שקר תרמייתם סיגים השבת כל רשעי ארץ מהו סיגים השבת האשכול הזה כל זמן שיש בו ענבים הוא נתן ביד אדם אבל הענבים עושה סיגים הבשאר משליכו לארץ כך אלו הכל סגי חרוין נאלחו לכן נאמר סיגים השבת וכו' סמר מפחדך בשתי מפחד של ניהנס וכהא פחדו בציון חטאים אל הקב"ה פחדת אשריך שנאמר אשרי אדם מפחד תמיד

עשיתי

משפט וצדק כל תניחני לעושקי אמר ישעיהו ציון כמשפט תפדה אמר הקב"ה אם עשו ישראל משפט וצדק מיה כנאלין ולא עוד לא שאני פורע משונאיהם שנאמר ציון כמשפט תפדה מה כתיב אחריו ושבר פושעים וחטאים וכו' אמר דוד במשפט הם נפדים גם אני עשיתי משפט וצדק וכהא שמרן משפט ועשו צדקה וכו' כך אמר ישראל ולא עשינו ערכותינו כאברהם אבינו שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וכו' עשינו ערכותינו עשה גם אתה את שלך ערוב עבדך לטוב

מהו ערוב עבדך וכו' שלא ידו לניהנס אם אין את ערכני מי יוכל לערכני וכן חזקיה אמר כסוס עגור כן אצפוף אהגה כיונה יי' עשקה לי ערכני וכן איוב אמר שימה נא ערכני עמך וכו' אמר איוב אלו היה ממון או כסף או זהב או מרגליות הייתי ערב הזהב והוא אכל הנפש מי יוכל ומי נתן נפשו תחת נפש חבירו מי יוכל לערכני אם אין את ערכני מי יוכל לערכני

לכן נאמר ערוב עבדך לטוב וכו' שאעשה רצונך וחבא עלי את הטובה ואל יעשקוני זרים עיני כלו לישועתך לאי זו אמירה שאמרת לישראל כי תלך כמו אש לא תכוה וכו' למה כי אני יי' אליהך קדוש ישראל מושיעך וכתבי והושעתי לצאני הרשיענו כמו שאמרת כי כלו עיני וחלכנו וכו' שמה חפץ אתה כמעשים טובים שבנו זכות מעשים אם אין בנו עשה עמנו חסד שנאמר עשה עם עבדך כחסדך הראשונים אשר גאלת לא כמעשיהם גאלתם אלא עשית עמם חסד וגאלתם וכן הוא אומר נזית כחסדך וכו' כשם שעשית עם הראשונים כך עשה עמנו לכן נאמר עשה עם עבדך כחסדך עבדך אני הכינני מהו עבדך אני הכינני לא ידעתי וכן הוא אומר וניתן הספר על אשר ידע הספר ואמר לא ידעתי ספר לכן אמר דוד עבדך אני הכינני עת לעשות ליי' הפרו תורתך מהו אקרא מי שאפנה אלא בכל שעה ושעה היו עושה אמר הבה לא תאמר בן אלא כרם המקרא ודרשהו הפרו תורתך עת לעשות ליי' אם ראית הדור הניחו את התורה ורפו ידיה ממכה מיד נשתכחה התורה אותה חשעה עשת אותה לכן נאמר עת לעשות ליי' וכו' על כן אהבתי מצותיך כו' כך אמר דוד אוהב אני תורתך יותר מכל זהב ומפז למה לפי שאין עומד לא הממון והזהב והפז יום הדין וכהא כספם בחוצות ישליכו והרבים לנדה יהיה כספם והחכם לא יוכל להצילם וכו' וכהא לא יועיל הון ביום עברה וכו' אפי' דינו יוצא למיתה התורה שלמד בה היא משיבה את נפשו שב תורת יי' תמימה משיבת נפש וכו' אמר דוד בשבילכם דא אהבתי את התורה שנא' על כן אהבתי מצותיך וכו' על כן כל פקודי כל ישרתי מהו ישרתי הוא דתי לשון עברי כשאדם אומר לחבירו האר לי הוא אומר הישר לי כך אמר דוד ישרתי לכני בניך וגם הארתי להם אף אתה האר לי וכן הוא אומר כי אתה תאיר בני וכו'

פלאות

עדותיך וכו' אמר משה כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים כך אמר להם לישראל רעו כי כשברא הקב"ה את השמי לא ברא אותם בקול וכשברא את הארץ לא ברא אותה בקול ולא שמעה אומה קולו של הקב"ה ואימתי נשמע קולו כשנתן את התורה וכהא קול יי' הוציב וכו' קול יי' שובר ארזים קול הקולות למה יי' עז לעבדיו וכו' וכתבי ויהי קול השופר וגו' לכן אמר דוד מכל הקולות יבואו הפלאים שעשה הקב"ה עם ישראל פה הם הפלאים פלאות התורה לב פלאות עדותיך וכו' וכהא פליאה דעת ממני וכו' עכ' נצרתם נפשי וכו' נפשי היא נוצרת אותי וכהא נצרה כי היא הייך וכתבי רק חשב לך ושמוי נפשיך וכו' אם שמרת את התורה נפשך את שומר לכן נאמר על כן נצרתם נפשי פתח דברך יאיר וכו' מהו פתח דברך יאיר מאירים הם דת וכהא מצות יי' ברה וכו' וכהא כי נר מצוה וכו' לכן נאמר פתח דברך יאיר וכו' פותחים זה לזה כמו פתחים ודלתות היא התורה שנאמר אשרי אדם שומע לי וכו' אי להם הרשעים שאין הקב"ה פורע מהם אלא על שלא עשו את התורה וכהא עד מתי פתאים תאחבו פתי תשובו לתוכתי וכו' גם אני בארכם אשחק וכו' באותה שעה אז יקראוני ולא אענה מדרש תלים וו ד 6'6 iii ולמה

וכהא ראה חיים עם אשרי אשר אהבת כל ימי חייו ולין אמר
 אני אהבה שנאמר מה אהבתי תורתך וכו' כל מי שאוהב את
 התורה אינו אוהב אלא חיים וכהא רבא רבא חיים עם אשה אשר
 אהבת וגו' אמר דוד אני אוהבך שנאמר ואהבת את יי אלהיך
 וכתוב והיו הדברים האלה לך נאמר מר אהבתי תורתך
 וגומ' אני הולך למרחץ והיא עמי אני ישן והיא עמי כשם
 שצויתני והיתה עמי וקרא בו כל ימי חייו וכת' בהההלך תנחח
 לא הנחתי אותה כל עיקר ולפי שלא הנחתי לא היתה עלי
 משוי אלא זמירות וכהא זמירות היו לי חקיק' ולא זמירות
 כלכר אלא גם שיהיה שנאמר כל היום היא שיחתי ולכן היתה
 עומדת לו על שונאי מאויבי תחכמי מצותיך היא עמדה
 לו סף בכית פרעה שכן פרעה אומר לעבדיו הנמצא כזה והיא
 עמדה לרניאל בביתו של נכוכר נאצר וכן משה אומ' ושמרתם
 ועשיתם וגו' לכן נאמר מאויבי תחכמי מצותיך כי לעולם היא
 לי מהו לי שלא עסקתי בספרים אחרים אלא בה' וכן שלמה
 אומר שעשיתי ספרים הרבה אין קץ ואומר דכש מצאת וגו'
 התורה משולה לחבית וגומ' מלאה דכש אם נתנה לחבית
 רביעית מים יצאה כנגד רביעית דכש מתוכה כך הם אם נכנסת
 דברים אחרים בתוך לך יצאו דברי תורה לך נאמ' כי לעולם
 היא לי מכל מלמדי השכלתי מהו מכל מלמדי צדיק אדם
 שיהיו חברים ותלמידים בתורה שאם שכח דבר אחד שואל
 לחבריו ומזכירים וכהא טובים השנים מן האחד גם אם ישכחו
 שנים וחם להם כי אם אחד יפול והאחד יקים את חברו לך
 נאמר מכל מלמדי השכלתי ומי גרם לי שיהיה זקנים שנאמר
 מוקנים אתכונן וגומ' מהו מוקנים אתכונן הרבה כבוד את
 הזקנים ולא הוצאתם מכצרים עד שפי ואמר לך רך ואספת את
 זקני ישראל ולא נתת את התורה עד שאמרת אספם ויקרא משה
 לזקני העם וישבו לפניו ואומר מפני שיבת תקום וגו' וכהא
 שאל אביך ויגיד מן הכבוד שנתת לזקנים הוא עושה שאמר
 פקודיך לכן נאמר מוקנים אתכונן אל הקדוש ברין הוא עד
 עכשו לא ראית כלום עדין יש לך לראות שנאמר כי מלך יי

שיחות וגו' כך אמרו ישראל שיחות הרבה של הקבה לא שיחה
 אחת כרו לי הרשעים אלא שיחות הרבה כתבת בתורה אותו ואת
 בנו לא תשחטו ביום אחד כתוב אם על בנים רושטה כתבת
 בתורה ושפך את דמו וכסחו בעפר ועלי כתיב שפכו דמם
 כמים וגו' אמר ליה הקבה אל תאמר כן אלא לעצמן אבו שנאמר
 כורה שחת בה יפול בור כרה ויחפרהו וגו' וכתוב תכואהו שואה
 לא ידע כמעט כלוני בארץ וגו' מהו כלוני בקשו הרשעים
 לכלותנו מן העולם אלולי כמעט רחמת עלינו וכהא בלי לר
 ההוא נדרה שנת המלך אלולי לא נדרה שנתו כמעט היו מכלין
 אותנו שנאמר להשמיד וגו' לכן נאמר כמעט כלוני בארץ
 כחסדך חייני אין הקבר גואל את ישראל אלא כדי שיעשו
 התורה ואלולי לא עזבו את התורה לא היו נוהלים לעולם אמרו
 לו עכשו שכלינו גואלינו ואנו שומדים את התורה לכן נאמר
 כחסדך חייני וגו' וכתוב ואשמר תורתך תמיד לעולם ועד
 שלא נתת תורה לישראל אלא שישמרו אותה לעולם וכהא כי
 נבר עלינו חסרו וגו' וכתוב ואני זאת בריתי אותם וגו' אם עשיתם

לעולם

כ' מח כתיב אחריו קומי אורי וגו'
 י' דברך נצב בשמים אמר ישעיהו
 יבש הציר נכל ציץ ודבר אלהים יקום
 לעולם וכן אמר דוד לעולם יי וגו'
 ולמה הוא נצב שאינו נעשה לא על פי עד אחד אלא על פי
 שנים אלא כל בר העליון מתמנין עליה ומהו אומר אל נערץ
 בסוד קדושים רבה וכן דניאל אומר בגזרת עירין פתנם וגו'
 וכהא בשנת שלש לבל שאצר מלך ככל דבר נגלה לרניאל וגו'
 ולמה הוא אומר וצא גדול אמרו שעצב גדול מתמנין בה
 לכן נאמר ואמת הדבר וצא גדול אמר איוב והוא באחד ומי
 ישכחו אמרו למיכה אתה מה ראית אמר ראיתי את יי וישב
 על כסא וצא וגו' ויאמר יי מי יפתה וכו' ויאמר זה אומר בכה
 דזה אומר בכה הרי ישראל מתמנין עלי לכן נאמר לעולם יי
 דברך נצב בשמים מהו דברך נצב בשמים אי זהו דבר הנצב
 בשמים אלא אמר הקבה על מה חשמים עומדים על אותו דבר
 שאמרתיו יהי ריקע בתוך המים והי כן וכתוב כי הוא אמר והי
 וגו' אותו הדבר שאמר הוא עשה לכן נאמר הוא צוה ויעמוד
 בדבר יי שמים נעשו וכאותו הדבר שברא אותן כו הם עומדים
 לעולם לכן נאמר לעולם יי דברך נצב בשמים לדור ודור
 אמנתך וגו' על השמים והארץ עומדין על האמונה שנאמר
 חסדי יי עולם אשירה לדור ודור וגו' וכהא מי יאמר זכיתי לבני
 שהרתי מחטאתי הן בקדושו לא יאמין וככבי לא זכו בעיניו
 ומי נמלש והכל עומדין ברין לכן נאמר למשפטיך עמדו
 היום וגומ' תורתך שעשועי וגומ' אמרו ישראל אלולי תורתך
 שהיתה עמי והיא שעשועי אז אבדתי בעיני וכן משה אומר
 ברוב שרעפי בקרבי וכו' וכן פרעה אומר תכבד העבודת על
 האנשים וכו' ספרים היו להם והיו משתעשעים בהם משבת
 לשבת לכן נאמר לולי תורתך שעשועי וכו' לעולם לא אשכח
 פקודיך וכו' הם חיים לישראל אלולי היא לא היה חיים וכהא
 כי היא חייך וכו' וכתוב כי מוצאי מצא חיים וכו' וכתוב כי בירכו
 ימך ויום פולך לך אני הושיעני וגומ' אמרו ישראל להקבר
 יוכלת היא פרה להרושכ עירין לא כך אמרת כילי בני ישראל
 עכדים עבדי הם לך אני הושיעני וכהא פרני מעושק אדם לכן
 נאמר לך אני הושיעני

מה

אהבתי תורתך וגו' אמ' שלמה אילת אהבים וגו'
 אילת אהבים היא התורה הכל אוהבים אותה
 אמר הקבה לישראל ולמה תשגה בני בורה וכו'

נר

לרגלי דברך וגו' אמר שלמה וארה צדיקים
 כאור נוגת וגומ' דרך רשעים כאפלה וגומ' למח
 הרשעים דומין למי שהיה מחלך בדרך לא היה
 בידו נר והוא נכשל באבן ובפל פגע באילן והכהו בפניו מצא
 נחל נפל לתוכו לא היה יודע היכן הוא מחלך כך הרשעי דואין
 אין להם אורה שנאמר דרך רשעים כאפלה אבל הצדיקים
 דומין למי שהיה מחלך באפלה והנר בידו מצא אבן ומסתלק
 הימנה ולא נכשל בה ראה אילן לא הכהו כלל כך אמר דוד
 נר לרגלי דברך וכתוב כינר מצוה וגומ' וכן אמר דוד אפילו
 אני מתאוה ומקשקש לחשבא אין רת מניחין אותי אם בקשתי
 להלך הם מאירין לפני לכן נאמר נר לרגלי וגומ' נשבעתי
 ואקיימה שני שכרים היה נוטל דוד שכר השבועה ושכר המצוה
 היה נשבע שנוטל הלולב ונוטל והוא עושה סוכה ועושה והיה
 נוטל שכר השבועה ושכר המצוה של סוכה ושל לולב ושל
 ציצית ושל תפילי ושל המילה לכן נאמ' נשבעתי ואקיימה וגו'

סעפים

שנאתי אמ' שלמה יראת יי שנאת דע
 כך הקבה שונא למי שהוא שונא דרך
 החיי והולך דרך הרע אל דוד כל מה
 שאתה שונא אני שונא לכן נאמ' סעפים וגו' מהו סעפים כל מי
 שפורש מדרךיו של הקבה וכהא בספותיו קננו כל עוף השמים
 רוצח

וכן אמר דוד להקביל חיים את גומל לי גמול על עבדך אחיה
 וכו' ומפני מה את גומל חיים לי מפני שאשמרה דברך חיים היא
 התורה וכו' נצרה כי היא הייך לכך נאמ' גמול על עבדך אחיה
 אל דוד רבשע רצונך שאשמור דברך גל עיני ואבישה נפלאות
 בתורתך ואם אין אתה גולה את עיני מנין את יודע לך נאמ'
 גל עיני ואבישה וכו' ואעפ' שעיני פתוחות איני יודע כלום בוא
 וראה אעפ' שהיה שמואל נביא לא היה יודע כלום עד שגלה הבה
 את אזנו שנא' גלה און שמואל וגו' וכן נכבד נצר אם מן קשוט
 די אלהיך הוא אלהיך ומריה מלכין וגלי ריזן וכו' וכן דניא
 אמר ואנא לא בהכמה די איתי בי מן כל חיית רזא דנא גלי לי
 והוא גלה עמיקתא ובסתרתא וכן דוד אמר גל עיני ואבישה
 נפלאות בתורתך ולמה פליאה דעת מבני פליאה התורה
 וכן הכתוב אמר פלאות עדותיך לך נאמ' נפלאות בתורתך
 אוצרות היא התורה וכן הכתוב אמ' אוצר נחמד וכו' בטמוניות
 היא התורה וכן אמר הכתוב אם תבקשנה ככסף וכבטמונים
 וכו' הרבה דלתות יש בה הרבה פתחים יש לה וכו' וכהא אשרי
 אדם שומע לי לשקוד על דלתותיו יום ויום וכו' וכן אמר דוד
 פלאות הא התורה אמר משה אינה נפלאות שנא' לא נפלאות
 היא ממך וכו' לא נפלאות ממך שלא עמלת בה לך נאמ'
 נפלאות בתורתך גר אנכי בארץ אל תסתר ממני בצותיך
 וכו' גר היה דוד אלא אל כשם שהמתגיר היום אינו יודע כלום
 בתורה כך עיניו של אדם פתוחות ואינו יודע בין ימינו לשמאל
 כלום בתורה ובה אם דוד שאמר כל השירות וכל המזמורים
 הללו אמר גר אנכי בארץ ואיני יודע כלום אנו עאכו' שאין אנו
 יודעים כלום בתורה לך נאמ' גר אנכי בארץ וכו' כי גרים
 אנחנו ותושבים ככל אבותינו כי על ימינו עלי ארץ עבר הצל
 הזוהר הארס ואימתי ימינו הם כעל אם אינם לומדים ועוקקים
 בתורה וכן שנו רבותינו היום קצר והמלאכה ברובה והרפועלים
 עצלים והשכר הרבה ובעל הבית דודק לך נאמ' גר אנכי
 בארץ אל תסתר ממני בצותיך גר כה נפשי להאבה למשפטך
 בכל עת מהו גרסה נפשי אל לא היה להרהיק פרשה אלהיית
 פותח את הפרשה והייתי הווא היפה הימנה לא היה לי פנאי
 להרהיק ובשביל כן הייתי גורס אלא מי יוכל להרהיק שכבר
 נאמר ארוכה בארץ מדה ורהבה מני ים בשביל כן הייתי גורס
 אותה לך נאמ' גרסה וכו'

דבקה

לעפר נפשי הייני כדברך אמ' ישעיהו
 יבש הציר נבל ציץ ודבר אלהינו יקום
 לעולם קיימים הם דברים שאמ' הבה
 ליעקב אינינו שנא' והיה זרעך בעפר הארץ כשם שעפר הארץ
 מרושה לכל כך יהיו בניך מרושים לכל ובה עפר הארץ מכלה
 כלי מתכות והוא מתקיים לעולם כך בניך מכלים כל אומות
 העולם והם קיימים לעולם ופרצת ימה וקדבה וצפונה ונגבה
 וכן ישעיהו אמ' התגדרי מעפר קומי שבי ירושלים וכן בני קרח
 אמרו למה פניך תסתיר תשכח עניינו ולהצינו כי שחה לעפר
 נפשנו דבקה לארץ בטננו מיד קומה עזרתה לנו וכן הנה
 אומרת מקים מעפר דל הגיעו הם לארץ הקבותה אותם עכ
 דוד אמר לו דבקה לעפר נפשי וכו' דרכי ספרתי ותענני מהו
 ספרתי התודיתי ואמרת כל מה שחשאתי ולמה הכיתני אלא
 בשביל שחשאתי וכו' והטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו וסור
 טמצותיך ומשפטך ולא שמענו בקול יי אלהינו ללכת
 בתודותינו אשר נתן לעינינו ביד עבדיו הנביאים ובשביל שלא
 שמענו הנה אנחנו היום עבדים והארץ אשר נתת לאבותינו
 לאכול את פריה ואת טובה הנה אנחנו עבדים עליה ואף על פי

שאנחנו עבדים כח כורתים אנו לך אמנה וכהא וכל זאת
 כורתים אמנה ועל החתום שרינו וכהנינו לוינו ואתה צדיק על
 כל הבא עלינו לך נאמ' דרכי ספרתי ותענני ואף על פי
 שחשאתי התודיתי לך לך למדני חקיך דרך פקודיך הבינני
 מהו הבינני אל דוד רכוני אל תאמר לי הרי הם לפניך התכונן
 אתה לעצמך אם אין אתה מבינני איני יודע כלום לך נאמ'
 דרך פקודיך הבינני ואשיחה בנפלאותיך דלפה נפשי מתוגת
 מהו מתוגת מן השכרים שבא עלי איני טנח שאין בה שכר
 אין הרש שאין בו שמועה אין יום שאין בו צרה הוה על הוה
 תבוא ושמועה על שמועה תהוה לפיך דלפה נפשי מתוגת
 קיימני כדברך בהו כדברך כשם שאמר משה למען הקים
 אותך היום לו לעסוגו לפיך דלפה נפשי מתוגת טפה היום
 טפה למחר עד שווא כתאמעה ויוצאה לך נאמ' דלפה
 נפשי מתוגת וכו'

הורני

יי דרך חקיך וכו' אמר שלמה אשרי אדם
 מצא חכמה ואדם יפיק תבונה כי טוב
 סחרה וכו' יקרה היא וכו' ג' בני אדם
 שאלו חכמה מהקב"ה דוד ושלמה ובלך המשיח דוד אמ' הורני
 יי דרך חקיך שלמה אמר חכמה וכו' אל החכמת
 והמדע נתון לך בלך המשיח שנאמר לשלמה אלהים משפטך
 למלך תן וכו' לך נאמ' הורני יי דרך חקיך מהו הורני
 אמר דוד אל תאמר לי הרי הם לפניך למד מעצמך לא אתה
 הורני שנאמר הבינני ואצרה תורה לך לך נאמ' הורני יי דרך
 חקיך מהו דרך עשה אותה לפני דרך ואצרנה עקב בתו עקב
 שתהיה בידו התורה עקב אדם שהוא עוקב בתורה כל ימי
 ומניחה מה בידו כאלו לא עסק בה וכן לכל דבר להוד למי
 שהיה עושה עשית למלך והביאה לו ונשברה כה בידו כאלו
 לא עסק בה וכן שהיה עושה כלי נארו ונשבר בידו מדה בידו
 כאלו לא עשא כך אדם שהיה עוסק בתורה כל ימינו ויגע בה
 ואחר כך הניחה כה בידו דואנ שהיה עוסק בתורה ואחר כך
 הניחה וכן אהיתפלל מה הועילו אלא אמר דוד הורני יי דרך
 חקיך ואצרנה עקב וכהא הנחמדים מזהב וכסף רב גם
 עבדך נזהר בהם בשמרים עקב רב וכהא שלום רב לאוהבי וגו'

ויבאוני

הכדיך יי תשועהך כאמרתך אותן
 דחכמים שאמרת לאבותינו וכו'א
 תתן אמת ליעקב חכר וגו' וכן משח
 אמר נחית בהסוד עם זו נאלת כך אמ' דוד ויבאוני הסודי יי
 ומהו החסד שאתה עושה עמנו שאתה מושיענו ואם אתה
 מושיענו יש לי פה לומר ולענות למהרפים אותי אף על פי
 שעכשיו איני משיב להם שנאמר נאלמתי לא אפתח פיו
 אתה עשית רצונך שאענה אותך הבר מעלי נגעך בתגרת
 ירך אני כליתי לך נאמ' ואענה הורפי דבר ומה הם מחרפי
 עליך שנאמר כי עליך נשאתי הרפה כסתה כלמה פני וכהא
 כי קנאת כיתך אכלתי ואבכה בצום נפשי ומה הם מחרפי
 אותי אומר לי איה אלהיך אל הקדוש כרוך הוא בשבילי אתם
 מתחרפין אני מסיר חרפתכם וכהא בלע המות לכנע ומה
 יי אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל דארץ
 כי יי דבר ומה כתיב אחריו ואמר ביום ההוא וגו' והרשעים שהיו
 אומרים איה אלהיך יודו ויאמרו זה יי קוינו לו נגילה ונשמחה
 ביסועתו

זכור

דבר לעבדך על אשר יחלתני אמר ירמיה
 יי עיניך הלא לאמונה הכית אותם ולא חלתי
 מהו

לכך נאמר אשרי בוצרי עדותיו וכו' וכהא כהתהלך תחנה
 אותך וכו' אף לא פעלו וכו' מהו אף לא פעלו עולה וכו' אין האף
 בוגע בהם למה כי לא פעלו עולה אלא הלכו בדרכיו של הקב"ה
 לכך נאמר בדרכיו הלכו אתה צוית פקודיך לשמור מאד בכל
 מקום שצוה ה"ה על התורה צוה אותם בתורה צוה אותם
 בנביאים שצוה אותם בכתובים ואמר הקב"ה הלא כתבתי לך
 שלישים במועצות ודעת ואמר ושמעת ישראל ושמרת לעשות
 ואמר רק השמר לך ושמור נפשך מאד מהו השמר לך לא אמר
 הקב"ה אם שמרת את התורה אני שומר נפשך לכן נאמ' השמר
 לך וכו' כל ימי חיך מהו כל ימי חיך אס עשית את התורה
 כל ימי חיך תזכה שתראה בנים ובני בנים לכך נאמ' והודעתם
 לכיך ולבני בניך ואם ראית בנים ובני בנים הרי שלום שנאמר
 וראה בנים לבניך שלום על ישראל

במה

יזכה בעד את אהרו לשמור כדכריך אמר
 שלמה בכל דרכיך דעונו ויא' אם ידעת
 להב"ה בכל דבר ודבר הוא יישר אורחותיך
 וכן דוד אומר שויתי יי לגנדי תמיד וגו' וכשבול ששויתי יי לגנדי
 תמיד לכן שמח לבי ויגל ככודי וגו' אלא אמ' דוד ודע אני שאין
 הרמה שולטת בבשרי וכך הם הצדיקים נוחים בלא רמה למח
 ששוקדים ושוחרים וחוקרים באי זה דבר יבאו לחיי העולם הבא
 לכן דוד אמר תודיעני אורח חיים וכן משה אמר להקב"ה
 ועתה אם בא מצאתי חן בעיניך הודיעני בא את דרכיך וכהא
 הדריכני באמתך ולמדני וכהא הורני יי דרכיך וגו' וכת"כ
 אמר יי עמדו על דרכים וראו ושאלו לנתיבות עולם אי זה הדרך
 השוכן ולכו בה ראו באי זה דרך הלך אברהם ובאי זה דרך הלך
 גמרון ואי זה מהם הצליח באי זה דרך הלך יעקב ובאי זה
 דרך הלך עשו ואי זה מהם הצליח בכל לבי דרשתיך א' תשגני
 ממצותיך הלב הזה הוא מכנים לצדיקים לרע לכן של רשעים
 מוריד לגיהנם וכהא הנה עבדי יאכלו ואתם תרעכו הנה עבדי
 ישתו ואתם תצמאו הנה עבדי ירונו מטוב לב ואתם תצעקו
 מכאב לב ומשכר רוח תילילי וכן היה דוד אומר לשלמה בנו
 ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדו כלב שלם כי כל
 לכבוד דורש יי וכו' בלבי צפנתי אמרתך וכו' אין יצר הרע
 שולט אל התורה ומי שהתורה בלבו אין יצר הרע שולט בו ולא
 בוגע בו וכהא אני חכמה שכנתי ערמה וזמקום ששכנתי
 סביבותי ערמה וכערמה אין יצר הרע שולט וכהא תורת אהרן
 בלבו לא תמעוד אשוריו וכן משה אומר ושבתם את דברי א'ה
 על לבבכם ועל נפשכם לכך נאמר בלבי צפנתי אמרתך

גמול

על עכרך אחיה ואשמרה דכריך אמר
 ישעיהו בעל גמולות בעל ישרם וכו' כך
 הקב"ה משלם לרשעים לפי שהם גומלים
 ולצדיקים משלם להם כמעשיהם משלם לרשעים חמה גמול
 לאויביו ומשלם גמול לצדיקים וכהא אך טוב לישראל אלהים
 לבני לבב וכהא אשר גמלים כרהמו וכרוכ חסדיו אין הקב"ה
 משלם כלום על חנם אלא לרשעים ולא לצדיקים הרעה
 הנאה על הרשעים לא הקב"ה מביאה עליהם וכהא מפי עליון
 לא תצא הרעות והטוב אלא הם גומלים לנפשם וכהא הכרת
 פניהם ענתה כם ומהו גמול לצדיקים חיים חנם וכהא ברני
 בפשו את יי ואל תשכחי כל גמוליו ודכולה לכל עונכי
 הנואל משחת חיכי ולא אלה בלכך אלא הריכה צדקות הוא
 עושה שנאמר עושה צדקות יי ומשפטים לכל עשוקים וכהא
 שובי נפשי למנוחי כונו ומה גמל לי כי הצלת נפשי ממות וכו'
 מדרש תילים וו כ 66 ii וכן

תמים עליהם ואומר עד עכשו חיותם משועבדין ככל עבודת
 קשה ועכשו אתם מתנשאים ככל כבוד ישראל משיבין אותם
 ואומר להם אתם תמים עלינו וכו' חסדיו יתור מכם שנאמר
 לא ידעתי נפשי שמתני מרככות עמי נדיב ורוח הקדש משיבתי
 ואומרת מאת יי היתה זאת היא נפלאות בעינינו ד'א מאת יי היתה
 זאת רוח הקדש אומרת כן זה היום עשה יי כל הגאולות שעבדו
 ישראל אחריהם שעבדו מכאן ואילך אין אחריהם שעבדו שנאמ'
 זמרו יי בינאות עשה דבר אחר מדבר ברוד כשהיה רועה את
 הצאן ומלקט בעשבים הרבים ומניח לפני הגדלים והטללים
 והקשים מניח לפני הטישים והכבשים אמר הקדוש ברוך הוא
 זה ראוי להיות רועה על עמי ישראל וכשמלך היו אומרים עליו
 אמש היה רועה בצאן וכשערה קלה מלך והוא אומר להם אתם
 תמים על זה הדר לא ידעתי בפשי וגו' ורוח הקדש משיבתי
 אותן מאת יי היתה זאת ענו כלן ואמרו היא נפלאות
 בעינינו משל לאחד שהיה נושא משאוי לדוכסין וכשערה
 אפרכים והוא אומר להם אתם תמים עלי יתראני תמר
 מכם כך כשיראו אומות העולם לישראל בשלוח לעתיד לבא
 יאמרו אינן אלו הנגפים אינן אלו הרחופים וישראל משיבים
 אותם אתם תמים עלינו ויתר אנו תמים מכם ורוח הקדש
 משיבתי להם מאת יי היתה זאת אבא יי הושיעה נא אנשי
 ירושלים אומרים מכפנים אבא יי הושיעה נא אנשי יהודה
 אומרים מכהן אבא יי הצליחה נא אנשי ירושלים אומרים
 מכפנים כרוך הבא ואנשי יהודה אומרים מכהן ברכונם
 מכית יי אנשי ירושלים אומרים מכפנים אל יי ואנשי יהודה
 אומרי מכהן ויא' לנו אנשי ירושלים אומרים מכפנים אסרו
 חנ בעבותותי עד קרבות המוכח ואנשי יהודה אומרים מכהן
 אלהי ארומכך אנשי ירושלים ואנשי יהודה פותחין את פיהם
 ומשבחין ומהללין יחד להקדוש ברוך הוא ואומרים הודו ליי
 כי טוב כי לעולם חסדו וחסד יי מעולם ועד עולם על ידואץ
 וצדקתו לבני בנים

קיש אשרי

תמימי דרך והולכים בתורת
 אמר שלמה המלך עה
 מתהלך בתוכו צדיק אשרי
 בניו אחרי ויא' בניו אשריהם בעבורו הוא עאכו' הקב"ה לא
 בקש מאברהם לא שיהיה תמים שנא התהלך לפני והיה תמים
 וכן אמר משה לישראל תמים תהיה עם יי אלהיך פני יי אלהיך
 אין כתיב כאן אלא עם יי אלהיך אס היתה תמים הרי אתה עם
 יי אלהיך למה שאף הוא תמים שנאמר בו הצור תמים פעלו
 ישראל תמימים והתורה תמימה שנאמר תורת יי תמימה
 לכן נאמר אשרי תמימי דרך תמימים היו וחסידים דוד המדברי
 וכן היה רבי אליעזר אומר אמר להם הקב"ה אספו לי חסדיו
 כורתיו בריתי עלי זבח שלא קבלו ישראל את התורה יב מיל
 לפניהם ויב מיל לאחריהם על כל דבור ודבור לכן נאמר אשרי
 תמימי דרך החולכים בתורת יי בתמימות קבלו ישראל את
 התורה אמר להם כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו ולא אמר
 להם למה אלא קבלו עליהם אמר להם כי תבאו אל הארץ
 ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פרונו וגו' ולא אמרו
 להם למה אלא קבלו עליהם ואעפ שקבלו עליהם לא אמרו
 לו מה שכרו שנעשה אותם לכך נאמר אשרי תמימי דרך וכו'
 אשרי בוצרי עדותיו בכל לב ידרשוהו מהו אשרי בוצרי עדותיו
 אס נצרת אותה היא נוצרת אותך וכן שלמה אומ' שמעו בנים
 מוסר אב והקשיבו לדעת בינה כי לקח טוב וגו' וירדני ואמר לי
 וגו' אל תעוזה ותשמרך אהבה ותגזרכה החוק כמוסר וכו'

אותו קרובכם הוא לבני ישראל עם קרובו הללויה ושבו ואמרו להם אל תיראו מן הדין אחיכם הלא למען אוי ורעי זכיתם שהוא אביכם שנאמר הלא הוא אביך קנך וכן הוא אומר ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים שמזכין אותנו לדין כמדת דאמר ישראל מקוראי המשח צדיקים עמדו בעולם נח ועבר ושם אשור ואברהם נח לא הקפיד לעבוד אלא עבד ונטע לזכרם ושם ועבר חטמינו את עצמן אשור אמר הואך אני דר בין שני הרשעים הללו הלך לו שנאמר מן הארץ הוציא יצא אשור אברהם צדקתו עומדת לעד אינו מניח להקדוש ברוך הוא ואף הקדוש ברוך הוא לא הניחו שנאמר אני יי אשר הוצאתיך טוב לחסות ביי שלא היה בוטח על דברי אכיו ולא על דברי אמו ותרח היה רואה כמזלות ורואה מזלו של הרץ שהוא נשרף ומזלו של אברהם שכל העולם מתמלא ממנו נכנסו כל האומות אצל אברהם אמרו לו של מי אתה אמר להם לעולם לא אביה הקדוש ברוך הוא שבשמים מיד נטלוהו והשליכוהו לכבשן האש ולא ירד עמו לא עיר ולא קדיש ולא שרף ולא גרוד אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו שבאני אשר הוצאתיך הרץ היה לבו חלוק והיה בוטח על דברי אכיו נכנסו כל האומות אצלו אל של מי אתה אמר בלבו אברהם גדול ממני אם ראיתיו שנמלט אומר אני של אברהם אני ואם לאו אומר שלכם אני כיון שראתו שנמלט אמר של אברהם אני מיד נטלוהו והשליכוהו לתוך הכבשן ולא הספיק לירד עד שהמיתו ראש ונטלו המלאך והשליכו אצל אכיו שנאמר וימת הרץ על פני תרח אכיו ותרח יפרת היה רואה שמזלו של הרץ שנשרף ומזלו של בנו שכל העולם מתמלא ממנו ואינו יודע אם מן האנשים או מן הנשים ושתי היתה בתו של הרץ שנאמר ויקח אכרם ונחמד להם נשים יסכה זו שרה ונתמלא ממנה כל העולם טוב לחסות ביי מבטוח בנדויבים שכן דוד אומר אל תבטחו בנדויבים כל גוים סכנוני שלשת פעמים עתיד גוג ומגוג לעלות לירושלם כדרך שעלה סנחריב לארץ ישראל וכדרך שעלה נבוכדצר לירושלם שלש פעמים פעם ראשון הוא אומר כל גוים סכנוני שהוא עתיד לכנוס כל העולם ולהעלותם לירושלם שנאמר ובאספו אליו גוים רבים וכל הפרשה והלא פרוכין לכך נאמר בשם יי כי אמילם פעם שניה הוא אומר סכנוני גם סכנוני שהוא עתיד להרגיש כל האומות ולהעלותם לירושלם שנאמר למה רגשו גוים והמה פרוכין לכך נאמר בשם יי כי אמילם פעם שנייה פעם שלישית אומר סכנוני כדבורים שהוא עתיד לפרוש דוגמניות על כל המדינות להוציא חרוזות שנאמר קראו זאת בגוים קדשו עצרה וכל הפרשה והמה פרוכין לכך נאמר בשם יי כי אמילם פעם שלישית דבר אחר כל גוים סכנוני שהוא עתיד להכניס כל אומות העולם להעלות לירושלם וישראל מתייראים ממנו באותה השעה אומר להם הקדוש ברוך הוא אל תיראו תולעת יעקב סכנוני גם סכנוני שהוא עתיד לתפוס שכת יוהדר ויאסור אותן וכסכורין למסור כל אחד ואחד לשונאים שלו ויאמרו יבואו אחינו וישלטו בנו ואף ישלטו בנו שונאינו שנאמר ואמרו אלופי יהודה כלכם והקדוש ברוך הוא עושה להם נסים ומפיל שונאיהם לפניהם שביום ההוא ישים את אלופי יהודה וחמה פרוכין לכך נאמר בשם יי כי אמילם סכנוני כדבורים מה הדבורה הזו מכניס דבש לבעליה כך עתיד הקדוש ברוך הוא לכנס כל אומות העולם ולהעלות לירושלם שנאמר הנדוים כאל לוי יכול יש בהם קמט שנאמר דועכו כאש קוצים משל למלך שנכנסו עלי

נבכים וחיה המלך פקח אמר המלך אם אני עומד עליהם מיד הם אומרים מה מצא בידינו מן המחלתת אלא יודע אני שעתידין לבא שלש פעמים לסוף אני עומד עליהן והורגן כך המלך זה הקדוש ברוך הוא נבכים הם אלו אומות העולם המחלתת זה העיר שנאמר ואספתי את כל הגוים אל ירושלם ואמר ובלכרה העיר ונשסו הכתים זו הבינה והנשים תשכננה אלו הכנות ויצא חצי העיר כגולה זו השבית והקדוש ברוך הוא יצא ונלחם עמהם שנאמר ויצא יי ונלחם עם כל הגוים והקדוש ברוך הוא משלח בהם מגפה שנאמר וזאת תחיה המגפה וכל הפרשה וחמרה פרוכין לכך נאמר כי אמילם דחה דחיתני לנפול בימי עשו ויי עזרני דוד אמר דחה דחיתני לנפול בימי גלית ויי עזרני

עזי וזמרת יי בעולם מקלסין אותי כשתי אותיות אבל בעולם הכא בחמש עזי וזמרת יי וזוהי לי לישועה ואמר כי ביה יי צור עולמים קול רנה וישועה אנשי ירושלם אומרים מכפנים קול רנה וישועה אנשי יהודה אומרים מכחון ימין יי עושה חיל

לא אמות כי אחיה אברהם אמר לא לי לתנות כל הנסים שנעשו לי בימי נמרוד יצחק אמר לא לי לתנות כל הנסים שנעשו לי בימי עשו דוד אמר לא לי לתנות נסים שנעשו לי בימי גלית שובך ושאר

יסורי יי חביבים היסורין שהם מרעין כקרבנות שכקרבנות אמר וברצה לו לכפר עליו וכייסורין כתוב וכאב את בן ירצה לא חביבין היסורים שהם מרעין יותר מן הקרבנות שחטאת ואשם אין מכפרין אלא לאותה עבירה שנאמר וברצה לו לכפר עליו אבל היסורים מכפרין על הכל הוי יסור יסרני יי פתחו לי שערי צדק לעולם הבא אומ' לו לאדם מה היתה מלאכתך והוא אומ' באכול רעבים הייתי והם אומרי' לו זה השער של מאכיל רעבים הכנס בו אחר אומ' משקה הייתי והם אומרים לו זה השער משקה צמאים הכנס בו וכן למלביש ערומים ולמגדל יתומים ולגומל חסדים וכן לכל המצות אמ' דוד אני עשיתי את כולם פתחו לי את כולם לכך אומ' פתחו לי שערי צדק אבאכם

זה השער ליי צדיקים יבואו בו כאדם המהלך בדרך וסחורתו בידו הגיע להרגי נתן להם מה שנתן וניצל הגיע להרמי נתן להם מה שנתן וניצל כיון שהגיע במדין אמרנו לו הוזהר שהאפרכים במדינה אם אינך מוכס כל סחורתך אין את יוצא בידך כלום הוי אומר פתחו לי שערי צדק אודך כי עניתני ותהי לי לישועה לאחר שהתקין אנפוריית שלו לצאת בדרך יצא חוץ למדינה הכהו הקוץ עקצתו עקרב אוזחתו חמרה הניחוהו והלכו להם התחיל עומד ומתפלל לפני הקדוש ברוך הוא אמר לפני מח עונותי וחטאתי והיה מצטער הרבה ולא באו ימים רבים עד ששמע שנאבדרר אותה השיירה התחיל עומד ומשבח לפניו ואומר אילו הייתי שם הייתי כאחד מהם שנאמר אודך יי כי אנפת בי

אבן מאסו הבונים היתרה לראש פנה אברהם יצא ממנו ישמעאל וכן בני קטורה יצחק יצא ממנו פסולת עשו וכל אלופיו אבל יעקב העמיד שנים עשר שבטים וכולם שלבי' להקדוש ברוך הוא שב' כלונו בני איש אחד נחנו כנים אבננו ואומ' כולך יפה רעיתי

מאת היתה זאת היא נפלא את בעינינו מדבר בכנסת ישראל בשעה שהיו משועבדין כשני ובלבנים ולאחר שיצאו התחילו מתנשאים בענגי כבוד והיו המעריים תמחים

קיה הודו

ת"ו אחרונה הוא דכתיב אני ראשון ואני אחרון
 ל"ו כי טוב כ"ל עול' חסדו ושה אמרו
 צדיק כי טוב כשיהא אדם מזכיר את
 הצדיק יחא מזכיר אותו לטובה שב'
 אמרו צדיק כי טוב וכשיהא מזכיר את הרשע יהא מזכיר אותו
 לרעה שנאמר אוי לרשע רע וכן הוא אומר זכר צדיק לברכה
 וכן את מוצא כשהקדוש ברוך הוא מזכיר את אברהם הצדיק
 היה מכרכו שנאמר המכסה אני מאברהם מה כתיב בתריה
 ואברהם הו' יהוה וכשמזכיר את עמלק היה מקללו שנאמר זכור
 את אשר עשה לך עמלק מה כתי' בתריה תמחה את זכר עמלק
 הו' אמרו צדיק כי טוב ו' אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעל' להם
 את מוצא הכרכה עושה פירות והקללה אינה עושה פירו' שנאמר
 אוי לרשע רע כי גמול ידיו ישיב לו' כפרי אינו אומר לא כגמול
 ללמדך שאין עושה פירות

דבר

אחר אמרו לצדיק הקדוש ברוך הוא שהו' טובי את
 מוצא בראש השנה הכל עומדין בדין לפני הקדוש
 ברוך הוא וכל אומה ואומה אומרים אנו נצחנו בדין ובא יום
 הכפורים ומזכה את ישראל וסולח לעונותיהם שנאמר כי ביום
 הזה יכפר עליכם ועדיין אין אנו יודעין מי זכה בדין אם ישראל
 אם אומות העולם כי כן שבא ההג' וכל ישראל נוטלים את
 לולביהן ומקליסין לצדיקו של עולם כמי שבא ונצח ויודעין
 שישראל זוכין בדין הו' אמרו צדיק כי טוב ו' הודו ל"ו כי טוב
 כי לעולם חסדו ושה אמר ביום ההוא אודך יי' כי אנפת בי
 אין לישראל שיאמרו להקדוש ברוך הוא אלא הודייה בלבד על
 כל הטובה שהוא עושה עמהם שנאמר יי' אלהי אתר ארוממך
 כיון שראה דוד היאך ההודייה טובה אמר הודו ל"ו כי טוב לפי
 שההודייה טובה וכן הוא אומר מכסה פשעיו לא יעליח זמורה
 ועוזב ירוחם ואומר אודך עלי פשעיו ל"ו וכן הוא אומר טוב
 להודות ל"ו לכך הודו ל"ו כי טוב ו' כל מי שהוא מודה לפניו
 הוא לוקח טוב שנאמר קחו עמכם דברים כל תשא עין וקח
 טוב דבר אחר הודו ל"ו מהו כי לעולם חסדו אין הקדוש ברוך
 הוא עושה חסד עם ישראל לא לשנה ולא לשנתיים לא לעולם
 וכן את מוצא שנתן להם משרת את התורה שנקראת חסד
 שנאמר ותורת חסד על לשונך ולא בלקחה מהם אלא נתנה
 להם למורשה שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב
 וכן כל החסדים שעשה עמהם לעולם הם שנאמר חסדו יי' כי לא
 תמנו הו' כי לעולם חסדו דבר אחר כי טוב לבעל הבית שהיה
 מלורח לכל בני עירו וחיו בני עירו אומרי זכור אותו בעל הבית
 לטובה שהוא בנות לנו כל צרכינו בימות הגשמים אלא שהוא
 נוטל ממנו שלשה סלעים רבית בימות החמרה בא אחד ואמר
 אני בנותך לך בסלע אחד הניחו לראשך ומודים לשני בא אחד
 ואמר אני בנותך לכה חנם לזה נאה להודות שהוא בנותך חנם
 כך הקדוש ברוך הוא מפרנס לבריותיו חנם ולו נאה להודות
 לכך הודו ל"ו כי טוב ו' אמר נא ישראל אין נאה מן האדם
 שיאמר שהוא טוב על עצמו לא אם אחרים מעידים עליו שהוא
 טוב ומי מעיד בהקב"ה יעקב שאמר החסד שעשית עמי לא
 ליום ולא לשנה אלא לעולם שנאמר קטנתו מכל החסדים
 אמרו לו וכמה חסדים עשה עמך אמר להם אין להם קצבה לא
 האלהים הרועה אותי ו' אמרו ישראל מה עשיתי להם במצרים
 ומה ששלמתי להם במדבר וי' הולך לפניו יומם ומה עשו
 לי בסניכל אשר דבר יי' נעשה ונשמע כאותה השנה אמר
 זכרתי לך חסד נעורך הו' אמר נא ישראל ו' אמרו נא בית
 אהרן משל לבעל הבית שהיה מנהיג יפה עם ארסיו וכשעת

החשבון אינו מדקדק עמהם וכשעת הגזון הוא משייר להם
 שיורק וכשעת הגת משייר להם שיורי הגת אבל אינן יודעין
 משאו ומתנו בתוך ביתו ומי יודע עבדיו ובני פלטין שלו ומי
 הן עבדיו של הקדוש ברוך הוא בני אהרן שהן מקריבין לפניו
 כל עת יאמרו נא בית אהרן מה עשיתי להם לכל מי שעמד
 כנגדן עמד קרח וזמעתו בלעה אותם הארץ עמד עזריהו
 וביקש להקטיר את הקטורת וזרחה במצחו הצרעת ובשביל מה
 שילמתי לו השכר הודו בשביל שהלך לפני ביושר שנאמר
 בשלום ובמישור הלך אתי ולמד תורתני שנאמר תורת אמת
 היתה בפיהו

יאמרו

נא בית אהרן אלו המילדות שלא שמעו לדבריה
 שנאמר ותיראן המילדות את האהלים ומה עשיתי
 להם בתים ו' יאמרו נא יראי ומי הו' יראי ו' זה היה ביתו של
 דוד שנאמר חכר אני לכל אשר יראוך ומה עשה עמו דוד הנח
 אנכי יושב בבית ארוזים ומה עשיתי לו אף אני אשמור לו חסדי
 ושמתי לעד כסאו ודעו לעולם יהיה דבר אחר יאמרו נא יראי
 ו' זה פנחס שהרג לבן זמרי ונתן נפשו על קדושת שמי שנאמר
 ויבא אחר איש ישראל וגו' ומה שלמתי לו לכן אמר הנבי בנותך
 לו את ברית שלום שלא יעזרו על הכהונה אף על פי שלא
 במשח אלא ברמו של זמרי דבר אחר יראי ו' אלו הגרים
 באברהם כתיב כי ירא אתה בעובדיה כתיב ועובדיה הו' הו'
 ירא ו' אמר רבי חנינא גדול מה שנאמר בעובדיה מבח שנאמר
 באברהם ויוסף הצדיק דאלו באברהם חוסף הצדיק כתיב ויא
 אחד בלבד ובעובדיה כתיב ויא ו' מאד דבר אחר יאמרו נא
 יראי ו' יאמרו נא חנניה מישראל ועזריה היאך הצלתי אותם
 מכבשן האש בשביל שבטחו בי ונתתי להם יד ושם טוב
 מכנים ולא לעולם הזה בלבד אלא אף לעולם הבא שנאמר
 וחסד יי' מעולם ועד עולם על יראיו

מן המצר

קראתייה מוה מן המצר
 בכל לשון שישר קוראין
 להקדוש ברוך הוא הו'
 עונה אותם בשוי שנאמר ואל שדי יכרך אותך וענה אותם
 בשוי שנאמר אני אל שדי פרה ורבה קראוהו באלהים יי'
 אלהים מה תתן לי ועברו אותם באלהים ותעל שועתם אל
 האלהים קראוהו ב"ו ונצעק אל יי' וענה אותם ב"ו ושמע יי'
 את קולנו קראוהו מן המצר קראתי יי' וענני במרחב יי'
 שהרחיב לי הקדוש ברוך הוא כנפי חסדו שנאמר כנפי יונת
 כהפה בכסף דבר אחר מדבר ברוד בשעה שירד דוד לאחיז
 והניחוהו אחיו וכל ישראל באותה שעה נשא דוד עיניו למרום
 ואמר שיר למעלות אשא עיני אל ההרים השיבתו רוח
 הקדש ואמרה לו איתן למוט רגלך ואל יגום שומריך במרחב
 שהרחיב לו הקדוש ברוך הוא שחזרו אחיו כל ישראל ובאו
 עד מחנה פלשתים וישוכו בני ישראל מלוק אהרי פלשתים
 יי' לי לא אירא מה יעשה לי אדם זה אברהם מה יעשה
 לי אבימלך יעקב אמר מה יעשה לי עשו דוד אמר מה יעשה
 לי לבית יי' בעזרי

משל

לשני בני אדם שהן כאין לדין אצל בימרה
 והיו מתיראין מן הדין אמרו להם אל תיראנו
 מן הדין אלא תעיוז לבככם כך ישראל עתידין לעבוד ברוך
 לפני הקדוש ברוך הוא והם מתיראין ומלאכי השרת אומרים
 להם אל תתייראו כן עירכם הוא שנאמר הוא יבנה עירי וגלותי
 ישלח חזורי ואמרו להם אל תיראנו מן הדין אין אתם מזכירים
 מדרש תלים ו' א' 6'6 i אותו

אלא זכה הוריהו אני חייב לך הו לך אזכח זכח תורה

קיו הללו

את יכל גוים זשה אין כמוך בלתי
י ואין כמעשיך כיצד בשר ודם צר
צורה ואין צורתו עושר צורה אבל

הכה האדם הוא צורתו שכ וייצר אלה את האדם ואף הוא מוליד
כצורתו שכ ויולד בדמותו בצלמו המים מעשה ידיו והן שורצין
שכ ישראל המים מלך כשר ודם כשבאין לקלו אוהבין מקלסין
אותו שמה שונאיו אבל הקכה הכל מקלסין אותו שכ כל גוים
אשר עשית אמר ר' פנחס סאל פוליסין אחד את ר' יהושע בן
חנניה אי זה יום שכל העולם שוים והאמות משתהים לרקב
אמר לו יום אחד הכל שמחים אימתי כיון שהגשמים עומדין
להן הכל מצדין וכיון שיורדין הכל שמוזין ומקלסין להקכה
שנאמר כל גוים אשר עשית יבואו ואימתי כי נורא אתה ועושה
נפלאות ואין נפלאות אלא הגשמים שנאמר עושר נפלאות
עד אין הקר הנותן מטר על פני ארץ לכך הללו את יכל גוים
אמר רבי תנחום כר הייא גדולה זרידת הגשמים ממתן התורה
שמתן תורה שמחה לישראל וזרידת הגשמים שמחה לכל
העמים ולכל העולם לכהמה ולחיה ולעופות שנאמר פקדת
הארץ ותשוקקיה תן לחתשוקתה רבי אמר תן להתאותה
כענין שנאמר ואל אישך תשוקתך ואל הללו את יכל גוים כך
אומרים ישראל לאומות העולם קלסו להקכה והקכה אומר
קלסו לישראל והתן אומר קלסו לכלה והכלה אומרת קלסו
לחתן עתידין אומות העולם שיקלסו להקכה בשעה שיגאל
ישראל מביניהם שכ בהקבץ עמים יחד ואומר הודיע יי ישועתו
לכך נאמר הללו יכל גוים רבי אמר הללו את יכל גוים סאל
רבי שמעון בנו של רבינו הקדוש את אביו ואמר לו מי הן כל
הגוי ומי הן כל האומים אמר לו כל הגוי אלו האומות שישעבדו
בישראל כל האומים אלו שלא נשתעבדו אמרו כל האומים
מה אם אלו שישעבדו בישראל מקלסין להקדוש כה אנו שלא
שעבדנו בהן על אחת כמה וכמה התחילו אומים כי גבר עלינו
חסרו אמרה הארץ ואמתי לעולם מהו ואמתי לעולם אמתי
ברית שקיימת מאבות וזכרתי את בריתי יעקב ר' אמר ואת
לעולם ויהי הקכה מפתה את אליהו שילך ויראה אל אחאב שכ
ודבר ייחיה אל אליהו לך והראה אל אחאב אמר לו אליהו היאך
אני הולך ועד עכשיו לא עשה תשובה אמר לו הקכה כשחייתי
משקה את עולימי אר אחד היה בעולם שכ ואר יעלה מן הארץ
אף עכשיו לך הראה אל אחאב ואתנה מטר ר' אמר הללו
את יי כיון שהושלך אברהם לכבשן האש ביקש נבריא לירד
ולחצילו אמר לו הקכה אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמי
שנאמר אחד היה אברהם נאה ליחיד שיעל את היחיד שנאמר
אני יי אשר הוצאתיך מאור כשדים אמר לו הקדוש כרוך הוא
ואף על פי כן איני מקפח שכך שעתידין בניו לירד לכבשן
האש לקדש את שמי ואתה עומד ומצילן וכיון שהושלכו חנניה
מישאל ועזריה לכבשן האש עמד יורקמי שר של כרד לפני
הקכה ואמר לפניו רבנו של עולם אני שר כרד ארד ואכבד
את הכבשן אמר לו נבריא אני שר של אש אלך ואקדיח אותך
מכחור ואצנן מבפנים ואעשרך נס בתוך נס אמר לו הקכה כך
נאה ירד לחצילן אמר חנניה הללו את יכל גוים אמר מי של
שבוהו כל האומים אמר עזריה כי גבר עלינו חסרו ענה
נבריא ואמר ואמתי לעולם מהו ואמתי אמת הוא הדבר
שאמרת לי בימי אברהם הו ואמתי לעולם הללויה דבר אחד
אמתי נאותות מעידות עליו שהוא אמתי ראשונה מ' תכונה
תיו

רעין אל החסד שכ מחקר הסודך אלהים ומיתת הצדיקים
יקר שכ בעיניי המותח לחסדיו משל להו למלך אחר
ששלח שלטון אחד לגבות טימיון שלו הלך ונתאכסן אצל בעל
הבית אחד עשר יום ובכל יום היה מפקיד אצלו מאה מנה
הרי עשרה ריבוא כשבא לתבוע טימיון שהוא חייב לו אמר כל
עצמו אינו חייב אלא חמשים כך אמר הקכה קשה בעיני לומר
לאברהם שימות שכבר הקני שמים וארץ וירד לכבשן האש
על שמי וקידש שמי בעולם וגם קשה לי לומר ליצחק שימות
שעקד עצמו על גבי המזבח וקידש שמי בעולם וקשה לי לומר
ליעקב שימות שעמל בתורה וקשה לי לומר למשה שימות
שהשלים נפשו בכפו וירד לפרעה שכ ויבקש להרוג את משה
וכן דוד שהשלים נפשו וירד לגלית וכן לחנניה מישראל ועזריה
שהשלים עצמן לכבשן האש וכן לכל צדיק וצדיק ואילו
ששואלים מיתת הצדיקים בפיהם לא היו מתים באברהם כתי
ואנכי הולך עירי וביצחק כתי ואברהם לא פני מתי כיעקב
כתי אמרת הפעם כי אנכי מת ברוד כתי אנכי הולך
בדרך כל הארץ ביונה כתי קח נא את נפשי ולפי שהצדיקים
שואלים בפיהם אמר הקכה יסתלקו אלו מפני אלו אילו היה
אברהם קיים והוא היה כנחני יצחק שררה וכן יעקב וכן משה
וכן יהושע ושמואל ודוד ושלמה אלא אמר הקכה יסתלקו אלו
מפני אלו

דבר אחר יקר בעיניי משל למלך ששלח אפרכוס הנדוני
בויפה השלים זמנו ונתן לו אפרכיה אחרת אלו לא
היו רועים שדוח יצא מאצלם והיו מקלסין שניהם יפה ואלו
שהם עתידים ליכנס אצלם היו מקלסין אותו שהוא עתיד
לכנס יפה כך הצדיקים כשמסתלקין מן העולם הבריות
מצטערין עליהן שכל זמן שהם ביניהם הם כלים את הפורענות
מלכודת בעולם ומלאכי השרת שמחין עליהם שהם באים
ושוררים ביניהם וכשהצדיק מסתלק מן העולם שלש כתות של
מלאכי השרת יוצאין לקראתו אחת אומרת יבא שלום והשנייה
אומרת יבואו על משכנותם והשלישית אומרת הולך נכחו
וכשהרשעים מסתלקין מן העולם שלש כתות של מלאכי השרת
יוצאין לקראתם אחת אומרת אין שלום ואחת אומרת אמר יי
לרשעים ואחת אומרת למעצבה ישכבון דבר אחר יקר בעיני
יי המותח לחסדיו משל למלך שיעא הוא וחילותיו במדבר
וכלה אריסטון שבידו אמר ולואי מי שיתן לי גלוסקין אחד
בא אחד ונתן לו גלוסקין אחד וקדמהו כמאכל וכמשתה
כשהגיע לישכב שכח אותו לימים בא אותו בעל אריסטון
ועמד לפני המלך אמר לו המלך מה טיבך אמר לו אני הוצא
שנתתי לך גלוסקין במדבר אמר לו הרי אתה עשוי שלטון אמר
לו ולכך נתתי לך ועבדתך אמר לו הרי אתה עשוי אפרכו חזק
ואמר לו ולכך נתתי לך ועבדתך הרי אתה עשוי כיוצא כי שמה
יותר ממני אתה מבקש כך אמר להם הקכה לצדיקים הרי אתם
כיוצא כי שמה יותר ממני אתם מבקשים שנאמר אם תשוב
זאשיכך לפני תעמוד ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה ומה אני
בזרא עולמות ומחיה מתים אף אתם כן אנא יי כי אני עבדך
מלמד שהיה דוד משפיל עצמו בכל מקום שכ ויאמר אליו בן
מי אתה העלם כן אמתך לפי שאינו דומה עבד שנוול בתוך
הבית לעבד שהוא לקוח מן השוק דבר אחר אמר דוד אני
בגוד מן אותה שאמרת אנכי רות אמתך ופרשת כנפיק על
אמתך פתחת למוסרי פתחת איסורי מתמר החרת אסורי
ברות לך אזכח זכח תורה שכל מי שהוא חייב חטאת מביא
חטאת אשם מכיא אשם כאן אין אומר לא חטאת ולא אשם

כל מום / רבי אבא בר כהנא אמר בזכות דורו של ישעיהו מעשה ידיו בקרבנו וכיון שראה דוד ככמה זכות יצאו ישראל ממצרים התחיל מקלם על יציאת מצרים הללויה /

בצאת

ישראל ממצרים / דבר אחר בצאת ישראל ממצרי' דאם מה כתיב או הניסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי / אמר רבי חייא בשם רבי ירמיה משל לגבור שהיה יורד למלחמה או לצבא או להנצח לכך נאמר וכמלחמה / אמר רבי אבא בר אבא בשם רבי חנין מהו גוי מקרב גוי כאדם ששומט את העובר ממעי בהמה כך הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים שנאמר גוי מקרב גוי כענין שנאמר והקרב והכרעו למדנו צער לנשטט לשומט מנין שנאמר ויציא אתכם מכור הכרזל כאדם שנוטל את האש מתוך חבור שלא כצבת ולא בסמרטוטין כביכול כך ישראל / אמר רבי אבין בשם רבי סימון מהו מקרב גוי שהיו מובלעים בתוך מיניהם שנא' חיים בלעונו ואם לחשך אדם לומר אינו מזכיר מצרים כאותו ענין דרי הוא אומר לולי יי' שהיה לנו בקום עלינו אדם ואין אדם אלא מערי' שנאמר ומצרים אדם ולא אל ועשה הקב"ה להם עשרה נסים על חיים עשאו חומות חומות ואין חומה שאין בה מנדל ואין מנדל שאין בה שומר והיו מלאכי השרת משמרין את ישראל שלא יזקו אמר ר' חן משרה כבואו ועברו אמרו לו הוי'ך נעבור בין החומות הללו שב' זמנים להם חומה הקפיא לב' חיים ועלח חיים ומלא' על כל גדנותי כשם שאדם צף שתי ידות אחת למעלה ואחת למטה כך הקפיא הקב"ה לבו של י' ומלא' את כל גדותיו ועשאו כמן כפיים שב' נקבת במטין / אמר להם משה באו ועברו אמרו כשהיו חיים שתיים שלמטן ואחת מלמעלה לא היינו יכולים לעבור ועכשיו ששנים מלמעלה ואחת מלמטן על אחת כמה וכמה עשאו כמן פלסיות שב' ראש פרזיו ואין פרזיו אלא פלסיות שב' פרזות תשב ירושלים הוציא להם מתוקין מתוך מלוחין ושתוהם ובהמתם שב' ויציא נוזלים עשאו כטיש שנא' דרכת בים סוסיך / עשאו כמתכן שנאמר נצבו כמו נד נוזלים כמו נד של תבן שבין שתי ערימות ועשאו כמן פרזות פרזות שנאמר פרזות כעודן ים / עשאו גורים שנאמר לגור ים סוף לגורים / עשאו כיבשה שנאמר וכני ישראל הלכו כיבשה / עשאו כמן בקעה והעלת עשבים וחיי ישראל רועים בה שנא' ככהמה כבקעה תרד /

היתה

יהודה לקדשו / כשהגיעו ישראל לים היו עושין מלחמה זה עם זה איזה שבט ירד לים ראשון ולא משנתייכם חיים אלא בתוך חיים ירדו והיו יורדים עד שהגיעו לאפסי ים שנאמר הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש וכתוב ויבואו בני ישראל בתוך הים / היה בנימין הצדיק נכנס תחלה לים שנאמר שם בנימין צעיר רודם אל תיקרי רודם אלא רד ים ומה עשה נחשון בן עמינדב קפץ לתוך גלי הים וקירש שמו של הקב"ה לעיני הכל ומרגם לבנימין שנאמר שרי יהודה רגמתם ועל ממשלת יד נחשון בן יהודה עברו ישראל ומפני שרגם לאחיו זכה לארגמן הדא הוא דכתיב והלכש לרניאל ארגונא אמר לו הקב"ה היית מרגם את אחיך כשביל לקדש את שמי הו' את מושל על אחיך הו' היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו של יהודה ראה חיים ישראל עושין מלחמה זה עם זה על קדושת שמו אמר חיים מה אני עומד מיד ברח שנאמר חיים ראה וינס' / דבר אחר ראה ארזון של יוסף וירד לים / אמר הקב"ה יבום מפני הבגס שב' וינס' ויצא החוצה / אף חיים יהיה נס מפניו הו' חיים ראה וינס' / דבר אחר לא היה רוצה חיים ליקרע למה שהיו ממרים אמר הם ממרים ואני אקרע לפניהם הו' וימדו על ים בים סוף

ומהו בים סוף שאף בים היו ממרים והתחילו חיים לשכען שב' הושיעני אלהי כי באו מים עד נפש / מיד גער בו הקב"ה שנאמר ויגער בים סוף / כיון שראה בן ברח שנאמר בושי צידון כי אמר ים / אמר חיים אני שאין לי אלא מעוה חיים פוחדני מפניו שלא נדלתני בחורים ולא רוממתי בתולות אתה על אחת כמה וכמה / הירדן יסוב לאחור / וכי מה טיבו של ירדן ומה איכפת לו וכי בירדן היו עומדין לא מכאן את למד שאם ברח ראש האומניות ברח כל האומנות כיון שראה הירדן שכרח חיים אף הוא ברח אמר משה לים לא אמרת איני נקרע ועכשיו אתה בורח מחלך חיים כי תכוס אמר לו מן הדין איני דאוי ליקרע מפניך שאני נבראתי ביום ג' ואתה נבראת ביום ו' ולא מפניך אני נס אלא מלפני ארון חולי ארץ מלפני אלוהי יעקב החופני הצור אגס מים הלמיש למעינו מים /

קיו אהבתי

כיישמע יי' / זה שאמר ישעיה הנביא כי עם כציון ישב חנוך יחנך לקול זעקך אין מתקש לפני הקב"ה אלא שישמע תפלתם של ישראל שאם שמע סלח עשה שנא' יי' שמעה יי' סלחה יי' הקשיבה ועשה ואל תאחר / וישראל אוהבין להקב"ה שהוא ישמע תפלתן לכך אהבתי כיישמע יי' / אמרה כנסת ישראל אוהבת אני אותך לפיכך אהבתי כיישמע יי' ומאהבה שאני אוהבת אותך אני חולה שנאמר כי חולת אהבה אני ואיני חולה לא מכאב לב ולא במיחוש ראש אלא חולת אהבה שנאמר כי חולת אהבה / אוהבת אני אותו ואוהבת את ביתו שנאמר מה אהבתי מעון בותיך ואין אדם יודע את האהבה שאהב מה היא שנאמר כי עוה כמות אהבה וכתבי מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה שאהב / אבל און אם ראיתי בלבי לא ישמע יי' אומר להם אתם אוהבים אותי ואני אוהב אתכם שנא' כי מאהבתי יי' אתכם וכתבי ואהבך וברכך והרכך / כיישמע אומר להם הקב"ה השמיעני את קולך למה כי קולך ערב / וכתבי הושיבת בגנים חכרים מקשיבים לקולך השמיעני שהוא מתאוה לתפלתן של ישראל אמר להם הקב"ה מתאוים שאשמע תפלתכם ואף אני מבקש שתשמעו לי / והי' אם שמע תשמע בקול יי' אלהיך אם שמעת תהי' נשמעת שנאמר אז תקרא יי' יענה /

את

קולי תחנוני אמרתי כנסת ישראל לפני הקב"ה אפילו כל אומות העולם קוראין אותך חנה אותם ושמע תפלתי לכך את קולי תחנוני / וכן עשה הקב"ה כי הטה אזני לי אין האזנים של מעלה כריות אלא לשמוע תפלתי כלכר שב' אזנים כרית לי וכתבי הטה אזני אלי / וכישי אקרא / בימים טובים שנתת לי שנאמר ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יי' / וכתבי וביום הכפורים וכתבי כארבעה עשר לחדש חג הסוכות הו' וכימי אקרא / אפפוני חבלי מות בני אדם חבולים למות ומצרי שאול מצאוני אלו המלאכים שנאמר מיד שאול אפרם ממות אגאלם / צרה ויגון אמצא ובשם יי' אקרא לעולם בשמך אנו קוראים שנאמר אלה ברכב ואלרר בסוסים ואנחנו בשם אלהינו בזכר / נרדו ליי' אשלם רבי יהודה אומר טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר שנ' כיתחדל לנדור לא יהיה כך חטא / רבי מאיר אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם שנאמר נדרו שלמו לי / אלהיכם / יקר בעיני יי' עשרה דברים נקראו יקר העושר שנאמר הו' אדם יקר חרוץ וכלי יקר שפתי דעת / הנבואה ודבר יי' היה יקר / התכונה שנאמר יקר רוח איש תכונה / והסכלות יקר שנא' יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט הצדיקים שנאמר ולי מה יקר

ריעיך

לעשו שמחה ומשתחא כמותו היום שזוכה לכול את כנו באבינו אברהם שנאמר ועש אברהם משתח גרול ביום הגמל את יצחק הוי במצותיו הפץ מאד גבור כארץ יהיה זרעו מהו שכרו גבור כארץ יהיה זה יצחק כי ביצחק יקרא לך זרע ומהו גבורתו שעשה לעקרה שתלך שנאמר ויעתר יצחק ליי וכי יש גבור גדול מזה שעשה לעקרה שתלך

דבר אחר גבור כארץ יהיה זרעו זה יעקב שנאמר ועתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתי זרע אברהם אוהבי ומהו גבורתו שנטל את המלאך ורפשו לארץ שנאמר וישר אל מלאך דור ישראל יבורך כל אלה שבטו ישראל שנים עשר

קיג הללויה

הללו עבדי יי זשה
אזכרה נגינתי בלילך
מהו נגינתי רבי איבו

אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקנה מוכר אנא תבדי כמרה דאמר אשר מינן צריך לכך עם לבבי אשיחה רבי יהודה ברבי סימון אמר אמרה כנסת ישראל נזכרת אני נסים שעשית עמי בלילה במצרים והייתי מנגן לך ואומר שירין חמדין בלילה שב השיר יחירי לכם כליל התקדש חג אימתי כשהרגת בכורי מצרים בלילה שנאמר והי בחצי הלילה הוי אזכרה נגינתי באותה הלילה שנגמלו ויצאנו מעברות לחירות שהיינו עבדים לפרעה ונאלחנו ונעשינו עבדים לך שנ הללויה הללו עבדי יי דבר אחר הללויה זשה פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה את מוצא עשרים וששה דורות משנברא העולם עד שיצאו ישראל ממצרים ולא אמרו הלל וכיון שיצאו ישראל ממצרים משעבוד של שיש ולבנים אמרו הלל ואימתי אמרו בשעה שנאת מכת בכורות עמד לו פרעה והלך לו אצל משרת ואהרן בלילה שנאמר ויקרא פרעה למשה ולאהרן לילה והיה דופק פרעה על פתחו של משה ואהרן בלילה אמרו לו שוטה בלילה אנו עומדין וכי נגבים אנחנו שנלך בלילה בבקר אנו יוצאין המתן עד הבקר שכך אמר לנו הקנה ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר אמר להם הרי מתו כל מצרים שנא ותחזק מצרים על העם אמרו לו ומבקש אתה לללות את המכה הזאת ממך אמור הרי אתם בני חורין הרי אתם ברשותכם הרי אתם עבדים של הקנה מתחיל פרעה צוח ואומר לשעבר הייתם עבדי אכל עכשו הרי אתם בני חורין הרי אתם ברשותכם והרי אתם עבדיו של הקנה צריכים אתם לחלל לו שאתם עבדיו שנאמר הללויה הללו עבדי יי

דבר אחר הללו עבדי יי אלו ישראל שנאמר כי לי בני ישראל עבדים וכן הוא אומר השיר יהיה לכם דבר אחר הללויה ולמה לא אמר יי הללו אמר רבי ירמיה בשם רבי אלעזר אין העולם הזה כדאי להלל בכל השם אלא בחציו שנאמר כל הנשמה תהלל יה לכך נאם הללויה מכאן אמר אין הלל פחות משלשה שנאמר הללויה ולמי אמר הללו לשנים והאומר אחר הרי כאן שלשה וכן הוא אומר כי שם יי אקרא הרי אחר ואתם חבו גודל לא להיבו הרי שלשה לכך נאמר הללויה מנין הללו היו כשירדו ישראל למצרים שבעים ואחד היו עם השכינה ואנכי ארד עמך מצרימה וכתוב בשבעים גפס ירדו אבותיך מצרימה וכשעלו הקנה עלה עמהם שנאמר אעלך גם עלה לכך הללו למנין הללו לשם שעשה לנו מלחמה שנאמר יי ילחם לכם יהו שם מבורך מעתה ועד עולם בעולם הזה קלסוהו והקייסוהו אבל לעולם הבא אינו כן אלא מעתה ועד עולם אמר הקדוש ברוך הוא ברכתם אותי מעתה ועד עולם כל

אף אני כן ויי סביב לעמו מעתה ועד עולם

קיד כצאת

ישראל ממצרים זשה שמח מצרים כצאתם אמר רבי ברכיה משל לבעל בשר

שהוא רוכב על החמור וכו' כיון שראתו דוד היאך היו ישראל שמחים כשיצאו ממצרים התחיל מקלם על יציאת מצרים שב כצאת ישראל ממצרים זשה שירו ליי זמרו שמו סולו לרוכב בערבות מהו שירו ליי צפו ליי כענין שב לא תשורכי עין רואי דבר אחר שירו ליי אמרו לפניו שירין וזמרון ומהו סולו רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אמר קילסו רבי נחמיה אמר שיערו לפניו דרכיהם כענין שנאמר סולו סולו והמסילה לרוכב בערבות רבנן אמרי שני דקיעין הן שנאמר לרוכב בשמי שמי קדם רבנן אמרי שלשה הן ליי השמי ושמי השמים ר אליעזר אמר שבער הן שמים רקיע שמים זכול מעון מכון ערבות וכבודו של הקנה בערבות שנאמר סולו לרוכב בערבות אמר רבי תחילתא בן יעקב בשם רבי יהודה ברבי סימון טראה הקנה מעשיהם של צדיקים וערב עליהן מעשיהם אמר רבי פינחס הכהן בר חמא הרקיע ששמו ערבות הקנה זזרע מעשיהם של צדיקים עליו והוא עושה פירות ביה שמו רבי יהודה הנשיא שאל את רבי שמואל בר נחמן מהו שכתוב ביה שמו אמר לנ אין לך כל מקום ומקום שאין אדם ממונה על ביאה שלו ומי ממונה על ביאה של עולמו ככיוול הקנה שנאמר ביה שמו אתמהא אל תהי קורא אלא ביאה שלי אמר רבי יהודה הנשיא חבל על דאברין ולא משתכחין שאילית יתה לרבי אלעזר ולא אמרה ליכן אלא אמרה לי מהו ביה שמו בשני אותיות הלל ברא הקדוש ביה שני עולמים שב כיה ביי יי צור עולמי בליד הא ואין אנו יודעין אם העולם הזה נברא בה ואם העולם הבא נברא בימיה שנאמר אלה תולדות השמי והארץ בהבראם בה בראם העולם הזה נברא בה ולמה עסקה של ה פתוחה למשה וסתומה בכל צדיה כך העולם הזה כל מה שנברא בו יורדין לשאול ואותה העקיצה שיש בה רמו לתחיית המתים והעולם הבא נברא בלימה מה עסקה של יוד קומתה כפופה כך פנייהם של הרשעים עתידות להיות מבורכות לעתיד לבוא דבר אחר מה עסקה של יוד קטן בקומתה כך הרשעים לעתיד לבוא שב ושם גבוהת האדם משראה דוד כי בשתי אותיות הללו ברא הקנה שני עולמות התחיל מקלם כהם הללויה כצאת ישראל ממצרים אמר רבי אלעזר הקפר בזכות ארבעה דברים יצא ישראל ממצרים שלא שינו את שמם ולא שינו את לשונם ולא היו פרוצים בעריות ולא גילו מסתורין את מוצאיהם חדיבה מופקד אצלן שנים עשר חדש כמה שאמר להן ושאלה אשרי משכנתה ולא היה בהם מי שיגלה את הדבר ולא היו פרוצים בעריות אחר היה בהם ופירסמו הכתוב שנאמר ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי דבר אחר באי זה זכות נאלט רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אמר בזכות דם הפסח ודם מילה שנאמר ואמר לך ברמיה הוי ואומר לך ברמיה הוי רבי נחמיה אמר בזכות התורה שנאמר וירא אלהים את בני ישראל וכתתן תורה כתיב וכל העם הואים את הקולות ויש לך מקום אחר ללמוד ממנו כהוציאך את העם הזה ממצרים תעבדון ד יוהסע בן לוי אמר בזכות המשכן שנאמר וירא משה את כל המלאכה ויש לך ממקום אחר ללמד אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים על תנאי לשכני בתוכם רבי אליעזר אמר בזכות הנניח מישראל ועזריה שנאמר וירא אלהים את בני ישראל ועליוהם כתיב בראותו ילדין מעשה ידיו מהו ילדין ילדים אשר אין בהם כל

פתחו דברי שנאה סכנוני מהו שנאה שמרברי בשנאה שמכר להם אכיהם שנאמר וישטום עטו את יעקב ונוקם ונוטר עלי ומתלחמים עמי חנם אמרו ישראל אנו כששלחנו אצלו באהבה נהגנו עמו שנאמר וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום אבל הוא יאמר לא כי אם כחרב אצא אמרו ישראל אני שלום וכי אדבר המה למלחמה אמר הקדו ברוך הוא לא הניחו אתכם לכך כה אמר יי על שלשה פשעי אדום ועל ארבעה על רדפו בחרב אדונו שנאמר פן בחרב אצא לקראתך ויחמוני חנם אם עשו שנה ליעקב שלקח ממנו את הבכורה לברבריו ולשתותיו מה עשה

תחת

אחתי ישטונני ואילמלא ישראל לא היתה ברכה בעולם שנאמר יצו יי את הכרחה ואילו ישראל לא היו המאורות וזהו שנאמר אם לא כריתי יומם וילירת ולא היה המטר יורד שנאמר יפתח יי לך את אוצרו הטוב אמרו ישראל לאומות העולם כל אלה עושה לכם הקדוש ברוך הוא כשביטלו ואתם שונאים אותנו תחת אחתי ישטונני שבעים פרים אני מקריב כחן על ידי שבעים אומות ואני מתפללת עליהם שירדו הנשמים הי תחת אחתי ישטונני הישולם רעה תחת טובה הו ושימו עלי רעה תחת טובה לך ואני תפלת

קי לרוד

מומור נאם יי לאדני שב לימיני זה שאמר הכתוב מי העיד ממזרה צדק ישגין היו אומות העולם מלכא תחת כנפי השכינה ומי העירן לבא לחסות תחת כנפי השכינה אברהם שנאם מי העיר ממזרח ולא תאמר לזה בלבד אלא אף הצדקה היתה גשינה והעירה אברהם וכיצד עשה אברהם עשה לו פונדק ופתח לו פתחים לכל רוח ויהי מקבל העובדים והשכים שנאמר וישע אשל בכאר שבע אמר ר' עזריה מהו אשל אכילה שתייה לווייה הו צדק יקראוהו לרגלו דבר אחר צדיקו של עולם מלוא אותו ואימתי כשבא לעשות מלחמה עם אמרפל וחכיריו שני יתן כעפר חרבו מהו כעפר רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אומר אברהם הירח נוטל עפר וזורק עליהם והיה נעשית חרבות ונוטל קש וזורק ונעשה קשת וחצים אמ' לו רבי ירמיה אם כן עקרת את המקרא איין כתי עפר וקש לא כעפר קש מהו קש שהיה זורק אמרפל חרבות ונעשים כעפר זרק חצים ונעשים קש

ירדפם

מהו אורה ברגליו לא יבא כשבא לרדוף אחריהם בקפצה לו הארץ לפניו ויא שלשה מלין היתה פסיעתו של אברהם ויש אומרים שנים אבל כשבא לא קפצה לרגליו הארץ הו אורה ברגליו לא יבא רבי יהודה הכהן בר אבין בשם רבי ביבי תינוק הולך בביתו רגליו מתלכלכות בעפר אפילו כן לא בתלכלכו רגליו של אברהם הו אורה ברגליו לא יבא אמר ר' אלעזר בן פדת בשם רבי יוסי כן זמרא מהו אורה ברגליו כיון שהרג אברהם כל אותן האוכלוסין נקפח לבו ואמר אי אפשר שלא היה בהם צדיק אמר לו הקדוש ברוך הוא אברהם לא יבא ברגלך לכלוך עון זה אורה ברגליו ומי עשה כל המלחמות איפשר בשלשדה עשר ושלש מאות נלחם כנגד כולם אמר רבי יוחנן בנו של רבי יוסי והלא לא היה עמו אלא עבדו אליעזר שכן עולה השכנוני ומי עשה כל המלחמות הקדוש ברוך הוא שאמר לו שב לימיני שב ואני עושה לך מלחמה ואף על פי שאינה כתובה כאן פירשה דוד שנאמר נאם יי לאדוני שב לימיני וכן הוא אומר למשיח והוכן בחסד כסא וישב עליו אומר הקדוש ברוך הוא ושב ואני אעשה מלחמה

לכך וישב עליו באמת ומה עלינו לעטר לקרות ולשנות בתורה שנקראת אמת קנה ואל תמכור הו וישב עליו באמת

קיא אורה

יי ככל לכו / זה שאמר הכתוב וזהו על כל הר גבוה והיה אור הלבנה כאור החמה אימתי כיום הרג רב כנפל מגדלים אלו הרשעי שהן מוכעין את האור מן העולם וכן הוא אומר כן יאכדוכל אויביך יי אותה שעה ואוהביו כצאת השמש בגבורתו ואתה שעה הקדוש ברוך הוא מרפא את שבר עמו שנאמר כיום חכוש יי את שבר עמו המונים המונים בעמק חרוץ מהו חרוץ שכל שנופל שם דינו חרוץ וכן הוא אומר והיו הללי יי כיום ההוא עד עכשיו לא היו יודעין ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש נהרות יורדין מדמם של רשעים ובה העוף לשתות מן הנחל של דם שנאמר כנחל ברוך ישתה והנחל עושה גלים והנל בא לשטפו והוא מרים את ראשו שנאמר על כן ירום ראש אמר דוד הלל והודייה אני נותן על דבר זה לכך נאמר הלליה אודה יי בכל לבב מהו בסוד ישרים ועדה לפי שהקדוש ברוך הוא מגלה סודו לישראל וכן הוא אומר כי לא יעשה יי אלהים דבר כי אם נלה סודו אל עבדיו וכן ישראל נקראו נביאים שב ועתה אל תירא עבדי יעקב וישראל בחרתי בו כי אצק מים על צמא וצמחן כיון הציר ואין צריכים שילמדם אלא זה יאמר ליי אני וזה יקרא בשם יעקב ומי גרם להם סוד שגלית להם לכן נאמר בסוד ישרים ועדה

גדולים

מעשה יי הוא ומהללינו גדולים וכן הוא אומר אז יאמרו בגוים הגדול יי לעשות ומהו שברו מי שהוא עושה אותם מלכישו הוד והדר שנאמר הוד והדר פעלו וכן הוא אומר יראה אל עבדיך פעליך והדרך על בניהם זכר עשה להנפלאותיו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא לצדיקים בעולם אינו כלום אלא זכר הוא עושה להם אלא כשיעשרו לעולם הבא ועזרתו עומדת לעד וכן הוא אומר צדקתך צדק לעולם לעולם

קיב הללויה

אשרי איש ירא את יי זה שאמר הכתוב שקר החץ וזהו חיופי אין מתבקש לפני הקדוש ברוך הוא לא יופי ולא עושר ומהו מתבקש יראת הטא שנאמר אשה יראת יי היא תתהלל כמה עשה אברהם לפני הקדוש ברוך הוא ולא נתהלל אלא שהיה ירא לפניו שב כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה וכן הוא אומר אל יתהלל חכם כחכמתו ואל יתהלל גומו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי ואין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה ואברהם עשה את התורה כאלף ועוד תלו שני עקב אשר שמע אברהם בקולי לפיכך נאם עליו המזמור של מעלה כאלף בית עם המזמור של אשתו מא ועד ת אשה יראת יי היא תתהלל ושינים עשו את התורה מא עד ת אשרי איש ירא את יי ולמה אשרי שלא עשה את המצות באנגריא אלא בשמחה כמצות יי חפץ מאד אמר לו הקדוש ברוך הוא לך לך מארצך לא עשרת באינגריא אלא מיד וקח אברם את שרי אשתו אמר לו הקדוש ברוך הוא המול ימול לא עכב מיד כעצם היום הזה גימול אברהם אמר לו הקדוש ברוך הוא קח נא את בנך לא עשרת באינגריא אלא מיד וישכם אברהם בכקר חפץ לעשות מצוה וכשנולד יצחק כן שמונרו ימים הגישו למילה שנאמר וימול אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים והגישו למנחה על גבי המזבח ועשה שמחה ומשתה ומכאן אמרו חכמים חייב אדם לעשות

הקץ שנאמר הושיענו יי אלהינו וקצבנו והצילנו / ואף משח כללם כולם בפסוק אחד שנאמר בצר לך ומצאוך הוי וירא בצר להם / ברוך יי אלהי ישראל מן העולם ועד העולם מן עלמא דהוינא ביה עד עלמא דאנן ביה / אמר רבי אלעזר בשם ר' יוכי כן זמרא אמן שבועה אמן קבלה / כדכתיב במומור פח כל מי שבעה אמן בעולם הזה /

קו הודו

לוי כי טוב כי לעולם חסדו / יאמרו גאולי יי אשר גאלם מיד צר / זח שנאמר הכתוב למעני למעני אעשה כי איך יחל / למעני אינו אומר פעם אחת אלא למעני למעני שני פעמים אמר הקב"ה איני עושה אלא בשביל שמי שלא יתחלל ולמה שני פעמים למעני למעני אמר הקדוש ב"ה כשוייתם במצרי גאלתי אתכם בשביל שמי אף באדום אעשה בשביל שמי ויושיעם למען שמו / וכשם שנאלתי אתכם בעולם הזה כך אני עתיד לגאול אתכם לעולם הבא וכן הוא אומר מה שהיה הוא שיהיה / לכן אמר שני פעמים למעני למעני ולמה וכבודי לאחר לא אתן / אמר רבי הונא הכהן כשם רבי אבין זה הוא שבטו מוכיח לחן לישראל כסוף ארבעים שנה וידעת כי לא בצדקתך וכיושר לבכך אתה בא כי ברשעת הגוים האלררי הרי שאיני עושה אלא בשביל שמי הגדול / על זה אמר דוד והואל ובטמו הוא נקרא נקלם לו / הודו לוי כי טוב / אמר רבי ברכיה בשם רבי חלבו בשם רבי שבואל מה הוא יאמרו גאולי יי אלו ישראל / וכן ישעיה מפרש ופדונו יי ושוכנו ופדונו יי ולא פדונו אליהו ולא פדונו מלך המשיח אלא ופדונו יי / דבר אחר הודו לוי כי טוב / ומאמצות קבצם / תעו במדבר וזה קילום הוא תעו במדבר / אמר רבי יהודה ברכי שלום מהו אומר למעלה הושיענו יי אלהינו ברוך יי אלהים / אמר הקדוש ברוך הוא אף על פי שתעו אני גואלם כמו שעשיתי במדבר ישראל נושע ביי / תשועת עולמים עולם אינו אומר אלא עולמים / ואומר הושיע יי את אכילי יהודה הוי תעו במדבר / ויעקובאל יי /

דבר

אחר יאמרו גאולי יי אשר גאלנו היה לר' לומר אן אמרו גאולי יי אשר גאלם או יאמרו גאולי יי אשר יגאלם / אמר רבי יהודה ברכי שלום כמה יפה הוא אומר לפי שמאמרו של הקדוש ברוך הוא מעשה / אמר רבי הונא בשם רבי דוסתאי בשם רבי שבואל בר נחמן וממקום אחד את למד שמאמרו של הקדוש ברוך הוא מעשה הוא וממי את למד מאברהם מה כתיב ביום ההוא ברת יי את אברהם ברית נתתי אתן אינו אומר אלא נתתי וכי עד עכשו הליד בניו אלא שמאמרו של הקדוש ברוך הוא מעשה / אמר הקדוש ברוך הוא אמדתי דבר בעשה מעשר אף כאן הוא אומר גאולי יי שכבר גאלם / מאמצות קבצם / כשם שהצפור נתונר ביד הצייד אם מבקש המיתה אם מבקש היה / כך הוי ישראל משוקעים ביד המצרים וארד להצילו מיד מצרים וכן הוא אומר ויושע יי כיום ההוא / אמר רבי אבהו ברבי אחא בשם רבינו כן הוי ישראל נתונין בתוך מצרים כעובר שהוא נתון בתוך מעיה של בהמה וכשם שהרועה נותן יד בתוך מעיה ושומטו / כך עשה הקדוש ברוך הוא שנאמר לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי / אמר רבי איבו בשם רבי יוסי בן זמרא כשם שהזהבי הזה פושט ידו ונוטל הזהב מן הכור כך הוציא הקדוש ברוך הוא את ישראל ממצרים שנאמר ואתכם לקח ויוציא אתכם מכור הכרזל ממצרים אמר הקדוש ברוך הוא לישראל כשהייתם במצרים הייתם מפורדים וכנסתי אתכם לשעה קלה לרעבסס ועכשו שאתם מפורדים בכל הארצות אני אקבץ אתכם לעתיד לבא שנאמר והיה ביום

ההוא יוסף יי שנית ואומר ונשא נס לגוים /

קה שיר

מומור לאסף נכון לבי אלהים / זהו שאמר הכתוב ואתנר פני אל יי האלהי / לבקש תפלה ותחנונים לא היא תפלה לא היא תחנונים אלא כך הצדיקי מתחננים להב"ה שישמע תפלתם וכך שבו רבותינו אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש לא מתוך שחוק ולא מתוך דברים בטלי כדי שתשמע תפלתו / וכן הוא אומר ויבא המלך דוד וישב לפני יי / וכי ישישיבה לפני המקום והלא אין אדם מתפלל אלא מעומד שנאמר ויעמוד פינחס ויפלל אלא מהו וישב שישב לו בתפלה וכיון תפלתו ואחד כך אמר מי אנכי יי אלהים תכין לבם תקשיב אזניך / אמר רבי שבואל בר נחמן אם כיוונת לבך בתפלתך תהא מכושר שנשמעה תפלתך שנאמר תכין לבם תקשיב / וכן הוא אומר עזרא הכין לכבודו ויחן לו המלך כדי יי הטובת עליו וכן את מוצא בחזקיהו כשהתפלל על ישראל שנאמר כי התפלל עליהם חזקיהו לאמר יי הטוב יכפר בעדי וכשנתפלל כוון לבו שנאמר בכל לבבו הכין לדרוש את יי וכשביל שכיון לבו שמע הקדוש ברוך הוא תפלתו וריפא את העם וכן הוא אומר ויקמו דכחבים הלויים ויברכו את העם וישמע בקולם אמר דוד והואל וכן הוא אני אכיון את לבי לפניו כדי שישמע שנאמר נכון לבי אלהים אשירה ואזמרה / דבר אחר נכון לבי אמר דוד אני אכין את לבי תפלתי כקטורת לפניך שנאמר תכון תפילתי קטורת לפניך אמר לו הקדוש ברוך הוא כוונת תפלתך אף אני אכין כסאך שנאמר וכסאך יהיה נכון /

אשירה

ואזמרה על הכבוד שנתת לי שנאמר מי אנכי ומי בית אכין כי הכיאתני עד הלום ואין הלום אלא מלכות שנאמר הבא עוד איש הלום ואף אני לא היתי ישן אלא מעורר בנבלים וכנורות שנאמר עורה הנבל וכנור מהו אעירה שחר מעולם לא בא עלי השחר ומצאני ישן אלא אני הייתי מעורר את השחר ולא השחר אותי הוי אעירה שחר / וכן הוא אומר הצות לילה אקום להודות לך / ואומר קדמתי כנסף ואשוע אודך בעמי יי על אי זה דבר כי גדול מעל שמים חסדך / החסד שעשית עמדי עד לשמים שהייתי ירא ממנו ונחמתני ועשית עמדי חסד סכן הוא אומ' וינחם דוד את כת שבע אשתו וישלח ביד נתן הנביא ויקרא שמו יודיה /

קט למנצח

לדוד אלהי תפילתי אף תחרש זה שאמר הכתוב את יי להיך תירא ואתו תעבוד ובו תדבק / אם עשית כן הוא תהלתך והוא אלהיך אין לישראל תהלה אלא הקדוש ברוך הוא ואין להקב"ה תהלה אלא ישראל שנאמר עם זו יצרת לי תהלתי יספרו / אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבובו של עולם אתה תהלתי ומחריש אלהי תהלתי אל תחרש / כי פי רשע ופי מרמה עלי פתחו וכן הוא אומר העל אלה תתאפק יי / ומחריש אתה על כל ארץ / וכן הוא אומר אלהים אל דמי לך לתחרש ואתה מחריש על מה שעשוי בכיתך שנאמר כי בית מקדשנו ותפארתנו היתה לשריפת אש / אמר להם הקדוש ברוך הוא החשיתי מעולם אחריש אתאפק הוי שלש מלכיות ראשונות / עכשו באדום כיוולרה אפעה / כי פי רשע ופי מרמה ומהו פתחו פתחו ונכנסו לקדשי הקדשים והיו אומרי היכן הוא אלהים יבא וילחם עליהם שנאמר ואבר אי אלהימו ויקומו ויעזרכם כך היו בבית המקדש אומרי ידונו רמה ולא יי פעל כל זאת / לכן נאמ' כי פי רשע ופי מרמה עלי פתחו

להם ארצות גוים כעבוד ישמרו חוקיו ותורתו פועל שיהיה
 עושה עם בעל הבית וינע עמו ונותן לו שכרו מה הוא מחזיק
 לו שוכה שעשה מלאכתו באמונה ונותן לו שכרו משלם ואמר
 דוד המלך לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אנו פועלי עבדים
 ואין אנו עושים עמך באמונה וצריכים אנו להחזיק לך שוכה
 שנתת לנו ארצות של גוים ומה עלינו לעשות לזמר ולומר
 הללויה

קו הללויה

הודו ליי' כי טוב כי לעולם
 חסדו מי ימלא גבורות
 יי' זה שאמר הכתוב רבות

עשית אתה יי' אלהים נפלאותיך ומחשבותיך אלינו הרבה
 נסים ונפלאות אתה עשית עמנו ואתה עושה גם כן בכל יום
 ויום ואין אדם יודעי ומי יודע אתה יי' אמר רבי אלעזר בן פרד
 ראה מה כתיב לעושה נפלאות גדולות לברו מה כתיב לנזר
 ים סוף לנזרים הפרנסה הזו שקולה כנגד הים שנקרעה לרמד
 מה הפרנסה הזו אי אפשר לעולם בלא היא כדאי אפשר
 לעולם בלא ניסין ובלא פלאין כיצד אדם נתון על גבי המטה
 והנחש בארץ לפניו וכא לעמוד והרגיש בו הנחש כיון שנא
 ליתן רגלו עליו ברח הנחש מפניו ואינו יודע מה פלאין עשרה
 הקדו ברוך הוא עמו ומי יודע הבח שב לעושה נפלאות גדולות
 לברו הוא לברו יודע נסים ונפלאות שעושה עמנו לפיכך הוא
 אומר רבות עשית אתה יי' אלהים אין ערוך לשבח משל למה
 הרבה דומה לשני אנשים האחד היה גבור והוא הלש וכי החלש
 יכול לספר שבחו של גבור לא למה שאינו יודע מה שבחו וכו
 אכל הגבור שהוא יודע מה כחו הוא יכול לספר שבחו של גבור
 הוי אומר מי ימלא גבורות יי' אמר רבי קיסמואל ומי ימלא כנון
 אנו שאנו עסקין בתורה כל צרכינו

דבר

אחר מי ימלא אמר צופר הנעמתי לאיוב החקר
 אלוה תמצא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים
 מי יוכל לחקר דונמא שלו אלא גוכי שמים מה תפעל מה הוא
 אומר יכול אתה לספר מי פעל שמים והוככים ואפילו משר
 רבינו שלמה למעלה למרום וקיבל את התורה מיד אל יד לא
 עמד על חקר זה אמר רבי הונא הכותב בשם רבי ירמיה בשם ר'
 חייא הגדול וראיתי את מעשה האלהים זו התורה כמה דאמר
 והלוחות מעשרת אלהים המה כי לא יוכל אדם למצוא את
 המעשה באדם לא ימצא כי גם אם יאמר והכס לדעת אינו כן
 אלא אם יאמר החכם זה משה רבן של הנביאים ושל חכמים לא
 יוכל למצוא מה שכתוב בתורה ומי יוכל לומר שבחו אלא בניו
 שנאמר אשריך ישראל מי כמוך וכתוב אשרי שומרי משפט
 כי ידעתיו למען אשר יצוה כיון שיצאו ישראל ממצרים וקרע
 להם הקדוש ברוך הוא את הים והעביר בתוכו באו מלאכי
 השרת לקלם לפניו ולא הניחן הקדוש ברוך הוא שנאמר ולא
 קרב זה אל זה כל הלילה ואינם אלא מלאכים שנאמר וקרא זה
 אל זה ואמר אמר להם הקדוש ברוך הוא משה וישראל יקלסו
 אותי שנא אז ישיר משה שר לא נאמר אלא ישיר כאדם שאומר
 פלוני יאמר שירה תחלה מי כמוך באלים יי' מי כמוך נאדר
 בקדש מה הוא נורא תהלות אמר רבי יודן נודא אתה על כל
 תהלותיך כיצד מלך בשר ודם נכנס למדינתו מקלסין אותו
 שהוא נכור ואינו אלא חלש שהוא עשיר ואינו אלא עני והמני
 ואינו אלא אכזרי אבל הקדו ברוך הוא אינו כן אלא מכל דבר
 שמקלס אדם לחקדוש ברוך הוא יש בו יותר ויותר מכאן שהוא
 נודא על כל תהלותיו אמר דוד המלך כשם שקילסוך בעולם
 הזה כך יקלסוך בעולם הבא לא נכתב מביניהם לדור אחרון

מספרים תהלות יי' ואנו מקלסין ואנחנו עמך וצאן מרעיתך
 נודה לך דבר אחר מי ימלא גבורות יי' אשרי שומרי משפט
 עושה צדקה בכל עת שאלו תלמידיו לרבי טרפון מי הוא
 שעושה צדקה בכל עת זה הכותב ספרי ומסאלין אמרו לו ובטל
 הוא מי שמלמד תינוקות ובטל הוא מי שמגדל יתום אמר והוא
 נפיק ערשילאי אמרו עדיין אנו צריכין למודעי רבי אלעזר
 המודעי אומר לא עמד ערשילאי אלא בכח הפרנסה שהוא אוכל
 הוי עושה צדקה בכל עת זכרנו יי' ברצון עמך אמר רוד רבון
 העולמים כשתעשה ישועה על ידי מרדכי לא זכרו את רוב
 חסדיך אמר ר' אבהו רבי כהנא בשם רבי אלעזר שתי המדות
 המרו שנאמר וימרו על ים הרי אחת ביס סוף הרי שתיים אמר
 רבי אבא בר כהנא בשם רבי לוי ואילמלא אילו של הקדוש ברוך
 שנעשה להם הים שינא שנאמר חומר מים רבים וכמצודים כתיב
 וימרדו את חייהם בחומר כיון שירדו לים אומרים אלו לאלו
 בעיט בעטך ודוש דושך משיט ולבנים יצאנו ובטיט ולבנים
 באנו ויגער ביס סוף ויחרב רבי הונא ורבי אחא אמר נשפת
 ברוחך כסמו ים מנהם עליהם כנהמת ים ויכסו מים צריהם
 רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אומר אחד מהם לא נותר ר'
 נחמיה אומר פרעה לעצמו שנ' ואולם בעבור זאת העבדתיך
 ויש אומרים אף הוא טבע שנאמר ויגער פרעה וחילו ביס סוף

ויקנאו

למשה במחנה אמר רבי שמעון בן יכאי נמנו
 ישראל כמדבר למנות דתן במקומו של משה
 ואכירם במקומו של אהרן שנאמר נתננו ראש הוי ויקנאו
 למשה ומה גרמו לעצמן תפתח ארץ ותכלע דתן ותכס על עדת
 אכירם ויעשו עגל בחורב הדיא הוא דכתיב ובחורב הקצפהם
 אמר רבי מאיר אית אתרין דקריין לאבלא קיצפא אמר רבי
 שמעון בחורב טעגו ובחורב פרקו שנאמר וינצלו בני ישראל
 את עינים כמה שנאמר וימירו את כבודם בתבנית שור רבי
 פינחס אמר כשור של מעלה אמר לו רבי עקיבא דיין פפוס
 ודי כתיב אוכל עשב ויאמר להשמידם רבי ברכיה בשם רבי
 יהודה רבי סימון משל לקטיגור שהיה מקטרג לכן של מלך
 מה עשה הסניגור ראה אותו ועמד במקומו והקטיגור ראה
 אותו והלך לו כך לולי משה בחירו רבי שמואל בר נחמן אמר
 משל למלך שכעס על בנו בא לחתום בקולמוס ליתן לו
 אפופוסין בא הסניגור וחטף הקולמוס מידו כך להשיב חמתו
 מחשית וישא ידו להם אמר רב הונא בשם רבי שמואל בר
 נחמן כמעשה של פעור נתייבבו שיהיו המלכות שולטין בס
 שנאמר וישא ידו להם וכל כך למה ויצמדו לבעל פעור כי
 המרו את רוחו ויבטא בשפתיו אמר רבי יודן נשבע משה שנ'
 וירם משה את ידיו כענין שב וירם ימינו ושמאלו אל השמים
 אמר רבי יודן בריה דרבי יודן כי המרו את רוחו ויבטא בשפתיו
 כענין שנאמר כי תשבע לבטא בשפתים

ויעברו

את עציבהם אמר רבי יודן מקישין בוזג ואומר
 הריהן כמותינו הדיא הוא דכתי' ויהי להם למקושי
 פעמים רבות יצילם כמה פעמים היו מכעיסין להקדוש ברוך
 הוא והיה מאריך רוחו עליהן ומציל אותם מצרתן ויעשו בני
 ישראל הרע בעיניו יי' ויבה כתיב וירל ישראל כענין שנאמר ואם
 דל הוא הוי פעמים רבות יצילם וירא בצר להם בשמעו את
 דבתם אמר רבי אלעזר אין ישראל ננאלין אלא מתוך חמשת
 דברים מתוך צרה ומתוך תפלה ומתוך זכות אבות ומתוך
 תשובה ומתוך הקץ מתוך צרה שנאמר וירא בצר להם מתוך
 תפלה שנאמר בשמעו את דבתם מתוך זכות אבות שנ' ויזכור
 להם בהיתו מתוך תשובה שנאמר וינחם כרוב חסדיו מתוך

ברכי נפשו את יי' אמר רבי שמואל בר אבא מראש הספר ועד כאן מאח ושלשה מזמורין ואין כתיב בהן הללויה וכשהרשעים נגמרין מה כתיב ורשעים עוד אינם ברכי נפשו את יי' הללויה ולמה כאבוד רשעים רבה

קה הודו ליי'

קראו בשמו אמר רבי יוסי בר הלפתא לרבי ישמעאל בריה אתר מנקש לראות את השכינה בעולם הזה עסוק בתורה בארץ ישראל שנאמר ודרשו יי' ועזבו בקשו פני תמיד וזכרו נפלאותיו אשר עשה אמר רבי אלעזר כי ביצחק יקרא לך זרע כל מי שהוא בשם יצחק עולמית הרי הוא ביצחק שנאמר כי ביצחק יברך יודן אמר במקצתו ולא ככולו שנאמר כיצחק ולא ככולו זכרו נפלאותיו אשר עשה זרע אברהם הוא יי' אלהינו בכל הארץ מהו הוא יי' אלהינו את מוצא הוא לרעה הוא לטובה וראו היה נכור ציד הוא עשו אבי אדם הוא דתן ואבירם הוא אחיז המלך הוא אחשוורוש והוא לטובה והוא אברהם הוא משה וזארוך הוא עזרא עלה מכלל הוא חזקיה סתם מי נחין אמר רבי ברכיה בשם רבנן הקוד ברוך הוא נמנה עם הצדיקים שנאמר הוא יי' אלהינו עמנו וזכרו לעולם ברייתו ובר צוה לאף דוד אמר רבי חייא בר אבא לאלוף שכדור למעולה שכדור כרתנין אלפא תקוע לטמן הו דבר צוה לאלוף דוד אמר רבי חייא בשם רבי שמואל בר נחמן תשע מאות ושמנים דוד היה ראוי לעמוד שכולם נימחו בדור המבול שכך אמר הקדוש ב"ה שהוא עתיד ליתן את המילה אחר אלף דוד ואת מוצא עשרה דורות מאדם ועד כה ועשרה דורות מנח עד אברהם וכולם נימחו בדור המבול וששה דורות מאברהם עד משה הו דבר צוה לאלף דוד וז התורה ואין דבר אלא תורה שנאמר וידבר אלהים את כל הדברים האלה כהיותכם מתי מספר כמעט עד שלא תפרה בקשתי ריבוא נחלת הארץ מפניהם שכיון שהלכו שמעון ולי ועשו אותו מעשר בשכם מה אביהם אומר להם עכרתם אותי להבאישי ואני מתי מספר

ויחלבו

מגוי אל גוי מדבר באברהם ושרה שנאמר והיו רעב בארץ וירד אברהם מצרימה לא הניח לאיש לעשקם אלו המצריים ויובח עליהם מלכים זה אבימלך ופרעה שנאמר וינגע יי' את פרעה נגעים גדולים אל תגעו במשחיתו אמר רבי ברכיה אלו האבות ובנביאי אל תרעו אל האמהות נביאות אמר ר' יודן בשם רבי יצחק וינגד לרבקה את דברי עשו בני הנדי לה וחלא כלבו דבר שנאמר ויאמר עשו כלבו אלא רוח הקדש הגיד לה וקרא רעב על הארץ אמר רבי יהודה בר נחמן בשם רבי שמעון כן לקיש דאוי והו יעקב לירד במצרים כשלשלאות של כרזל ובקולרין ועשה לו הקדוש ברוך הוא כמה עלילות וכמה מנגנאות ונמכר יוסף במצרים כדי לירד ויקרא רעב על הארץ וכל כך למר ויבא יעקב מצרימה אמר רבי פנחס הכהן בר חמא משל לפרה אחת שהיו רוצין למשוך אותה למקולין שלה ולא היתה נמשכת מה עשו משכו בנה תחלה והיתה רצה אחריו כך עשה הקדוש ברוך הוא מנגנאות שעשו אחי יוסף כל אותן הדברים כדי שירד למצרים גם כן כדי שירד יעקב שנאמר כחבלי אדם אמשכם עד עת בא דברו רבי חייא בר אבא ורבנן חד אמר עד כא דברו של יוסף וחד אמר עד עת בא דברו של הקדוש ברוך הוא שאמר יוסף לשר המשקים כי אם זכרתיני אחך אמר לו הקדוש ברוך הוא כך אמרת חייך שתעשרה שם להם

עוד שתי שנים שנאמר והיו מקץ שנתים ימים לפיכך עד עת בוא דברו שלח מלך ויתירוהו שמו ארון לביתו אמר רבי לוי בשם רבי יוחנן בן שאול אמר ליה יוסף מהאתם סוכרין שאין הקדוש ברוך הוא עמי ממה שבידך וקיני ליעקב אבי וברוך ברכו יעבדוך עמי ושתהו לך לפיכך יוסף הוא השליט על הארץ הו שמו ארון לביתו לאסור שדיו כנפשו כיון שביקש פרעה להמליך את יוסף אמר לו סנקל יטיין שלו וכי יש עבר שמו לך נטלין והבשן עד שבאו אחיו להודיע שהוא בן גמיסין ואחר כך נררין בהבלין דבר אחר לאסור שדיו שרר כתיב זה פוטיפר ויפר את עמו אמר רבי שמעון בן לקיש משל למר הדבר דומה לשני שרים שהם בבטלוקי זה גדול זה גדול אלא שזה גדול מזה וגם כן לשני נכורים זה נכור זה נכור אלא שזה נכור מזה הפך לכם לשכוא עמו רבי חייא בשם רבי יוחנן ורבי יודן בשם רבי יהושע איתמול והקול בשמע ויטב בעיני פרעה ועכשיו הפך לכם לשכוא ויקם מלך הדש

שמו

בם דברי אותותיו אמר רבי יודן ברבי סימון שהיו המכות נרשמות בהן כגופן שלח חשך וחשיך משל לקיסטר שהלך לעשות שליחותו והקשה עליהם יתר מדאי כך שלח חשך וחשיך ולא ברו את דברו צפרדע ותשחיתם אמר ר' יוחנן ככל מקום שהיו רוכעין שם היו נועטים צפרדעים תאמר בתי חיש ונכתי הסיפים לא היו עולין אתמרה אמר רבי ישמעאל ברכי יוסי זה אחד מן הוברים שהשליש רך בקשה כיון שהיתה הצפרדע עולה היתה אומר אני שלוחו של מי שאמר והיה העולם והיה השיש נבקע מאליה והיתה עולה שנאמר וצפרדע ותשחיתם כענין שב' כי משהחם בהם מום בם אמר ויבא ערוב נתן גשמים כרד ויך גפנם ותאבתם אמר רבי הונא בשם רבי שמעון בן לקיש כפילקיס הזה היה יורד הכרד עליהם אמר רבי יוחנן ממילתיה דר' שמעון את שמע תרתין הדין גפנים על ויוי שהיו זקים היה יורד כפילקין ושקמתם כחמל אבל לשקמים בא חן ומל שנאמר ושקמתם כחמל ויך כל בכור במצרים אמר רבי אבא בר כהנא בכור לאיש בכור לאשה בכור לבהמה וכל בית שלם היה בכור והיה הורג לאפטרופוס שהיה שם והוציאם בכסף וזחב אמר רבי אלעזר הגדול וארוד שבישראל הוציא בידו ממצרים תשעים חמורים מעונים בכסף וזחב

שמה

מצרים בצאתם אמר רבי ברכיה משל לבעל כשר שהיה דוכב על החמור חמרא מסכי אימת נחית ליה מיביה ואיהו מסכי אימת נחית מן חמרא כיון דנחת ליה חרי נברא וחרי חמרא ולית אן ידעי מאן חרי שפי כך כשהיו ישראל במצרים היו המכות באות על המצרי והיו מקוים המצריים אימתי יצאו ישראל וישראל מקוים אימתי יגאלנו הקדוש ברוך הוא כיון שגאלו חתהילו אלו ואלו שמחים ואין אנו יודעין מי שמה יותר לכד ממה שאמר דוד שמה מצרים בצאתם אנו יודעים שמצרים שמה פרש ענן למסך ואש להאיר לילה רבי מאיר אומר שני עננים היו שנאמר כי ענן יי' על המשכן יומם רבי אלעזר בן שמוע אומר ענן אחד היה שב' פרש ענן לבסך ואש להאיר לילה הזקיה אמר למה היה משתנה ליה מפני הזבין והמזרעין כדי שיהו יודעים אימתי יום ואימתי לילה פתח צור וזבובים אמר רבי חמא בר חנינא בתחלה היה מוציאה דם והיו ליצני חורר אוברי עכשיו אנו הורכין ונותנין פיננו עליה ונשחת אותו חרס ואח"כ הוציא מים ושטפם שנאמר ונהלים ישטפו ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשו רבי חנינא שאל לרבי חייא בר אבא ויתן להם

שמע ישראל יי אלהינו יי אחר מצמיח חצר רבי יעקב בר אבא ורבי נחמיה ורבנן רבי נחמיה אומר ראה לשון שהתקינו חכמים בכרכת המוציא לחם מן הארץ שהוציא הלחם מן הארץ ורבנן אמרי שהוא עתיד להוציא גלוסקאות מן הארץ שנאמר יהי פיסת בר בארץ לחם לבב אנוש יסעד אמר רבי יצחק בשלשה מקומות מצינו שהלחם סועד באכרזה כתיב ואקחה פת לחם וסעדו לבכסו וכתוב סעד לכך פת לחם וכאן לחם לבב אנוש יסעד

ישבעו

עצי יי ישבעו מימיהם ישבעו ימיהם ישבעון מטעתן ארזי לבנון אמר רבי חנינא לא היו ארזים ראויים להכרזות ולמה נכרא בשביל כבוד מקום שנאמר ישבעו עצי יי ארזי לבנון ואין לבנון אלא בית המקדש שנאמר החר הטוב הזה והלבנון אמר רבי שמעון בן לקיש לא היה זהב ראוי להכרזות ולמה נכרא בשביל בית המקדש שנאמר כל הזהב העשוי למלאכה וכן הוא אומר וזהב הארץ הדיא טוב ואין טוב אלא בית המקדש שנאמר החר הטוב אטר שם צפירים יקננו רבי הונא בר פפא ורבי יהודה בשם רבי סימון חד אמר למה נקרא שמה חסידה שהיא נרמסת תחת חברותיה וחד אמר שהיא חסה על שכיניה רבי יהודה ברבי סימון אמר אינו מדבר אלא בשבטו של לוי שנאמר תומיך ואוריך לאיש חסידך הרים הנבוהים ליעלים אמר רבי יודן לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו אלא בזכות אברהם שנאמר השמים והארץ בהכרזתו הן הן האותיות של אברהם אמר רבי יודן ואם תמה אתה על זה ראה מה כתיב הרים הנבוהים ליעלים מה אם הרים הנבוהים לא נבראו אלא בשביל היעלים על אחת כמה וכמה שנברא העולם בזכות אברהם

עשה

ירח למועדים אמר רבי שילא וכפר תמרתא בשם רבי יוחנן אין מוכין ללכנה אלא משקיעת החמה היו עשה ירח למועדים הכפורים שנאגים לטרף אלו האומות שהם כופרים בהקדוש ברוך הוא שנאגים לטרוף את ישראל תזרח השמש יאספון כשתזרח שמשו של מלך המשיח יאספון אומות העולם ולהיכן אל מעונותם ירכצון זה גיהנם יצא אדם לפעלו יצאו ישראל לקבל פעולתן מן הקדוש ברוך הוא שנאמר ואתנה צאני צאן מרעיית אדם אתם עבודתו עדי ערב מי שהשלים עבודתו עדי ערב רבר אחר עבודתו עדי ערב אמר רבי אבהו בשם ריש לקיש מכאן אמרו חכמים שתוא הוציאה של בעל הבית והכניסה משל פועל שצריך הפועל שתזרח לו השמש בשדה במלאכתו וצריך בעל הבית שתהא משקייע הפועל להיות בביתו

מה

רבו מעשיך יי כלם בהכמ עשית כגון אריא ואנקתא אריא וכלבא הוו קיימי בעא אריא למיזק כלבא והוח חמי אנקתא ועדי ליה מיניה דהוא סעדא דאריא וכלבא סעדא דאנקתא ולא הוו מזקי אהדי התהיל רבי עקיבא רואה ואומ' מה רבו מעשיך יי כלם בהכמה עשית כשהיה רבי עקיבא מגיע למקרא זה הים גדול ורחב ידים אמר יש בריות גדולות בים ויש בריות גדולות ביבשה אם עולות אלו שבים אל היבשה ואלו שיבשה לים מתות מקום חיותן של לו מיתתן של אלו הוי מה רבו מעשיך יי כלם בחכמה עשית דבר אחר זה הים גדול מדבר במלכות שהוא שולטת בעולם שם רמש ואין מספר אין מספר לגזירות שמכתיבין עלינו חיות קטנות עם גדולות דוכסין ואפרכין ואיסטרוקולין שם אמות יהלכון לו ראומות שהן עושין לישראל שהן מכתבינן עליהם בכל יום לויתן זה יצרת שכל מי שמתלו עמהן עתיד להעשו שחוק לעתיד לבא

דבר

אחר מדבר בתורה ארוכה מארץ מדה ורחבת מכיים שם רמש אלו המסכתות דבר קפרא ור' חייא ודרכ ודרבנן בכלאי חיות קטנות עם גדולות אלו התלמידים הקטנים עם הגדולי שמדודין זה את זה שם אגיות יהלכון אלו בני התורה זה אומר שהור זה אומר שכיא דמנהיג עלמא לויתן זה כל מי שמתלוה עמהן עתיד הקבה לשחק עמהן לעתיד לבא דבר אחר זה הים גדול מדבר בשאול שם רמש ואין מספר אלו המתים חיות קטנות עם גדולות קטון וגדול שם הוא שם אגיות יהלכון כי הולך האדם אל בית עולמו לויתן זה טובי מן הדא מלויתא כלם אליך ישכרון שעיניהם תלויות לתחיית המתים תשלח רוחך יבראון באותה השעה יאמרו לשם שירה יהי כבודי לעולם ותעדך שאינו מדבר אלא בתחיית המתים שבתחיית המתים כתיב ישאו מדבר וערו חצרים תשב קדר ירונו יושבי סלע מראש חרים יצונו ישמרו ליי כבוד מה כבוד שאומ' להלן תחיית המתים אף כבוד שנאמר כאן תחיית המתים באותה השעה הן אומרי שירה הדא הוא דכתיב שירו ליי שיר חדש דבר אחר זה הים גדול מדבר בים שם אגיות יהלכון אמר רבי יצחק בר מריקן אילולי שכתב הנותן בים דרך מי שהוא בים מיד היה מת

תסתור

פניך יבהלון ר' ורבי נתן רבי אמר אילולי איילון של הקדו ברוך הוא שהוא נותן ומגין על האדם הזה היו הורגין אותו המזיקין שנאמר בורא נים שפתים שלום שלום תשלח רוחך יבראון אימתי כשתתחדש פני אדמתי אותה שעה יהי כבודי לעולם אמר רבי כרכיה בשם רבי לוי אמר הקדוש ברוך הוא אני לא שמחתי בעולמי ואומות העולם שמחים וכו' במומור עב' המביט לארץ ותרעד אליהו זל שאל לרבי נהוראי אמר לו מפני מה הזועות באות אמר לו מפני המעשרות שאין מוציאין כתקנן אמר לו אליהו זל בראין הדברים כדכורך אבל אינו כן אלא כשהקדוש ברוך הוא מכיש ורואו בעו ובתי קדקסיות יושבין וכית המקדש הרב הוא מביט בעולמו ומבקש להחריבו שנאמר יי מצוין ישאג הוי המביט לארץ ותרעד רבי אחא אמר בעון משכב זכור אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה חרתעת איבריך במקום שאינו ראוי לך אף אני מזעזע את העולם כעכורך הוי המביט לארץ ותרעד אמר רבי שמואל בר נחמן כל מקום שנאמר רעש אינו לא הפסק מלכות ואי חזו בית אב שלחם ותנעש ותרעש הארץ מה כתיב בתורה כי קמחעל ככל מחשבת יי אשירה ליי ביהו רבי נינאי ורבי יהודה ברבי שמעון חד מנהון אמר אילוי אדם נתון תחת צירו של דלת כדי להנצל מן המיתה אינו ניצל ואחרינא אמר אילוי נתון לשונו תחת צירו של דלת כדי להנצל מן שאול אינו ניצל הוי אשירה ליי ביהו

יתמו

חטאים מן הארץ רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אומר יתמו יעשו תמימים ורשעים עוד אינם אינם הרשעים באותה שעה ברכי נפשי את יי רבי נחמיה אומר יתמו רשיעייא ורשעים עוד אינם אותה שעה ברכי נפשי את יי רבי מאיר הוה מינא בשיבכותיה דהוח מצער ליה שונא הוה בעי עלה דלימות אמרת ליה ברוריה איתתיה מאי דעתיק משום יתמו חטאים בני כתיב חוטאי יסופון חטאים כתיב יתמו חובייא ורשעים עוד אינם אותה שעה ברכי נפשי את יי אמר רבי שמואל בר יצחק לפי שבעולם הורח פרעה גידון בפני עצמו סיסרא בפני עצמו סנחריב בפני עצמו וכל אחד ואחד בפני עצמו אבל לעתיד לבוא כלם יגדונין בכת אחת שנאמר יתמו חטאים מן הארץ אותה שעה ברכי

בשם רבי אחא פותרת כסני גבורי כח עושי רצונו לטמוע בקול דברו שהקדימו עשייה לשמיעה שנאמר כל אשר דבר יי נעשה ונשמע רבי יצחק אמר מדבר בשומרי שביעית בנהוג שבקולם אדם מצוה לשעה או ליום שמא לשעה או ליום וישראל לשבע שנים וישראל ואומרי אם יוספים אבחנו וכתב קרב אתה ושמע מה שלא יכלו ששים רבוא לשמוע שמע משה לעצמו שקרא לו הדבור שנאמר ויקרא אל משה ולא ניווק ללמדך שגדולים הצדיקים יותר ממלאכי השרת שהם אינן יכולים לשמוע קולו אלא עומדים ומזדעזעים ונכבחים והצדיקים יכולים לשמוע קולו שנאמר ויבתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו אלו המלאכים שנאמר מחנה אלהים זה וכתוב בלף אלפיך ישמשוניה ומי יוכל לשמוע קולו כי עצום עושה דברו שהו גדול ממלאכי השרת ומי הוא זה משה ששמע קול הדבור שנאמר ויקרא אל משה הוי גבורי כח זה משה

קד ברכי

נפשי את יי אלהי גדלת מאד הוד והוד לבשת מלך בשר ודם אין לובשין את לבושו אבל הקכה בני

אדם לובשין את לבושו שנאמר הוד והוד תשור עליי זהו שאמר הכתוב לך יי הגדולה והגבורה והמתנשא לכל לראש אמר רב חונא מהו מתנשא לכל לראש את מוצא הכל מקלסין להקכה שנאמר מהלל שם יי ואין קילום גדול להקכה אלא קילוסין של ישראל שנאמר עם זו יצרת לי תהלתי יספרו תדע לך שכן כתיב למעלה ברכו יי בלאכו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו גבורי כח לשמוע בקולו לעשות את דברו ויהי צריך לומר שמח שאדם שומע הוא עושה למה כתיב כן אלא כישראל הכתוב מדבר שעמדו כסני והקדימו עשייה לשמיעה שנאמר כל אשר דבר יי נעשה ונשמע משמקלסין ישראל מקלסין המלאכים אחריהם מה כתיב אחריו ברכו יי כל צבאו אלו המלאכים כענין שנאמר יפקוד יי על צבא המרום במרום הוי המתנשא לכל לראש ואין ראש אלא ישראל שנאמר כי תשא את ראש בני ישראל ואומר קדש ישראל ליי ראשית תבואתו דבר אחר לכל לראש אמר רבי סימון ראש אתה לכל חקילוסין שקלסו אותך ומרומם על כל ברכה שנאמר מי ימלא גבורות יי מי יכול לספר שכחו של הקכה ואם בקש אדם לומר שכחו של הקכה מתכלע שכן אליהו ואמר היסופר לו כי אדברי תדע לך שכן הוא משאמר דוד מארץ וארבעים ושבע מזמורות קילס להקכה שנאמר תהלת יי ידבר פי סוף כל הדברים קלסו ברמח איברים שיש בו באדם שנאמר כל עצמותי תאמרנה יי מי כמוך לא הניח אבר שלא קילס בו להקכה אמר להם מה אתם סבורים מפני שקלסתי להקכה בכל הדברים האלה שמא נגעתי באחת מרובי דבכות של שבחיו עכשיו אני בראש הקילוסין תהלה לדוד ארוממך אלהי המלך אר כשיעשה פיהם של צדיקים לעתיד לבא כמעין נובע שאינו פוסק שבחו של הקכה הוי לכל לראש אף דוד כך אמר יי אלהי גדלת מאד

דא

ברכי נפשי את יי זשה יצו ה את הברכה באסמך את מוצא כל דבר ודבר מלאך ממנו עלי אם זכה אדם מלאכי השרת נמסרין לו אם מתחייב אדם מלאכי הבלה נמסרין לו הוי יצו יי אתך את הברכה ואם הפרשת מעשרותיך כשרה ברכתי אותך ברוך אתה בעיר ברוך אתה כשרה ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך אמר רבי זעירא אפילו שיחתן של ישראל תורה היא משל הדיוט אום יהא אליך לוייתך אר מאיר ומי גדול הנשוא אוננישא הוי אומר הנישא גדול מן הנושא ומי גדול השומר אוננישא הוי אומר הנשומר למר שאילתו

שיש בו מעשים טובים לא היה נשא ונשמר שנאמר כי מלאכיו יצור לך לשמרך ככל דרכיך על כפים ישאונך הוי אר זכית מלאכיו שלום משמורין אותך ואין נוגע בך דבר רע שנאמר לא תאונה אליך רעה כיון שראוה דוד שכן הברכה יפה בך להקכה כנפשו וכגופו שנאמר ברכי נפשי את יי

דבר

אחר ברכי נפשי את יי אלהי גדלת מאד אר ברכיך בשם ר אליעזר ור יהושע עד שלא בראת עולמך היית גדול בעולם ומשכראת עולמך נתגדלת עד באר עד שלא קילסו אותך הנביאים גדול היית ומשקלסו אותך נתגדלת עד באר ר שמעון בן יהוהצק שאל את ר שמואל בר נחמן ואמר לו כיצד כרא הקכה את האורה אמר לו נתעטף בטלית לבנה והחזיק את העולם כאורה והוא קאמר ליה כל חישה אמר לו ולאן מקרא מלא הוא עושה אר כשלמך אמרו לו כשם שקבלתי בלחישה כך אמרת לך בלחישה אר ברכיך אילולי דשמעית לרבי יצחק ודרשרך ברכים לא אמריתיה ברכים ומהיכן הניא הקכה את האורה אר ברכיך בשם ר יצחק מביא המקדש הביאו שנאמר הנה כבוד יי בא מדרך הקדים והארץ היארה מכבודו זכר אחר הוד והוד לבשת בשר ודם אם נכוד אינו נאה ואם נאה אינו נכוד אבל הקכה אינו כן שני דבריו הללו יש לו ההוד וההוד נתן ההוד למשה שנאמר ונתת מהודך עליי וההוד נתן ליהושע שב ככור שורו הוד לו ונתת את ההוד לשלמה שב ונתן עליו הוד מלכות אמר הקכה לעתיד לבא אני נותן את שניהם למלך המשיח שנאמר כי תקדמנו ברכות טוב מה כתיב אחריו הוד והוד תשוה עליי ולא למלך המשיח בלבד הוא נותן לא לכל מי שהוא יגע בתורה שנאמר גדולים מעשי דרושים ככל הפעיות ואין מעשי מלא הלוחות שנאמר והלוחות מעשה אלהים המה ומח שכרו הוד והוד פעלו הוי הוד והוד לבשת עושה אור כשלמה המקרה במים עליותיו אמר רבי פנחס בשם רבי לוי השמים הללו של נתר הן או של כורית ואין אתה יודע ממה הן וממה שנאמר חמקרה במים עליותיו הוי אומר של מים חן השם עבים רכובו כשני עבים בא הקדוש ברוך הוא עם ישראל אחד כסני ואחד כמצרים א כסני שנאמר הנני בא אליך בעב הענין ואחד כמצרים שנאמר הנני רוכב על עב קל ובא מצרי המהלך על כנפי רוח עושה מלאכיו רוחות רבי יוחנן אמר בשני נבראו המלאכים וכו כמזמור שלמעלה אמר רבי איבו משל למלך שמלך תחלה וכו כמזמור צב

ההום

כלבוש כסיתו רבי יהודה רבי נחמיה שאלו הארץ על מה היא עומדת על המים שנאמר על המים עומדת הארץ על המים והמים על ההרים שנאמר על ההרים ועמדו מים וכתוב יעלו הרים ירדו בקעות אל מקום זה יסדת להם זה אוקיאנוס גבול שמת בל יעבורון המשלח מעינים כנחלים עליהם עוף השמים ישכון רבי ישמעאל ורבי עקיבא רבי עקיבא אומר אלו מלאכי השרת אם לו רבי ישמעאל עקיבא כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות רבי ישמעאל אומר זה עוף ששוכן על האילנות שקילסו של הקדוש ברוך הוא מהם שנאמר בבין עפאים יתנו קול אמר רבי יודן כמה דאת אמר ועפיה שפיר ושמואל אמר על שלשר דבויס אנו עומדים ואיני יודע מנן התוקע יתר בארץ ונשמע ממקום אחר וקולו של סוס כשהוא רץ ומרתיח ומבין עפאים יתנו קול

דבר

אחר עליהם עוף השמים ישכון אלו אומות העולם שהן מתכנסין על ישראל ומשעבדין בהן כדילתרתיק אותן מן הקדוש ברוך הוא אף על פי כן אינן מניחין אותו שנאמר מבין עפאים יתנו קול ומיחדי אותו בכל יום שתי פעמים ואומרי שמע

דבר אחר ברכי נפשי את יי' מה רצפשו הזאת אין אדם יודע אי זהו מקומה וכאי זה מקום היא נתונה כך הקדוש ברוך הוא אין שום בריה יודעת אי זהו מקומו שאפילו חיות הקדש שהן טעונות בכסא הכבוד אינן יודעות אי זהו מקומו ובאי זה מקום הוא נתון ומה הן אומרים ברוך כבוד יי' ממקומו מעשר באדם אחד שאמר לרבו נמליאל באי זה מקום הוא נתון אמר לו איני יודע אמר לו וזהו הנה תפלתכם וחכמתכם שאתם מתפללין לפניו בכל יום ואין אתם יודעים אי זהו מקומו אמר לו שאלת דבר שהוא רחוק ממני מהלך חמש מאות שנה הריני שואל במדך דבר אחר שהוא נתון אצלך ביום ובלילה ואמור לי באי זה מקום הוא נתון אמר לו ונמי הוא זה אמר לו זה הנפש שנתונה אצלך אמור לי באי זה מקום הוא נתון אמר לו איני יודע אמר ליה תיפח רוחיה דהוא נברא מה זאת שנתונה אצלך אין אתה יודע מקומה ואתה אומר לי דבר שהוא רחוק ממני מהלך חמש מאות שנה אמר לו אם כן יפה הם עושין שמשתחוין למעשה ידיהן שהם מביטים בו בכל שעה אמר לו מעשר ידיכם אתם רואים אותם והם אינם רואים אתכם והקבה רואה למעשה ידיו ומעשה ידיו אינן רואין אותו שנאמר כי לא יראני האדם וחי' תדע לך שכן יחזקאל כשראה דמותו נשמטה נפשו ממנו הרא הוא דכתיב ואראה ואפול על פני

ברכי

נפשי את יי' ואל תשכחי כל גמוליו אמר ר' אבא בר כהנא אם ישול אדם פגורא אחת ופיה למטה המעות נפולות והאשה הזאת פיה למטה ומהלכת על שתי דגליה והולך שמור במעיה ואינה נופל כאדם שנתון בתוך האיסקספסת שהיא מהלכת על ארבע אמר רבי סימון האשח הזאת עשויה פוקין פוקין שאם היה נופר בה שעה אחת היתה מתה לכך אל תשכחי כל גמוליו הסולח לכל עוונותיו רבי ינאי היה לבוש תפלין בתרבישיה תלתא יומין דאמר מר תפלין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים ולמה נקרא בעל כנפים לפי שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שכל המניח תפלין יפצעו את מוחו והיה אלישע מניח תפלין ואז קודור אחד מיד בשלן בידו ורץ מפניו רץ אחריו והגיעו אמר לו מה בידך אמר כנפי יונק ונעשה לו כנפוצא כנפי יונק לפיכך קוראין אותו אלישע בעל כנפים וכיון שאדם עומד מחוליו גופו נקי ואחר שלשה ימים היה מניח אותן רבי יוחנן היה לובש תפלין בכל יום ויום כדי שיאמר הסולח לכל עוונותי המשביע בטוב עדיין

רבי

יוחנן פתר קרייה בסיני בשעת שקבלו ישראל את התורה ירדו ששים רבוא של מלאכי השרת ונתנו עטרות רבוא כל אחד רבי אבא בר כהנא בשם רבי יוחנן מאה ועשרים רבוא ירדו ואחד היה נתון עטרה בראשו ואחד חוגרין זין רבי יוחנן אמר הלבישן פורפרות שנאמר ואלבישך רקמה רבי הונא דצפורי אמר זניראות הגרן שנאמר ואחשך כשש רבי שמעון בן יוחאי אומר כלי זין נתן להם ושם המפורש כתוב עליו הוי המשביע בטוב עדיין רבי יוחנן פתר ליה באיוב אזור נא כנכר הלצין כאדם שיושב באשפה ומבער את עצמו כך איוב נייער עצמו מן היסורין ונתחדש הוי המשביע בטוב עדיין עושה צדקות יי' ר' יצחק אמר הכל ברבוי הצדקות ברבוי עושה צדקות יי' וסליחה ברבוי ואל אלהינו כי ירבה לסלוח הפרות ברבוי והרבה עמו פדות רבי שבואל בר בחמן אומר אף השועה שנאמר האל לנו למושעות

יודיע

דרכיו למשרו אמר רבי ברכי בשם רבי אבא בר כהנא אמר משה לפני הקב"ה רבנו של

עולם הודיעני נא את דרכיך אמר לו הקב"ה משה דרכי אתה מבקש לידע חייך שאני מודיעך הוי יודיע דרכיו למשה ולבני ישראל עלילותיו לא כשם שנאמר ושם לה עלילות דברים אמר רבי שמאל בר בחמן מאריך רוחו עם הרשעים ונותן להם מעוט מעשים טובים שעשו בעולם הזה כדי לאכזרם ומאריך רוחו עם הצדיקים ונותן מהם מעוט מעשים רעים שעשו בעולם הזה וחוזר ונותן להם שלות רבי אבא בשם רבי תנחום אמר מאריך רוחו התחיל לנכות גובה לא לנצח יריב ולא לעולם ישור לא כבר עשיתי מריבך ונצחתי והפסדתי אותם עם דור המבול עשיתי מריבך ועם הסדומיים וכן עם אנשי דור הפלגה ונצחתי אותם והפסדתי אותם ובשעה שנצח אותי משרד נשתכרתי בעולמי הוי כי לא לעולם אריב כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו ארירמיה לא לימא איניש דחמנא ירחיקנא מן חטאה אלא ירחק חטאתו מינן שנאמר הרחיק ממנו את פשעינו

ברחם

אב על בנים תני ר' חייא ברחמן שבאבות מי הוא זה אמר רבי יוחנן בר סימון זה אברהם שכך הוא אומר להקב"ה כשהיה מבקש על סיומה האף תספה צדיק עם רשע רבי ברכיה אמר כאבינו יעקב שכן כתיב והוא עבר לפניו אמר מוטב לי שיפגע בי ולא שיפגע בבני הוי כרחם אב על בניו אבא יסי בן דוסא אומר כי הוא ידע יצרנו תני ר' חייא אוי לה לעיסה שהנחתום מעיד עליה שהיא רעה כי רוח עכרה בו ואיכנו הרא אמרה לית מתין חייך אלא זה יצר הרע שהוא הולך עמו ולא בא עמו וכן הוא אומר כי רוח הולך ולא ישוב ולא יכירנו עוד מקומו זה יצר הרע הסר יי' מעולם ועד עולם אמר רבי יוחנן החסר מן העולם ועד העולם אבל הצדקה עד שלשה דורות שנאמר וצדקתו לבני בניו

ולזכרו

פקודיו אמר רבי תנחומא משל לאלמנה אחת שהיה לה בן כל זמן שלא נשא אשה היה נזקק לה כיון שנשא אשה אמרה ליה אימיה ידענא אנא לית את מזדקק לי כמה דהוית לקדמאי אלא הוי דכיר לי כך כל השנים שהיו ישראל כבודר היה המן יורד להם והבאר עולת להם לשומרי בריתו שהיו זוקקי להם והיו יכולין להיו שומרין את התורה הגיעים בה אבל עכשיו שאדם מזדקק לפרנסתו ולזכרו פקודיו

וי בשמים

הכין כסאו רבי ברכיה בשם רבי אבין אמר את מוציא ארבע גינותין בעולם ולפי שהן באין הקדוש ברוך הוא מתגאה עליהן כיצד בחיות אין גינות מן הארץ ובבהמות מן השור ובעופות מן הנשר וגינות מן הכל אדם שהוא שולט בכלם שנאמר ורדו כדגת הים מה עשה הקדוש ברוך הוא נתן כל הגינות הללו תחת כסא כבודו שנאמר ודמות פניהם פני אדם אמר הקדוש ברוך הוא הואיל והם נאים אבי מתגאה עליהם שנאמר כיגאה גאה שהוא מתגאה על כל הגאים הוי ומלכותו בכל משלה

ברכו

יי' מלאכיו במרר הכתוב מדבר אם בעליונים הרי כבר נאמר כל צבאו אינו מדבר אלא בתחתונים ומנין שנקראו התחתונים מלאכים שנאמר וישלח מלאך ויצאו ממצרים וכי מלאך היה והלא משה היה מלאך שנקראו הנביאים מלאכים וכן הוא אומר ויען הגב המלאך אמר רבי יודנה ברבי סימון ועל מלאך יי' מן הגלגל והפינחס ורבנן אמרי ומראחו כמלאך האלהים נורא מאד הוי על כרחך אתה למד שהנביאים נקראו מלאכים רבי הונא

הנשיאים את העגלות ואת הבקר אמר לו הקדוש ברוך הוא קח מאתם אמר למושה שמא נביא אחר חידש להם דבר זה אמר לו יהו לעבודת המשכן וכמה היו קיימות רבי חנינא בשם רב קפרא ורבי יודן בשם רבי שמואל בר נחמני עד הגל שנאמר בגלגל שורים זבחו רבי אבא בר כהנא אמר עד נוב היו קיימות רבי אבהו אמר עד גרעון רבי חמא בר חנינא אמר עד שנכנס בית המקדש וקירבן שלמה אמר רבי לוי באי טעמא וזבחה שלמה את זבח הבקר וזבח בקר לא אמר אלא זבח הבקר אותן הבקר שהביאו הנשיאים לטעון את המשכן רבי איבו בשם רבי מאיר אומר עד לעתיד לבוא הן מתוקנות להפרע מן הרשעים בהם שנאמר לבקרים אצמית כל רשעי ארץ

הכפורים ולא תזבחה אותה כהם היו לא זבחה את תפלתם כתב זאת לדור אחרון לעם נכרא וכי עדין אומרו עתידה להבראות שהיא אומר עס נכרא אמר רבי יוסי ברכי שמעון והדרו של מרדכי שנכרא בריה חדרשי ורבנן אמרי אלו דורות שחן כמתים במעשיהם וכאין ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים ואתה בורא אותן בריה חרשה ומה להם לעשות ליקח חסם ולזלזל ולהלל אותך שנאמר ועס נכרא יהלל יי

קג לדוד

ברכי נפשי את יי אודך על כי נוראו נפלאותי ונפשי יודעת מאד רבי אבדימי ברכי נחוניא אמר יש דבר רע לכבוד ויפה לקביר ויש דבר רע לקנח ויפה לכבד עשרה דברים יש באדם הקנח לקול הוושט למזון הכבד לכעוס הריאה לשתו המרה לקנח הקיבה לשינה המכס לשחון הטחול לשהוק הכליות יועצות הלב גומר לפיכך היה מקלם דוד ואומר אודך על כי נוראות נפלאותי לכך ברכי נפשי את יי דבר אחר ברכי נפשי אמר ר' לוי בשם רבי חונא הצייר הזה צר איקונין הצייר מת וצורתו קיימת אבל הקדוש ברוך הוא אינו כך אלא יצר את האדם הזה האדם מת והוא חי וקיים לעולם ועד דבר אחר הצייר הזה אינו צר צורתו בבת אחת אלא מתחיל מראשו או מרגלו אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן שנאמר וצר הכל הוא מה שאין הצייר יכול לעשות כן דבר אחר כשר ודם הוא אוכל וצורתו אינו אוכל אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן צורתו אוכל והוא אינו אוכל שנאמר אתר ללכד ואתה יי מחייה את כלם דבר אחר הצייר הזה צר צורה אינו יכול לצור בו נפש ומעים אבל הקדוש ברוך הוא אינו צר את האדם הוצר בו נפש ובני מעים לכך דוד מקלם להקדוש ברוך הוא ברכי נפשי את יי אמר רבי יהושע בן לוי חמשה פעמים כתיב כאן ברכי נפשי כנגד חמשה חומשי תורה ואלו הן ברכי נפשי את יי וכל קרבי ברכי נפשי את יי ואל תשכחי כל גמוליו בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את יי ברכי נפשי את יי אלהי גדלת מאד יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את יי הללויה

קכו

יוחנן אמר כנגד חמשה עולמות שהוא רואה אחד שרואה במעי אמו ברכי נפשי את יי וכל קרבי ואחד כשהוא נולד ברכי נפשי את יי ואל תשכחי כל גמוליו ומהו כל גמוליו אמר רבי אבהו שעשה לו דודן במקום כינרת מאי טעמא רב אמר שלא יסתכל בערוה רב מתנה אמר שלא יינק ממקום הטנופת אחד שהוא יצא לאויר העולם והולך לכאן ולכאן שנאמר בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי ואחד כשהוא מסתלק מן העולם שרואה את השכינה ברכי נפשי את יי אלהי גדלת מאד ואחד לעתיד לבא יתמו חטאים מן הארץ לפיכך ברכי נפשי את יי

קכז

אחר ברכי נפשי את יי למה מקלם דוד להקדוש ברוך הוא כנפש אב מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקדוש ברוך הוא ממלא את עולמו ומה הנפש סובלת את הגוף כך הקדוש ברוך הוא סובל את העולם ומה הנפש יחיד בגוף כך הקדוש ברוך הוא יחיד בעולמו ומה הנפש אינה אוכלת ואינה שותה כך הקדוש ברוך הוא אינו אוכל ואינו שותה ומה הנפש טהורה כך הקדוש ברוך הוא טהור שהוא למעלה מעולמו ומר הנפש רואה ואינר נראית כך הקדוש ברוך הוא רואר ואינו נראה אמר דוד תבא הנפש שיש בך כל המדות הללו ותהלל להקדוש ברוך הוא שיש בו כל המדות הללו

דבר

קכ תפלה

לעני כי יעטוף זהו שאמר הכות' זבח רשעים תועבה ותפלת ישרים רצונו אין הקב"ה מבקש מן הרשעי' לא זבח ולא עוללה ומהו מבקש תפלת ישרים שנאמר ותפלת ישרים רצונו וכן הוא אומר כי לא תחפוץ זבח ואתנה דבר אחר זבח רשעים תועבה מדבר בכלעם וככלק שנאמר ויעל פר ואיל ומהו מבקש תפלת הישרים שנאמר תפלה למשה איש האלים דבר אחר תפלה לעני כי יעטוף אמר רבי פינחס בשם רבי ראובן איני יכול לעמוד על דעתו של דוד פעמים קורא את עצמו עני ופעמים הוא קורא עצמו דוד ובשעה שהוא רואר הצדיקים עומדין ממנו כנגד אסא וחזקיה ואשיה קורא עצמו דוד ובשעה שהוא רואה הרשעים עומדין ממנו כגון אחז אמן ומנשה קורא עצמו עני

אמר

רבי שמואל בשם רבי נתן כלפי מנשה אמרו תפלה לעני כי יעטוף שהוא עני ממעשי טובים רבי אלכסנדרו אמר כלפי התפלה כענין שנאמר והיה העטופים ואין יעטוף אלא תפלה שנאמר תפלה לעני כי יעטוף רבי מאיר ורבי יוסי חד מנהון אמר אימתי צריך אדם לתבוע צרכו קודם שיתפלל שנאמר תפלה לעני אימתי כי יעטוף ואחרונה אמר תחלה הוא מתפלל ואחר כך יתבוע צרכו שנאמר אשפוך לפניו שיהי ואחר כך צרתי לפניו אגיד ואין שיחה אלא תפלה שנאמר ויצא יצחק לטוח בשדה לפנות ערב אמר רבי זעירא בשם רב הונא הכל מודים שהוא תובע צרכו בשומע תפלה ש' שמעה תפלתו אל תתן יי מאוי רשע אל תתן אכסיומא שלי בתוכה אלא תעלה ותעשה פירות ושועתי אליך תבא אל תסתר פניך ממני הטחא אלי אונך אמר רבי יוחנן לכל השבט הזה של יהודה ניתנה המתנה שנאמר שמע יי קול יהודר רבי חנינא אומר לכיתו של דוד ניתנה רבי יהודה ברכי סימון אמר אין אדם אומר השה אלא אם כן אחרים מקטרגין אותו רבי לוי אמר איסטורין זה נתן משה ליהודה בשעת יציאתו מן העולם שנאמר וזאת ליהודה ויאמר

כי

כלו בעשן ימי בהדין מצוה דתנא פנה אל תפלת הערער רבי שמואל בר נחמני בשם רבי אבא אמר לא הוצר צריך לומר אלא פנה אל תפלת הערערים ולא זבחה אל תפלתם או כערער ולא זבחה את תפלתו אלא תפלת הערער זה מנשרה שערער ממעשים טובים ולא זבחה אל תפלתם ור חזקיה ודוד שנאמר ויתפלל חזקיהו אמר רבי אחא בשם רבי אלכסנדרו אשרי אדם שיש לו על מי להתלות דבר אחר פנה אל תפלת הערער אמר רבי יצחק כלפי דורות אמרו שאין להם לא נביא ולא כהן הלא בית המקדש שיכפר עליהם אלא עוד תפלה אחת ששתייר להם שהם מתפללין בראש השנה ויום

מחרן ויהי רעב ושנים בשרה ואחד בפרעה ובאבימלך ושל
 מילה ושל כין חבתרים ושל יצחק ושל ישמעאל עשר נסיונות
 נסו אכותינו להקדוש ברוך הוא במדבר שנאמר במדבר בערבה
 ואינן אלא שבע והיכן עוד שלש בתכרעה ומסרה ובקברות
 התאוה ולמה לא ספק אלו לא לו שאלו קשים משבעה ראשוני
וי' בציון גדול אמר רבי יוחנן ממה שעשרה בציון על
 ביתו לא חס כשיבא ליפרע מן המחרובים על
 אות כמרה וכמה אמר רבי וי' בציון גדול כשיחזיר שכינתו
 בציון אותה טעה גדול הוא אמר רבי יוחנן וקרא מסייעא ליה
 לרבי חנינה כי נחם י' ציון אותה טעה נראה בכבודו ועוז מלך
 משפט אהב אמר רבי אבין אף על פי שהקוה שלו משפט אהב
 ותופש מיד בדין אתה כוננת מישרים אמר רבי אלכסנדר
 אתה כוננת ישרות של עולם יש לו לאדם דין עם חבירו הוא
 נכנס עמו לדין והן מקבלין עליהם מה שהדין יוצא ועושין
 שלום הוי אתה כוננת מישרים אדם יוצא לדרך וראת חמור
 של שונאי שהוא תחת משאו הולך ונותן לו יד והן נכנסין
 לפונדק ומסייעו והוא אומר כך פלגי הוא ליהוית סכור שהוא
 שונאי מיד משונאין בעטו אוהבין ומי גרם להם על ידו ששמרו
 את התורה שכתב בה כיתראה חמור שונאך הוי דרכיה דרבי
 גועס וכל גתכותיה שלום משפט וצדקה ביעקב אתה עשית
 אלה המשפטים אשר תשים לפניהם

משה

ואהרן ככהניו רבי יודן בשם רבי יוסי ברבי יהודה
 ורבי ברכיה בשם רבי יהושע בן קרחה אמר כל
 ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נמנע משרת מלשמש
 בכהונה גדולה שנאמר משה ואהרן ככהניו אמר רבי ברכיה
 בשם רבי סימון מקרא מלא הוא וצני עמרם משרד ואהרן
 זיבדל אהרן קרש קדשים ומשה איש האלהים אמר רבי יהושע
 ברבי יוסי בחלוק לבן שימש משה בכהונה גדולה כל שבעת ימי
 המלואים שנאמר משה ואהרן ככהניו

ק מזמור

לתורה אמר רבי יעקב אמר רבי
 אכהו בשם רבי אחא מזמור
 לתורה יודו כי כל האומות ואני
 מקבלן שנאמר כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון לפניך אם
 ליתכרע כל ברך ותשבע כל לשון אני מקבלן מזמור לתורה
 זהו שאמר הכתוב מכסה פשעיו לא יצליח מכסה פשעיו זה
 אדם הראשון שאמר להקדוש ברוך הוא האשה אשר נתת עמדי
 לא ביקש לעשות תשובה שנאמר ועתה פן ישלח ידו אמר רבי
 אבא בר כהנא היה הקדוש ברוך הוא אומר לו עשה תשובה
 והוא היה אומר פן ואין עתה אלא תשובה שנאמר ועתה ישראל
 מה י' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה הוי מכסה פשעיו לא
 יצליח ומודה ועוזב ירוחם זה קין שנאמר ויצא קין מלפני י'
 אמר רבי חונא בשם רבי חנינא בר יצחק יצא שמח כענין שנאמר
 ויצא המן כיום החונא שמח פגע בו אדם הראשון אמר לו מה
 בעשה בדיןך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי אמר לו אדם
 הראשון וכך התשובה טובה אמר טוב להודות ליי' דבר אחר
 מכסה פשעיו זה שאול שנ' ומה קול הצאן הזה כאזני דאמ' שאול
 מעמלקי הביאים ומודה ועוזב ירוחם זה דוד שאמר ויאמר
 דוד לאלהים הלא אנכי חטאתי תהי נא ירך בי מיד אמר לו
 גם י' העביר חטאתך דבר אחר מכסה פשעיו אמר רבי סימון
 ורבי יהושע בן לוי בשם רבי חלפתא מלך בשר ודם בשעת שהוא
 מודה הוא נותן לו ספקו ונשע שאינו מודה אינו נותן לו ספקו
 אבל הקדוש ברוך הוא אין כן אפילו בשעה שאינו מודה נותן לו

ספקו הוי ומודה ועוזב ירוחם

כתוב

אחד אומר עבדו את י' בשמחה וכתוב אחד אומר
 עבדו את י' ביראה אמר רבי איבו בשעה שאתה
 עומד ומתפלל יהא לבך כאילו לאלהים עליון אתה עובד דבר
 אחר עבדו את י' בשמחה וכל שלא ביראה תלמוד לו ביראה
 אמר רבי אחא בעולם הזה ביראה אבל לעתיד לבא אחזה רעה
 חנפים והיו הצדיקי' גילים ברעה שדברתי על אימות העולם
 כנאו שערינו בתורה הודו לו ברכו שמו אמר רבי פנחס בשם
 רבי לוי כל הקרבנות בטלים וקרין תודרה אינו בטל לעולם
 שנאמר אשלים תודות לך שמים אחד כנגד התפלה ואחר כנגד
 הקרבן וכן הוא אומר קול ששון וקול שמחה קול אומר הודו
 את י' הרי תפלת ההודיה ומביאים תודה בית י' הוי קרבן תודה
 הודו לו ברכו שמו הרי תפלת ההודיה מה כתיב ביה כי טוב י'
 לעולם חסדו

קא לדוד

מזמור חסד ומשפט אשירר זהו
 שאמר הכתוב ויגבר י' צבאות
 במשפט אם במשפט ויגבה י' צבאו
 במשפט אם כצדקה האל הקדש בצדקה אמר רבי חונא בשם
 ר' אהא אם בחסד אשירה אם במשפט אשירה לך י' אומרה
 אמר ר' יהודה בר שילא י' נתן וי' לקח בין לקח בין נתן יהי שם
 י' מבורך בין כך ובין כך לך י' אומרה אמר ר' ברכיה בשם רבי
 לוי אתה מרום לעולם י' לעולם יודך מן עליהם על הטובה
 ברוך השוכן והמטיב ועל הרעה אומר ברוך דין האמת אמר
 רבי תנחומא ברבי יודן כתוב אחד אומר באלהים אהלל דבר
 וכתוב אחר אומר כי אהלל דבר אם כן עליבדין אהלל דבר
 אם כן עלי כבודת רחמים אהלל דבר בין כך ובין כך אהלל דבר
 רבנן אמרי צרה ויגון אמצא ובשם י' אקרא כוס ישועות אשא
 ובשם י' אקרא בין כך ובין כך לך י' אומרה

אשכולך

בדרך תמים ר' יהודה ורבי נחמיה ר' נחמיה
 אומר אמר הקדוש ברוך הוא למשה מנה לי
 כהן אמר לפניו מאי זה שבט משבט ראובן אל לא אשית לנגד
 עיני מי שעשה דבר בליעל שנישכך את בלחה פילגש אביו
 אמר לו משבט שמעון אמר לו עשרה שמים שנאתי בומר
 שעשה בשמים לכך לא ידבק כי אמר לו אמנה לך משבט דן
 אמר לו דבר עקש יסור ממני שהן עובדי עבודה זרה שנאמר
 ועבר בים צרה זה עלמו של מיכה הוא שמשה אומר לישראל
 פן יש ככם איש או אשה או משפחה או שבט ואומר ויעשו להם
 בני דן את הפסל אמר לו אמנה לך משבטו של יוסף אמר לו
 מלשני בסתר רעהו שדבר לשון הרע על אחיו שנאמר ויבא יוסף
 את דבתם רעה אמר לו אמנה לך משבטו של יהודה אמר לו
 גבה עינים ורחב לבב ויראה יהודה ויחשבה לזונרה אמר לו
 תמנה לך משבטך עיני בגאמני ארץ שנאמר ככל ביתי נאמן
 הוא רבי נחמיה אמר ואית דאמר לה בשם ריש לקיש אמר
 הקדוש ברוך הוא מי שמשרתני בעולם הזה הוא ישרתני לעולם
 הבא לא ישב בקרב ביתי אמר רבי יהושע בן לוי צריך אדם
 להיות עלוב בתוך ביתו ואין צריך לומר כביתו של חבירו

דובר

סקרים לא אשית לבקרים אצמית אמר רבי
 יוחנן לטני בקרים הביאו ישראל נדבת המשכן
 שנאמר בכקר בכקר בזכות זרת אצמית כל דשעי ארץ
 ויקחו לי תרומה אמר רבי יהושעיה אמר הקדוש ברוך הוא צא
 אמור להן דברי כיבושין מעלה אני עליכם כאילו הייתי צריך
 לשעון עולמי ואי זה דבר שישעון עולמי זה המשכן כיון שהביאו
 מדרש תלים 1 6 6 iii הנשיאים

לאמר לביתך נאור קדש לאורך ימים / אם עשית כן לא
 כבדאשונה אלא לאורך ימים / אמר רבי סימון שלש עשרה מדות
 בהקבה שנאמר **י' אל רחום וחנון** / רב אמר אחת עשרה
 ורכנן אמרי עשר / ועל אי זה מהן השתחוה / רב חסדא אמר על
 החסד שנאמר וימהר משה ויקדו ארצו וישתחו / רבי אליעזר
 בן יעקב אומר על ארץ אפים / ורכנן אמרי על מדת רחמים /
 אמר רבי יצחק אמר משה לפני הקבה מפני מה אדם חוטא
 ואין אתה פורע לו מיד / אמר לו הקבה משה את צריך לומר
 זה ולא נלית לך מדותי ואת אומר כן חייך שתצטרך לא עשה
 זרחה עד שאמר לו אכנו בדבר ואוריחנו אמר לפניו ועתה
 יגדל נא כה **י' היכן דבר י' אל רחום וחנון** / אמר רבי חנני יורד
 הייתי לדפליסט בטבריה ושבעית קלהון דטליא בנו כנישתא
 דכולהון מכרכין ואומרים עדותיך נאמנו מאד יכול כשם
 שמאריך רוחו עם הרשעים כך מאריך עם הצדיקים תלמוד
 לומר אל נקמות **י'**

צד אל נקמות

י' על זה אמר שמואל
 הנביא כה אמר **י' יגיע**
 מצרי וסחר כוש וסכאים

אנשי מדה אלו יעבורו אך כך אל ואין עוד אפס אלהים / מהו
 אך כך / אמר לו היכן אתה מסתתר יש כך כח ומסתתר / הופיע
 נבורתך / אל נקמות **י'** רבי ירבי נתן רבי אומר בשור ודם
 חקנאה כובשת אותו אבל הקבה הוא כובש את החימה שנאמר
 נוקם **י' ובעל חימה** / רבי באיר אומר וידעת עם לבבך / את
 ולבך יודעים מעשים שעשית עמי ושעשיתי עמך / וייסורין
 שהבאתי עליך / שלא לפי מעשיך הכאתי עליך וייסורין / ורבי
 שמעון אומר חביבין וייסורין ששלש מתנות טובות שנתן הקבה
 לישראל והעולם מתאוין להן לא נתנו אלא בזכות הייסורין /
 ואלו הם התורה והעולם הבא וארץ ישראל / תורה שנאמר
 לדעת חכמה ומוסר / וכתוב אשרי הגבר אשר תייסרנו יח
 ומתורתך תלמדנו / ארץ ישראל דכתיב וידעת עם לבבך כי
 כאשר יסר איש את בנו / למד כי **י' אלהיך מביאך אל ארץ**
 טובה / רבי נתן ברבי יוסי אומר חביבין וייסורין שכשבילך הברית
 כדורתך לישראל שנאמר כי **י' אלהיך מביאך אל ארץ טובה** /
 העולם הבא שנאמר כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות
 מוסר / צא וראה אי זה מהן מביאה לחיי העולם הבא הוי אומר
 הייסורין שהקבה מיחל שמו על מי שייסורין באין עליו שנאמר
כי י' אלהיך מייסרך / ר' אליעזר בן יעקב אומר הרי הוא אומא את
 אשרי יאחב **י' ויכח וכאכ את כן ירצה** / אל תהי קורא וכאכ לא
 וכאכ בשעה שמכאיבו ומי גרם להם לרצות לאביהם שבשמים
 הוי אומר הייסורין / רבי נתן אומר חביבין וייסורין שכשם
 שחקרבנות מרצין כך הייסורין מרצין / בקרבנות הוא אומר
 ונרצה לו לכפר עליו / וייסורין הוא אומר אזירצו את עונם /
 ולא עוד אלא שייסורין חביבין מן הקרבנות שהקרבן בממון
 והייסורין בנפש שנאמר וכל אשר לאיש יתן כעד נפשו לפיכך
 אשרי הגבר אשר תייסרנו יח / למח מתורתך תלמדנו להשקיש
 לו מימי רע עד יכרה לרשע שחת / אמר רבי לוי זה יום הדין
 יום המיתה ורכנן אמרי זה ראש השנה ויום הכפורים / כ' לא
 יטוש **י' את עמו** / רבי איבו ורבי שמואל בר נחמני אמרו בשעה
 שישראל עושין רצונו של מקום הוא עושה בשביל עמו ונחלתו
 ובשעה שאין להם מעשים טובים עושה למען שמו הגדול ורכנן
 אמרי לאנשי חוצה לארץ כשביל עצמו לאנשי הארץ בעבוד
 נחלתו הוי כ' לא יטוש **י' את עמו**

כי עד צדק ישוב משפט ואחריו כל ישרי לב אמרו לסמוך
 חקטן מהו ואחריו כל ישרי לב מתן שכן של צדיקי
 באחריותן / ושל רשעים נתן לפנים שנאמר ומשלם לשונאיו /
 אמר רבי שמעון בן יוחאי בשערי שאדם עובר עבירה באין
 המלאכי ומקטרגין אותו ואוכרי רבנו של עולם הש שמיד ונע
 בהרים ועשנו והקדוש ברוך הוא אומר להם קשה הוא האדם
 הורר כשעתו ואם יעשה תשובה אני מקבלו מי יקום לי עם
 מרעים מיתיעב לי עם פועלי און לולי **י' יזרתה לי** / אמר רבי
 יהושע בן לוי כל מקום שנאמר לולי בזכות אברהם שנאמר
 לולי לאתי אכי אברה / נענה זכדי כן לוי ואמ' כי לולי התמהמהנו
 אף היא בזכות אבות שאם לא היה זכות אבות לא היינו עולים
 משם לעולם / אר לוי כל מקום שנאמר לולי בזכות התורה
 נאמר שנאמר לולי תורתך שעשועי / ובזכות אמרה שנאמר
 לולי האמנתי לראות בטוב **י'** / אמר רבי יוחנן כל מקום שנאמר
 לולי בזכות שבו שנאמר לולי **י' שהיה לנו**

יושב

עליהם את אונם / אמר רבי יוסי בן חלפתא אותו
 היום שהרב בית המקדש מוצאי שבת היה ומוצאי
 שמיטה היה / ומשמרתו של יהויריב היתה בראשונה ובשנית
 זכזה היו הלויים עומדין על דוכן ואומ' וישב עליהם את אונם
 ולא הספיקו לומר יצמיתם **י' אלהינו עד שכאו אויבי ותפשו**

צה לנו

ברבנות לוי / זהו שאמר הכתוב רני בת
 ציון הרעי בת ירושלם / על אי זה דבר
 הסיר משפטך פנאי אויבך / הכל
 שמויך במפלתן של רשעים / וכן הוא אומר שכר **י' בטרם**
 רשע מכח עמים בעברת מח כתיב נחה שקטרה כל הארץ פצחו
 רבה / ואומ' כשמוח כל הארץ שממה אעשה לך / אימתי הארץ
 שמחה כשאעשה אותך שממה / וכן הוא אומר וישב עליהם את
 אונם / מיד לנו ברבנות לוי / וכן הוא אומר באבוד רשעים רבה
 נקדמה פניו בתורה בזמירות / גדול כח התורה וכן יונת אומר
 ואני בקול תודה אזכרה לך

כי

אל גדול **י' ומלך גדול על כל אלהים** / וכי יש אלהים
 אחרים והוי הוא אומר ראו עתה כי אני אני הוא / לא
 אי להן לרשעים שייסורין לניהנם הם ולא להם וכן הוא אומר
 כי כל אלהי העמים אילילים / שמכאיבים אלה ללעולם / אשר
 בידו מחקרי ארץ אשר לו היס / מלך בשור ודם אם אומרים לו
 היס שלך אינו יכול לומר כמה מדות יש בו / אבל הקדוש ברוך
 הוא נאה לו לומר אשר לו היס למד כי הוא עשהו והוא יודע
 כמה מדות יש בו / וכן הוא אומ' מי מרד בשעלו מים הוי אשר לו
 היס / ומהו מבקש מכם חשתחויות שנ' בואו נשתחוה ונכרעה /
 כי הוא **י' אלהינו ואנחנו עמו וצאן מרעיתו** / אימתי אנו עמו
 כשאנו צאן מרעיתו שנאמר ואתנה צאני צאן מרעיתו אבל
 כשאנו אריות הוא שונא אותנו שנאמר היתר לי נחלתי
 כאריה ביער

היום

אם בקולו תשמעו / אמר רבי לוי אם חיו ישראל
 משברין אפי' שבת אחת כתקנה מיד היו נגאלין
 שנאמר היום אם בקולו תשמעו / וכתוב שמור את יום השבת
 לקדשו / אל תקשו לכבכם / במריבך את מוצא עשר נסיונות
 ניסו ישראל הקדוש ברוך הוא שנאמר וינסו אותי זרע עשר
 פעמים שנים בים וימררו על ים הרי על היס / בים סוף הרי בתוך
 היס ושנים בשליו ואחד במן ואחד בעגל ואחד בפארן ואחד
 במרגלים והוא קשה מכולן / ועשר נסיונות נתנסה אברהם
 אבינו ואלו הן אחד באור כשדים / והלך לך בארץ ויצאתו
 מחרן

שהוא במעי דאימיה נכתב באסרטיא של מעלה שנאמר וישפט
 שמואל את ישראל כל ימי חייו וכל ימי חייו שפט והלא לא שפט
 לא שלש עשרה שנה הרע אמרה בן לוי עד דהוא במעי אימיה
 נכתב באיסרטיא של מעלה עור ינוכח בשיבה זה אברהם
 ותלד לו את זמרון שהיו מזמרון בהן לעז יקשן שהיו מקישין
 לעז הוי עור ינוכח בשיבה ר' יהושע בן קרחא אומ' העלה ניכין
 בן מאה שנה וחוליד בן למאה שנה להניד כי ישר י' אמרו
 למשה מי עשה שלא תכנס לארץ אמר להם אני גרמתי לעצמי
 אמר לו וליא הקבה עשה לך אמר להם חסושלוס אפילו אתם
 רואים שהקבה מצדיק את הרשע ובחייב את הצדיק לא אמונה
 ואין עול אמרו לו לאדם הראשון מי גרם לך מיתה אמר להם
 אני גרמתי לעצמי אמר לו וליא עשה לך הקבה דבר זה אמר
 להם חס ושלוס לא אבל גרמתי לעצמי משל למה הרבר דומה
 לחולה שהיה מוטל במש' הלך הרופא וראה אותו התחיל מצוח
 ואומ' לו דבר פלוני לא תאכל אותו שהוא רע לו ומסוכן למות
 דימי' אכל ממח שאמ' לו הרופא שלא לאכול אותו שהוא מסוכן
 למות אמרו שמא הרופא עשה לך דבר אמר להם לאו אני
 הוא שעשיתי לעצמי שצוה לי כי מעץ הדעת טוב ורע לא
 תאכל שהוא רע לך ומסוכן למות ואני הוא שעשיתי כי ישרים
 דרכי הוי להניד כי ישר י' אמ' רבי יוחנן הוא קולע על יריאיו
 ויריאיו קלעים אותו אתם אומרי כי ישר י' ואף אני אומ' שארית
 ישראל לא יעשו עולה

כי ערוך מאתמול תפתר אמר ריש לקיש בשערי ששבו
 פלשתים את הארון התחילו בתגאין ואומריין לא לארון בלבד
 שכיבו אלא לאדונו של ארון ההר נשאו נהרות י' ואין נהרות
 אלא פלשתים שנאמ' הנני מעלה עליך את הנהר אמר הקבה
 נשאו נהרות דכים אני מדכך בייסוריין קשים דכים אר שמואל
 בר נחמני בנה הפנימית שלהן נושרת רבי שמעון בן לקיש אמ'
 בנה ההיצובה נושרת הוי נשאו נהרות י' דב' אחר נשאו נהרן
 י' אר' ברכיה בן עזאי המים היו עולים ומגיעים עד כסא כבוד
 שכ' ורוח אלהים מרחפת על פני המים וכן הוה אומר כנסר
 יעיר קנו וכשהיה הרבור יוצא מפי הנבורה יקוו המי' עלו מקצות
 הארץ הרים ונבעות ובתפרצו על כל הארץ ונעשית עמקים
 עמקים על תוכה של ארץ והמים נתגלגלו ונקוו לעמקים שב'
 ולמקוה המים קרא ימים מיד נתגאו המים ועלו לככות הארץ
 בתחלה עד שגער בהן הקבה וכשן תחת כפו רגליו ועשת חול
 גדר לים כאדם שהוא נורר לכרמו וכשחן עוליין ורואין את
 החול לפניהם חזרין לאחוריהן שנאמר והאית לא תיראו נאם
 י' אשר שמתו חול נכל לים ועד שלא נקוו המים נבראו
 התהומות ואלו הן התהומות אלו שתחת הארץ שהארץ על
 התהומות היא נרקעת כאניה שהיא צפה בלבי ים כך הארץ
 מרוקעת על המים שנאמ' לרוקע הארץ על המים ולהיכן הלכנ'
 אותן רמים רבי ברכיה בשם רבי יודן ורבי יהודור ברבי שלום
 בשל לבר' הרבר דומה לשת קערות בשעה שאחת מליארץ
 אחת ריקנית אבל אם היו שתיהם מלאות מה הן יכולין לעשו'
 חבורות בזמן שהן נפוחות ממלאו את הטרקלין וכשעה שהרוח
 יוצא מהן הן נפנות למקום אחר כך היה העולם כולו מלא
 מים במים מה עשה הקדוש ברוך הוא כשב' עליון יוצא הרוח
 מהן שנאמ' יעצר מים ויבשו וכן הוא אומר ודודך על במותים
 ואומר כונם כנוד מי הים ולהיכן הלכנו אמר רבי לוי מלחשינ'
 אלו באלו להיכן אנו הולכין והם אומרים דרך ים דרך ים להודך
 פלך להודך פלך ר' הונא מפיק לי שנא לדוכתא פלך לדוכתא
 פלך אמר רבי יהושע הכהן מרוכזין אנו קבלנו אמר רבי
 ברכיה בשם רבי עזאי קולו של הקדוש ברוך הוא היה מטרטר
 לפניהם שנאמר קול י' על המים הוי נשאו נהרות דכים
 מקולות מים רבים מעשה באדריאנוס שביקש לעמוד על
 סופן של אוקיינוס נטל חבלים והיה משלשל שלש שנים שמע
 בת קול אומ' כלה אדריאנוס עוד ביקש לידע מה המים מקלסין
 להקדוש ברוך הוא עשה תבות של זכוכית ונתן בני אדם לתוכן
 ושלשן לאוקייאנוס ועלו ואמרו כך שמענו לאוקייאנוס מקלס'
 אריר בפרום י'

דבר אחר נשאו נהרות י' אוי להן לרשעים שהן סבורין
 שישראל לעצמן שבו ולא שבו לעצמן בלבד אלא
 בשאו נהרות ואין נהרות אלא מלכות שנאמר הוי המון עמים
 רבים לכך נשאו נהרות דכים וירכאו ישראל בצרות מקולות
 מים רבים ונקראו המים של משה רבים שב' דרכת כים כוסך
 הוי שלמעלן רבים ושלמטן רבים
משל למלך שהיו לו שני לגיונות כשהורה המלך
 נכנס אצל זה נקרא גדול הוי אומר גדול
 הלגיון שהמלך נכנס בו וכשנכנס אצל זה היו אומרים
 גדול הלגיון שהמלך נכנס בו כך כשהיה הקדוש ברוך
 הוה למעלן נקראו רבים מקולות מים רבים וכשירד למטן
 נקראו המים והתחתונים רבים שנאמר חומר מים רבים
 עדותיך נאמנו מאד אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו
 של עולם השפלת קולה של תורה וקולה של ביתך לכך
 מודשתלים ו ב ב 6 ii נאמר

צ ג יי מלך

גאות לבש זהו שאמר הכתוב
 מי לא יראך מלך הגוים אמר
 לו הקטן לירמיה ולא מלכיהון
 דישראל אבא אמר לו לפי שאמרת לוי נביא לגוים נתתיך אף
 אני קורא אותך מלך הגוים לך ואתה לך מלכותא יאה י' מלך
 גאות לבש אר' חבינאי יש לך שהורה נאה ללבושו ולבושו אין
 נאה לו אבל הקבה הוה נאה ללבושו ולבושו נאה לו שנאמר
 י' מלך גאות לבש שבעה לבושין לבש הקבה אחד במלחמת
 הים שנאמ' י' מלך גאות לבש זה כנגד מלחמת הים שנאמר
 אשירה לויכי נאה נאה אחד בסוני שב' עה לעמו יתן כנגד עז
 שנתן לעמו בסוני ואחר כנגד בכל שנאמר וילבש בגדי נקם
 תלבושת וכן הוא אומר כי נקמת י' הוא נקמת היכלו ואחר
 כנגד מדי שב' ולבש צדקה כשריין וכן הוא אומר ומרדכי יצא
 מלפני המלך ואחר כנגד יון שנאמר ויעט כמעיל קנאה כך
 היו בני חשמונאי לבושי בגדים של קנארי ואחר כנגד אדום
 שב' מי זה בא מאדום המון בגדים שביעי לימות המשיח שב'
 ולבושיה כתלג היוור

אף תכון תכל כל תמוט אמר ר' אבהו משל למה הרבר
 דומה למלך שמלך תחלה עמד לגיון אחר אמר לו
 הימנון נתן לו המלך פרוקפי שאינה זה ממנו כך כשמלך
 הקבה בעולמו אמרה הארץ הימנון תחלה אלו מים העליונים
 שב' מקולות מים רבים אמר להם הקבה אני נתון לכם פרוקפי
 שנאמ' יסר ארץ על מכוניה כל תמוט עולם ועד אף תכון תכל
 כל תמוט נכון כסאך מאז זה אחר משבעה דברים שעלית
 במחשבה קודם בריאתו של עולם ואלו הן כסא הכבוד שנאמר
 נכון כסאך מאז ומלך המשיח שנאמר לפני שמש יגון שמו
 ולמה נקרא שמו יגון שהוא עתיד ליוכח וישיני עפר והתורר
 שנא י' קבני ראשית דרכו וישראל שב' זכור עדתך קנית קום
 בית המקדש שב' כסא כבוד מדרס מראשון התשובה שב' בטרם
 יורדו תשב אנוש עד דבא נשאו נהרות י' גיהנם שנאמר

עמו רכבות אפרים וחם אלפי מנשר / ועליו יתעצבו מלכים
להורגו שנאמר יתעצבו מלכי ארץ וישראל שכארץ בצרה גדולה
אכל בצרתם הם כזית רענן שנאמר בלתי בשמן רענן ותבש
עיני בשורי בקמים עלי ישראל רואן כמפלתן שנאמר ותבש
עיני בשורי

צדיק

כתמר יפרח / מה התמרה הזאת נאה כמראה וכל
פירותיה מתוקין וטובים כך בן דוד נאה כמראתו
וכל מעשיו מתוקין וטובים לפני הקדוש ברוך הוא אמר רבי
יצחק בר אדא מה התמרה הזאת צילח רחוק ממנו כך מתן
שכרן של צדיקים רחוק מהן עד עולם הכא שנאמר וזיהעקב
תשמעון וכתוב לשומרי מצותיו לאלף דור / דבר אחר מה
התמרה הזאת אינה חסרה משלש אוכלין כך ישראל אינן
חסרין משלשה צדיקים כאברהם יצחק ויעקב וחנניה מישראל
ועזריה / דבר אחר מה התמרה הזאת יש בה לולב להלל וקורות
לסוכה ואפילו הסיב שלה לחזוק ועצה להרליך כך ישראל אינן
חסרין צדיקים ישרים בני תורה וגומלי חסדים ואפילו כורים
שבהם שנאמר כפלה הרמון רקתך / דבר אחר מה התמרה הזאת
עושה תמרים טובים מקולסין ועושה סילין כך תלמידי חכמים
היו זיהר בגחלתן שלא תכזה שכל מי שאינו נהנה מהם לוקה
שנאמר וינגע י את פרעת נגעים / כך ישראל יש בהן בעלי
תורה ובעלי משנה בעלי תלמוד בעלי אגדה / דבר אחר מה
התמרה הזאת לבה מכוון למעלה כך ישראל לבם מכוון לאכיהם
שכשמים / דבר אחר מה התמרה הזאת יש לה תאוה כך ישראל
תאוות להקדוש ברוך הוא / אמרו רבותינו מעשה היה כתמרה
אחת שהיתה באמיתו ומרכיבין אותה ולא היתה עושה פירות
אמר להם דקלי אחת תמרה זו היא רואה ומריחה והיא מתאוח
לה הלכו והביאו ממנח מיד עשתה פירות כך תאוותן של ישראל
להקדוש ברוך הוא / אי מה התמרה הזאת עושה מוכנה כלים
כך ישראל תלמוד לומר כארז בלבנון / אמר רבי תנחומא שלתי
אותה את רבי הונא ואם ליראונה כבבל ומכנה כלים ושולחנן
ומנורות אי מה ארז אין עושה פירות כך ישראל תלמוד לומר
תמר מה תמר זו עושה פירות כך ישראל / אי מה תמר זה אין
גזעו מחליף אף ישראל כן תלמוד לומר ארז מה ארז גזעו
מחליף כך ישראל / ומה הארז שכלבנון שרשיו מרובין למשר
בארץ / ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין
מרוות אותו ממקומו כן ישראל שתולים בבית ה / עתיד קבץ
לקצין אותם מארבע כנפות הארץ וכן שהוא נושע מערונת
לערונת כך ישראל / וכך עתיד הקדוש ברוך הוא לישע אותם
מארץ טמאה אל ארץ טהורה שנאמר שתולים בבית ה / וכעשב
הזה יפריחו ויצמחו בבית הקדוש שנאמר בחצרות אלהינו
יפריחו / עוד ינוכח בשיבה מה השיבה הזאת הדר וכבוד לזקני
כך הם הדר וכבוד / ושנים ורעננים יהיו / נכודי כה במעשיהם
הטובים שנאמר ושנים ורעננים

להגיד

כי ישר ה' כל אלו למר להגיד שמו של הקדוש
ברוך הוא שהוא צדיק וישר ואין עול שנאמר צורי
ולא עולתהבו / דבר אחר מה התמר והארז גדולים מכל
האילנות כך ישראל שנאמר כי גרול וגומליך הלוך וגדל / אי
מה התמר והארז אם נעקרו ממקומן אין בהלף כך ישראל תלמוד
לומר שתולין בבית ה / אמר רבי חנן בר פאי עד שהן שתולין
בבית ה אלו התינוקות שהם בבית הספר / בחצרות בית אלהינו
יפריחו אלו השירות / רבי נחמיה ורבי פינחס אמרי מבין חדש
ומעלה תפקדם וכי מבין חדש משמר אלא כיון שהוא עתיד
לשמר כאילו שמר / אמר רבי שמואל בר רב יצחק בן לוי עד
שהוא

עוד סמוכין להר המוריר משם לקחו ולשם החזירו במקום
שנלקח שנאמר ויקח יי אלהים את האדם מאי זה מקום לקחו
במקום בית המקדש וישב חוץ לנן ערן כהר המוריר שנאמר
לעבוד את האדמה אשר לוקח משם / רבי יהודה אומר הקדוש
ברוך הוא שמר את השבת בעליונים ואדם שמר אותו ראשון
בתחתונים / והיה יום השבת משמרו מכל רע ומכל סרעפי לך
שנאמר ברוב סרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו נפשי / ר' יהושע
בן קרח אומר מן האילן שנחבאו תחתיו לקחו עלים ותפרו
שנאמר ותפרו עלהתאנה / רבי איעזר אומר מן העור שגפשו
הנחש עשה הקדוש ברוך הוא כתבות כבוד לו ולעזרו שנאמר
ועש יי אלהים לאדם ולאשתו כתבות עור וילבושם

טוב

להורות ליי אדם הראשון אמרו כדי שילמדו כל
הדורות שכל מי שמורה על פשעים ועוונות יציל
מדינה של גיהנם שנאמר טוב להורות ליי להגיד בבקר חסדך
לכל באי עולם הכא שהן דומין לבקר / ואמונתך כלילות לכל
באי העולם הזה שהן דומין ללילה יגידו ויאמרו אמונתו וחסדו
שעשה עמי והצילני מדינת של גיהנם / עלי עשור כל עדויות
באפנות לישראל בעשרה / הכנור שהיה דוד מנגן בו בעשרה /
עדות ב / ברית מלח בעשרה עדות / ברכת השם בעשרה עדות /
חליצה בעשרה שנאמר ויקח בעוד עשרה אנשים / אמר הקדוש
ברוך הוא איני רוצה מישראל אלא זמר בכנור הגיון פיהם
שנאמר עלי הגיון בכנור / כי שמחתני יי בפעליך / אמר רבי
חזקיה ברבי ירמיה מעשה בתלמוד אחר של רבי שמעון בן יוחאי
דאזיל להודקו ואזיל טעין כי אתא לגבי רבי שמעון בן יוחאי
והיו התלמידים רואין את הריחה היו מצירין על עצמן מה עשה
רבי שמעון בן יוחאי בסב לתלמידיו בקעתא חזא / אמר בקעה
בקעה חתמלא דגרי זהב ונתמלא / מיר אמר לתלמידיו ישול
כל אחד ואחד חלקו כל מה שאתם רוצים / אבל תהיו יודעים
שכל מי שהוא נוטל ממתן שכרו של עולם הכא הוא נוטל /
כיון ששמעו כך משכו ידיהם התחילו אומרים כי שמחתני יי
בפעליך / אמר אדם שמחתי הקדוש ברוך הוא והכניסני בגן ערן
והראני מקום שכירת הצדיקים בגן ערן והראני ארבע מלכיות
מושלן ואוכרן והראני בן ישי מושלן לעתיד לבוא ולקחתני
משנותי שבעים שנה והוספתני על ימיו שנאמר ימים על ימי
מלך תוסף שנתיו כמו דוד דוד ונתן לאל רנן ושבח וזמר
במעשיו שנאמר במעשה ידך ארנן

מה

גדול מעשיך יי ותחיל אומ' ומהלל לשם הגדול ואומ'
מה גדלו מעשיך יי / אבל לעומק מחשבותיך תחום
דבה / איש בער לא ידע / אדם שהוא בער מישראל חכמי ישראל
ילמדוהו דברי תורה שנאמר כינו בוועדים בעם / אבל אדם
בקי בעולם והוא כפיל שאינו יודע דברי תורה שנאמר וכסיל
לא יבין את זאת / בפרות רשעים בזמן שאתרת רואה רשעים
שרבו כמו עשב והציעו כל עובדי עו ולא אמר הללויה עד שהן
עתידין להשמר שנאמר להשמדם עדי עד / וכן הוא אומר יתמו
חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברבי נפשי את יי הללויה כי
הנה אביבך יי / אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבון כל
העולמים נתנו אויביך עלינו עול קשר על צארנו אבל אנו
יודעים שהן עתידין לאכרן שנאמר כי הנר אויביך יאכרו וכל
עובדי עבודה זרה יתפרדו כמוץ לפני רוח שנאמר יתפרדו כל
פעלי און ואתה מרום לעולם יי / אמר רבי ברכיה לעולם מן
עלייתא / ותרם כראס קרני / מה ראס קרנותיו גבוהות והוא
מנגח לארבער רוחות העולם כך בן דוד מנגח לארבע רוחות
העולם ועליו אמר משה בכור שורו הדר לו / קרני ראס קרניו

אלהים שביעי שנאמר ויברך אלהים את יום השביעי שבע שנים בראתי ומכולם לא בחרתי אלא שנת השמיטה שנאמר מקץ שבע שנים תעשה שמטת וכל מי ששומר את השבת הקכה מוחל לו על כל עונותיו שנאמר כל שומר שבת מחלל מוחל לו

מזמור

שיר ליום השבת ייתן אומר המבשרות צבא רב כלשת מריבה היה הדבור יוצא ונחלק לשבע קולות והשבעה קולות לשבעים לשון רבי יהושע בן לוי כאדם שהוא מכה על הכרז וניצוצות יוצאות לכאן ולכאן רבי יוסי בר חנינא אמר כאדם שהוא מכה כפטיש על האבן וניצוצות נותזות לכאן ולכאן כך המבשר צבא רב זכור את יום השבת והן מכבדין אותו כמאכל ובמשתה ובנסות נקיה שנאמר וקראת לשבת עונג ולא עוד אלא כשהוא נכנס אנו מקבלין אותו בשירין ובזימרין שנאמר מזמור שיר ליום השבת בשש שעות בערב שבת נכנס אדם בגן עדן והיו מלאכי השרת מקלסין לפניו ומכניסים אותו אר לוי כשעבר אדם על ציונו של מקום ישב לו בדין לספק לו כיצד את מוצא בערב שבת נברא אדם הראשון שעה ראשונה עלה במחשבה שגיה נמלך עם מלאכי השרת שלישיית כנס עפרו ברביעית נבלו חמישית עשאו גולם שישיית רקמו שביעית נפח בו נשמה שמינית העמידו על רגליו תשיעית צוהו עשירית חטא אחת עשרה בידו שתים עשרה נתגשו בא ליתן לו איפופוסין נכנס השבת פינור משם והיו מלאכי השרת קוראין לו אדם ביקר כל ילין נמשל כבדמות נדמו שניהם בא יום שבת נעשה לו סניגור ואמר לפני הקב"ה רבון העולמים בששת ימי המעשר לא נענש אדם בעולם וני אתה מתחיל זו היא קדושתו וזה היא מנוחתי ובשביל השבת נוצל מדינה של גהינם כיון שראה אדם כזה של שבת בא אדם לימר הימנון לשבת מזמור שיר ליום השבת אמר לו השבת לי אתה אומר הימנון אני ואתה נאמר הימנון להקב"ה שנאמר טוב להודות לו

דבר

אחר אמר רבי לוי מזמור שיר ליום השבת שלא שמש בו אפלה את מוצא בכל יום ויום כתיב ויהי ערב ויהי בקר ובשבת לא כתיב בו ערב אמר רבי לוי בר כוריא שלישים ושש שעות היה בשבת ולילו שהיה בקר ושבת עצמה כיון שראה אדם מוצאי שבת עם דמדומי חמר ומתחיל החשך לכוא התחיל אדם שופח על פניו ואומר אוי לי שמה זה שאמר הקדוש ברוך הוא ישופך ראש הוא מביאו עכשיו שנאמר ואומר אך חשך ישופני וחור יושב ומהרר בלבו שמא יבא הנחש שהטעה אותו בערב שבת וישופני עקב נשתלח לו עמוד אש להאיר לו ולשמרו מכל דבר רע ראה לעמוד האש ושם בלבו זאמר עכשיו אני יודע שהמקום עמי ובירך בורא מאורי האש וכשהרהיק ידו מן האש אמר עכשיו אני יודע שנבדל יום הקדש מן החול שאין לבער אש בשבת ואמר ברוך המכיל בין קדש לחול ויש אומרים שזמן לו הקדוש ברוך הוא שתי אבנים אחת של אופל ואחד של צלמות שנאמר קץ סם לחשך אבן אופל מקן אש משתי האבנים והכריל ולפיכך אנו מבדילין במוצאי שבת אמר רב הונא אף ביום הכפור מבדילין ששבת האור באותו היום

דבר אחר

ליום השבת ליום ששבתו המזיקין מן העולם ליום שישכבו עמי בשלום שנאמר וישב עמי בנוח שלום דבר אחר ליום ששבת מן המלחמות גירש אדם ויצא מן עדן וישב לו בהר המוריד ששערי גן מדרש תלים ו א 6 i עין

בענין על ידי שאינו יודעין בשם המפורש אבל לעתיד לבוא הקכה מודיען כמו שנאמר למען ידע עמי שמי באותה שעה הם מתפללין ונענין שנאמר יקראני ואענהו אר יצחק בשם ר' אחא אם מכשפים הם אותי בשעה שמיניע להם הצרה מיד אני עונה אותם שנאמר יקראני ואענהו אמ אסף לישראל כל מי שהוא מציל אותך תכבדו כתפלה והוא מציל אותך ומוציאך מן הצרה והוא נותן לך יציאה ומוציאך מן הצרה הוי אהלצהו ואכבדו אורך ימים אשביעהו זה אחר מן המקראות הקשין שישועתן של ישראל הוא ישועתו של הקב"ה

מזמור

צב שיר ליום השבת אמר ר' יצחק ראו כי ינתן לכם השבת מהו ראו אמר ר' יוסי מרגניתא דיהיבת לכוין אר יצחק כל עיסקא דשכתא כפול עומר כפול שני העומר לאחד קרבנו כפול וכיום השבת שני ככשים עונשה כפול מחלליהמות יומת שחרם כפול וקראת לשבת עונג ולקדוש יי מכובד אזהרותיה כפולות זכור ושומר מזמורו כפול מזמור שיר ליום השבת זשה הכל הכלים אמר קהלת הכל הכלי שבעה הכלים אבן קהלת הכל אודי הכלים שנים הכל הכלים ששרי הכל הכל הרי שבעה למה כנגד שבעת ימי בראשית אמר שלמה מה נברא ביום ראשון שמים וארץ ומה סופן שמים כעטן נמלוו והארץ כנגד תבלה אמר הכל ומה נברא ביום שני רקיע ומה סופו ונגולו כספר שמים אמר הכל ומה נברא בשלישי יקוו המים ומה סופן והמים יי את לשון ים מצרים אמר הכל ומה נברא ברביעי באורות שב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים ומה סופן והפרה הרבנה אמר הכל ומה נברא בחמישי ישרצו המים ומק סופן אסוף אסף כל מעל פני כל הארץ אמר הכל ומה נברא בשישי אדם ומה סופן כי עפר אתה ואל עפר תשוב אמר הכל ומה נברא בשביעי שבת חזור ומסתכל לכאן ולכאן למעוא וליתן פגם בו ולא מוצא לא כולה קדושה ומנוחה אר יצחק אחרי כן הסתכל וראה שאדם חושא בה ומתחייב כנפשו ואמר גם כזה הכל לכך אמר הכל הכל הרי שבעה לפי שברא יום שביעי שלא לעשות בו מלאכה ולא באמר בו ויהי ערב ויהי בקר משל למרד הדבר דומה למלך אחד שהיה לו כלי חמדה ולא רצה להנחילו אלא לבנו כך יום שבת מנוחה וקדושה ולא רצה להנחילו אלא לישראל יתדע לך שכן הוא כשיצאו ישראל ממצרים עד שלא נתן להם את התורה נתן להם את השבת ושתי שבתות שכתו ער שלא נתן להם את התורה שנאמר ואת שבת קדשך הורעת להם ביד משה עבדך והקב"ה בירך וקידש את השבת וישראל חייבין לקדשו תדע לך שכן הוא שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר בששת ימי המעשר היה נתון להם את המן ובשבת לא היה יורד לא מפני שלא היה כח ליתן אלא מפני ששבת לפניו כיון שראו העם כן שבתו גם הם שנאמר ושבתו העם אמר הקב"ה השבת הזה נתתי לישראל אות כיני לבינם בששת ימי המעשר פעלתי את העולם ובשבת נחתי לפיכך נאמר ביני ובין ישראל שבעה רקיעים בראתי ומכולם לא בחרתי למכון שבתתי אלא ערבות שנאמר סולו לרוככ כערבות שבע ארצות בראתי ומכולם לא בחרתי אלא ארץ ישראל שנא תמיד עיניי אלהך בה שבעה ימים בראתי ומכולם לא בחרתי אלא ים כנרת והנחלתיו לשבט נפתלי שנאמר שבע רצון מהו ומלא ברכת יי ודרום ירשח שבעה עולמות בראתי ומכולם לא בחרתי אלא שביעי ששה לצאת ולבא ואחת שכולו שבת ומנוחה לחיי העולם שבעה ימים בראתי ומכולם לא בחרתי

אבל הקדוש ברוך הוא מסר לאדם הזה אלף מלאכים משמאלו וריבוא לימינו לשמרו ואינו מפרנסן ואף על פי כן אילך לא יגש רבקינך תביש כי אתה יי מחסי אמר רבי חנינא נפשי מן דכלתא ועיינא מן קורא נתת תורה בתורתנו וועלין שבת מעונך לא תאונה אילך רעה אמר רבי יוחנן עד שלא היה המשכן היו המזיקין מתנרין לבריות משחוקם המשכן ונגע לא יקרב באהלך זה המשכן דבר אחר אמר ריש לקיש מי נלמד מכפר תלי גלמד במקומו יברכך יי ושמך יי שמך מכל דבר דע אימתי ביום שהוקם המשכן ריש לקיש אמר זה כפר תלים יברכך יי מן המזיקים אימתי ויהי ביום כלות משח להקים את המשכן

כז מלאכיו יצוה לך רבי יהודה אמר מי גדול הפוטר או הנפטר חי אובר הפוטר גדול מן הנפטר אם כן גדול היה יעקב אבינו מתפרש מן המלאך מה המלאך אומ' לו שלחני כי עלה חשדו הוי יעקב פוטר למלאך רבי יוסי אמר מי גדול הנושא או הנישא הוי אומ' הנישא גדול הוא דכת' על כפים ישאונך רבי יהודה אמר בשעה שהיה יעקב מודרה ואומר שנים עשר שבטים אני מעמיד כח עשה נטל שנים עשר אבנים ונתן תחת מראשותיו ואמר אם נעשו כולן אחת יודע אני שאני מעמיד שנים עשר שבטים ולבו היה מתכין לבוואו שנאמ' ויקח מאבני המקום וישם שנעשו אבן אחת רבי נחמיה אמר שלשה אבנים היו ואמר אם מיהד השם שמו עלי כשם שיהיה שמו על אבותי יעשו כולן אחת עמד ומצאן כולן אחת שנאמר ויקח את האבן מלמד שנעשו כולן אחת ורבנן אמרי אבנים שנים והשבים יעקב ומצאן אחת והיה כפחד גדול ואמר ביתו של הקדוש ברוך הוא כמקום הזה ולא ידעתי שכינתו שב יירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזח שעד השמים מכאן אמרו כי כל מי שהוא מתפלל בירושלם כאלו מתפלל לפני כסא הכבוד ששער השמים הוא שם ופתח פתוח לשמוע תפלה שנאמ' זה שעד השמים חזר יעקב ללקט את האבנים ומצאן אחת לקח יעקב את האבן ושם אותה מצבה בתוך המקום וירד לו שמן מן השמים ויצק עליה שנאמר ויצק שמן על ראשה מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל רגל ימינו ושבע אותה עד עומק תהומות ועשה אותה סניף לארץ כאדם שהוא נותן כניף לכיפה לפיכך נקראת אבן שתיה ששם שבור הארץ ומשם נפתחה כל הארץ ועליה היכל יי שנאמר האבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים נפל יעקב ארצה לפני אבן שתיה והיה מתפלל לפני השם ואומר רבונו של עולם אם תשיבני במקום הזה בשלום אזאבחה לפניך וזכוי תודה ועולה שנאמר וידר יעקב נדר לאמר ונדר ושלם ומשם נשא רגליו ושם הניח את הבאר שהיתה הבאר מהלכת לפניו ובהריפת עין בא לחרן שנאמר ויצא יעקב מכאר שבע וילך חרבה ועליו הכתוב אומר בלכתך לא יצר צעדך ואם תשוב לא תכשל אמר רבי חנינא בשם רבי אבהו בשם רבי יוחנן המלאכים טענו אותו שנאמר על כפים ישאונך ולא צרו צעדיי של יעקב ולא נכשל כחו וכנבור גלל את האבן מעל פי הבאר וזויתה הבאר עולה ושופעת מים חוצה לה וראו הרועים ותמהו שכולם לא היו יכולין לגלל את האבן והוא לבדו גלל אותה שנאמר ויגש יעקב לבדו ויגל את האבן

על שחל ופתח תדרוך כל יב חדש שהיה נח כתיבה היה מהלכו על הנחשים ולא היו מזיקין אותו שנאמר על שחל ופתח תדרוך כי בי חשק אמר רבי יוחנן שכן לוי בשם רבי פינחס בן יאיר מפני מה מתפללין ישראל בעולם הזה ואינן

בענין

על מעשה ידיכם והן אומרי ויהי נועם יי אלהינו עלינו ומעשה ידינו ואף על פי שאין כתו בתורה מפורש הוא בכתובים וראה אל עבדך פעלך והדרך על בנידם פתח משה ואמר יושב בסתר עליין כצל שדי יתלונן אמר רבי יהודה ברבי סימון שלשה דברים שמע משה מפי הנבורה והרתיע לאהוריו כיון שאמר לו ונתנו איש כופר נפשו אמר משה כופר נפש איש עשרו מי יוכל לת כופר נפשו אמר רבי מאיר הראה לו הכה למשה כמין מטבע של אש אמר לו זה יתנו וכן כשאמר לו הקדוש ב"ה צו את בני ישראל את קרבני להמי אפר לו משה ולכנון אין די בער וחיתו אין די עולר ומי יוכל לספק אלים וקרבות אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך לא כשאתה סבור אני מבקש מהם אלא את הכבש אחת תעשה בבקר וכן בשערי שאמר לו ועשו לי מקדש אמר מי יוכל לעשות מקדש שישרה שכינתו בכותו הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אמר לו הקדוש ברוך הוא כשאני מבקש כמועט אני מחזיק ואיני מבקש ממך אלא עשר אמות בצפון ושמונה במערב הוי יושב בסתר עליין רבי יהודה ברבי סימון אמר יושב בסתר עליין שרואר ואינו נראה ובעל שעשה כצאלל יתלונן שדי שיר של פגעים היה אומר משה בשערי שהיה עולה לרקיע ואומר יושב בסתר עליין

אומר לוי מחסי ומצודתי מחסי אנתי מצודתי קסטרא דידי אלהי אבטח בו ולא אמרת לי ועשו לי

מקדש ושכנתי ואם עשית כן אלהי אבטח בו שבשבו אני צד את הרשעים ובמורידן לגיהנם משיבה רוח הקדש ואומר לו כי הוא יצילך מפח מצודתא רציידא מדבר הוות שמכיא הווה לעולם באברתו יסך לך אמר רבי שמעון בן לקיש כן אני עוסק באמיתתה של תורה צינה וסוחרה אמתו אמר רבי שמעון בן יוחאי כלי זין היא אמיתתה של תורה וזין שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל היה שם המפורש כתוב עליו לא תירא מפחד לילה אמר רבי ברכיה יש מי שהוא פורה כעוף הזה וקושט כחץ ומי יצילך ממנו הקן כי הוא יצילך מפח יקוש כענין שנאמר היעלה פח מן הארמה התפול צפור אל פחו וכת' כי יקרא קן צפור לפניך שלח תשלח

מדבר באפל יחלך רבנן אמרי שד הוא רבי יהודה ברבי יוסי אמר דחוה קן לה לשון שודר רבי הונא

בשם רבי יוסי אמר קטב מדירי עשוי כמין קליפין שערות ובעין אהוד הוא רואה ועינו לתוך לבו ואינו שולט לא בצל ולא בחמה אלא בין חמה לצל ומתגלגל כדוד ושולט מארבע טעות ועד חשע ושולט משבער עשר בתמוז ועד תשעה כאב וכל מי שרואה אותו נופל על פניו חזקיה ראה אותו ונפל על פניו אמר רבי פינחס בר חמא מעשה היה באהד שראר אותו ונפל על פניו ונכפח רבי שילא בר רב יצחק מפקיד לספרייא דיהוון מפנין לטלייא מארבע שיעין ועד תשע רבי יוחנן הוה מפקיד לספרייא ולא ליהוון מחין לטלייא מן שכעה עשר בתמוז ועד תשעה באב הוי מקטב ישוד צהרים

יפול מצודך אלף רבי יצחק אמר היד שהיא שולטת על מצוח אחת הזאת הפלין של זרוע בסרו לה

אלף מלאכים אבל הימין שהיא שולטת על מצות הרבה ורבבה מימינך ריבוא של מלאכים נמסרו לה אמר רבי חנינא בר אבהו אינו אומר נמסרו אלא יפול שאם באים אלף מזיקין לפני היד שמאל הן נופלים לפניו ואם ריבוא לפני הימין הן נופלין לפניו שהיא שולטת במצות הרבה בנוהג שבעולם אם נמסר לאדם אלף איש עליו לזון אותה שהן מסור' למכותו ולשמרו

סלח נא לעון חטם הזה אמר לו וזו עטרה גדולה היא לך שאני מעביר רצוני מפניך שנאמר תפלה למשרי איש האלהים לא היה צריך לומר לא למשה מהו איש האלהים משל למה הדבר דומה למלך שכעס על בנו ובקש להרגו אמר לו אזהבו בבקשה ממך מחול לו ואל ירגז וכן עשה למחר התחיל המלך ואומר אילו הרגתי את בני לעצמי הייתי מכשיל לא זכור אהבתי לטוב שכקש עליו רחמים ומה אני עושה אותו אב למלכים כך אמר הקבה הרף ממני ואשמידם אמר לו משה אם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג מהו הרוג הרוג נא את ההרוג אם אדבר כנגדך הורגין אותי ואם לא אעשה שליחותך נתחייבתי הריגה לפניך מכאן ומכאן הרוג אני הרוג נא את ההרוג הרי הרגני נא הרוג מה כתיב ואמר יי סלחתי כדברך אחר כך אמר הקבה אלו הרגתי את ישראל הייתי מכשיל לעצמי מהזיק אני טובה למשה שכקש עליהם רחמים שנאמר ויחל משה מה אני עושה אותו אב לנביאים הוי תפלה למשה איש האלהים כיון שיצאו ישראל ממצרים עמד לו ומתפלל ואומר איני מכיר את הדרך אמר לו הקדוש ברוך הוא הנה אנכי שולח מלאך לפניך אמר לו משרה אפילו אתה שולח כמה מלאכים איני מניח אותך אם אין פניך הולכים אמר לו חייך אני עושה גזירתך פני ילכו והגזירותי לך

זו מעון אתה היית לבו אמר רבי אין אנו יודעים אם הקדוש ברוך הוא מעונו של עולם ואם העולם מעונו כא משה ופירש מעונה אלהי קדם אמר רבי יוסי בר הלפתא ואין אנו יודעים אם הקדוש ברוך הוא תפל לעולמו אם עולמו תפל לו בא משה ופירש הנה מקום אתי הוי עולמו תפל לו ואין הוא תפל לעולמו אמר רב הונא בשם רבי אמי זלמה מכנין שמו של הקדוש ברוך הוא מקום שהוא מקומו של עולם שנאמר הנה מקום אתי דבר אחר למה נקרא שמו מקום שככל מקום שצדיקים עומדים שם הוא נמצא עמהם שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך וכן הוא אומ' ופגע במקום וילן שם בטרם הרים יולדו וכתו אחר או' בטרם הרים הטבקעו שהיו טסין לצנוריות של מים והיכן היה רואה הקדוש ברוך הוא מקום עמוק היה נותן בתוכו הר גדול וממלא אותו והיכן שהיה רואה מקום משוכס היה נותן הר קל שנאמר בטרם הרים יולדו

טובים מי יודע עוז אפך אמר רבי אבא בר כהנא שמא מתבלת עכרה על ידך מי יודע עוז אפך אמר רבי חיננא בר יצחק כל מי שקדמו יום דין בעולם הזה וכיראתך למנות ימינו כן הודיע אם אנו יודעין שנותינו אימתי אנו מתים היינו עושים תשובה אמר רבי יהושע בן לוי טוב יום אחד לפני מיתתך אמרו לו תלמידיו וכי אדם יודע אימתי הוא ימות אמר להם כל שכן שהוא עושה תשובה ויאמר שמא למחר אני מת ונמצא כל ימי הם בתשובה הוי למנות ימינו כן הודיע טובה יי עד מתי שמהנו כימות עניתנו כימים שעניתנו בככל במדי בארזים דבר אחר כימות המשיח וכמה ימות המשיח רבי אליעזר אומר אלף שנה שנאמר כיום אתמול רבי יהושע אומר אלפים שנה שנאמר כימות עניתנו שני ימים ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה רבי ברכיה אומר שש מאות שנה שנאמר כימי העץ ימי עמי וגמירי דהאי כדנא עכיד בארעא שית מאה שנין רבי יוסי אמר ששים שנה שנאמר ולפני ירח דור דורים דור ל שנח דורים מ' שנה חריס רבי עקיבא אומר מ' שנה שנאמר כימות עניתנו כארבעים שנה שעשו אבותינו במדבר שנאמר ויענך וירעינך ורבנן אמרי שלש מאות וחמשים וארבע כמנין ימות שנת הלכנה שישראל מונין בהן שנאמר שנת גאולי באה רבו אכהו אמר שכעת אלפים כימי החתן שנאמר כי יבעל כהור בתולה וכמה ימי החתן שכעת ימים שנאמר מלא שבוע זאת יראה אל עבדיך פעלך רבי ברכיה בשם רבי חיננא אמר זה אברהם ושרה והדרך על בנייהם זה יצחק ורבקה שנאמר ויצא יצחק לטוח כשדה בשערי שעקדו על גבי המזבח והעריך את העצים ואת האש ונתן רגלו עליו כדרך שאדם עושה בשערי ששוחט את הכהמה וכשהיתה רבקה באה עם אליעזר בדרך וראתה ליצחק כיון שראתה רבקה אותו דאתרה אותו הדור ונכנס כלבה והיא שאומרת לאליעזר מי האיש הלזה הדור כמו הלז הוי יראה אל עבדיך פעלך דבר אחר והדרך זה תכלת שבציצית שישראל מתכסין בו שנקראו בניס למקום ומפני מה תכלת מכל גוון רבי חזקיה אמר ואית דאמר בשם רמאי תכלת דומה לעשבים ועשבים לאילנות ואילנות לרקיע ורקיע לנגוה ונגוה לקשת וקשת לדמות שנה ומראה הקשת כדמות אמר רבי חזקיה אם לובשין ישראל ציצית ותכלת לא הוי עכודין שאם היו מסתכלין כאותו הציצית כאילו שכינה שרויה ביניהן שנאמר וראיתם אותו וזכרתם וכאילו עסקין בכל המצות שכל את כל מצות יי ויהי נועם יי אלהינו עלינו נפשין וכלתא עניינא מן קדחתא אמר לו נתת תורתך לנו וכבודך נתת בעליונים אתמהא אכן שנתת תורתך ראוי שתתן כבודך ויהי נועם יי אלהינו עלינו אמר לו הקדוש ברוך הוא לשעבר על ידי שנבחר בית המקדש על ידי בשר ודם לפיכך חרב וסילקתני שכינתי אבל לעתיד לבא אני אבנה אותו ומשרר שכינתי בתוכו ואינו חרב לעולם

זא יושב

בסתר עלינו זה שאמר הכותב כי האמנם ישב אלהי על הארץ כי השמים ושמי השמים לא יכלכלוך רבי הונא בשם רבי אידי פתח ותרם כראם קרני בשעה שהיה רועה דוד מצא את הרעם ישן במזמור כב המזמור הזה סכודין לומר ששלמה אמרו ולא אמרו אלא משה על בית קדש הקדשים שעתידי שלמה לעשות עשרים אמה על עשרים אמה וכתי קדש הקדשים שעשר משה עשר על עשר ואימתי אמרו בשערי שראה כל המלאכה שנאמר וירא משה את כל המלאכה ויברך אותם ומה ברכה בידכן אמר להן תשרה שכינתה על

חשב אנוש עור דכא אמר רבי אבהו גדולה תשובתה שקדמה לבריאת עולם שנאמר בטרם הרים יולדו חשב אנוש עור דכא אמר רב הונא בשם ריש לקיש אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם שנאמר ואזיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה שנאמר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול ודמתם טיגה יהיו וזו תמו שנתם רבי שמעון בן לקיש אמ' זרו מתורתך רמה נגעה בהם ורבנן אמרי זרית לשעה היתה בבקר יצין וחלף רבנן ורבי אחא בר כהנא רבנן אמרי בבקר יצין וחלף אלו ישראל למה שלערב ימולל ויבש אלו אומות העולם רבי אבא בר כהנא אמר כלו של ישראל למה שלערב ימולל ויבש לעולם הבא שתה עונותינו לנבדך ככל שעה שתה עונותינו ואם מבקש אתה לחיותינו עולמינו למאור פניך אותה שעה אנו הולכים למאור פניך

כי כל ימינו פנו בעברתך רבי יהודה אמר זו מדינה ורבנן אמרי זה נער שהוא הוגה כלינו שנינו ונגמ' ימי שנותינו בהם ורובם עמל ואין אמר רבי חיננא בר יצחק אפילו מלכותו עמל ואין שנאמר אזכיר רחב וככל כי גז חיש גזין השין ושסין יודן אמר אף על פי כן היו בו מעשים

למי למה מי תועבד הם לפני וכמה אני הפץ בתפלת הצדיקים
 שנאמר ותפלת ישרים רצונו אלו ישראל היו תפלה למשרת
 דבנן ורבי יהודה ברבי סימון אמרו ארכעו סדרו תפלה וקינטרו
 דברים לפני המקום ירמיה אמר ואתפלל לפניי ואומר אחרי
 תתי את ספר המקנה ועל יר שקינטר דברים מה כתיב למעלן
 הנה הסוללות באו העיר והבקוק סדר תפלה שנאמר תפלה
 לחבקוק הנביא מה כתיב למעלה כי אתה עמל וכעס תביש וכן
 משה סדר תפלה ואתפלל אל י ואומר י אלהים מה כתיב
 למעלה למתי יחרה אפך בעמך רבי יהודה ברבי סימון אמר
 כתוך תפלתן שם קטרוכין ירמיה אמר ואתפלל אל י ומהו
 אומר צדיק אתה י כי אריב אליך שאני היום ומהו אינו ואני
 אריב עמך וכל כך למה שאתה צדיק כי אריב אליך חבקוק
 אמר תפלה לחבקוק הנביא ומהו אומר שמעתי שמעך יראתי
 דוד סדר תפלה שנאמר תפלה לדוד מהו אומ' ממתים יודך י
 ממתים מחלד ומשה אמר ואתפלל אל י ומהו אומר אל תשחת
 עמך ונחלתך פתח בהשחת אמר לו הקדוש ברוך הוא אני
 משהית וסלחתי כדברך אמ' דוד למנצח אל תשחת הוי תפלה
 למשה איש האלהים אמר רבי חלבו שלש עשרה ספרי תורות
 כתב משה באותו היום שיצא מן העולם אחד לכל שבט ושכט
 ואחד שהיה מונח בארון שאם יבקשו ישראל לזיף מתוכה לא
 היו יכולין ואחד עשר שבטים בירך ולשבט שמעון לא בירך
 שהיה בלבו עליו על מה שעשה בששים אמר ר' יהושע וסיכנין
 בשם רבי לוי אף על פי כן טפלו עם יהודה שנאמר מחכל בני
 יהודה נהלת בני שמעון למח שמעון דומה לשור אחד שהיו
 עסקיו רעים מה עשו קטרו לו ארי על אבוכו והוא דואה אותו
 ותש' כך נמשל יהודה כארי שנאמר גור אריה יהודה לכך טפלו
 עמו אמר רבי יודן לא העמיד שופט כיצא בו אתה אומר
 ואחריו שמגר בן ענת שלא העמיד מלך כיצא בדבר אתר
 אומר חמרי מלך שלשה שנים בתרצו ואחד עשר מזמורים
 אמר משה כנגד אחד עשרה שבטים

דבר

אחר אמר רבי יהודה ברבי סימון בשם ריש לקיש
 למה נקרא שמו איש האלהים מה האיש אם
 מבקש להפך נדרי אשתו כפר ואם מבקש מקיים שנאמר אישה
 יפירונו וגו' כך כניכול משה אומר להקדוש ברוך הוא קומה י
 שוכה י דבר אחר תפלה למשה זה שאמר הכתוב ואתנפל
 לפניי וכבר אשונה רבי ברכיה ורבי חלבו כשם רבי שמואל בר
 נחמני אמר לא הניח משה זוית ברקיע שלא נתנפל עליו שנאמ'
 ואתנפל לפניי את מוצא שהרבה נביאי והרבה צדיקי נתפללו
 לפני הקב"ה ולא בא הכתוב לייחס אלא למשה בלבד ולמה
 כן לפי שהיו מעשיו משונים ככל הכריות כיצד אדם עומד
 ומתפלל טעה אחת אם שתי שעות וכשהוא צדיק הרבה יום
 אחד אבל משה רבינו ארבעים יום וארבעים לילה אמר הקב"ה
 למלאכי השרת דאיתם גבורתו שנאמר ברכו מלאכיו גבורי
 כח זה משה שהיה מגיד להן לישראל דבריו של הקב"ה שנאמר
 דבר אתר עמנו וכשמעה מה שלא היו יכולין לשמוע ששים
 רבוא ומגיד להן הוי תפלה למשה משל למה הדבר דומה
 לשלשה בני אדם שכאו ליטול פרס מאת המלך בא הראשון
 וכיבדו ואמ' לו מה אתה מבקש ואמר לו בשביל המרד שמרדתי
 אני מבקש שתתן לי נתן לו בא הב' נתן לו בא השלישי ואמר
 לו מה אתה מבקש אמר לו אדני המלך אני מבקש על עצמי
 דבר אלא מדינת פלונית שהיא חרבה והיא שלך גזר שאבדך
 אותה אמר לו המלך וזו עשרה חיי לך כך בא דוד להתפלל
 אמר לו הקב"ה מה אתה מבקש אמר לפניו שתשמע תפילתי
 שנאמר שמעה י צדק בא חבקוק ואמר לו מה אתה מבקש
 אמר לפניו מה שאמרת לפניך בשגרה שראה חנניא וחבריו
 בשלכין לכבשן האש שנמלטין וראה רבי חנניא בן תרדיון
 וחבריו נשרפין כיון שראה כן קרא תגר ואמר רבון כל העולם
 אלו צדיקים ואלו צדיקים אלו טהורים ואלו קדושים מפני מה
 אלו ניצולין ואלו נשרפין על כן תפוג תורה ולא יצא לנצח
 משפט כי רשע מכתיר את הצדיק על כן יצא משפט מעוקל
 ועל כן תפוג תורה אלא נבוכד נצר ערל וטמא ודניאל קדוש
 וטהור והוא מלביש לדניאל ארגונא אחשורוש ערל וטמא
 ומרדכי קדוש וטהור והוא ממליך את מרדכי פרעה ערל וטמא
 ויוסף קדוש וטהור והוא ממליך את יוסף כי רשע מכתיר את
 הצדיק על כן יצא משפט מעוקל אותה טעה בגלה עליו הקדוש
 ברוך הוא ואמר אחרי אתה קורא תגר לא כך כתיב אל אמונה
 ואין עול אותה טעה התחיל אומ' בשגרה אמרתי תפלה לחבקוק
 הנביא על שנינות בא משה ואמר לו מה אתה מבקש אמר לו
 סלח

למי למה מי תועבד הם לפני וכמה אני הפץ בתפלת הצדיקים
 שנאמר ותפלת ישרים רצונו אלו ישראל היו תפלה למשרת
 דבנן ורבי יהודה ברבי סימון אמרו ארכעו סדרו תפלה וקינטרו
 דברים לפני המקום ירמיה אמר ואתפלל לפניי ואומר אחרי
 תתי את ספר המקנה ועל יר שקינטר דברים מה כתיב למעלן
 הנה הסוללות באו העיר והבקוק סדר תפלה שנאמר תפלה
 לחבקוק הנביא מה כתיב למעלה כי אתה עמל וכעס תביש וכן
 משה סדר תפלה ואתפלל אל י ואומר י אלהים מה כתיב
 למעלה למתי יחרה אפך בעמך רבי יהודה ברבי סימון אמר
 כתוך תפלתן שם קטרוכין ירמיה אמר ואתפלל אל י ומהו
 אומר צדיק אתה י כי אריב אליך שאני היום ומהו אינו ואני
 אריב עמך וכל כך למה שאתה צדיק כי אריב אליך חבקוק
 אמר תפלה לחבקוק הנביא ומהו אומר שמעתי שמעך יראתי
 דוד סדר תפלה שנאמר תפלה לדוד מהו אומ' ממתים יודך י
 ממתים מחלד ומשה אמר ואתפלל אל י ומהו אומר אל תשחת
 עמך ונחלתך פתח בהשחת אמר לו הקדוש ברוך הוא אני
 משהית וסלחתי כדברך אמ' דוד למנצח אל תשחת הוי תפלה
 למשה איש האלהים אמר רבי חלבו שלש עשרה ספרי תורות
 כתב משה באותו היום שיצא מן העולם אחד לכל שבט ושכט
 ואחד שהיה מונח בארון שאם יבקשו ישראל לזיף מתוכה לא
 היו יכולין ואחד עשר שבטים בירך ולשבט שמעון לא בירך
 שהיה בלבו עליו על מה שעשה בששים אמר ר' יהושע וסיכנין
 בשם רבי לוי אף על פי כן טפלו עם יהודה שנאמר מחכל בני
 יהודה נהלת בני שמעון למח שמעון דומה לשור אחד שהיו
 עסקיו רעים מה עשו קטרו לו ארי על אבוכו והוא דואה אותו
 ותש' כך נמשל יהודה כארי שנאמר גור אריה יהודה לכך טפלו
 עמו אמר רבי יודן לא העמיד שופט כיצא בו אתה אומר
 ואחריו שמגר בן ענת שלא העמיד מלך כיצא בדבר אתר
 אומר חמרי מלך שלשה שנים בתרצו ואחד עשר מזמורים
 אמר משה כנגד אחד עשרה שבטים

תפלה

למשה איש האלהים בטרם הרים יולדו ותחולל
 תשב אנוש עד דכא כנגד ראובן יהי ראובן
 יושב בכתר עליון כנגד שבטו של לוי שהיה יושב בצל העזרות
 מזמור שיר ליום השבת כנגד שבטו של יהודה שנאמר הפעם
 אודה את יי מלך נאות לבש כנגד שבטו של בנימין שהוא
 יושב בצל של הקדוש ברוך הוא אל נקמות יי כנגד שבטו של
 גד שאליו זכור לטוב עומד ממנו שהוא משחיתו של עולם
 לכן נרננה ליי כנגד שבטו של יששכר שהוא עוסק ברבנה של
 תורה אמ' רבי יהושע בן לוי עד כאן שמעתי מכאן ואילך אתה
 מחשב לעצמך אמר רבי אלעזר בשם רבי יוס' בן זמרא כל
 הנביאים היו מתנבאין ולא היו יודעין מה היו מתנבאין אלא
 משה וישעיה בלבד משה אמר יערוף כמטר לקחי וישעיה
 אמר הנה אנכי ויהוילדים אשר נתן ליי אמר רבי יהושע הכהן
 אף אליהו היה מתנבא ה'א היה יודע שנאמר ודעת שפתי ברור
 מללו אמר ר' אלעזר בשם רבי יוס' אף שמואל רבן של נביאי
 היה מתנבא ולא היה יודע שנאמ' וישלח יי את ירובעל ואת בן
 זאת יפתח ואת שמואל שלא היה יודע מה היה מתנבא אמר
 רבי לוי בשם רבי חנניא אחד עשר מזמור שאמר משה בטכסום
 של נבואה אמרן ולמה לא נכתבו בתורה אלו דברי תורה ואלו
 דברי נבואה ואין מפיסקין בין דברי תורה לדברי נבואה
תפלה למשה איש האלהים אם איש למה אלהים ואם
 אלהים למה איש אלא בשערי שהיה עומד לפני
 פרעה נקרא אלהים שנאמר ראה נתתיך אלהים לפרעה כשענה

סודתו כהררי קדש יסודתו של עולם בזכות שני הרים
 של קדושה הר סיני והר המוריה / אמר רבי פנחס בשם רבי
 ראובן עתיד הקדוש ברוך הוא להביא לסיני ולתבור ולכרמל
 וליתן ירושלים בראשן שנא' נכון יהיה הר בית יי בראש ההרים /
 אמר רבי חנינא ולא עוד אלא שעתיד להיות מזמור והן עונין
 אחריו שירין וזימרון שנאמר וכנגיהו שר הלויים במשא / אותם
 יי שערי ציון בכל מדינה ומדינה יש למלך פלטין ואני מחבב
 שערי כנסיות ובתי מדרשות ולמי אני מחבב מן הכל לציון
 שהוא פלטין שלי / נכבדות מדובר כך / זה חזקיה שנאמר אשר
 עשה את הכריכר ואת התעלה ויבא את המים הוא חזקיה
 שסיתם מי גיחון ואומר ויבא את המים העזרה שהוא סודרן לפי
 שאינו מדבר אלא בדברי תורה שנמשלו למים שנאמר הוי כל
 צמא לכו למים / מה היה חזקיה עושה חמי סדרן סב מיתני לירח
 חמי תנאי טב מיתני ליה הוי נכבדות מדובר כך / רבי חנינא בר
 אידי אמר למה אומרים ישראל את השם במקדש בפירוש
 ובמדינה בכנויו ליראה את השם הנכבד שנאמר נכבדות
 מדובר כך / ואן איתמר בקרייתיה שנאמר עיר האלהים סלה /
אזכיר רחב ונכל אמר רבי יוסי בר סימון עתידין אומות
 העולם להביא דורונות למלך המשיח שנאמר
 תשרוי מראש אמנה / אמר רבי סימון למה נקרא דורון תשורח
 דכרנש בסתכל בה ומזמר כענין שנאמר לא תשורני עין רואי
 וכיון שהן כאין אצל מלך המשיח הוא אומר להם יש ביניכם
 ישראל הביאו אותם לי שנאמר הבו לי משפחות עמים / עמים
 הביאו לו משפחותיהן של ישראל / אמר רבי אחא ואומר להם
 הביאו אותם דרך כבוד ולא דרך בזיון / הבו לי כבוד שמו
 אותן שיכבדו אותו בעולם הזה ונתנו כבוד לשמו / אמר רבי
 ברכיה בשם רבי יהודה בעת ההיא יוכל שי גי משריא כס שהם
 מביאין אותן דורונות למלך המשיח שנאמר והביאו את כל
 אחיכם מכל הגוים מנחה ליי / אמר רבי ברכיה חוקנים שבוין
 אינן יכולין להשען מה הם עושים מביאין אותן ושוענין אותן
 בידיהן מהו נכבדות שהן מביאין אותן בכבוד ואומרי זה כהן
 זה לוי זה ישראל כגון אם נמכרו לעבדים ונשתכחו ונעשו גוים
 על ידי האונסים אני מקבלם הוי וגם מהם אקח אמר יי / והיכן
 אמר הנכבדות ליי אלהינו /

הזכור בכתו עמים מאותן העמים שהם מביאין את
 ישראל שהוא כותב אותן עם ישראל זה יולד
 שם כאילו נולדים באותה שעה הוי זה יולד שם סלה / ושירים
 כחוללים כל מעיני כך / אמר רבי יהודה ברבי סימון בשם רבי
 מאיר כשם שהבאר נובע מים חדים בכל שעה כך ישראל אומ'
 שירה חדשה בכל שעה / הרא הוא דכתיב ושירים כחוללים כל
 מעיני כך / רבנן אמרי כשם שאומרים האנשים שירה כך אומרי'
 הנשים שירה שנאמר כל מעיני כך / ואומר גן בעול אחותי כלח
 גן בעול מעין התום /

פח שיר מזמור לכני קרח על מחלת לענות
 מהו מחלת / אמר רבי ברכיה אמר
 הקדוש ברוך הוא לדוד קלם אותי
 היאך אתרו מבקש ואני מוחל לך בקילוסך שאין אדם יכול
 למצוא אחר מכמה מיני שבחין של הקבה וכן הוא אומ' היסופר
 לו כי אדבר אם אמר איש כי יבולע ולמי נתן רשות לדוד שנא'
 למנצח על מחלת שמהל לו הקבה לענות / זכור יי לדוד את כל
 ענותו / אמרה כנסת ישראל לפני הקדו ברוך הוא אין לי ישועה
 אלא כך ואין עיני מוחלות אלא לך / אמר לה הקבה הואיל וכך
 הוא אני מושטען שכ' ישראל נושע בילת שועת עולמי / נחשבתו

עם יורדי בור הייתי כנבר אין איל / דלית ליה פטרון / במתים
 חפשי כמו חללים שוכני קבר / רבי חלבו אמר שוכני קבר כמו
 חללים אלו דור המבול / אמר רבי אחא אמר הקבה הן קראו
 עבדה זרה בשמי אף אני קורא למי אוקיינוס והוא פורע להם
 בשמי שנאמר הקורא למי הים וישפכם על הארץ וי' שמו / דרש
 רבי אבהו אוקיינוס נבוח מכל העולם אמר לו רבי אלעזר ברבי
 מנחם ולא קרא הוא שנאמר וישפכם על פני הארץ ואני אליך
 שועתי / אמ' רבי שמואל בר נחמני המלאך הממונה על הצדקה
 הוא מקדים אותם שנאמר ובכקר תפלתו תקדמך / רבי פנחס
 אומר מלאך שהיא ממונה על התפלת ממתין עד שיתפלל
 כניסה אחרונה של ישראל ונוטל כל התפלות ועושה אותן
 עשרה ונותנה בראשו של הקדוש ברוך הוא שנ' ברכות לראש
 צדיק חי העולמים הוי בכקר תפלתו תקדמך /

פט משכיל

לאיתן האזרחי חסדי יי
 עולם אשררת לדוד ודוד
 אודיע אמונתך בני זשה כי
 אם בואת יתהלל המתהלל השכל / אמר איתן האזרחי אני
 השכלתי משכיל לאיתן אמר לו הבה השכלת כי באלה חפצתי
 כל מי שמקלסני לא יקלסני אלא באלה / וכן הוא אומר כי
 באלה חפצתי ולא כזבח / אמר לו חסד חפצתי / בחסד אני
 מקלסך לכך נאמר לך יי חסד ולא חסד אחר כלבד אלא חסדי
 הרבה / וכן ישעיה אומר חסדי יי אזכיר לדוד ודוד אודיע
 אמונתך בהם / לכך חסד ומשפט אשרת אמר להם כי אמרתי
 עולם חסד יבנה / אף שמים תכין ולא השמים כלבד אלא אף
 הכסא אינו עומד אלא בחסד שנאמר והוכן בחסד כסא / משל
 למה הדבר דומה לכסא שיש לו ארבע רגלי והיה אחר מתמוטט
 גשל צרור וסמכו כך היה הכסא של מעלה כניכול שנתמוטט
 עד שמכחו הקבה / וכמה סמכו בחסד הוי עולם חסד יבנה / וכן
 דוד אומר לעושה השמים בתבונה / ועל ידי מהם עומדים על
 חסד שנאמר כי לעולם חסדו / וכן כל המזמור ואחר בן אומר
 נתן להם לכל בשר ללמדך שקשי מוונותיו של אדם כנגד כל
 מעשה בראשית / אמר ר' אלעזר למה נמשלה הפרנסה לגאולה
 מה הגאולה פלאים אף הפרנסה פלאים מה הפרנסה בכל יום
 אף הגאולה בכל יום / אמר רבי שמואל בר נחמני הפרנסה
 גדולה מן הגאולה הוי אומר עולם חסד יבנה / משל למה העולם
 דומה וכבודו של הקדוש ב' למלך שהיו לו אוצרות מלאות כל
 טוב ואמר על מה אלו מונחין לוקח אני עבדים ומאכילין ומשקן
 והן מקלסין אותי כך היה העולם תהו ובהו עמד וברא את
 העולם וברא את האדם והשלישו בכל טוב כדי לקלסו ועלינו
 מה לעשות לקלס ולברך וכן הוא אומר כל הנשמה תהלל יה /
 ואומר ברוך יי לעולם אמן / אמר רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן
 זימרא אמן אמנה אמן שבועה אמן קבלה / אמן אמנה שנאמר
 ויאמנו וברכים / אמן שבועה שנאמר ואמרה האשה אמן / אמן
 קבלה שנאמר ויענו כל העם אמן / אמן בעולם הזה אמן לעולם
 הבא /

צ תפלה

למשר איש האלהים / זה
 שאמר הכתוב זכר רשעים
 תועבה / זה בלעם ובלק /
 אימתי בשערי שאמר לו בלעם לבלק בנה לי בזה שבועת
 מזבחות / אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע ממך אני מקבל
 קריבנות / טוב מלא כף נחה / לל הקומץ של סולת שבני
 מקריבין לפני עם התמיד טוב עלי מכל הקריבן / שאתה מקריב
 לי

אני נאמי ודוד קרא עצמו חסיד / אמר רבי אבא בשם רבי אלכסנדר **כל מי ששומע קולתו ושותק וספק בידו למחות בעשה שותף להקבה שכן הוא שומע לאומות העולם שמחרפין אותו לפניו והיה יכול לאכזר בשערה אחת ושותק אף דוד כן היה שומע קולתו ושותק לפיכך שמרה נפשי כי חסיד אני**
חנני יי כי אליך אקרא כל היום / וכי איפשר לו לאדם להתפלל כל היום לא העולם הזה שהוא יום לאומות העולם וליה לישאל הוי כי אליך אקרא כל היום / שמח נפש עבדך כי אליך יי נפשי אשא / בר קפרא אומר אם יש לו לאדם עבד אם יאמר לו אני לוקח לך בגד מיד משמחו מה אם בשר ודם אומר לו לעבדו כך משמחו אנו על אחת כמה וכמה שאנו עבדיך הוי שמח נפש עבדך

כי אתה יי טוב וסלח / אמר רבי פנחס זכהו כף מאזנים מעויין כאן עונות וכאן זכויות / מה הקבה עושה חוטף שטר אחד מרהיבות ומיד הוא משה לכף זכות שנאמר ויש אליו דסוד ורכבן אמרו מסייע לכף של עונות ומעלהו ומיד הזכויות מכריעות שנאמר מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע / אין כמוך באלהים יי מלך בשר ודם בונה את התחתונים ואחר כך בונה העליונים אבל הקבה אינו כן בנה את העליונים ואחר כך בנה את התחתונים שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ / בשר ודם אין עזרתו עושה צורה אבל הקבה צורתו עושה צורה שנאמר ישרצו המים שרץ נפש חיה ואדם בצורתו של הקבה ועושה צורה ושמים וארץ צורתו של הקדו ברוך הוא שנאמר אלה תולדות השמים והארץ הוי אין כמוך באלהים יי כל גוים אשר עשית יבואו וישתחוו לפניך יי בעק ולא כעון תבוי קדלי ויכבדו לשמך למת כי גדול אתה ועושה נפלאות / אמר רבי תנחום בשר ודם מקלסין אותו בפניו ומקלסין אפרכיו עמו למה שהם מקלסין עמו בקלוסו והם נוטלין עמו במשאו אבל הקבה אין אדם נושא עמו במשאו תדע לך שכן רבי חנינא זרבי יוחנן אמרו כשני נכדאו המלאכים במזמור למעלה הורני יי דרכך / אמר דוד לפני הקבה רבנו של עולם אם ראתי אותי יוצא מן הדרך קשטני בשבילך הוי הורני יי דרכך / אמר ר' יצחק אית דאמרי לה בשם ר' חנינא בר אבהו משל למה הדבר דומה לאדם אחד שהיו לו שתי פרות אחת חורשת ואחת שאינה חורשת מה הוא עושה נוטל העול מעלירה ונותן על שתיהן ועושה לאותה שאינה חורשת שתחרש מה דבר שאינה מכקשת לקבל עול את עושה לה לקבל העול בעל כרחו ומדריך אותה להיכן הוא מכקש כך הוא ליצר הרע אין אתה מדריכו ליצר טוב שנאמר הורני יי דרכך / אורך יי בכל לבבי ביצר טוב וביצר רע שלא יא בהם עקף / אמר רבי חייא והצלת נפשי משאול תחתיה / רבי יודן אמר דרכן של מנאפים היא נתונה בעמקה של שאול הוי כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול / אלהים זדים קמו עלי ואתה יי אל רחום וחנון / אמר רבי שמואל בר נחמני מאריך רוחו עם הרשעים וחוזר ונוכה מהם מאריך רוחו עם הצדיקים וחוזר ומשפיע להם טובה ושלוה / אמר רבי אהא בשם רבי תנחום בר חייה מאריך רוחו תהלך אבל התחיל לגנות נוכה וכשמאריך רוחו הוא מרחיק את האף שנאם באים מארץ מרחק יי וכלי זעמו / משל למלך שהיה לו לגונות רעים וכל מדינה שמורדת בו שולח אותן והולכין ומחריבין אותה / מה עשה אותו המלך מרחיק אותן ממדינתו שלא יחבלו המדינה / אמר רבי ברכיה בשם רבי לוי מלאך שהוא ממונה על האף רחוק הוא שנאמר באים מארץ מרחק אמר הקדוש ברוך הוא שאם אכעס על בני עדי שיבא האף לכלותן באין

כנופים ואני מקבלן ותודה ככיוול תוהא ארך אפים
פנה אלי וחנני / אמר דוד רבנו של עולם תפנה מכל עסקיך ופנה אלי וחנני / עשה עמי אות לטובה באחיתופל / כי אתה עזרתני בחושי הארכי / ונחמתני בנתן הנביא שאמר גם יי העבד חטאתך /
דבר אחר עשה עמי אות לטובה / ביעקב נאמר הפסוק הזה עשה עמי בעשו ואלופי / כי אתה יי עזרתני / ברחל ונחמתני כלכן / דבר אחר מדבר בישראל בשעה שהיתה לשון של זחורית נתלה על פתח החיכל מתלכן היו יודעים שנשמעה תפלתם שהיו אומות העולם אומרי אינו נמחל להם / דבר אחר עזרתני בראש השנה ונחמתני ביום הכפורים שנאם כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם /

פו לבני

קרא מזמור שיר יסודתו בהררי קדש יאוב יי שערי ציון אמר הכהן אהוב אני שערי המצויינות בהלכה מכל בתי כנסיות / דבר אחר זה שאמר הכתוב עניה כוערה לא נוחמה / אמר רבי יצחק עניה ממעטים / סוערה מטולטלת שטלטלתי אותם בעולם הזה כענין שנאמר ויהי סעד גדול בים / לא נוחמה / אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בעולם הזה אני מייסר אותך ויסדתיך בספירים / מרביץ בכוף / אבני כהלא מעשה באדם אחד שלקח אכז של ספירינן על מנת לבדוקה ונראה על הסדן והיה מכה בפטיש על הסדן נחלק הפטיש ונשבר הסדן וכספירינן לא נשבר / ושמתי כדכר שמשותף / אמר רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא פליגי בה תרי מלאכי ברקיעא מיכאל ונבריאלי אמר לה תרי אמוראי כמערכא יהודה וחזקיה בני רבי חייא חד אמר שוהם וחד אמר ישפה אמר הכהן ליהויה כדן וכדן הוי ושמתי כדכר שמשותף ושעריך לאבני אקדה / אמר רבי יהודה בשם ר' שמואל שער הגדול של ירושלם שתי מזוזות ושתי שפשי' על אבן אחת / רבי יוחנן הוה קא דריש ושעריך לאבני אקדה עתיד הקדוש ברוך הוא להביא אבנים גדולות טובות ומרגליות חקוקות עשר כרום עשרים ומעמירן בשערי ירושלם לגלג עלין אותו תלמיד ואמר השתא בביעתא דצוצילתא לא משכחינן כולי האי משכחינן לימים הפליגה ספינתו לים ראה מלאכי השרת מנסרים אבנים טובות וחוקקים אותם עשר כרום עשרים אמר להן הללו למי אמרו לו עתיד הקדוש ב' להעמירן בשערי ירושלם כי אתה חיייה דהוה קא דריש אמר לו רבי דרוש כי לך נאה לירושלם כדרך שאמרת כך ראיתו אמר לו ריקה אילמלא לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה נותן עיניו בונקשה גל של עצמות / אמר רבי פנחס זכהו כד חמא מעשרה היה בחסיד אחד דוחו כטייל והיה תמיה על הדבר הזה איפשר שער גדול שתי מזוזות ופשפשי' על אבן אחת והוא ראה אבן אחת עולה מן הים עשר כרום עשרים הוי ושעריך לאבני אקדה וכל גבולך לאבני חפץ / אמר רבי בנימין בר לוי לפי שבקולם הזה הם מתחמין שדותיהן בחצונות אבל לעתיד לבא כל גבולך לאבני חפץ של אבנים גדולות טובות ומרגליות טובות אמר רבי יודן לעתיד לבא אדם יש לו שנים ושלושה זוחבים חוב על חבירו והוא אומר לו בלך אצל מלך המשיח והם חולכים אצלו והוא אומר לו מה אני חייב לך שנים ושלושה זוחבים אויל מכאן שהכסף והזהב לפני מלך המשיח הוא כעפר שנאמר השם גבולך שלום אמרו לו בני קרח אימתי תעביר כדן אני אומר לך שירין וזמירין הוי לבני קרח שיר מזמור יסודתו בהררי קדש / דבר אחר יסודתו

הו יודעין כי עמכם אני וישב שב' אלהים נצב בעדת אל ובאמר
אני יי אהב משפט ואם הטיחם אותי אני אטה אתכם שנאמר
וקרבתי אליכם למשפט הוי בקרב אלהים ישפוט /

עד

מתי תשפטו עול / ואתם נושאים פנים לרשעים
שנאמר פני רשעים תשאו סלה / רצוני לעשות
משפט / שפטו דל ויתום והצדיקו עליו את הדין לא בשביל
שהוא עני תגזלו משל עשיר ולמה לוי הארץ ומלואה / שלי
הוא העולם ואני אמרתי להעשירו ואתם נוטלין את שלי / לא
ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו אין יודעין לדון את הדין ועל כך
העולם מתמוטט שנאמר ימוטו כל מוסדי ארץ /

אני

אמרתי אלהים אתם מצוה אחת צויתו לאדם ולא
עמד בה וגרשתיו מיד שנאמר ויגרש את האדם /
אכן כאדם תמותון וכאחד זשורים תפולו / אלו שרים של מעלה
שנאמר יפקוד יי על צבא המרום במרום / קומה אלהים שפט
הארץ כי אתה תנחל / העבר את אלו ותהא אתה מולך במשפט
ושופט עליהם שנאמר יי לעולם ישב כונן למשפט כסאו /

פג שיר

מזמור לאסף אלהים אל דומי לך /
זהו שאמר הכתוב שומר מצוה לא
ידע דבר רע / באשר דבר מלך

שלטון / הצדיקים אומרים להקכה מה תעשה אומ' לו קום והוא
קם שנאמר קומה יי שוב והוא שב שנאמר שובה יי / אומרים לו
אל תישן והוא מתעורר שנאמר עורה למה תישן והוא מתעורר
שנאמר וקץ כישן יי / אומר לו אל דמי / והוא שומע שנאמר
מקי דבר עבדו ועצת מלאכיו יקים וכן ישעיה אומ' על חובותיך
ירושלם הפקדתי שומרים אל תתני דומי לך עד יכונן וישים הוי
אלהים אל דמי לך אתה דומס ואנו קוממים שנאמר ישובו לארץ
ידמו / החרשתנו יי ילחם לכם וגו' / לכך אל תחרש / אל תחרש
ואל תשקוט אל עד שאתה רואה בעלבון בניך / וכן הוא אומר
כי הנה אויביך יהמון הוי עמים רבים כהמון ים יהמין /

על

עמד עירימו סוד / באין על עמד כשביל שאנו
מקימין את התורה שנאמר סוד יי ליריאו /
יתיעצו על צפוניך נוטלין עצה על מזבחד לעקרו החר על ירך
המזבח צפונה שלא בקריב קרבנות לפניך /

אמרו

לכו ונכחידם מגוי כל זמן שישאל קיימין הוא
נקרא אלהי ישראל ואם נעקר ישראל אלהי מי
נקרא / כי נועצו לב יחדיו כל מה שהם עושים ומרגישים עלינו
בשבילך שנאמר על יי ועל בשיחתי /

פד למנצח

על הגיתית לבני קרח / זהו
שאמר הכתוב ואכוס עמים
באפימה עלינו לומר חסדי

יי אזכיר וכל מי שהוא רואה את הגת הזו הוא נותן בצהון /
ישעיה ראה אותו ואמר חסדי יי אזכיר / ראה אותו דוד ואמר
עליה מזמור על הגתית / ראה אותו אסף ואמ' עליה על הגתית
לאסף / ראו אותה בני קרח אמרו על הגתית לבני קרח /

מה

ידידות משכנותיך מה ידידות בהן שבשבילן אתה
עושה את הגת הזו שכל מי שפושט ידו בבית
המקדש עתיד ליחבו בתוך הגת וכן הוא אומר קול שאון מעיר
ממה שעשו בעירך / קול שאון מהיכל / ממה שעשו בהיכלך הוי
מה ידידות משכנותיך / בית המקדש נקרא ידיו ומי שבכאו
נקרא ידיו שנאמר ויקרא שמו ידידיה ומי שבכנה בחלקו נקרא
ידיד וכן הוא אומר לבנימין אמר ידידי יי ישכון לבטח עלינו /
וכן דוד אמר למען יחלצון ידידיך /

בכספה וגם כלתה נפשי ולא משל עכשיו אלא משויו
ישראל בים נתאו לבית המקדש שנאמר בחית

בחסדך עם זו גאלת תביאמו ותטעמו אמרו ישראל עד מתי יהו
שונאין אותנו ואומרי' כצפור נודדת מקנה וכו' ואין איש אלא
הקכה שנאמר יי איש מלחמה / ואומר שאין הקכה חוזר לביתו
שנאמר כן איש נודד במקומו / וכן הוא אומר נודו הרכס צפורי
ולא אמר כינה אלא כצפור / היונה הזו נוטלין גזליה והיא
חוזרת למקומה שנאמר כינה פותה אין לב / אבל הצפור הזו
אינו כן אלא ילדה במקומה ונוטלין את גזליה אינה חוזרת
למקומה וכך משלו הרשעים הקכה ישראל אמר להם גם צפור
מצאה בית ודרור קן לה /

אשרי

יושבי ביתיך עוד יהלודך סלה אשרי אדם עויל לנ
כך / יכול לכל / תלמוד לומר מסולת כלבכם /

עוכרי בעמק הכנא מעין ישיתוהו עמק הכנא זה הגנים / אמר
רבי אלעזר דרוא קטלא להן מעין וישיתוהו שהרמעות שלהן
נמשכות כמעין / גם ברכות יעשה מורה / אר יוחנן מלמד
שקילוסו של הקכה עולה מגיהנום יתר מן עדן שכל מי שדואח
את עצמו למעלה מחכירו מקלם להקכה ואומר אשראי שאני
למעלה מזה וכן כל אחד ואחד מקלם להקכה שהוא למעלה
מחכירו שנאמר גם ברכות יעשה מורה / אמר רבי יוחנן מה הן
אומרים יפה למדת ויפה הורית ולא שמעינן /

ולכו

מחיל אל חיל / אמר רבי יונה בשם רבי לוי אין
נחת רוח לחברים לעתיד לכא עד היכן אמר רבי
פנחס עד יראה אלהים כציון / יי אלהים שמעה תפלת / אמר ר'
לוי אגיסטרון זה נתן משה ליהודה שנאמר שמע יי קול יהודה
לפיכך אמר יי אלהים שמעה תפלת / וכן הוא אומר הטח יי
אזנך ענני כי עני ואבינן אני /

פה למנצח

לבני קרח מזמור / רצית יי
ארצך / זהו שאמר הכתוב
ארץ אשר יי אלהיך דורש

אותה הקדוש ברוך הוא חופך ומהפך ומסתכל ונותן עיניו בה
עד שתדעה מעשיה להקכה והמצות שנצטוו ישראל עליהן אם
הוציאו את המעשרות ועשו את השמטים וכל המצות שנצטוו
בהן אותה טעם היא מרצה מעשיה להקכה וכן הוא אומר אז
תרצה הארץ את שכתותיה לכך יי נשאת עון עמך כסית כל
חטאתם סלה / הרי החיים / מנין אף המתים שנאמר וכפר
ארמתו עמו מי מכפר על ארמתו עמו / אשריהם יושבי ארץ
ישראל שאין להם לא חטא ולא עון ולא כחיים ולא במתים וכן
הוא אומר נשאת עון עמך / בי אל כמוך נושא עון ועובר על
פשע / אספת כל עברתך וכן יחזקאל אומר והנחתי חמתי / וכן
הושע אומר ארפא משוכתם אמרו בני קרח עד מתי אתה אומר
שוכו בנים שוכבים והן אומרי' לך שוב אתה תהלה שנאמר שוכו
יי עד מתי והנחם ואתה אומר לא כי אלא ישראל תהלה לא
אתה תשוב לעצמך ולא אנו נשוב לעצמנו אלא שניהם כאחת
שנאמר שוכו אלהי ישענו מה אתה אומר הלעולם תאנף בנ
אם אנו עושים תשובה אין את מקבלנו אלא אתה תשוב תחיינ
כשם שאמר יחזקאל הנני פותח את קברותיכם ונתתי דוה
בכם וחיייתם /

הפלה

לדוד הטח אזכר / אמר רבי לוי אגיסטרון זה נתן
משה ליהודה בשערי שבקש ליפטר מן העולם
שנאמר וזאת ליהודה ויאמר לפיכך הטח אלי אזנך וענני /
שמרה נפשי כי חסיד אני / הקבץ נקרא חסיד שנאמר חסיד
אני

כנסת ישראל רכון העולם בזכות שלש דמעות שהוריד אותו
רשע השלטת אותו בכל העולם ונתת לו שלוחה בעולם הזה
ולכשתבוא לראות עלבון בניך שעיניהם זולגות ככל יום כענין
שכ היתה לי דמעותי לחם על אהת כמה וכמה

גפן

מסערים תסיע מה הנפץ הזה בוצרין אותה והיא
שותקת דורכין אותה והיא שותקת ובסוף הין
שלה ומשתה לאדם ומפלת אותו כך ישראל לאומות העולם
ומה הנפץ הזה משליכן גולגולות וארכנוניות וסוף משהיין
עולה על ראשו הוא לוקה על ראשו כך ישראל שכ קדש ישראל
לי ראשית תבואתו למה פרצת גדריה כשם שהכרם הזה
שנפרץ הכל עולין בו וכוונתו אותה כך ישראל ככל מדי וין אדום
בא שלטון בוזו כא שר הצבא בוזו שגא וארזה כל עובדי דרך
יכרסמנה חויר מיער זר המלך זיו שדי ירענה זה
איסרטיקולין דבר אחר יכרסמנה חויר מיער

העין תלויה אם זכית מי יאור מרה דנים שביאור אין עין הרע
שולטת בהן שנאמר וידנו לרוכ ואם לאו מיער מן הידות
דחורשא כיוצא בדבר אתה אומר משא מדברי אם ים למה
מדבר ואם מדבר למה ים אלא אם זכית הרי הם כחיות הים
שהן עולות ליבשה מיד מתות ואם לאו הרי הן כחיות הים
הוי מדברי ים דבר אחר מדברי ים אלוהמלכיות שנמשלו כחיות
הים והר ארבע חיון רברכן סלקן מן ימא רבי פינחס ורבי
חלקיה בשם רבי סימון אמר לא פירש נביא בשביל מלכות
דביעית אלא משה ואסף משה אמר את החויר כי מפריס פרוח
הוא מרה החויר פורס טלפין כלומר ראו שאני טהור כך עשו
הרשע גונב וגזול וחומס ומראה כאילו הם דינים של אמת

אסף אמר יכרסמנה חויר מיער רבי פינחס ורבי חלקיה בשם
רבי סימון אמר מעשה היה בשלטון אחר שרן כיום אחר כשפיין
זבואפיין ורועהיין ואמר לסנקלוס שלו שלשתן עשיתי בלילח
אחת הוי יכרסמנה חויר מיער

וה

אלהים הכט משמים וראה ופקוד נפן זאת וכנח
אשר נטערה ימינך רב נחמן בשם רבי יעקב
דקסרין אמר אותו שאמר לאברהם טוב אשוב אליך יודך על
איש שאמר הכט נא השמימה וראה ופקוד ויפקד את טרה
שרופה באש כסוחה רבי שילה ורבנן חד אמר שרופה כסוחה
ואחרת אמר אינו אומר עקורה אלא כסוחה וכל דבר שנכסח
בחליף וכנח אשר נטעה ימינך תהי יודך על איש ימינך תהי
יודך מננת על איש ימינך ר' יצחק אמר תהי יודך מצויה להפרע
מעשו חרשע אותה שבועה שנטבעת לו כימינך שנאמר משמני
הארץ יהיה מושכך על כן אמצת לך ולא נסוג ממך שנאמר לא
ישוש י את עמו יי אלהים צבאות השיבנו אמר רבי יוחנן אנו
אין לנו אלא הארת פניך הושיענו ונושע

פ א למנצה

על הגתית הרבינו לאלהים
עוזנו זשה לא הכיש און
ביעקב מה ראה בלעם
להזכיר ליעקב ולא לאברהם ולא ליעקב ראה שיעצ פסולת
לאברהם ישמעאל וכל בני קטורה וראה שיעצ מיעחק עשו
ואלפון אבל יעקב כולו בקרושה שנאם כל אלה שכטי ישראל
שנים עשר הוד כולך יפה רעיתי ומום אין כך לפיכך לא הזכיר
אלא יעקב לבדו הוי לא הכיש און ביעקב אמר אסף הואיל וכל
האבות יש בהן פסולת ויעקב אין בו פסולת אינו מזכיר אלא
יעקב לבדו הריעו לאלהי יעקב דבר אחר למה הזכיר יעקב
בכל האבות שבו רבותינו במדה שאדם מורד ברה מודרין לו

שנאמר כסאסאה בשלה תריבנה אין לי אלא סאח תרקב וחצי
תרקב מנין שנאמר כל סאון סואין ברעש אין לי אלא דבר
שכמדה שכמנין מנין שאפילו פרושות כצטרפות לחשבון גדול
תלמוד לומר אחת לאחת למצוא חשבון

משל

למלך שדיו לו אהובין ובקש לעשות פלטיין אחד
קרא לאהוביו הביא הראשון ואמר לו ראה
המקום הזה שאני רוצה לבנות פלטיין אמר לו אהובי זכור אני
שהיה פה הר תהלתי הניח אותו וביא אצלו השני ואמר לו
מבקש אני לבנות לי פלטיין אחד במקום הזה אמר לו זכורני
שהיה פה תהלת שדה הניחו גם הוא ובא אצל השלישי ואמר
לו אני רוצה לבנות פלטיין במקום הזה אמר לו זכור אני שהיה
פלטיין תהלה אמר לו חייך על שמך אני קורא אותו כך אברהם
יצחק ויעקב היו אהוביו של הקכה אברהם קראו הר שנאם בחר
יי ראה יצחק קראו שדה שנאמר ראה דיה בני כריח שדה
ועקב קרא אותו פלטיין שנאמר אין זה כי אם בית אלהים אמר
לו הקכה חייך אתה קראת אותו בית עד שלא נבנה על שמך
אני קורא אותו שנאמר לכו ונעלה אל הר יי אל בית אלהי יעקב
ועוד אסף קישט את דבריו ולא הזכיר בתרועה אלא ליעקב שכ
הריעו לאלהי יעקב וכן ירמיה אומר כה אמר יי הגני שב שבות
אהלי יעקב

שאו

זמרה ותנו תוף רבי חייא בר אבא אמר הוא נבל
זכנור רבי שמעון אמר נבל לעצמו כבוד לעצמו
בימינ ויתירות בין זה לזה אמר רב הונא בשם רבי אסי על יוד
עור שאינו עובד ועל ידי בימינ ויתירות ולמה נקרא שמו נבל
שהוא מנבל כל מיני זמר אמר רבי יהודה ברבי אלעאי בעולם
הזה על ידי בימינ ויתדות וכמה בימינ ביתדות שכעה שנאמר
שבע ביום הללתיך ולמות המשיח שמוכה שנאמר למנצה על
השמינית ולעתיד לבא עשר שכ עלי עשור ועלי נבל

חקעו

בחדש שופר זשה אשרי העם יודעי תרועה באור
פניך יהלכון יודעי תרועה זה דוד המלך שהיו
חוכין בתרועה וכוסעין בתרועה שכ אם באחת יתקעו באור פניך
יהלכון שנאמר וי הולך לפניהם יומם דבר אחר אשרי העם
אלו הזקנים שמעברין את השנה וקובעין את החדשים באור
פניך רבי אבהו אמר זה הקכה שמסכים עמהם אמר רבי יוסי
בן יעקב בשם רבי אחא נפתלי אילה שלוחה הגותן אמרי שפר
אלו דברי תורה שניתנו על יודי שופר שנאמר את קול השופר
לכך תקעו בחדש שופר אמר רבי יאשיה והלא אומות העולם
יש להם ספק ידיים לא ישרא הם יודעים לרצות להקכה בשופר
אחר אשרי העם לא ישר שיוודעין לרצות להקכה
בראש השנה באור פניך יהלכון זה יום הכפורים
שהקכה מוחל להם ומאיר להם תקעו בחדש שופר באי זה
חדש בכסא שהחדש מתכסר בו ואי זה הוא זה ראש השנה
תקעו בחדש שופר רבנן אמרי חדשו מעשיכם ושפרו מעשיכם
דאני בכסר על עונותיכם שנאמר נשאת עון עמך כסית כל
חשאתם אמר רבי ברכיה בשם רבי אבא שפרו מעשיכם וחדשו
מעשיכם ומה שופר זה תוקע מזה ומצויא מזה כך כל קטיגורין
שבעולם מקטרנין לפני אני שומע מזה ומצויא מזה הוי תקעו
בחדש שופר

פ ב מזמור

לאסף אלהים נצב בעדות אל
זהו שאמר רבותוב לא תכירו
פנים במשפט וכן יהושפט
אומר כי לא לאדם תשפוטו כי ליי ועמכם כדבר המשפט זה
הקכה שלא יאמרו היינין לעצמנו אנו יושבין אמר להן הקכה

לרדוף ולא לראות מלחמה לא בשעה שאני ישן על משתי אתה
בלחם בעדינו אמר הקב"ה אני עושה כן אתה ישן על משתך ואני
עושה מלחמה כשבידך שב ויהי בליילה ההוא ויך יי' במחנה
אשור והלכו מעליהן ומכל אלו האוכלוסין מאה ושמוני וחמשה
אלף וכולן רוכסין ואפרכים חוץ מן אכלוסיהן אמרו רבותינו
לא נשתייר מהם אלא אלו שב והירח מוטות כנפיו מלא רוחב
ארצן עמנו אל והמוטה של תרנגול אחד מעשרים ככנפיו וכל
אותן מתו וכמה נשתייר מהן רב אמר עשרה שנ' נער יכתכם
וכמה נער כותב יהוי עשרה נשתיירו מהן רבי אליעזר אומר
ששה נשתיירו מהן ומה נער כותבו רבי יהודה אומר חמשה שנ'
ונשאר בו עוללות כנוקף זית שנים שלשה גרגרים בראש אמר
הוי חמשה נשתיירו מהן רבי תנחום בר חייה אמר תשעה שנ'
ארבעה חמשה בסעפיה הוי תשעה נשתיירו מהן רבי תנחום
אומר ארבעה עשר שנים שלשתי הוי חמשה ארבעה חמשה הוי
תשעה הוי ארבעה עשר ונבוכד נצאר הירח אחד מהן כיון
שהקיעו אנשי ירושלם ביקש הקב"ה להעלות נבוכד נצר
ושיחריב את ירושלם ולהגלות את ישראל מן הארץ שנ' הנני
שולח את נבוכד נצר עבדי ואת כל עמי ירושלם

א לוי שמונה עשרה שנה היתה כת קול מכרזת לחוך
ביתו של אותו רשע עבדא בישא סק וחרוכ ביתא
דמרך דבני מרך לא שמעין ליה והיה מתירא לעלות שהייר
יודע מה הגיע לסנחריב בימי חזקיה ולא הירח מאמין שהכה
מחריב את ירושלם שנאמר לא האמינו מלכי ארץ מה עשר
עמד לו מקסם לידע אם לעלות אם לאו שנ' כי עמד מלך ככל
על אם הדרך על שני הדרכים לקסם קסם שהיח זורק את החץ
לשם אנטיכיא או לשם צור או לשם לורקיא והיה החץ נשבר
וכשהיח זורק לשם ירושלם לא היה נשבר והייר יודע שהיח
חריב בידו כיון שראה כן אסף התחיל אומר לפני הקב"ה
דבנו של עולם מי הירח מאמין שיכנסו השונאין בירושלם
ומחריבין אותה מקום שלא היתה שולט בו ודוד הרי אני רואה
שנכנסו ושמאו את מקדשך ופיגרו את בניך באו גוים כנחלתך
חוי כי לא האמינו מלכי ארץ

מזמור לאסף אלהים באו גוים כנחלתך וכי מזמור היה
לו לומר אינו אלא בכיה וכיוצא בו אתר אומר
זודד עולה כמעלה הר הזותים עולה וכוכה וכתוב מזמור זשה
שמחה לצדיק עשות משפט הצדיקים פורעין ומזמירן להקב"ה
וכן אסף אומר מזמור לאסף אלהים משל למלך שהיה לו כן
והיה קשה ולא היה שומע לאביו מה עשה המלך כיון שכעס
בכנס לחופתו של בנו והיה מחתך ומקרע ומשליך עד שנקרעו
כולם והשליך הכן משם אמר המלך לא יפה עשיתי שקרעתי
חופתו שאני יכול לעשות יותר יפה הימנה ולא הרגתיו בחמתי
שאם הרגתיו בחמתי כן אחי יורש אותי ומוטב שיירשני בני כך
אמר אסף לא יפה עשה הקב"ה שהפיג את המחוח בעצים ובאבני
ולא בכניו וכן הוא אומר כלה יי' חמתו כמה ויצת אש בציון
לכך אמ' אסף הנחת אותם ליכנס ולא כתבת בתור והור הקרב
יומת ולא הור בלבד אלא בני אהרן קדושים נכנסו להקריב
ונשרפו וכן עוזה לא נכנס אלא לכבודך להקטיר קטרת לפניך
יצא מצורע ולא עוד אלא אשר עשרה ואלו הערלים הנחתם
שיכנסו אמ' לו הקב"ה הללו ככנסו שלא ברשות לפיכך נגעתי
בהם אבל אלו ככנסו ברשות ואני צייתי אותם שיכנסו שנאמר
הנני קורא לכל משפחות הארץ אמר הקב"ה מה עשו שמו את
ירושלם לעיים אני מחדשה שנ' תחת הנחשת אביא זהב אמר
לפניו רבנו של עולם הוי את מחדש את אלו בניך שהרגו מח

תעשרו שנ' נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר
חסידיך וכי חסידים היו והלא כתיבסוסים מיונים משכים היו
איש את רעהו ויצהלו אמר אסף כיון שנעשה בהן דין חסידים
היו וכן הוא אומר והיה אסבן הכות הרשע כתלה נקרא רשע
ואחר שנקלה נקרא אחיך שנאמר ונקלה אודך לעיניך

שפכו דמם כמים כדם כהמה שנא' על הארץ תשפכנו
כמי' בשר חסידיך לחייתו ארץ להודיע שאפי'
העצמות לא היו מניחין לקבור אם הייב אדם להבירו מאח
מנה אומ' לו תן לי מעותי אמר לו אין לי מה יש לו עליו לעשות
הואיל ואין לו ממה לפרוע אבל הקב"ה אינו כן גובה מן הנפש
יצאה הנפש גיבור מן הכשר וכן הוא אומר מנפש ועוד בשר
יכלה אין לו נפש וכשר גובה מן העצמות וכן הוא אומר בעת
ההוא נאם יי' וציאו את עצמות מלך יהודר ולא עוד אלא
שמחרפים אותנו שנאמר היינו הרפה לשכוננו ולא עוד אלא
שהם אומרים אין אנו אשמים עליהם שנ' אמרו לא נאשם
וכתיב ומוכריהם יאמר ברוך יי' ואעשיר

למנצח על שושנים רועה ישראל
האזינה זשה כשושנה בין
החזוין כן רעייתי בין הבנות

אמר רבי אחא אמ' הקב"ה הרשיבו מעשיכם כשושנה הזאת אמרו
דכותינו הפרשה הזאת בימי יואל כן פתנאל בתקיימה ורבנן
אמרי למח נקרא שמו פתנאל שהיה מסלול כשערו ככתולה
רבי יהושע הכהן בר נחמיה בשם רבי צחק אמר הנביא כלום
אתה דן את האדם אלא שהוא אומר לא הטאתי שנ' הנני נשפט
אותך על אמרך לא הטאתי ויאמרו שם חסאנו לוי והוי שם
הבכור יוא וכתוב אחר אומ' שם הבכור אביה רבי יהודה בר סימון
ורבנן אמרי מה זה היה רשע אף זה היה רשע רבי יהודה אומר
משניהו כלאב ששינה את מעשיו אמר רבי אחא הוא יואל
הוא אביה

רועה ישראל האזינה מה שנת הגאולה פרנסה אף שנת
הפרנסה גאולה ומה הפרנסה ככל יום אף הגאולה
ככל יום ומה הגאולה פלאים אף הפרנסה פלאים אמר רבי
שמואל בר נחמני ואף הפרנסה גדולה מן הגאולה שהגאולה
על ידי מלאך תלויה שנ' המלאך הגול אותי מכל רע והפרנסה
ע"י עצמו שנ' רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף מה יוסף כינס
משנת השובע לשנות הרעב אף אתה כונס אותנו בחיי העולם
הזה לחיי העולם הבא מה יוכף כלכל את אחיו לפי מעשיהם
שנאמר לחם לפי הטף אף אתה כלכל אותנו לפי מעשינו אר
תנחומא בשם רבי אבין מה יוסף גמלו אותו אחיו רעות אף אנו
גמלנו אותך רעות ככיוול עברנו על מצותיך אף אתר גמול
לנו טובות הוי נוהג כצאן יוסף

לבני אפרי ובנימן ומנשה דברי ישני בעולם הגבור
שכ' עוררה את נבורתך והקשת שנאמר עריה תעור
קשתך והחרב שנאמר עורה על רועי והזרוע שנ' עורי לבשי עוז
זרוע יי' והקנאה כאיש מלחמות יעיר קנארה הוי לבני אפרים
ומנשה ולכה לישועתה לבנו אמר רבי חלקיה בשם ר' אבהו
ולכה מלא כתיב שכל הישועה שלך היא אלהים האר פניך
ונושעה אר אין לנו אלא הארת פניך האכלתם לחם דמעה
רבי אליעזר אומר שלש דמעות הוריד עשו הרשע מעינו אחת
מעינו הימין ואחת מעינו השמאל והשלישית קשורה בעינו שנ'
ותסקמו בדמעות שלישי שלש אינו אומר לא שלישי ר' כרכיח
אומר שלישי דמעה זרזיר לכך בדמעות שלישי אחד משליש
דמעה רבי אבין אמר ואית דאמרי משמיה דרבי שמלאי אמרה
כנסת

מינן אמר ליה שקול שושילתא מינאי וחכ לי עזקתא דחוקיק
 עלה שב ואחוי לך שקל מינאי שושילתא והב ליה עזקתא ובלעא
 אותבא להדא גפא בארעא וחדא גפא ברקיעא פתקיה ארבע
 באה פרסי כל היכא דהחוקא מטי הוה קאמר אני קהלת הייתי
 מלך אמרי מכדי שטיא חדא מלתא לא סריך מאי תאי דקאמר
 אתו אמרו ליה לכניהו בן יהודיע קא בעי לך מלכא אמ' להו לא
 שלחו להו למלכותא קא אתי מלכא לכניהו אמר להו אין
 ובמוקי קא אתיקא תכע נמי לבת שבע אימיה כיון דשמעו הכי
 אתניה לשלמה ותבו ליה עזקתא דחוקיק עליה שם ושושילתא
 דהוה עליה שם כדהוה עייל חייה ופרח ואפילו הכי הוה ליה
 בעיתא מיניה שב' זנה מטתו של שלמה ששים גבורים סביב לה
 רב ושמו' חד אמ' מלך והדיוט היה וחד אמ' מלך והדיוט ומלך
 ותשחיתם שנאמר ותעל הצפרדע צפרדע
 וצפרדע אחת היתה והיתה מסעת ועולה לעשות
 שליחותה הו' וצפרדע ותשחיתם מהו ותשחיתם כענין שנאמר

כ' משחתם בהם מוס' כס' יהרג כבוד גפנס' רבי הונא בשם
 ריש לקיש אמ' בפליקין יהו' יורד הכרד וקוטע כל האילנות אר'
 יוחנן מן הדא דריש בן לקיש את שמע תרין כחנבל כא חן ומל'
ויסגר לכרד בעירם' כיון שהיתה הכרד עתיד לכא אמ'
 משה לפרעה שלח העז את מקנך' אמר פרעה
 וכי עכשו אנו באים לטמוע דברים של בן עמרם' אמר ר' רעיא
 בתרייתא מה דהוה חד שרכיט כולה משתכר' ליה כיון שבא
 הכרד נעשה ככותל זה בפני צאנו הו' ויסגר לכרד בעירם ולא
 היו יכולים להליך והיה המצרי אומר אוי לולאותו האיש מהו
 עושה נוטלה ושוחטת להאכיל בניו ממנה כיון ששחטה היה
 נוטל בשדה על כתפו והיה העוף יורד וחוטפה מעל כתיפו שנא'
 ומקניהם לרשפים כענין שנאמר ובני דרשף יגביהו עוף'
ישלח כס חרון אפ' ר' יוסי הגלילי אום עשר מכות לקו
 המצריים במצרים שנאמר אצבע לאהים כמה לקו
 באצבע עשר מכות' וביים לקו חמשים מכות שנא וירא ישראל את
 חיד הגדולה היד חמש אצבעות' רבי אליעזר אומ' ארבע מכות
 שנ' אצבע לאהים היא שטרנגן היה על כל אחת ואחת הרי ארבע'
 מכות ועל היים לקו מאתיים מכות שנ' ישלח כס חרון אפ' עברה
 זועם וצרה עברה אחת זעם שתיים צרה שלש משלחת מלאכי
 דעים ארבע הרי מאתיים מכות שלקו על היים שנא וירא ישראל
 את חיד הגדולה אשר עשה יי' במצרים' ר' עקיבא אומ' במצרים
 לקו חמשים מכות על כל אחת ואחת עשר שנ' אלהי נצב בעדות
 אל שנאמר אצבע אלהים היא שטרנגן הוא וראש האצבע עשר
 הרי חמשים ועל היים לקו מאתיים וחמשים מכות שנא ישלח כס
 חרון אפ' חרון אפ' אחת עברה שתי' זעם שלש צרה ארבע'
 משלחת מלאכי דעים חמש'

יפלו בתיב לאפ' ר' הונא בשם ר' איבון אומר כל מכה
 ומכה שהיתה באה על המצריים במדה במשקל
 היא באה עליהן לא חשך במות נפשם' לא אמר ד' יהושע בן
 לוי כל מכה שהיתה באה עליהן כרד שפע עליהן והייתם לדבר
 חסגור ויך כל בכור במצרי' אמר רבי אבא בר אחא ככור לאיש
 בכור לאשה בכור לכהמה בכור לכל' ואם לא היה לוככור
 אפטרופוס שבבית שנאמר כי אין בית אשר אין שם מת' ויסע
 כצאן עמו מה הצאן הוה אין מתקינין להן איפוסיהן כך ישראל
 רצא העם ולקשו' מה הצאן הוה מתכלת את האילנות ואין
 בעליהם מעלים עליה כך ישראל' אי מה הצאן הוה גזזה וצמרה
 ושטפה של בעליה כך ישראל' אמר רבי יוחנן בשם רבי אליעזר
 בשם רבי יוסי הגלילי ואתנה צאני צאן ברעיתי' צאן לעונשין'

אדם אתם לקבל שכר' שמעון בשם ר' יוסי בן קצרתא ור' יודן
 אמרי לה בשם ר' יהושע בן לוי באי זה צאן כצאן של יתרו באי
 זר עור בעור של יתרו מרת עור וצאן של יתרו מן הישוב
 למדבר כך ישראל מה הצאן הוה נמשכת אחר בעליה כך ישראל
 נמשכין אחר משה ואהרן שנאמ' ויסע משה את ישראל מים סוף'
ויביאם אל הר קדשו זה בית המקדש ויפילם כחכל בחלה
 וישכן באהליהם' שיכנס ישראל באהליהם של
 שלשים ואחד מלך' וישוש משכן שילה' כתוב אחר אומר
 תביאמו ותטעמו וכתוב אחר אומר וישוש משכן שילה בית
 מלמטן ויריעות מלמעלן' רבי זעירא אומר קדשים היו שנאמר
 וישוש משכן שילה' ויתן לשכי עוז זה הארון'

בחוריו אכלה אש זה כבוד ואכיהו' אבא חנן אומר נדב
 ואכיהו' שקרנין היו אומרים אנו בני כהן גדול
 ודוינו מלך זקיננו נשיא אי זו אשה החוננת לנו לכך בחוריו
 אכלה אש ומפני מה על כי בתולותיו לא הוללו' כחננו כהרב
 גפלו' זה הפני ופנחס' ויקץ כישן יי' אמר רבי ברכיה בשם
 רבי אלעזר עד שלא יבא הקץ הקב' כישן עושה עצמו כביכול
 ויקץ כישן אבל כשיבא הקץ כנבור מתרונן מין יך צרו אחרי'
 אמר רבי יצחק בר מריון חרכו של הקב' שש עשרה פג' יש לה
 שנ' התאחרי הימימי השימי השמאלי' התאחרי ארבעה הימימי
 ארבעה השימי ארבעה השמאלי' ארבעה הרי שש עשרה ויבחר
 בשבט יהודה את הר ציון אשר אהב' רבי הוה יתיב ופשיט כל
 החופות של בנימין חן' אר' שמעון בר חייה והא כתיב ומאס
 באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר' אמר ליה דוא מסייעא ליה
 לאבוה מה מאיסה שנאמר ובשבט יוסף אינה לא בשבט בנימין
 אף כחירה שנאמר בשבט יהודה לא נאמר אלא בבנימין'

ויבן כמו רמים מקדשו ויבחר ברוד עבוד ויקהו
 למכלאות צאן' אר' יהושע הכהן מהו ממכלאות צאן שהיה דוד
 כולה אלו מפני אלו מוציא את הנדיים ומאכילן ראשי עשבים
 ומוציא את התיישים ומאכילן אמצען של עשבים' ומוציא את
 הוקנות ומאכילן עיקרן של עשבים' אמר הקב' הואיל ויודע
 לדעות צאן ירעה את צאני אלו ישראל שנאמ' ואתנה צאני צאן
 מרעיתי וירעם בתום לבב' אברהו בשם ר' יוחנן אומ' ישב ותשב
 שלא היה משמר נוטל עם חכרו בשדה אחוזה' אר' יודן משקלם
 דוד להקב' מכל מיני קלוסין מהו אומר בסוף תהלת יי' ידבר פי
 תהלה לקלוסו של הקב'.

עט מזמור לאסף אלהים באו גנים בנהלתך.
 זשה לא האמינו מלכי ארץ וכל
 יושבי תבל מיהיה מאמי שירושלם
 נכבשת ביד חסונאים מאחר שנעשו בה כל הנסים כימיו של
 סנהריב בג' וראה בשעה שבא גודו עמלק אל ציכלג ושרפת
 ושכה כל מה שהיה כתוכה כיון שבא דוד ומצאה שרופה התחיל
 מצטער הוא ואנשיו מהו אום' לפני הקב' הארדוף אחרי הגדוד
 הזה אמ' לו רדוף וכן עשה הלך ומצא אותן והרגן שכ' ויכס דוד
 מהנשף ועד הערב לבחורתו' אסא לא עשה כן אלא אמר אסא
 לפני הב' רבונו של עולם אין בי כח לרדוף אחרי מלך הכושי
 מה עשה הקב' ויגוף יי' את הכושי לפני אסא' עמד יהושפט
 ואמר רבונו של עולם אין בי כח לרדוף אחריהם ולעשו עמהם
 מלחמה אלא נהיה עומדים אנהנו ואתה רודף אותם וכן עשה
 חקדוש ברוך הוא שנאמר ובעת החלו כרבה ותפלה נתן ה'
 מארכים מה עשה הקב' הליכין איספקלריא המאירה ורואין
 אלו את אלו' עמד חוקיה בשעה שבא סנהריב ואמ' אין בי כח
 לרדוף

הוא יתמו ומתנחמים במדבר שכ' הנה אנכי מפתיה וחולכתיה
 המדבר אמר ר' הניבא כאיניש דאמר מאי לברי כך אמרו
 ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם אל ישלש בנו אדם אתה
 הו' דן אותנו הו' וקדוש ישראל התו' המכות היו ברשמות
 בגופן הו' אשר שם כמצרים אותותיו ומופתיו כשדה צוען
 המכות היו שפותות בתן רבי יוחנן בן קרחא כשם רבי שמעון
 בן יוחאי ורבנן תנו שכעיה ימי' היה מתרח בהם ועשרים ושלשה
 ימים המכה היתה עושה בתן ושכעה ימים בין מכה למכה שנא'
 וימלא שכעת ימים אחרי הכות י'
ויהפוך לרם יאוריהם בתהלה היו ממלאין בספלים כבוד
 ובמצא לישראל מים בספל ולמצרים דם וחזרין
 והיו ממלאין מים בספל והיו המצרי אומר לישראל נשתה אני
 ואתה כבוד ושניהם היו נותנין פיהם בספל והיה ישראל שותה
 מים והמצרי דם אר' אבין כל תמים שהיו המצריים שותין היו
 לוקחים אותן ברמים מישראל ומשם העשירו שאם היה לוקחו
 בלא דמים חיה נהפך לרם רבי יוסי אומ' מן הדא ושאלה אשה
 משכנתה
ישלח בהם ערוב ר' יהודה אומ' נשריתא רבי נחמיה אומ'
 ערוב מלמטון דובין ואריות ונמרים מלמעלן רבי
 נתן אומ' מלמעלן ערוב נדנזין ראות ועורבין ועופות מלמטון
 אריות ונמרי האבים רבי חמא ור' יוחנן שניהם אומרי' מין היה
 הוא ושמו פנתרין והביאו הקב"ה רבי יאשיה אמר העריב עליהן
 את המאורות אמ' ריש לקיש אמר הקב"ה לפרעה אתה בקשת
 לערוב זרע אברהם ואהבי אני מערבך מן העולם שנאמר
 ישלח כס ערוב ולא ערוביאי בלבד אלא וצפרדע ותשחיתם
 אמר רבי יוחנן כל מקום שהיו רוצין שם נעשו צפרדעים והיו
 רואין ועולין לתוכו והיו אומרים אנו שלוחן של מי שאמר והיה
 העולם והסיפין נבקעין מפניהם אמר רבי יהודה בשם רבי זה
 אחד מן הדברים שהשליש הקדוש כרוך הוא את הרך בקשת
 ואלו הן עכברים של פלשתים שנאמר ויך אותם בטחורים היה
 הפלשתי וישב על הספל של נחושה כיון שהיה עולה נבקע
 הספל מאליו והיה עולה ושוטט את בני מעו' וכן הצרעה כימי
 יחושע שהיו יוצאין אמריין ונכנסין עליהן ומקישות לו אחת
 לתוך עינו אחת ואחת לתוך עינו אחרת שנאמר וגם את הצרעה
 ישלח וחץ נעמן שהכה את אחאב ונכנס לתוך השריון והכהו
 שנאמר ואיש משך בקשת לפי תומו ויך את מלך ישראל והאבן
 שהשליך דוד וקבע במצחו של גלית שנאמר ותטבע האבן
 במצחו ושרשי תאנה רכין שבוקעין את הצור אמר ר' ברכיה
 בר הניבא בשם רבי יהודה שרשי חטים בוקעים בארץ חמשים
 אמה ושרשי תאנה רכין חמשים אמה אמר רבי יהודה בר חייה
 אף שני אריות מה כתיב לא מטו עד ארעית גובא עד די שלטו
 אריות בהון והשמיר שהוא כמין שעורה נתון לתוך כלי
 מלא מוכין של עופרת ואם היה כותנו אפילו על חדר או על
 הצור היה יורד ובוקע למטה וכו' הלק שלמה כל אבני מזבח
 מפני שכתוב בתן לא תניף עליהן כהול ומי הביאו הנשר
 ואמרי לה לא הביאו הנשר אלא כדכתיב עשיתי לי שר ושדות
 אלו מיני זמר ותענגות בני האדם אלו בריכות של מים שידה
 ושדות אלו מרחצאות הכא תרגימו שידר ושדותין ולמאי
 מתבעי להו אמר להו לרבנן הוסי לעבוד דבעינא למכנייא
 בית מקדשא אמרו ליה אי אית לך שמירא שכו פסל משה אבני
 אפור את יכיל למיעבד זיל אייתי שידא ושדותין וככשנהו
 אפשר דידיע ומגלו לך אזל אייתינהו אמרו ליה אנן לא
 דידיעין ליה דילמא אשפדאי מלכא דשידידיע אמר להו הויכא

איתיה אמר ליה כשור פלן וכרית ליה גובא ומלייה מיא ומכס
 ליה כטינרא וחתיס בגושפנקיה וכל יומא סליק למתיבתא
 דרקיעא ונחית גמיר למתיבתא דארעא וכיון דגמיר אתי וסייר
 לגושפנקיה ומגלו ליה ושתו והדר מכסי ליה וחתיס ליה אזל
 שדירא לכניהובין יהודיע ריש דסנהדרי והב ליה עיוקתא
 דחקיק עליה שם ושויילתא דחקיק שם וגבבא דעמרא וויקי
 דחמרא אזל כרא בירא מתתאי ושפך לחמרא וסתם ליה וסליק
 ותיב ליה באילנא כי אתא סייריה לגושפנקיה גלייא אשכחיה
 חמרא אמר כתיב לך היין הומה שכר וכתיב זנות ויין ותירוש
 יקח לב לא אישתי כד צחי טובא ולא סגו ליה אמר כתיב ויין
 ישמח לבב אנוש אישתי והוה וגבי אתא בנייהו שדא עליה
 שויילתא דחקיק עליה שם כי איתער הוה קא מפדול אמר
 ליה בנייהו שמא דמרך עלך ובקטייהו כד נקיש ואיתיה כהרית
 מטא ההוא דיקלא שדיה מטא ביתא שדייה כיטו ההוא גובא
 דארבלתא נפקא לאפיה ואיחננא ליה כפא לקומתיה איתבר
 גרמא מיניה אמר היינו דכתיב לישן רכה תשבור גרם הוא
 להחיה חרותא דהוה מסטן ליה ככי הוא ההוא סמא דהוה קא
 טעי באורחא אסקיה הוא ההוא גברא דאמר לאושכפיה עבדי
 לי מסאני לשב שבין חייד הוא ההוא קיסמא דקסיס ארפתא
 חייד כיטו להתם לא עייליה לקמיה דשלמה עד תלתא יומי
 יומא קמא אמר להו מאי טעמא לא קא בעי לי מלכא אמרו לי
 אנבייה משתייב שקל לבנתא אותבה אחכרתה אתו אמרו
 ליה לשלמה אמר להו הכי קאמר לנו הודו אשקויה לבחר
 אמר להו מאי טעמא לא קא בעי לי מלכא אמרו ליה אנבייה
 מיכלא שקל לבינתא אותבה ארעא אתו אמרוהו לשלמה
 אמר להו הכי קאמר לנו עקרו תכא מקמיה לסוף תלתא יומי
 עייליה לקמיה משח ארבע גרמדי שדייה לקמיה אמר ליה
 מכדי כי מית ההוא גברא לת ליה אלא ארבע גרמדי השתא
 ככשת ליה לכולי עלמא ולא שבעת עד דככשת ליה לדידיה
 אמר ליה לא בעינא לך מידי אלא קא בעינא למכנייה לבי
 מקדשא וקא מבעיא ליה שמירא אמר ליה לדידי לא מסר
 לי אלא לשרא דימא ולא יחיב ליה אלא לתרגולא כרא
 דמוזמן אשבועתא ומאי עביד ליה ממטי ליה לטורא דלית
 בה יישוב ומכח ליה אטינרא דטורא ופקע טורא ונפיק ביירוני
 ומעייל לתתם ושדיה לאקדווי והיינו דמתרגמינן נדר טורא
 בעו בקינא דתרגולא כרא דאית לה בני והפיה לקינייה
 בזוניתא חורתי כי אתא למיעל לא מציא אלא איתי שמירא
 אותבה עליה רמו קלא ביה שדייה ושקליה אזלה הנקה נפשיה
 אשבועתא כי אתא אמר ליה אימא לך כל אילין מלייא דתמוהא
 דעבדת באורחא מאי טעמא כי חזית ההוא סמא דהוה קא
 טעי אסקתיה אמר ליה דמכרו עליה ברקיעא דצדיק גמור
 הוא ומאן דעבד ליה ביה נפשא זכי לעלמא דאתי ומאי
 טעמא כי חזית ההוא רוא אסקתיה אמר ליה דרשע גמור
 הוא ואמינא אשבקיה דליכול עלמיה מאי טעמא כי
 חזית להווא חרותא בכת אמר ליה דמית גברא כנו תלתי
 יומין ובעיא למינטרא ליגס תליסר שנין ומאי טעמא כי
 חזית להווא גברא דקאמר לאושכפיה עבדי לי מסאני לשב
 שבין חייכת אמר ליה ההוא גברא לית ליה שכ יקיב בעלמא
 ומסאני לשב שבין בעי ומאי טעמא כי חזית להווא קיסמא
 חייכת אמר ליה דהוה יתיב אבי גוי לקסום מאי דאיכא הוחיה
 לא ידע מלתא אחרינא ידע שהיה גבי עד דבניה לבי מקדשא
 יומא חד הוה יתיב לחודיה אמ' שלמה כתועפו דאם לו ואמרינן
 כתועפות אלו מלאכי השרת ראם אלו השדים מאי רבותיה
 מדרשתלים iii d h

ומעי המו עלי אחות שמורות עיני איני יכולה לישן שכל מדותי
בלילה אלא מתפעמת אני וחולכת חשבתי ימים מקדם חשבתי
לימים לאותו שבא מקדם זה אברהם שנאמר מי העיר ממזרח
חשבתי לימים של אבות חשבתי עולמים ולא מצאתי אזכרה
בגיבתי בלילה אלו סנהדרין האפס לנצח חסדו וכן הוא אומר
חסד י' מעולם ועד עולם ועכשו הניח גמר אומ' לדוד ודוד גמר
הדבר שאמר כי אספתי שלומי מאת העם הזה

עח משכיל

לאספך האזינה עמי תורתני
זהו שאמ' הכתוב השמר לך
ושמור נפשך יום אשר ע
עמדת לפני י' אלהיך בחורב לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל
אלא בשכיל התורה שלא תשכח מפייהם וכן הוא אומר ויקם
עדות ביעקב ותורה שם בישראל תורה שנתן להם הקב"ה סם
של חיים וכן הוא אומר כי לא תשכח מפי זרעו שלא יאמר אדם
שאין המזמורות תורה אלא תורה הם ואף הנביאים תורה וכן
אספך אומר הואיל והמזמורות תורה האזינה עמי תורתני ולא
המזמורות בלבד אלא אף החידות והמשלות שהן מושלזין תורה
הן וכן הוא אומר אפתחה כמשל פי אביעה חידות וכן הקב"ה
אומר ליחזקאל בן אדם חוד חידה ומשול משל וכן שלמה אמר
לאבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם לפיכך הוא אומר
אפתחה כמשל פי אביעה חידות מני קדם אמרו לאספך אין
אתה יודע אמר להם לאו אשר שמענו ונדעם ויקם עדות
ביעקב ותורה שם בישראל שנתן הקב"ה לישראל רפואה היא
שנאמר רפאות תהי לשריך הן הכה צור ויזובו מים כיון
שהכה משה את הסלע שיפטה דם שאמר ויזובו מים אמר
דבי יוסי בר חנינא כענין שנאמר ואשה כי תזוב זכ דמה הוי
ויזובו מים ונחלים יטטפו ששטפו הרכה שהיו ליצני הדוד
אומ' עכשו אנו מוצאין אותה והיא מתבלעת מיד ויצו שהקים
במעל אמר רב כהנא בשם רבי זכדי בן לוי מזון אלפים שנה
היה המן יורד לישראל בכל יום אמר רבי שמעון בן יוחאי כתיב
כאן ודלתי שמים פתח וכאן כתיב וארובות השמים נפתחו
תרתין כיו אפתחו לדור המבול ושנו רבותינו משפט דור המבול
שנים עשר חדש וכאן ודלתי שמים פתח ארבע ארובות מפני
שארבע ארובות כדלת ומרה טובה מרובה על מדת פורענות
חמש מאות אמה בכפלים היו מזון שני אלפים שנה היה יורד
להם לישראל בכל יום שנאמר וימטר עליהם מן האכול ורגן
שמים נתן למו אמר רבי אחא לא היו קצרי יד בו ומה שעם
ברכת י' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה אמר רבי שמעון בן
לקיש היה על פני השדה דק מחוספס שלא היה נצרך לנגביו
מחספס כתיב בלא ו' שחיה בכלע ברמח איברים שבאדם שנאמ'
לחם אברים אכל איש לא לחם אברים שנעשו מלאכים
אכל איש אלו ישראל שנאמר כל איש ישראל אמר רבי שמעון
בן לקיש היו ישראל מתרעמים ואמר י' לך ילוד אשה אוכל
ואינו מוציא ראית מימך גותן חשים לתוך הריחים ואינר
מוציאה קמח אמר הקדוש ברוך הוא בטובה שאני עושה להם
ושמתי אותם למלאכים הם מתרעמים עלי ואומר נפשנו קצה
עוד אנה יבאצוני מהו בקרבנו בבני מעים שלהם שהיו אוכלים
ולא היו מוציאים כלום אמר רבי איבו בשש שעות בא יתרו וירד
לו מן כנגד ששים רבוא ובא לו כנגד כל האיברים הוי לחם
אברים והואך היה יורד להם המן היתה הרוח מנשבת ומכבדת
את המדבר ואחר כך היה יורד הטל עליו שנאמר וברדת הטל
על המדבה וחיו ויצאין כל ישראל ומלקטין אותו עד שלא זרחה

חשמש שלא ימטה שנאמר וחס השמש וניס הוא לרם אכילים
יראו עניים וישמחו שלשה חלקים נחלק מזוננו של המן
שליש לתלמידי חכמים שליש למדרכי ואסתר
ושליש לבנין בית המקדש כי שומע אל אביונים י' אלו
ישראל ואת אסיריו לא כזה אלו עקרות שהקב"ה פוקרן רבי
נחמיה אמר לה כתם רבי אחא כשם רבי יונתן אמר שלש
מפתחות הן מפתח של רחם מפתח של תחיית המתים מפתח
של גשמים ואין משליטן לבריה אלא לידו של רחם מנין שב
וירא י' ויפתח את רחמה של תחיית המתים שנאמר וידעתם כי
אני י' בפתחי את קברותיכם של גשמים מנין שנאמר יפתח
י' לך את אוצרו הטוב את השמים וכשהוא רוצה מוסרן
לצדיקים של עקרה נתן לאלישע שנאמר כעת היה את חובקת
בן ותהר האשה של תחיית המתים מר לאליהו שהחיה כנה
של צרפית שנאמר תשכ נא רוח הילר וכתוב ראי כיוי בכך
וכן אלישע כנה של שוכבית שנאמר וישם פיו על פיו ועיניו על
עיניו וכן יחזקאל היתה עלי יד י' התחייה העצמות האלה
ונתן מפתח של גשמים לאליהו שב אם יהיה השנים האלה של
ומטר וכשבקש פתח לה שנאמר לך קרא אל אחאב ואתחנ
בטר הוי כי שומע אל אביונים י' ואמר לו בשם רבי שמואל
בר נחמני מהו י' לי בעהרי איני יודע מה עשה לשונאי אני
אראה בשונאי אין לך אדם שאתה מסייעו כמשה ואהרן ועל
ידי שאברו שמעו נא המורים לא נכנסו לארץ הוי ובהורי ישראל
הכריע מכף זכות לכף חובה

בבל

זאת חטאו לו ולא האמינו בנפלאותיו רבי ברכיה
ורבי שמעון בן יוסי בשם רבי מאיר אומר הראה הקב"ה
ליעקב כולם והיתה בבל עולה שבעים ויורדת מדי השמים
ושנים ויורדת יון מאה ושמונים ויורדת אדום עולה יותר
מדאי והיה רואה ומתירא אל הקב"ה אל תירא עבדי יעקב כשם
שנפלו אלונך יפלו אלו אל הקב"ה ליעקב עלה גם אתה אמר
לפניו רבון העולם מתירא אני שלא אפול אל הקב"ה ושלום
אל תירא ומנין אתה אומר שהיה הקב"ה ליעקב בית המקדש
בניו וחרב וקרבות מוקרבין וכהנים משרתי ושכינה מסתלקת
שנ' ויחלוס והנה סולם אין חלוס אלא שיש לו פתרון הנה סולם
זה בית המקדש וראשו מגיע השמימה אלו הקרבנות שבקריבין
ורחץ עולה לשמים והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו
אלו הכהנים שעולים ויורדים ככבש שבקראו מלאכים שנא' כי
מלאך י' צבאות הוא והנה י' נצב עליו ראיתי את י' נצב על
המזבח אמר רבי שמעון ברבי יוסי רבי מאיר הוי דורש בכל
זאת חטאו לו ולא האמינו שאילו עלה ולא ירד עוד לא היה לנו
להשתעבד השעבוד הזה שאנו משועבדים

ויבל

בהבל ימיהם ושנותם כבהלה ר' נחן אומ' מתשע
באב היו מתים ר' נתן אומר היו מתלקטין כל שנה
ושנה ושנותם כבהלה אם הרגם ודרשוהו ושכו ושחרו אפי'
אם הרג אותנו לו אנו מקויל ולו אנו בעיניו הוי ושכו ושחרו אפי'
ויפתוהו כפיהם ולכלולא נכון עמו ואעפכ והוא רחום יכפר עון
עט והוא רחום יכפר עון אר סימן זשה יסרנפ
י' אך במשפט במשפט אינו אומר לא
אך במשפט אך מיעוט וכאן נמי לא
יעיר כל המתו כל המתו אינו מעיר אבל מעיר הוא כקצת
ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב סכרי דאמרי אינשי
דלית מתין חיון שאמר רוח הולך ולא ישוב אלא זה יצר הרע
שהוא הולך עמו בשעת מיתה ואינו שב עמו בשעת שיעול
המתים כמה שנ' וימרוהו במדבר תמו במדבר שנאמר במדבר
הזה

עתיק ר' יודן ור' נחמיה בר חנינ' ור' יצחק בר חימי אמרי לעתיד
 לבא אומר לפרעה שתח כוסך והוא אומר לו רבוננו של עולם
 ולא שתיתי כוס בעולם הזה והן אומ' לו מה שתית כמין אגורה
 אחת היתה שנאמר ויגר מזה אבל עכשיו אך שמריה ימצו ישתו
 כל רשעי ארץ שתית אותו ולא מצית / שכרו ולא יין שבו ולא
 משכר / ר' אלעזר בר יוסי הגלילי אומר הלא הוא כמנס עמרי
 כמנס למאוסים / אמר רבי אחא כאו זה כנס ככוס טיברי לא
 שכולו אחד לא דהוא ספין כוליה כחדא קלקילתא שהיא רחבה
 מלמטה וצרה מלמעלה שנאמר כנס אחותך שתית העמוקה
 ורחבה את מוצא ארבעה כוכות לטובה וארבעה לרעה / לטובה
 דשנת בשמן ראשי כושי רויח / י' מנת חלקי וכוס / וכנס וטועות
 אשא וכסם י' אקרא / שנים / הרי ארבעה לטובה וכנגדן ארבעה
 כוסות של פורענות לאומות העולם לעתיד לבא ואחרי כן כל
 קרני רשעים אנדע תרוממנה קרנות צדיק / עשר קרנות הן
 שנתן הקב"ה לישראל / קרן אברהם שנאמר אשירה נא לידידי
 קרן בן שמן / קרן יצחק הנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וקרנו
 של משה שנאמר כי קרן עור פני משה / קרן של נבואה שנאמר
 ותתפלל חנה ותאמר רמה קרני / וקרנה של תורה שב' וקרנים
 בידו לר' / וקרנה של כהונה שנאמר וקרנו תרום בכבוד / וקרן
 לוייה שנאמר כל אלה בניו להימן להרים קרן / וקרן ירושלים
 שנאמר מקרני ראמים עניתנו / וקרנו של מלך המשיח שנאמר
 ויתן עול למלכו וירם קרן משיחו / וכן הוא אומר שם אצמיח קרן
 לדוד / כיון שחטאו ישראל גשלו מהן וניתנו לאומות העולם
 שנאמר וקרנין עשר לר' שנמשלו אומות העולם בחיות הללו
 וכל זמן שקרני אומות העולם קיימות קרני ישראל גדועים שב'
 גדע בהרי אף כל קרן ישראל ולכשירום קננם של ישראל לעתיד
 לבא כמהרה בימינו קרנותם של אומות העולם גדועות
 ומרוממות קרנותם של ישראל שנאמר וכל קרני רשעים אנדע
 מיד תרוממנה קרנות צדיק קרנות שגידע צדיקו של עולם /

ידי שאמר שבו נא עבדך תחת הנערה / אמ' לו בעיא עבדא דמקיים
 ערבותיה אמר להם וכאי זה זכות לפי שקפץ לתוך גלי הים /
 שהיו כל השבטים עומדין וליא ידו אחד מהן לים / אלא זה
 אומר אני ארד תהלה זה אומר אני ארד תהלה בן כך רצה שבט
 בנימין לירד נא נחשו בן עמינדב עם שכמו והיו מרגמין אותו
 וקפץ לפניו וירד לתוך גלי הים שנאמר בנימין צעור דודם וד'
 ים שרי יהודה דגמתם שהיו מרגמין אותו והקדימו שב ויהודה
 עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן / והשלים להקבה וקידש את
 שמו וירד וכוכות זה זכה למלכות שנאמר היתה יהודה לקדשו
 לפיכך ישראל ממשלותיו של יהודה הוי נודע ביהודה אלהים /
ויהי בשלם סיכו ומעונתו בציון / אמר רבי ברכיה בתחלת
 ברייתו של עולם עשה הקדוש ברוך הו' סוכה בירושלים
 כביכול שהיה מתפלל בתוכה ואמר יהי רצון מלפני שיהו בני
 עושין רצוני כדי שלא אחריב ביתי ומקדשי שנאמר ויהי בשלם
 סוכו ומעונתו / כיון שגרם החטא מה כתוב החטום כן סוכו
 שיחת מועדו מקום שהיה מתועד בתפלה / וכיון שהרב מתפלל
 יהי רצון מלפני להכרית יצר הרע שמחטא את בני ויעשו תשובה
 ואקרב בניו ביתי ומקדשי הוי ויהי בשלם סוכו / את מוצא
 שנקרא בית המקדש שלם שנאמר ומלכי עזק מלך שלם והוא
 שם בן נח שנאמר והוא כהן לאל עליון וכתוב יפת אלהים ליפת
 וישכן באהלי שם שישכן באהלו שיהיה משמשו הוי זה הוא שם /
 ואברהם קרא לבית המקדש יראח שנאמר וקרא שם המקום
 ההוא י' יראח מהו י' יראח אמר אברהם רבוננו של עולם ירא
 יום זה זכור לפניך שיש לי לחשיבך / תמול אמרת לי כי ביצחק
 יקרא לך זרע ועכשיו אתר אומר קח נא את בנדך ולכשיבא
 לבמה זו זכור להם זה היום ושם להם פנים אמר הקבה אם אני
 קורא אותו כמו שאמר שם אני מבטל דברי אברהם אוהבי
 שקראו יראח / ואם אני קורא אותו יראח אני מבטל דברי שם
 הצדיק / מה עשה הקבה שיתף מה שקראו שניהם וקרא אותו
 ירושלים הוי ויהי בשלם סוכו / דבר אחר אימתי נודע ביהודה
 אלהים כשתתקיים אותה הסוכה שנאמר והיה ביום ההוא אקים
 את סוכת דוד הנפלת הוי ויהי בשלם סוכו /

עז למנצח

בבבטי ישראל הודעתי נאמנה / כשעז שגלו עשרת השבטים
 דשט יהודה ובנימין לא גלו התחילו אמרי אומות העולם אין
 זה אלא כמי שנושא להם פנים לפי שהם בני אכסניא שלו ועל
 זה לא הגלם כיון שגלו הודיע אמונים בעולם שנאמר בשבטי
 ישראל הודעתי נאמנה / באותה שעה נודע ביהודה אלהים
 בישראל גדול שמו / אמר רבי יהודה בר אלעאי בשעה שהיו
 ישראל עומדין על הים הוי עומדין ומדינין זה עם זה וזר אומר
 אני ארד תהלה זה אומר אני ארד תהלה מתוך כך קפץ נחשון
 בן עמינדב לתוך גלי הים וירד לתוך גלי הים ועליו הוא אומר
 הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש / משה עומד בתפלה אמר
 לו הקב"ה משה בני עומדי בצרה ואתה מאריך בתפלה עת לקצר
 ועת להאריך דבר אל בני ישראל ויסעו הוי נודע ביהודה אלהים
 בישראל גדול שמו / שהוא בישראל גדול אמר לו בשעה שאתה
 עושה חסד עם יהודה כאילו אתה עושה חסד עם כל ישראל
 שכל ישראל נקראו על שבטי יהודה /

עז למנצח

על ירותן / קולי אל אלהים
 ואצעקה / אמר הבקוק על
 משמתי אעמודי מה עשה
 הבקוק צר לו צורה ועמד בתוכה אמר לפני הקבה רבוננו של
 עולם איני יודע שתענני אמר לו הקבה אלי קראת הלא
 היית מהרהר אחרי אני עונר אותך לכך ויענני אל כבר אמרתי
 את הקץ ועבר ואל תאמר שאינו בא לא חכה לו וכן הוא אומר
 אם יתמהמה חכה לו כך הקבה מראה לצדיק צרותיה של ישראל
 הן עומדין ומרעימין לפניו לכך למנצח על הירדותן על הדתינן
 ועל חריבין שהראה הקבה שעוכרין עליהן כיון שהיו רואין הוי
 צועקים לפני הקבה והיו גותגים את קולם שב' קולי אל אלהים
 אזעק אימתי הוא מאזין ביום צרה שב' ביום צרתי דרשתי י' בעת
 צרה ישראל דורשין להקבה לכך נאמ' מאנה הנחם נפשי לכך היא
 ממאנת להנחם שאינה יודעת מתי יבוא הקץ ואני מנחמת /
משל לאדם שבא להכות את בנו ואמר לו עשר רצועות
 אתה לוקה הכהו אחת ועוד תשע יש לך ללקו הוא
 מונה והולך עד עשר והוא מתנחם והולך שהיה יודע כמה יש לו
 ללקות כך אמרה כנסת ישראל לפני הקבה מאנה הנחם נפשי
 למר שאינו יודעת את הקץ עד מתי אני לוקה בין האומות
 הודיעני י' קצי אוכרה אלהים ואהמיר כשישראל מזכירין
 להקבה מנהמים להקבה והומים שנאמ' דודי שלח ידו מן החור
 מדרש תלים ה ג iii ומעי

עיניו של אדם מעמיקות זכר בני קרה אומרי עיני דאבה מני עוני וכן דוד אומר עששו סכעס עוני עברו משכיות לבב הרבה נתת להם יותר ממה שהם מכשלו יש שהיה משכיל להיות בעל זמורה עשיתו דוכוס ומי שהורו משכים להיות שלטון עשיתו שר צבא על כל מה שהיו משכימים העכרת עליהם הוי עברו משכיות לבב ובשביל כן יביעו ידברו עתק

שח

בשמים פיהם פרעה אמר מי י' נכוכד נצאר אמ' מאן הוא אלה די ישייככון מן ידי אבל אני ואחי נגוע כל היום ותוכתי לבקרים בכל בקר ובקר מירין אותי אמר רבי שמואל בר נחמני לפי שכעולם הורר הזכר מסבב אחר הנקבה אבל לעתיד לבא הנקבה תסובב אחר הזכר שנאמר ונקבה תסובב נבר כך לפי שכעולם הזה הקבה מחזר על ישראל שיעשו תשובה אבל לעתיד לבא ישראל מחזר אחרי הקבה שיעשה רצונם שנאמר ונקברה תסובב נבר ואת רוחי אתן בקרככם אמר רבי סימון בשם רבי שמעון חסידא בעולם הזה אדם הולך ללקוש תאנים כשבת אין התאנר אומר כלום אבל לעתיד לבוא אם אדם הולך ללקוש תאנה בשבת היא צוחת ואומרת שבת היום בעולם הזה אדם הולך לשמש עם אשתו והוא נדרר אין מי מעכב בידו אבל לעתיד לבוא אם דציר לעשות האכן זועקת ואומר ממקום מושבה נדה היא שב' כי אכן מקיר תזעק לכך נאמר עד מתי תתחמקין שהיא עתידה להיות מלהשת לפני הקבה שהן עושין תשובה והקבה עושה להם רצונם ולא עוד אלא אפילו השמים מטיפין לחן עסים שנאמר והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסים ואין יטפו לא נבואה שנאמר והטף אל דרום

לנו שם ואין שם אלא עז ש' ושם אלהים אהרים לא תזכירו ואומ' או הוהל לקרוא בשם י' כך עשו הרשעים חשבו מזימות כל יוכלו עשו אבות פתח לבנים וראה מה הם עושים ועתה פיתוחיה יחד בכשיל וכלפות בקשו לעלות בשמים ולא יכלו ועשו עמך מלחמה בארץ שב' שלחו באש מקדשך בשביל שלא יכלו לעלות בשמים שלטו בארץ אמרו בלבם גינם יחד ברת הם אומרי לכו ונכחידם מגוי אלהי מי נקרא לא אלהי ישראל אם נאכר ישראל מן העולם אלהי מי נקרא לא יזכר עוד

שרפו

כל מועדי אל בארץ מקומות שהורו מתועד לתפלה לקדש את שמו ולהמליכו עלינו אותותינו לא ראינו אותו את שאמרת לנו הנני מביא אתכם מאר' צפון ואותו האות שכתו בו מה נאוו על ההר רגלי מבשר למה כי אין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מח וכן הוא אומר כי רחוק ממני מנתם אין לנו נביא שידוענו כלום שישבי נפשנו אלא הכל כתום לפנינו שנאמר סתום את הדברים אם אין אתה עושה בשבילנו עשה בשביל שםך הנדול והקדוש שמתחרף ונתנאץ בעולם שנאמר עד מתי אלהים יחרף צד ינאץ אויב שםך לנצח

עה למנצח

אל תשחת מזמור לאסף זשה כי ארחום י' ואתפלל אל י' ואומר י' אלהים אל תשחת אמר לו הקבה אני משחית שנאמר וישמע לי גם בפעם והוא אמר אסף לפני הקבה כשם שעשית למשה כך עשה לנו למנצח אל תשחת אמר לפני רבנו של עולם יסרני כאדם המייסר את בנו שנאמר כי כאשר ייסר איש את בנו י' אלהיך מיסרך אמר לפניו ולא עשית לנו נסים והודינו לך עשה לנו ושוב נודה לך ושםך קרוב כפינו כפרו נפלאותיך אימתי אנו מספרים כי אקח מועד אני מיסרים אשפוט נבונים ארץ וכל יושביה אנכי תכנתי עמודיה סלה אני העמדתי העולם במרח שאמרתם נעשה ונשמע וכן הקבה אומר לישעיה ואשים דברי בפיך למה לנטוע שמים וליסוד ארץ הוי אנכי תכנתי עמודיה אמרתי להוללים א' תהולתי אר' ברכיה בשם רבי לוי בתיב הוי ככור י' לעולם בשעה שברא הקבה את עולמו מה כתיב וירא אלהים את כל אשר עשה אין לטון וירא אלא לטון שמחה שנאמר וראך ושמה כלבו כיון שחטאתם סלקתי שכינתי למרום ואני הווא אלהו של עולם ואני לא שמחתי בעולמי והרשעים שמחים ישמח י' במעשיו שמח אין כתיב כאן אלא ישמח לעתיד לבא והרשעים שמחים הוי אמרתי להוללים אל תהולו ורבנן אמרי זו אלישבע בת עמינדב שהיו כוידת ארבע שמחות משה יבמה מלך בעלה כהן גדול אחירא נחשון נשיא ושני בנייה סגני כהונ' ונכסנו להקריב ונשרפו שנ' ותצא אש מלפני י' וכתוב אחרי מות שני בני אהרן הצדיקי אינן שמחים בעולם והרשעים שמחים הוי אמרתי להוללים אל תהולו אל תרימו קרנכם למרום תדברו בצואר עתק כי לא ממוצא וממערב בשעה שראו כלשצאר פס יוא די כתנא אמר תבת אני שמא מלכות מרדה בי והוא משליח לכל אפרוכיא ולא מצא שמרדה בו מלכות כי לא ממוצא וממערב אמר לו הקבה לכל אפרכות שלחת שמא אצלי שלחת אני הוא משפיל ומרים שב' אלהים שופט זה ישפיל זה ירים דא זה ישפיל מדבר בישראל בשעה שעשו אותן מעשה ואמרו כי זה משה בזה הושפלו ובשעה שאמר להם הקדוש ברוך הוא זה יתנו כל העובר על הפקודים נתרוממו בזה הוי זה ישפיל זה ירים כי כוס ביד י' וכול רוקן תלמוד לומר ויין חמר מלא מסך יכול קסיווא תלמוד לו חמר עתיק

עד משכיל

לאסף למה אלהים זנחת זשה ואתה י' זכרני נא ופקדני נא והנקם לי מאויבי כי אל רחום אתה ארץ אפים אתה שנאמר אל רחום וחנן ארץ אפים ואני קצרי רוח וילדוי אשה שנאמר אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז ואם אתה נא להארץ עמנו אין בנו ממש מתים אנחנו וכן אסף אומ' למה אלהים זנחתנו עד עכשיו עשינו אפך עולח לפניך יעשן אפך בצאן מרעיתך אמר לו מפני מה אתה מסתיר פניך ממנו כאדם שמסתיר פניו מן העשן וכן הווא אומר עד מתי עשנת בתפלת עמך ואיכה מרעיתך ששכחת אותה זכור עדתך קנית קדם מהו קדם מלמד שברא את ישראל עד שלא נברא העולם שנאמר מעון אתה היית לנו בדור ודור בטרם הרים ילדו

הרימה

פעמיק למשוואות נצח הרימה הפעמים שאמרת לנו שלש פעמים כשנה הרי הם עשוי' משוואות שאנו צורדיך בקרב מועדיך אר' יחושע כן לוי קול שאון מעיר קול מדיכל מקשרג ומהו מקשרג קול י' משלם גמול לאויביו שמו אותותם אותות אומר ביום פלוני אנו כוכשים אותם נטלו חצים ועושין בהן אות' הוי יורדין בצפון והיה הולך בדרום ואל ארבע רוחות העולם ונפלות בדרום ויודע שנככשת בידו שב' קלקל כחצים וכל סימן שנתנו הצליחו הוי שמו אותותם אותות ואעפ' כן אינן מחזיקין לו שוכה ואומרי ידינו רמה ולא י' פעל כל זאת שאם הוי יכולים לחתור את הרקיע ולעלות למעלה הוי עושי' יודע כמביא למעלה בככך עץ כאילו יעלו למעלה ותדע כמה הם באים הוי יודע כמביא למעלה בככך עץ ולא סוף דבר אלא אבותיהם עשו כן שב' הבה נכבה לנו עיר ואין עיר אלא אלה כמה דאמר עיר וקדיש ונביחנו שם ונלחם עמו שב' ונעשה

נתמישו ישראל בעולם הזה אלא אינו אומר אלא לעולם הבא
 וכן ישעיה אומר ישראל נוטע כיל לפיכך לא יבושו ולא יכלמו
 בעדקתך תצילני ותפלטני אמרה כנסת ישראל רבונו של
 עולם כשתושיעני לא בצדקה את מושיעני ולא כמעשים שיש
 לי אלא בין היום בין מחר בצדקה את עתיד לגאלני שנאמר
 וידא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וילבש צדקה כשרין
 לכך בצדקה תצילני ותפלטני השה אלי אזנך ושמע אם הטת
 שמעת שנאמר כי השה אזנו לי דלתיו גולי יהושע וכן חזקיהו
 אומר השה אלי אזנך ושמע ובשביל שחטה אמרתי השה אלי
 אזנך ושמע

עב לשלמה

אלהים משפטך למלך תן
 זשה אמרו צדיק כי טוב אמר
 רבי יוסי בר שלום מי הוא זה
 שנקרא צדיק זה הקכה שנאמר כי צדיק יי צדקות אהב למרה
 אם יש בידו זכות יתן לנו משלנו ואם לאו צדקה יעשה לנו
 משלנו וכי יש צדיק גדול מזה הוי אמרו צדיק כי טוב ר' אבא אמרו
 צדיק כי טוב אר איבו בשעה שברא הקכה את העולם את מוצא
 שנאמר בכל יום ויום כי טוב כיון שנמך מה כתיב וירא אלהים
 את כל אשר עשה והנה טוב מאד אר יוסי בר חנינא כשבקש
 הקכה לשלוח משה למצרים אמר לו משה ואמר לי מה שמו
 אמר לו הקכה אני אומר לך אהיה אשר אהיה את מוצא נ'
 פעמים כתוב אהיה אמר הקכה ברחמים בראתי את העולם
 וברחמים אני עתיד לנהגו כיון שהלך משה ואמר להם אמרו
 מה עלינו לומר לצדיקו של עולם שהוא טוב אמרו צדיק כי טוב
 וכן הוא או הודו לו ר' אר כי פרי מעליו אינו אומר לא מעל ליהם
 אלו צדיקים שמניחים לבניהם פרי מעשיהם ואף דוד הניח
 לשלמה בנו פרי מעשיו שכ' ויהי דוד עושה משפט וצדקה בארץ
 ואף על שלמה אמר משפטך למלך תן משפט אינו אומר אלא
 משפטך אמ' דוד לפני הכה רבונו של עולם תן משפטך למלך
 כשם שאתה דן בלא עדים ולא התראה כך יהא שלמה דן בלא
 עדים ולא התראה אל הקכה חייך כך אני עושה שכ' ושכ' שלמה
 על כסא יי וכי אפשר לו לאדם לישיב על כסא יי והלא כתיב
 כורסיה שכיב' דיגדו לא שהיה דן ביצדו בלא עדי ובלא התראה
 והו' דינן של זונות שנאמר אז תכאנה שמים זונות רב אמר
 רוחות דוד ושמול אמר זונות ממש ר' בנימין בשם ר' יהוד' אמר
 זונות הו' וכאו לפניו לדין שנא ותאמר האשה כי אדוני המלך
 והאחרת אומרת לא כי בנך המת וכני החי אר סימו צדיק הדיין
 לשקול טענותיהן כיון ששמע המלך כן אמר גורו את הילד
 התחיל נובע בחכמה אמר צפה הקכה שהדין הזה עתיד לבא
 לפני לפיכך ברא לאדם ווגו שני עינים ושתי אזנים ושתי נקבי
 חושם שתי רגלים ושתי ידים התחיל אומר גורו את הילד החי
 לשתיים אר יהודה בר אלעאי אילו הייתי שם פיקרין הייתי בותן
 על צוארו לא דיי לאח' שמת לשני היה גזור כיון שראו שנקלישין
 שלו התחילו אומ' אילך ארץ שמלכך נער כיון שאמ' תנו לח את
 הילד החי וחמת אל תמיתוהו יצתה בת קול ואמרה לו היא אמו
 כיון שראו ישראל כך אמ' אשריך אר' שמלכך כן חודין הוי משפטך
 למלך תן אר לעזר בשלש מקומות הופיע הקכה בבית דינו של
 שם שב צדקת ממני מנא ידע דילמא כי היכי דאזיל איהו לבגרה
 אזל במי איניש אחרינא אלא יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו
 כבושין בית דינו של שמואל שכ' עד יי ככס ויאמר עד ויאמרו עד
 מבעי ליה אלא יצתה בת קול ואמרה אני עד בדבר הודו בבית
 דינו של שלמה שכ' וחמת א תמיתוהו היא אמו מנא ידע שלמה
 דילמא איערומי קא מיערמא כי היכי דלית ביה גיהלח אלא בת

קול יצאת ואמרה היא אמו
 משפטך למלך תן זה מלך המשיח שנאמר ויצא חוטר
 מגזע ישי ר' לעזר אומ' כל מקום שאין דין יש דין וכל
 מקום שיש דין אין דין כיצד בזמן שאין עושין הדין בארץ חודין
 עושין בשמים והקדוש ברוך הוא יושב עליהם כדון ופורע מהו
 אבל בזמן שהדין בארץ אין הקדוש ברוך הוא יושב עליהן אבל
 הקכה בשלום אומנותי מה יש לי לעשות היא היתה אומנות
 שלי שכ' כי אהי משפט ואומ' אם בחוקותי תלכו והואיל ונטלתם
 אומנותי אבקש אומנות אחרת ונתתי גשמיכם בעתם לכך ידין
 עמך בצדק וענייך במשפט ועשה הדין י שאו הרים שלום לעם
 ונבעות בצדקה וכי הרים נושאים שלום אלא בזמן שהפירות
 מועטים מריבה באה לעולם שנכנס אדם לתוך כרמו של חברו
 הוא אומ' לו מה אתה עושה בתוך כרמי ומריבין זה עם זה וכומץ
 שהפירות מרובין עין טובה הוא בעולם ושלום בעולם שכ' והיה
 ביים ההוא תקראו איש לרעהו

דבר

אחר ידין עמך בצדק אר יוסי בר תחיל'א בכל בקר
 ובקר אדם נידון שכ' ותפקדו לכקרים ישפוט עניי עם
 יושעי לבני אכיון ייראוך עם שמש ולפני ירה דוד דורים מהו דוד
 דורים דוד שאין דוד אחריו ירד כמטר על גו כרביכי זרויף ארץ
 יפרח בימיו צדיק ההר צדיק כחמר יפרח שתולים בבית יי עד
 היכן עד אין ירח שליט בו שנאמר ורוב שלום עד בלי ירח כשם
 שהחמה ולבנה מאירין לעולם הזה כך הצדיקים עתידין להאיר
 לעולם הבא שכ' והלכו גוים לאורך ומלכים לנגוה זרחך

עג מזמור

לאסף אך טוב לישראל אלהים
 לברי לבב זשה אל תתהו במרעי'
 אל תקנא כדבר שאין לו אחרית
 וכן הוא אומר לא תהוה אחרית לרע אמר הקכה אם ראית נרן
 של רשעים דולק אל תקנא בהם שהוא דועך לעולם הבא שכ' נר
 רשעים ידעך ונבמה תקנא ביראת יי כל היום בדבר שיש בו
 אחרית טוב ואינה פוסקת לעולם שכ' כי אם יש אחרית לטוב
 אמ' אסף אני קנאתי בהללים ולא הייתי יודע שהיטורין שהקכה
 מכיא על ישראל טובים הם ולמי לברי לבב להכריא את לבם
 לאותו הבריא מי יעלדו בהר יי ומי ישכון במקום קדשן בקי
 כפי' ובר לבב אמ' אסף אני לא הייתי יודע שלטובה הן וקנאתי
 וכשביל שקנאתי כמעט נטיו רגלי ולמה שלום רשעים אראת
 כי אין הרעזכות לבותם ובריא אולם האשה הזאת טווה כמטוח
 אחת מקוטפת ואחת מעוכא ואין הכל הטווי כולו טורי אבל
 הרשעים אינן כן אלא כי אין הרעזכות לבותם אין בהם מוס לא
 בריאים כאולם לכך בריא אולם מהו הרעזכות אין ד קכה מאחר
 צניבותם של רשעים לא כל מה שהם מבקשים ניתן להם לחולק
 שעלה הרפא לבקרו נטל הכף שלו אמר תנו לו כל מה שרוצה
 לאכל למה שהוא מת כן אמר להן משה ומשלם לשונאיו הוי כי
 אין הרעזכות לבותם שהן בריאין ואין היסורין נוגעין בהן

בעמל

אנוש איננו וכן אמ' אנוכ בתיהם שלום מפרד אין
 אחד מהם חס לא כעינו ולא כשינו אלא הקכה
 מיחל לפנייהם את הדרכים שנא יהליו דרכיו בכל עת היסורין
 שהוא מכיא על ישראל אינם נוגעין בהם שנאמ' ברום משפטך
 מנגדו ולא עוד לא שראים בשונאיהם שכ' כל צוררו יפוח בהם
 בעמל אנוש איננו ובשביל שאינן מתיסרין מתגברין ומולידין
 כשרים שנאמר לכן ענקתמו גאורו יעשוף ואין יעשוף אלא
 ילוד כמרה דאמר ובהעטיפ הצאן יצא מחלב עיבור עיניהם
 וצאן מן השמנים שהם אוכלים חושכות תחת עיניהם והם
 בולטות מפניהם שכן את למד שמן העניות ומן הרמעות
 מדרשתלים ח ב ג ii עיני

סו למנצה

מזמור הריעו לי כל הארץ / זמרו כבוד שמו / זשה אז אהפוך אל עמי שפה כרור לקרא כולם בשם יי' ולעבדו שכם אחר / מהו עבודתו תפלה / וכן משה אומ' והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי ולעבדו ברה היא עבודתי שאדם עושה בעולם הזה זו תפלה שב' עבדו את יי' בשמחה ואומר לנו ברכנה ליי' ברע לעזר ישענו / וכן דרוש אומר לרביאל אלהך די אנת פלח ליי' כתרירא / ומהו הפולחן זו תפלה שנאמר זמנון תלתא כיומא הוה בריך על ברכוהי הוי אמרו לאלהים מה נורא מעשיך / וכן ישעיה אומר כשם שאמרו לו כים מי כמוך באלהים יי' / יי' אלהי אתה ארוממך אף עכשו אני אומ' לך מה נורא מעשיך וכן ישעיה אומר והיה מדי חרש בחרשו יבא כל בשר ואומר כל הגוי אשר עשית וכו' ואוישתחונו ולא כל הגוי בלבד אלא כל הארץ ישתחו לך למה שאין שלטון לבשר ודם / וכן בני קרח אומ' כל העמי תקעו כף למה כיי' עליון נורא ומלך גדול על כל הארץ / אותה השעה והיה יי' למלך על כל הארץ ביום חתוא יהיה יי' אתר ושמו אחר /

סו למנצה

בננינות / אלהים יחננו ויברכנו זשה חסדי יי' כי לא תמנו יודעים אנו שרחמינו של הקכה קיימי הם ולא כלינו אותם ורחמינו עלינו שאומו העולם או לכו ונכחידם מגוי ולא כלו רחמינו עלינו לכך חסדי יי' כי לא תמנו אלא עוד גדולה מזאת שאתר מחדשנו ומעמידנו חדשים בכל בקר וזכר שנאמר חדשים לבקרים ומתוך כך אנו יודעים שרכה אמונתך לכל באי עולם / ודבר האמונה שדברת עם אבותינו באנו בככל העמדתנו חדשים עשתה מעש והלכה לה / וכשראה משה רבינו מלכות יון שמשעכרת אותנו החיל להתפלל למה שהיא נופלת ביד שכשו של לוי התחיל אומר בך יי' חילו / לכך נאמ' בך כברכה שמברכין את בניך ומה ברכה מברכין / יברכך יי' וישמרך / ואף כאן ברכם כן אלהים יחננו ויברכנו / ואם עשית כן הודעת בעמים עוזך שנאמר לדעת בארץ דרכך בכל הגוים ישועתך ואין הקכה מושיע לישראל במעשיהם אלא להודיע גבורתו ולהודיע שמו / ואסף אומר כך נודע ביהודר אלהים בישראל גדול שמו / ואומ' אתה האל עושה פלא הודעת בעמים עוזך / ומהו העוז שהודעת לבניך נבוכה לגאלם כורוע עוזך וישעם למען שמו להודיע גבורתו שהקכה מושיע את ישראל יכול שיאמרו להם הגוים נושא להם פנים אלא מודים לו שנאמ' יודוך עמים אלהים יודוך עמים כולם / וכן הוא אומר כי בארץ תוציא צמחה ואומר למען ציון לא אחשה ולמען ירושלם ואומ' וראו גוים צדקך וכל מלכים כבודך /

סח למנצה

מזמור לדוד / יקום אלהים יפוצו אויביו / זשר בקום רשעים יסתר עם / שכל זמן שהרשעים מושלי אין לעדיקי קומה / קופה ולא פה אברו רשעי רבו הצדיקים לכך נאמר בקום רשעים יסתר עם וכאכרם ירבו צדיקי וכן דבורה אומרת כן יאברו כל אויביך יי' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו / וכן דוד אומר אשמרה לפי מחסום אבר דוד עשה לי כאשר עשית לראשונים שנאמ' קומה יי' ויפצו אויביך וכן צופר הנעמתי אומר ועיני רשעי תכלינה ומנום אבר מנהם אין להם מנוסה להיכן נסים אלא ותקותם מפח נפש וכן רמיה אמר יאברו מארעא ומתחות שמיא לכן יקום אלהים יפוצו אויביו ויגומו / כהנדרף עשן תנדרף כהמס דונג מפני אש / אפר דוד לפני הקכה הרשעים אינן כלום עשן הם /

כהנדרף

עשן ולא כעשן אלא כלא חשיבו / רא כהנדרף עשן אלו הרשעים / משל לברך הדבר דומה למלך שדוד לו עבדים בפלטין שלו והוא היה כפלטין העליון והיו עבדיו בתחתון מציתין את האש ומעשנין אותו כדי שיעלה אליו העשן כך הם הרשעים מלמטה / וכן ישעיה אומר העם המכעים אותי הושכים בקברים עשן הם הרשעים ואינם כלום שנאמר כי הגר הרשעים יאברו ואיביו יי' וכו' כלו כעשן כלו / לכך כהנדרף עשן תנדרף / אברו הרשעים / הצדיקים שמחים שנאמר וצדיקים ישמחו ויעלצו לפני אלהים וישישו בשמחה סולו לרוכב בערבות וכן משה אומ' אין כאל ישורון רוכב שמים אבי יתומים ודיין אלמנות אלהים ישב על כסא קדשו וכן עושה משפט לעשוקים נותן להם לכל בשר יי' מתיר אסורים ואוהביו כצאת השמש בגבורתו /

סט למנצה

על שושנים / הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש / אבר שלמה מה יפית ומה נעמת אהבה ישר / יפים ונעימים עומדים על הים ורואין להקכה היו יפים ונעימי ראו אותו בסיני נעשו ישרים כשנתן להם התורה שנאמר יצפון לישרים תושיה ואומר השיבה יי' לטובים ולישרים ראוהו נכנס לאהל מועד נעשו צדיקים שנאמר רננו צדיקים ביי' וכשראוהו על הים נעשו שושנים שנאמר למנצה על שושנים / אימתי כי באו מים עד נפש / ואני תפילתי לך יי' עת רצון / רבי יוסי בן חלפתא אומר עתים לתפלה כמזמור למעלה מזה אמר הצילני מטש ואל אטבעה מדינה של גידנם שנאמר ועלני מבזר שאון מטש הוין /

ע למנצה

לדוד להזכיר אלהים להצילני / זשר ואזרעם בעמים ובשכר שמזכירים אותי בכל פעם אני מזכיר אותם בכל זמן שאתם מזכירים אותי מעי הומים עליכם שנאמר הבן יקר לי אפרים מעי המו עלי ויתן לפני ארון כרית יי' להזכיר ולהודות ומה היו מזכירין זכרו נפל אותנו אשר עשה זכרו נפלאותיו שעשה עמכם בכל עת ולא גאל את ישראל ועשה עמכם אלא בשביל שהיו מזכירים נפל אותנו אמ' דוד אם כן אני מזכיר למנצה לדוד להזכיר אלהים להצילני / למה הוית דומה למלך שהיה לרצאן וכעס עליה גירש את הצאן והתיר את הדיר והעביר את הרועה / אחר זמן כנס הצאן וכנה את הדיר ולרועה לא הזכיר / אמר הרועה הרי הצאן מכונסות והדיר בנוי ואני איני נזכר כך אמר דוד למעלה מן המזמור כי אלהים יושיע ציון ויבנה עדי יהודה הרי הדיר בנוי / וישבו שם וירשוה זרע עבדיו ויחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה / הרי הצאן מכונסות ואני איני נזכר לכך למנצה לדוד להזכיר ווי להם לרשעים שאינן מתים לעולם הבא אלא מן הקנאר שחם רואין ומן הכעס שב' כי לאויל יורג כעס אחר הקנאה והכעס הן כלים שנאמר יבושנ ויחפרו מבקשי רעתי וישוכו על עקב בשתם /

אלהים

חושה לי / וכתוב אחר אלהים יחשב לי אלא אמ' דוד לפני הקכה רבונו של עולם חושה לעניותי ואביונותי וגאלני ולמרה עזרי ומפילי אתה יי' אל תאחר / בין היום כין מחר עליך לגאלני לפיכך אל תאחר / אמר ישעיה מי בכס ירא יי' שומע בקול עבדו / מי היה בצרדו וקראני ולי עניתו / אשר הלך חשכו / ומי היה בחשכה ולא הארתו לו / וכן נבוכד נצר אמר בריך אלהוהו די סדרך מישך ועביד נגו / וכן דרוש אומ' והוסק לרביא מן גובא די הימין באלהיה ואומ' בטחו ביי' עדי עד אמר לו דוד אם כן ביי' הסיתי אל אבושה / וכי לא נתביישן

טוב לי כי עונתי / לך נאמר במדבר יהודה / אלהים אלי אתה
אשחרך וזה אני אוהבי אהב ומשחרי ימצאנו / אמרה תורה
אני אוהבי אהב שכל מי שהוא אוהבני אני אוהב אותו / ודועל
ידי שאהב אותי אהבתיו ועל ידי ששחרני אני שחרתיו ונמצאתי
לו הוי אלהים אלי אתה אשחרך

צמאה

לך נפשי כמה לך כשרי בארץ ציה זו אדום / נחש
יש לו חבר / שרף יש לו חבר / צמאון אשר אין
מים אין / לו חבר כך לרשעה הוי / אין לה חבר לך בארץ ציה
ועייף נפשנו עיפרה לדברי תורה ואין מביחין אותנו שנאמר
העניים והאכזבנים מכקשים מים ואין לשונם בצמא בשתה אני
י' אענם אלהי ישראל לא מעזבם

כיון שהשליכום מיד נאכלו שכ' ויורם אלהים חץ פתאום לך
נא' לניכ אריותא רבו אינן ונשיהן ונביהן וכנותיהן כמה הוי
הרי הוא אומ' ושפר קדם מלכא והקם על מלכות' לאה שדרפניא
מאה ועשרים ועילא מנהון סרכין תלתא ודניאל חד מנהון חרי
מאה ועשרים ושנים וקלב נשים וקלב בנים שניא אינן ונשיהן
וכניהן ש'סו לכל אחד ואחד ארבע אריות שהיו עושין אותן
ארבע ארבע איברים אבר לכל חיה וחיה שחטפו אותן ולא ירדו
לבור שכל לא מסו לארעית גזבא חרי אלף תמר הוי ישמח צדיק
כיו' וחסכו ויתחילו כל ישרי לב

סה למנצח

מזמור לדוד / וזמיה תהלה
לתי בעיון / וזה החשתי מעולם
אחריש אתאפק כולדח אפעה /

ואמר העל' אלה' תחאפק / י' ערי קדשך חוי בדבר בית מקדשך
ותפארתך / אמר להם חיסה אין לי איני יכול לעשות אלא מרה
אעשה מדת הדין נותנת שאחרישי מי יתנבו שמיר ושית כך אמר
הקכה יכול אני לעשות לא מדת הדין אינה נותנת לך אמר רוד
לך דומיה תהלה יכול אתה לידום הכל נותנת לך תהלה על
שדממת בעיון שב' קול נתנו בבית י' ומהו הקול שנתנו שאמרנו
ידינו רמה ואמר אי אלהימו צור חסיו בו / לך דומיה תהלה אתה
דומם ואני דומם שב' דום אל' וזה תהלה / שומע תפלה עדיך כל
בשר יבואו / תפלת כל בשר אתה שומע ושלנו אי אתה שומע /
לך ישולם נדר לך נא' שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו / מלך
בשר ודם יכול לשמוע מן שנים ושלשה בני אדם ולא מן הכל
והקכה אינו כן הכל מתפללין ולחשיין לפניו ומן הכל הוא שומע
שב' שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו / בשר ודם מתמלאת אזנן
משמוע והקכה אינו כן אל' לא תמלא און משמוע הוי שומע
תפלה / בשר ודם נכנס לבית הכנסת ורואה אותן מתפללין
מתפללי עמיהן והקכה שומע / אל תפלת כל אתה שומע ושלנו אין
אתה שומע / גם כי אעק ואשוע / ככות בענין / אמ' להם מה אתם
מבקשים שאמהול שגגות או דונו' אמר לפניו אין אני מבקשין
לא שגגות ולא דונו'ת ולא תעלומות אלא דברי עובות גברו מנן
פשעינו אתה תכפרם

אשרי

תכחר ותקרב אשרי מי שאתה מקרב בחצריך ולא
בחר אלא במרום / מה יקר חסרך אלהים ירויח
מדין ביתך וגם בני קרח או' כי טוב יום בחצריך מארף וכן הוא
אומר אשרי ישכי ביתיך / נוראות בצדק תעננו אלהי ישענו ר'
חיננא כר פפא שאל לרבי שמואל כר נחמני ואמ' לו מהו סכותה
בענין לך אמר לו שערי תפלה פעמים פתוחים ופעמים נעולים
אכל שערי תשובה אינן נעולין לעולם / שנאמר מבטח כל קעוי
אריך וים רחוקים / מה הים הזה אינו ננעל לעולם אל' כל מי
שמבקש לרחוק בו רוחך בכל שעה שהוא רוצה כך התשובה בכל
שעה שאדם רוצה לעשות תשובה עושר והקכה מקבלו אבל
לתפלה עתים יש לה

רבי

יוסי בר חלפתא אומר ואני תפלת לך י' עת רצון אלהים
ברוב הסוד / עתים הם לתפלה' ברכיה ור' חלבו ורבי
ענין בר יוסף בשם רב אידי אמר אף שערי תפלה אינן נעולין
לעולם / כן עזאי ור' עקיבא חד מנהון אמר מי שהוא גומל חסדי
הוא מכוסר שנשמעת הפלתו שכ' ורעו לכם לעדקרה קצרו לפי
חסד מה כתיב אחרי עת' ל' דודו את' י' שהוא כתפלל להקכה
והוא נענה ויהא מבושר שתפלתו נשמעת ואחריניא אומר איני
כמבטל דברי רבי אלא כמוסף על דבריו ואני ברוב הסוד אבא
ביתך ביד ענני באמת ישעך /

מודש תלים / ה א ג i למנצח

סד למנצח

מזמור לדוד / שמע אלהים קולי
בשיחי / וזה כי לא יעשר י'
אלהים דבר כי אם גלה סודו

עבדיו הנביאים / חודיע הקכה לדוד מה עושין לדניאל ואלו הוי
יכולין עלות למעלה לעשות עם הקכה מלחמה הוי עושין וכן
בני קרח אומרים שלחו באש מקדשך / ואילו הוי יכולין להתור
ברקיע הוי חותרין שב' בכשיל וכלפות יהלומן ובשביל שאינם
יכולים לעלות למעלה עושין למטה שנאמר יתעבו מלכי ארץ
ודונוים נוסדו יחד ובשביל שלא יכלו למעלה נטלו עצה בדניאל
שנאמר אתיעטו כל סרכי מלכותא כען מלכא תקום ותרטם
כתבא אמרו לו אי אתה מלך כל המלכים גוזרין גזרות ונותנין
דתין שב' בודת פרס ומדי ואתה לא גזרת בימך כיון ששמע כן
השלים עמיהן שב' כען מלכא תקום וגו' כד שמע דניאל כתבא על
לבייתו וכו' פתחין ליה בעיליתיה ודניאל אומר שמע אלהים
קולי בשיחי הוי מבקשין את דניאל מאן אותו עומד ומתפלל /
אדין גבריא אילין הרגישו ואשכחו לדניאל בעי' אמר לפניו
רכונו של עולם הרי הרגישו

תסתירני

בסוד מרעים מרגשת פועלי און / כיון שמצאו
ידיהם קרבו אליו שב' באדין קריבו אמרו קדם
מלכא מלתא סגיא באש עלוהו ועל דניאל שם כל לשונותיה
כיון שאמרו עליו אמר להם אין אתם נאמנין והוי דוממין כל
הימים כיון שהגיע המנהה התחיל להתפלל אמר בשביל אלו
הרשעים איני מתפלל לך נאמר עד מעלי שמשא / מה אם
בשביל התפלה שאין חייבין לא מיתה ולא כרת עשו כך שאר
המצות שהן חייבין עליהן מיתה וכרת על אחת כמה וכמה / ואף
המלך היה מבקש להצילו ולא היה יכול אמרו לו ולא אמרת לנו
אין אתם נאמנין הרי ראית בעיניך לך נאמר דע מלכא דידת
למדי ופרס די כל איסור וקיס די מלכא הקם די לא להשניא /
כיון שאמרו לו כן באדין מלכא אמר היתיו לדניאל ורמו לגוב
אריותא והתית אכן הדא ושומת וגו' וכי מהיכן הוי אבנים בככל
אלא מארץ ישראל פרחרה וישבה לה על פי הבאר / רב הונא
בשם רבי יוסי אמר מלאך כא בדמות ארי וישב על פי הבאר /
אמ' אלהי שלח מלאכיה וסגד פוס אריותא אדין מלכא אזל
להיכליה אמר מה הצרה הזאת שתבא על ידי שימות האיש הזה
אדין מלכא בשפרפרא יקום לדניאל בקל עציב זעיק מצאו
שהיה קודא קרית שמע ולא הירר יכול לענות אמר אלהי
שלח מלאכיה למה שהיה דניאל יורד אצל הארין ונעשו ככהמח
שנאמר ליש נבור ככהמח אמר הקכה יבא אריה ויציל אריה מפני
אריה באדין מלכא סגי שב עלוהו וחתיו גובריא די אכלו קורעוהו
די דניאל אמרו לו שכעיס הם לך לא אכלוהו אמ' להם אם הם
שבעים לכו ורדו אתם ולינו שם הלילה ונראתה אם הם שבעים

ואף כימי שלמה שנאמר יהי ככלות שלמה להתפלל ואף עכשו
 שגלינו ענה אותנו שנאמר קראתי שמך יי מכור תחתיות קולי
 שמעת ואף עכשו שאנו בקצה הארץ אליך אקרא לך נאמר
 מקצה הארץ קראתם אותי כשהייתם בארץ לא קראתם אותי
 לך נאמר מקצה הארץ אליך אקרא וכן ירמיה אמר וקראתם
 אותי והלכתם להתפלל ובקשת אותי משם ומצאתם ומצאתי
 לכם וכן משה אמר בצד לך ומצאוך לך מקצרת הארץ אליך
 אקרא בעטוף לבי עד היכן אדם חייב לעמוד בחפלה עד
 שיעטוף שכ תפלה לעני כי עטוף וכן הוא אומר בחתעטף
 עלי נפשי

בצור

ירוס ממני תנחני ואי זו ירושלם שנאמר ורחבה
 ונסכה למעלה לך בצור ירוס ממני תנחני אסרה
 כנסת ישראל רבונה של עולם איני מבקשת אצל האויב הזה לא
 אנורה באהלך עולמים וכן הוא אומר מה אהבתי מעון ביתך
 כי טוב יום כחצריך מאלף בהרתי הסתופף מדור באהלי רשע

סב למנצה

על ידותן אך אל אלהים
 דומיה נפשי ושרו בטוח
 כיל עדי עד אמר הקכה
 היו יודעים במי אתם כושחים במי שברא שני עולמים כשתי
 אותיות שנאמר ביה יי צור עולמים העולם הזה והעולם הבא
 העולם הזה נברא בהא וכן הוא אומר אלה תולדות השמים
 והארץ כהבראם בהא בראם והעולם הבא נברא בלוד לפיכך כי
 ביה יי צור עולמים ולמה נברא העולם הזה בהא מה הא כשארם
 מוציאה מתוך פיו אין בה לא ריחוש שפתים ולא הריצת לשון
 כך בלא עמל ובלא יגיעה ברא הקכה את עולמו שנאמר כדבר
 יי שמים נעשו כי השח ושכי מרום ואחר כך תרמסנה דגל
 ואחר כך קומי ודרשי בת ציון כך אמר הקכה לישראל גול אני
 אתכם אלא שתשרח ועל מה אני משריח אתכם על ידותן על
 הדתין ועל הדינין שאתה עושה לנו לך נאמר על ידותן
 אך אל אלהים דומיה נפשי כי ממנו ישועתי וכן הוא
 אומר ואנחנו לך נדעמה בעשרך אך הוא צורי

אך

וישועתי מהו צורי בתוקף בא עלי בעולם הודי ובשכר התוקף
 שהוא בא עלי וישועני משגבי לא אמוש רבה גיהנם נקראת
 רבה מקום שהרשעים נופלים שם ועומדי וכן הוא אומר השיקו
 היקבים כי רבה רעתם המונים המונים בעמק החרון שכל מי
 שנופל שם דינו חרוץ לעולם אותה שעה אל אמוש רבה שנאמר
 ויי מציון ישאג מירושלם יתן קולו באותה השעה ויי מחסה לעמו
 וימנו לכני ישראל וכן בניקרה אומרים המו גוים משו ממלכות
 נתן בקולו תמוג הארץ

וז

עבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלח
 בו בכל עת אך חייא בר אבא דמן יפו הנשמר
 הואת כל שעה שהיא עולה ויורדת ומבקשת לצאת מן האדם
 דואך היא עומדת בתוכו לא הקכה מלא כל הארץ כבודו מניחה
 בגופו והיא באה לצאת ורואה את יצדה וחרת לאחריה והיכן
 היא פירושה אנשי כנסת הגדולה פירושה אתה יי לדרך השמים
 ושמי השמים לא יכל ללך ואתר מחיה את כלם ומנין
 שכבודו של הקכה מלא עולם שנאמר הלא את השמים ואת
 הארץ אני מלא אך חייא בשם רמקלי בכורים כך היו מזמרים
 כל הנשמה תהלל יד ומהו תהלל יה כל שער שהיא עולה
 ויורדת בגוף אנו חייבים לומר תהלל יה על הנפלאים
 שהוא עושה עמנו בכל שעה שלא להפליג ממנו שעה אחת
 בטחו בו בכל עת עם שפכו לפניו לבכם אהי מחסה לנו סלח

ולך יי חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו מהו כמעשהו
 רכי יהודה אומר העבירה עקרה ואינה עושר פירות
 שנאמר כי אתה תשלם לאיש כמעשהו אבל הצדקה עושר
 פירות שנאמר אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו יש
 לך אדם שיש לו עשר מצות ועשר עונות ואומר לא שכרן של
 מצות ולא עונשן של עונות אלא יצאו אלו כנגד אלו והקביר
 אינו עושח כן אלא בתחלה גובה הוא ממנו עונותיו ואחר כך
 נותן לו שכרו של מצות אמרו רבותינו משלם הקכה לאדם
 כפי מעלליו הרעים ואינו מודקק עמו כפי שחטא ומניח מהחוב
 אצלו שאינו פורע ממנו שנאמר כי אתה חשכת למטה מעינינו
 ואף כי אתה תשלם לאיש כמעשהו מעשהו אינו אומר אלא
 כמעשהו ומהו למטה הוא גובה את שלו בשלו הואך אדם בחור
 דלוק כעבירה וראוי למות מה הקדוש ברוך הוא עושה תולח
 עד שישא אשה ויליד בניו והקכה נוטל אחד מבניו תחת אותה
 עבירה שעבר ונמצא הקכה גובה את שלו משל עצמו יש
 לך חסד גדול מזרחו כי לך יי חסד רכי נחמיר אומר מהו
 כפעשהו יש לך אדם שחשב לעשות עבירה ולא עשאה הקכה
 אינו כותבה עד שיעשנה ואם חשב לעשות מצוה אהת ונאנס
 ולא עשאה הקכה כותבה עליו כאילו עשאה ואת למד מדור
 שהיה מצטער לכנות בית המקדש שנאמר זכור יי לדוד את כל
 ענותו אשר נשבע לוי אם אבא באהל ביתי ואני בעני
 הכינותי לבית אלהי וכן הוא אומר יהי כי ישב המלך בביתו
 והניח יי לו מסכיב התחיל מהרהר בלבן ואומר אני יושב בבית
 ארזים וארץ ברית יי יושב בתוך היריעה אמר לו נתן הנביא
 אלולו שעלה במחשבה בלבן של הקכה ואומר בקש יי לו איש
 בלבבו לא היה כל כך עולה מוד גנלה עליו הקכה על יי נתן
 שנאמר והי בלילה הוא יהי דבר יי אל נתן הנביא לאמר לך
 נאמרת אל עבדי אל דוד האתה תכנה לי בית וכתוב אחר
 אומר לא תכנה לי בית לשבת היאך יתקיימו שני כתובים
 הללו אלא אתה לא תכנה לי בית אלא שלמה בנדך וכנה אותו
 האתה תכנה לי בית שעל שםך אני קורא אותו שנאמר מזמור
 שיר חנוכת הבית לדוד ובשביל ששפכת דמים הרבה איני
 יוכל לבנותו על ירך לא על שמך מאחר שניצטרת כיון ששמע
 דוד כך נתיירא ואמר הרי נפסתי מלבנות בית המקדש אך
 יהודר בר אלעאי אמר לו הקכה אל תירא הייך כל הדמים
 ששפכת כאיל וצני הן לפני שכן על הארץ תשפכנו כמים
 אמר לפניו אם כן למרז איני בונה אותו אמר לו גלוי וידוע
 לפני שישראל עתידים לחטא ואני מפיג בו חבתי וישרא לצולין
 ואם אתה בונה אותו הרי קיים ואינו חרב לעולם אמר לו
 והרי הוא יפה אמר לו מוטב שאפיג בו חבתי ומחייבו והן נצולו
 והרי דרך קשתו כאויב אמר לו ואף שאין אתה בונה אותו הנאיל
 והשכת לבנותו על שמך אני קורא אותו שנאמר מזמור שיר
 חנוכת הבית לדוד לשלמה אינו אומר לא לדוד ולמרד שכל
 מי שחושב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה המקום מעלה עליו
 כאילו עשאה

סג מזמור

לדוד בהיותו כמרבר יהודת
 זשה בצר פקוד צקן לחש
 מוסרך למו אימתי ישראל
 מבקשים להקכה בזמן שהם בצרה שנאמר בצר לי אקרא יי
 כשנכנסין בצרה מבקשין להקכה שנאמר מזמור לדוד בברחו
 מפני אנשלוס כנו ואומר בכא הזיפים ואומר בכא דואג ואומר
 בברחו מפני שאול ואף כאן בהיותו כמרבר יהודה וכן הוא
 אומר מן המצר קראתי יה ואומר יום אידא אליך אקרא ואומר

והלא פלוני צדיק בן צדיק ודור רביעי רשעים אמר להם
 לא במהרה ינתק שאפילו פוסקת הודת כמו שעשה לפלוני
 כמו שנאמר לא ימוש מפני זרע ומפיו זרע זרע' כיון
 שהוא בן תורה וכנו וכן בנו טוב אין תורה פוסקת מהן שנאמר
 בעתה ועד עולם מה הוא אמר י' אמר הקב"ה אני ערב בדבר
 זה לא טובים השנים טובים שנים שעוסקין בפרקמטיא מאחד
 בפני עצמו ואם היו שלשה הרי יפה שנאמר החוש המשולש
 ד'א טובים השני' זו מיכל בת שאול והונתן שהיו שניהם אוהבים
 לדוד ומלשו אותו משאול אביהם כתיב במיכל ומיכל בת שאול
 אהבתו וכיוונתן כתיב ויאהב והונתן לדוד כנפשו מיכל
 מלטהו מן הכית והונתן מן החץ היו טובים השנים מן האחד
 והחוש המשולש אלו ישראל שנאמר וכל ישראל והודה אוהבים
 את דוד היו למנצח אל תשחת

דבר

אחר זשה מצא אשה מצא טוב וכאן אתה אומר
 ומוצא אני מר ממות את האשה אלא אם אשה
 רעה היא אין סוף לרעתה ואם אשה טובה היא אין סוף לטובתה
 היו מצא אשה מצא טוב את מוצא עד שלא נכראת האשה מה
 כתיב לא טוב היות האדם לבדו משנברא מה כתיב ורא אלהים
 את כל אשר עשה והנה טוב מאד היו מצא טוב אמרו רבותינו
 כל מי שאין לו אשה חסר חמשה דברים ממנו חסר ברכה שנ'
 יברך אותם אלהים אותו לא נאמר אלא אותם אלהים חסר
 חיים שנ' וראה חיים עם האשה אשר אהבת חסר שמחה שנ'
 ושמה באשת נעוריו חסר טעם שנ' אעשה לו עור כנגדו חסר
 טובה שנ' מצא אשה מצא טוב וכשחיה רעה יכא טוב שהיא
 במצא כל טובה מביתו ועושה אותו עני אכל אם היתה אשה
 טיבה מה כתיב בה אשת חיל מי ימצא וכת"ל אשת חיל עשרת
 בעלה ועל זה נאמר ויפק רצון מיי' וכן הוא אומר מיי' אשה
 משכלת בוא וראה כמה קשה כח היוגו שכתורה וכנביאים
 וכתובים יחד הקב"ה שמו על היוגו בתורה שנ' יען לכן וכת"ל
 ויאמר מיי' יצא הדבר כנביאים ואביו ואמו לא ידעו כי מיי' יצא
 הדבר ובכתובים ויפק רצון מיי' הרי שייחד שמו על היוגו

מעשה

בכנו של רבי עקיבה שנשא אשה מה עשה כיון
 שנכנסה אצלו היה עומד כל הלילה וקורא
 בתורה אמר לה סב בוציגא ונארהו לי והות סבת ליה כל
 ליליא והות קיימא ומנהרא והיא הוות פתחא ספרא וגליגא
 מריש לטופי ומנהרא קמיה עד דמטי צפרא בצפרא קריב ליה ר'
 עקיבה לגביה אמר ליה מצא או מוצא אמר ליה מצא הו' מצא
 אשה מצא טוב ד'א מצא אשה מצא טוב מיכל בת שאול שהיתה
 אוהבת לדוד יותר מאביה אימתי בשעה ששלח שאול לשמור
 את הבית הה'ר למנצח אל תשחת והואך כרח דוד רבי איבו
 נרבנן רבי איבו אומר שני שערים היו לו לדוד בביתו אחד היה
 בעול ומשמרין משער זה יוצא משער אחר וברח ורבנן אמרי
 שער אחר היה לו והו' עומדין על השער והו' משמרין שלא יברח
 מה עשתה מיכל שלשלה אותו בעד החלון וברח כיון שעלו
 שלוחיו של שאול מה עשתה נטלה את התרפים ונתנתם
 על המטה ונטלה כבד העיזים ונתנה אותו תחת רגליו שנאמר
 ומיכל בת שאול לקחה את התרפים מיד כקשנא דוד אמרה
 להם שהוא חלה ומוטל במטה הלכו ואמרו לו לשאול אמ' להם
 הביאונו במטה לכאן הלכו והביאו את המטה אצלו ומצא ברת
 את התרפים התחיל כועס עליהם כד רמיתני והברחת את שונאי
 אמרה לו אתה נתתני ומסרתני לליסטים שלך ועמד עלי עם
 החרב להרגני ואמר לי עם אינך מברחת אותי אני מתיז את
 ראשך בסייף ומיד נצטנן דמי ונתפחרתי והברחתני ומרוב

המורא נתחלחלתי כענין שנאמר ותתחלחל המלכה מאד מלמד
 שפירשה נדה ללמדך שהחררה מביאה את הדינים הו'ר הוא
 אמר אלי שלחני למה אמתך ולמה נקרא שמח עגלה שנאמר
 וחשתי יתרעם לעגלה אשת דוד זאת מיכל מה העגלה הזאת
 אינה מקבלת עול על צוארה כך מיכל לא קבלה עול מאביה
 אלא קינטרה אותו ואתה יי' אלהי' אלהי ישראל הקיטרה לפקוד כל
 הגוים אל תחוק כל כוגדי כגד

ס למנצח

על שושן עדות מכתם לדוד
 ללמד זשה קרוב מצדיקי מי
 יריב עמי כשהקדוש ברוך הוא
 נתן תורת לישראל להשיב ברה לכל האומות כשהלך יואב
 לעשות מלחמה עם ארם אמר לו אין אתה בן בנו של יעקב ולא
 כך היו התנאים ועתה נכרתה ברית אני ואתה ויקח יעקב אבן
 וירימה מצבה כיון ששמע יואב כך לא הירידוע מה לעשות
 ומה להשיבו בא אצל דוד אמר לו כך וכך אמרו לי בני ארם
 מיד הושיב סנהדרין וכן שלמה אומר בסנך ערמת חטים שני
 בריתות כרתו אבותינו אחד כרת אברהם וכן הוא אומר ועתה
 השבעתי לי ויכרתו ברית כאו ליכנס כארץ פלשתים אמרו
 להם אין אתם ודעו של אברהם ואין אתם מקיימין מצות הברית
 שכרת אברהם את אבימלך אמר להם הן מקיימים אנו אבל אין
 אתם פלשת' הלכו להן וכן הוא אומר העינים הושיבים כדצרים
 עד עזר כפתורים כפרתם כאותה שבועה מיד נכנסו לארץ
 וירשוהו וכן ארם אמרו לו ליואב לא מכניו של יעקב אתה ולא
 כן התנה יעקב עם ארם עד הגל הוה אמר להם ולא הם עברו
 תחלה שנה מן ארם יבחי בלק מלך מואב ולא זו בלבד אלא
 בימי כושן רשעתים שנאמר ויעבדו בני ישראל את כושן רשעתים
 שהרשיעו שתי רשעיות אחת בימי בלעם ואחת בימי כושן כיון
 שלמדוה מסנהדרין וישב יואב מלמד ששב ופתח אותה אמר
 אני מחריב אותה עכשומה אני מוצא כשעלה מן המלחמה
 עם ארם אלא הריני מניחה עד שאעלה כיון שהוד הכה אותם
 שנאמר וישב יואב ויד את אדום כדצתו את ארם נהרים ואת
 ארם עזובה מהו כדצתו שחציתה כאש ד'א שירה בס חצים

דבר

אחר שנשל את ארם נהרים ונתן כארם עזבה
 וארם עזבה כארם נהרים אלהים זנחתנו
 פרצתנו אנפת תשובכ לנו אמר הקב"ה אני זנחתי אתכם ואתם
 זנחתם אותי שנאמר זנח ישראל אמר לו אעפ"כ חוזר ושוב אלי
 וכן הוא אומר אודך יי' כי אנפת בני ישכב אפך ותנחמני לכך
 נאמר תשובכ לנו כשעה שאמר למוואב אלה הדברים נתפלצ
 עליהם ונתקפלה התתיו ונמצא עומד להוצתו כאותה שערך
 אמר רפה שבריה כי משה

הראית

לעמד קשה מהו יין תרעלה יין שהוא מתער
 את העולם שיתיר עולה של תורה הושיעה
 ימינך וענני אותה הימין שהשבת אחרין שנאמר השוב אהור
 ימינו אמר הקב"ה אתה מבקש אחת אני מוסיף לך אחרת וכן
 חזא אומ' וזיה ביי' ההוא יוסיף יי' שנית ידו לקנות את שאר עמי

סא למנצח

על נביית לדוד הקשיבו
 תפלת יי' זשה רחוק יי'
 מרשעים ותפלת צדיקים
 ישמע כל מקום שקראו ישראל להקב"ה עברו אותם קראוהו
 במצרים ענה אותם שכן זאת צעקתם שמעתי על חיים ענה אותם
 שנ' מה תצעק אליי במדבר ענה אותם שנאמר וישמע יי' בקולם
 בכנסו לארץ וקראוהו ענה אותם שנאמר וצעק שמואל אל יי'

כל חתפלות לעתיד לבוא כשלות והודייה אינר בשלה וכל
 הקרכנות כשלות והתודה אינר בשלה לעולם שכן כתוב
 ותעמודנה שתי תודות בית יי תודת תפלה ותודת קרבן כי
 הצלת נפשי מסות הלא רגלי מדחי אתה לך לפני יי בארצות
 החיים זו ארץ ישראל דא זו בן ערן
נו למנצה
 אל תשחת חנני חנני כי בך
 חסיה נפשי למה שני פעמים
 חנני חנני שלא אפול ביד שואל
 שאם אפול כינו לא יהום עלי וחנוני שלא יפול הוא בידי שלי
 יפתח אותי יצר הרע וההרגו הוי חנני חנני ובעל כנפיך אחסה
 עדי יעבור הוות הוותו של שואל דא חנני שלא אחטא ואכשל
 בעבירה וחנוני שאם חסו שלום חטאתי בך חסיה נפשי שאחזור
 בתשובה עדי יעבור הוות שאתה מכפר על כל עונותי דא חנני
 שלא יהו עונותי מכלות אותי עדי יעבור הוות הוות של מלכות
 ותשיבני לבית מקדשך ושם אתפלל ואודה אקרא לאלהים
 עליון לאל גומר עלי אמר רבי סימון כשם רבי יהושע בשלשה
 מקומות הסכים הקכה עם בית דין של משה ורבותינו אומא אף
 ביריחו הסכים עמהם על ידי יהושע שב ואמר יי אל יהושע למה
 זה אתה גופל על פניך חטא ישראל וגם עברו את בריתי ואלו
 הן שלשה מקומות המעשרות ומגלת אסתר ושלת שלום בשם
 מעשרות מנין לפי שלי גלו ישראל אלי על שבטלו את
 המעשרות וכיון שגלו נפטרו מן המעשרות שנא אלה החוקים
 והמשפטים אשר תשמרו לעשות כיון שהזרו בימי עזרא קיימו
 אותן מעצמן מנין ר' יוחנן אמר ואת ראשית עריסותיכם ואומר
 ובכל זאת אנו כורתים מהו ובכל זאת אמרו בין שאנו גולים בין
 שאנו עומדים מקיימים אנו מצות מעשרות ומנין שגמר הקכה
 עמכם שנאמר על החתום על החתומים אינו אומר אלי על
 החתום חזרו ובטלו אותם וכן מלאכי אומ' היקבע אדם אלהים
 ואמרתם במה קבענוך בתרומה וכמעשר אמר רב שמואל בר
 רב זצוק בנוהג שבעולם הרב גוזר לתלמיד והוא עושה שגם
 התלמיד גוזר לרב והוא מקיים ואתם גזרתם עליו בשביל
 המעשרות וגמרת עמכם ואחר כך חזרתם בכם וקבעתם אותי
 ובטלתם אותי היקבע אדם אלהים מהו היקבע אדם אלהים
 אר לוי כל מי שהוא מבקש לומר לחבירו מה אתה גוזר לי אומ'
 לו מה אתה קובע לי דא היקבע אר ברכיה בשם רבי יוחנן אמר
 הקכה לישראל קובעים אתם אותי מלפשו יד בעולמי ולהרוח
 אותי שב היקבע אדם אלהים מגלת אסתר מנין שב קיימו וקבלו
 היהודים קיימו למעלה מה שקיבלו למטה ושאלת שלום
 בשם שב ואמר לקוצרים יי עמכם ואם תאמר מעצמו יצא אבל
 לא הסכימו עמו מן השמים הרי אומר המלאך לנדעון יי עמך
 גבור החיל אר תחליפה דקסרי בשעה שעבר שאל על גזירתו
 של הקכה בעמלק ושמאל בא והוכיחו יען כי עכרת את פי יי כיון
 שבקש לילך קרע לו את מעילו שניסב שמואל ללכת ויחזק
 בכנף מעילו ויקרע אמר לו שמואל קרע יי את מלכותך אמר
 לו נמי הוא זה אמר לו איני אומר לך אלא אני רומז לך מי שהוא
 קורע לך את מעילך הוא עתיד ליטול את מלכותך כיון שנכנס
 למערה וקרע דוד את כנף המעיל אשר לשאול מיד שאל הכיר
 מה שאם לו שמואל התחיל אומר עתה ידעתי כי מלך תמלוך
 מלך בעולם הזה תמלוך לעולם הבא

נח למנצה

אל תשחת חנני חנני כי בך
 חסיה נפשי למה שני פעמים
 חנני חנני שלא אפול ביד שואל
 שאם אפול כינו לא יהום עלי וחנוני שלא יפול הוא בידי שלי
 יפתח אותי יצר הרע וההרגו הוי חנני חנני ובעל כנפיך אחסה
 עדי יעבור הוות הוותו של שואל דא חנני שלא אחטא ואכשל
 בעבירה וחנוני שאם חסו שלום חטאתי בך חסיה נפשי שאחזור
 בתשובה עדי יעבור הוות שאתה מכפר על כל עונותי דא חנני
 שלא יהו עונותי מכלות אותי עדי יעבור הוות הוות של מלכות
 ותשיבני לבית מקדשך ושם אתפלל ואודה אקרא לאלהים
 עליון לאל גומר עלי אמר רבי סימון כשם רבי יהושע בשלשה
 מקומות הסכים הקכה עם בית דין של משה ורבותינו אומא אף
 ביריחו הסכים עמהם על ידי יהושע שב ואמר יי אל יהושע למה
 זה אתה גופל על פניך חטא ישראל וגם עברו את בריתי ואלו
 הן שלשה מקומות המעשרות ומגלת אסתר ושלת שלום בשם
 מעשרות מנין לפי שלי גלו ישראל אלי על שבטלו את
 המעשרות וכיון שגלו נפטרו מן המעשרות שנא אלה החוקים
 והמשפטים אשר תשמרו לעשות כיון שהזרו בימי עזרא קיימו
 אותן מעצמן מנין ר' יוחנן אמר ואת ראשית עריסותיכם ואומר
 ובכל זאת אנו כורתים מהו ובכל זאת אמרו בין שאנו גולים בין
 שאנו עומדים מקיימים אנו מצות מעשרות ומנין שגמר הקכה
 עמכם שנאמר על החתום על החתומים אינו אומר אלי על
 החתום חזרו ובטלו אותם וכן מלאכי אומ' היקבע אדם אלהים
 ואמרתם במה קבענוך בתרומה וכמעשר אמר רב שמואל בר
 רב זצוק בנוהג שבעולם הרב גוזר לתלמיד והוא עושה שגם
 התלמיד גוזר לרב והוא מקיים ואתם גזרתם עליו בשביל
 המעשרות וגמרת עמכם ואחר כך חזרתם בכם וקבעתם אותי
 ובטלתם אותי היקבע אדם אלהים מהו היקבע אדם אלהים
 אר לוי כל מי שהוא מבקש לומר לחבירו מה אתה גוזר לי אומ'
 לו מה אתה קובע לי דא היקבע אר ברכיה בשם רבי יוחנן אמר
 הקכה לישראל קובעים אתם אותי מלפשו יד בעולמי ולהרוח
 אותי שב היקבע אדם אלהים מגלת אסתר מנין שב קיימו וקבלו
 היהודים קיימו למעלה מה שקיבלו למטה ושאלת שלום
 בשם שב ואמר לקוצרים יי עמכם ואם תאמר מעצמו יצא אבל
 לא הסכימו עמו מן השמים הרי אומר המלאך לנדעון יי עמך
 גבור החיל אר תחליפה דקסרי בשעה שעבר שאל על גזירתו
 של הקכה בעמלק ושמאל בא והוכיחו יען כי עכרת את פי יי כיון
 שבקש לילך קרע לו את מעילו שניסב שמואל ללכת ויחזק
 בכנף מעילו ויקרע אמר לו שמואל קרע יי את מלכותך אמר
 לו נמי הוא זה אמר לו איני אומר לך אלא אני רומז לך מי שהוא
 קורע לך את מעילך הוא עתיד ליטול את מלכותך כיון שנכנס
 למערה וקרע דוד את כנף המעיל אשר לשאול מיד שאל הכיר
 מה שאם לו שמואל התחיל אומר עתה ידעתי כי מלך תמלוך
 מלך בעולם הזה תמלוך לעולם הבא

נח למנצה

אל תשחת חנני חנני כי בך
 חסיה נפשי למה שני פעמים
 חנני חנני שלא אפול ביד שואל
 שאם אפול כינו לא יהום עלי וחנוני שלא יפול הוא בידי שלי
 יפתח אותי יצר הרע וההרגו הוי חנני חנני ובעל כנפיך אחסה
 עדי יעבור הוות הוותו של שואל דא חנני שלא אחטא ואכשל
 בעבירה וחנוני שאם חסו שלום חטאתי בך חסיה נפשי שאחזור
 בתשובה עדי יעבור הוות שאתה מכפר על כל עונותי דא חנני
 שלא יהו עונותי מכלות אותי עדי יעבור הוות הוות של מלכות
 ותשיבני לבית מקדשך ושם אתפלל ואודה אקרא לאלהים
 עליון לאל גומר עלי אמר רבי סימון כשם רבי יהושע בשלשה
 מקומות הסכים הקכה עם בית דין של משה ורבותינו אומא אף
 ביריחו הסכים עמהם על ידי יהושע שב ואמר יי אל יהושע למה
 זה אתה גופל על פניך חטא ישראל וגם עברו את בריתי ואלו
 הן שלשה מקומות המעשרות ומגלת אסתר ושלת שלום בשם
 מעשרות מנין לפי שלי גלו ישראל אלי על שבטלו את
 המעשרות וכיון שגלו נפטרו מן המעשרות שנא אלה החוקים
 והמשפטים אשר תשמרו לעשות כיון שהזרו בימי עזרא קיימו
 אותן מעצמן מנין ר' יוחנן אמר ואת ראשית עריסותיכם ואומר
 ובכל זאת אנו כורתים מהו ובכל זאת אמרו בין שאנו גולים בין
 שאנו עומדים מקיימים אנו מצות מעשרות ומנין שגמר הקכה
 עמכם שנאמר על החתום על החתומים אינו אומר אלי על
 החתום חזרו ובטלו אותם וכן מלאכי אומ' היקבע אדם אלהים
 ואמרתם במה קבענוך בתרומה וכמעשר אמר רב שמואל בר
 רב זצוק בנוהג שבעולם הרב גוזר לתלמיד והוא עושה שגם
 התלמיד גוזר לרב והוא מקיים ואתם גזרתם עליו בשביל
 המעשרות וגמרת עמכם ואחר כך חזרתם בכם וקבעתם אותי
 ובטלתם אותי היקבע אדם אלהים מהו היקבע אדם אלהים
 אר לוי כל מי שהוא מבקש לומר לחבירו מה אתה גוזר לי אומ'
 לו מה אתה קובע לי דא היקבע אר ברכיה בשם רבי יוחנן אמר
 הקכה לישראל קובעים אתם אותי מלפשו יד בעולמי ולהרוח
 אותי שב היקבע אדם אלהים מגלת אסתר מנין שב קיימו וקבלו
 היהודים קיימו למעלה מה שקיבלו למטה ושאלת שלום
 בשם שב ואמר לקוצרים יי עמכם ואם תאמר מעצמו יצא אבל
 לא הסכימו עמו מן השמים הרי אומר המלאך לנדעון יי עמך
 גבור החיל אר תחליפה דקסרי בשעה שעבר שאל על גזירתו
 של הקכה בעמלק ושמאל בא והוכיחו יען כי עכרת את פי יי כיון
 שבקש לילך קרע לו את מעילו שניסב שמואל ללכת ויחזק
 בכנף מעילו ויקרע אמר לו שמואל קרע יי את מלכותך אמר
 לו נמי הוא זה אמר לו איני אומר לך אלא אני רומז לך מי שהוא
 קורע לך את מעילך הוא עתיד ליטול את מלכותך כיון שנכנס
 למערה וקרע דוד את כנף המעיל אשר לשאול מיד שאל הכיר
 מה שאם לו שמואל התחיל אומר עתה ידעתי כי מלך תמלוך
 מלך בעולם הזה תמלוך לעולם הבא

הפכך אמר לרוד צדיק אתה ממני אני עשיתיך צדיק
 שיצאתי לבקש את נפשך ואילו מצאתיך והגתני ואני נפילתי
 כיך הלא הרגתי הוי צדיק ממני וכן הוא אומר יתר מרעהו
 צדיק מרעהו זר שאל שנאמר לרעך לרוד צדיק זר רוד
 שאמר לשאול ועתה השבעה ליי ושבע שאל לרוד כיון שהלך
 שאל אמרו לו גבוריו לשאול וכי בשביל שלא הרגך דוד כמעט
 נעשה צדיק כי יודע היה שאם היה שולח כך יד חייבו נכנסין
 ומציאין אותו משם ומחתיכין אותו אבר אבר ונתירא מיד שמע
 וקיבל מהם דרך אחריו מיד וקם וילך אל מדבר זוף ויבא דוד
 ואבישי לילה ושאל שוכב ישן כמעטל הוא שוכב הוא ישן אלא
 שניתן להם תרדמה וכן הוא אומר כי תרדמת ילכלה עליהם
 הוי שוכב הוא ישן ויאמר אבישי אל דוד סגר אלהים את
 אויביך ויאמר אל תשחיתנה הוי למנצה אל תשחת ויאמר
 דוד הוי כי יגפנו ולמה שני פעמים אלא אמר לו חי יי אל
 תחרגהו ואם תהרגהו חי יי אני אדרג אותך דא נשבע על יצר
 הרע ונער בו וקח דוד את החנית ואת צפחת המים ויקרא דוד
 אל העם הלא תענה אבנר אמר לו מה יש לך לענות הוי אמרת
 על דבר המערה אילו היה עושה כך מאומה היינו נכנסין לשם
 ומחתיכין אותו אבר אבר או אימר בסירה הורעו כחנית וצפחת
 מה יש לענות הלא תענה אבנר לא היה לומר לענות נעשר
 אלם לכך אמר להם אלם צדק הדברון מישרים תשפטו אמר
 להם כצדק דרפתם אחרי שאמרה תורר צדק צדק תרדוף או
 צדק שפטתם שכן כתיב בצדק תשפוט עמיתך יפה עשיתם
 כך עושים מישרים תשפטו בני אדם לכך אלם צדק תדברון
 אף כלב עולות תפעלון ודו רשעים מרחם מרחם זדיתם תעו
 מכטן מכטן הצדיקים אמ' להם הלב הזה אינו נכרא לא לאמת
 שב ודובר אמת כלבנו ואתם לא כך חיתם לא אף כלב עולות
 תפעלון ורוח הקדש אומר על ידי רמיה טרם אצרך בבטן
 ידעתיך וכן ישעיה אומ' לבטן קראני ומרחם הרשעים ניכרי
 וכן אתה מוצא בעשו הרשע ער דהוה במעו דאימיה הוה מגיח
 עם אחיו שכן הוא אימר ויתרועצו חנני בקרבה שהיה מרצין עם
 אחיו במעו אמו אמר אף אתם מרחם זדיתם זורו רשעים מרחם
 למדח חמת למו כדמות חמת נחש אשר לא ישמע לקול
 מלחשים חובר חברים מחוכם אמר להם אין אתם יודעים מה
 עשה הקכה לנחש שיכר את שיבוי ועכשו אוכל עפר כך הקכה
 עושה לכם הרום שיכמו כפימו אמר להם דקרה אמרתם לטון
 הרע אתם נופלים לגיהנם ואש אוכלת אתכם שב כמו שכלול
 תמס יהלך כנפל אשת אין אתם רואים שמש לעולם כל חזו
 שמש אבל הצדיקים זרחוה לכם יראי שמי שמש צדקה וכן
 הוא אומר ישמו צדיק כי הזה נקם

נח למנצה

אל תשחת לרוד זשח טובים
 השנים מן האחד טובים
 הם השנים שיצאו בדרך מן
 האחד שיצא לעצמו אם יפול חבירו מעמידו ואם יתקפו האחד
 השני יעמוד כנגדו ואם יבא אדם דע עליהם השני יעבור נגדו
 ואם הם שלשה הוי יפה שנאמר והחוט המשולש לא במהרה
 ינתק דבר אחד טובים השנים טוב צדיק בן צדיק מצדיק בן
 רשע ולא דומה זכות צדיק אחד לזכות שני צדיקים אשר יש
 להם שכר טוב שאם תבא פורענות על המשפחה זכות שניהם
 עומדת ומכטלת אותה שנאמר ואקח אתכם אחד מעיר ושנים
 ממשפחה שבשביל שנים ממשפחה אותה המשפחה מצלחת
 ואם היו שלשה צדיקים צדיק בן צדיק בן צדיק אינה פוסקת
 מהם לעולם שנאמר והחוט המשולש אמרו לפני רבי זעירא
 והלא

אומר בכוא דואג וכן כנבל מידוד ומי בן ישי כיון שראו'ך מיד
 הן באין / וכן בכוא הזיפים / אלהים כשמך הושיעני / אמר דוד
 לפני הקבר רבנו של עולם קטנטן שהיה רדוף / אחר חכירו
 קובל לאיפרכוס ואם איפרכוס היה רדפו קובל למלך ואם
 המלך רדפו למי קובל אין לו למי יהיה קובל אלא לך כך אמר
 דוד להקבה רבנו של עולם שאול הוא מלך אין לי למי לקבל
 אלא לך הוי כשמך הושיעני / מהו בגבורתך תדינני שאמרת לא
 תסגר עכר לא אדוני ומה עכר שאמרת היה עו כד עץ אמרת שאם
 יבא אצלך אל תסגירוהו אני שאני נשיא בן נשיא / ער המשרד
 דורות על אחת כמה וכמה / וכן הוא אומ' בחשוק הוליד את כועז
 אל תסנידני ביד המלך הוי בגבורתך תדינני בגבורה של תורה
 שכל לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה /

אלהים

שמעה תפלתי / אמר דוד לפני הקבה רבנו של
 עולם כא דואג וקבל ממנו כואו הזיפים ושמע
 להם / שמעה תפלתי למה כי זדים קמו עלי ולא שמר אלהים
 לכבודם סלה / הנה יי' עזר לי / י' בסומכי נפשי / אמר לו מי אמר
 לך אמר להם עד שאני במעי אמי נתכבא עלי איתן האזרחי שב'
 מצאתי דוד עכדי בשמך קרשי משחתיו הוי י' בסומכי נפשי /

נה למנצה

כנגינות / האזינה אלהים תפלתי /
 זשה הולך תמים לך בשח זרה
 דוד שנאמר ואני בתומי תמכת
 ביונקש דרכים יודע / זה אחיתופל אין הקבה גובה מן האדם
 עד שהוא מפרסם מעשיו שב' מכסה שנאה במשאון תגלה רעתו
 בקהל / לא היה דוד אוהב לאדם יותר מן אחיתופל הוא היה
 בעל מחלוקתו שלו והוא יועצו כל העצלת וכן הוא אומר
 ואחיתופל יועץ למלך כיון ששמע דוד שאחיתופל בקושרים עם
 אבשלום אמ' סכל בא את עצת אחיתופל לא נתיירא דוד מאדם
 אלא ממנו והוא שרוד אומר האזינה אלהים תפלתי ולא תתעלם
 בתחנתי / חקשיבתי לי וענני / למה מקול אויב כפני עקת רשעי /
 אמר לו הקבה לא אמרת אתה אם תחנה עלי מהנרה לא יירא
 לבי לא יאירא מרכבות עמי / אמר לפניו רכשע תן לי מאותן
 שארדוף ושאינים ולא אשוב עד כלותם / וכן אמר דוד אין זה
 מאותן כיוצא בו הוא אומר כי לא אויב יחרפני ואשא גדול הוא
 ממני / וכן הוא אומר ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי מהו
 כערכי כסדרי שהוא מסדר עלי את ההלכות / אלופי ומיודעי
 שהיה מאלפני ומלמדני ודבי היה / וכן הוא אומר אשר יחדו
 נמתיק סוד / מהו ברנש / כדתנן התמיד כ"ב הפר בעשרים
 וארבעה / וארבעה פיסות היו שם ולמה אר' יוחנן כדי להרגיש
 את כל העזרה שב' כבית אלהים נהלך ברנש / מיודעי המודיעני
 תוצאות בינה / כיון שגמר תפלתו שכן הוא אומר ודוד בא עד
 הראש אשר ישתחווה שם לאלהים הנה חושי הארכי לקראתו כיון
 שראה דוד אמר לו יש ארוכה למכתי / ויאמר לו דוד אם עכרת
 אתי והיית עלי למשא ואם העיר תשוב ונג' ויאמר לאכשלוס
 עכרך אני אמר לפניו רבנו של עולם לך אני קורא שב' אלהים
 אקרא וי' יושיעני /

ערב

ובקר וצהרים אשיחה / מכאן שצריך אדם להתפלל
 שלש תפלות ביום / ומי תקן אותם אבות העולם
 אכדחם תקן תפלת השחר שב' וישכחם אכדחם בבקר ואין עמידה
 אלא תפלה שב' ועמד פנחס ויפלל / יצחק תקן תפלת מנחה
 שב' ויצא יצחק לשוח כשרה ואין שיחה אלא תפלה שב' תפלה
 לעני כיעטוף ולפני י' ישפוך שיחו / יעקב תקן תפלת ערבית
 שב' ויפגע במקום ויהן שם אין פגיעה אלא תפלה שב' ואתה אל
 כל

תתפלל בעד העם הזרח ואל הפגע בני / אמר דוד הואיל ואתו
 תקנום ערב ובקר וצהרים אשיחה /
 כו פרה כשלוס נפשי / אריבל מהו כי פרה כשלו' נפשי
 ואקונים של מלאכים מהלכת לפני האדם הזרח
 ומכריזין לפניו ואומר' תנו מקום לאיקוניך של מקום למה אר'
 יודן כשם רבי לוי לפני שאין בית רובע כחללו של עולם שאין בו
 תשעת קצין של מויקין וכל אחד ואחד נתון פראמא בעיניהם
 כשם שיש לחמורים הללו של שחנים ולמה שלא יזיקו לכריות
 ובשעה שעונותיו של אדם גורמים אותה הפראמא בגלית מעל
 פניו של מויק והוא מביט באדם ומזיקו לפיכך מכריזין לפני
 האדם שלא יזיקהו הוי כי פרה בשלוס נפשי / מקרב לי שלא
 יקריבו לי המזיקין / הוי כי ברבים הוי עמדי / אלו המלאכים
 המסורין לו שנאמר יפול מצדך אלף / דא מהו מקרב לי אמ' דוד
 רואה אני דניאל שעומד משכתי היאך בשלך לגוב אריות ואין
 נוגעין בו התחיל אומר כי פרה בשלוס נפשי שלא יקרבו אליו
 האריות ומי גרם לו להנצל כי ברבים הוי עמדי / ואף חכניו
 מישראל ועזריה סדר עליהן תפלה לפיכך ישמע אל וענם / דבר
 אחר על רחל נאמר הפסוק הזה מקרב לי שלא תקרב עצתו של
 עשו כרחל למר' שכך הו' התנאים שיעקב נוטל את לאה ועשו
 לרחל / ומי גרם ליעקב להנצל מידו כי ברבים הוי עמדי לפיכך
 פדה בשלו' נפשי כי ברבים הוי עמדי / לו סנהדרין שהיו עמדי /

חלקו

מחמאות פיו / כשדבריו של אחיתופל פתוחין
 הכל שומעין לו וכן הוא אומר ויאמר אחיתופל
 אל אכשלוס אכחרה שנים עשר אלף איש וארדפה אחרי דוד
 הלילה והוא יגע ורפה ידים / וישר היכר בעיני אבשלום ובעיני
 כל ישראל כיון שראה דוד שהכל עמו והכל שומעין לו בתיירא
 אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תתיירא אני עמך השלך על י'
 יהכך והוא יכלכלך / כשר ודס יש לו אוהב והולך אליו פעם אחת
 מקבלו ושניה ושלישית נראה לו רביעית אינו נפנה לו והקדוש
 ברוך הוא אינו כן כל זמן שאתה משריח עלי הוא מקבל יהכך
 לכך השלך על י' יהכך והוא יכלכלך /

נו למנצה

על יונת אלם / זשה אשר
 מי אל בשמים ובארץ / וכן
 דניאל אומר משזיב ומציל
 ועבדי תמהין ואתין / אמר דוד עשה לי יותר מן הכל והנחחתי
 שלך יותר מן הכל / מה עשה לדוד שהיה עומד אצל אכיש
 וזחיו של גלית שומר ראשו של אכיש לפיכך אמר למנצה על
 יונת אלם על אותו המעשה / וכן הוא אומר עתה ישמע אדוני
 המלך את עברו אשר נתן הוים י' בידי / משה אמ' אם כמחותרת
 ימצא הגבב ואתה נמצאת במערה עמי / וכן התורה מותר דמך /
 וכן הוא אומר אל תעמוד על דם רעך אם אדם בא להורגך
 ויכולת לו אל תעמוד על דם רעך ואל תאמר מתחייב אני ברמז
 אל תמלך אלא הרגוהו מיד / והמשל אומר קטליה עד דלא
 ליקטילך / לכך נאמר ואמר להרגך ותחס עיניו עליך / ואומ' לא
 אשלח ידו כי משיח' הוא ואומ' אכי ראה גס ראה / אמר לו
 ראה מה אתה ליומה אני לך שאם היית מוצא אותי הרגתני
 ואני לא עשיתי כן / באלהים אהלל דבר כיי' אהלל דבר / מהו
 באלהים מהו כיי' / מקום שכתוב אלהים זה מדת הדין / ומקום
 שכתוב י' זו מדת רחמים שב' י' אל רחום ותבון אמר דוד לפני
 הקדוש ברוך הוא אם כמדת הדין אתה בא עלי אני מקבלך /
 באלה אהלל דבר אם כמדת רחמי אני מקלסך / כיי' אהלל דבר /
 אלהים נרדיך אשלים תודות לך / אמר רבי פנחס
 בשם רבי לוי ורבי יוחנן בשם רבי מנחם גליליאל
 כל

הנבון / אמר רבינו יצחק בן זימרא בא וראה כמה הוא קשה לטון
 הרע כי כמה איכרים יש באדם יש מהן זקופין / ויש מהן מוטוין
 ויש מהן עומדין / והלשון היתכבית האיכורין והלחיים מקיפות
 אותה / וכמה מנגנאות יש עליו ואין אדם יכול לעמוד בו / ואילו
 היה זקוף ונראה על אחת כמה וכמה / אהבת דע מטיב / אמר לו
 דוד לדואג רעתו של שאול יותר משובתך שאילו לא קבל ממך
 לשון הרע לא היה עושה / ויש אדם שמשקר ונושא פנים לאדם
 שיאכילו וישקוה אבל אתה שבא ענייית הרי אתה חכם
 גבור ועשיר וראש לשכנה דרין למה עשית כן / אל יתהלל חכם
 בחכמתו כי אם בזאת וגומ' ואין זאת אלא תורה שנאמר ואת
 התורה השכל וידוע אותי / וכן הוא אומר ויהי דוד עושה משפט
 וצדקה / ואומר ויהי דוד בכל דרכיו משכיל / אמר רבי שמעון
 בר אבא בשם רבי יוחנן הראה הקנה לאברהם תורה וקרבנות
 ומלכות / תורה מנין שנאמר ולפי' אש ואין לפי' אלא תורה
 שנאמר וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים / תנור אש
 זה גיהנם שנאמר בו ער כתנור / וכתוב אשר לו אור בציון
 קרבנות קח לי עולה משולשת / מלכות הנה אימה השכה
 גדולה / אימה זו בכל / השכה זו יין / גדולה זו מדי' נופלת עליו
 זה אדם / אמר הקנה לאברהם עתיד וזו בית הקדוש ליהרר
 והקרבנות בטל'ן שזו מכפרין עליהן / מה רצונך שישתעבדו
 בניך במלכות ואל ישתעבדו בגיהנם / אמר רב היכנא בר פפא
 אברהם בירר לו את המלכות אמר מוטב שישתעבדו ישראל
 במלכות ואל ישתעבדו בגיהנם והוא שהקדוש ברוך הוא אומר
 לישראל אבוכון הוא / וכן הוא אומר הביטו אל צור הוצבתם
 זה אברהם שנאמר הביטו אל אברהם איכם /

נב למנצה

על מחלת / זשהמצא אשה
 מצא טוב / אין סוף לאשה
 טובה וכשם שאין סוף
 לאשה טובה כך אין סוף לאשר רעה שנאמר ומצא אני מר
 ממות וגו' טובה היתה אביגיל לדוד מכל הקרבנות שבעולם
 שאילו עשה אותה מעשה שחשב אילו היה מקריב כל הקרבנות
 שבעולם לא היה לו כפרה והיא באת אליו ומלפתו הוי שטובה
 היתה לו מכל הקרבנות הוי למנצה על מחלת שמהלה לו כשם
 שהקרבנות מוחלין אמר הקנה יבא הטובה ותהי' לטוב חלך
 הרע ברעתו שנאמר ויהי כעשרת הימים ויגוף מי גרם לו על ידי
 שהיתה ידו קצרה במצות / וכן הוא אומר אל ישים אדוני אל לבו
 אל איש חבליעל מהו בליעל זה עין הרע / וכן הוא אוב'פן יהיה
 דבר עם לכבד בליעל אמרה לו אדוני דוד לא היה לך ללמוד
 משמו נבל שמו ונבלה ידבר / אר סימון הוא נבל הוא לכן הן הן
 האותיות מה לכן היה רמאי כך נבל הירר רמאי הואיל ושניהם
 רמאין / אמר שלמה על שניהם אני מדבר מרמה כלב הורשי און
 וליועצי שלום שמחרי' מי הן אלו שעושי'ן שלום בין ישראל
 לאכזבים שבשמים אלו ישראל שניתן להם את השלום שנאמר
 יי' עוה לעמו יתן יי' יברך את עמו בשלום / אמרה לו אביגיל לדוד
 אדוני דוד אם יבא הדין הזה לפניך מה אתה עושה ילך העני
 ויאמר לבעל הבית עשה עמי צדקה ותן לי פת אחת ואינו נזקק
 לו והעני נופל עליו והרגו אם הן באין אצלך לדין מה אתה אומ'
 לו ואתה מפפק כדבר ואין אתה יכול להוציאו מפוך והן
 אומרים לא עשה הן לנבל שלא נתן לו ואת מפפק שכן הוא
 אומר לא תהיה זאת לך לפוקר אל תפפק בפוך ואל תאמר
 בשביל שאני מלך אין אדם מוכיחני הוכח אתה לעצמך וכן הוא
 אומר ותתקששו וקושו אתם תרעה לקשש את אחרי' קשט עצמך

תחלה ואחר כך קשט אחרי' לא תהיה לך זאת לפוקר / זאת
 כבר מונחת לך אחת דייך באחת מהו וזכרת את אמתך אמרה
 לו אל תשכחני אחיזה כנגד פניך כשיבא הדין הזה לפניך
 וכשאתה דן אותו הוי אומר זכורה אותה לטובה שעשת לי שלא
 באתי בדמים שאם הייתי עושה אותו מעשה לא הייתי יכול
 לכפרו / אמר לה אין זה ממך אל תתיידי בעצמך הקנה שלחך
 אצלי שנאמר ברוך יי' אלהי ישראל אשר שלחך אצלי / ואף את
 צריכה להתברך שב' ברוך טעמך וברוכה את / דוד יצא מן הערוך
 ונבל נכנס לכך אמר נבל כלבו כשפגע אותה דוד הירר אומר
 נבל עליו אין אלהים בשעה שמצאה דוד השחיתו שניהם כמו
 דאמר כי השחית כל בשר / התעו בו / תועבת יי' גם שניהם /
 והכל צפוי לפניך כי אני משכיל דורש את יי' וכן הוא אומר ויהי
 דוד ככל דרכיו משכיל לכך נאמר אמר נבל כלבו מהו השחיתו
 בהשחת וכן את מוצא כדור הכובל כי השחית כל בשר / וכן
 אביגיל אומרת לדוד אל חבליעל הזה אל נבל מהו בליעל מנלה
 עריות וכן הוא אומר ובני עלי בני בליעל אשר ישכבון / דא מהו
 מרמה בלב הורשי רע שהיה הורש רעה שכפר כדור שאמר מי
 דוד ומי בני ישי אף בהקדוש ברוך הוא כפר שנאמר אין אלהים
 הכל סג יחדיו נאלחו ולהלך הוא אומר הכל סג כל שהוא סג מן
 הדרך יכול הוא לחזור בתשובה וכאן אינו אומר אלא הכל סג
 בעשו סיגים יחדו נאלחו / נאלחים מבחוץ ונאלחים מבפנים /

נד

אחר הכל סג יחדו נאלחו אלה אנשי סדום שנעשו
 סיגים ועשו עצמן אבות כמה דאמר ואת האה
 לפניו מבוערת / אין עושה טוב אין גם אחר / אין שם אברהם
 נמנה עמם ואין אחר אלא אברהם שנאמר אתה היה אברהם
 התהלך אברהם אומ'לל / ושבתו עם מתי שוא / שנאתי קהל
 מרעים שב' ויסע משם אברהם / זהו שאמר הכתוב אולם הר נופל
 יבול רעור יעתק ממקומו הר נופל יבול / זה סדום וחברותיה /
 וצור יעתק ממקומו זה אברהם / ואין צור אלא אברהם שב' הביטו
 אל צור הוצבתם מיד ויסע משם אברהם אמר לו הקנה אברהם
 אין לך עסק עמם שב' אלהים השקיף על בני אדם הכל סג /
 דבר אחר נאלחו נעשו אהים לאלהים אחרי' אמר הקנה למלאכי
 השרת צאו וראו מה בני אדם עושי'ן בארץ / אמר לו אין עושה
 טוב / אוכלי לחם אכלו לחם זה ישראל שחיו מברכים להקנה
 על הלחם ועל מה שהם אוכלין / ויי' לא קראו לו אומות העולם
 שהם אומרים שהטובה שהיא נאה אין הקנה קורא אותה הוי' /
 לא קראו /

שם

פחדו פחדו הצדיקים פחדו שראו את אחיתופל
 בגיהנם / ואומר לאותו צדיק עשרה כך ולבו על
 אחת כמה וכמה והקנה דנומראר את הצדיקים את מעשיו
 והם שמחים עליו לכך נאמר לא היה פחד / דא אמר הקברת
 למלכות אני אמרתי יהו' ישראל מעלין אני אמרתי פחדו לאל
 אמרתי אנינה שיתנו עליהם פחד של שמד / לא היה פחד / להלך
 כתיב עצת עני תבישו כי יי' מחסוהו מהו עצת עני / אמר להם
 הקברת בניתם בתי עז שלכם וכיון שאני אומר לכם בנו את
 ירושלם אתם אומרי' לי ענייה סוערה לא נוחמה הוי' עצת עני
 תבישו וכן הוא אומר הבישות כי יי' מאסם / מי יתן מציון ישועת
 ישראל בשוב יי' שבות עמו ויג' ועקב ישמה ישראל /

נד למנצה

בנגינות כבוא הדיפים זשה מושל
 מקשיב על שפת שקר כל משרתי
 רשעים / כיון שראו לשאול שהיה
 מטה אזנו לשמוע לשון הרע על דוד הוי' באין ואומרי' לו וכן הוא
 אומר

אצלו שנאמר זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע ואומר
 וחובא אל חכהן / למה יקצוף האלהים על אותו הקול שהוצאת
 בפך / ואמרת לשון הרע על חברך / וחבל את מעשה ידך /
 בעט תורה שיש בידך אתה מאבדה ומי היה זה דואג שנאמר
 לשון הרע על דוד ונצטרע שנאמר גם אל יתצד לבצח ושרשך
 מארץ חיים סלה / ומחו יתצד שנצטרע כענין שנאמר ונתן את
 הכית / ומי גרם לו על ידי שאמר לשון הרע על דוד שנאמר כבוא
 דואג האדומי ויגד לשאול וגו' / דבר אחר כבוא דואג האדומי
 זהו שאמר הכתוב מות וחיים ביד לשון שהכל תלי בשון אם
 יבקש אדם לומר לשון הרע אומר / ואם בקש לשון טוב אומר /
 לכן אל יאמר אדם הואיל וניתנה רשות ללשוני הריני מרדכ
 מה שאני מבקש כבר הזהירה התורה ואמרה נצור לשונך מרע /
 ואם תאמר שמה אתה מפסיד כלום חס ושלום שאתה משתכר
 ואומר ורוח הקדש צווחת ואומרת שומר פיו ולשונו / דבר אחר
 מות וחיי ביד לשון ראה כמה קשה לשון הרע שאין אדם מוציא
 מתוך פיו עד שהוא כופר בעיקר שנאמר אשר אמרו ללשונו
 נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו / ומי יעמוד כנגדם גיהנם
 כביכול יוכל הקפה צווח מן בעלי השון ואיך מי יקום ליעס
 מרעים ומי יוכל לעמוד בהן גיהנם ואף גיהנם חוזרת ואומרת
 לו איני יכולה והקפה חוזר ואומר לה אני מלמעלה ואת מלמטה
 שכן הוא אומר חיי נבור שמונים עם נחלי רמים / אמר הקפה
 לישראל אם רצינכם להנצל מניהם הרחיקו עצמכם מלשון
 הרע ואתם זוכים לחיי העולם הבא שנאמר מי האיש הרפץ חיים
 לעולם הבא / לכן נצור לשונך מרע / דבר אחר מי האיש החפץ
 חיים אמרו רבותינו מעשרה הירי ברוכל אחד שחיר מסכב
 בעיירות של צפרי וכו' / דבר אחר מות וחיים ביד לשון כלכלה
 של תאנים אכל ולא בירך והמות ביד לשון / אכל ובירך זר
 חיים ביד לשון / הכל תלי בשון / דבר אחר מות וחיים אם
 זכה לתורה זכה לחיים / לפי שהתורה נקראת עץ חיים שנאמר
 עץ חיים היא למחזיקים בה / והתורה רפואה ללשון שנאמר
 לשון עץ חיים / לכן מי שעוסק בלשון הרע מתחייב כנפשו /
 בא וראה כמה קשה לשון הרע מעו וגילוי עריות ושפיכות דמי /
 כי בשלוש עבירות הללו כתיב גדול גדולה / ובלשון הרע כתיב
 גדולות לשון מברכת גדולות וגו' בעו כתיב אנה חטא העם
 הזה חטאה גדולה / ובגילוי עריות כתיב ואיך אעשה הרע
 הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים / ובשפיכות דמים כתיב גדול
 עוני מנשוא / בא להודיעך שקשה לשון הרע משלש העבירות
 הללו / דבר אחר שהחורג את הנפש אינו חורג אלא נפש אחת
 והאומר לשון הרע חורג שלשה המספרו והמקבלו והנאמר עליו
 ומנין אתה למד זה מדואג שנאמר לשון הרע על אחימלך לפני
 שאול ונהרגו שלשתן / שאול שקבלו / ואחימלך שאמר עליו /
 ודואג שאמר / שאול שקבלו שנאמר וימת שאול במעלו /
 ואחימלך שנאמר עליו שנאמר מות תמות אחימלך / ודואג
 שאמר שנשרד מן העולם שנאמר גם אל יתצד לבצח מן חיי
 העולם / ומי גרם לו לשון הרע / שנאמר כבוא דואג האדומי
 ויגד לשאול /

דבר

אחר כבוא דואג / זשה תכסה שנאמר במשאון /
 תני רבי חייא מפרסמין את החנפים מפני הלול
 השם שנאמר בשוכ עדיק מצדקתו / ולמה הקדוש ברוך הוא
 בעל הדרך לפני כשביל לפרסם מעשיהם לכריות אירע בו
 דבר משום העבירות והיו העבירות קראות תיגר פ' מהלוקת
 בכגד מדת הדין כשביל כך הקדוש ברוך הוא רצה לפרסם
 בעשיו למי שהיה מחניף את חבירו ולמדנו זה מדואג שהירך

ראש לסנהדרין שנאמר אביר הרועים אשר לשאול / ובשביל
 שהיה בו לשון הרע אף על פי שהיה בו תורח הכתוב פרסמו
 כדי להודיע לבריות מעשיו הרעים שלא ליפרע ממנו והיו קורין
 תיגר לפני הקכה מדת הדין לפי פרסמו הכתוב ולמה נקרא
 שמו אדומי על שם עירו נקרא אדומי / רבי שמואל אמר על
 שקרא כדוד שנקרא אדומי ולא הוא קינא בלכר לא כל שכנו
 בתקנאו בו זיפים ואנשי קעילה ונכל / רבי אבא בר כהנא אמר
 על שהתיר דמן של נוב עיר הכהנים שנאמר ויכב דואג האדומי
 וימת ביום ההוא / רב נחמן אמר על שהתיר דמו של דוד שנאמר
 לשאול בן מות הוא ודמומוטר ואשתו מותרת לינשא לאחר /
 בר קפרא אמר שאסר דמו של אנג לשאול ואמ' לו כתוב בתורה
 אותו ואת בנו לא תשחטו בעים אחד ואתה הולך להמית נער
 וזקן טף ונשים ביום אחד / לכך נאמר אדומי כשביל שנתחייבנו
 על ידו / רבי יצחק אמר שהיה מאדים פני דוד בהלכה שכל מי
 שנושא ונותן עמו כסלקו בתשובותיו / רבי חנינא אמ' מה אדום
 מבליע זכויותיהן של ישראל כך דואג מבליע זכויותיו של דוד /
 ורבותינו ז"ל אמרו מה אדום נוקם ונוטר / כך דואג נוקם ונוטר
 לדוד / דבר אחר ויגד לשאול / מה ויגד אגדי ליה / אל עשה
 לדוד מלך בחיך לפי שאין נשאלין בתומים ואורים אלא למלך
 ולכית דין ולמי שצורך ציבור בו ודוד הוא נשאל באורים ותומים /
 וכיון שאמר לו את הדבר נכנס בלבו רוח קנאה ומניין שכן הוא
 אומר בתתך לו לחם וחרב ולא דיך אלא ושאל לו כאלהים
 לפיכך כשביל זה מות תמות / אחימלך כיון שראו פניו של
 שאול זועפות עליו מיד ויען אחימלך את המלך ויאמר ומי בכל
 עבדיך כדוד נאמן אל לא זה ולא זה / וכי תהלך קרא חיים הוח
 היום החלתי לשאול לו כאלהים חלילה לי למוד הייתי לחיות
 שואל לו אלא אל ישים המלך בעבדו דבר בכל ביה אבי / אמר
 לו וכל כך היית למוד להיות שואל לו ואין אתה חייב מיתה כיון
 שהוציא עליי איפוסין של מות מיד ויאמר המלך לרעים
 הנצבים עליו לפגוע בהן ולא שמעו לו / זה שאמר הכתוב שומר
 מצוה לא ירע דבר רע / זה אבנר שלח הניחו לפגוע בכהנים
 שנאמר ולא אבו עבדי המלך / כיון שראה שלא שמעו לו אמר
 לו לדואג מר אחר עומד הכיתם בלשון הכס בהרב שנאמר
 ויאמר המלך לדואג סוב אתה ופגע בכהנים עמד והכת אותם
 שנאמר וימת ביום ההוא שמונים וחמשה איש ראה אי זה נכורה
 היה לו שלא סיעו אדם בעולם אלא הוא עצמו הרג ולא אלו
 בלכר לא ואת נוב עיר הכהנים הכה לפי הרב / ודוד צווח ואומר
 מה תתהלך כרעה הגבור חסד אל כל היום / אמר לדואג אדם
 נבור וראש לסנהדרים יתעסק כרעה הזאת / ואומר לשון הרע /
 ברעה הגבור אמר לו וזו נכורה היא שרואה אדם את חברו על
 פי חברו ודוחפו לבור ורואה אותו על ראש חגג ודוחפו זו נכורה
 היא / אלא אימתי הוא גבור בשעו שיכא חבירו ליפול ואוחזו
 בידו שלא יפול / וכן מי שרואה חבירו שנפול לבור ומעלהו /
 ואתה ראית שאול כועס עלי והשלת מים על איברי / ברעה
 הגבור / כך אדם עושה / חסד אל כל היום / אמר לו סבור אתה
 שאם לא קבלנו אחימלך ולא נתן לנו פרוסה לא הירא אדם
 מישראל שיתן / בהגיון הן ישראל לעשות חסד אל כל היום / דבר
 אחר חסד אל כל היום זו התורה שג' ותורת חסד על לשונה אדם
 שהוא עוסק בתורה כמותך יעקוב כדברי הללו ותעשה תורחך
 פלמטר ברעה הגבור / דא מצווין הן ישראל לעשות חסד לכל
 מי שיכא חסד אל כל היום אמר לו דוד לדואג אדם שעוסק בחסד
 אל כל היום עושה דבר קשה / כביכול שכל מי שהיה עוסק
 בתורה כאילו עושה חסד אל כל היום / ואומר לשון הרע / כרעה
 הגבור

ובני קטורה / איש אלו בניו של נח שנקרא צדיק נח איש צדיק
דבר אחר אלו שבעים אומות שיורדין לגיהנם
עשיר ואביון / עשיר ואביון עשיר בתורה ואביון
בתורה כולן יורדין לגיהנם עשיר בתורה זה דואג
ואחיותופל לפי שלא שמרו את התורה ירדו לגיהנם אף על פי
שהן ראשי סנהדרין ואביון בתורה כל מי שיש ספק בידו ללמוד
ולא למד לפיכך אמרו בני קרח הואיל וכך הוא מתן שכרה של
תורה פי דבר חכמות בחכמתה של תורה והגות לבי תבונות
בתבונה של תורה / אשה למשל אזני במשלה של תורה

מזמור נ

לאסף / אל אלהים יי / למה
הזכיר שמו של הקב"ה פעמי
ללמדך שבשלושה שמו הללו

ברא הקב"ה את עולמו כנגד שלש מדות שבהן נברא העולם
ואלו הן החכמה והרעות והתבונה / החכמה מנין שנאמר יי בחכמה
יסר ארץ / תבונה כונן שמים בתבונה / דעת כדעתו תחומות
בכקונו וכן הוא אומר כי אנכי יי אלהיך אל קנא הרי שלש כנגד
שלש שבהן נברא העולם / וכן בני גד ובני ראובן אומרים
אל אלהים יי אל אלהים יי הוא יודע / ומה ראו להזכיר שני
פעמים אל אלהים שבהם נברא העולם / אל אלהים שבהן
בתנה התורה יכול אחד לעצמו ואחד לעצמו לאו אלא שניחם
ביחד נבראו וכן הוא אומר אף יי יסרה ארץ וימיני טפחה שמי /
קורא אני עליהם יעמדו יהדיו הוי ממזרח שמש ועד מכואו /
בשר ודם צר צורה ומתחיל בראשו וגומר ברגליו או מתחיל
ברגליו וגומר בראשו אבל הקב"ה אינו כן כשהוא צר את האדם
צר אותו בכת אחת / וכן הוא אומר כי יצר הכל הוא ואנו אנכי
יי עושה כל הוי ממזרח שמש ועד מכואו ומנין שכראו מציון
שנאמר מציון מכלל ייפי יופיו של עולם / מהו הופיע אין הופיע
אלא אורה / וכן הוא אומר הופיע אור עכנו ומנין שבעולם הזה
הוא מדבר / נאמר כאן מכלל יופי ונאמר להלן ויכולו השמים
והארץ וכשהחריבו מציון התחיל וכן הוא אומר על יי ירמיה
ובנתתי את ירושלים לגלים ואחר כך שממה תהיה כל הארץ
ואומר והיתה הארץ לשממה על יושביה / וכשיחדש הקב"ה את
עולמו מציון הוא מחדשו שנאמר נכון יהיה הר בית יי /

לא

על זכתיך אוכיחך אמר רב נחמן בשם רבי ברכיה
אם אמר אדם לעשות צדקה הקב"ה כותבה כנגדו
שנאמר ועולותיך לנגדי תמיד / והוי לחם שלמה ליום אחד
דבי יהודה אום ארץ נשים הווי לו וכולן עושות אריסטון כל יומא
בסעודה שותתה כל אחת ואחת שותתה סועד אצלה לכר
מאיל וצני והמור זאת מעלה לפני עולה הווי לא על זכתיך וגו'
כי לי כל חיתו יער ועל מה אני מוכיחך פיך שלחת כרעה /

מזמור נא למנצח

מזמור לדוד / כבוא אליו נתן
הנביא זשה מות וחיי ביד לשון /
לשובו של אדם מביאתו להיי
ועולם הבא ומי גרם לרוד שבא להיי העולם הבא פיו שאמר
חשאתי שנאמר ויאמר דוד אל נתן הנביא חשאתי / כחשיכו
היה והאיר לו הקב"ה שנאמר כי אתה תאיר ברי ואומ' הרה כחשך
אורך / אמר דוד לפני הקב"ה כבקשה ממך הסתכל בישרן של
ישראל וכן הקב"ה אומר לשלמה ואתה אם תלך בדרכי כאשר
הלך דוד אביך אמר דוד רבונו של עולם אל תסתכל באותרי
שעה שנכשלתי לפניך וכן הוא אומר הסתר פניך מחשאי כיון
שאמר לו נתן הנביא גם יי העביר חשאתך על כן אמר מזמור

הוי למנצח מזמור לדוד כבוא אליו נתן הנביא

חנני

יי כחסדך למה היה דוד דומה למי שהיה לו מכח
בידו ובא אצל הרופא ואמר לי יכול אתה לרפאני
אמר לו הן אבל הרמים מועטים / אמר לו כבקשה ממך קח כל
מה שבידי והשאר עשה משלך ועשה עמי חסד ורחם עלי / וכן
דוד אומר להקב"ה חנני אלהים כחסדך רחמן אתה וכרוב
רחמיך מחפשעי הרבה חסד עשית עמי ועשה גם עתה ומחת
פשעי וכן הוא אומר הפלא חסדיך מושיע חוסים ממך הרפואה
ולפי שהמכה גדולה תן איסורלנית גדולה וכן הוא אומר הרב
ככסני מעוני / מכאן את למד שכל מי שעובר עברה כאילו
הטמא כנפש מת ואין משהרין אותו אלא באזוב וכן הוא אומר
תחטאני באזוב ואטהר / וכי נשטמא דוד בעון נפש חלל לא בעון
שהנפש חללה וכן הוא אומר לבי חלל בקרבי מכאן את למד
שכל מי שיודע שחטא ומתפלל על החטא ומתירא ממנו ונושא
ונותן בינו ובין המקום שהקב"ה מוחל לו וכל מי שהיה יודע
שחטא ושואף ברגלו ומעבירה מנגד עיניו הקב"ה מבקשה ממנו
וכן הוא אומר למה אירא בימי יע עון עקבי יסוכני / אותן
שדועכים את העון ברגליהם בעקביהם / וכן משל הדיוט אומר
עקרב דמת לגמלא ושואפה בעקביה אמר לו דודיך עד קדקדך
הוא מטילך כך כל המעביר עונו מנגד עיניו אין הקב"ה מוחל לו
לכך אמר דוד וחשאתי נגדי תמיד / לך לברך חשאתי / למען
תצדק כדברך / למה היה דוד דומה למי שנשבר ובא לו אצל
הרופא והיה הרופא מתמה ואמר לו מה גדולה מכתך צר לי עליך
מאד אמר לו אותו שנשבר אתה צר לך עלי לא בשבילך
בשבדתי אלא בשביל השכר שלך / כך אמר הקב"ה לך לברך
חשאתי כשאתה אומ' לפושעים למה לא עשיתם תשובה אם
תקלנני כל הפושעים משלימים לך ומסתכלין כי ואני העד
ומעיד לכל באי העולם שאתה מקבל השכים וכן הקב"ה אומר
לו עד לאומים נתתיו ולא אני בלבד אלא כל ישראל וכן הוא
אומר אתם עדי נאמי ועבדי אשר בחרתי /

מזמור נב למנצח

משכיל לדוד / כבוא דואג
הארומי / זהו שאמ' הכתוב
אל תתן את פיך לחטא

את בשרך / רבי יהושע בן לוי אמר בפוסקי צדקה הכתוב מדבר
אל תתן את פיך בצביץ שאתה נוהן ואין אתה נוהן / אל תאמר
לפני המלאך / זה שליוח צבור שהוצא בא ואומר לך תן מה
שפסקת ואתה אמר שנגה היתה ולא הייתי יודע מה דברתי /
למה יקצוף האלים על אותו הקול שהוצאת כפיך ואמרת ליתן
ואין אתה נוהן / וחבל את מעשה יידיך / מצות שהווי בידך אתה
מאכרם / דבר אחר אל תתן את פיך אמ' רבי לוי כחנפין הכתוב
מדבר למה יקצוף על אותו הקול שאתה מחניף כפיך וחבל את
מעשה יידיך מעט כסא ומתן שיש בידך אתה מכניס בהן
ערבוכיא / דבר אחר אל תתן את פיך לחטא את בשרך / רבנן
אמרי במרים הכתוב מדבר / בשעה שדברה במשה שלקת
בכשרה שנאמר ותדבר מרים ואהרן במשה ומה היה לה והנה
מרים מצורעת כשלב / אל תאמ' לפני המלאך זה משה שנאמר
וישלח מלאך ויוציאונו מצרים וכי מלאך היה לא זה משה למה
יקצוף על אותו הקול שהוציאה כפיה על משה הצדיק וחבל את
מעשה יידיך אלו התופים שנאמר ותקח מרים הנביאה אחות
אהרן / דבר אחר מדבר בלשון הרע שהם מחטאים כפיהם את
כשרם ממה שהם מוציאים כפיהם לוקים בצרעת / אל תאמר
לפני המלאך זה הכהן שכ' מלאך יי צבאו הוא שהמצורע צא
אצלו

מקבל מכם עכשיו שאיני מקבל מכם ואין אתם יכולים שאיני
 מקבל שב אשר לא יקח שוחד ולמה ויקר פדיון נפשם ומזו וחזר
 לעולם מי שהוא חרל באותו היום לעולם / ואומר וחי עוד לנצח
 ולא יראה השחת / והיכן הן הולכין אמרו בני קרח לשאל שב
 כצאן לשאול שתו מות ידעם וירדו בס ישרים לבקר / מזו לבקר
 בלמד שהיו הצדיקים יורדין בכל בקר ובקר ומבקרין אותן אמר
 לבני קרח מה הצדיקים עושים באותה שעה אמר להם אלהים
 לבנו מחסה ועז ומעוה ביום צרה בכל צרה וצרה שמנערת / אלינו
 הוא נמצא לנו / וכן הוא אומר יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה /
 בשך ודם אינו יודע מה לעשות עד שמגיע אצל פטרונו והקבה
 אינו כן אלא עזרה בצרות / על כן לא נירא בהמיד ארץ / אמרו
 בני קרח אל תיראו אותנו היום שעתידי הקבה לנעור את הרשעים
 מן הארץ שנאמר לאחור בכנפות הארץ ויבערו רשעים ממנה /
 ואומר כי הנבי בורא שמים חדשים וארץ חדשה / והיכן צדיקים
 עומדין באותה שעה ואתם הדבקים ביי אלהים / אמרו להם
 בני קרח אל תיראו אנו רואים כל הגיסים שעשה עמנו הקבה
 שנאמר ותפתח הארץ את פיה והיכן היינו באותה שעה באויר
 היינו וכן הוא אומר ובני קרח לא בתו / ר' בחמיה אומר לא הורה
 כן אלא בשעה שנפתחה הארץ ונבלעו העמדי להן והקבה כתרן
 וספינה וכן הוא אומר והיו לים / וכן אמרו בני קרח אל תיראו
 יודעין אנו מה עשה עמנו הקדוש בתוך הוא לא נירא בהמיד ארץ
 ואומר כי ההרים ימושו /

מז למנצח

לבני קרח מזמור כל העמים
 תקעו כף זטה כרבות צדיקים
 ושמח העם כשהרשעי' מושלי'
 בעולם הכל נאנחים ויכל מצדיק ואין אדם הולך בקומה זקופה
 וכן שלמה אומר בקום רשעים יסתר אדם ובאדם ירבו צדיקים
 קשה לפני הקבה יום שמשליט אדם על אדם לדע לו / וכן הוא
 אומר הנה חזק ואמץ ליי כורס ברד סער קטב כורס מים כבירים
 שוטפים הניח לארץ ביד מהו ביד יד בן אדם ששלטה על אדם
 כמותו לכך נאמר כל העמים תקעו כף / למה כן שבר יי מטה
 רשעים לכך כי יי עלין נורא ומלך גדול על כל הארץ /

ידבר

עמים תחתנו / אימתי כשיבחר לנו את נחלתנו את
 נחלת גאון יעקב / דא אימתי הוא יבחר ונתן את
 נחלתנו כשישב על כסא קדשו וכן הוא אומר והפכתי כסא
 ממלכות וכן דניאל אומר חזה הוירט עד די כרסן רמיו ואיכותי
 הוא יושב ועלו מרשעים בהר ציון לשפוט את הר עשו / ר' יהודה
 בר נחמן בשם ריש לקיש אמר כיון שעלה הקבה לדין ויושב על
 כסא לדין כיון שתוקעי' בשופר הוא עולה והופך מדת הדין למדת
 רחמים / ועולה בדין משהשופר עולה בתרועה ויי בקול שופר
 ברחמים שב יי אל רחום וחנן ארך אפים /

מח שור

מזמור לבני קרח / גדול יי ומוהלל באד
 ואלהינו אינו גדול אלא בעירו בלבד /
 אלא אמרו בני קרח גדול יי כמה שעשה
 בעירו ובמקדשו וכן הוא אומר יי בציון גדול ורם הוא על כל
 העמים / לומר בעירו עשה כן בעמים לא כל שכן / וכן הוא
 אומר כי הנה בעיר אשר בקרא שמי עליה אנכי מהל להרע ואתם
 הנבקה נתקנו / הוי בעיר אלהינו וגו' /

יפה נוף משוש כל הארץ / מהו יפה נוף שהכל מיפין לר
 היפה שלא היתה כמותה אף על פי שבצור את אומרת
 אני כלילת יופי היא אמרה לעצמה אבל אחרים לא אמרו לה /
 וכן הוא אומר את אמרת לעצמך אבל אחרים לא אמרו לך זוג
 בשל הדיוט לא כמה דאמרת אמך אלא כמה דאמרין מגרתי /

אבל בציון אינו כן הכל אומרים הזאת העיר שיאמרו כלילת
 יופי / ולא עוד לא משוש לכל הארץ וכן הוא אומר משוש לכל
 הארץ / וכמה היתה משוש שהיתה משמחת כל הארץ היה אדם
 עובר עבירה היה דואג בלבו ולבו שח עליו / אמר שלמה דאגו
 בלב איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה היה הולך לירושלם ומקריב
 קרבן ומתכפר לו ולבו שמח עליו ויוצא משם שמח לכך משוש
 כל הארץ תדע לך שכן הוא שנאמר הר ציון ירכתי צפון קרית
 מלך רב / וכי בצפון הוא והלא אינו אלא בדרום שם הוא נשחט
 שנאמר על ירך המזבח צפונה / מהו קרית מלך רב / רב המלך
 שעשה כן בעירו בעולם הזה עשה כן / אבל לעתיד לבוא אינו
 עושה כן /

אלהים

בארמנותיה מדע למשגב / מזו בארמנותיה אלא
 כדרך אנשי המדינה עושין מחזיקין כלילה לכל
 פתח ופתח כך עושה הקבה לעתיד לבא מעמיד משמר שנאמר
 על חומותי ירושלם הפקדתי שומרים לכך אלהים בארמנותיה /
 המלכים נועדו / כשהיא חרבה ועברו עליה שנה ועברו
 גוים רבים על העיר הזאת עברו עליה ותמחו לכך נאם
 הבה ראו כן תמחו ואמרו על מה עשה יי /

סובו

ציון וחקיפוח ספרו מגדליה / אמר רב בחמן מה שהיה
 הוא שיהיה כשם שנטל הקבה את ישראל במצרים
 בעניי כבוד ונשאת שנאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים כך
 הוא עושה להם שנאמר מי אלה כעב תעופינה / ספרו מגדליה
 כמה נבואות עתיד להיות בירושלם וכמה מגדלים עתידים להיות
 אלף ותפחה כמה טפאות אלף ותת עז / וכמה טפראות אלף
 ותצו / אמר רב נחמן מה שהיה הוא שיהיה כשם שהיו ישראל
 אומרים שירה והמים עולין להן כך עתיד הקבה להיות שנאמר
 ושירים כחוללים כל מעיני כן / וכמה בריכות עתיד להיות אלף
 ותצו בירניות כמה שערים קמד יב לכל שבט ושבת הוי סובו ציון
 והקפוח / שיתו לבכם לחילה / לחיילותיה דסלקין לה / דבר אחר
 לאותה החילה שהיא עתידה להיות חולה / דבר אחר לחילה
 לשירה פטגו ארמנותיה / קטעו בארנותיה / כי זה אלהים אלהינו /
 רבי חלבו ורבי ברכיה בשם רבי אלעזר בשם רבי יוסי בר הנינא
 אמר עתיד הקבה לעשות חילה לצדיקים לעתיד לבא והקבה
 חל עמוק וקן מראין לו באצבע שנאמר הנה אלהינו זה קוינו לו
 הוי כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמורת בשני
 עולמות הגל שומעין בכננו של הקבה מה שעושה עם ישראל
 שנאמר שמעו זאת כל העמים /

מט למנצח

לבני קרח / שמעו זאת כל
 העמי / זטה כי מתוק האור
 וטוב לעינים / ר' יצחק ור'
 אבא בר כהנא רבי יצחק אמר מתוק הוא אורו של עולם הבא /
 אשרי אדם שיש לו מעשים טובים כפי שיראה אותו האור שנאם
 ואזהביו כצאת השמש בבורתו / רבי אבא אמר מה מתוקן דברי
 תורה שנמשלו כאור שנאמר כי נר מצוה ותורה אור / אשרי אדם
 שרואה את התורה בלובנה כשלג שאין סוף / למתן שכרה כשיבא
 הקבה לפרוע לישראל מתן שכרן על עמלן בתורה וישפיע להן
 בזכותה לעתיד לבא אותה שעה הן אומרי' לאומות העולם זכינו
 על שעסקנו בתורה ומה הייתם אתם אומרי' לבו לריק יגיעים ראו
 מתן שכרה שנאמר שמעו זאת כל העמים ואין זאת אלא תורה
 שנאמר זאת התורה / האינו כל יושבי חלד זו הארץ ולמה נקרא
 שמה חלד שבעינייהם של רשעים מעלה הלודה בהיגס לעתיד
 וזו הם גם בני אדם גם בני איש / בני אדם זה אברהם שנקרא
 האדם הגדול בענקים הוא / גם בני איש / בניו של ישמעאל
 וכי /

בזכותם נקרא הים אלא לעשות לו שם וכן הוא אומר כבהמוך
 בבקעה תרד כשנאלו ממצרים אבל להם משה לא במעשיכם
 אתם נגאלין אלא למען תספר באזני בניך ליתן שכח למקום
 שבניו מספרים כבודו בין האומות וכן הוא אומר שירו ליי שיר
 חדש ספרו בניו את כבודו וכן אמרו בני קרח אבותינו ספרו
 לנו והלא הם עצמם מספרים שיעאו ממצרים ומר כבודו של
 הקב"ה שמספרים בניו בין האומות אלא שדיו מתגבאים על
 הדורות אמרו בני קרח לאבותינו עשית ואל לנו מה הבאה יש
 לנו כמה שעשית לאבותינו ואימתי יש לנו הבאה כשתעשה
 עמי אות לטובה עשה עמי אות לטובה ראשונים כימי אברהם
 פעלרת פעולה גדולה שנאמר ויחלק עליהם לילה אף בניו
 במדבר פעלת להם והיום רצית הלא לנו וכן הוא אומר רצית יי
 ארצך

כי

שחה לעפר נפשנו אר יצחק אמר הקב"ה לאברהם
 ושמת את זרעך כעפר הארץ וכתוב קום התהלך
 בארץ הוי כי שחה לעפר נפשנו מה כתיב בתריה קומה עזרתה
 לנו אם יש בנו מעשים עשר עמנו ואם לאו עשה למען שמך
 שנאמר ופדנו למען חסדך אמר רבי ברכיה אי נטיית מלכותא
 דאימתי לא לעפרא צפה לישועה אמר הקב"ה הרשיכו מעשיכם
 כשושבה ומויד אני גואל אתכם מה כתיב בתריה למנצח על
 שושנים

מה למנצח

על שושני לבני קרח משכיל
 שיר ידירות זשה דודי ירד
 לבנו אלו בני קרח הלא היו
 נכרים וכל מי שרואה אותן אומר קוצים הם למה שהיו עם
 הקוצים ומה דרכן של קוצים לאשי שנאמר קוצים כסוחים כאש
 יצתו וכתוב כי תצא אש ומצאה קוצים וכתוב ואש יצאה מאת יי
 ותאכל ובני קרח שהיו שושנים נלקטו מבין הקוצים שלא יאכלו
 עמם וקפץ הקב"ה עליהם והצילם משל למלך שנכנס למדינה
 וכאז בני המדינה לעשות לו עשרה של זהב מקובעת כאבנים
 טובות ומרגליות יצאו ואמרו להם אין המלך מבקש עטרה של
 זהב יש כאן שושנים מיד שמחו בני המדינה כך קרח ועודתו
 אומרים מבקש הקדוש ברוך הוא מחתות של זהב ואמר להם
 הקדוש ברוך הוא לי הכסף ולי הזהב ואפילו הקטרת קטרת
 תועבה היא לי ומה אני מבקש של שושנים אמרו בני קרח אנו
 שושנים אמר להם הקב"ה כצחתם הוי למנצח על שושנים שיר
 ידירות בשלשון דברים נאמר המזמור הזה בניצוח במשכיל
 בשיר כנגד שלשה בני קרח ומפני שהם שלשה נאמר בשלשה
 ידירות אמר הקב"ה כל אחד ואחד מהם ידירות הם לפני בניו
 אתה ידע שהיה משרד ואהרן וכל הגדולים באין לשמוע שירתן
 של בני קרח שנאמר למנצח לבני קרח משמיע ידירות של
 הקב"ה לכך נאמר שיר ידירות ומלמדים לומר שירה להקב"ה
 שנאמר וכל בניך למודי יי

דבר

אחר זשה אוהו כהל לישראל פסוק זה אמור לעולם
 הבא כשם שאין ושל מוזיק לכל בריה כך הצדיקים
 לעתיד לבא עתידין לשבת מזיו השכינה ואינן ניווקין שנאמר
 שובע שמחות את פניך אמרו ישראל לפני הקב"ה רבן העולמים
 אימתי את גואלני אמר להם לכשתרדו לירידה התחתונה אותה
 שעה אני גואל אתכם שנאמר ונקבצו בני יהודה ובני ישראל
 יחדו אמרו בני קרח בירידה והתחתונה אנו כמה דאמר כי שחה
 לעפר נפשנו מה כתיב אחריו קומה עזרתה לנו ואמר להן הקב"ה
 הכל תלוי בכם כשם שהשושנה הוה מפרחת ולכה למעלה אף
 אתם תעשו תשובה לפני ויהא לבבכם מכוון למעלה כשושנה

הזאת ואתה שעה אביא גואל שנאמר אוהו כהל לישראל
 ואימתי כשירח כשושנה לכך נאמר למנצח על שושנים
רחש לבי דבר טוב להודיע שלא יכלו להתדות בפיהם
 אלא כיון שרחש לבם בתשובה קבלה הקב"ה וכן
 הוא אומר ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדו בלב
 שלם וכל מחשבות אינו אומר אלא וכל יצר מחשבות ומהו
 וכל יצר עד שאין האדם צר את המחשבה בלבו הקב"ה מבין
 וכן בני קרח לא היו יכולין לומר שיהו בפיהם אלא רחש לבם
 בתשובה ומיד קבלם ולכה הלא היו יכולין לומר שירה בפיהם
 שאול פתוחה מתחתיהם ואש מלאהת סביבותם וכן הוא אומר
 ואש יצאה מאת יי תפתח ארץ ותבלע דתן ותבער אש בעדתם
 והיו בני קרח רואין שאול פתוחה מכאן ואש מכאן הלא היו
 יכולין להתדות בפיהם לכך רחש לבי וכי לא היו שלשה ולמה
 אמר רחש לבי אלא ללמדך מה שנין וזה בלבו כיון זה בלבו
 ושלשתן היו שוין בלב אחד אומר אני מעשי למלך אם רחש
 למה אמירה ואם אמי למה רחש לא כך אמרו אם בלבו רחשנו
 כבר אמרנו מעשינו להקב"ה לכך אני אומר מעשי למלך דבר
 אחר רחש לבי בנבואה שנתבאר בנבואה לעתיד לבא וכן חנה
 אומרת יי נבית ומחיה

דבר

אחר למנצח על שושנים משל למשרות שראתה
 שלשרת יוצאין ליצלב ופידתה אותם אחר ימים ראתה
 אקלפדין טעונין קונטרס של מלך כך בני קרח חלקו עם
 אביהם לקרח בליערת הארץ ובניו שעשו תשובה נעשו נביאים
 ונעשו שושנים רחש לבי משל לבי שמבקש לעלות לבימה
 נשל קרדוס ונתן לדיין אמר לו לא כתבתו אמר לו לא היה לי
 פנאי כך בני קרח לא היו להם פנאי לומר בשפתותיהם ואמרו
 בלבם לכך כתוב אומ אני מעשי למלך משל לבי שהיה הולך
 לבימה מצאו בעל חובו אמר לו תק לי את חובי אמר לו המתן לי
 עד שארד מן הבימה והאב אפרע לך כך אמרו בני קרח אין
 לנו פנאי לומר שירה ומשנפנה אומר אני מעשי למלך תחת
 אבותיך יהיו בניך אר אלעזר ברבי יוסי עתיד כל אחד ואחד
 מישראל להיות לו בנים כיתאי מצרים שנאמר תחדת אבותיך
 יהיו בניך וכמה היו אבותיו כשיצאו ממצרים ששים רבוא אר
 אבהו ואל תתמה שהרי תרגולתא ברא ביומא רבא ילדה תרי
 בעי וכיבוא זוטא חרא ההוד כי כימי העץ ימי עמי

מו למנצח

לבני קרח על עולמות שיר זשה
 עושה גדולות עד אין חקר אין
 אדם יכול לספר נפלאותיו של
 הקדוש ברוך הוא וכן הוא אומר לעושה נפלאות גדולות לבדו
 הוא לבדו יודע נסים ופלאים שהוא עושה עמך כך אמרו בני
 קרח על עולמות שיר מעולמין הם הדברים שראינו ואין אננו
 יודעין מה ראינו דבר אחר על עולמות שיר שני עולמים ראינו
 של צדיקים ושל רשעים ראו דרכן של אותן שהיו בוטחין כחילים
 שנאמר הבוטחים על חילם אותה שעה מה הן יכולין לעשות
 אין עושרין עובד להן וכן הוא אומר גם ככפס גם זהבם לא
 יוכל להצילם ואל יאמר אדם אבי כשר ובזכותו אני נבלט אין
 אברהם מציל את ישמעאל בנו ולא יעקב לעשו אחיו וכן הוא
 אומר אח לא פדה יפרה איש ומהו אח הצדיקים אומרי על אותן
 היום אח מה קשה אח לא פדה יפרה למה יקר פדיון נפשם אמר
 להן הקב"ה הלא אמרתם לכם קחו אותנו עד שהוא בזל אני
 כתבתי ושחוד לא תקח ואמרתם תנו לי שחוד ואני מקבל מכם
 שנאמר שחוד מחיק רשע יקח אילו אותה שעה נתתם לי הייתי
 מקבל

אעשה לך ביום רעה אמלטך שב' כיום רעה ימלטחו י' איוח
 הוא יום שכתוב בו כי הנה יום בא בווער כתנור/מה כתיב בתורה
 וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה מהו שמש צדק אותה הצדקה
 שעשיתם היא עומדת לכם לאותו היום וכן הוא אומר ותפק
 לדעב לחמד / ומהו נפש נענה תשביע / הנפש הזאת אין לה
 טובה אפילו כל מעדני עולם אתה מאכלה ומרעיבה שעה אחת
 היא מבקשת לצאת מיד ולבוע את מאכלה ומהו זרחה כהשך
 אורח ואם חלה מה שכרו י' יסעדנו / שב' י' יסעדנו על ערש דוי
 וכי יש ערש של דוי / כשאדם חולד ביום ראשון הוא עושה
 תפלה וכן יום שני ומהו אומר דוי היא אותה שעה אמר הקכה
 בעטרה דוי בעיני כל אדם אני סועדו ומעמידו עכשיו לכך
 יסעדנו על ערש דוי / ומהו כל משכבו הפכת כהליו כל מר
 שחטא כל חמים שחיה עומד על רגליו הקכה הופך עליו חוליו
 לכך כתיב כל משכבו הפכת / אמר דוד אני איני כן לא אמרתי
 י' חנני אויבי ואמר דע לי וכו אויבים היו לו לדוד והכתיב וכל
 ישראל והודו אוהבים את דוד / ואמר ויוד דוד עושח משפט
 וצדקה לכל עמו אלא מיהם אויבי אותם שרוצים לעשוק
 ולחמוס ולא היה מביחן לכך הן אויבי /

ואם

בא לראות שוא ידבר לבו / נכנסין לבקרני אומ' לי
 הקכה ירחם עליך וכפיהם מתפללין עלי אבל
 בלכם יבקשו און לי בפני מתפללין וכשיוציאין לחוץ ידברו יחד
 עלי יתחשו / מהו דבר בליעל יעקב בו אמר פקה הוא דוד ודע
 על מה עושה את הדבר הזה יכול הוא לעמוד אלא רמאי הוא
 כדי להכיר דעת של כל אחר ואחד לכך נאמר דבר בליעל אומ'
 לי מי אמר עליך דבר זה שמה אדם נכרי אומר להם איש שלומי
 אשר בשחתי בו אמר דוד איני נותן אלא דבריהם בלבי אלא אני
 בוטח בך / ואתה י' חנני והקימני ואטלמה להם / אמר לו דוד
 מה אתה משלם להם רעה אמר חסושלוס ואני בחלותם לכושני
 שק / כשחילתי הם היו מתפללים עלי שאמות וכשהם חולים אני
 מתפלל עליהם ומתכסה שק / ענתי בצום נפשי אמרו לו דוד
 מי יודע מה השק הזה ומה אתה מתפלל עליהם אמר להם אם
 כן יבא עלי ותפילתי אל חיקי תשוב לכן ואתה י' חנני והקכה
 אומר לו הואיל ועשית כן יודע אני כי הפעת בי / ואני בתומי
 תמכת בי ומה יש לי לעשות על זאת לברכך ברוך י' אהי ישראל
 מן העולם ועד העולם אמן ואמן /

מב למנצה

לבני קרח/זשה אורח חיי למעלה
 למשכיל במזמור כאיל תערוג
 על אפיקי מי כאילת אינו אומ'
 לא כאיל זכר ולא נקכה מה האילת הזאת כשיושבת על המשבר
 היא מצטערת ועורגת להקכה והוא עונה לה / כך קראו בני קרח
 מצרה להקרו ברוך הוא והוא עונה אות' לכך כאיל תערוג ומהו
 על אפיקי מים האילת הזו הסודה שבוין וכזמן שהחיות צמאות
 וכו' במזמור כב' / דבר אחר כשם שהאילת עורגת להקכה / כך
 אסתר אומרת אילתי לעזרתי חושח / צמאה נפשי / וממה את
 צמאה אמ' להם איני צמאה לא לאכול ולא לשתות אלא צמאה
 לך נפשי לראות פניך /

לך

אמר לבי בקשו פני לך נאמר צמאה לך נפשי /
 היתה לי דמעותי / מכאן את למד שהבכיה משבעת
 את האדם ואינו מבקש לאכול / וכן אלקנה אומר להגה למה
 תבכי ואמר ויאמר לר' אלקנה אישה למה לא תאכלי מכאן
 שהבכיה משבעת / לכך היתה לי דמעותי לחם / אלה אוכרת
 נאשפכה עלי נפשי בזכרת אני מה עשית לאבותינו במדבר ואמ'

אלה אלהיך ישראל ואני בזכרת ונשפכת עלי נפשי / ר'א בזכרת
 אני מה שאמר משה אלה העשו כמעדיכם /

כו

אעבור בסך אדרם מהו בסך כשעולין לרגלים לראות
 פניך במקפשות כמו סוכה וחיינו באים אנו ובנינו
 בחיל גדול והאומות דוממין לפנינו לכך כי אעבור בסך אדרם
 עד בית אלהי כשהיה בית המקדש קיים האומות דוממין לפני
 ועכשו אני דוממתי לכך אדרם / בקול רנה כשהייתי עוברת
 במה הייתי עוברת בקול רנה ותודה ומהו המון חוגג לשון יונה
 הוא חוגגים של מים כשם שלא היה להם לחוגגים של מים שיעור
 כך לא היה להם לישראל שיעור כשעולים לרגל לכך המון חוגג /

מה

תשתוחחי נפשי ומהו תהמי עלי החילי לאלהים כי
 עוד אודנו ככראטונה ובשנים שחזרנו ונשתעברנו
 כשיושיענו מן האומות ישועה שאין אחריה שעבוד לכך כי עוד
 אודנו / אלהי עלי נפשי תשתוחחי אמרה בנסת ישראל אני
 מתקנאה ומשתוחחה כשאני רואה שלותן של אומות העולם
 וכועסת ואת מה איכפת לך ועלי נפשי תשתוחחי על כן אזכרך
 מארץ ירדן בזכרת אני כשעברתי את הירדן מה עשית לנו אף
 על פי שהכעסנוך בשמים עשית לנו נסים כשעברתנו את
 הירדן וכן הוא אומר וישכם יהושע בבקר ויסעו מהשמים / בזכרת
 אני הצרות והנסים שעשית לנו וחושבים אנו דברים אחרים כמו
 דאמר מבילתי יכולת י' אנה הוא הכח ואנה היא המדה ואומר
 חלתי היא וכו' יש חילי למעלה אלא שנשכחתי ימין של מעלה /
 אמר להן הקכה הן לא קצרה יד' מהושיע לא כי אם עונותיכם
 היו מבדילים הו' על כן אזכרך מארץ ירדן וחומותי מהר
 מצער / הרמון זה סיני מהר מצער / זה בית המקדש שנלמצער
 ארסו עם קרשך / ולא עשית לנו נסים כמו שעשית להם / ומח
 עשית לי / כל משברייך וגלייך עלי עברו / ואם תאמר שאין לי
 זכות וחלא צוית אותם שישחשו את הפסח בלידה ושחשו אותם
 ויצאו ממצרים וכן הוא אומר יומם יצוהי חסדו / אזמרה לאל
 סלעי / אותן שהיו במצרים לא עשו אלא מצות אהת ויצאו אני
 שכל המצות שצוית לי אני עושה למר' שכחתי / את חרש
 האביב אני משמרת / והג' שבועות אני עושה בחדש השביעי
 אני עושה כהו באחד לחדש השביעי הזה וכילא יש שביעי אלא
 זה אלא שאתה אומר לי בכל שנה ושנה / לוח שיכא אני
 גואלך / בא ולא גאלתי הו' אומרה לאל סלעי למה שכחתי /
 ואתה כתבת עלי כי אתה אלהי מעוז עזי ומרת יח אני איני כן
 עד שתגאלני אני נותן לך עוזי הו' כי אתה אלהי מעוזי ולי
 זה כלבר אלא עזי ומעוזי / וכן הוא אומר י' עזי ומעוזי למר'
 קודר אתה לך גאלני כמו שגאלת לאבותינו מן הלחץ שהיו
 לחוצים וכן הוא אומר וגם ראיתי את הלחץ אין לי אלא לחץ
 למה קודר אתה לך הלא שלחת להם את הגאולה שנאמר שלח
 משה עברו וכן שלח לנו שנים כנגדן שנאמר שלח אורח
 ואמתך אמר להם הקדוש ברוך הוא הנני שולח לכם את אליה
 הנביא הנה אחד והשני הן עבדי אתמוך בו לכך נאמר שלח
 אורח ואמתך כשם שאמר לו תביאמו ותטעמו / ולהלן הוא
 אומר יבואוני אל הר קדשך ובאואה אל מזבח אלהי כמה אבא
 ביתיך בעולות מהיש לי לעשות אלא הודייות / וכן אסף אומר
 ואנחנו עמך וצאן מרעייתך /

מג למנצה

לבני קרח משכיל / אהי כאזנינו
 שמענו / זשה כוליד לימין משח
 וגו' מכאן את למד שלא היה כיר
 ישראל כשיצאו ממצרי מעשי שיגלו בהם ולא מעשה אבותם ולא
 מדרשתלים / 4 iii בזכותם

י את קול דבריכם ואומר חי אני נאום יי אם לא כאשר דברתם
 באזני כן אעשה לכם הוועתם יי כדברכי הוועתם לי כמעשיכם
 אינו אומר אל לא כדברכי וכן הוא אומר כי כשלה ירושלם
 והודה נפל היתה לי נחלתי כאריות כיער נתנה עלי בקולה וכי
 בקולה שנאה וחלה בקולה אהבה שנאמ' השמיעיני את קולך לא
 בקולה אהובה ובקולה שנואה אמור מעתה מות וחי ביד לשון
מעשה היתה כמלך פרס שנטה למות אמרו לו הרופאים
 אין לך רפואה ער שיביאו לך חלב לבייא
 ונעש' לך רפואה ענה אחד מהם אמ' לו אם רצונך אלך אני ותן
 לי עשרה עזים אמ' לעבדיו ונתנו לו הלך לגוב אריו והיתה שם
 לבייא אחת מנקת גוריה יום ראשון עמד מרחוק והשליך לר
 אחת ואכלה יום שני נתקרב לה מעט והשליך אחרת וכן ככל
 יום ויום עד שהיה משחק עמה ולקח מחלבה והלך לו וכשהיה
 בחצי הדרך ישן וראת חלום שהיו כל איבריו מהוסין זה עם זה
 אמרו הרגלים אין ככל האיברים כמותינו שאם לא היינו אנו
 חולכין לא היה יכול להביא מן החלב ענו הודים אין כמותינו
 שאם לא היינו אנו שהלכנו לא היה עושה דבר העינים אמרו
 אנו למעלה מן הכל שאם לא היינו מראים לו את הדרך לא היה
 בעשה ענה חלב ואמר אני למעלה מן הכל שאלמלא לא נתתי
 לו העצה לא הועיל כלום ענה הלשון ואמר להם אם לא הייתי
 אני מה הייתם עושים ענו לו כל האברים ואמרו לו לא יראת
 להדמות לינו ואת סגורה ונתורה במקום חשך ואפלה ועוד
 שאין כך עצם כשאר כל האברים ענה להם הלשון ואמר היום
 תאמרו שאני מלך ושליש עליכם שמע האיש את הדברים האלה
 ונתפחד והקיץ משנתו והלך לו לדרכו והגיע במקום ונכנס
 אצל המלך ואמר לו הא לך חלב כלביא מיד קצף המלך ועזרה
 לתלתו וכשהיה הולך ליעלב היו כל האיברים כוכין אמר להן
 הלשון הלא אמרתי שאין בכס ממש אם אני מציל אתכם תודו
 לי שאני מלך עליכם אמרו לו הן מיד אמ' הלשון השיבוני אצל
 המלך והשיבונו אמר לו למח ציית לתלותי זו תורה זו שכרה
 אמר לו הבאת חלב כלביא לקרב מיתתי אמר לו וכח איכפת
 לך ויהא לך רפואה ממנו ועוד גם כן כי לבייא קורין אותה
 כלביא לקחו ממנו ונסוהו ונמצא חלב לבייא אמרו לו האיברי
 עכשו אנו מודי לך שאתה אמרת האמת חי אומ' מות וחי ביד
 לשון אמר דוד אשמרה דרכי דעה הלשון שהוא טוב מכל
 הקרבנות שנאמר אהללה שם אלהים כשיר ותיטב לי משור פר
 ולכן אמר אשמרה דרכי וכן הוא אומר גם ישבו שדים בי
 נדברו

אשמרה לפי מחסוס וכי יש מחסוס לפה אמרו הן מרפא
 לשון עץ חיים זה התורה שנאמר עץ חיים היא
 למחזיקים בה מכאן את למד שלא נתן הקכה תורה לישראל
 אלא כדי שלא יהו עסוקין כלשון הרע ולא כדברי הכטלה וכן
 דוד אומר מי רוצה לקנות העולם הבא אמרו לו ומי יוכל לקנותו
 אמר להם כוול שנאמר מי האיש החפץ חיים נצור לשונך מרע
 ופחו תאלמנה שפתי שקר ממה הוא כמעט מה רב טובך אשר
 צפנת ליראיך

מ למנצח

קוה קויתי יי זהו שאמר הכתו'
 ואמר ביום ההוא הנה אלהינו
 זה קוינו לו וישיענו אין כיד
 ישראל אלא קווי כוי שינאלו בשכר קוה קויתי וכן הוא אומר
 טוב יי לקווי שבא תאמר עבר קציר כלר קין ואנחנו לא
 בושענו קוה אל יי וכתוב חזקו ויאמץ לבבכם דוד שקוה לי
 עניתו לכך קוה קויתי יי

ויעלני מבור שאון וגו' וכי דוד ירד לכור אלא אמר
 דוד כבר הייתי בדרך שארד לכור ולא
 הניחני וכן הוא אומר תודיעני אורה היים לכך נאמר ויעלני
 מבור שאון ולא עוד אלא שהעלני למרום וכן הוא אומר ויקס
 על סלע רגלי ולמה עשה לי כך בשכר הקיוו ולא רצה לא
 זכאים ולא עולות אלא הקווי אמרו לו כיון אנו יודעים שעשה
 עמך כך אמר להם מן השירה שאני אומר ויתבפי שיר חדש
 וכיכל חשירות ישנות הן לא אמר להם כבר הייתי הולך לבאר
 שחת והביאני אמרתי לו הואיל והביאותני תן לי רוחך וכן הוא
 אומר השיבו לי ששון ישעך שנטלה ממנו רוח הקדש אמר לו
 תחלה אתה נותן לי רוחך לכך נאמר שיר חדש

יראו רבים ויראו כל הרוצה לעשות תשובה יסתכל
 בדוד וכן הוא אומר עד לאומים נתתיו לכך
 ויראו רבים ויראו וכן הוא אומר וירא ישראל את הוד הגדולת
 אשר עשה יי כמצרים מיד אז ישיר משה

רבות עשית אתה יי אלהים שיכורו לו אברהם את
 המלכות וכו' במזמור כב רבי יודן ור' אורי
 ורבי חמא בשם זקן אחד שאמר בשם רבי לוי לא היה יודע
 אברהם שיכורו לו את המלכות אלא מהקדוש ברוך הוא
 והוא שישראל אומר הרכבת אנוש לראשנו זו המלכות באנו
 באש ובמים לגיהנם שהוא של אש ומים אמר רבי ברכיה היה
 אברהם כל אותו היום עומד ודומם אמר לו הקדוש ברוך הוא
 עד מתי אתה יושב ודומם קטע הדא מיליא מה את מבקש
 מלכות התחיל הקכה הותך את הדבר שנאמר ביום ההוא כרת
 יי את אברם ברית הוי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו בשבילנו
 שלח נשתעבר בניהנם

מא למנצח

אשרי משכיל אל דל זהו
 שאמר הכתוב עיר קטנה
 ואנשים בה מעט עיר
 קטנה זה האדם ואנשים בה מעט אלו האברים וכו' אליה מלך
 גדול וסיכך אותה זה יצר הרע וכנה עליה מצודים גדולים
 כמנן רברבן ומצא בה איש מכסן זה יצר הטוב דלית כל עלמא
 שמע ליה ומילט הוא את העיר אמר דוד הואיל ולית כל עמא
 שמע ליה טבלי דאשמע ליה הוד אשרי משכיל אל דל

דבר אחר אשרי משכיל אל דל זהו שאמר הכתוב
 מלוהי חונן דל אמר רבי יוחנן כל מי שהוא
 מבקר חולים מעבירין ממנו אחד מששים בחוליו ומי שאינו
 מבקרן מוסיפין לו אחד מששים אר אבא אם כמיניה דר' יוחנן
 יסקון לגבי ביש שיתין בני אנשא ויסקון ליה ד' אלעזר אמר מי
 שהוא קובר מת מצוה ד' אבא אמר מי שהוא משכיל יצר טוב
 על יצר רע ד' אבי אומר מי שהוא בותן פרוטה לעני שב ישמרהו
 ויחיהו ורבנן אמרי מי שהוא מבריה מהמלכות ומאי טעמא
 דמאן דאמר שהוא משכיל יצר טוב על יצר רע שב אשרי משכיל
 אל דל ומאי טעמא דרבי יוחנן דאמר מי שמבקר חולי שנאמר
 יי יסעדנו על ערש דוי ומאן דאמר קובר מת מצוה שנאמר
 יאושר בארץ ורבנן דאמרי מבריה מן המלכות שנאמר ואל
 תתנהו כנפש אויביו

דבר אחר אשרי משכיל אמ' רבי יונה אשרי מי שהוא
 משכיל עליו להחנותו כיצד אדם גדול היה וירד
 מנכסיו משכיל עליו והולך אצלו ואומ' לו לפלוני שמעתי עליך
 שירושה שבאה לך ושפלוני חייב לך אלוה לך ואתה פורע לי
 לכשתבוא לידך זהו משכיל ביום רעה יבטחו יי אין לך
 יום דעה אלא יום המיתה יום יציאת הנפש אמר הקכה מת
 אעשה

עומדת אליו ישראל שהן עומדין לעולם ואין ארץ אלא ישראל שנאמר כי יהיו אתם ארץ חפץ וכן הוא אומר עד יום גלות הארץ וכי הארץ גולה אלא אליו ישראל שגלו אמר ר' בר כהנא שני דורות נשתמשו בשם המפורש אנשי כנסת הגדולה ודורו של שמד מעשה ברבי יהושע בן לוי שהיה אליהו זכור לטוב עוסק עמו בדברי תורה והיו עוסקין במדת רבי שמעון בן יוחאי ונתקחה רבי יהושע בן לוי בהלכה אמר לו אליהו מבקש אתה לשאול אותה לרבי שמעון בן יוחאי בוא ואני מעמיד אותך לך מיד הלכו להם וקרא אליהו לרבי שמעון בן יוחאי ועבה אותו מיד אמר לו בן לוי בא לשאול לך בהלכה ולא היה חפץ אמר לו אליהו כרי הוא בן לוי לראותך כשר הוא אמר לו אילו היה צדיק לא נראתה הקשת בימי ואף על פי כן כל ימי של בן לוי לא נראתה הקשת וש אומרים אף בדורו של צדקיה היו יודעין בשם המפורש שנאמר כה אמר יי הנבי מסב את כלי המלחמה אשר בידכם וחתו שם המפורש שהיו יוצאין והלא היו עושין מלחמה ונפלין השונאין לפנייהם וכיון שגרמו העונות והרב הבית היו נפלין ביד שונאיהן רבי איבו ורבנן אמרי המלאכים היו מקלפין את השם שהיה חקוק עליהן ורבנן אמרי מעצמו היה נקלף וכיון שחרכ הבית התחילו יוצאין למלחמה ונפלין שנאמר אין מתום בכשרי מפני זעמך

לו לרוד

אל תתור במרעים זהו שאמר הכתוב אל יקנא לבך בחסאים וכמה תקנא ביראת יי כל היום אל תקנא כננין של רשעים דאח כמה שמן יש בו רביעית או שמינית אין לו אחרית השמן שלם והנפח מתכבה וכן הוא אומר לא תהיה אחרית לרע ואומר בר רשעים ידעך הלכה האורה שלו לכך דוד אומר אל תתחר במרעים קנא כנר שאינו נדעך לעולם ואין הנר שלו פוסקת שנאמר כי נר מצוה ותורה אור לכך אל יקנא לבך אמר הקב"ה קנא לי שאילו הקנאה אין העולם מתקיל לפי שאין אדם נושא אשה וכונה בית שאילמלא הקנאה שקינא אברהם להקב"ה היה קינא שמים וארץ ואימתי קינא כשאמר למלכי צדק כיצד יצאתם מן התיבה אמר לו בצדקה שהיינו עושים אמר לו וכי מה צדקה היה לכם לעשות וכי עניינים היו שם והלא לא היו אלא נח וכניו ועל מי הייתם עושים צדקה אמר לו על החיה והחבהמה והעוף ולא היינו יושנים כל הלילה אלא היינו בותנין לפני זה ולפני זה פעם אחת איחרנו את עצמנו ויצא אני משובר אותה שעה אמר אברהם מה אלו שעשו צדקה עם בהמה חיה ועוף לא היו יוצאין בושם ובשביל שאיחר עצמו כמעט קיבל שכרו ונשבר אני אם אעשה עם בני אדם שהם בדמות נצלים של המלאכים על אחת כמדך וכמה שאנצל מן הפנעים מיד וישע אטל אכילה שתיה ליוחא וכן שלמה אמר וראיתי את כל העמל ואת כל כשרון המעשה כי הוא קנאת איש מרעהו לכך אל יקנא לבך

בי

כחצור מהרה ימלו אמר הקדוש ברוך הוא אין הרשעים כלום חציר הם תוחלתם וכן הוא אומר כפרוח רשעים כמו עשב מפרחין כזה העשב ומתיבשין וכן בלוד אומ' רטוב הוא לפני שמש ועל גנתו יונקתו תצא ועד בתי לפני שמש עד שלא תכא תקופת תמוה מתיבשין ואחר כך נעשין קוצין ולהיכן הן דולקין באש שנאמר דועכו באש קוצים ולכך כירק עשב יכולין

כטח

כיו ועשה טוב אמר לו הקדוש ברוך הוא לרוד אם תראה שאני עושה טובה לרשעים אל ידע

לך כל כך תוסיף ועשה טוב ואין טוב אלא תשובה שנאמר כל תשא עון וקח טוב ומה אם הרשעים שהן מכעיסים לפני ואין לי מהם תועלת עשיתי עמהם טובה עמך שאתה בומח בי ואתה עוסק בתורה ואתה עושה משפט וצדקה ומקרא מעיד עליך שנאמר והיו רוד עושה משפט וצדקה על אחת כמה וכמה לכך בטח ביי ועשה טוב ולכח היה רוד רומה לפועל שהיה עושה כל ימיו אצל המלך ולא נתן לו שכרו והיה אותו הפועל מיצר ואומר שמא לא הוציא בידו כלום אחר זמן שחר המלך פועל אחר ולא עשה עמו אלא יום אחד האכילו והשקהו ונתן לנ שכרו משלם אמר אותו הפועל ומה זה שלא עשה אלא יום אחד כך אני שעשיתי עמו כל ימי על אחת כמה וכמה התחיל שמח בלבו כך אמר רוד נתת שמוחה בלבי מעת דגנתי ותירושם רבני אימתי שמחה בלבי כשראיתי אותך מה עשית לרשעים מעת דגנתי ותירושם רבני רבי אלעזר אומר מתוך שלותן של רשעים בעולם הזה תדע מהו מתן שכרם של צדיקים בעולם הבא מה אם הרשעים כך הצדיקים עכ"ל וה"ל נתת שמחה בלבי מהרב טובך אשר צפנת ליריאיך

לה מומור

לרוד יי אל בקצפך תוכיחני זהו שאמר הכתוב וסרבי יי אך במשפט במשפט אין כתיב כאן אלא אך במשפט וסרבי יי סרובין טובים וכן הוא אומר יסר כנך כי יש תקוה יסרהו אבל לא למות זההר אל תמיתו ואל המיתו אל תשא נפשך אמ' רוד אל בקצפך תוכיחני טובה היא התוכחה וכן הוא אומר כי את אשר יאחז יי יוכיח אבל לא בקצף לכך נאמר אל בקצפך אמר רוד טובים הם הייסורין וכן הוא אומר אשרי הגבר אשר תיסרנו יח אבל קצפי הרוח אנו ואין בנו כח לקבלם אמר רוד להקב"ה רבון העולמים אנו חוטאים ואתה קוצף מתוך כך אין אנו נגאלין לא כבוש לנו אחת אחת וכן הוא אומר ישוב ירחמינו וכבוש עונותינו לכך אל באפך תוכיחני האורג הזה בזמן שהוא אורג יודע שהשתי שלו הוא יכול לעמוד הוא אורג בחזקה ובזמן שאינו יכול לעמוד אינו מכה בחזקה ואנו המסכת ואתה האורג ואין בנו כח לעמוד לא לקצף ולא לחמה וכן הוא אומר מה בצע ברבי ברדתי א שחת מי שאינו יודע להכות מכה במטה על העין או על הראש ומי שיודע להכות כופתו ומכהו על גבו לא על ראשו ולא על פניו כדי שלא יפמא את עיניו או על דבר שאין בו ככנה וכן הוא אומר מה המכות האלה בין ידיך המכות האלו גרמו לי ליאחב לאבי שכשמים שנאמר אין מתום בכשרי מפני זעמך התחיל ישראל אומרים כי עונותינו רבו למעלה ראש אמר רבי יצחק משל למרד הרבר דומה לאדם שהיה עובר בנהר וחיו רגלינו שוקעות והמשוי עליו אמר לו העבר המשוי מעליך ואתה שולף את רגלך כך אמר הקב"ה לישראל מפני מה אתם אומרים אם עונות תשמור יי יי שוב רשע מדרכו הרעה הניחו מעשיכם הרעים ואני מרחם אתכם ר' חנינא בר פפא אמר כל נפלאותיך ומחשבותיך שיברור אברהם את המלאכות עלינו כדי שנעמוד על העולם אמר ר' שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן הראה הקב"ה לאברהם את המלאכות וכו' במזמור כ"ב

לט למנצח

לידותון מזמור לרוד אמרתי אשמרה רדכי זהו שאמר הכתוב מענה רך ישיב חימה ודבר עשב יעלה אף קשה לשון הרע מעו כי כשחטאו ישראל במדבר לא נחתם עליהם גור דין עד שחטאו בפניהם וכן הוא אומר וישמע מדרש תלים ד ג 4 iii את

זרועים אתם כי שחסר משוגעים אני / באותה חשעה שמח דוד
 שיעצ לו השטות ומתוך אותה השמחה עשה לו השירה הזאת /
 אמר לו הקב"ה דוד טובה היא השטות החד' אברכה את יי' בכל
 עת / וכן הוא אומר את הכל עשה יפה בעתו / וכן את מוצא
 בתחלת בראשית וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד /
פורח יי' בפש עבדיו / אמר רבי שמואל בר נחמני
 אם רעב שונאך האכילהו לחם ביצר הרע
 הכתו מברך זה יצר הרע אדם מתוך עם חברו שעה אחת עושה
 אוהבו ויצר הרע נולד עם האדם וגדל עמו כל ימיו שנאמר כי
 יצר לב האדם רע מנעוריו אם מצא מקום להפילו בן עשרים בן
 'מ' בן ע' בן פ' הוא מפילו יש לך שונא גדול מזה / אמר ר' שמואל
 בר נחמן אם עמד עליך יצר הרע האכילהו מלחמה של תורה
 שנאמר אם רעב שונאך / ואם צמא השקהו מים מימה של
 תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים למה כי נחלים אתה חיותה
 על ראשו מהו וי' ישלם לך / ישלימנו עמך / ואומר ברצות יי'
 דרכי איש גם אויביו ישלים אתו הוי כל עצמותי תאמרנה יי' מי
 במוך / מציל עני מחוק ממנו / אמר רבי אחא מציל יצר טוב
 ביצר הרע / עני ואכילון מנוחלי יש נזילה יותר מזה / ובשוכו צדיק
 מצדקתו עושה עול / אמר רבי יצחק כרבי מכהם כל צדיק ועדוק
 יש לו עולם בפני עצמו וזן עדן בפני עצמו שנאמר ונחל עדניך
 תשקם

לה לרוד

ריבה יי' את יריבי / זשה לכן
 שמעי נא זאת עניה ושכורת
 ולא מיין / ומכה את שכורה מן
 הצרות ולא מיין הרכה לפי שעומדין עלי ואין לי מי שילחום
 בעדי אלא אתה וכן הוא אומר כי דורש דמים אותם זכר אמרה
 כנסת ישראל אם אין את עומד לי אין מי יעמוד לי ראה מה הם
 עושים לי / וכן הוא אומר ראית יי' עותתי ראית כל בקמתם
 דבת יי' ריבי נפשי / שמעת חרפתם יי' עמוד אתה עלי וכן דוד
 אומר הנה לבו עזרת מצר לכן אמר דוד ריבה יי' את יריבי / יכול
 עבד בשד ודם לומר לבעליו ריבה ארובי אויבי וצא והלחם עלי
 והקדוש ברוך הוא אמר לדוד עסק כתורה ואני לחם את
 מלחמתך וכן משה אומר על כן יאמר בספר מלחמות יי' אם
 עסקתם כתורה שנכתבה בספר אני נלחם על ידיכם לכן אמר
 דוד ריבה יי' את יריבי / החוק מן וצנה / אמר לו הקב"ה וכי אני
 צריך למנן ויהיו כמוץ לפני רוח אני נופח בהן והן פורחין וכן
 ישעיה אומר קול אומר קרא ואמר מה אקרא / כי רוח נשכה בו
 אמר לו הקב"ה דוד מה אתה עושה אמר לו אני משכחך וכן הוא
 אומר כל עצמותי תאמרנה יי' מי כמוך

לו למנצח

לעבד יי' לדוד / נאם פשע
 לרשע / זהו שאמר הכתוב
 אשריך ישראל מי כמוך עם
 בושע ביי' / הקדוש ברוך הוא עושה מלחמתן של ישראל
 והנצחון שלהן וכן הוא לכל האותות והסופתי ולכל היד החזקה
 אשר עשה משה / אלהים אינו אומר אלא משה והקב"ה שלחו
 והניצחון של משה / וכן דבורה אומרת קוסברק ושכה שביך /
 וכן דוד כשירד לגלית הפלסתי כהו אומר וידעו כל ממלכות
 הארץ כי יש אלהים בישראל וכשהיו מענות ותענינה רבשים
 חמשחקות ונר' ודוד ברכותיו / אמר דוד לפני הקב"ה נתת לי
 הנצחון ואף אני נתן לך את הנצחון למנצח לעבד יי' לדוד /
 והיה דוד מסתכל בגלית וראה אותו גבור ומזויין ככל מיני זיין
 אמר בלבו מי יוכל לוח כשראה אותו מחרף ומגורף אמר מעתה
 אני יבול לו שאינו בפור מן הקב"ה שנא נאם פשע לרשע מלאן

אתה למד שאין הקב"ה דן את הרשעים לא כשעה שאין פחדו
 עליהם / וכן את מוצא שרקבא אומר לישראל תיטרך רעתך
 ומשבותיך תוכיחוך לכן אין פחד אלהים לנגד עיניו /
כי החליק אליו בעיניו למצוא עונו לשנוא / הרשעים
 מסתכלים בעיניהם ובחפשין בידיהן ומהרהרין בלבים
 למצוא אי זה עון שהקב"ה שונא שיעשו אותו וכן הוא אומר כי כל
 תועבת יי' אשר שנא עשו / או להן לרשעי שכולם הם און וכרבת
 ואין עושיין אמת בין איש להברו דבר פיהם און ומרמו ומהרהר'
 באון ועולין על משכבם וחושבין און / וכן הוא אומר און יחשוב
 על משכבו מהו יתיצב על דרך לא טוב / שנתן להם ב' דרכים
 אחת טובה ואחת רעה והן עיובין את הטובה והולכין כרעה /
 וכן שלטח אומ' העובים אורחות יושר השמחים לעשות רע /
ו בשמים חסודך וכי בשמים הוא החסד והלא אן החסד
 אלא בארץ אלא אמר הקב"ה לרשעים הצדקות האלה
 שאני מסגל למי שעושה תשובה והוא נוטלן / שנאמר צדקתך
 כהררי אל כשם שאין מנין להרים כך אין מנין לצדקות וכשם
 שאין קצבה לתהום כך אין קצבה למשפט של רשעים / וכשם
 שההרים גדולי' כך הצדקות גדולות וכשם שאין מהם שיון
 כך אין משפטן של רשעים שוים / רבי יאשיהו הגדול אמ' צדקתך
 על משפטך כהררי אל על תהום רבה / וכשם שההרים כובשין
 על התהום שלא יעלה ויצוף את העולם כך הצדקות כובשות
 את העונות שלא יאברו אותם מן העולם וכן מיכה אומר ישוב
 ירחמנו תכבש עונותינו /

כי עמך מקור חיים באורך נראה אור' אמ' ר' יוחנן עיבדא
 הוה בחד בר נש היה מדליק את הנר בלילה והיה ככה
 ומדליקו ככה ומדליקו אמ' ער בתי אוהיה מתנוגע והולך ממתיך
 אני עד שתזרח השמש ואני הולך לאור החמה / כך ישראל
 נשתעבדו במצרים עמדו משה ואהרן וגאלום / חזרו ונשתעבדו
 בבבל וחזרין ונבאלין על ידי חניניה מישראל ועזריה חזרו
 ונשתעבדו ליון ונבאלו על ידי מתתיהו חשמונאי וכניו וחזרו
 ונשתעבדו באדום אמרו ישראל הרי נתניענו נבאלין ומשתעבדין
 אין אנו מכקשי' שיאיר לנו כשר ודם למטה לא הקב"ה שנ' אל יי'
 ויאר לנו / אר שמעון בן לקיש אמ' הקב"ה לישראל מכקשי' אתם
 לספות עם אומות העולם בעולם הזה אמרו לפניו רבונו של
 עולם אל תש לי לדבר רע / למה שהן עוללו התעולל עלילות
 בדשע / אפילו במצות הנעימות שלהן אין אנו מכקשים שנא'
 וכל אלהם במנעמיהם וכמה אנו חפצים במצות שלך' כי עמך
 מקור חיים באורך נר' / אר אושעיא בשם ר' פנחס עתיד ירושלם
 להעשות מטרופולין לכל הגויל לעתיד לבא שנ' והלכו גויל לאורך
 אר שמואל בר נחמני על ידי שישראל משמשין בעולם הזה לאור
 החמה ולאור הלבנה אבל לעתיד לבא אינן צריכין להן שכל לא
 יהיה לך השמש לאור יומם ומי באר להם הקב"ה שנ' והיה לך יי'
 לאור עולם / אר פנחס בשם ר' ראובן עתיד הבה להביא לתבור
 ולכרמל וליהן ירושלם בראשם שנ' ככון יזדהר בית יי' בראש
 ההרים / אמר רבי יהודה ולא עוד אלא שהן עתידין לומר מיני
 זמר לישראל שנאמר ויכוננו עיר האלהים בשיר /

משוך

חסודך ליודעך / אר יצחק א תהי מושך חסד לאומ'
 העולם / אר ינאי אם אדם מדליק נר בשעת האורה
 מה הנאה יש לו / ואימתי יש לו הנאה בשעה שסאיר לו בשעת
 אפילה ואותו חסד שעשו ישראל כמדבר הוא מתוקן להם מאותה
 שעה מימי משה ואימתי נפרע להם בשעת חשכה מימי ירמל שב
 הלוך וקראת באזני ירושלם הוי משוך חסודך ליודעך אר יצחק
 דוד הולך ודור בא / אומה נכנסת ואומה יוצאת והארץ לעולם
 עומדת

אמר רבי תנחומא אף העזקה למאן דמבקט שנאמר לבי סחרחר עזבני כחי

לב לדרוד

משכיל אשרי נשוי פשע זשה ארח חיים למעלה למשכיל מי שהוא מסתכל למעלה מה כתי עליו אורה חיים למעלה למשכיל בניו של קרח שנסתכלו למעלה נמלטו וכן הוא אומר הביטו אלי ונחרתי ואביהם שלא בסתכל למעלה יורד למטה שנאמר וירדו הם וכל אשר להם וכן בדוד שנסתכל למעלה נמלט שנאמר לרוד משכיל וכן אתח מוצא בכוכבד נעאר שנה עיני לשמיא נשלתי מה אם הרשעים שהן חייבין להקביר כשנסתכלין למעלה הקב"ה מוחל להם לישראל שהם בני אברהם יצחק ויעקב אם מסתכלין על אחת כמה וכמה אמר דוד אני מסתכל למעלה שנאמר לרוד משכיל ומי שהוא מסתכל הוא כסוי חטאה וכן הוא אומר ויהי דוד בכל דרכיו משכיל ואומ' וירא שאול כי הוא משכיל מאד ומפני שהיה משכיל היה כסוי חטאה שהיה פורש ממעשיו והודה לפני ה' וכן הוא אומר חטאתי אודיעך ועיני לא כסיתי

אשרי

אדם לא יחשוב לו עון אמר רבי יוסבר יהודה ואם עשה תשובה שלימה שלבו עקור עליו הקב"ה מרחמו ומחל לו רבי אליעזר בן יעקב אומר עונות שהתודה עליהם שנה זו אסור להתודות עליה שנה אחרת ועליו הכתיב אומר ככלב שב על קיאו ורבנן אמרי עבירות שהתודה עליהן שנה זו צריך להתודות עליהם שנה אחרת לקיי מה שנ' חטאתי נגדי תמיד ומאי עביר רבי אליעזר בן יעקב להאי דרבנן אמ' לך שהיו כנגד לבו ודעתו אבל אינו מוכירן בפיו אמר רבי פנחס בשם ר' אבא בר פפא על ימי שאין לך מן החדש את מכוח על דבור קינד תאלמנה שפתי שקר אתה מתנאה על שאין לך עונות של שנה זו אר הונא בר אבהו בשבילך כתבתי על עצמי ככיוול שאני שחכן שנא' מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע דאנשי חובין וכן הוא אומר גם אלה תשכחנה לכך אמר דוד אשרי נשוי פשע ואין ברוחו רמיה שלא עשה תפלתו של רמיה הכושח בל' חסר יסוכבנו

שמחו

ביל' וגיל' צדיקים ר' יודן בשם ר' ברכיה אמ' שלא יהו הצדיקי אומ' יצאנו מכלל ישראלים אף לצדיקים נותן רננה שנ' רננו צדיקים ביל' אר' יהודה בר סימון אמ' הקב"ה רמח איברי' יש כך ורמח מצות עשה יש בתורה אס קיימת רמח שכתורה אני מקיים רמח איברים שבנופך שנאמר שומר כל עצמותיו אמר רבי אליעזר בן יעקב בשם ר' פנחס בן יאיר אמר הקב"ה אני עשיתי ואני אשא אני אסכול ואבל' אני עשיתי יצר הרע ואני אשא הוא אני עשיתי ואני אשא

לג רננו

צדיקי ביל' זשה נופת תטופנה שפתותיך אמר הקב"ה אני אוהב לשמוע את קולך בין משכחת בין מרננת אל תמנעי קולך כי קולך ערב אמרו לפני הקב"ה יעקב מרנן על מי לא עלי בשפתיו שמחה היא לי בין משכח בין מרנן וכן הוא אומר רנו ליעקב שמחה וכן הוא אומ' נופת תטופנה שפתותיך כלה כל שונך רבש וחלב תחת לשונך בחכך וחכך כיון הטוב בנרונך רוממות אל בנרונם הכל מרננים צדיקים מרנני' שנ' רננו צדיקים ורשעים מרננים את מוצא בפרעה כיון שכאו בשת ואהרן התוהל אומ' הצדיק ואני ועמי הרשעים אבל אין הרשעים מרננין לפניו עד שמכיא עליהם מכות אבל הצדיקים אינו כן רננו צדיקי אל' אין כתי' כאן אלא ביל' בזמן שהן רואין מיד מרננין שב' וירא ישראל את חיד הגדולה מיד אז ישיר משח

וכן הוא אומ' וירא משה ואהרן אל אהל מועד ותצא אש מלפני י' מיד וירא כל העם וירדבו וכן הוא אומ' ויראו כל ישראל בדרת האש וכבוד י' על הבית לכך אמר דוד רננו צדיקים ביל' הכל מרננין לפניו שמים וארץ מרנני' שמש וירח מרננים וכוכבי אור מרננים המל' אכיס מרננין וכן הוא אומ' הללוהו כל מלאכיו אעפ' שהכל מרננין לפניו ריגון של צדיקים ושל ישראלים נאום מן הכל שנאמר רננו צדיקים הודו ל' ככבוד שירו לו שיר חדש למי שעשה הדשה שהנניח שמים ושיכן בארץ שנאמר ועשו לי מקדש

לד לדרוד

בשנותו את טעמו זשה את הכל יפה בעתו אר' תנחומא בעונתו ברא ה' את העולם כל מר שהיה הקב"ה בורא עולמו והיה מתריבן שלא היו ראויין להבראות לא אמר דין לא הניין לי ודין הניין לי אר' סימון דאוי היה אברהם אבינו להבראות תחלה לאדם הראשון אלא אמ' הקב"ה אם בורא אני את אברהם תחלה האם יקלקל אין מי שיכא ויתקן לא היו אני בורא אדם הראשון תחלה שאם יקלקל יכא אברהם ויתקן לא את הכל עשה יפה בעתו הג' צדיקי היו יסוד עולם אדם הראשון ונת ואברהם לא הכל עשה יפה בעתו כל מה שעשה הקב"ה בעתו פירות חמין נאכלים בימות החורף פירות קרום נאכלים בימות החמה לא את הכל עשה יפה בעתו כל מה שעשה ה' בה בעולמו יפה עשה אמר דוד לפני הקב"ה כל מה שעשית יפה והחכמה יפה מן הכל וכן הוא אומר מה רבו מעשיך כולם בחכמה עשית כל מה שעשית יפה עשית אבל השמות שבראת מה הנאה יש לפניך בסאדם מהלך בשוק ומקדע את בגדיני והתניקות רצין אחריו והעם משחקין ממנו זה נאה לפניך אמר לו הקב"ה דוד על השמות אתה קורא תגר חייך שתצטרף לו וכן שלמה אמר בז' לדבר יחבל לו מהו יחבל לו ותמשכן לג כענין שב' אם חכול תחבול לא אמר לו הקב"ה דוד על השמות אתה קורא כך חייך שתצטרף ותתפלל עליה עד שאתננה לך לא עשה מעט עד שהלך דוד אצל אכיש שנאמר ויקם דוד ויברח מפני שאול אמר לו הקב"ה דוד אצל אכיש אתה הולך אתמול הרגת גלית ואחיו של גלית שומ' ראשו של אכיש הוא ועדין לא נסתפג דמו ואתה הולך אצלו והרבו כידך כיון שראו אותו הרי אגיסו בא כרגליו אמר לו הרי דוד שהרג אחיך באו אצל אכיש אמרו לו נהרונ' למי שהרג את אחינו אמר להם אכיש נל' במלחמה הרגו ואילו אחיכם הרג אותם לא במלחמה הרגו ועכשיו שהרג זה אחיכם לא כך התנה עמו אם יוכל להתחם אתי והכני אמר לו אם כן עמוד בכסאך ותן המלכות לדוד וכן הוא אומר הלא זה דוד עבד שאול מלך ישראל ואנחנו נהיה עבדים הכהו בדברים באותה שעה נת' ירא יוד' התוהל אומר יום אירא אני אליך אכשח התחיל דוד מבקש ומתפלל ואומר רבנו של עולם ענני בשעת הזו אמר לו הקדוש ברוך הוא מת את מבקש אמר לו מאותו השטות שבראת שקראתי עליך תגר אמר לו ולא אמרתי לך בז' לדבר יחבל לו הואיל וכן הוא אני נותנו לך לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך וכי אבימלך היה והלא אכיש הירא ולמה נקרא שמו אבימלך שזיה צדוק כאבימלך וכיון ששמע דוד כך נתכחל ובתירא וכן הוא אומר וישם דוד את הדברים האלה בלבבו עשה עצמו כשוטה ומשנה עצמו והירא כתב על הדלתות אכיש מלך נת חייב לי מאד רבוא ואשתו חמישים וכתו של אכיש היתה היא ואמה שוטות והיו צועקות שתיהן ומשטות מבפנים ודוד היה צועק ומשטה בחוץ אמר להם אכיש וכי מדרש תלים ר ב 4 ii יודעים

ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם כל הימים שאנו משועבדים
אנו בכבושה נאלתנו אין לנו כושר / לפי שנאלתך גאולת
עולמים הוי תשועת עולמים / עולם אינו אומר אלא עולמים /
אמר הקב"ה אני הוא שגאלתי אתכם ואני הוא גואלכם שב"ה
אמר יי וגו' אל תירא יעקב כי אני גאלתיך כי גואל אני אין כתיב
אלא גאלתיך אמרתי ובר וכעשה מעשה / אמר הקב"ה אמרתי
שאגאלך כמו שגאלתיך שכן כתיב כי פדה יי את יעקב וגואלו
אין כתיב כאן אלא וגואלו / אמרו ישראל לפניו לא כבר נגאלו
על ידי משרה וכן על ידי יהושע וכן על ידי השופטים ומלכים
והיינו חזרין ומשתעבדין והיינו בכבושה כמי שלא נגאלו / אומ'
להן הקב"ה לשעבר לפי שנאלתכם על ידי בשר ודם היום כאן
ומהר בקבר לפי גאולתכם גאולת שעה / ועכשיו אני גואל אתכם
על ידי עצמי שאני הוי קיים לעולם לפיכך גאולתי גאולת
עולם / שנאמר ישראל נושע ביי תשועת עולמים לפיכך לא
תכוש ואל תכלמו עד עולמי עד / אמר להם הקב"ה לשעבר
אתם כחורים והיא בכס כח לכבושה ועכשיו שהזקנתם ואין בכס
כח לכבושה הוילא תכוש ואל תכלמו / אמ' דוד רבונו של עולם
כשתגיע הגאולה אין לנו כושה שנאמר כך יי חסיתי אל אבושה
לעולם / דבר אחר וזה יבושו ויבהלו מאד כל אויבי אמר רבי
יוחנן לעתיד לבא הקב"ה דן את הרשעים ומחזירן לגוים לכך
נאמ' יבושו יבושו / וא' יוחנן לעתיד לבא הוא דן אותן וטורדן
מן העולם / א' שמואל בר נחמני לעתיד לבא הקב"ה מכיא כל
אומה ואומה ויהא קורא לאלהיה ואינו עונה אות וכו' ושרואים
שאין עונים אותם שנאמר אף יצעק אליו ולא יענה למה שאין
בהם כמש ואתה כך הולכין להקב"ה והחזירן עליו ואומ' לו אלהינו
לא ענו אותנו עכשיו באנו אצלך מיד הוא דן אותן וטורדן מן
העולם / אמר רבי יוחנן אל תאמר לעתיד לבא אף בעולם הזה
עשה כן הנה כימי ס'ס'ס' ובימי ס'ס'ס' וטורד אות כן העולם /
אמר רבי יהושע בן לוי ראה כמה היא כח הכבושה ששני פעמים
הוא מזכירה ובו בלשון הוא מבייש לאומות העולם ובו בכרך
את הצדיקים שנאמר לא תכוש ואל תכלמו / אמר רבי יהושע
בן לוי לא נכתב ספר יחזקאל אלא למען הזכיר ובשת לא כיון
שראה דוד שכך היא הכבושה קשה התחיל וכתפלל עליה ואומ'
כך יי חסיתי אל אבושה /

דבר

אחר וזה יבושו כל עובדי פסל / אמר רבי יודן
בשם רב נחמן עתיד הקדוש ברוך הוא ליתן ממש
בעו לעתיד לבא והיא באה ומשתחוה להקב"ה ואחר כך היא
בושה לעובדיה / א' פנחס עתיד הקב"ה ליתן פה לעו ומדברת
לפני עובדיה לעתיד לבא ואומרת להם הנחתם לחיי עולם
קונה שמים וארץ / והשתחוית למי שנאמר עליו פה להם ולא
ידברו ועשיתם את הפסל עיקר / אמר רבי יוחנן אל תתמרז
שכשירד הקב"ה בסיני נתן כח בעו והשתחוה לו / א' תהליפא
וקרא מסייעו השתחוה לו כל אלהים ישתחוה לו אינו אומר אלא
השתחוה לו שכבר השתחוה לו בסיני / ר' יהודה ור' נחמיה חד אמ'
מו' עז נעשית פרקים פרקים כך עובדיה נעשו פרקים פרקים
שנאמר וזאת תהיה המגפה / ורבנן אמרי מה עז נחתכת כאור
בן עובדיה נחתכת כאור / ר' יהושע בן לוי ור' שמואל ור' נחמיה
אומרים כשישכ הקב"ה לרון את האומות וישראל לעתיד
לבא / לישראל הוא דן אותם לזכות והאומות מתביישין / ומה
עושה מכניס יצר הרע ביניהן והן אומרי ומבקשין אנו את דיננו
שיחפך / מה הקב"ה עושה דן אותן ומחייבין ומתביישין שנייה /
שאילו שתקול לא נתבישו אלא פעם אחת לכך שני פעמים
יבושו יבושו / ולעתיד לבא כל אומה ואומה קורא לאלהיה יש

קורא ללכנה ויש קורא לחמה / ואין עונין אותן לפי שאין בהם
ממש וכן מתביישין שלא יענו אותן שנאמ' יבושו כל עובדי פסל
ואח' באין אצל הקב"ה והוא אומ' להם עשיתם פסל עיקר ואני
עושה לכם עיקר פסל ואני עונה לכם לפי שלא באתם תחלה
אצלי / שאילמלא באתם תחלה הייתי עונה אתכם שב' ישועה
ואין מושיע אלו אלהיהם / על יי ולא עכס' זה הקב"ה שאינו עונח
אותם / לכך שני פעמים יבושו יבושו / רבי יהושע בן לוי אמר
לעתיד הקב"ה דן את ישראל ומזכן ונותן לצדיקי דימוס שיכנסו
לגן עדן ומכניס את הרשעים לגהינם / וחזר ומוציא אותן
ומכניסן לגן עדן ואומ' להם הרי מקום לצדיקים ועוד כקומות
פנים שלא תאמרו אלו היינו עושים תשובה לא היה לנו מקום
פנוי כגן עדן עם הצדיקי / ומוציא את הצדיקי מן גן עדן ומכניסן
לגהינם ואומ' להם הרי מקום הרשעי ועוד מקומות פנויים שלא
תאמרו לו נתחייבנו לא היה לנו מקום פנוי בגהינם לא הרשעי'
ירשו גהיב' שלכם ושלחם והוא שאמ' הכתו' תת בשתכם משנה
ירשו ואתם יורשי' גן עדן שלכם ושלחם ולפי שהן מתביישין אמ'
דוד אל אבושה ולמי היא הכבושה לרשעים שנא' יבושו רשעים
ידמו לשאל / אמר רב כל מי שנותן בה פגם לא יראה באותה
טובה שנ' מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך / אמ' ר' אבדימי דמן
חיפא שלש מאות ועשר עולמות עתיד הקב"ה לעשות לכל צדיק
וצדיק שנאמר להנחיל אוהבי יי' ש' בנימטריא הכי הו'
אמר רבי יצחק בן תרדיון חרבו של הקדוש ברוך הוא שש עשרת
פנים שנאמ' התאחדו הימיני השימי השמאילי אנה פניך מועדו'
מה אם מרת פורענות שהיא ממועטת כך מדה טובה שהיא
מרוכה על אחת כמה וכמה / אמר רבי יודן בשם רבי אלעזר בר
אבינא לשני בני אדם צלה הקדוש ברוך הוא את הקץ ליעקב
ולדניאל / ליעקב שנאמר ויקרא יעקב אל בניו ואחר כך העלים
ממנו מה כתיב אחריו ראובן בכורי אתה / וכן דניאל שב' וכאתי
להבינך את אשר יקרה לעמך באחרית הימי' וכו' שנא לגלות
את הקץ מהו אומר ואתה דניאל סמום וחתום היצרים / אמר
רבי אבא בר כהנא אמר הקדוש ברוך הוא לישראל אתם צפנתם
לי את התורה ואת המצוות בעולם הזה ואני צופן לכם מאותו
הטוב שמתקון לצדיקים לעתיד לבא שנאמ' מה רב טובך אשר
צפנת ליריאיך / אמר רבי יודן אמר הקדוש ברוך הוא אתם לפי
כחכם ואני לפי כחי / אמר רבי יונתן שלשה לשונות הן לשון
רומי לקרב' לשון יוני לדבר' לשון אשורית לתפלה הוי צפנתם
בסכה מריב לשונות / ברוך יי' כי הפליא חסדו ליעביר מצור זו
רומי / אהבו את יי' כל ידאיו אמונים נוצר יי' אלו שעונין אמר
באמונה אומר ברוך מחיה המתים / ועדיין לא בא ומאמינים בו
שאני מחיה המתים / אמר ברוך גאל ישראל ועדיין לא נגאלו
אלא לשעה וחזרו ונשתעבדו והם מאמיני' שאני עתיד לגאלם
הוי אמונים נוצר יי' / אמר רבי אהא בר אדא ושבתם וראיתם
בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו שלא יעטרו
אדם תורתו קרדום להשתמש בהם ולא עטרה להתעטר בהם /
אמר רבי שמואל בר נחמן בין עובד אלהי' לאשר לא עבדו אינו
דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה ואחת / מרן
כתיב חזקו ויאמץ לבככם כל המיחלים ליי' שנאתי השוברי'
הכלי שוא / ולמי אני שונא לפי שאינו משמר פקודיך /
לעלוקה שתיבנות הב גן עדן אומר תן לי שלי וגהינם אומ'
תן לי שלי / דבר אחר כי כלו כיגון חיי' אמר רבי תנחום בר
חייא ארבעה מתיישין את הכח העון והדרך והתענית והמלכות
עון כשל בעוני כחי / דרך עינה בדרך כחי / תענית ברכי
כשלו מני צום / מלכות ישתרגו עלו על צאריה כחי כחי

הוא י' יראה / אמר לו ראה היה לי להשיבך ולא השיבותיך
 והחזרתי אמר לו הקדוש ברוך הוא מה היה לך להשיב אמ' לו
 אמש אמרת לי כי יצחק יקרא לך ודע / ועכשיו אמרת לי קח
 נא את בנך / אמר לו אי זה מהן את יחידך אמ' לו זה יחיד לאמו
 וזה יחיד לאמו / אמר לו אשר אהבת אמר לו שניתם אני אוהב
 אמר לו את יצחק וכשם שהיה לי להשיבך ולא השיבותיך כך
 כשיבואו בני לידי עבירות זכור להם זו השעה ותשא להם פנים
 שני ישא י' פניו אליך כשם שגשאתי לך פנים לכך נאמר הכו
 ל' בני אלים / דא בנים של אותם שנשחטים כאלים אכרהם
 אמר אני שוחט ויצחק אמ' אני נשחט / הכו ל' כבוד שמו בשעה
 שאני זוכר שמו אתם הכו ל' כבוד כשם שאמ' משה כי שם י'
 אקרא הכו גודל לאלהינו התפלל לתפלות לפניו אמרו לו מנין
 אנו יודעים כממה אמר להן ראו כמה אזכרות יש בפרשה זו והן
 שמנה עשרה לכך נאמ' כבוד ועוד / אמרו לו מנין אנו יודעים
 מהיכן נתחיל אמר להן מה בראש הפרשה הכו ל' בני אלים
 בני אכרהם יצחק ויעקב אף אתם ברכו ברכה ראשונה אלהי
 אכרהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ומה באזכרה שניה כבוד ועוד
 אף אתם תנו כבוד לשמו שהוא מחיה מתים ומה באזכרה
 שלישית כבוד לשמו / אף אתם ברכוהו האל הקדוש מנו לו
 שמנה עשרה ברכות כנגד שמנה עשרה אזכרו' שאמ' דוד בהכו
 ל' בני אלים /

ל מזמור

שיר חנוכת הבית לרוד / אמר רב
 חסדא לית מילתא פליגא שבית
 המקדש של משה מכוון כנגד בית
 המקדש של מעלה / אמר ר' אבא מוה אל דביר קדשך ממקום
 שהזכרות יוצאות לעולם שנאמר כי מציון תצא תורה ודבר י'
 מירושלם / וכתוב נורא אלהים במקדשך / דא מזמור שיר חנוכת
 הבית / זשה מי הקדימני ואשלם מי חושב בלבו לעשות מצוה
 לפני ולא השלמתי לאחריו / מי עשה מילה ולא נתתי לו קודם
 הכן / מי עשה ציצת ולא נתתי לו קודם הטלית / מי עשה מעקה
 לגג ולא נתתי לו אני קודם הבית / מי עשה צדקה ולא נתתי לו
 קודם הדינרים / מי שחשב בלבו לעשות מצוה ולא עשאה אני
 מעלה עליו כאלו עשאה שהרי דוד חשב לבנות בית המקדש
 ונקרא על שמו שם מזמור שיר חנוכת הבית לרוד / דא מזמור
 שיר חנוכת הבית לרוד / זשה יעלו חסידים בכבוד ירבנו על
 משכבותם בשעה שהצדיקי' נפטרין מן העולם שלש כתות של
 מלאכים משפלין עמ' אחת אומרת זכא שלום / ואחת אומרת
 ירבנו על משכבותם / ואחת אומרת דולך בכוחו ומהלכו לפניו /
 אר' יהודה בר' סימון כשם ר' יאשיהו כביכול הקבה אומ' לו שלום
 וממי אתה למד מן הרשעים שנאמר אין שלום אמר י' לרשעי'
 אם לרשעים אמר קל וחומר לצדיקים שהקה אומ' להם שלום
 לכך יעלו חסידים בכבוד באי זה כבוד בכבוד שהקה עושה
 לצדיקים בשעה שנפטרין מן העולם והם מקלסין להקה' אר'
 חייא בר' יוסי אין בין צדיקים חיים למתים אלא הדבור בלבד
 והם מקלסין להקה ששם אותם בצרור החיים ש' והיתה נפש
 אדוני צרורה בצרור החיים / ירבנו על משכבותם אין ירבנו אלא
 קילום כמה דאמר קול רנה וישועה באהלי צדיקים / אר' יוחבן
 בשעה שהזקן יושב ודורש ואומ' כך אמ' פלוני שפתותיו רוחשו'
 ודובכות בקבר ש' וחכך כיון הטוב וכתוב דובב שפתי ישני' לכך
 ירבנו על משכבותם / אמ' דוד אגורה באהלך עולמים וכי חשב
 דוד שהוא חי לעולמים אלא אר' יהודה שיהו אומרי' משמי בבתי
 בגסיות ובתי מדרשות / אמר לו הקבה חייך אעפי' שאתה מת
 אין שמך זו מתוך בתי לעולם אלא על כל קרבן וקרבן מזכירין

אותך ואומרים שירים משלך מזמור לרוד ולא עוד אלא אמר
 הקבה הואיל ואתה חשבת לבנות בית המקדש אעפ' שלמח
 בנך בונה אותו על שמך אני קורא אותו ואני כותבו שנאמר
 מזמור שיר חנוכת הבית לרוד / לשלמה אינו אומר לא לרוד /
 דא מזמור שיר חנוכת / זשה ולך י' חסד כי אתה תשלם לאיש
 כמעשהו / רבי יהודה ורבי נחמיה אמרי מדת פורענות עקרית
 ואינה עושה פירות מדה טובה עושה פירות שנאמר ודעו לכם
 לצדקה קצרו לפי חסד מה הקבה עושה גובה מן האדם עובותיו
 וחזור ונותן לו שכרו / רבנן אמרי אפ' עובותיו אינו גובה ממנו
 בכת אחת שנ' כי אתה אלהינו חשכת למטה מעונינו ר' אלעזר
 ור' יוסי בר חנינא אמ' כף מאזנים כף מעוין הוא כף עובות וכף
 זכיות / ומה הקבה עושה משה כלפי חסד ש' ולך י' חסד / ורבי
 יוסי בר חנינא אמר מה הקבה עושה חושף שטר מן העונות שהן
 בכף ומיד הזכיות מכריעות וכן הוא אומ' מי אל כמוד נוטא עון
 ועובר על פשע / רבי נחמיה אומ' חשב נוי לעשות עבירה אעפ'
 שלא עשאה תקבה חושבה כאילו עשאה שכן הוא אומר ארמי
 אובר אבי וכי הכין איבר לכן ליעקב אלא על ידי שחשב לעשות
 כן מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה / ואם חשב נוי מצוה אינו
 כותבה עד שיעשנה שנ' עד מעלי שמשא וגו' ולא חשב לו הקבה
 עד שעשאה / וישראל שחשב לעשות עבירה ולא עשאה אין הכה
 כותבה עד שיעשנה ש' חושבי און ופועלי רע / אמר דוד אם כן
 און אם ראיתי בלבי לא ישמע י' / ואם חשב לעשו' מצוה ונאנס
 ולא עשאה הקבה מעלה עליו כאילו עשאה תדע לך שהרי דוד
 חשב לבנות המקדש ואף על פי שלא נבאו נכתב על שמו ש' **ל**
מזמור שיר חנוכת הבית לרוד / מוכן שכל מי שמצטער על
 הדבר נקרא על שמו שכן מצינו במשה על שנצטער בתורה
 וישב מ' יום ומ' לילה נקרא על שמו שנאמר זכרו תורת משה
 עבדי וכן דוד שנצטער עליו תהלה נקרא על שמו שנאמ' מזמור
 שיר חנוכת הבית / דא זשה אז נדברו וראו י' איש אל רעהו רבי
 חייא כשם ר' אבא אמר בשעה שתלמידי חכמי' יושבין ונכנסין
 אל ר' אליו כענין ש' ידבר עמים תהתנו הקבה מצית לדבריהם
 ש' ויקשב י' וישמע / אר' יעקב בר זכדי כשם רבי אבהו ולא עוד
 אלא הקבה מאיר להם טענותיהן / אר' אבא לכך הן אומ' מר
 שהן קוראים למאריה דעלמא מר / דא מזמור שיר לפי ששני
 פעמים נכנה בית המקדש אחד כנה שלמה ואחד כנה עזרא
 לפיכך מזמור שיר מזמור על הראשון ושיר על השני /

לא מזמור

לרוד כך י' חסיתי / זשה מי
 בכס ירא י' שומע בקול עבדו
 בשעה שישראל נכנסין לבתי
 כנסיות ואומ' לפני הבה גאול אותנו אומ' להם יש צדיק ביניכם
 וראו שמים והם אומ' לשעבר בימי אבותינו בימי משה ואהרן
 בימי שאול רוד ושלמה היו בהם צדיקי' אבל עכשיו מפני עונות
 נאספו ממנו שנאמר מפני הרעה נאסף הצדיק / ואומר כי פסו
 אמונים מבני אדם ואין לנו על מי להטען כי כל מרשע אנג'
 הולכים לפנים היא מחשבת לנו אשר הלך חשכים אומר להם
 הקבה בטחו בשמי והוא עומד עליכם שנא' יבטח בשמי' ולמה
 שכל מי שבטח בשמי אני מצילו תדע לך שכן חנניה מישאל
 ועזריה בטחו בשמי והצלתי אותם שכן נבכוד נצאר אומר להם
 בריך אלההון די שרדך מישיך ועבר ננו די שלח מלאכיה ושוכ
 לעבדותהי די התרחצו עלוהי / וכן דניאל כשביל שבטח בי
 מלשתיו מן הכור שנ' והוסק לרניאל מן גובה ולמה די המ' בלתי
 אמר דוד הואיל וכן הוא הכשתון שכל הבוטח בך אתה מצילו /
 בך אני בטוח / דא כך י' חסיתי / זשה ישראל נושע בני אמרו
 מדרש תלים ד א 4 i ישראל

וראש השנה מכאן אמר ישראל אם תחנה עלי מחנך אומת
 העולם לא ירא לבי ואם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח
 אמר רבי לוי אכשיתרוין שכתבת בתורה בזאת יבא אחרך
אחת שאלתי ממת יי רבי אבא בר כהנא אמר מלכות
 שאל את מועא דוד של אחת ושלמה של שתי
 שנאמר שתי שאלתי מאתך שוא ודבר כזב הרחק ממני רש
 ועושר אל תתן לי פן אשבע וכחשתי ואמרת מי יי ופן אורש
 וגנתי ותפשתי שם אלהי אי זו קשר ראשונה או שניה אמר
 לו שנייה ולמיר שביטל הקבר על עז ועל גלוי עריות ועל
 שפיכות דמים ולא ביטל על חילול השם שנאמר איש גלוליו
 לכו עבדו ואת שם קדשי לא תחללו עוד דבר אחר אחת שאלתי
 אמר לו הקבה כתהלה אתה אומר אחת שאלתי שבת כבית יי
 וחזרת ואמרת לחזות בנועם יי ולבקר בהכלו אמר לפניו רבנו
 של עולם לא יהא העבד שוח לרבו בתהלה לא באת עלי באחת
 שנאמר ועתה ישראל מה יי אלהיך שואל מעמך כי אם ליראת
 את יי אלהיך ואחר כך פתחת עלינו במצות הרכיב שנ' ללכת
 בכל דרכיו ולדבקה בו הוי דיו לעבד שיהא כרבו

כי יצפנני בסוכה ביום רעו כיום רעתה של בת
 שבע ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי רבי
 יעקב פתר קרא ביהושע אז יבנה יהושע מזבח ליי אלהי
 ישראל בהר עיבל אמר רבי יוסי בר חנינא אין הכרח
 בתרת לא על ידי נביא ומה טעם השמר לך פן תעלה עולותיך
 אליהו מקריב בהר הכרמל בשעת איסור הכמות בכל יום אמר
 רבי שמואל בריבזו עשה שנאמר וכרכך עשיתי את כל הדברים
 האלה שיהיו ישראל בתשובה וירדו להם גשמים רבי יונתן
 מיייתי לה מן הדין קריא ויהי בלילה ההוא ויאמר לוי קח את
 פד השור אשר לאביך אמר רבי אחא שבע עבירות נעשו בפרו
 של גרעון עצי אשרה וכאכנים פסולות ושור מוקצה ונעבד
 דוד וזילה ואיסור במה אין לי אלא גרעון שמואל מנין שנאמר
 ויקח שמואל טלה חלב הוא ועורו ומהוטר זמן ולוי היה

ללוי האמנתי לראות בטוב יי זברי בן לוי אמר
 כל מקום שנאמר לולי בזכות אבות והכתיב
 כי לולא התמהזזנו אמרו כל עצמינו לא היינו עוליים משם
 לשלום לא בזכות אבות רבי יוחנן אמר כל לולי בזכות המקום
 שנאמר לולי יצאנו רבי לוי אמר בזכות התורה שנאמר
 לולי תורתך שעשועי ובזכות האמונה לולי האמנתי לראות
 קוח אל יי אמר ר' חייא בר אבא אם נתפללת וחזרת ונתפללת
 תחא מבושר שנשמעת תפלתך והוא עתיד לעשות רצונך ומה
 טעם קוח אל יי חזק ויאמן לבך וקוח אל יי

כח לדוד

אליך יי אקרא צורי אל תחרש
 ממני זשה הלקי יי אמרה נפשי
 ישראל אומ אין חלקנו אלא הקבה
 שנאמר חלקי יי והקבה אומר אין לחלקי לא ישראל שנאמר כי
 חלקי יי עמו לפיכך כשישראל מתפללין הוה עונה אותם מיד
 שנאמר אליך יי אקרא דבר אחר אליך יי אקרא זשה בעלזנו
 אדונינו זולתך מהו בעלזנו כתתו אותנו כענין שנאמר בתוך
 הדיפות בעלי רבי יהודה בר סימון אמר תבעו אותנו כבעל
 שהוא תובע את האשה שנאמר ובעלה לבד בך בזכיר שמך
 עד שלא ייחדת שמך עלינו ולא עשית לנו נסים כבר קדמנו
 שמך נבוכד נצר הרשע גזר עלינו שנעבוד עז ובשתחוה לצלם
 השלמנו נפשנו על קדושת שמך שלא נכפור בך שנאמר ענו
 שדרך מישך ועבד נגואמרין למלכא וגומ' מיד בתמלא חימה

אם נבוכד נצר למה מלכא ואם מלכא למה נבוכד נצאר אלא
 אמרו לו אם למסים ולגולגליות ולארנוניות גזר עלינו את
 מלכא ואם לעז את והכל שוין לאלהיך לית אנהא פלחין מיד
 חרה אפני שנאמר אדן נבוכד נצר אית מלי חימה אמר רבי יוחנן
 גזר ואמר אם הוא ניסק בחבילה אחת יהא ניסוק בשבעה ורבנן
 אמרי אם הוא מסיק בשבעה יהא מסיק בארבעים ושתיים כיון
 שראו כן השלימו עצמן לכבשן האש לקדש שמו של הקבה
 ומנין דרשו חכמיה מישאל ועוריה להשלים עצמן על קדושת
 השם מן הצפרדעים מה כתיב בהן וכתבנוריק ובמשארותיך
 ואימתי משארתי מצויה אצל תנור כשערי שהתנור חם מלמד
 שהיו משלימות עצמן לתוך התנור לקדש שמו של הקבה ומה
 פרע להם שכל הצפרדעים מתו וזאתם שירדו לתנור לא מתו
 מפני שמטרו עצמן לשריפה כדי לקיים גזירתו של הקבה אמר
 תודוס איש רומי מכאן אמרו מה אם הצפרדעים שאין להם זכות
 אבות ולא ברית על ידי שגתנו עצמן ומטרו נפשן על קדושת
 השם לא מתו אנו על אחת כמה וכמה שאנו בני אברהם יצחק
 ויעקב ויש לנו זכות אבות ונצטוינו על קדושת השם על אחת
 כמה וכמה פלסון איש רומי אמר מן התורה דרשו שבקשתם
 משם את יי אלהיך ומצאת רבנן אמרי מירמיר דרשו שב
 ובקשתם אותי ומצאתם כי תדרשוני בכל לבכם דבר אחר
 אליך יי אקרא זשה טוב שפל רוח את ענינים אשרי אדם
 שנוטל את הענינים ומתנהג בעבירה ואוי לו למי שנוטל את
 הרשעים נוטלין את שלהן והולכין מן העולם שנאמר ועוד מעט
 ואין רשע אמר הקבה שעה אחת מן הרשעים אוכלין את שלהן
 בעולם הזה ויורדין לגיהנום הם ומסייעיהם וכל מי שמשתתף
 עמהן וכן הוא אומר לוי אני הפשתי את עשו גליתי את מסתרי
 אמר רוד לא אוכל בסעודתם ולא אשב עמהם

דבר

אחר לדוד אליך יי אקרא צורי אל תחרש ממני
 לא תמשכני עם רשעים אמר רבי אבא בר זעירא
 מתוך גנותן של שכמים את ידע שבחן כתיב וישנאו אותו ולא
 יכלו מה דבליבא הוה בפומא כרם להלן ולא דבר אבשלום עם
 אמנון למרע ועוד טוב מה דבליבא לא בפומא כי לא יבינו אל
 פעולות יי חוקיה אמר אלו התקופות רבי יהושע אומר אלו
 ההגדות ורבנן אמרו זו קרית שמע שהן קורין ויצר אור וארל
 מעשה ודיו כמה שב ידע אלהים את שני המאורות הגדולים
 והרסם בעולם הזה ולא יבנם לעולם הבא

זי עזי ומגיני אמר רבי סימון משל למלך שהיה לו
 מרגלית אחת בא בנו ואומר לו תן אותה לי אמר לו
 אינה שלך המריח עלינו ונתנה לך כך אמרו ישראל לפני הקבה
 והיו מבקשים שיתן להם את התורה אמר להם אינה שלכם מן
 העליוני היא כיון שהשריחו נתנה להם שנאמר יי עזי לעמו יתן
 אר יוחנן אמרו ישראל נתן לו משיחי הודית שנתן לנו את התורה
 שנאמר ומשיחי אהודנו

כט מזמור

לדוד הכו לוי בני אלים זשה
 על ידי חזקה והושעתי לצאני
 ולא תהינה עוד לכו ומה אני
 עושה להן דוד ידעה אותם שנאמר והקימות עליהם ודעה אחד
 דעה אתהם את דוד עבדי אם לו דוד אתה מושיע ואתה דועה
 זכן הוא אומר הושיעה את עמך אם לו הקבה אני מעכב אותם
 התפללו לפני הכו לוי בני אלים הכו דא בני אלים בני אלמים
 בני חרשים בני שיש להם מה להשיב למקום ואינן משיבין
 זכן ישעיה אומ' מי עור כי אם עבדו וחרש כמלאכי אשלה מי עור
 כמשולם ועור כעבד יי וכן הוא אומ' ויקרא אברהם שם המקום
 ההוא

ימים אין כתיב כאן אלא הימים אלו עשרת ימים שבין ראש השנה ויום הכפורים שמה יעשה תשובה וזכותה ויגע האיש בעצמות אלישע ויהי ויקם על רגליו תנא על רגליו עמד לביתו לא הלך אלא שחיה לשעה ומת ונקבר במקום אחר שנא אל תאסף עם חטאים נפשי ומי הירד זרה כנה של שונמית שנאמר ויהי היום ויצא אל אביו וזכותה ויהי לשבעת הימים ומי המכיל היו אמר רבי הושעיה מלמד שתלה הקדוש ברוך הוא שכעת יבי אביו של מתושלח הצדיק שיעשו תשובה ולא עשו על שם שנאמר אל תאסף עם חטאים נפשי אשר כידיהם זמה אמר רבי פינחס הכהן בר חמא אלו המשחקין בפספסין שהן מחשבין בשמאל ומסמכין בימין והן חומסין וגוזלין זה את זה

בו לדרוך

י אורי וישעי ממי אירא זטח ויהי אור ישראל לאש וקדושו ללהבה בנוח שבטולם אדם מדליק את הנר כפלטין שלו שמה יכול לומר פלוני שהוא אוהבי שתמש לאורו ופלוני שהוא שונאי אל שתמש לאורו לא הכל משתמשין לאורו אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן לא ויהי אור ישראל וגו' בני יראו וטובאי אל יראו וכבר עשה דוגמא זו במצרים ולא ראו איש את אחיו ולכל בני ישראל היה אור וי' הודך לפנייהם יוםם ואומר ויאר את הלילה והיה הענן והחשך ואומר כי אשכ בחשך יי אור לי לך נאמר אורי וישעי ממי אירא ואומר שלח אורך ואמתך לך נאמר דוגמא לעתיד ברא האור שאינן ראויין בו גנוז לעתיד לבה אל הצדיק שנאמר אור צדיקים ישמה ובר רשעים ידעך ואומר וירא אלהים את האור כי טוב רבי יהודה ברבי סימון אמר הכדילו את האור לעצמו משל למלך שראה מנהיפה ואמר זה שלי כך כשכרם הקכה את עולמו אמר אין כל בריה יכולה להשתמש בה אלא אני וכן הוא אומר ונהורא עמיה שרי אמר רבי אבין נטלו הקכה ונתעטף בו כשליח והבריך את העולם מזיו ההר עושה אור כשלמה ורבנן אמרי הכדילו לעצמו ליתן לצדיק לעתיד לבה משל למלך שחיה לו מנהיפה ואמר זו לכני וכן הוא אומר אור זרוע לצדיק אמר דוד לפני הקכה רכובו של עולם ואימתי הוא בא אמר לו כשיגיע הקץ ותכנה ירושלים ואני מביא אותה חזור שנאמר קומי אורי כי בא אורך אבל לעתיד לבה לאומות העולם ויהי חשך שנאמר כי החשך יכסה ארץ ונאמר ויהי אור ישראל לאש וקדושו ללהבה מהו שיתן ושמיירו אלו המפונקין שבהם אמר לו דוד האר לנו מאותו האור שנאמר אל יי יאר לנו אמר הקכה הייך שאני מביא אותה לישראל וחשך לאומות העולם שנאמר כי הנה החשך יכסה ארץ אבל לישראל ועליך ירח יי ואם תמה אתה על הדבר כבר הראה הקכה דוגמא לישראל שנאמר ויהי הענן והחשך אם ענן למה חשך ואם חשך למה ענן אמר רבי הושעיה דו פרצופין היו היה אור לישראל וחשך למצרים אמר דוד אני מזמר על אותו האור שנאמר יי אורי וישעי זטה נר לרגלי דברך למה הרשעי דומים למי שהיה מהלך באישון לילה ואפלה הניע לאבן ובכשל בה הניע לגומין ונפל לתוכו וכן הוא אומר דרך רשעים באפלת לא ידעו בומר כשלו ולמדו הצדיקים דומין למי שמהלך ואכזק בידו הניע לאבן משמר את נפשו שלא יכשל הגיע לגומץ משמר את עצמו שלא יפול בתוכו כך אמר דוד באתי לחלל את השבת האירה לי את התורה שנאמר שמור את יום השבת באתי לבאוף האירה לי את התורה שנאמר מות יומת הגואף והגואפת הוא דכתיב נר לרגלי דברך דבר אחר

אם נאמר נר למה נאמר אור ואם נאמר אור למה נאמר נר אמר דוד כשאני מתחיל בדברי תורה מעט אני מתחיל בהם והם נובעים וכשאני נכנס לתוכו נפתחים לי שערים הרבה לכך נאמר נר לרגלי דברך ואחר כך אור לנתיבותי דבר אחר נר לרגלי אימתי אמר דוד הפסוק הזה כשהיה מהלך לעמק רפאים אף על פי כן לא הלך למלחמה עד שנשאל באורים ותומים עשה אתם מלחמה עם אותם בני מנשה שנפלו עליו שנאמר בלכתו צקלג נפלו עליו מן מנשה וגו' והם עורו את דוד והרגו אותם שנאמר ויכם דוד מהנשף עד הערב למחרתו ומי היה מאיר להם זיקים וברקי היו מאירים לו היו יי אורי וישעי וכן כשהיה מהלך בעמק רפאים לא הלך למלחמה עד שנשאל באורים ותומים וכן את מוצא בשעה שבה שמאל למשוך את דוד והיו מלאכי השרת מקטרגים לפני הקכה ואומרי רכובו של עולם מפני מה אתה נוטל מלכות משאול ונותנה לדוד אמר להם אני אראה לכם מה בין שאול לדוד שאול הלך ונשאל באורים ותומים כיון שראה את הפלשתים אמר לו לכהן אסוף את ידך ולא הספיק לגבור את הדבר שנאמר ויהי עד דבר שאול אל הכהן אבל דוד בשעה שהפלשתים באין עליו בעמק רפאים באותה שעה התחיל לשאול באורים ותומים שנאמר ויוסיפו עוד לעלות וינטשו בעמק רפאים וישאל דוד באלהים עוד ויאמר לא תעלה הסכ מאחריהם אין לך רשות לפשוט יד בהם אפילו הם קרובים אצלך עד שאתה רואה ראשי האילנות מנענעין שנאמר ויהי כשמעך את קול הצעדה בראשי הככאים אז תחרץ מהו תחרץ לשון התוך אם חרצים ימיו ולמה נתן לוסימן כראשי הככאים ולא מאחריהם אמר ר' כרכיה מפני שכולה קוצים וכל זמן שישראל נתונים בעער כאלו צרה לפניו שנאמר עמו אנכי בצרה כיון שכאו הפלשתים ורואין אותן ולא היו רחוקין מהם שמונח אמות אמרו ישראל לדוד למה אנו עומדין אמר להם כבר נצטוינו מן השמים שלא לפשוט יד בהם עד שנראה ראשי האילנות מנענעים ואם אנו מושיטין יד בהם הורגין אותנו מוטב שנמות זכאין ואל במות חייבין אלא אנו ואתם נתלה עינינו לאיכו שבשמים כיון שנתנו בשחן בהקבץ בדנדנדו כל האילנות מיד התהילו לפשוט יד בהם שנאמר ויעש דוד כן כאשר צוהו יי וידך את פלשתים אמר הקכה למלאכי השרת ראו מה בין שאול לדוד מי גרם לדוד שינצל דברו של הקדוש ברוך הוא שהאיר לו היה נר לרגלי דברך

דבר

אחר יי אורי וישעי אורי בים שנאמר ויאר את הלילה ישעי בים שנאמר התיצבו וראו את ישועת יי ממי אירא ויאמר משה אל העם אל תיראו יי מעוה היו עזי וזמרת יי ממי אפחד תפול עליהם אימתה ופחד בקרוב עלי מרעי ופרעה הקריב לאכול את בשרי תמלאמו נפשי אמר רבי שמואל בר נחמני אין הרשע יוצא מן העולם עד שמוציא אפופסי שלו מתוך פיו ההד ארדוף אשוי נחלוק אינו אומר אלא אחלק שלל אחלק צרו ואויבי לי המח כשלו ונפלו וניער פרעה וחילו בים סוף מכאן ואילך אמרו ישראל אם תזנח עלי מחנה של מצרים לא ירא לבני אם תקום עלי מלחמת בואת אני כושח ואין זאת אלא תורה שנאמר ואת התורה רבנן פתרי קראי כראש השנה ויום הכפורים אורי כראש השנה וישעי כיום הכפורים בקרוב עלי מרעים אלו אומות העולם לאכול את בשרי שהן באין לקטרב את ישראל ואומרי לפני הקדוש ברוך הוא אלו עובדי עבודה זרה ואלו עובדי עבודה זרה צרי ואויבי לי את מוצא מנין השטן בנימטריא שטר כל ימות השנה ישרו רשות לקטרג חוץ מיום הכפורים וראש

שנאמר וירא אליו י' לבקר את החולה / קובר מתים ממשה
שנאמר ויקבור אותו בניא /

מי

זה האיש זה אברהם שנאמר השב אשת האיש כי
נביא הוא / ירא י' זה אברהם שנאמר כי עתה
ידעתי כי ירא אלהי אתה / יורנו בדרך יבחר / שהורוהו דרך טובה
להכיר את שמו שנאמר התהלך לפני והיה תמים / נפשו בטוב
תלין / בקבר / וזרעו יירש ארץ / לזרעך אתן את הארץ הזאת /
דבר אחר מי האיש זה יוסף שנאמר ויבצאוהו איש / ירא י' את
האלהים אבי ירא / יורנו בדרך יבחר / שלא הטא עם אשת
אדוני / נפשו בטוב תלין / בקבר / וזרעו יירש ארץ / גם בני
מכיר בן מנשה / דבר אחר מי האיש זה לוי שנאמר לאיש חסידך /
ירא י' ואתנם לו מורא ויראני / נפשו בטוב תלין / בקבר / וזרעו
יירש ארץ / והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת /

סוד

שנאמר ואת ישרים סוד / אבר רבי סימון אין סוד
לעליונים אכל לתחתונים יש סוד / מעשה בר יוסי בן דורמסקית
שהלך להקביל פני רבי אלעזר כלוה ואמר לו מה חידוש היה
בבית המדרש היום / אמר לו נמנו ונמרו / עמון ומואב מעשרים
מעשר עני בשביעית / אמר לו יוסי פשוט ידך וקבל את עיניך
אף הוא פשט את ידיו וקבל את עיניו בכה רבי אליעזר ואמר
סוד י' ליראיו צא ואמור להם אל תחשו למנינכם כך מקובלני
מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבן ורבן מרבו הלכה למשה מסיני
עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית כשנתישבה דעתו
עליו אמר יהי רצון שיחזרו עיני יוסי למקומן וחזרו להם /

פנה

אלו וחנני כי יחיד ועני אני / וכי יחיד היה דוד
והלא כתיב ודוד הוא השביעי וכתיב ואני בעניי
הכינותי לבית אלהים לא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא לפי
שנתמנית מלך על בניך עיניהם תלויות בי ועיני תלויות בך
שוקן בניך רבים ואני יחיד כנגדן לכך כי יחיד ועני אני / ראוי
אויבי כי רבו ושנאת חמס שנאוני אם עשו שונא ליעקב שנשגל
ממנו הבכורה והדין עמו / לברברים ולענתותים מה עשה /

כו לרוד

שפטני י' וריבה ריבי / כתוב
אחר אומ' אל תבא במשפט את
עבדך וכתוב אחר אומר שפטני

י' אלא בשעה שאתה דן את הצדיקים אל תבא במשפט עמי /
ובשעה שאתה דן את הרשעים שפטני י' / דבר אחר עד שלא
נגמר חזון שפטני משנגמר חזון אל תבא במשפט / דבר אחר
זהו שאמר הכתוב אוהב מוסר אוהב דעת / ארבעה הן שלקו
אחר לקה והיה מבעט / וזה איוב שלקה ובעט וכן הוא אומר
הזרועני על מה תריבני / למה אני לוקה מה עשיתי לך / אמור
במה לי עונות וחטאות יודע אני שהרשות בידך ואתה עושה
לי כן / הטוב לך כי תעשוק כי תמאס יניע כפך / ארץ אל תכסי
דמי זה שלקה והיה מבעט והשני לקה והיה משחוק זה אברהם
שנאמר ויפול אברהם וישחק / ולמה היה דומה אברהם למלך
שנשבע שמכה את בנו ואמר לו בני נשבעתי שאני מכה אותך
אמר לו הרשות בידך / היה מכהו וסבור שיאמר לו הכן די / ולא
אמר כיון שלקה אמר האב די הלקתיו כך וירא י' אל אכרס אני
אל שדי די הכאתו / השלישי היה לוקה ומבקש מאוהבו שלא
ילקהו חזקתו וכן הוא אומר ויסב חזקתו פניו אל הקיר / דבי
בתן אומ' אף לוקה ובוטש שכן הוא אומר כסוס עגור כן אצפצף /
מניד שהיו מכותיו קשות משל איוב כתיב בעורו ובכשרו
דבקה עצמי ובחזקתו הוא אומ' שותי על בקר כארי באיוב כתיב

ואתמלטה בעור שני / ובחזקתו כתיב דווי נסע / ונגלה / מניד
שאף עוד שניו נשל / הרביעי אמר למה הרעוהו תלויה הכוניה בח
זה דוד שנאמר לדוד שפטני י' / וכן שלמה אומר אוהב מוסר
אוהב דעת / וכן דוד אומר אשרי הגבר אשר תיסרכו יח /

בהנני

י' ונסני / כחנני כאברהם אשר תיסרכו יח /
נסה את אברהם ועמד בכסיונו / נסני כיצחק
ועמד / צרפה כליותי / צרפני כיוסף שצרפתו ומצאתו באמן כיון
שניסה אותו אמר אין בי כח בכקשה ממך אל תבא במשפט את
עבדך שנאמר כחתי לבי צרפתי כל תמצא אף על פי כן לא
בשא לו הקדוש ברוך הוא פנים בדין אלא נכתבה עליו שכן
הפסוק אומר אשר עשה דוד הישר בעיני ה' רק ברבר אוריה
החתי / מכאן שלא ירד אדם לגדול המנו שלא יאמר אני ערב
לבי / מה דוד שהיה בו כל המדות הללו שנאמר כי וחדך לגנדי
עיני והתהלכתי כאמתך / לא ישכתי עם מתי שוא / שנאתי
קהל מרעים ארחץ כנקיון כפי / אמר אל תבא במשפט / אחר
על אחת כמה וכמה וכן שלמה אומר לפני הקדוש ברוך הוא
מלך שהוא שוכר פועלים והן עושין מלאכת יפה ונותן להם
שכרן מה שבח יש למלך ואימתי הוא משוכח כשישכחה פועלי
רעי שאין עושין מלאכתך ונותן להן שכרן וזו היא טובה גדולה
וכן הוא אומ' יהי י' אלהי עמנו כאשר היה עם אבותינו /

שנאתי קהל מרעים / אי זה קהל זה קהל קרח שנאמר ויקהל
עליה קרח ולא זה קהל אני אוהב ויקהל משה אז יקהל שלמה
ועם רשעים לא אשכח זה עדתו של קרח שנאמר סורו נא מעל
אחלי האנשים הרשעים / ארחץ כנקיון כפי / שיהא במקח ולא
בגדל כדתנן לולב הגזול הדיבש פטול שיהא נקי מן החמס ומן
הגדל שלא יהא סניגור בעשה קסיגור ואחר כך ואסוכבר את
מזכרך י' כדתנן ככל יום בקיפין את המזכח פעם אחת ואומרי
אנא י' הושיעה נא י' אהבתי וגו' זה שקול כנגד בריאת עולמך
בראשון כתיב כראשית כרא אלהי את השמים / ובמשכן כתיב
ועשית יריעות עזים / בשני יהי רקע ויהי מכריל / במשכן
והכרילה והפרכת / בשלישי יקו המים / ובמשכן ועשית
כיוור נחשת לרצפה / ונתת שם מים ברכיעיך מארות במשכן
ועשית מנורת זהב / בחמשי ישרצו המים נפש חיה / ובמשכן
זהו כרוכים / בששי נעשה ארם / ובמשכן ואתה חקרב אלך
את אהרן אחיך / בשביעי וכלו ויקדש אותו / ובמשכן וימשח
אותם ויקדש / ההד והעידונוי בכס היום את השמים ואת הארץ /
לשמיע בקול תודה / אמר רבי אבין זה הלל שיש כולטעבר
ויש כולעתיד לבא / הודור' כי טוב אל תאסוף עם הטאים
נפשי / לו הנסקלי והנשרפים / ועם אנשי דמים חיי אלו הנחרג'
והנחנקים / דבר אחר אלו המצויים שכן יעקב אומר אל נא
תקכרני במצרים / רבי יוחנן אמר מצוינו בשני מקומות על
הצדיקים שמתפללים שלא יאספו עם הרשעים / דניאל אמר
ורחמק למיבעי מן קדם אלה שמיא על רזא דנא די לא יהוהוון
דניאל וחכרוהו / ודוד אמר אל תאסוף עם הטאים נפשי / רבי
חלפתא בשם רבי איבו אמר ויהי בעשרת הימים ויגף י' את
נבל וימת / והלא אין מגפה אלא לשלשה דתני יום אחד מיתה
של זעף לשנים מיתה כהלת לשלשה מיתה של מגפה / ותני ר'
חלפתא כן שאול לארבעה מיתה כהכרת לחמשה מיתה הדופה
לששה מיתה האמורה כתורה לשבעה מיתה של חיבה / יותר
מכאן מיתה של יסודין ומה ראת לומר לג' מיתה מגפה
והכתיב ויהי בעשרת הימים אלא שתלה לו הכתוב שכעת ימי
אבלו של שמואל הצדיק שלא יתערב באבלו ועשה שלשת
ימים ומת במגפה / ר' ברכיה בשם רבי שמואל אמר ויהי בעשרת
ימים

להקדוש ברוך הוא ונפקדת אצלו ולשחרית היא חזרת בגופו
בריה חדשה שנאמר חדשים לבקרים רבה אמונתך ר' שמעון
בשם רבי סימון אמר כמה שאתה מחודשני לבקרים אנו יודעים
שאמונתך רבה לגאלנו בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא
נושא ומביא קרבן ומתכפר לו עכשו שאין לנו קרבן הרי
בפשנו נשואה לך אין לנו להתלות אלא על רחמך הוי אליך
י' נפשי אשא רבי יהודה אומר אף הקבה ויתר לנו סליחות
הרבה משלו ואל אלהינו כי ירכה לסלוח

דבר

אחר אליך י' אמר שלמה מים קרים על נפש
עיפה היה דוד מתיעף וזויתה נפשו משתוקקת
ומבקש להיות בבית המקדש שנאמר אהבתי מעון ביתך
בכספה וגם כלתה נפשי כי טובים בחצריך מאלף מיעלה
בהר י' אמר לו תקבה אין אתה יודע נקי כפים ובר לבב
מי שיש בידו שתי מדות הללו מיד שמח ואמר יש בי וכן הוא
אומ' נקש י' לו איש כלבבו לכך נאמ' מים קרים על נפש עיפה
ואומר בשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדק נטול שני
שכרים שכר עשייה ושכר שבעה לכך נאמר כך בטחתי אמר
רבי יצחק כך בתורתך בעשרים ושנים אותיות

דבר

אחר אלהיך בשחתי מעשה בקיסטון אחד והיה
שם אדם גדול והיה לו שם כמדינה והיה שם אדם
אחד והיו שומרי המדינה עובדין ומצאו אכסנאי אחד ותפסוהו
ואמר לו תכניני כי בן ביתו של מלך אני כיון ששמעו כן הניחוהו
ושמרוהו עד הבקר בבקר הניאוהו אצל המלך ואמרו לו בן
ביתך מצאנו אמש אמר לו המלך בני מכיר אתה אותי אמר לו
לא וואם כן הלאך אתה בן ביתי אמר לו בבקשה ממך איני בן
ביתך אלא כך בשחתי שאלמלא לא אמרתי כן היו מכים אותי
אמר להם הואיל ובשחתי הניחו לי וכן דוד אומר אלהיך
בשחתי ובשביל כך אל יעלצו אויבי לי ולא אני בלבד גם כל
קוויך לא יבושו יבשו הבוגדים ריקים רבי פנחס אמר אמר
דוד רכובו של עולם בשעה שאני עומד בתפלה לפניך אל תהי
תפילתי מאוסה לפניך מפני שעניניהם של ישראל תליות בו
ועיני תליות כך ואלו שמעת תפילתי כאילו שמעת תפלתם
זכן את מצא בתענית צבור כשעה שהצבור מתענין שליח צבור
יורד לפני התעבור ועיניהם של צבור תליות בו והוא ענין
תליות להקדוש ברוך הוא והוא שומע תפלתם לכך נאמר גם
כל קוויך לא יבושו

דרכיך

י' הודיעני רבי ברכיה בשם רבי יוחנן אמר
משל לרופא אחד שהיה לו תלמיד ולימדו כל
מיני רפואות חוץ ממכת פלוגית אמר לו כל מיני רפואות גלית
לי חוץ ממכת פלוגית בבקשה ממך גלה אותה לי כך אמר משה
להקדוש ברוך הוא הודיעני נא את דרכיך והודיעני שנאמ' יודיע
דרכיך למשה הראני נא את כבודך כלום מנהג שאתה מנהג
בעולם אמר לו אין אתה יכול לעמוד על מדותי רבי זעירא
בשם ריש לקיש אמר משה לפני הקבה כשאמרתי לך עוד מעט
וסקלוני אתה מפיים אותי עליהם וכן כשהתנית עמי כשאהיה
עם בני בכעס אתה מפיים אותי עליהן מה כתיב ומשה יקח את
האהל ונטהו וכן דרש מנודה לרב מנודה לתלמיד י' יהודה אומ'
זהו כל מבקש משה אין כתיב כאן אלא כל מבקש י' מלמד
שכל מי שמבקש פני זקן כאילו מקבל פני שכניה אמ' לו הקב"ה
בשה תרין אפי' מרגזין רתחין הרב בכעס והתלמיד בכעס אם
בן מר' תהא עליהם חזור כך נכנס למחנה שנאמר ודבר
י' אל משה פנים בפנים איני יודע מקרא זה מהו כשהוא אומר
גשב אל המחנה מלמד שהתיר לו נדוה והכניס את האהל

למחנה אמר רבי אחא באותה שעה מצא משה את יורו לפני
הקדוש ברוך הוא להתפלל על ישראל להודיעם דרכיו של הכה
שנאמר הצור תמים פעלו וגו' וכן מציינו בשמואל הרמתי שחית
שקול כמשה שנ' אם יעמד משה ושמואל ונאמר משה ואהרן
בכהניו ושמואל בקוראי שמו ואתה מוצא כל מה שכתוב כזה
כתוב כזה זה לוי וזה לוי זה אמר שירה וזה אמר שירה זה מלך
על ישראל וזה מלך על ישראל זה מלך מ' שנה וזה מלך מ'
שנה זה עשה מלחמות וזה עשה מלחמות זה הרג מלכי וזה
הרג מלכים זה כנה מזכחות וזה בנה מזכחות זה הקריב וזה
הקריב זה בקריאה וזה בקריאה זה התפלל על ישראל וזה
התפלל על ישראל זה שמש בכחונה וזה שמש בכחונה
דבר אחר הודיעני נא את דרכיך אמ' לפניו הודיעני באי זו מדה
אתה נוהג עם אומות העולם הדריכני באמתך ולמדני כי אתה
אלהי ישעי אותך קויתי כל היום וכי איפשר לי לאדם להתפלל
כל היום אלא לפי שהעולם הזה היום של אומות העולם ולילית
לישראל לכך אותך קויתי כל היום

זכור

דחמיך י' וחסדיך אמ' רבי יהושע בן לוי חסידות
שנחגת עם אדם הראשון שכך אמרת כי ביום
אכלך ממנו מות תמות ואילו שנתת לו יום אחר משלך
שהיה אף שנה היאך היה נזקק להעמיד תולדות הוי כי מעולם
המה מימות אדם הראשון חטאת נעוה ופשעי אל תזכור
אמר רבי יוחנן אמ' דוד רכובו של עולם יהוה הטאוי ופשעי כחטאת
נעוהי מה חטאת נעוהי אין בהם ממש כך כל הפשעים שאני
עושה לא יהיו בהם ממש כחסדך זכר לי אתה אמ' רבי אלעזר
משל למלך שעשה סעודה ואמר לאפטרופס שלו זמן לי בני
אדם חכמים ולא תגרים ולא בעלי מלאכה אמר לו אדוני
המלך סעודתך גדולה ותגרים לא יפסקו לך אלא עם בעלי
מלאכה כך אמר דוד כחסדך זכור לי אתה למה למען שוכך
י' שנאמר טוב וי' לכל רבי יוסי בר חינאי אמר משל למלך
שעשה סעודה וזימן את האורחי הגיעו ארבעה שעות המס ושש
ולא באו לעתותי הערב התהילו האורחין ממשישין ובאין אמר
להן טובה גדולה אני צריך להחזיק לכם אלולי שבאתם כל
הסעודה הייתי משליך לכלבים שלא היה מי לאכול כך אומר
הקב"ה לצדיקי טובה גדולה אני מחזיק לכם בשבילכם כראתו
את עולמי שאילמלא אתם כל הטובה שהתקנתי לעתיד לבא
למי הייתי נותנה שנאמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך טוב
וישר י' על כן שהנא מורה חטאים בדרך שעשו תשובה רבי
אחר למה טוב שהנא ישר ולמה ישר שהנא טוב שהוא מורה
דרך לשכים שנתן לרצחנים ערי מקלט רבי אבין אמר על כל
מיל ומיל היה עומד ברגן ועל כל בורגן צלם וזוהת ידועקומה
זכרואה להיכן ערי מקלט הוי על כן יורדו חטאים בדרך וכן
פרעה הכה אותו בכרד ואמר לו שלח העז את מקנך

כל

אורחות י' חסד ואמת וכול לכל תלמוד לומר
לנוצרי בריתו דבר אחר כל ארחות י' בשערי
שאמר להן משה לישראל אחרי י' אלהיכם תלכו אמרו משה
רבינו מי יכול לילך אחריו שנאמר י' בסופה ובסערה דרכו
ואומר בים דרכת ושכילך במים רבים אמר להם אני אומר
לכם דרכי של הקדוש ברוך הוא כל ארחות י' חסד ואמת חסד
זו נמילות חסדים אמת זו תורה שנאמר אמת קנה ואל תמכר
ולמי נתן לנוצרי בריתו אמ' רבי שמלאי כצני שהקבה כקשט
כלות ומבקר חולים קיבר בתים מקשט כלות שנאמר ויבן י'
אלהים את הצלע מלמד שקילעה את החוה וחיבה לאדם שכן
בכרמי הים קוויך לקלעיתא בנותא מבקר חולים מאברהם
שנאמר

דוקע הארץ מאתי מי אתי מי היה שותף עמי בכריתו של עולם אמר דוד לפני הקב"ה ואתה כראת את השמי' ואת הארץ לשמך אני קורא אותן ליי הארץ ומלואה ר' עזריה ורבי פחמיה ורבי ברכיה אמרו משל למלך שהיה לו שני אפטרופין אחד היה ממונה על מר שוכנית ואחד היה ממונה על מר שבשרו שעל הכית היה יודע כל מה ששוכנית וכל מה שבשרו ושעל השדות אינו יודע אלא מה שבשרו בלבד כך משח בשעלה למרום היה יודע העליונים והתחתונים וקילס להקב"ה בהם שנאמר הן ליי אלהיך השמים ושמי השמים אבל דוד שלא עלה למרום קילס להקב"ה כמה שהוא יודע שנאמר ליי הארץ ומלואה אמר רבי פנחס מלך בשר ודם כשהוא בקיטון אינו כטרקלין וכשהוא בטרקלין אינו בקיטון אבל הקב"ה מלא עליונים והתחתונים שנאמר הודו על ארץ ושמים ואומר הלא את השמים ואת הארץ אני מלא בשר ודם יש לו צאן ואין לו מרעה יש לו מרעה ואין לו צאן אבל הקב"ה אינו כן יש לו צאן ויש לו מרעה צאן אלו ישראל שנאמר ואתנה צאני צאן וגו' ויש לו מרעה ליי הארץ ומלואה ויודע לרעות שנאמר אני ארעה צאני ואני ארביצם ויודע מרעית טוב שנאמר במרעה טוב ארעה אותם הו' ליי הארץ ומלואה

כז הוא על ימי יסרה זו ארץ ישראל שיושבת על שבעת ימי ימא רבא ימא דשכריא ימא דמילחא וימא דסיבכי וימא דחילתא וימא דשריית וימא דאספמיא והיא ימא דחמין ימא דקלטייכוס הקוה הקב"ה את הנהרות ועשאה עליהן שב ועל נהרות יכוננה מארבע נהרות ירדנר ופיניר וירמוך ותרמיון כתיב ונשקפה על פני הישימון אמר רבי אבא בר חייא כל מי שהוא עולה להר נבו ורואה כמין כברה בימה של שכריה והיא בארה של מרים

מז יעלה כהר יי זה משה שנאמר ומשה עלה אל האלהים ומי יקום במקום קדשו זה משה שנאמר ואתה פה עמוד עמוי נקי כפים זה משה שנאמר לא חמוד אחד מהם בשאתי ובר לכבי זה משה שהיה מברר עסקו בשעה שאמר לו הקב"ה שילך בשליוותו שנאמר ויאמר משה אל האלהים הנה אנכי בא אל בני ישראל אשר לא נשא לשוא נפשו זה משה שנטל נפשו של מצרי שנאמר ויפן כה וכה וירא כי אין אש ויך את המצרי שראה את המלאכים ונמלך בהן ודרגו בדין ולא נשבע למרמה ליתרו שנאמר ויואל לשבת את האיש ואין ויואל אלא שכועה שנאמר ויואל שאול את העם לפיכך ישא ברכה מאת יי דבר אחר מי יעלה בהר יי זה אברהם אבינו שכתוב בו לך לך אל ארץ המוריה ומי יקום זה אברהם שנאמר וישכם אברהם בכקר נקי כפים זה אברהם אם מחוש ועד שרוך בעל ובר לכבי זה אברהם ומצאת את לבבו נאמן לפניך ואומ' והאמין ביי אשר לא נשא לשוא נפשו של נמרוד ולא נשבע למרמה הרימותי יי אליי ישא ברכה מאת יי ווי ברך את אברהם בכל דבר אחר מי יעלה זה יעקב אבינו שנאמר קום עלה בית אל ושב שם מי יקום ויפגע במקום נקי כפים אנכי אחטנה ובר לכבי כי מששת את כל כלי אשר לא נשא לשוא נפשו ללכן ולא נשבע למרמה וישבע יעקב כפחד אביו יצחק ישא ברכה וירא אלהים את יעקב ויברך אותו

שאר שערים ראשיכם את מוצא בשעה שבנה שלמה בית המקדש כיקש שלמה להכניס את הארון והיה השער קטן חמש אמות ארכו ושתיים וחצי רחבו והארון חוזה אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו וכי לא היה אמה וחצי נכנסת בתוך שתיים וחצי לא באותה השעה דבקו שערים

זה כזה ואמר שלמה עשרים וארבע רבנות ולא נענה חזר ואמר שאו שערים ראשיכם ולא נענה כיון שאמר יי אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך כיד נענה ונשאו שערים ראשין ונכנס הארון וירדה אש מן השמים ולמה נעסער שלמה כל כך מפני שנתגאה ואמר בנה בניתי בית זכור לך ר' יעקב בריה דרב יהודה אמר בנין בני בניתי לך רבי חייא אמר בשם רבי יוסי הכל מסייעין למלך מלכי המלכי אפילו הרוחות ואפילו שרים ואפילו מלאכי השרת אמר רבי ברכיה כתיב והכית בהכנותו מאליו היה נכנה אכן שלמה מסע מלמד שהיתה האבן מסעת את עצמה ועולה ונתנת על גבי הדימוס ואמר רבי אבהו ואל תתמה שכן כתיב והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא וכישי אבנים בבבל אלא שקמת מארץ ישראל ובאת וישבה על פי הכאר רבי הונא אמר מלאך ירד באותה שעה ונדמה בדמות ארי של אכן וישבה לה על פי הכאר הדא הוא דכתיב אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ולא הכלוני ומת לכבוד בשר ודם והיתית אבן חדא ושומת לכבודו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה הוי מי זה מלך הכבוד אמר רבי סימון מי הוא זה מלך שהוא חולק בכבודו ליריאייו צבאות הוא מלך הכבוד אמר רבי סימון והעם לא נסע עד האספ מרים מלמד שנתעכבה לה השכינה אמר רבי לוליאני בשם רבי יצחק כתיב משה ידבר והאלהים יענוו בקול אלהים ידבר ומשה יענה אין כתיב כאן לא משה ידבר והאלהים יענוו בקול רבי ברכיה בשם רבי סימון כתיב ויוסף הודי מצרימה וכתוב ויהי את יוסף אמר בשם ר' אבו אן לי אלא בשעת הרוחה בשעת וצרה בנין שנאמר אין טר בית חסוד רואה את כל מאומה בידו כל הכלים שבמקדש עור תחש מלמעלה וכארון כתיב ופרשו כגד כליל תכלת מלמעלה וכל כך למה כדי שיבא הארון מסוים הוי ויבא מלך הכבוד אמר רבי חזקיה כפני מה נשתנית תכלת מכל מיני צבעונים מפני שהתכלת דומה לעשבים ועשבים לים וים לרקיע ורקיע לקשת וקשת לענן וענן לכסא וכסא דומה לכבוד שב כמראה הקשת אשר יזיה בענן ומכבודו חולק ליריאייו זה ותכלת שב ועשו להם ציצית הוי מי זה מלך הכבוד שהיה חולק מכבודו ליריאייו

כה לדוד

אליך יי נפשי אשא זהו שאמר הכתוב ביומותן שכרו אמר לו הקב"ה לדוד דוד למה אתה נושא נפשך אלי אמר לו מפני שאני שכיר בעולמך שב כעבד ישאף על וכשכיר יקוה פעלו וכתו בתורה ביומותן שכרונו ואליו הוא נושא את נפשו אם הפועל הזה שהוא שכיר וחייב ליתן לו כתב ואליו הוא נושא את נפשו אנו שנפשותינו תלויות כך על אחת כמה וכמה דבר אהב אליך יי זה דודו של שמר שנמשכנו על קדושת השם כענין שנאמר כי תשה ברעך משאת מאומה דבר אחר אליך יי זהו שאמר הכתוב בידך אפקיד רוחי כנוהג שכעולם אדם מפקידין אצלו פקדונו והוא מחליף את של זה בזה ואת של זה בזה אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אלא ויי אלהים אמת שמא עמד אחר שחרית וביקש נפשו ולא מצאה או שמא מצא נפשו ביד אחר או נפשו של אחר בידו הוי אומר ויי אלהים אמת אמר רבי אלכסנדראי בשר ודם מפקידים בידו חדשים והוא מחזירן בלויים ושחוקים אבל הקדוש ברוך הוא מפקידים בידו בלויים ושחוקים והוא מחזירן חדשים תרע לך שכן הפועל הזה עושה מלאכה כל היום ונפשו יגעה עליו ושחוקה וכשהוא ישן הוא יגע ומסלים נפשו להקדוש

מחרהרין בלכם והוא נעשה / רבי שמעון בן יוחאי אומר לא
חסרו לא דבר דברי נבואה תרע לך שכן הוא שכל אותן הימים
שהיו ישראל מנוזין לא היה הרבוע עם משה שנאמר ויהי כאשר
תמו מה כתיב בתריה ויאמר יי אלי לאמר / רבי יוחנן אמר לא
חסרו אלא תשנה שנאמר קחו עמכם דברים ושובו אל יי / רבי
איכו אמר לא חסרת אלא דבר שכל אותן ארבעים שנה שהיו
ישראל במדבר היה מלאך המות מכתת מהם חמשה עשר אלף
ופרוטרוט וכמה הוא פרוטרוט אחד מארבע מאו ושמוני ותשע /
דשא ירביצני על מי מנוחות / שאל ר' אלעזר

בנאות

את ר' שמעון ואמר לו כשיצאו ישראל ממצרים
כלי קודים הוציאו עמהם אמר לו לאו ומהיכן היו לובשין כל
ארבעים שנה אמר להם ממה שהלבישוים מלאכי השרת שנאמר
ואלבישך רקמה ומהו רקמה רבי סימאי אמר פורפריא אמר לו
ולא היו בלין אמר ולא קרית שמתך לא בלתה מעליך / אמר
לו ולא היו הקטנים גדלים אמר לו צא ולמד מן החלזון הורח
שכל זמן שהוא גדל נתיקונדל עמו אמר לו ולא היו צריכין
תכבוסת אמר לו הענין שף בהן ומנהגן אמר לו ולא היו נשרפין
אמר לו צא ולמד מן הסיטון הורח שאינן מתגהצין אלא על ידי
האור ולא היו עושין כניבות אמר לו כמותן לא עשו בחייון לא
כל שכן / ולא היו מסריחין מריח הזיע שלם היו מהליפים את
בגדיהם אמר לו הדאר היה מעלה להן מיני דשאים והיו מנגענין
בהן שנ' בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ונהלי והיה ריחם
גורף בסוף העולם ועד סופו / בא שלמה ואמר וריח שלמותיך
כריח לבנון / ואומר עוד נרד ונרכס קנה וקמון וכל לו מהיכן
היו מעין גנים באר מים חיים כיון שראו ישראל היאך הקדוש
ברוך הוא מנהגן ומעדן במדבר התחילו מקלסין ואומר את הוא
רעיא טובא לא חסרא טובתך לעולם / יי רועי לא אחסר בנאות
דשא ירביצני על מי מנוחות ונהלי / אמר רבי שמואל יש לך
מים שהן נאים לשתות ואין נאים לרחוץ בהם / נאים לרחוץ
בהם ואין נאים לשתות / אבל מהאכר נאים לזה ולזה /

נפשו

ישוכב / בתורתך שנאמר תורת יי תמימה משיבת
נפש / ונחני כמעגלי צדק / במן בכאר בשלו בענני
כבוד לא שיש לי זכות לא לבעז שמו / גם כי אלך בגיא עלמות /
בקדקדו של מדבר לא אירא רעכי אתה עמדי ויי הולך לפניך
יומם / שכטך לו הייסוריין / ומשענתך זו תורה / המה ינחמוני
יכול בלא ייסורי תלמוד לומר אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי /

תערוך

לפע שולחן זה המן / איסי בן עקיבא אומר
נבחרו של מן חמשים אמר ומי שאינו מאמין
אל יראה באותה הטובה שנאמר א ירא בפלגות נהרי נחלי דבש
וחמאה / דבר אחר בנאות דשא מדבר ברוד בשעה שהיה ברוד
בפני שאול מה כתיב שם וילך שאול ויבא עד יער חרת שהיה
מנונג בחרת והרטיבו הקדוש ברוד הוא משוכו של עולם שנאמר
כמו חלב ודשן תשבע נפשי / נפשי ישוכב / זו המלכות שלא
היה לי זכות אלא למען שמו / גם כי אלך בגיא עלמות זה מדבר
זוף / לא אירא רע למה כי אתה עמדי / שכטך אלו הייסוריין /
משענתך זו תורה / המה ינחמוני יכול בלא ייסוריין תלמוד לומר
אך / יכול בעולם הזה תלמוד לומר אך טוב וחסד ירדפוני /
תערוך לפני שולחן זה המלכות / נגד צוררי זה דואג ואחיותפל /
דשנת כשמן ראשי יכול על ידי ייסוריין וכו' / ושכתי בכית יי זה
בית המקדש / ורכנן פתרי קרא בישראל / בנאות דשא אני ארעה
צאני ואני ארביצם / על מי מנוחות ונהלי / ועל הנחל יעלה
על שפתו מזה ומזה / מהו ועלהו לתרופה רב ושמואל חד אמר
לחתי פה של אלמים וחד אמר לחתי פה של עקריות / נפשו

כד לדוד

ישוכב לעולם הבא

מומור ליי הארץ ומלואה / זשח
צדק לבשתי ולבשני / אמר רבי
חנינא יש נאה ללבושו ואין
לבושו נאה לו / ויש שאין נאה ללבושו ולבושו נאה לו / יש אדם
שהוא עשיר ואין שמו לפי עשרו / ויש רש ואין שמו לפי רשותו
וכן שלמרו אמר יש מתעטר ואין כל מתרושש והוק רב / ויש
אדם גבור ואין שמו לפי גבורתו וחולש ואין שמו לפי הלישותו /
יש אדם כחור ואשתו מכוערת ושנואה ונתונה כאפריי ככפישח
הזאת והעם אומרים מי הוא בעלה של זו והם אומרים זה הוא
ורואין אותו כחור נאה והעם אומר אבך החבור הזה ככפישח
הזאת / ואם כלה נאה היא ובעלה מכוער העם אל אבדה הכלח
הזאת כאיש הזה / אמר איוב אני איני כן אלא אני נאה לצדקת
וצדקה נאה לי / וכן הוא אומר צדק לבשתי ולבשני / וכן דוד נאה
למומרו ומזמורו נאה לו מה כתיב למעלה מן הענין יי רועי לא
אחסר / וכי לדוד מזמור ומהו מזמור לדוד כשהיה מבקש
שתשרה עליו שכינה היה תובערי מזמור לדוד וכשהיתה נאה
מעצמה לדוד מזמור / דבר אחר ליי הארץ ומלואה משל למלך
שהיה לו בן בית בעיר והיו בני העיר מכבדין אותו לומר שהוא
בן ביתו של מלך והמלך מכבדו מכאן ומכאן מבר המלך את
עירו לאחר התחילו פושעים בבן ביתו של מלך בא לו אצל
המלך אחר ימי חדר המלך לעירו / התחיל בן ביתו עוכר בתוכו
כמקדם התחילו מכבדים אותו עוד שהוא בן ביתו של מלך /

אמר להם עכשיו אני בן ביתו / המלך זה הקכה והעיר זה ארצו
ובן בית זה דוד כל הימים שהיתה הארץ להקכה מכבדין את
דוד כי הוא יוצא ונא לפניהם מה עשה הקכה מבר את ארצו וכן
הוא אומר ונתתי יאורים חרבה ומכרתי הארץ כיד רעים התחילו
פושעים בבן ביתו שנאמר וישיבו העם את המלך דבר לאמר מה
לנו חלק ברוד לכשיקנה הקכה את ארצו על בן ביתו הוא חדר
שנאמר ואחר ישיבו בני ישראל ובקשו את יי אלהיהם ואת דוד
מלכם לכך נאמר ליי הארץ ומלואה / דבר אחר יש לך אדם
שיש לו ספינה אבל הפרקמטיא שיש בתוכה אינה שלו / ואם
הפרקמטיא שלו הספינה אינה שלו / אבל הקכה אינו כן ליי
הארץ ומלואה / בשר ודם נונה בית של חמשים אמה / וכשהוא
גדול של מאה אמה וכלו כשלש אמות / אבל הקכה אינו כן ברא
את הארץ והוא ממלאה וכן הוא אומר מלא כל הארץ כבודו /
שנו רבותינו ר' אליעזר אומר כל פרשה שאמר דוד כנגד עצמו
אמרה וכנגד כל ישראל / האמורה בלשון יחיד כנגד עצמו אמרה
בלשון רבים כנגד כל ישראל / וכל מקום שנאמר למנצח
בנגינות אינו אלא לעתיד לבא / וכל מקום שנאמר מזמור לדוד
היה מנגן ואחר כך היתה שורה עליו רוח הקדש / לדוד מזמור
שורה עליו רוח הקדש ואחר כך היה מנגן / משכיל לדוד / על
ידי מתורגמן / ואין השכינה שורה לא מתוך עצכות ולא מתוך
עצלות ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברי בטלים לא מתוך
דבר שמחה שנאמר ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי
עליו רוח אלהים / דבר אחר ליי הארץ ומלואה זהו שאמר הכתוב
אתה הווא יי לברך אתה עשית את השמים / אימתי נברא
המלאכים רבי יוחנן אמר בשני / שנאמר המקרה כמים עליותיו
וכתיב עושה מלאכיו רוחות / ריש לקיש אמר בחמישי שנאמר
ועוף ועופף על הארץ / וכתיב במלאכים ובשמים יעופף / רבי
לוליאני אמר מפני מה לא נבראו המלאכים ביום ראשון שלם
ואמרו מוכאל היה מותח מן המזרח ונגבראל מן המערב / והקכה
ממדר באמצעית אלא אנכי יי עושה כל / נוטה שמים לבני
דוק

הלויים וגורו ממנו כל זרע ישראל אלוי ישראל
כי לא כזה ולא שקץ ענות עני כנוהג שבקולם שני בני
 אדם בכנסין אצל הדיין אחד עני ואחד עשיר למי הדיין
 מסביר פנים הלא לעשיר / כרם הכא לא הכתיר פניו ממנו /
 רכי הגו נזר תעניתא נחת מיטרא אמר לא מפני שאני כדאי לא
 כי לא כזה ולא שקץ ענות עני / וכטם שלא כזה ולא שקץ את
 תפלתו כך לא כזה ולא שקץ את קרבנו / אגריפס המלך בקש
 להקריב אלף עולות כיום אחד שלא ואם לכהן גדול אל יקריב
 אדם היום חוץ ממנו כא אדם אחד וכידו שתי תורים אמר לו
 הקרב לי את אלה / אמר לו הכהן המלך צוני שלא יקריב אדם
 היום חוץ ממנו / אמר לו לכהן ארוני הכהן ארבעה תורים אני
 צד בכל יום שנים לקרבן ושנים לפרנסתי ואם אין אתה מקריב
 אותם לי הרי אתה חותך את פרנסתי / עמד הכהן והקריבן /
 זמיר ראה אגריפס המלך בהלומו קרבנו של עני קרמך / שלח
 בעד הכהן הגדול אגריפס המלך ואמר לו לא כך אמרת לך
 שלא יקריב אדם היום חוץ ממנו אמר לו אדם אחד עני כא אצלי
 וכידו שתי תורים ואמר לי הקרב לי את אלו / ואמרת לי המלך
 צוני שלא יקריב אדם היום חוץ ממנו / ואמר לי ארוני הכהן
 ארבעה תורים אני צד בכל יום שנים לקרבן ושנים לפרנסתי /
 ואם אין אתה מקריב לי הרי אתה חותך את פרנסתי וגם כן
 שלא היה לי להקריב / אמר לו יפה עשית הוי כי לא כזה ולא
 שקץ ענות עני / מעשה בשור אחד שהיו מושכין אותו לקרבן
 ולא היה נמשך בא עני אחד וכידו אגודה אחת של ירק והושיט
 לה ואכלה וכמשך אחריו נראה לבעל השור בהלום האגודה של
 זרק שנתן לשור אותו העני יותר מקרבןך / מעשה באשה אחת
 שהביאה קומץ אחד של סולת והיה הכהן מבוה עליה ואומ' דאו
 מה מקרכת מה כזר להקריב מה כזר להקטיר / נראה לכהן
 בהלום אל תכזה עליה כאילו נפש הקריבה / והלא דברים קל
 וחומ' מה מי שאינו מקריב נפש כתיב בו נפש מי שמקריב נפש
 על אחת כמה וכמה / ומעשה בחסיד אחד שהביא קרבנו מגליא
 ומאספמיא וראה הכהן גדול שרוא קומץ ומקטיר ואוכל את
 השאר אמר כל הצער הזה שציערתי בשביל זה שיאכל הוי הכל
 מפייסין אותו לומר מה זה שלא נצטער / אלא בין כבש למזבח
 זכה שיאכל את מנחתך / אתה שנצטערת כל הצער הזה על
 אחת כמה וכמה הוי כי לא כזה ולא שקץ /

יאבלו

עניים וישבעו / זה מרדכי ואסתר / תאנא לטלטה
 חלקים נחלק ממונו של המן / שלישי למרדכי
 ואסתר / ושליש לעמלי תורה / ושליש לבנין בית המקדש /
 ושלשתן נאמרו כפסוק אורז יאכלו עניים וישבעו זה מרדכי
 ואסתר / יהללו את יי דורשיו אלו עמלי תורה / יחי לבבכם לעד
 זה בנין בית המקדש / והיו עיני ולבי שם כל הימים / אמר רבי
 יודן ממה שעשה לכם הנה בעולם הזה אתם יודעין מה מתוקן
 לכם לעתיד לבא שנאמר יחי לבבכם לעד / אכלו וישתחוו כל
 דשני ארץ / זרע יעבדנו יסופר ליי לדור / אמר רבי שמעון בן
 לקיש כל מי שהוא בא לכלל זרע הוא היצאו נפלים שאינן
 חיים לעתיד לבא / יבואו ויגידו צדקתו לעם נולד אמר רבי יודן
 יבואו דורות האחרונים ויגידו צדקתו של הקבה שעשה לדורות
 הראשונים / רבי יוחנן אמר זרע יעבדנו אחד צדיקים ואחד
 רשעים מקבלים פני שכינה אלא שהרשעים שמרדו בהקב"ה
 ובשעת מיתתן הן מראין להם פני שכינה ואומר להם כווא וראו
 פני המלך שהייתם מורדים בו שעתיד ליפרע מכם ואף
 הצדיקים בשעת פטירתן מראין להם פני שכינה ואומרים להם
 כווא וראו פני המלך שאתם עובדים אותו שהוא עתיד ליתן

שכרם רבי אלעזר אומר אף הקטנים מקבלים פני שכינה שב
 זרע יעבדנו יסופר ליי לדור /

כג מזמור

לדוד יי רועי לא אחסר /
 בנאות דשא ירביעני זהו שאמ'
 הכתוב דודי לי ואני לי אמר'
 כנסת ישראל לפני הקב"ה רכון העולם הוא לי לאלור ואני לו
 לאומה הוא לי לאלזה אנכי יי אלהיך ואני לו לאומה ולאומים
 אלי האזינו / הוא לי לאב שנאמר כי היתתי לישראל לאב / ואני
 לו לבן שנאמר בני בכורי ישראל / הוא לי לדועה ואני לדלצאן
 שנאמר ואתנה צאני צאן מרעיתי / הוא לי לאחואבני לאחת
 הוא לי לאח מיתנך כאח לי ואני לו לאחות שנאמר פתחי לי
 אחותי רעיתי / אני אמרתי יי רועי לא אחסר והוא אמר שדרך
 אגן הסתר אל יחסר / דבר אחר יי רועי לא אחסר זהו שאמר
 הכתוב מזקנים אתבונן / אמר ד' יוסי כר הנינא את מוצא שאין
 אומנות כוזה מן הרועה שכל היום הולך במקלו ותמילו ודוד
 קרא להקבה רועה אלא אמר דוד מזקנים אתבונן / יעקב קרא
 לו רועה שנאמר האלהים הרועה אותי אף אני קרא אותו רועה
 שנאמר יי רועי לא אחסר / דבר אחר זהו שאמר הכתוב כי יי
 אלהיך ברכך בכל מעשה ידיו / רבי אליעזר בן יעקב אומר כי
 ברכך יכול אפילו יושב ובטל תלמוד לומר בכל מעשה ידיו אם
 עשה הרי הוא מתברך ואם לאו אינו מתברך מהוידע לכתך
 הילוכך לכלוכך צערך בפרנסתך / רבי יהודה בשם רבי אלעזר
 אמר שלשה דברים הורך עושה מבלה את הכסות ושוחקת את
 הגוף וממעטת את היציאה / אבל הקבה לא עשה כן לישראל
 שנאמר שמתלך לא בלתה מעליך / לא חסרת דבר יי היציאה /
 יי אלהיך עמך / אמר רבי יודן בזכות שאמרתם זה אלי ואנוה
 נתתי לכם זה ארבעים שנה / שמתלך לא בלתה / רבי יהודה
 אומר מלך במדינה אין המדינה חסרה כלום כן יי אלהיך עמך
 לא חסרת דבר / כנוהג שבקולם אדם מקבל אורח יום ראשון
 שוחט לו עגל / יום שני שח / יום שלישי תרנגול / רביעית
 קטנית / חמישית ממעט והולך לא דומה יום ראשון ליי אחרון
 יכול אף זהבן תלמוד לומר זה ארבעים שנה יום ראשון כיום
 אחרון / רבי נחמיה אומר לא חסרת דבר הלא הויא חסר אלא
 מימר והוא מתעבד / אם אמרין יעשה המן ככשר של עגל הוא
 בעשה / יעשה שמן פטומה והוא בעשה / אם את מכש קמח /
 ששן העם ולקטור / קונדיטון / אורכו במדוכה אשיות ועטו
 אותו עונות לכך נאמר לא חסרת דבר / אלא מה שתדבר
 בפיו מה אתה הרועה להם הגני ממשיך להם להם / מים אתה
 מבקש הנה צור ויזובו מים / שלוי אתה מבקש ותעל השלוי /
 אמרו בשר אנו מבקשים כיון ששמע משה כך הלך אצל הקבה
 אמר לו רבנו של עולם כניך מבקשים בשר / אמר לו הקבה תן
 להם אמ' לו מאין לי בשר / הצאן ובקר ישחש להם / אם ככה את
 עושה לי מהו הרגני נא הרוג / אמר לפניו רבנו של עולם אם
 לא אתן להן הורגין אותי ואם אדבר כנגדן הורגין אותי / מכאן
 ומכאן הרוג אני בבקשה ממך הרוג נא את ההרוג שנאמר הרגני
 נא הרוג מיד חרה לו להקבה שנאמר וקציפו על מי מריבה /
 וירע למשה בעבורם אמר לו הקבה תן בשר לבני אמר לו מאין
 לי בשר / אמר לו צפרדעי היה לך במצרי כנים היה לך במצרים
 וכך הוית שם עשיר ועכשיו בעשית עני / אמר לפניו ולא משלך
 היה לי / אמר לו במצרים היה לי וכאן לא היה לי העד יי תקצו /
 רבנן אמרי לא חסרת דבר / לא היו חסרים דברים אלא היו
 מהרהרים בלבם והוא נעשה / רבי שמעון בן יוחאי אמר אתיא
 כהויה דאמר רבי ברכיה בשם רבי אבהו ויגסו אל בלבכם שהיו
 מהרהרין /

הקב"ה שב סימן זה ויהיה לבניך שבשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וקורין את שמע ומתפללין הן יושבין וכבודי עומד ביניהם ומה טעם אלהים נצב בעדת אל רבי חגי בשם רבי יצחק אמר אלהים עומד אין כתיב כאן אלא ניצב בעדת כמה דאמר והיה טרם יקראו ואני אענה

אליך

זעקו ונמלטו כמה דאמר ויאנחו בני ישראל ונמלטו כמה דאמר וישע יי כיום ההוא וכל כך למח כך כטחו ולא כושו הכל בזכות ההכשחות ואנכי תולעת ולא איש מה התולעת הזאת אין לה אלא פיה כך ישראל אין להם אלא פיהם כד קדוש ברוך הוא נותן גדולה לצדיקים הם מתמעטים עצמם אכרזם אמר ואנכי עפר ואפר משה ואהרן אמרו ונחבנו מה דוד אמר ואנכי תולעת ולא איש שאול אמר הלא בן ימיני אנכי גרעון אמר הרל כאלפי הדל במנשה אכל הרשעים כשהוקב"ה נותן להם גדולה מחרפים ומגדפים כלפי מעלה פרעה אמר מי יי גלית אמר אני הרפת סנחריב אמר מי בכל אהי הארצות נכוכד נאצד אמר מאן הוא אלהא די ישובנכון מן ידי בכל שער נאמר ועל מרי שמיא התרוממת וכן על חירס נאמר ותתן לבך כלב האלהים דבר אחר ואנכי תולעת ולא איש מה תולעת זו אינה מכה את הארזים אלא כפיה והיא רכה ומכה את הקשה כך ישראל אין להם אלא פיהם ותפלתם ומכין את האומות שנמשלו כארזים שנאמר הנה אשור ארז כלבנון וכשהן מתגברין עליהם חורין בתשובה וצועקין בתפלה שנאמר שמע יי קול יהודה וכהא אלה ברכב ואלה כסוסים ואנחנו בשם יי אלהינו נזכיר ועל כן ישראל תופסים אומנות אבותם שנאמר ובקשתם משם דבר אחר אמר יהושע בן נוי אומה שהלבישה אותך פורפריה בים רבי שמואל בר נחמני אמר אומה שעשו לי משכן של תולעת שני שנאמר ואת המשכן תעשה הרפת אדם וכזוי עם מה התולעת הוא כזויה כך ישראל כזוין בין האומות ר' ברכיה אמר ארבע מילין תלתא בנברא וחרא באיתתא הייא דבעי למיתא חשיך גיכרא דבעי לחלשא וחשיך נהורא דבעי לסמיא וחרא באיתתא כגון דבורה חשיך דרא דאיתתא דבריתא ודבורה אשה נביאה

דבר

אחר כך כטחו אבותינו אלו מרדכי ואסתר אליך זעקו ונמלטו דברי הצומות וצעקתם דבר אחר כך כטחו ולא כושו וככן אבא אל המלך ולא כושו ליהודים היתה אורה ושמחה כל דואי ילעיגו לי אל בניו של חמן שהיו מלעיגין עליהם ומנענעין את ראשם ואומרין למחר הן בהרגין גול אל יי יפלטו וכתיב גול על יי דרכך רבי ביבי בשם רב אמר גלה וגלגל גלגל עונותיך גל וגלגל עלי ואנא טעין אר יוחנן לבן מלכים שנתן לו לטעון כעובי הקורה וראח אביו אותו אמר להם חבו עלי כל מה דאתון בעיין ואנא טעין כך אמר הקב"ה גל עונותיכם ואנא טעין והלצהו כי חפץ בו אמר ריש לקיש בשלש לשונות של חיבה חיבב הקב"ה את ישראל כדביקת בחפיצה כחשיקה כדביקת ואתם הרבקים בני אלהים בחפיצה כי תהיו אתם ארץ חפץ בחשיקה חשק יי בכס ואני למדין מפרשתו של אותו רשע ותדבק נפשו שכם בני חשק נפשו כי חפץ בבת יעקב רבי אבא בר אלישע מוסיף עוד תרין באהבה אהבתי אתכם אמר ר' כרבו דברו על לב ירושלם ואנו למדין מפרשתו של אותו רשע ויהאב את הנערה ויזכר על לב הנערה ועלהו כי חפץ בו פיזמא דידי סליק

כי

אתה נוחי מבטן אימתי אמרה אסתר א תרחק ממני כי צרה קרובת בשעה שגור אחשוורוש להשמיד להרוג

ונכנסה אסתר בלא רשות שנאמר ותעמוד בחצר בית המלך שבעה קנקלין יש למלך נכנסה בלא רשות לקנקל הראשון ולשני ולשלישי כיון שנכנסה לקנקל הרביעי התחיל מחרק את שיניו ומכסכם אמר הכל על דאברין ולא משתכחין ושתי כמות חפצתי ובקשתי שתכנס לפני ולא בקשהו וזו נכנסה כזונה שלא ברשות עמדה לה כאמצע הקנקל הרביעי הראשונים לא היו יכולין ליגע בה שכבר עברה על רשותן האמצעיים לא היו יכולין ליגע שעדיין לא עברה על רשותן ומהרהרין עליה רבי לוי בשם רבי חמא אמר הוא שדוד אומר וסודר עליה תפלת בשעה שהעליונים ותחתונים מקליטין להקב"ה הללויה הללו את יי מן השמים הללויה כמרומים באותה שעה אמרה אסתר אל תרחק ממני כי צרה קרובת

סבבני

פריס רביס אלו אכלוסין של אחשוורוש אבירי בשן כתרונני אלן בניו של חמן פצו עלי פיהם מה אריה זה יושב על טרפו ומפספסו כך אחשוורוש יושב עלי לפספסני כמים נשפכתי שלא נדבק עצם מעצמי הייר לבי כדונג כהרא שעותא יבש כהרש כחי שאין בני להלוותי ולשוני מודבק מלקוחי שדבק לשוני ליסיטי דא מלקוחי שבישלני משתי תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתא אל תעזבו וזעפר מות תשפתני שהייתי רומה לכירה שהיא מונחת בין שתי הדרכים והעוברין והשכין שופכין עליה כי סבבני כלבים אלו בניו של חמן עדת מרעים הקיפוני אלו אכלוסין של אחשוורוש כארי ידי ורגלי רבי יהודה אומר שעשו לה כשפים כארי ידי ורגלי לפני אחשוורוש יחלקו בגדי להם דין אמר אנא נסיב פורפריא ופלגא דירה ודין אמר אנא נסיב שיריה וקדשיה ועל לבושי יפילו גורל אמר רב הונא זו פורפריא של מלך שאין דרכו של הדין להשתמש בה והוא מפליק עליה גורלות

ואתה

אל תרחק חוס ורחם עלי אמר רבי יוחנן אותה הקצפה שהקצפת על אבותיהם כן תקפוץ עלי היום ותפלטני באותה שעה ירד מלאך מן השמים וסטרן על פיו אמר לו רשע קובייתך עומדת בחוץ ואת יושב כפנים והיא כראות המלך על כרחו שלא בטובתו נשאה הן בעיניו אמר רב תחילפא מצינו שהאריך השרכיש שתיים וששים אמה ונס אחרון גדול מן הראשון וכל מרת שהיתה נכנסת הייר השרכיש קופץ אמר רבי יצחק מה אם שרכישו של בשר ודם היו חיים לאומה שלימה לכשיבא שבטו של הקב"ה דכתיב רעה עמך בשבטך עאכו הושיעני מפי אריה ומקרני רמים אמר רב הונא בר אידי בשעה שהיה דוד רועה את הצאן הלך ומצא את הראם ישן במדבר והיה סבור שהוא הר ועלה עליו והיה רועה בנער הראם ועמד והיה דוד רכוב עליו והיה מניע עד לשמים באותה השעה אמר דוד אם אתה מורידני מן הראם הזה אני בונה לך היכל של מאה אמה בקרן הראם הזה יש אומל לאורכו מדרו ויש אומרים לרהבו מדרו מה עשה הקב"ה זימן לו ארץ אחד כיון שראה הראם את האריה נתייר ממנו ודבק לו מפני שהוא מלך עליו וירד דוד לארץ וכיון שראה דוד את הארץ נתייר ממנו לכך נאמר הושיעני מפי אריה כשם שעניתיני מקרני ראמים

ירא

הללויה רבי יהושע בן לוי אמר אל יראי שמים רבי שמואל אמר אלו גירי הצדק לעתיד לבוא אנטינוגוס כראש כל הגוים אס כן למח וגורו ממנו כל דע ישראל אמר רבי בנימין זה שבט בנימין שנולד באחרונה ורבנן אמרי יראי הללויה אלו הכתנים כל דע יעקב כדוהו אלו הלויים

שחר מי הוא זה שתשמישיר על ידי האור אלוהות הן אלו
 ולמה נמשלו ישראל כלבנהמה לבנה שולטת ביום ובלילה כך
 ישראל שולטין בעולם הודו ובעולם הכא יכול שיהו חסרין
 כלבנה שחיא חוסרת ככל חדש וחדש תל ברה כחמה מה חמה זו
 שלימה כך ישראל שלימין במצות אומה כנדגלות כמלאכי
 חסרת שהן עומדין דגלים ר' יהושע אומר כיצאיתן ממצרים
 שהיו דגלים דגלים תני רבי חייא משל לבת מלך שהיתה
 מלקטת בשכולים והיה המלך עוכר והכירה שהיא בתו של
 מלך אחז כר ונטלה והושיבה עמו בקרונן שלו והיו
 חבירותיהו תמהות עליה ואומרות לר תמול היית מלקטת
 בשכולין והיום את יושבת בקרונין אצל המלך אמרה להן
 כשם שאתם תמהות עלי כך אני תמיהה על עצמי כך ישראל
 כשהיו משועבדים בשט ובלבינים היו מאוסים בעיניהם של
 מצריים וכשנבאלו בעשו חורים וסגנים על כל באי העולם והיו
 תמהין עליהם והיו ישראל אומרים כך אנו תמהים על עצמנו
 הדר לא ידעת נפשי שמתני מרככות עמי נדיב דבר אחר מי
 זאת רבי חייא בר אבא ורבי שמעון בן חלפתא היו מחלכין
 בקרועתא כדורר כהרא בקעתא דאבראי וראו אילת השחר
 שבקעה אורה לעלות אמר לו רבי חייא כך היא גאולתן של
 ישראל אמר לו היינו דכתיב כי אשב כהשך יי אור לי כתחלה
 היא באה קימעא קימעא ואחר כך היא מנפצת וכאה ואחר כך
 היא פרה ורבה ואחר כך היא משבחת והולכת כך בתחלה
 זמרדי יושב בשער המלך ואחר כך והיו כדאות המלך את
 אסתר המלכה ואחר כך ויחזק המן את חלבוש ואת הסוס ואחר
 כך ויתלו את המן ואחר כך ואתם כתבו על היהודים ואחר
 כך ומרדכי יצא מלפני המלך ואחר כך ליהודים היתה אורה
 על אילת השחר אמר רבי יהודה בר סימון
למנצח בית שיש בו נחשים מביאין קרן של אילת
 ומעשנין כתוכו ומיד הנחש בורח ואת מוצא האילת הזאת
 בשעה שהיא צמאה היא חופרת גומא ומכנסת קרניה לתוכה
 ונזעקה והתהום מעלה לה מים שנאמר כאיל תערוג על אפיקי
 מים ורכנן אמרי זו היא חסידה שבחיות ורחמיה מרובין על
 בנייה וכשצמאות כל החיות מתכנסות אליה שהן יודעות
 שמעשיר חסידים כדי שיתלה עינים למרום והקבה מרחם
 עליהם מה היא עושר חופרת גומא ומכנסת קרניה לתוכה
 והתהום מעלה לה מים שנאמר כאיל תערוג על אפיקי מים
 כיון שראה דוד בן שהקבה עונתו אותה התחיל כווד עליה
 מזמור למנצח על אילת השחר זשר העם ההולכים כהשך
 סוכר כדורו של מרדכי שאין לך שעה של אפילה שהיתה להן
 לישראל כשונשן הכירר שנגזר עליהן להשמיד להרוג ולאכר
 וראו אור גדול שנצמח להם גוא וגאלם זה מרדכי שב ומרדכי
 יצא מלפני המלך ומה כתיב אחריו ליהודים היתה אורה דא
 למנצח על אילת השחר זשת אמרו לאלהים מה נורא מעשיך
 רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר מר רחלין איבון
 מנבניא דילך הנחרגין חורגין את חורגיהן והנצלבין צולבין
 את צולביהן והמשתקעים שוקעים את שוקעיהן והנשרפין
 שורפין את שורפיהן והנשליבין לגוב חאריות משליבין את
 משליביהן כיצד פרעה אמר כל הבן חילוד היאורה תשליכוהו
 וחושלך לים שנאמר מרככות פרעה וחילו ירח בים
 בבוכדנצאר אמר יתרמון לגו אתון נורא בעשה אמכירוס ואתון
 שחשליכו אתון נשרפו שנאמר נבריא אולין די השיקו לשרדך
 מישך ועבר נגו קטיל המון שכיבא די נורא המן הרשע עומד
 כל הלילה ומתקן קורה של חמשים אמר לתלות את מרדכי

עליו ונתלה הוא וכניו עליו שנאמר ויתלו את זמן על העץ
 אשר הכין למרדכי ועל ישראל נגזר עליהם להשמיד להרוג
 ולאכר ונהפך על שונאיהם הדבר שנאמר ונהפך הוא אשר
 ישלטו היהודים המר בשונאיהם דבר אחר אלי אלי למר
 עזבתי אלי בים אלי בסני / למח עזבתי למר נשתנה עלי
 סידורו של עולם וסידורן של אמות מר שרר אמנו על ידי
 שנשכית לילר אחת לקח הוא וכל ביתו שנאמר ויבנע י את
 פרעה ננעים גדולים ואת ביתו אמרה אסתר ואני נתונה בחוקו
 של אותו רשע כל השנים הללו למה אין אתה עושה לי נסים
 למה עזבתי אלי למה שלש פעמים אלי מבטן אמי
 אמרה אסתר לפני הקבה רכובו של עולם שלש מצות נתת לי
 נדה וחלה והדלקת הנר כלו עכרתו על אחת מהן למה עזבתי
 להכרית עולל מהוץ ולא מבתי כנסיות בחורים מרחכות ולא
 מבתי מדרשות וכירושלם כתיב ועל עליהם מלך כשרים
 ויהרוג בחורים כהרב כבית מקדשם כתיב לא תקח האם על
 הכנים וכתיב אם על בנים רוששה אמר רבי יהודה ברבי סימון
 כתיב אותו ואת בנו לא תשחטו כיום אחד ואנו להשמיד
 להרוג ולאכר כתיב אשר יצוד ציד חיר או עוף אשר יאכל
 ושפך את דמו וכסחו בעפר וכירושלם כתיב שפכו דמם כמים
 אר אמרה כנסת ישראל רכובו של עולם לחמורים נתת קבורח
 אלו המצריים שנאמר אשר כשר חמורים בשרם וכתיב נשית
 ימינך תבלעמו ארץ מלמד שהשליכם הים ליבשה והיבשה
 לים הים אמר ליבשה קבלי אוכלוסין והיבשה אומר לים קבלי
 קטליך ואומרת היבשה מה אם בשעה שלא קבלי אלא דמו
 של הכל יחודי קללני המקום אם אני פותחת את פי ובלעת
 כל לו האכלוסין על אחת כמה וכמה ובאותה שעה נשבע הכח
 שאינו מבטיח כדן ואינו תוכע מידה שנ נשית ימינך תבלעמו
 ארץ ואין ימינך אלא שבעה שנ נשבע יי בימינו וכדורע עזון
 להם נתת קבורה ולחסידיך לא נתת קבורה ועלינו להשמיד
 להרוג ולאכר למה עזבתי אלהי אקרא יומם ולא תענה ר'
 פנחס בשם ר' הושעיה אמר מה אבותינו צעקו לפניך ושמת
 את צעקתם וכתיב בהם ויי הולך לפנינו יומם ואנו צמנו
 וענינו נפשנו והתפללנו ביום ובלילה ולא עשית לנו נסים לאי
 אלי למה עזבתי אים אין בנו מעשים עשה עמנו למען קדושת
 שמך

ואתה קדוש יושב תהלות ישראל אר שמואל כל קילום
 וקילום ישראל מקלסין להקבה כבודו יושב
 ביניהם שנ ואתה קדוש יושב תהלות ישראל אמרה אסתר אם
 אין אתה עונה אותנו מאברין אותנו מיד ומה אני אומרת יושב
 תהלות ישראל אם הושעתנו ואתה קדוש בין כך ובין כך ואתה
 יושב תהלות ישראל אר יהושע בן לוי יבא עלי אם נסתכלתי
 בספר אגדה מימי פעם אחת מצאתי ספר אגדה וראיתי בו מאה
 ושבעי וחמש פרשיות שכתוב בתורה אמירה וצווי כנגד מאה
 ושבעים שנותיו של אברהם אבינו שנ לקחת מתנות בארם זה
 אברהם שנ האדם הגדול בענקים הוא ומאה וארבעים ושבע
 מזמורים שכספר תילים כנגד שנותיו של יעקב אבינו מה טעם
 ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ומאה ועשרים ושלוש פעמים
 שעונין אחר הקורא את ההלל הללויה כנגד שנותיו של אהרן
 ומה טעם יראו את יי קדושו זה אהרן שנקרא קדוש שנ לאהרן
 קדוש יי רבי שמואל בשם ר' חנינא אמר על כל תהלה ותהלה
 שישראל מקלסין אתה למעלה מן הקילום שב ומרומם על כל
 ברכה ותהלה ר ברכיה בשם ר' לוי אמר כתיב וירא יי ובלאזני
 מברא והוא יושב פתח האוהל יושב כתיב בא לעמוד אמר לו
 הקבה

ומאיר לזה ומחשיך לזה כאחד אמר ר' חנינא טובי לכל בעולם
 הזה אבל לעתי לכא השיכתני לטובים וכך היה מרדכי ואסתר
 בר לישראל וחשך לאומות העולם אסתר נקראת הדסה שב
 יהי אומן את הדסה ומרדכי על שם צדיק נקרא הרס שנאמר
 והוא עומד בין ההרסים מה הדם דר ריחו טוב וטעמו מר כך
 מרדכי ואסתר חשך לאומות העולם ובר לישראל ואל
 תתמה שהרי כתיב כמצרים יהי חשך אפלה ולכני ישראל הוח
 אור וכשם שעשיתי בעולם הזה כך אני עושה לעולם הבא
 שנאמר כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך ירחי
 וכבוד עליך יראה

דבר

אחר אילת זהו שאמר הכתוב א תשמחי אויבתי
 לי כי נפילתי קמתי כי אשב בחשך י אור לי אמר
 דוד למנצח למי שהוא קופץ כאיל ומאיר לעולם כשעת חשכה
 ואימתו הוא מאיר כלילה אעפי שהוא לילה יש בו אור הלכנה
 והכוכבים ואימתו הוא הושך מעלות השחר הלכנה והכוכבים
 בכנסן והמזלות הולכין להן ואותה שעה אין חשך גדול מזה
 והקבה באותה שעה מעלה את השחר מתוך החשך ומאיר
 לעולם דבר אחר על אילת השחר למי שהוא קופץ כאיל
 ומאיר הוה על אילת השחר וכן הוא אומר באסתר כל הפרשה
 עד א תדמי כנפשך אל תאמרי כנפשך כשכיל שאני מלכה אני
 ככשלת אם החדש תהרישי בעת הזאת ומי יודע אם לעת
 כזאת הנעת מכאן אתה למד שלא יהא אדם דוחה כשתי ידיו
 אלא דוחה כימין ומקרב בשמאל לכך ומי יודע אם לעת כזאת
 רצומו עלי ואל תאכלו ולא תשתו וכי יש אדם צם ואוכל ושותה
 ולמה אמרה כן אלא אמרה צומו עלי על שאכלתם ושתייתם
 מאותה סעודה של אחשוורוש זה שהמשל אומר הא קודא והא
 קולתא אכלתון בקודא לקיתון בקולתא יכול יהו צמים שלשה
 ימים ושלושה לילות ולא היו מתים אלא מפסיק מבעוד יום
 ולמה שלשה ימים לפי שאין הקבה מניח את הצדיקים בצרה
 יותר משלשה ימים וכן דהב אומרת לשלוחי יהושע אין לכם
 להצטער אלא שלשה ימים שב ונחבאתם שבה שלשת ימים
 וכן את מוצא ביונה והיה יונת כמעין הדג שלשה ימים ויאמר יי
 לדב וכן הושע אומר יחינו מיומים וכיום השלישי יקמנו
 לכך גדלה שלשה ימים לכך נאמר על אילת השחר שהביאה
 השחר מתוך החשך אלי אלי יום ראשון אמרה אלי יום שני
 כן יום שלישי צעקה בקול גדול ואמרה למה עזבתני אלהי
 אקרא יומם ולא תענה אמר לפניו רבונו של עולם כך עשית
 לאבותינו כמצרים ולא כיון שקראו אותך שמעת להם שנאמר
 ואת צעקתם שמעת אי זו צרה גדולה מוז פרעה אמר כל הכן
 הילוד וכל מי שהוא משלים מלאכתו לא היו עושין לו כלום אבל
 אנו להשמיד להרוג ולאבד ולא אותם צעקו ושמעת אבל אנו
 צמנו וצעקנו וחתפלתנו וקראנו ולא עניתנו אין בנו מעשים
 עשה עמנו למען קדושת שמך

ואתה

קדוש יושב תהלות ישראל דבר אחר אל
 תשמחי אויבתי למה כי נפילתי וקמתי תכף
 לנפילה קימה ר' שמואל אמר לחמן הרא כי שבעיפול צדיק
 זקם אבל הרשעים יכשלו בדעה תכף לכשלו רעה כפעם אחת
 הן נפילין ואין להם עמידה וכן הוא אומר ובאחת יבערו ויכסלו
 כי אשב בחשך י אור לי שנו רבותינו מתוך כעס רצון ומתוך
 אפלה אורה ומתוך רוגז רחמים מתוך צרה רוחה מתוך ריחוק
 קירוב מתוך נפילה קימה מתוך כעס רצון שני הרף ממני
 ואשמדים מיד וינחם יי על הרעה מתוך אפלה אורה כי אשב
 בחשך י אור לי מתוך רוגז רחמים ברוגז דחם תזכור מתוך

צרה רוחה עת צרה היא ליעקב וממנה יושע מתוך ריחוק
 קירוב והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם
 בני אל חי מתוך נפילה קימה כי נפילתי קמתי ואין את מוצא
 ימים קשים שהיו להם לישראל וישיבין באפלה כאותן הימים
 שהיו בימי המן שאמר לאחשוורוש ישבו עם אחר מפוזר ומפורד
 בין העמים כיון שירעה אסתר התחילה אומרת לך כנוס את כל
 היהודים וכשאמרה וכך אבוא אל המלך התחילו בני פלטין
 אומר עכשיו הוא כועס עליה ונוזר עליה מיתר וכל אחד ואחד
 אומר אני אטול את בגדיה וזה אומר אני אטול את תכשיטות
 וזה אומר אני אטול את קדושיה וזה אומר אני אטול את
 פדופריא שלה של מלכות שני יחלקו בגדי להם ועל לבושי
 יפילו גורל וכיון שהיתה צופה ורואה כן מתפללת ואומרת
 אתה י אל תרחק אילותי לעזרתי הושה וכיון שראה דוד כן באי
 זה לשון היא קוראה להכה אילותי סודר עליה מומור על אילת
 השחר דבר אחר זשה עורה ככודי עורה הנבל וכנור אמר דוד
 אעיר יקרימן יקריה דכראי אין ככודי לפני ככוד קוני כלום
 דבי בשם רבי אלעזר אמר מה היה דוד עושה נוטל נבל וכנור
 והיה נותן למראשותיו והיה נכער כחצי הלילה והיה מנגן בהן
 והיו חכמי ישראל שומעים קולו ואומר מה דוד המלך הרי הוא
 עוסק בתורה ובשירות ותושבחות אנו עא כו נמצאו כל ישראל
 עוסקין בתורה אר לוי חלון היה פתוח למעלה ממסתו של
 דוד ופתחה לצפון והכנור היה תלוי כנגדה והיתה רוח צפנית
 יוצאה כחצי הלילה ומנשבת בו ומנגן מאליו והרי דוד אומר
 עורה ככודי על ידי מי על ידי הנבל וכנור אעירה שחר אבא
 מעורר שחר ושהר לא מעורר לי והיה יצור מפתח אותו כל
 הלילה אמר דוד דרכן של מלכים להוות עומדין בשלש שעות
 ואני הצוה לילה

דבר

אחר עורה ככודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר
 מדבר בד מלכויות עורה בבבל שהעמדת לנו מרדכי ואסתר
 חנניה מישאל ועזריה עורה כמדי שהעמדת לנו מרדכי ואסתר
 עורה כיון שהעמדת לנו חשמונאי וכניו עורה כדודם שהוא
 עתיד להעמיד לנו המשיח אעירה שחר אמרה כנסת ישראל
 רבונו של עולם עורה כאותן הימים של אסתר שנמשלה כשחר
 ואנו מזמרים לפניך בבבלים וכנורות דבר אחר למח
 נמשלה אסתר כשחר מה השחר עולה והוכוכבים שוקעין אף
 אסתר בכית אחשוורוש היא היתה עולה והמן וכניו שוקעין
 אמר רבי בנימין בר יפת בשם רבי אלעזר מה שחר זה סוף כל
 הלילה אף אסתר סוף כל הנסים והא איכא הנוכה ניתנה
 ליכתב באמרינן

דבר

אחר על אילת השחר זשה מי זאת הנשקפה
 כמו שחר מי זאת אלו ישראל שנאמר זאת קומתך
 דמתה לתמר כשהיו ישראל כהולכין במדבר והיה הארון מהלך
 לפנים שנאמר וארון כרת י נוסע לפנים רבי אלעזר
 בשם רבי יוסף בן זמרא כמין זיקוקים של אש היה יוצא מבין
 שני בדי הארון ושרפין את הנחשים שהיו כקורות בית הכר
 ועקרבים שהיו כקשתות שנאמר המוליך במדבר הגדול
 והנורא נחש שרף ועקרב שהיו שורפין את הקוצים ואת
 הזכרנים והיו אומות העולם רואין את העשן ואומרי מי
 זאת עולדת מן המדבר כתימרות עשן ורואין ודאך ריקדושו
 ברוך הוא עושה להם נסים ומוריד להם את המן ומעלה להם
 את הבאר וכניו להם את השלוי והוא מאיר ככבודו שנאמר
 חי הולך לפנים יומם והיו אומות העולם רואין את הענן
 ביום ואורו של אש כלילה ואומר מי זאת הנשקפה כמו
 מורש תלים נ ד 3 iii שחר

יזכור כל מנחותיך / אמר ל' חמא כל הקרבנות שהכניס
 מקריבין אינן מקריבין בלא מלח שנאמר וכל קרבן
 מנחתך כמלח תמלח משל לאדם שאומ' דברייתא מלחא פלן /
 אמר רבי תנחומא כל מנחותיך זה גלגל נוב וגבעון שילה וביית
 עולמי / ועולתך ירשנה סלה / זה יצחק שנעקר על גבי המזבח
 לעולה / יתן לך כלבבך / מעשה ברכן גמליאל שחלף אצל
 חלפא בן קרוייה ואמר לו התפלל עלי ואמר יתן לך כלבבך /
 רבי הונא בר רבי יצחק אמר לא אמר לו כך אלא אמר לו ימלא
 יי כל משאלותיך זו תפלה שאין מתפללין על כל אדם לפי
 שפעמים יש בלבו של אדם לגנוב או לעבור עבירה ואמ' לו יתן
 לך כלבבך אלא על ידי שלבו שלם לפני כוראו נתפלל עליו
 כך ימלא יי כל משאלותיך / ברנבה בישועתך וכשם אלהינו נדגול
 לפי שכעולם הזה כל אדם מכיר דגליו מכל סגנוני שנאמר דגל
 מחנה ראובן / ומתוך דגליו מכיר אב שלו ומתוך האב שלו מכיר
 את משפחתו / אבל לעתיד לכה הכל וכשם אלהינו נדגול
 יי הושיעה המלך / יעננו ביום קראנו / יענך יי ביום צרה /
 המזמור הזה ראשו בענייה וסופו בענייה יעננו ביום קראנו /

כא למנצה

מזמור לדוד יי בעודך ישמח
 מלך / זשה והיה ביום ההוא
 שורש ישי אשר עומד לגם
 עמים / אמר רבי חנינא אין מלך המשיח בא אלא ליתן לאומות
 העולם שש מצות כגון סוכה וזולב ותפילין אבל ישראל למדין
 תורה מן הקבה שנו וכל בניך למודי יי / ולמה בשביל אלו גוים
 יודרשו / רבי חנינא בשם רבי אחא אמר מהו והיתה מנוחתו
 בכבוד שהוא נותן לו למלך המשיח מן הכבוד של מעלתו הוי
 בעודך ישמח מלך /

דבר

אחר יי בעודך ישמח מלך / אמר רבי סימון מי הוא
 זה מלך הכבוד יי / צבאות הוא / מלך הכבוד סלה /
 זה מלך שחלק מכוורו ליראיו יי / צבאות הוא מלך הכבוד סלה /
 שנו רבותינו מלך בשר ודם אין רוכבים על סוסו ואין יושבין
 בכסאו ואין משתמשים בשרביטו / ומשה נשתמש בשרביטו של
 הקבה שנאמר ויקח משה את מטה האלהים בידו / ואלו הורכב על
 סוסו ומהו סוסו של הקבה ספרה וסערה וכתוב ויעל אליהו
 בסערה השמים / מלך בשר ודם אין לובשין עטרה שלו והקבה
 נתנה למלך המשיח שנאמר תשית לראשו עטרת פז / מלך בשר
 ודם אין לובשין פורפריא שלו ומהו הוד והדר / ובמלך המשיח
 כתוב הוד והדר תשוה עליו / מלך בשר ודם אין יושבין על כסאו
 ושלמה ישב על כסאו שנאמר וישב שלמה על כסא יי / למלך /
 מלך בשר ודם אין קוראין לסגן שלו בשמו והקבה קרא למשה
 בשמו שנאמר דאח נתתיך אלהים לפרעה / וכן ישראל אני
 אמרתי אלהים אתם / וקראן קדושים שנאמר קדושים תהיו כי
 קדוש אני / וכתביבני עם קדוש אתה וקורא למלך המשיח על
 שמו ומה שמו יי איש מלחמה / ומלך המשיח וזה שמו אשר
 יקראו יי / צדקנו / וירושלם בקראת על שמו ושם העיר מיום יי
 שמה / וישראל לובשין לבושו של הקבה שב בו עז התאזר ונתנו
 לישראל שני עורי עורי לבשי עורך / אמר רבי לוי שכ למדינתא
 דשמה בשם מלכה ושם מלכה בשם אלהא / זשה ועמד ורעה
 בשם יי / אותה שעה בעודך ישמח מלך / דבר אחר אין עוזה לא
 תורה שנאמר יי עוז לעבדיתך / דבר אחר אין עוז אלא ארץ
 ישראל שכתוב לשי עוז ואין עוז לא מלכו שכ ויתן עוז למלכו
תאות לכו נתת לו ומהו ארשת שפתיו רשות שבשפתיו
 שהן אומלו מדינה פלוני מרדה הוא אום ילך

נבואי ויחבל אותה / אפרכיטא פלג' מרדה כך הוא אומר ילך
 מלאך המות ויחבל אותה שכ והכה ארץ כשכט פין / וארשת
 שפתיו כשהוא גוזר דבריו הן קיימין /

כו

תקדמו ברכות טוב / רבי יהודה אומר ברכות משה
 שנקרא טוב שנאמר ותרא אותו כי טוב הוא / רבנן
 אמרו ברכותיה של תורה שכל לך טוב נתתי לכם חזרת /
 חיים שאל מביך אמר רבי יוחנן שלשה בני אדם אמ' להן הקבה
 שאל וכו' במזמור למה רגשו / אמר רבי ברכיה וגם לאותם
 שירדו חיים שאולה ואלו הן קרה ועדתו שיעלו ואחו / גדול
 כבודו בישועתך / הוד של רב והוד של תלמיד כענין שב ונתת
 מהודך עליו מהודך ולא כל הודך / והיכן ניתן ליהושע רבי יודן
 אמר בירדן ניתן לו כמשה כתיב ויראו מנשת אליו / וביהושע
 כתיב ויראו אותו כאשר יראו את משה /

כז

תשיתו ברכות לעד / והתברכו בו כל גוים / תחדדו
 בשמחה את פניך / רבי ברכיה בשם רבי שמואל אמר
 כתוב אחד אום ועד עתיק יומיא מטא וקדמוהי הקרבוהי וכתוב
 אחד אומר והקרבתיו ונגש אלי הא כיצד המלאכי מכניסין אותן
 עד מחיצתן / והקבה פושט ידו ומקרב אותן אצלו לכך נאמר
 והקרבתיו / תמצא יוד לכל אויביך / ר' לוי אמר תהא ידך מעוזה
 להפרע מחן / תשיתמו כתגור אש / רבנן אמרי יש גיהנם לעתיד
 לכא וכו' במזמור השמים מספרים של מעלה /

כב למנצה

על אילת השחר / זשה
 אלהים יי / חילי וישם רגלי
 כאילות / אמר רבי פנחס
 כאילי אין כתיב כאן לא כאילות שרגלי הנקבות עומדות יותר
 מן הזכרים / ומהו על כמותי ידריכני / על כמותי בימאות שלי
 ידריכני אלו המצריים שכיון שנשתקעו כים רמו הקבה לים
 והשליכם ליבשה והיו ישראל רואין אותם מתים שב וירא ישראל
 ומכירין אותם מה היו עושין להן כל אחד ואחד מישראל נוטל
 כלבו והולך ונותן רגלו על צוואר של מצרי והיה אום לכלבו
 אכול מן הוד הזה שנשתעברה כי אכול מן המעים הללו שלא
 חסו לי / שכן כתיב למען תחוק רגלך בדם לשון כלבבך /
 אמרו ישראל לפני הקבה כבר עשית לנו נסים הללו אף אנו לא
 נהיה כפויי טובח ומה יש לנו לעשו שיהיה ותושבחות אז ושיח
 משה הוי למנצה על אילת השחר / דא בשתי אילות דבורה
 זאכתר דבורה שבאת משכט נפתלי אילה שלוחה / על אילת
 השחר זו אסתר / אלי אלו למה עזבתני / זשה והיה אור ישראל
 לאש וקדושו ללהבה / אור ישראל זה חזקיהו / וקדושו ללהבה
 זו אסתר / ובערה ואכלה / זו סנחריב בשערת שעלר לירושלם
 יצאה אש מביניהם וליחשה אותו ואת אכלוסיו / דא אור ישראל
 זה מרדכי וקדושו ללהבה זו אסתר / ובערה ואכלה זה המן /
 אמרו רבותינו מאה בני היו לו להמן עשרה נהרנו ועשרה נתלנו
 והשאר סובבי על הפתחים שנים עשר חדש ובסוף נרגנו וכה
 אני בקיי שיתו ושמירו ביום אחד אלא אתה מוצא במדה שאדם
 מורד בה מורדין לו בגזירה שגזר להשמיד להרוג ולאכר נגזר
 עליו ובערה ואכלה / דבר אחר והיה אור ישראל זו אסתר /
 שהאירה את ישראל כאורו של שחר והלא אור זה אש ואש זה
 אור לא אמר הקבה דו פרצופי אני עושה את הדבר אור לישראל
 וחשך לאומות העולם שנאמר הוי המתאויס את יום יי / לכה זה
 לכם יום יי / חשך ולא אור / כנהוג שבועלם אדם מדליק את הנר
 בכשילקי שלו יכול לומר פלוני שהוא אוהבי ישתמש לאורו
 ופלוני שהוא שונאי לא ישתמש לאורו לא הכל משתמשין כאחד
 אבל הקבה אינו כן מאיר לעולם הבא ומאיר לעולם הזה
 ומאיר

ופירש כצילו חמדותי וישבתי בשמרים עקב רכ' כל המשמר את
 התורה נעשה רב / לא כל המשמר את התורה עד עקב הוא רב
 ופתחין לופתח / שגאות מייבין / תני רבי שמעון בן יוחאי מר
 גבורים הם הצדיקים / שחם יודעין לפתות את בוראן מודעין והאך
 לקלם ראה דוד היאך מקלם את בוראו דתחיל מקלם כשמים
 שב השמים מספרים כבוד אל / אמרו השמים שמא אתה צריך
 כלום ומעשה ידיו מגיד הרקיע / אמר לו שמא רקיע אתה צריך
 כלום היה מזמור והולך / התחיל לקלם בתורה שנאמר יראת יי
 שחורה אמר לו הקכה דוד מה את בעי אמר לו שגאות מי יבין
 שגייתא דערכינן קמך / אמר ליה הא שרי לך והא שביק לך /
 גם מזדים השוך עכרך / אלו הודונות / אל ימשלו בי אז איתם /
 אלו תוקפי עברות כענין שנאמר אל נחל איתן / ונקיתי מפשע
 רב / אותו עון רב / אמר רבי לוי אמר דוד לפני הקכה רכוננו של
 עולם אתה אלוה רב / ואנא חובי רכרבינן יאה לאלור רב
 למשבק חובין רכרבינן שנאמר למען שמך יי וסלחת לעוני כירב
 הוא / אמר רב אחא הכותיים הללו יודעים לסבב על הפתחים
 בתחלה הם אומרי תנו לעני מעט מים מי שנותנהו אומר להם
 תנו להם בצל אחד ונותנין לו / ואומ' להם כצל כלא פיתא נסוב
 ליבא וכן הצדיקים יודעין לרצות את בוראן שנ' שפתי צדיק
 ידעון רצון זה משה / אבל הרשעים פי דשעים תהפכות שאינן
 יודעין לרצות להקכה / דבר אחר שפתי צדיק ידעון רצון ור
 משה כשעה שבקש לבקר את ראובן מהו אומר תחלה יי כסימי
 בא / אף חובב עמים / תורה צוה לנו משה / יהי ראובן ואל ימות /
ידון / לרצון אמרי פי / יכתבו לדורות ויוחקו לדורות /
 צורי וגואלי / צורי בים וגואלי בעמלק / צורי
 במרה / וגואלי בהר סיני / צורי בעולם הודי / וגואלי לעולם
 הכא

כ למנצח

מזמור לדוד / יענך יי ביום
 צרה / זשה יקראני ואענהו /
 אמר הקכה בשערי שמנעת
 צרה לישראל ומכשיון אותי והן משתתפין ככודי ככודי עמהן /
 באותה שעה אני עונה אות שכ' יקראני ואענהו למה עמו אנכי
 בצרה / אר יודן לאשרו שהיא עם אמה ככעס עלתה אמר
 למעלה וכשעה לידתה היתה מצומת מלמטה ואמר שובעת
 קולה מלמעלה וצווחת גם היא כנגדה / והיו השכנות אומרות
 לה מה שיביך וכי את יולדת עמה אמרה להן בתי יולדת בצער
 אעפי שהכעיסה אותי איני יכולה לסבול צווחתה ואני צווחת
 עמה לפי שצרת כתי שלי היא כך כשהרכ בית המקדש נתן קול
 בכיה ויללה בעולם שנ' יקרא יי אלהים צבאות ביום ההוא לבכי
 ולמספר אמרו לפניו מלאכי השרת רכוננו של עולם יש דברים
 הללו לפניך / והלא כתיב הוד ודוד לפני / אמר להן כיתי הרב
 וכני מסורין בקולרין ואיני מצער ומיצר ולא כך כתבתי להן עמו
 אנכי בצרה / ועתה מה לי פרה נאם יי / אמר רבי יוחשע הכהן
 תשעה פסוקין יש במזמור הזה כנגד תשעה חדשים שהאשר
 מתעכרת בהם ומה הן אומר דעני חיתא הוא יענה אתכם / אר
 שמעון בר אבא את מוצא שמונ' עשרה מזמורי יש מראש הספר
 ועד הפסוק הזה שאשרי האיש ולמה רגשו גוים חד הוא כנגד
 שמונה עשרה ברכות שאדם מתפלל בכל יום אומר תתעני
 עלותך אחר לך מזמורות אמרו לו לדוד יענך יי / דא באיזה יום
 יום שהכל מודים בו שהוא צרר לעליונים ולתחתונים שאפי'
 מלאכי השרת ידאין ממנו מרד כתיב שאלו נא וראו אם יולד
 זכר מדוע ראיתי כל גבר ודיו על הלציו כולדרר ונהפכו כל
 פנים לירקון ואין כל פנים אלא מלאכי השרת שנאמר וארבעת

פנים לאחור / ואומות העולם אומרים הוי כי גדול היום הזה
 מאין כמוהו ישראל על ידי דוד אומר יענך יי ביום צרה צרת
 שהיא לעליונים ולתחתונים והקדוש ברוך הוא אומ' לאומות
 העולם כואוורונו עם בני ישראל שנאמר קרכו ריבכם יאמ' יי
 והם אומ' רכוננו של עולם מי יבא בדין עם בניך והוא אומ' להן
 אני ככיכול שנאמר הוא בותן עוז ותעצומות לעם / ושרי אומות
 העולם אומ' רכוננו של עולם וכי משוא פנים יש בדבר לו מגלי
 עריות ואלו מגלי עריות אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים
 אלו עובדים עו' ואלו עובדין עו' מפני מה הללו יורדין לגיהנם
 והללו אינן יורדים באותה שעה נמצא סניגורן של ישראל
 משתתק שנאמר בעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול העומד
 על בני עמך ואין העומד אלא משתתק שנאמר חתו ולא ענב
 עוד שרצה ללמד סניגוריא על ישראל כיון שהיא משתתק אומ'
 לו הקדוש ברוך הוא מיכאל ששתתק ואין אתה מלמד זכות
 וסניגוריא על בני שאני מדבר עליהן צדקה ומושיעם שנ' אנג
 מדבר בצדקה רב להושיע / ובאי זה צדקה רבני פנחס ור' אלעזר
 ורבי יוחנן חד אמר בצדקה שעשיתם עמי וקבלתם את התורה
 שאילמלא לא קבלתם את התורה הייתי מכלה אתכם / וחד
 אמר בשכר שעשיתם וקבלתם את התורה שאילמלא כן הייתי
 מחריב את העולם ומחזירו לתוהו וכוהו שנ' אם לא בריתי יומם
 ולילה / ובעת ההיא ימלט עמך בזכותי יוסף מה הזכ
 עושה מכיש בכלן ואין בהם כיוסף שהרי יוסף לא שמע
 לאדונתו שנ' ולא שמע ליה / ומנן שנקראו על שם יוסף שנ' אולי
 יחנן יי צבאו שארית יוסף / ר' שמואל בר כהנא אמ' כשביל יחסיח
 שנ' כל הנקרא בשמי וגו' / ר' לוי אמ' בזכות המילה כתיב הכא
 בעת ההיא ימלט עמך וכתו' התם בעת ההיא אמ' יי אל יחושע /
דבר / אחר יענך יי ביום צרה / לאכ וכן שהיו מהלכין בדרך
 ונתנגע הכן אמ' לאכו והיכן היא המדינה אמ' לו בני
 סימן זה היא בידך אם ראית בית הקדרות לפניך דע כי המדינות
 קרובין לך כך אמ' הקכה לישראל אם ראיתם שהצרות מכסות
 אתכם באותה שעה אתם נגלים שנ' יענך יי ביום צרה / ישנבך
 שם אלו יעקב אלו אברהם ואלו יצחק אין כתיב כאן אלא אלה
 יעקב / ולמה אמר ריש לקיש משל לאשה עוכרה שהיא מקשה
 לילד אמרין לה לית אנן ידעין מה נאמר לך אלא מאן דענב
 לאימך בעיון קשיותה יענה יתיך בעיון קשיותך / כך כתיב
 ביעקב לאל העונה אותי ביום צרתי / אמר להם דוד מי שענת
 יעקב אביכם בעת צרתו יענה אתכם בעת צרתכם הוי יענך יי
 ביום צרה ישנבך שם אלו יעקב

ישלח

עורך מקדש / מקדוש השם שבכם ומקדוש
 מעשים טובים שבכם / מציון יסעריך מציון
 של מצות שבכם / דבר אחר מציון יסעריך כל הרכות והנחמות
 והשוכות שהקדוש ברוך הוא מביא לעולם מציון וכל במזמור
 לא מלמד שהכל צריכין סיוע

ומעשה

היה באותו הרוח שהיה כימי רבי אבא בר
 דוסאי שהיה עובר על המעין ובא ליו הרוח
 ואמר לו ראה הנה אני ככה ימים כאן ולא היתה כריה נזוקת
 כאן כשכילי ועכשיו מריב עמי רוח אחר נרוצר לטרדני מורת
 המקום והוא דע מאוד ולא יניח חיים לכל בריה ואם רצונך
 שלא ינזקו הכריות סיעני עמו שאמיתנו / אמר לו והיאך
 אסיעך / אמר לו כשיבא אודיעך ובא אתה עם תלמידוך ואמרו
 אתם תנו לו והכוהו וישמע אתכם והוא סבור שעל סיועי
 אתם באים ופחד ואוכל להרגו ועשו כן וראו כמין טיפת
 דם על המעין וידעו שנהרג ומיכאן שאפי' הרוחות צריכין סיוע /
 מדרש תלים iii 3 2 2

מקלסין להקדוש כבוד הוא לפיכך השמים מספרים כבוד אל / מעשה ידיו מגיד הרקיע כשישראל חוטאין מה כתיב יגלו שמים / עונו כשחם זכים מה כתיב יפתח יי' לך את אוצרו הטוב /

יום

ליום יביע אומר / כתיב במשה רבינו ויהי שם עם יי' ארבעים יום וארבעים לילה / והלא כתיב ונונה כאור תהיה ונחורא עמיה שרי וכתוב גם חשך לא יחשיך ממך / ומנן היה יודע משה מתי יום ומתי לילה שהוא אומר ארבעים יום וארבעים לילה לא מעשה שהקכה מלמדו תורה יודע שהוא יום ובשעה שהוא מלמדו משנה יודע שהוא לילה / דא כל זמן שהמלאכים מקלסין להקביר בקדושה הירד יודע שהוא יום ובשעה שרואה אותם מקלסים כבוד יודע שהוא לילה / דבר אחר כשהוא רואה את המלאכים שוחקין את המן להוריד להם לישראל יודע שהוא יום וכשהוא יורד להם יודע שהוא לילה / דבר אחר כשהוא רואה נגלל חמה בא וכורע היה יודע שהוא לילה / וכשרואה הכוכבים והלבנה והמזלות באין ומשתחווין לפני הקבה יודע שהוא יום שנאמר וצבא השמים לך משתחווין / דבר אחר כשהיה שומע קרית שמע קודם לתפלה יודע שהוא יום וכשהיה תפלה קודמת לשמע יודע שהוא לילה / ד' פנינים בשם רבי אבא אומ' מלאך שהוא ממונה על התפלה ממתין עד שיחפלה כניסה אחרונה שבישראל הוא עושה עטרה ונותנה בראשו של הקבה שנא ברכות לראש צדיק / צדיקו של עולם / דבר אחר יום יביע אומר אמ' ועירא יומו של יהושע מתנה ליומה של דבורה ויומיה של זכורה וברק מתנר כמה ניסים ופלאים נעשו בהו / לילה ללילה יחונה דעת / לילו של גרעון ללילו של סכריב כמה ניסים נעשים בהו / דבר אחר יום ליום אמר ר' יוחנן כשעה שהזקנים נכנסין לעבר את השנים נוטלין מן היום ונותנים ללילה / ונוטלין מן הלילה ונותנין ליום כי עד ארבע תקופות בשנה / תקופת ניסן / ותקופת תמוז / ותקופת תשרי / ותקופת סבת / בתקופת סבת ועד ניסן הלילה פורע ליום ומן תקופת ניסן ועד תקופת תמוז היום לוה מן הלילה אחר משלשים בשעה ומן תקופת תמוז ועד תקופת תשרי היום פורע ללילה / ומן תקופת תשרי עד תקופת סבת הלילה לוה מן היום נמצאו בתקופת ניסן ותשרי אין חייבין זה לזה כלום ונוטלין זה מזה כפינוסין ופורעין כפינוסין ואין אחד שומע כיניה ואין מרתן ככני אדם שפורעין חוב בעדים ובית דין / ואין אומר ואין דברי אבל למשה הזקני נוטלין מן היום ונותנין ללילה ונוטלין מן הלילה ונותנין ליום ואין אומר ואין דברים / וכשהן יוצאין מן הוועד בכל הארץ יצא קום והם אומרים אימתי לך ואימתי המועדות / ובקצה תכל מליוהם / בכמה חדש ובכמה תקופה /

ולשמש

שם אהל בהם / רבי פינחס בשם רבי אבא אמר השמש נתן בתיק / אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יובתן בקלע הזר של ספינה השמש מהלך / רבי ברכיה אמר כספינה שהיא באה מאכרמוניה שיש בה שלש מאות וששים וחמשה חבלי כמנין ימות השנה / וכספינה שהיא באה מאלכסנדריא שיש בה שלש מאות ונד' חבלים כמנין ימות הלכה / אמר רבי יהושע בן לוי ככל יום ויום ומרר ולבנר מכסות עיניהם מאורר של מעלה והן מתעכבות לצאת מה עושה הקדוש ברוך הוא מאיר לפנייהם והן מהלכין לאורו שנאמר ה' כאור פניך יהלכון / רבי לוי אומר ככל יום ויום עומדין בדין לפני הקבה למה שהן מתביישין לצאת / ואומרים שחבריות משתחווין לנו ומקעיסין להכה ומה הקבה עושה מאיר בהן חציו והן יוצאין בעל כרחן שנאמר בבקר

בבקר משפטו יתן לאור לא נעדר / מהו לא נעדר / לא פסקין כמה דאמר לכלם בשם יקרא מרוב אונים ואמין כח איש לא נעדר / ומהו לא יודע עול כושת לא חכמין ולא כחתין טעון דפלהין להון לקיין ולא כחתין / ר' אבהו בשם רבי חינאי אמר הלוינו הוא קלוסו שבמזרח שמש עד מכאור מהולל שם יי' /

רבי הונא אמר הווא שיהושע אומר לשמש שמש בנבעין דום אמר ליה שתיק את ואנא קאים / והוא כחתין יוצא מהופתו / מה חתן זה נכנס גבור ויוצא חלוש כך השמש יוצא גבור ונכנס חלוש מעונותיהן של בריות / דא מה חתן זה נכנס טהור ויוצא טמא כך השמש נכנס טהור ויוצא טמא / יבול שהוא עושה אנגריא תלמוד לום ישיש כנבור לרחץ אורח מלמד שהוא עושה שבייל בפני עצמו /

מקצה

השמים מוצאו שבאחד בתמוז אין על לכל ברירה תחתיו / ותקופתו על קצתם / רבנן אמרי יש נחניס לעתיד לבא שנאמר באם יי' אשר אור לו בעיניו רבינאי ורבי שמעון בן לקיש אמרי תרויהו אין נהינס לעתיד לבא לא השמש הזו שהיא מלהשת את הרשעים שנאמר כי הנה היום בא כוער כתנור / את מוצא שהוא נתון בברית והוא נתון בנגלל וכריכה של מים טעל גבי הרקיע עוברת החתיו והוא מתיש חמתו במים אשר מעל לרקיע ואף על פי כן אין נסתר מחמתו / מה הקבה עושה לעתיד לבא שולף אותו מנרתיקו ומביא לרקיע השני ודן בו את הרשעים והוא שורפן שנאמר כי חנה יום נא כוער כתנור / אמר רבי יהושע צדקה עשה הקבה בעולם שלא נתנו ברקיע הראשון שאילמלא נתנו ברקיע הראשון לא היה כל ברירה תחתיו על שנאמר אין נסתר מחמתו אבל לעתיד לבא מי נסתר מחמתו / שהוא עוסק בתורה מדי כתיב אחריו תורת יי' תמימה משיבת נפש / וכן הוא אומר אין חשך ואין צלמות להסתר שם פוקלי און / זמי נסתר מי שהוא עוסק בתורה שנאמר זכרו תורת משרד עבדי / וכתוב תורת יי' תמימה / אחרניא אמר למה היא משיבת נפש שהיא תמימה / עדות יי' נאמנה ולמה שהיא מחכימת פתי שהיא נאמנה / דבר אחר תורת יי' תמימה אימתי היא תמימה בשעה שהיא יוצאת מפי תמים / ואימתי היא נאמנה בשעה שהיא יוצאת מפי נאמן / רבי תנחומא פתר לה בשיתא סדרי משנה / תורת יי' תמימה זה סדר נשים / עדות יי' נאמנה זה סדר זרעים שהוא מאמין כחיי העולם הזה / יראת יי' שהורר זה סדר שחרות שמפריש בין טומאה לטהרה / פקודי יי' ישרים משמחי לב זה סדר מועד שיש בו סוכה ולולב ומועדות שנאמ' בהן ושמחת בחגך / מצות יי' ברה זה סדר קדשים שמאיר את העינים לקדושים / משפטו יי' אמת צדקו יחדו זה סדר גזקין שיש בו כל הדינין / דבר אחר פקודי יי' ישרים תני חזקיה בר חימי אלו דברי תורה שהן עטרה לראש שנאמר כי להיות הן הם לראשך וענקים לנגרותיך / מלונמא ללכ משמחי לב / קילורית לעינים מצות יי' ברה מאיר עינים / רשיה למכה / רפאות תהי לשריך / זכום עיקרים לבני מעים ושקוי לעצמותיך ומנין שנבלעת במאתים וארבעים ושמונה איברים ולכל בשרו מרפא / יראת יי' טהורה / אמר רבי לוי לפי שהיה אהרן ירא את השם שנא ואתכם לו מורא ויראני לפיכך נתנה לו פרשה אחת מן התורה שאינה זוהלא מכניו ולא מכני בניו עד סוף כל הדורות / ואי זו זו פרשת המת שלא יחא מטמא למתים שנאמר אמור אל הכהנים בני אהרן / צדק יחדיו רבי שמעון בן לקיש אמר צדקו מקל וחומר ורבנן אמרי צדקו מגזרה שוה / הנחמדים מזהב ומפז רב / אין אנו יודעין מי חמדין אם ישראל אם אומות העולם / בא שלמדו

לראש גוים מפלטי מאויביו / מככל / אף מקטי ממדיו / תרוממיו
 כיון / מאיש חסם תצילני באדום / על כן אודך בגוים יי / מגדיל
 ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד מה כתיב אחריו השמי
 מספרים כבוד אל וכן בשעה שהקב"ה מכין כסאו של דוד הכל
 שמחין שנאמר עד עולם אכין זרעך מה כתיב אחריו ויורו שמים
 פלאך יי / כתוב אחד אומר מגדיל וכתוב אחד אומר מגדיל אר
 יורן לפי שאין הגאולה של אומה זו באה בבת אחת לא קימעה
 קימעה ומהו מגדיל שהיא מתגדלת והולכת לפני ישראל לפי
 שהן עכשיו שרויין בצרות גדולות ואם תבא הגאולה בבת אחת
 אינן יכולין לסבול ישועת גדולה שהיא באה מתוך צרות גדולות
 לכך היא באר קימעה קימעה ומתגדלת והולכת ולכך היא
 משולה הגאולה כשחר שנאמר אז יבקע כשחר אודך / ולמר
 כמשלה כשחר שאין לך אפלה גדולה באותה שעה הסמוכה
 לבקר / ואם יעלה גלגל חמה באותה שעה כל הכריות נלכדין
 אלא עמוד השחר עולה ומאיר לעולם תהלה ואחר כך גלגל
 חמה עולה ומאיר ואין כרייה נלכדת שנאמר ואורח צדיקים כאור
 נוגה הולך ואור עד נכת היום ומהו מגדיל שנעשה לחם מלך
 המשיח כמגדיל שנאמר מגדיל ישועות מלכו וכתביב מגדיל עוז
 שם יי בו ירוץ צדיק ונשגב

יש למנצה

מומר לדוד / השמים
 מספרים / זשה כל פעל יי
 למענהו / לקילוסו כמה
 דאמר ענו ליי בתורה / דבר אחר לעדותו כענין שנאמר לא
 תענה כרעך עד שקר / וכתוב למען אחי ורעי / רבי אבהו אמר
 שנו דברים אין אומות העולם כופדין בהן על הקב"ה שברא את
 העולם לישתי ימים ושהוא מחיה את המתים / כיצד אדם הולך
 ומעלה בזכורו כל ימות השבת / והוא עולה והשבת אינה עולה
 והכהמה אפילו בחול אינה עולה לפי שאינה חיה לעתיד לבא
 הוי כל פעל יי לעדותו דבר אחר כל פעל יי לקילוסו שהכל
 מקלסין אותו על פעולתו ועל מעשהו וכל מעשיו מקלסין
 אותו / רבי ברכיה בשם רבי שמעון אומר מי שאין לו ראש כפני
 זכריות יש לו ראש לפני הקב"ה שכל וראש עפרות תכל / הים
 אין לו ידים יש לו לפני המקום שכל זה הים גדול ורחב ידים
 הארץ אין לה אוזנים ויש לה לפני המקום שנאמר ארץ ארץ
 שמעי דבר יי ואין לה ידים ויש לה לפני המקום שנאמר והארץ
 רחבת ידים / שמים אין לו לב ויש לו לפני המקום שנאמר עני
 לב השמים / וכן הים קפאו תרומות בלב ים / והארץ אין לה
 טבור ויש לה לפני המקום שנאמר ויטבע על טבור הארץ / ואין
 לה פה וכתביב ותפתח הארץ את פיה / וכן אין לה רגלים ולא
 יריכים ויש לה לפני המקום דכתיב והארץ לעולם עומדת / וכן
 יש לה יריכים דכתיב וקצצתי מירכתי ארץ / שמים מנין שנאמר
 השמים מספרים כבוד אל / זשה היסופר לו כי אדבר / רבי אבהו
 אמר אם מבקש אדם לומר שבחו של הקב"ה יתר מדאי מתבלע
 מן העולם שכן דוד אמר מימלל גבורות יי / רבי חנינה ורבי
 יונתן אהלין למיעבד באילין קרייתא דרומא עיילו לחדא
 כנישתא חדוה לחזנא דקריב ואמר האל הגדול הנבור האמין
 והעוזו ושתקו יתיר אמרו לו אין לך רשות להוסיף על תקת
 חכמים בכרכות מנין ממשו רבינו / רב הונא בשם רב אמר שרי
 לא מצאנוהו שגיא כח / לא מצאנו גבורתו של הקב"ה / רבי
 שמואל בר נחמן אמר מי למלל גבורות יי כמו אני וחכמי אר
 אכין תרגם יעקב איש כפר שכרוה בצור לך דומיה תהלה / סמא
 דכולא משתוקא למרגלות דלית ליה טיבי וכל סוד דאת

משכחת לה את פגים לה / אמר רבי פינחס הכהן בר חמא משה
 תיקן סדר תפלה שנאמר כילי אלהי האלהים ואדוני האדונים /
 משחרב בית המקדש אמר ירמיה האל הגדול הנבור ולא אמר
 נורא שאין נורא אלא מבית המקדש שנאמר נורא אלהים
 במקדש ותיכן מוראו שנכנסו השונאים בכיתו ולא נתייראו
 ולמה אמר נבור לזה נאה לקרותו נבור שהוא רואה הורכן ביתו
 ושוקק / אבל דניאל אמר האל הגדול והנורא ולא אמר נבור
 ולמה שבני מסורין בקולרין ותיכן גבורתו / ולמה אמר נורא
 לזה נאה לקרותו נורא כנוראות שעשה לנו ככשן האש / וכיון
 שעמדו אנשי כנסת הגדולה חזרו את הגדולה לישנח שנאמר
 ועתה אלהינו האל הגדול הנבור והנורא למה שהוא מרוס על
 כל ברכה ותהלה על כל קילוס שקלסו בני אדם ולזה נקרא
 אנשי כנסת הגדולה שהחזירו הגדולה ליושנה / אמר רבי יעקב
 בר אלתר יודעים הם באלהיהם שאמיתי הוא ואינן מחניפיין
 לו / אמר ישעיה רבו שמים כי עשה יי אמרו לו אף אנו מקלסין
 והשמים מספרים כבוד אל / משל למה הדבר דומה למלך שהיה
 לו מדינות הרבה וחיתתה כל אחת ואחת אומרת כך וכך זהכי יש
 למלך כך וכך אבנים טובות ועבדים ושפחות יש למלך והיה
 שם פקח אחד אמר להם מנין אתם יודעים ואתם רחוקים ממני
 אלא מדינה שהוא דר בה היא נאה לזמ עשרו ושכחו של מלך
 שהיא יודעת כבודו / כך אמר דוד כל הארץ וכל אשר יש בה
 אינן יכולין לומר שבחו של הקב"ה ומי יוכל לומר השמים
 מספרים כבוד אל / ואימתי הכל מקלסין אותו כשירות קרנם
 של ישראל שנאמר הללו את יי מן הארץ / ואימתי וירם קרן
 לעמו

דבר

אחר השמים מספרים כבוד אל / זשה מי יספר
 שחקים בחכמה ונכל שמים מי ישיב / אמר
 רבי שמואל בר אבא מכיר אני חוצות הרקיע כשם שאני מכיר
 חוצות נהר דרעא וכי שמואל עלה לרקיע אלא על ידי שיגע
 בחכמתה של תורה למד מתוכה מה שיש בשחקים / אמר רבי
 הושעיה כחלל שבין מים התחתונים לרקיע כך יש חלל בין
 רקיע למים העליונים / אמר רבי פנחס הכהן בר חמא ומקרא
 מלא הוא ויעש אלהים את הרקיע ויכדל בין המים אשר מתחת
 לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע אינו אומר אלא אשר מעל
 לרקיע שמים העליונים תלויים כאויר ומזיע המים העליונים
 הגשמים יורדין שנאמר משקה הרים מעליותיו וכי רבי הושעיה
 עלה לרקיע אלא לפי שיגע בחכמתה של תורה למד ממנה מה
 שיש ברקיע / דבר אחר השמים מספרים כבוד אל / אמר רבי
 יעקב בר זבדי זשה מה אשיב ליי כל תגמולוהי עלי / אמר רבי
 שמואל בר נחמן ארבעה מזמורות שהיה אדם צריך לאמרו
 כללן במומר המישי / דבר אחר השמים מספרים כבוד אל משל
 לגבור שנכנס במדינה ולא היו יודעין מה כחו אמר להן פקח
 אחד מאבנא דהוא מתעשש אתון יודעין מה כוחו כך מהשמים
 אנו למידין מה כחו של הקב"ה אמר רבי יהושע לפי שהוא אומר
 הלא את השמי ואת הארץ אני מלא יכול שכבוד מלא עליונים
 ותחתונים והלא כבר נאמר כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך
 אין כהן אלא כוי אצבעו של הקב"ה משל למלך שפירס הלון
 על פתח פלטין שלו אמר המלך כל מי שהוא חכם יאמר מר
 השלמה הזאת וכל מי שהוא עשיר יעשה כמותו וכל מי שהוא
 גבור יגע בה / כך הקב"ה מתח השמים כדוק הזה של עין שנאמר
 הנוטה כדוק שמים / אלא שפירסו כמין יולת הקב"ה אמר כל מי
 שהוא חכם יאמר מה שלמה הזאת וכל מי שהוא נבור יגע בה /
 אמר רבי פינחס ממה שהשמים מורדין והארץ מגדלת הכריות
 מדרשתלים

הבקעה וזו וענותך תרכני / רבי יודן בשם רבי חמא אמר
לעתיד לבא הקכה מושיב מלך המשיח לימינו שנאמר נאם י'
לאדוני שכ לימינו ואברהם לשכאל וכניו מתברכין ואומר בן
בני יושב על הימין ואני על השמאל והקכה מפיוסו ואומר בן
בנך לימיני ואני על ימינך כביכול י' על ימינך / הוי וענותך
תרכני

תרחיב צעדי תחתי ולא מעדו לא ירחבן ולא ירחפו
ולא יתערפלו רבי יהושע בן לוי אמר מכח
חורב שהניף ישבי דחה את דוד יח אמה ונפל לארץ הוי שניהם
מתיראין זה מזרח דוד מקלם להקכה תרחיב צעדי תחתי מיד
הצמיח הקכה לאבישי שנאמר ויעזור לו אבישי בן צרויה / אמר
להם ישכו שנים על אחר אמרין ליה הא אנן קטלין לך / עול
אימם בקרתא עשרה קטלין לך / אמר רבי שמואל בר נחמני
בשעה שראה דוד את המלאך נעטנן דמו של דוד מיראתו שב
ויכסוהו בכנפים ולא יחס לו מלמד שהיה ירא ונעטנן דמו /

ארדוף אויבי בגדוד עמלק שב הארדוף אחרי הגדוד
הזה האטיגנו ולא אשוב עד כלותם שנאמר
דכס דוד מהנשף ועד הערב למחרתם / אמהם ולא יכלו קום /
מכת מדיצה / ותארבי חילי במלחמה על ידי שתהלת כרייתו
לחיל לפיכך תכריע קמי תחתי / ואויבי נתת לי עורף / הפסוק
הזה מדבר ביהודה / אמר רבי יהושע בן לוי בשם רבי יהודה בר
אלעאי מסורת אגדה היא יהודה הרג לעשו אימתי בשעה שמת
יעקב הלכו יעקב ועשו וכל השבט לקבור אותו וכתוב ויקברו
אותו עשו ויעקב בנו והיו הולכין במערות ועומדין וכוכין
והשכטים עומדין וחולקין כבוד ליעקב ויצאו חין למעורר כדי
שלא יהא יעקב נמלא ומתכזר לפניהם השחיל עצמו עשו
ונכנס למערה / נכנס יהודה אחריו אמר שמא הוא הורג לאבא
בפנים השחיל צפה ונכנס וצמא את עשו שהיה מבקש להרוג
את אביו מיד עמד יהודה והרגו מאחריו / ולמה לא הרגו מנגד
פניו שהיה קלסתר פניו דומות ליעקב לכך חלק לו כבוד והרגו
באחריו והוא שאביו מכרו ירך בעורף אויביך / ולמה בירכו
בעורף כמה נתחכט יהושע לפני הקדוש ברוך הוא שיתן לו
את העורף ולא נתן לו שכן כתב בי אדוני מה אומר אחרי אשר
הפך ישראל עורף ואף על פי כן לא הועיל כלום ולמי נתן את
העורף לשכטו של יהודה שנאמר ירך בעורף אויביך / וכן דוד
אמר ואויבי נתת לי עורף אמר פיזמריקון שלי הוא שנאמר
וזאת ליהודה ויאמר וממי את למד ידיו רב לו מגלית שנאמר
ותטבע האבן במצחו ויפול על פניו / לא היה צריך ליפול אלא
לאחריו ולמה נפל על פניו אלא המלאך דחפו על פניו אמר
הקדוש ברוך הוא הפה שהירף וגידף / יהא תלוי באר ויסכר
בעפר שנאמר טמנס בעפר יהו פניהם חנוש בטמון / דבר אחר
ולמה על פניו כדי שלא יעטער דוד וילך ויהתוך את ראשו
נסתכר לב אמה וזרתים מן הצד / מלא קומתו לפניו ומלא
קומתו לאחריו שש אמות וזרת לכך נפל על פניו בין רגליו של
דוד שנאמר נאם י' לאדני שכ לימיני / דבר אחר למה על פניו
שהיה דגון אלוהו צר על לבו לקיים מה שנאמר ונתתי את
פגריכם על פגרי גלגליכם / דבר אחר למה על פניו לקיים מה
שנאמר ואויבי נתת לי עורף אחלישם במיתה משונה כמה דאמ'
לצמיתות לחלוטין

חפלטני מריבי עם שלא יהא לי דין בפניהם /
אמר בן עזאי אמר דוד נוח לי למלוך
על כל העולם כולו ולא למלוך על שני עשופי סדיגין / אמר
לו הקכה דוד אטילם אמר לפניו רבין העולם תשימני
לראש

נסיונות אמר לפניו כחנני י' ונסני כיון שנכח אותו בבת שבע
ולא עמד בו מיד התפלל דוד שיאמר מן דוד בכרכת החפטר
כי בשם קדשך נשבעת לו שלא יככה נרו לעולם ועד בא מגן
דוד / ההר ותתן לי מגן ישעך / כי מי אלוה מכל עדי י' / אמר
חנה אין קדוש כיון צור כאלהינו / אין ציר כאלהינו / הציר
הזה אינו יכול לציר במים והקכה צר במים שנאמר ישרע
המים / ציר זה אינו צר באפלה והקכה צר באפלה שנאמר אשר
עושתי בסתר רוקמתי / הציר הזה צר צורה מתוך צורת ומתוך
סממני הרבר ארום שחור לבן וירוק והקכה משפה אחת של
לזבן ומשפה של אודם צר את האדם / ציר זה אינו יכול לצור
כל הצורה בבת לא קימעה עד שהוא גומר כל הצורה אבל
הקכה צר אותה בבת אחת שנאמר כי יוצר הכל הוא / בשר ודם
הוא משבח את צורתו והקכה צורתו משבח אותו / בשר ודם
אינו יכול להטיל בו רוח ונשמר קרבין ובני מעים והקכה צר
צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבין ובני מעים שנאמר כרכי נפשי
את י' הוי אומר אין צור זולתי אלהינו /

מלמד ירי למלחמה ונחתה קשת נחושה ורועתו /
מלמד שהיה נוטל דוד קשת נחושה וכופפה
לא נוח לאדם לכוף קשת נחושה ולא לכוף ורועתו של דוד
דבר אחר קשת נחושה שהוא בא מזרעו של נחשון ותתן לי מגן
ישעך שלשה דברים נתנו מתנה לעולם ולו חן התורה והגשמים
והמאורות / תורה שנאמר ויתן אל משה / הגשמים שב ונתתי
מטר ארצכם מאורות שנאמר ויתן אותם לאהים כרקיע השמים /
רבי זעירא בשם ריש לקיש אמ' אף השלום שנאמר ונתתי שלום
בארץ ורכני אף הנקמה שב ונתתי את נקמתי באדם / ר'
יהושע אמר אף הישועה שנאמר ותתן לי מגן ישעך / ובזכות מה
בזכות התורה / וימינך תסעדי / זו התורה שנאמר מימינו אשר
למו / דבר אחר ותתן לי מגן ישעך מדבר באברהם אבינו שהיה
יושב והשכינה עומדת / רבי ברכיה אמר בשם רבי לוי אמ' ביקש
אברהם לעמוד אמר לו הקכה שב סימן טוב הוא לכניך שיהו
יושבין ואני עומד שנאמר אלהים נצב בעדת אל / ר' שמואל בר
זיא ור' יודן בשם רבי חנינא על כל שבת ושבת שישרא משבחין
להקכה הוא משרה שכינתו עליהם מה טעם ואתה קדוש יושב
תהלות / אמר רבי סימון בשעה שננלה הקכה על אברהם היה
מצטער על מילתו / אמר הקכה למלאכים לכו אצלו ונטפל
עמהם השכינה ומעקב לו עז שהלכו המלאכים שנאמר ויפנו
משם / אמר רבי סימון תיקון כופרים הוא שהשכינה עומדת
זממנת לו הוי וענותך תרכני / אמר רבי חייא תלמיד הולך
לפני רבו בליה מי נוטל לו הפנס לא התלמיד והקכה נוטל את
הפנס לפני ישראל שנאמר ויהולך לפניו יומם הוי וענותך
תרכני / רבי לוליאני בשם רבי ישמעאל אמר בנוהג שבעולם
הרב אומר והתלמיד עונה / אבל הקכה אינו כן משה ידבר
והאלהים יענגו בקול הוי וענותך תרכני / אמר בן עזאי מלך
בשר ודם כשהוא מזכיר מזכיר שמו ואחר כך קטיגמא שלו /

והקכה אינו כן מזכיר קטיגמא שלו ואחר כך שמו שנאמר
בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ הוי וענותך
תרכני / אמר ר' אבא ראית מימך הרב והתלמיד עסקין בתורה
והרב אומ' לתלמיד הונעתין רב לך והקכה לימוד תורה לישראל
ארבעים יום ובסוף אמר ליה הונעתית אתכם וציערתי שנאמר י'
אלהינו דבר אלהינו בחורב לאמר / אמר ר' שמעון בנוהג שבעולם
התלמיד והרב עומדין הרב אומר לתלמיד לך והמתן לי במקום
פלוגי והתלמיד הולך וממתין לו והקדוש ברוך הוא אומר
ליחזקאל קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך / וכתוב ואצא

ירא

אפיקי מים את מוצא בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה ואתה הרים את מטך נבקעו כל מעיינות תהום שבעולם אפילו מים שבכדים ושכנות ושבעליות נחלקו באותה שעה הוי ויראו אפיקי מים ויגלו מוסרות תכל' אלו שבים אמר רבי יודן ראובן מים אלו המים העליונים ראובן מים וחילו אלו התחתונים מנערתך אמר רבי חנינא לא מנערתך ממש אלא מנשמת רוח אפך שנאמר נשפת ברוחך כסמוזים

ישלח

ממרום יקחני רבי יודן אמר כיון שעלה אחרון מישראל מן הים עלה אחרון שבמזעים בים אמ' רבי יודן מה היו עושין התשושין שבהן שנכנסו כביכול היה הקדוש ברוך הוא נותן ידו ושולח אותן מן הים שנאמר יששבי ממים רבים אמר רבי שמעון בן לקיש על אלו ועל אלו הפך הים מה היה עושה ימינו אחת מצלת לישראל וימינו אחת שוקעת למצרים שנאמר ימינך יי נאדרי ככת לישראל ימינך יי תרעץ אויב למצריים ד' שמעון בן לקיש אמר אף הראשונים שבמצרים הגיעו ליבשה ובקשו לילך והביא הקב"ה את הים ודיבקם וכיסה אותם שנאמר ויבא עליו את הים וכסוהו ויצור'ני מאויבי עז זה הפרעה שנאמר אמר אויב ומשובאי אלו המצריים יקדמוני ביום איד' זה עמלק שנאמר אשר קרד בדרך ויהי' למשען לי וידי משה ככדים ויוציאני למרחב שנתן לי את התורה שנאמר ארוכה מארץ מדה ורחבה מנינים יחלצני כי חפץ בי ויגמלני יי כצדקי מדבר בשכטו של לוי שלא היו באותו מעשה ומהו כבוד ירי וישיב לי אמ' ר' פנחס ככריות שעשו יודי כי שמרתי דרכי יי בעגל ולא'שטעתי מלהי ויעמד משה בשערי המחנה רבי ברכיה בשם רבי שמעון בן לקיש לא אמר מאן בעי למהוי קריביה דמלאכא אלא שאמר כל מי שלא נתן נזם לעגל יבא אלי מיד ויאספו אליו כל בני לוי כי כל מששטיו לגנדי יודו משפטין ליעקב ואהיה תמים עמו תמיד ואוריד לאיש חסידך

עם

חזיר תתחסד עם גבר תמים תתמם עם ככר תתכר רבי יהודה פתר קרייה כאברהם כשערו שבא עם הקב"ה בחסידו אף הקדוש ברוך הוא בא עמו בחסידות ובשעה שבא עמו בתמימות אף הקב"ה בא עמו בתמימו ואימתי בא עמו בחסידות בשעה שאמר לו יי אלהים מה תתן לי מה כתיב בתריה לא יירשך זה ואימתי בא עמו בתמימות בשעה שאמר לו אל נא תעבור מעל עבדך מה כתיב תמן ואברהם עורבו עומד וכשכא עמו בעקמנות אף הקב"ה בא עמו כן ואימתי בשעה שאמר לו כמה ארע מחכתי בתריה ידוע תדע אמר רבי סימון תיקון סופרים הוא שכינה היתה ממתנת לו עד שנפנה מן המלאכים רבי נחמיה פתר קרא במשה כשבא עמו בחסידות אף הקב"ה בא עמו כן אימתי בשעה שאמר מדוע לא יבער הסנה אמר מאן דבריה קאי בגויה מה כתיב וסתר משה פניו וכשבא בתמימות אף הקב"ה כן ואימתי בשעה שאמר לו ואמר לי מה שמו אמר לו זו עכשיו לשעה אחיה אשר אהיר ואימתי בא עמו בעקמנות כשעה שאמר לו שלח נא ביד תשלח' מה כתיב תמן ודבר הוא לך אל העם ואימתי נתברר על עסקיו בשעה שאמר הראני נא את כבודך מה כתיב תמן אני אעביר כל טובי על פניך אר שמואל לפי שהיה הקב"ה מפתה את משח כל שבע ימי חסכה שילך בשליחותו שנאמר ויאמר משה אל יי בי אדוני לא איש דברים אנכי גם אחד תמול שנים מתמול שלשה שלשום ארבעה משלשום חמשה גם/שש מאז

שבעה בשביעי אמר לו שלח נא ביד תשלח והיה מסרב ואמר להקב"ה רבך העולם ככר חשכתי מה שאמרת לאברהם אבינו בין הכתרי ועבדום וענו אותם ארבע מאן שנח ועודין לא נשלמו ולא עשו שם לא מאתי ועשר אמ' לו הכ"ה לא כמו שאתה מחשב לעצמך שמיום שנולד יצחק הקדמתי להם הקץ ודלגתי אותו וכן הוא אומ' מרלג על ההרים ונל וכבר נשלם והיינו דכתי' ויריע דרכיו למשה לכני ישראל עלילותיו עלילה שעש לכני ישראל אמ' לו הכה חייך שאני צורדה לך ככנפיך ואימתי פרע לוי אר ברכיה כל שבעת ימי אדר היה משה מבקש תפלה ותחנונים שיכנס לארץ בשביעי אמ' לו כי לא תעבור את הירדן ד' חלבו אמר כל שבעת ימי המלואים והיה משה מבקש לשמש ככהונה גדולה דכתיב והי ביום השמיני

אתח עם עני תושע אלו ישראל ועיני רמות תשפיל עיניך על רמי להשפילם כי אתה תאיר נרי במרדכי יי להינייה חשכי באסתר דא כי אתה תאיר נרי ביואש יי להינייה חשכי ביהודע ד' אליעזר אומ' בעליית בית המקדש היה טמון אמר ר' שמואל בר נחמני בתאן היה טמון אר סימון נדאין דכרי' אליעזר בעליית בית המקדש בימות החמה ודברי ר' שמואל בימות הנשמי ומי שמרו יהודע הכהן ויהושבעת אשתו חי אומ' כי אתה תאיר נרי דא כי אתה תאיר נרי בגדודי עמלק אר יהושע בן לוי גיים גדול של עמלק בא אל דוד והיה דוד עושה מלחמה עמו שתי לילות ויום אחד שכ' ויכס דוד מהנשף ועד הערב למחרת ומי האור לו באותן הלילות אר יהושע בן לוי הקב"ה מאיר לו הויכי אתה תאיר נרי בר קפרא אמ' לו הקב"ה נרי בידך ונרך כידי אם אתה תאיר נרי ורצה לומר אם אתה תשמור את נרי אני אשמור את שלך וכ' במומור לו

כך ארוץ נדוד ר' חייא כשס' לו אמ' כשעה שאמר דוד לישראל לעשות מלחמה עם אנשי יכוס התחיל אומ' כל מכה יכוס כראשונה יהיה לראש ולשר מה עשה יואב הביא ברוש אחד רענן וקבעו בצד החומה וכפף ראשו שהיה רך ואחז בו דוד וקפץ יואב על ראש דוד ונתלה בברוש ודילג על החומה אמ' דוד יהלמני צדיק חסד ויוכיחני מה עשה הקב"ה קיער את החומה ועלה דוד אחריו שנ' וכאלהי אדלג שור הגל תמים דרכו אמ' רב לא נתן הקב"ה את המצות לישראל לא כדילצרף אותן שנ' אמרת יי צרופה האל תמי' דרכו דרכו של אלהי תמים אתה על אחת כמה וכמה וכי מה איכפת ליה להקב"ה שוחט מן הקנה ואוכל או מן הזנב רבי ברכיה בשם רבי יעקב כתב חלב כבלה וחלב שרפה אם לא אכלתם אותם בעולם הוה חייכם שארוסטון גדול מתוקן לכם לעולם הבא שנאמ' ואכלתם אכול ושבוע דא האל תמים דרכו זה אברהם שנא' התהלך לפני והיה תמים אמרת יי צרופה שצדפתו הקב"ה בעשר נסיונות ואלו הן כשירד לתוך ככשן האש שנאמ' אני אשר הוצאתיך מאור כשרים שני כשאמ' לו לך לך ושני בשרה בהגר בא נא א שפחתי ובישמעל גרש האמה הזאת וכמלאכים וירק את חניכיו וכמילה שאמ' לו הקב"ה התהלך לפני והיה תמים ובין הכתרי כשראח המלכיות משתעברו לכניו וביצחק קח נא את כנך את יחידיך הוי אמרת יי צרופה מגן הוא אומות העולם אומ' למה הקב"ה מחבב לאברה' הצילו מכשן האש ומן תשעה מלכו ואכלוסין ומכל הצרות שעברו עליו אמ' לון הקב"ה הריני אומ' לו שיקריב את בני וחוא שומע לי וחוסה כילפיכך אני מנינו הוי מגן הוא לכל החוסים בו ולמחר מברכין בני בתפלה ברוך מגן אברהם מניכין וקרן ישעי משגיב אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא מפני מה אומרים מגן אברהם ולא מגן דוד אמר לו בהנתני בעשרה מדרש תלים א ג א 3 i נסיונות

הודיעת איכריך על דבר שאינו ראוי לך אף אני אזדעזע
 בשבילך העליונים והתחתונים ורבנן אמרי על המחלוקת
 שנאמר ונסתם ניא הרי כי יגיע ניא הרים אל אצל אמר רבי
 שמואל בר נחמני אין הרעש בא אלא על הפסק מלכות שנאמר
 ותרעש הארץ ותחול למח כי קמה על בכל מחשבות יי אליהו
 זכור לטוב שאל את רבי נהוראי מפני מה ברא הקב"ה שקעים
 ורמשים אמר לו לצורך נבראו שבשעה שהבריות חושאין הוא
 מכיב בהן ואומר מה אלו שאין בהן צורך אני מקיימן אלו שיש
 בהן צורך על אחת כמה וכמה אמר לו עוד יש בהן צורך צורך
 זכוכ לצרעה פשפש לעלוקה נחש לחפית שבלול לחזיות
 סממית לעקרב דבר אחר ותגעש ותרעש את מוצא בשעה
 שעלה משה למרום ובשתהח שם ועשו ישראל אותו מעשה
 בזדווגו לו חמשה מלאכי חבלה נתיירא משה התחיל ומתפלל
 על ישראל עד שהשיב את האף מהן שנאמר ויפן וירד משרת
 אמר רבי יצחק לא זו משם עד שפנה משם כל ישראל ופנה כל
 הפנים הזעומות שכתוב בספר תילים ותגעש ותרעש עלה עשן
 באפו אימתי ויש שמים וירד ויפן וירד משה כתוב אחד
 אומר מן השמים השמיעך את קולו ליוסף ואומ כי מן השמים
 דברתי עמכם וכתוב אחד אומר ויש שמים וירד וכא השלישי
 והכריע ביניהם מן השמים השמיעך אימתי מן השמי וירכב
 על כרוכ בשעה שיצא פרעה לרדוף אחרי ישראל אמר פרעה
 תנו לי סוס זכר שארכב עליו שהוא קל מה עשה הקב"ה הירח
 מדמה כנגדו כשם שהביא פרעה זכר כך הביא הקב"ה סוס זכר
 ורכב עליו שנאמר כי תרכב על סוסך מרכבותך ישועה חזר
 פרעה ואמר תנו לי סוס נקבה שהיא יכולה לעמוד במלחמה
 לפי כשהסוס רוצה להשתין עומד ומתעכב אבל הנקבה מהלכת
 ומשתנת והיא טובה במלחמה אמר הקב"ה אף אני כן אדמה
 לך שנאמר למוסי ברכי פרעה דמיתוך דעיתי חזר והביא
 חצים זורק על ישראל והקב"ה הביא חצים של אש והיה זורק
 עליו שנאמר ושלח חציו ויפיעם חזר פרעה והביא מיני צחצוחין
 של כדור ואף הקב"ה הביא ברקים שהן מצוחצוחין שנאמר
 וברקים רב ויהומם יהמם ערבך נטל מנגינות שלהם ולא היו
 יודעים מה שיעשו והיה עמוד הענן יורד ועושה אותן טיש ומיני
 רפש ועמוד האש מרתיה ושלפות סוסייהן משתמטות חזר
 פרעה והביא מיני בליסטראות אף הקב"ה הביא מיני אלגביש
 שנאמר ברד וגחלי אש חזר פרעה והביא סימנטרא אף הקב"ה
 הביא גחלי אש והיה מלכב בקולו שנאמר ירעם משמים יי
 כיון שנמר פרעה כל מה שהיה לו ולא נשתיר בידו כלום אמר לו
 הקב"ה רשע כנגדי חייית מטיח אמר רבי ברכיה בשם רבי אעזר
 התחיל הקב"ה וירכב על כרוכ שנאמר וירכב על כרוכ התחיל
 הקב"ה עף שנאמר וירכב על כרוכ ויעף אמר לו רשע שמא
 אתה יכול לעוף התחיל הקב"ה מדמה מכנף אל כנף שנאמר
 וירא על כנפי רוח דבר אחר וירכב על כרוכ וירא על כנפי
 רוח אמר רבי תנחומא כל מלחמה שכלחמו ישראל עם אומות
 העולם עתידין להלחם לעתיד שנאמר תהיה מהומת יי רבה
 בהם ושם מפרש פגעו המלחמה ומאורעי אמ כל מי שמעלה
 עצמו סופו לילך באש וכחא ברור המכול ובדור הפלגה
 זכאנשי סרום ובגוג מנוג וכסנחריב וכמלך חירם ובכבוכד
 נאצר ועשו ויהיבתי ליקידת אשא ונאמר והיה בית יעקב אש
 ובית יוסף להבה ובפרעה שחרף בעצמו ואמר מי ה' נפרע
 בעצמו סנחריב שחרף על ידי שליח שנאמר בו חרפת הנפרע
 ממנו במלאך שנאמר ויצא מלאך ה' וכתוב בו לשון מהומה אף
 על פי שלא נכתב במלחמות אחרות ללמדך שכל אחד נלחם

בם בכל מקום שכתוב וירא על כנפי רוח אמר רבי יהודה אין
 הרוח יוצא אלא מבינ כנפי החיות שנאמר וירא על כנפי רוח
משל למה הדבר דומה למלך שכאן שבאין ושבו את כנן
 וחיו עבריו מציעין את הקרון לרדוף אחריהן אמר
 המלך אם אני ממתין עד שיציעו לי הקרון כני אבר מה עשו
 המלך נטל סוס אחד מן הקרון ורדף אחריהן כך עשה הקב"ה
 נטל כרוכ אחד מכסא הכבוד ורכב עליו ועשה מלחמה עם
 המצרי שכ וירכב על כרוכ מחיכין הביאו מגלגלי המרכבה אמר
 ר' חנינא בר פפא כשרודם למטה ממשאו אבל הקב"ה למעלה
 ממשאו שכ ומתחת זרועות עולם כתוב אחד אומר וירא וכתוב
 אחר אומר וירא מכאן שיש לו עולמות הרבה והוא הולך להראות
 בהן שנאמר ישת חשך סתרו מהיכן הביא החשך על המצריים
 מן החשך שבסתרו רבי נחמיה אומר מן החשך שבגיהנום
 שנאמר ארץ עיפתה כמו אופל

חשכת

מיום עבי שחקים אמר רבי נחמיה אין הארץ
 שותת אלא ממימי אוקיאנוס אמר לו רבי
 יהושע והלא מימי אוקיאנוס מלוהין הן אמר לו ממתקים
 הם כעבים אמר רבי אבא כדקין הללו של בהמה שהן שופכין
 אלו באלו אמר ריש לקיש למה נקרא טמם שחקים שהם
 שוחקין אלו באלו אמר רבי יוחנן מעשה נסים יש בשמי אדם
 נוטל ככרה חושר שתים ושליש אצבעות ואינו מפסיק לירד עד
 שמתערבין זה בזה ומחלק חמש מאות שנה נשמים יורדין ואין
 טיפה מתערבת בחכרתה והיין דכתיב כי כם ידין עמים יתן
 אוכל למכביר רב יהודה בר יחזקאל אמר כך היה אבא מברך
 יתכרך ויתגדל שמה דקודשא בריך הוא שהן אלף לפנים ורובי
 רבבות ואין טיפה צונעת בחכירתה כמלא נימא שנאמר כי יגרע
 בשפי מים רבי הויה בר אבא ורבנן חד מנהון אמר חשך ענני
 סגין מוי שנאמר חשכת מים עבי שחקים ואחרניא אמר נחור
 ענני סגין מוי שנאמר יפין ענן ארו ריש לקיש אמר הענן
 מלמטה הוא עולה שנאמר ואיר יעלה מן הארץ כתוב אחד
 אומר חשכת מים וכתוב אחד אומר השרת מים בשעה שהעננים
 שוענין את המים מחשיכין מן המים ואחר כך חושרין אותם
 לעולם לכן נאמר חשכת מים ושרת מים

מנוגה

נגדו עביו עברו כשהרוח מנשבת וחשמש
 מזריח נגדו עביו עברו רבי יודן בשם רבי
 אבא אמר כשכא הקב"ה לעשות מלחמה עם המצריים בים כאן
 מלאכי השרת לסייעו אלו שוענין ורבות ואלו שוענין קשות
 ואלו שוענין רמחים אמר להן הקב"ה איני צריך עברון מן הכא
 באותה שעה עביו עברו אמר רבי יהודה הנשיא מלך בשר ודם
 כשהוא הולך למלחמה נוטל כל חיילותיו עמו וכשהוא הולך
 לטייל למיזם שלו נוטל כל לגינותיו לתשמישן אבל הקב"ה
 אינו כן כשהוא יוצא למלחמה אינו יוצא אלא לעצמו שנאמר יי
 איש מלחמה יי שמו וכן הוא אומר ויצא יי ונלחם וכשינוצא
 למיזם שלו בפתח תורה ראה מה כתיב רכב אלהים רבותים
 וכתוב וכו' יי אלהי כל קדושים עמך

וירעם

משמים יי אמר רבי אבא שלש מלחמות של
 מהומה הבטיח הקב"ה לישראל ככניסתן
 לארץ שנאמר את אימתי אשלח לפניך ונתנם יי אהיך לפניך
 וחמם מהומה גדולה ורבנן ילפי לה מרבא ויהומם יי לפני
 ישראל ויהם יי את סיסרא וירעם יי בקול גדול ויהם יי אמר
 רבי סימון ועוד שתיים וברקים רב ויהם יי תהיה מהומת יי רבה
 בהם ר' סימון בשם ר' אבא אמר אחת לשעבר שנעשה לפרעה
 ואחר לעתיד לבא לגוג ומגוג

עמו באותה שעה לפיכך נקרא סלע המחלקות אלהי צורי
 אחסה בו רבנן אמרי כלפי שנפלו לפני דוד עשרה שונאים
 שאול ודואג ואחיתופל שכע כן בכרי ושמיכן נרא שופך
 ונלית ושלשת אחיו שכ את ארבעת אלה יולדו להרפה המשה
 מישראל חמשה מאומות העולם וכנגדן אמר דוד עשרה מיני
 קלוסין ואלו הן חוקי וסלעי ומצודתי ומפלט אלהי צורי אחסה
 בו מגבי וקרן ישעי משנבי ומנוסי רבי יהודה אומר לפי שקלוסין
 בעשרה קלוסין לפיכך קלוסו בסוף הספר בעשרה הלולין
 הללו אל בקדשו וכל הפרשה שהן עשרה וקרן ישעי מה שמן
 המשחה מבעבע ויורד עליו מהלל אקרא וישובח אקרא יתך
 ומאויבי אושע רבי יודן אמר סרס המקרא ודרשוהו אושע מן
 אויבי אקרא וישובח כשתושיעני מאויבי אהלל יתך רבי
 הונא בשם רבי אחא אמר כלפי יהושפט אמרו ובעת וחלו
 ברנה ותרוקרו בתן מארכים שעד שלם היו השונאים באין
 עליו היה אומר שירה והיו השונאים נופלים לפניו

אפפוני חבלי מות מהו אפפוני הגיעו הצרות עד
 האף דא אל תיקרי אפפוני אלא עפפוני
 הצרות טסות ובאות עלי כעוף שכ ועוף יעופף על הארץ דא
 מתנגלות ובאות עלי כאפופ וגלגל דא פניא אני מן עקיא
 ורבי אחא אמר נפמתי לכאן ולכאן ואין גואל אלא אתה דא
 כשאשה אורגת בתרי חוטין כפולין הן נקראין אפפון כך אמר
 דוד אפפוני צרות ובאות עלי כפולות מדבר בארבעה מלכיות
 אפפוני חבלי מות בכבל נחלי בליעל יבעתוני במדי חבלי
 שאול סכוני ביון קדמוני מוקשי מות באדום אפפוני
 יבעתוני סכוני קדמוני חבלי מות נחלי בליעל חבלי שאול
 מוקשי מות רבנן אמרי למה כתב בראשון וברכיעית מות שזו
 החריב בית ראשון וזו החריב בית שני רבי אבא בר כהנא אמר
 זו גזרה שמד זו גזרה שמדי בצר לי אקרא ויכבבל ואל אלהי
 אשוע במדי ושמע מהיכלו קולי ביון ושועתי לפניו תבא
 באזני באדום רבי פנחס בשם רבי חמא בר חנינא אמר למה
 היה מזכיר בשלישית היכל שכל ימיה של יון היה היכל קיים
 אמר בצר לי וללא אמר בצרות לפי שכל הנביאים מיהדין
 צרותיהן של ישראל ומעשין אותן שנאמר בצר לך ומצאוך
 דאה יכי צר לי רבי יהודה אומר מטעם אחר כיון שלא הירח
 היכל חרב בימיה כאשר ינוס איש מפני הארי זו כבל ופגעו
 הדוב זו מדי וזא הבנת זו יון שהיה בית המקדש קיים בימיה
 ולא היה עליהן כעס שהיו רואין שמעון הצדיק ועומדן לפניו
 וסמך ירו על הקיר ונשכו הנחש זו אדום שבקולח כנחש ילך
 רבי יהודה מיתלה מטעם אחר פתחי לי אחותי רעיתי אחותי
 זו כבל רעיתי זו מדי יונתי ביון ולמה קורין אותך יונתי
 שהיו מקריבין תורין ובני יונה בימיה תמתי באדום ולמה
 קורין אותך תמתי לפי שהיו ישראל מומתין עמך ונותנין
 נפשותם על קדושת השם שבמה שמדין נזרין עלינו בימיה

ותנעש ותרעש הארץ אר שמואל בר נחמני למר
 הויעות באות על הפסק בין מלכות למלכות
 ההד ותרעש הארץ ותחול בי קמה על כבל יאיהו וזרנו לברכת
 שאל את ר נחוראי על מדהויעות באות לעולם אמר לו על
 חלול מעשרות שאין מפרשין אותן כתקנן אמר לו היך כך היא
 סכרא דמילתא אלא זהו עקרו של דבר בשערה שהבה מביט
 בעולמו ורואה כתי טרטיסאות ובתי קרקסאות ואומות העולם
 יושבין בהשקט וכטחא ובית המקדש חרב ובניו בצער מחרת
 אפז בעולמו להחריבו ההד ישאג על נוחו בשביל נוחו לפיכך
 ותרעש הארץ ר אחא אמר על משכב זכור אמר הקבה אתה
 הודעונית

א ירושלם מיד ויצא ונלחם באותה שעה אומ שירה שנאמר
 סזמור שירי ליי שיר חדש כי נפלאות עשה דבר אחר את
 דברי השירה הזאת אמר רבי סימון לא כל מי שהוא אומ שירה
 אומ אלא כל מי שנעשה לרגם ואומר שירה בידוע שמוחלין
 לו כל עונותיו ונעשה ברייה חדשה וישראל כשנעשה להם נס
 ואמר שירה נמחלו כל עונותיהם שנאמר ויסע משה את ישראל
 מים סוף שהסיען מחטאים שלהם מים סוף שנאמר וימרו על ים
 בים סוף וכן את מוצא כימי דבורה וברק שנעשה להם נס ואמ
 שירה שב ותשר דבורה ומכין שנמחל להם דסמך כתר שירתא
 ויעשו בני ישראל הרע בעיני אר אבהו בשם ר אבא בכל מקום
 כתיב ויסופו בני ישראל הרע ואחר שירת דבורה כתיב עוד
 ויעשו בני ישראל תחלת עשייה והיכן הן מרז שעשו לשעבר
 אלא מחל להן הקבה בשעה שאמרו שירתי וכן את מוצא
 ברוד שנעשרת לו נס ואמר שירתי ומכין שנמחל לו עונותיו
 דכתיב כתר חויה שירתא ואלר דברי דוד האחרונים ואלו הן
 הראשונים אלא מלמד שמחל לו הקבה לשעבר

ביום הציל י אותי וכיבוים אחד הציל אותי מאויבי
 ומשאול אלא שהיה שקול עליו כנגד כל אויביו
 דכל מאן דתבע ליה בר ישראל חכריה קשה עלירו מכל שונאי
 אומות העולם וכן שמשך אומר להן השבעו לי פן תפגעון בי
 אתם ושבקו יתיה וכן שלמה אומר אח נפשע מקרית עוז

ויאמר ארחמך י חוקי רחמית יתך כמרה דאמר
 ואוהבת את יי אלהיך ומתרגמין ותרחס דא
 אקראך רחום וחנן דא אמלא יתך רחמים על בריותיך דא
 אחכך על בריותיך רבי בחמיר בשם ריש לקיש אמר אמר
 דוד מילת דמתפרשא לכל אילין ורוח הקדש אומרת לו חוקי
 יי סלעי ומצודתי סלעי מתנוגה ומצודתי בשמך אני צד את
 הרשעים ומה ראה דוד לקלם כסלע על שנעשה לו נס כסלע
 שכ ויהי דוד נחפז ללכת מפני שאול כיון שראת דוד עצמו
 מצומצם ביד שאול התחיל אומר על חנם משח אותי שמואל
 ואמר לי משחך יי למלך היכן היא אותה ההכטחה שהכטיח
 אותי ומכין שאמר כן אני אמרתי בחפזי כל האדם כווב מיד
 אמר לו הקבה שמואל כווב מעיד אני עלי שהגז נאמן שב
 וידעו כל ישראל כי נאמן שמואל מיד ומלאך כא אל שאול
 רבי אומר מלאך מן השמים היה שנאמר ילח מברום יקחני
 רבי יודן אמר מלאך שליח היה אומר לו רבי פנחס וכי השליח
 יעץ הוא שאמר לו מהרה אלא מלאך היה נקרא שב על כן קראו
 למקום ההוא סלע המחלקות ולמרז נקרא שמרז סלע
 המחלקות אמר רבי שמואל בר נחמני ששם נחלקו נכורי
 שאול על דוד מהן היו אומרים עד שבן ישי בודינו לא נפגרו
 ממנו מהן היו אומרי מלחמת ישראל קודמת אבל בן ישי מצוי
 הוא אצלנו בכל שעה רבי אלעזר אומר נחלק הסלע מכאן
 ומכאן ונמצאו שאול ונכוריו עומדין בצד זה ודוד ונכוריו
 בצד זה והוא שרוד אומר הנותן תשועה למלכים אלו דוד
 ושאול שאול שנוצל משפיות דמים ודוד שנוצל מחרב שאול
 שב וישע מחרב מפיה הפוצה את דוד עבדו מחרב רעה שלא
 הרגו שאול שנאמר מי שלח ידו במשיח יונקה דא מהו סלע
 המחלקות שבשענה שהיה דוד והילותיו עוברין על אותו מקום
 שנעשה לו נס והיחמת חלק מחילותיו הוא ושם מאות האנשים
 שהיו עמו באותה שעה הוא והן יורדין מעל סוסיהן ומשתחין
 על פניהם ונפלין על פניהם ואומרים ברוך שעשה לנו נס
 במקום הזה וכשהיה המחנה שלו מתחלק באותו מקום מקצתן
 עומדין ומכריזין ומקצתן עומדין ואינן מכריזין לפי שלא היו

לך את חברית ואת החסד ואלו הנכוננים אין בהם אחת מכל
 אלו עמד ורחקן שנאמר והנכוננים לא מכני ישראל המה / בא
 וראה כמה הכב קכה את הגרים שלא מל אברהם אבינו אלא
 בן צט שנה שלום מל בן / או בן ל' לא הירד גר יכול להתגיד
 פחות מל / לפיכך גלגל הקכה עמו עד שהגיע לצט שנה
 כדי שלא תנעול דלת בפני גרים הכאים וליחן שכר ימי ושנים
 ולהרכות שכר עושי רצונו לקי מה שנאמר יי הפץ למען צדקו
 וכן את מוצא בארבע כתות שהן עונות ואומרות לפנימי שאמ'
 והיה העולם / זה יאמר לוי אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתוב
 יוד לוי בשם ישראל יכנה / זה יאמר לוי אני ולא יתערב בו השא'
 וזה יקרא בשם יעקב / אלו גרי הצדק / וזה יכתוב יוד לוי אלו
 בעלי תשובה / ובשם ישראל יכנה אלו יראי שמים והנכוננים
 שלא נקראו בשם יעקב שנאמר בו ואל שדי יתן לכם רחמים
 ולא רחמו עליהם / עמד דוד ורחקן לכך נאמר והנכוננים לא
 מכני ישראל המה / ואף עזרא רחמן שנאמר והנתינים היו
 יושבים בעופל / ואף הקכה עתיד לרחקן לעתיד לבא שנאמר
 והעובר בתוך העיר ועברוהו בכל שבט ישראל / יאכרוהו כתי'
 אמר רבי אלעזר בג מקומות הופיע רוח הקדש בבית דינו של
 שם שנאמר ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני דילמא לא כז הכי
 דאזיל איהו אזיל אנש אהריבא בהדיה / יצאת בת קול ואמרה
 ממני היו כבשוין / בבית דינו של שמואל דכתיב הנני ענובי
 ויאמר עד ויאמרו מבעי ליה יצאת בת קול ואמרה אני עד דכבר
 זה / בבית דינו של שלמה דכתיב תנו לה את הילד החי היא
 אמו יצאת בת קול ואמרה היא אמו / דרש רבא תליג מצות
 באמרו למשה מסיני שלש מאות וששים וחמש כמנן ימות
 החמה / ומאתים וארבעים ושמונה כנגד אנדיו של אדם אמר רב
 המנונא מאי קראה תורה צוה לנו משה / תורה בנימטריא הכי
 הוה שית מאה וחד סר הויין / אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה
 שמענום / ואמר רב יהודה מילה ושבת קודם מתן תורה הוה
 בא דוד והעמידן על יג שנאמר מי יגור באהלך ומי ישכן בהר
 קודשך הולך תמים וגו' / הולך תמים ופועל צדק זה אברהם
 שנאמר ותהלך לפני והיה תמים / ודובר אמת בלבו כגון רב
 ספרא / לא רגל על לשונו זה יעקב שנאמר אולי ימוטני אבי
 ולא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות הכרו / והרפה לא
 בשא על קרובו זה המקרב את קרוביו / אמר רבי סימון בא וראה
 שלא כבודת הקכה מדת כשר ודם / כו אם יש לו קרוב בזוי או
 עני או כופר בו אבל הקכה הוציא את ישראל במצרים כבוד
 הכרזל וקראם לבני ישראל עם קרובו / נבזה בעיניו זה הזקיהו
 מלך יהודה שגרר עצמות אביו בבטח של הבלים / ואת יראי
 יכבד זה יהושפט שבטעה שוהו רואהו תלמיד חכם עובד מסכא
 ומהבקו ומנסקרוקרא לו רבי ומרי / נשבע להדע ולא ימיר /
 כרבי יוחנן דאמר אהא בתעניתא עד שאסיים פרשתי / ככפו
 לא נתן כנשך / אפילו ובית דנו / ושוחר על נקי לא לקח כגון
 רבי ושמעאל ברבי יוסי / עושה אלה לא ימוט לעולם באן
 דעבד לכלהו לא ימוט הד כגיהו ימוט אתברה / עושה כל אלה
 לא נאמר אלא עושה אלה אחר באלה / למעלה במזמור יג /
 בא ישעיה והעמידן על שש הולך צדקות זה אברהם / ודובר
 בישרים זה שאינו בקניט את חברו בדברים / אוטם אזני
 משמוע / ולא שמע זילותא רובנן ושתיק / עוצם עיניו במראות
 ברע / זה שאינו בכתכל בגשים בשעה שעובדות על הכביכה /
 בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב אי עשות משפט זה הדין /
 וארבת הכר זו גמילות חסדים / והצנע לכת דברים שורכן
 לעשות בפרהסיא כמו רכנת / ותן וכלה אברה תורה והצנע

יח למנצח

לכת דברים שורכן לעשות בצנעא עאכו / חזר ישעיה והעמידן
 על תמים שנאמר משפט ועשו צדקה / בא עמוס והעמידן
 על אחת שנאמר דרשוני וחיו / בא חבקוק גם הוא והעמידן על
 אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה /

לעבד יי / זשה לך יום אף
 לך לילה / רבי יודן כשם רבי
 יהודה אמר כל מה שאמר דוד
 בספרו כנגדו וכנגד כל ישראל וכנגד כל העתים אמרו אמר
 לפני רכובו של עולם עשית לנו נסים בלילה ואמרנו שירה
 בלילה שנאמר ובלילה שירה עמי ואומ' השיר יהיה לכם כליל
 התקדש הג' עשית לנו נסים ביום ואמרנו לך שירה ביום שב'
 ביום הציל יי אותנו / דבר אחר ביום הציל יי אותנו / זשה פי
 יספר צדקתך / את כוצא שלא הניח דוד אבר בכל איבריו שלא
 קלם להקכה בו / קלמו בראשו שב' דשנת בשמן ראשו / קלמו
 בעיניו / עיני תמיד אל יי / בפיו / פי יספר צדקתך / בלשונו /
 ולשונו תהגדר צדקך / בגרונו יגעתי בקראי נהר גרוני /
 כשפתיו תרננה שפתי / כלבו לבי ובשרי / סוף דבר קלסו בכל
 עצמותיו שנאמר כל עצמותי תאמרנה / כנפשו ברכי נפשי
 את יי / כנשמתו כל הנשמה תהלל יי / אמר דוד אף על פי
 שקלסתיו בכל אלה עדיין איני יודע לקלסו / פי יספר צדקתך /
 דבר אחר למנצח לעבד יי מה ראה דוד לומר לעבד יי ללמדך
 שכל העושה תשובה מעבירה שבדיו הקכה מוסף לו כבוד
 וקורא לו שם חביב / בא וראה בבני קרה שעד שלא עשו תשובה
 לא נקראו הבינים ומשעשו תשובה נקראו חביבים למנצח על
 שושנים משעשו תשובה נקראו ידוים שנאמר למנצח על
 שושנים לבני קורח משכיל שיר ידויות / וכן את מוצא ברוד
 שעד שלא עשר תשובה לא נכתב באיסורטיא של מעלה
 משעשה תשובה נכתב באיסורטיא של מעלה ונקרא לעבד יי
 למנצח לעבד יי / את מוצא שכל מי שהוא קורא עצמו עבד
 קראו הקכה עבד / אברהם קרא עצמו עבד אל נא תעבור מעל
 עבדך / והקנה קראו עבד / בעבור אברהם עבדי / יעקב קרא
 עצמו עבד / אשר עשית את עבדך / והקכה קראו עבד אל תירא
 עבדי יעקב / משרד קרא / עצמו עבד להראות את עבדך /
 והקכה קראו עבד לא כן עבדי משה / דוד קרא עצמו עבד / אני
 עבדך בן אמתך / והקכה קראו עבד / ביד דוד עבדי אושעי'
 וש שלא קראו עצמן עבד / והקכה קראן עבד יעזק לא קרא
 עצמו עבד והקכה קראו עבד / זכור לאברהם ליצחק ולישראל
 עבדך / יהושע לא קרא עצמו עבד ונקרא עבד וימת יהושע בן
 נון עבד יי /

אשר

דבר יי וגו' / מהו השירה הזאת / אמר ר' יודן
 זשה כמופת הייתי לרבים / אמר דוד מה אני לא
 אמרתי שירה עד שנתחרפתי ועד שנפלו בידי ארבעה ועד
 שנפל בידי בעל אצבעות כך ישראל אינן אובדים שירה עד
 שיתחרפו ועד שיפלו בידם ארבעה ובעל אצבעות זהו כמופת
 הייתי לרבים ואני סימן טוב לישראל / כיעד נתחרף מגלית
 הפלשתי וחירף לישראל וקילל את דוד ונפל הוא בידו ובעל
 אצבעות יהי איש בידו ואצבעות ידיו ואצבעות רגליו ששוש
 ונפלו לפניו ארבעה את ארבעת אלה יולדו להרפה בנת כמין
 ליה וידבר דוד ליי את דברי השירה הזאת כך כשיבא משיח
 כבהרה בימינו אין אומרים שירה עד שיתחרף המשיח שנאמר
 אשר הרפו עקבות משיחך / ועוד שיפלו לפניו בעל אצבעות
 זו מלכות הרשעה שנאמר ואצבעת רגליא מנהקן כדול וגו'
 ועד שיפלו לפניו ארבע בלכיות שנאמר ואכפתי את כל רגוים
 אל

ההקדשות והצננות כלשכות / ישבעו בנים / זה אספספאנוס
 וחכיריו / הניחו יתרום / אלו שני יתומין שנשתיירו מהם רובום
 ורומילום וזמנת להם זאכרה אחת שהניקתם עד שהגדילו
 ונעשו מלכים גדולים /

דבר

אחר מדבר בדורו של שמר מה נכורים הם שנתנו
 נפשם על קדושת השם ומתו תחת ידיך / ממתיים
 ירך / מומתיים מירך / ממתיים כחלד / אלו שהעלו גופן חלודה
 כגון ר' שמעון בן יוחאי / וכבו שהיה טמון הוא וכבו יג שנה עד
 שהעלה גופן חלודה מה עשה הקב"ה ראה אותו שלטון שהיה
 יושב ורן את הצפרים וחיו מהן כנכסות לפניו ונוטלות רימוס
 ויוצאות ומהן היו כנכסות ונוטלות אישפוסין כיון שראו רבי
 שמעון בן יוחאי כך אמר אפילו צפור מן בלעדי שמיא לא אתיא
 בה צפרין חוץ מרעת עלין אינן נתפסין / אנו חוץ מרעת עלין
 נתפס ומיד יצא ונזרה את ארץ ישראל ופירש אמר לו הקב"ה דוד
 הפסידו חלקם בחיים / וצפונם לא נאמר אלא וצפונך נתכשר
 שחלקו עמהם לעתיד לבא ואתן טובות שכתוב בהן מה רב
 טובך אשר צפנת ליריאיך / ישבעו בני / יראה אל עבדיך פעלך
 והודרך על בניהם / והניחו יתרום לעוליהם / ועושה חסד
 למשיחו לדוד ולירועו אמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם אלו
 באים מכח התורה ומכח מעשים טובי / אבל אני איני בא לפניך
 אלא כעבי המבקש עזקה שנאמר אני בצדק אשבעה בהקין /
 אשבעה בהקין / עם אותן הצדיקים שנאמר הקיצו ורכנו שוכני
 עפר / דבר אחר אשבעה בהקין שאמרת כי לא יראני האדם
 וחי / אבל לעתיד לבא בשעה הקצת ומתיים איני שבע לראות
 שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה / כי עין בעין יראו בשב
 י' ציון /

דבר

אחר אני בצדק ראה מה כחה של עזקה שפרוטח
 שאדם נוהג לעני זוכה ומקבל פני שכינה / משל
 למה הורב דומה למטרונית אחת שהיא מבקשת להקביל פני
 המלך היא עושה עטרה לפי כבודה ועל ידי העטרה שהיא
 מכנסת לעשר את המלך היא רואה פני המלך / ראה כמה היא
 כחה של עזקה שעל ידי עזקה הוא מקביל פני שכינה שנאמר
 אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקין תמונתך / מה ראה דוד
 לפרש זכות של עזקה בלבד / ללמדך שאפ"ל רשעים ואין כהם
 אלא זכות של עזקה בלבד וזכין ומקבלין פני שכינה שנאמר
 ונגלה כבוד יי' הכול רואין עדיק ורשע אם כן מה בין עדיק
 לרשע כדי שידעו הרשעי' לפני מי הם מכעוסי' וידעו הצדיקים
 לפני מי הם יגיעים / דבר אחר אני בצדק לפי שהרשעים יושכין
 בעולם הזה שלווין וכופרין בהקב"ה וצדיקים מתייסרין בעולם
 הזה ומתיים על שם יוצרם לכך אמר דוד אני איני מן המכעוסי'ם
 לפניך אלא מאותם שהם יגיעים כתורה שכתוב בה עזק עזק
 תדרוך / לכך נאמר אני בצדק אחזה פניך /

דבר

אחר תפלה לעני שמעה יי' עזק והר' וזאת ליהודה
 ויאמר שמע יי' קול יהודה תמן תניבן / הלל אומר
 מלאך חן מים שאובין פוסלין את המקורה שחייב אדם לומר
 כלשון רבו / שמאי אומר תשעת קבין / והכמים אומרים לא
 כדברי זה ולא כדברי זה עד שבאו שני גרדיים משער האשפות
 והעידו מפי שמעיה ואבטליון ששלשת לוגים מים שאובין
 פוסלין את המקורה וקיימו חכמים את דבריהם / למה הוזכר
 שם המקום ושם אומנותם והלא אין אומנות פחותה מגרדי
 ואין לך מקום כוון בירושלם משער האשפות אלא ללמדך
 בשם שאבות העולם לא עמדו על דבריהם כמקום שמועה כך
 לא יעמד אדם על דבריו במקום שמועה / למה מזכירים דברי

כש ודברי כה לבטלן לומר לדורות חכאים שלא יחא אדם עומד
 על דבריו שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריהם / למח
 מזכירין דברי יחיד הואיל ואין הלכה כמותו אלא כדברי
 המרובין שמא יראה יחיד דברי כד סתם וכמוך עלי שאין כד
 סתם יכול לבטל דברי כד חברו אלא אם יחיד גדול ממנו
 בחכמה וכמנין הוא למדת שצריך אדם לסמוך על דברי
 הראשונים ולסדר את דבריו על דברי תורה וכן מצינו בדוד
 שסמך על דברי משה רבו כשראה שנתפלל עליו ועל שבטו
 ואמר וזאת ליהודה ויאמר שמע יי' קול יהודה / התחיל מתפלל
 על עצמו באותו לשון שמעה יי' עזק שאין קול האמור להלן
 אלא קול האמור בדוד כדכתיב ויכר שאול את קול דוד /

הקשיבה

דינתי / אין הרינה האמורה כאן אלא כעין
 אותה דינה שנאמרה למעלה שנאמר לשמוע
 אל הרינה / התם כתיב שמע יי' קול יהודה וכתוב חכא שמעה
 יי' עזק מהו כן שהצדיקים רוצים מהשכינה וממעטין את עצמן
 ממה שנתן להם / אשרי שיאחז ונפץ את עולליך / כך אמר
 הקב"ה אני מפפץ את עולליך אל הסלע כשם שנפצת את
 עוללי / ולא שמענו כחרבן הבית שנפצו את עוללינו אלא
 שהוציאנום בקול רין / אלא כך אמר הקב"ה אתה חרבת את ביתי
 שכניתי בשביל שיקיימו ישראל תורתי שקבלו ממני עולליהם
 שנאמר מפי עוללים ויונקים יסדת עוז / על כן אני מפפץ את
 שלך / וכה"א תן להם כפעלם וכרוזע מעלליה תן להם / יתפשו
 במזימות זו חשבו / בפעל כפיו נוקש רשע הגיון סלה / כשיעשה
 הקב"ה נקמה כרשעים נכנן בניגונות לפניו / דרש רבי עקיבא
 לכן הרהיבה שאול בפשה ופערה פיה לבלתי חק לבלתי חקס אין
 כתיב כאן אלא לבלתי חק למי שאין בידו מצוה אחת שיכריע
 לכף זכות / הלא לעולם הבא אבל בעולם הזה אפילו תתקעט
 מלאכים מלמדים עליו חובה ואחד מלמד עליו זכות שנאמר אם
 יש עליו מלאך מליץ אחר / והגבעונים לא מכניו ישראל
 חמה / ולמה ריחקם דוד על שם וזו רעב שנה אחרי שנה / אמר
 דוד בעון ארבע דברים גשמים בעצרים בעון עז וגעושך ובעון
 חפוסקים עזקה כרבים ואינם גותנים / בעון עובדי עז' דכתיב
 חשמרו לכם פן יפתה לבככם וסמין ליה ועצר את השמים /
 גלוי עריות שנאמר ותחכימי ארץ בזנותך / וכמין ליה וימנעו
 רביבים / שפיכות דמים שנאמר כי דדם הוא יחנף את הארץ /
 פוסקי עזקה כרבי ואין גותנים שכ' נשאים ורוח וגשם אין איש
 מתהלל כמתת שקך / בקש דוד בכל דורו ולא מצא אחד מהם
 שאול כאורי ותומים שנ' ויבקש דוד ויאמר יי' אל שאול ואל בית
 הדמי' אל שאול שלא עשיתם עמו חסד / ואל בית הדמים אשר
 המית את הגבעוני' שלח דוד וקרא להם אמ' להם מה לכם ולבי'
 שאול אמרו לו על שהמית ממנו שבעה אנשים שנים חוטבי
 עצים ושנים שואבי מים וסופר ושמש / אמר להם מה אתון
 בעאן / כדון אמרין / יתנון לבא שבעה גוברין מבנוהו אמר להון
 מה הנייה לכון דאינון מתקטלין סבו לכם כסף ודחב / והון
 אמרין אין לנו כסף וזהב עם שאול אמ' דלמא בהתון אנון פלגין
 מפלג נסכ לכל אחד ואחד באנפי נפשיה וזוה מפייס מיבוח
 וזוהאמר ליה מה הנייה לכון דאינון מתקטלין סבו לכון כסף
 וזהב וזוה אמר אין לי כסף וזהב עם שאול באותה שעה אמר
 שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל ואלו הן רחמי' ביישנין
 גומלי חסדי' / רחמיים שנאמר ונתן לך רחמי' ורחמך / ביישנים
 שנאמר ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו ורי'
 סימן לביישן שאינו חוטא / וכל שאין לו בשת פנים כריא שלא
 עמדו אבותיו על הר סני' / גומלי חסדים שנאמר ושמר יי' אהיך
 לך

לחכירו שמור כרמי שבגליל ואני אשמור כרמך שביהודה ואם
אתה הוכרת את כרמי אני אוכר את כרמך כך אמר הקב"ה
לישראל אם שמרת את תורתי אני אשמור אותך שנאמר אם
שמור תשמרון אם שמרתם תשמרון

קומה

י קומה פניו הכריעהו רבי פינהם כשם רבי
אושיעיא אמ' חמש עמידות העמיד הקב"ה לרוד
כספר תלים ארבעה כנגד ארבעה מלכיות שראה אותן ברוח
הקדש היאך הן עתידות לשעבר בישראל והוא מעמיד להקב"ה
על כל אחת ואחת וחמישית שראה מלכות של גוג שהוא בא אל
ישראל בחזקה ואומ' להקב"ה קומה יי אל נשא ידיך אמ' לפניו
רבשע אין זו להודווג לה אלא אתה ומהו אומ' קומה יי אל נשא
ידיך משל למה הרבר דומה לגבור אחר שהיה עונכר כגור
ובנו עמו ואחוז בידו להעמידו וכשהגיע לחצי הנהר נתגבררה
השכחלת למעלה על ראש בנו מיד צעק בנו ואמר אבא ארים
ידיך דאנא טבע כך ארבע מלכיות משולין במים שנאמר הוה
המון עמים רבים וישראל טובעין בתוכו שנאמר טבעתי ביון
מצולה ואין מעמד ואלמלא וקב"ה עמהם לא היו יכולין
להנצל שנאמר כי תעבור במים אחד אני וכיון שצפה דוד
שפעמים שהחטא גורם והם מתגברין כשכולת של נהר לטשף
את ישראל התחיל צווח קומה יי אל נשא ידיך ארים ידיך דאנא
טבעין וכן הוא אומר אל תטשפני שכולת מים לפיכך הוא אומ'
קומה יי זכור שבועתך אמר לו חייך אני נושא שנאמר כי אשא
אל שמים ידי ואומ' הנה אשא אל גוים ידי דבר אחר קומה
יי זכור שבועתך שנשבע המלאך על שמך שנאמר וירם וימינ
ושמאלו אל השמים וישבע כהי העולם וכתוב לכן יחכה יי
לחננכם ואין לכן אלא שבועת שנאמר לכן נשבעתי לבית
עלי רבייהושע וסכנין כשם רבי לוי אמ' אמ' הקב"ה אני אכרת
בעצמי שבועה שאני מגלה את הקץ ונאל אתכם אף משיבא
גוג ומגוג אני נלחם עמו שנאמר יוצא יי ונלחם בגוים ההם לכן
אמר דוד קומה יי קדמיה לרשיעא כקמי דלא תקדמך מהו
הכריעהו מכף זכות לכף חובה דבר אחר שברוהו כמה דאת אמ'
המה כרעו ונפלו פלטה נפשי מרשע חרבוך שבא כח אבותי
ומכח התורה שנקראת חרב שנ' רוממות אל בגרונום וחרב פפי'
בידם דבר אחר פלטה נפשי מזה שבא עלי מכח אותה החרב
שאמ' לו יצדק ועל חרבך תחיה דבר אחר מאותה החרב שהוא
חרבך ועתיד אתה לרדות בה עולמך כמה דאמ' הוה אשור שבש
אפי רבי יהושע וסכנין כשם רבי לוי אמר פלטה נפשי מאותו
רשע שאתה עתיד להפיל אותו בחרבך שנאמר כי דותרת
בשמים חרבי

ממתים

ידי יי ממתים כהלך מדבר בנבוכד נאצר
אמר דוד לפני הקב"ה מה נבורים הן שנבלו
שלטון מתחת ידיך והשלטת אותן בעולמך לשעבר בניך ואי
זה נבוכד נאצר ובלשצאר ואין ממתים אלא נבורים שנאמר
החרום כל עיר כתים ממתים כהלך שהשלטתם על הארץ ואין
הלך אלא ארץ שנאמר האוינו כל יושבי הלך הלקם בחיים
בעולם הזה שנתת להם שלוח וצפונך תבלא כטנם שהעשירו
מן ההקדשות הצפונות בבית המקדש שנאמר באוצרות בית
יי ואוצרות בית המלך ישבעו בנים זה אויל מדורך שנ' ועבדו
אותו הגוים ואת בנו והניחו יתנם לעולליתם יתוכה אחת
שנשתיירה זו ושתי ועשתה אנוכסת במלכות שאינה של ש
גם את ושתי המלכה ממתים ירך מה נבורים היו עשויו שלטון
בתות ידיך ממתים כהלך שהשלטתם בעולם הלקם
בחים שנתת להם שלוח וצפונך תבלא כטנם שהעשירו מן
ההקדשות

שנאמר נעימות כימיך נצח הרי את מבוסר שנצחת לאומות
העולם שנקרא נצח שנאמר וגם נצח ישראל דבר אחר תודיעני
אורה חיים זו התורה שנאמר עץ חיים היא למחייקים בה

ומה שנאמר שובע שמחות שבעתנו בה שמחות הרכה מקרא
ומשנה ותלמוד הלכות ואגרות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרי
אחר שמעה יי צדק בשעה שאמר דוד לגלית אתה
בא אלי כחרב וכחנית שמעה יי צדק הקשיבה רנתי

דבר

בשעה שברך דוד מפני שאל במערה האזינה תפלתי במעגל
שהיה מתירא מפני אכנר בלא שפתי מרמה בויפיים שנאמר
ויעלו הויפיים אל שאול דבר אחר תפלה לרוד כשאדם קם
משנתו מתפלל ואומ' כרוך מחיה חמתים שמעה יי צדק זו
קרית שמע האזינה תפלתי זו תפלה הקשיבה רנתי זו ריבונה
של תורה בלא שפתי מרמה זו תפלת המוספים למה בלא
שפתי מרמה שלא עמדנו כתפלה לא בתוך דברים בטלי ולא
מתוך שפתי מרמה אלא מתוך דברי תורה ומעשים טובים
לפיכך מלפניך משפטי יצא שהוא יוצא ומזכה אותנו

בחנת

לבי פקרת לילה לפי שאמר דוד בחנתי יי ונסני
אמ' לו הקב"ה אין אתה יכול לעמוד אמר לו יכול
אני לעמוד כיון שבאנו ולא עמד בא לימוט התחיל צוח תמוך
אשורי במעגלותיך אמר לו ולא אמרתי לך אין אתה יכול
לפיכך אני קראתיך כי תענני אל

הפלא

חסדיך מושיע חוסים אמר דוד לפני הקב"ה רבונו
של עולם תן לי מאותה הרטייה המופלאה לךך
שמרני כאישון בת עין אמר רבי יודן כשם רבי אין בית רובע
בהללו של עולם שאין כותשעת קבין מזיקין אדם פושט ידו
לתוך המזיק והקב"ה משמרו אמר רבי יהושע בן לוי בשעה
שהולך בדרך איקוניא של מלאכים מהלכין לפניו ומכריזין
ואומר' תנו מקום לאיקוני' של הקב"ה רבנן אמרי פראמא נתון
לפני עיניהן של מזיקין כחמורים הללו של שוחזין ובשערה
שעונותיהן של אדם גורמין אותו והכסוי מתגלה והוא מביט
באדם ומשתנות פניו שנאמר משנה פניו ושלחוהו והוא
מביט בו והוא ניזוק מיד לכן ניסר הקב"ה כל המלאכים הללו
שיהו משמרין אותו אלף משבא וריבוא מימין למה מימין יותר
משל שמא מפני שהימי שולטת בכל המעול לכן ורכבה מימינך
אין לא יגש אבל השמאל אינה שולטת אלא במצוה אחת ואי זו
זו מצות הפילין שנאמר וקשרתם לאות על ידיך לכן נמסרו
לשמאל אלף ומהו אליך לא יגש אמר הקב"ה כגורג שבעולם
מלך יוצא בדרך כל לגיונותיו ויצאין עמו לשמרו והוא נזקק
להם ליתן לכל אהר ואחר פרנסתו אבל אני מכרת לך אלף
משמאל ורכבה מימין שהן נזקקין לך לשמרך ואין אחד נוגש
אותך ואין אומר לך פרנסני אמר רבי הנינא לא אכר מכדו
מצדך אלף אלא יפול שאם יבואו עליך מזיקין אותם מלאכים
מפילים אותם לפניך דבר אחר כהו יפול עהקב"ה משליכין
לך כענין שנ' וממנשה נפלו על דוד וכל המלאכים הללו
שנמסרו לאדם שיהו משמרי אותו ואימתי הוא משתמר בשעה
שהוא משמר את התורה אמר רבי אלעזר הקפר אמ' לו הקב"ה
לאדם תהא נרי בידך ונרך בידו נרי בידך כי נר מצוה ותורה
אור אר יוחנן מצוה בפני תורה כנר בפני הבת שנ' כי נר מצוה
ותורה אור נרך בידך נר אלהים נשמת אדם אם אתה משמר
את שלי אני משמר את שלך אמר רבי חייה משל למה הרבר
דומה לשני בני אדם שהיו להם כרמים לאחד מהם לו בגליל
ולאחד מהם לו ביהודה וזה שבגליל היה כרמו ביהודה וזה
שביהודה היה כרמו בגליל לימים הגיע זה אצל זה אמ' אהר

חקרי שובע לא שבע אלו שבע מצות שבחנ ארבעה שבלחב
והניגה ושמה וסוכה

דבר

אחר מכתם לדוד אמר דוד מכתים אני משל
למה הדבר דומה לאחד שהיה עובר בדרך וכידו
שני איסרין ראה פונדק אחד לו אוכלין דגים ואלו אוכלי בשר
אמר מה אעשר אם אמר לו הבא לי לאכול מיד מכיא לי
פיסונן ואין בידו אלא שני איסרין הלך ואמר לו תן לי בשני
איסרין אמר מה אתן לך בשני איסרין אמר לו ולא שמעת מר
המשל אומ' לפי זהו רקוד כך אמר דוד המלך אין לי לישב עם
הגדולים אמתי' לי עם הקטנים יהא אברהם יצחק ויעקב
בקישון ומשה ואהרן בטרקלין ואני בסף בחרתי הסתופף בכית
אלהי ואם אין לי שאשב בסף בחצרות בית יי ואם אין לי
שאשב בחצרות לא אצא מן הפונדק בתוכי ירושלם
הללויה

יו תפלה

לדוד שמעה יצדק זשח
זכה רשעים תועבה ר יהושע
בשם רבי חנינא אמר לפי

החזות רמז לו שיברור את הדבר שנאמר ועתה דוד וראה מר
אשיב שולחי דבר אמר לו אמר לו דבר מה כתיב ויאמר דוד
אל ג' צר לי מאד נפלה נא כיד יי כי רבים רחמינו בשל למח
הדבר דומה לאדם אחד שנפל למטה אמרו לו להיכן את מבקש
שנקבור אותך אצל אביך או אצל אמך אמר להם אני לאזנים
שכך שומעות אעפ"כ אומ' אצל אבי טוב לי כך אמר דוד אני
להן לאזני שכך שומעות לא נפלה נא כיד יי כוא וראה רחמי
של הקבה אעפ"כ שבהרשלה ימים דבר שהן עושין שלשים
ושש שעות מר כתיב ויתן יי דבר בישראל מהבקר עד עת
מועד תני רבי חייא מטעת שוויטת תמיד ועד זריקת דמו ורבנן
אמרי משיאי המזרח עד הנץ החמה אמר רבי תנחומא באתה
שעה נכנסו עשרת הדברות ושניהן לחות ושלשה אבות וחמשה
חומשי תורה ושבעת ימי השבת ושמונת ימי המילה הרי שלשים
וחמשה כנגד שלשים חמש שעות ובקשו מלפני הקבה לוותר
להם לכל אחד ואחד שעה אחת בזכותו שאם יתכלו ישראל מן
העולם אין מי שיסמור אותם ויתכטלו מאלוהן וכיטל הקב"ה
מהן שלשים וחמש שעות ואותה שעה שנשתייר מן כור
מהן שבעים ארף ורבנן אמרי אכישין בן צרויה נפל שדיה שקול
כנגד שבעים ארף מישראל ההד ויאמר למלאך המשחית רב
עתה הרף ידיך רכה הוא משכונתא גכך מיד ויבא ג' אל דוד
ויאמר לו עלה והקם ליי מזבח לאחד שדיה מכה לבנו ולא היה
יודע הכן למה הוא מכר אותה לאחר שהכהו אמ' לו לך עשר
דבר פלוני שצויתך היום כמה ימים ולא עשית ולא השגחת כי
כך כל אותן אלפים שנפלד בימי דוד לא נפלו אלא שלא תבעו
בנין בית המקדש והלא דברים קל וחומר ומה אם אל' שלא
בכנה כימיהם ולא חרב בימיה' כך נעשה להם ונעשו על שלא
תבעו בנין בית המקדש אנו שחרב כימינו והיה כימינו ואין
אנו מתאכלין ולא מבקשים רחמים על אחת וכמה לפיכך
התקינו חסידים הראשונים שיחו ישראל מתפללין שלש תפלות
בכל יום ויום אבא חשב שכינתך לציון וסדר עבודה לירושלם
ותקנו כונה ירושלם יי ברכה כפני עצמה כתפלה וברכת
המזון כצווי משה רבינו כיון שראה דוד כך אמ' אלו נפלת ביד
שונאי היו ככלין אותי אבל הקב"ה רחמי רבים לכך נאמר
מלפניך משפטי יצא דבר אחד מלפניך משפטי יצא אמ' רבי
לוי אמ' לו הקב"ה על חנם עשיתי סנהדרין לך ודון לפניכם אמר
לדוד רבונו של עולם כתבת בתורה ושוחד לא תקח והיו
מתיראים ליקח שוחד ולדון אותי אבל אתה שאתה נוטל שוחד
מן הרשעים בעולם הזה תשובה ומעשים טובים ותפלה
מלפניך משפטי יצא אמ' הקב"ה לישראל בני עד ששערי תפלה
פתוחים עשו תפלה ותשובה שאני נוטל שוחד בעולם הזה
אבל משאני יושב בדין לעולם הבא איני נוטל שוחד שנאמ' לא
ישא כופר ולא יאבה כי תרכה שוחד לפיכך אמ' דוד תודיעני
אורח חיים אל' עשרת ימים שבין ראש השנה ליום הכפורי מהו
בעימות כימיך נצח זה הלולב כמי שנוטל ונוצה וכו' כנוהג
שבעולם שני הכדיוסין דיעין בהפרכוס מי שנוטל וכו' הוא נוצח
כך בראש השנה עוברין לפני כבי מרון ואין אדם יודע מי
נוצח אם ישראל אם אומות העולם עכר ראש השנה כל ישראל
באין ומתענין ביום הכפורים לובשים לבנים ומתעטפין לבנים
עכר יום הכפורים ואין אדם יודע למי נמחל כיון שהגיע יום
הראשון של הג וכל ישראל יוצאין קטנים וגדולים וטועקין
לחלביהן בידם מיד הכל יודעין שנצחו ישראל בדין ונמחל
עונותם והם יודעין שנצחו שנאמר וגם נצח ישראל לא ישקר
זהו שרוד אמר לישראל קייבתם מצות לולב שנקרא נעם
שנאמר

שנאמר

שחכיו את הנביאים כמערה והיה לווח ומאכילן / דא כספו
 לא נתן כנסך זה שמאי והלל שלא למדו תורה בדמים / ושוחר
 על נקי זה שמואל שנאמר הנבי ענו בני / עושה אלה לא ימוט /
 אר שמואל חימוט הזור אינו יודע מהו עד שבא שלמור ופירש
 ומטיס להרג אל תחשוך וכשהיה רבן גמליאל קורא המקרא הזה
 היה בוכה אמר מי יוכל לעשות כל אלה / וכשהיה רבי עקיבא
 קורא בפסוקים הללו ואחרים שביהזקאל אל ההרים לא אכל
 היה משחק / אמר לו רבן גמליאל מפני מה אתה משחק ואני
 בוכה אמר לו ראה מה כתיב כשרצים אלה הטמאים לכם בכל
 השרץ / יכול אם לא נגע בכל אלה לא יהא טמא אלא אפי' באחת
 מהן / בהרת מטמא בגדים ותחלה ברייתא כעדרשה וכתבי
 בסוף הטמאות א' תטמאו בכל אלה יכול אינו מטמא אלא ככולן
 וזרי אם נגע כעדרשה מטמא ובאי זה מדה מרובה הוי אומ' מדה
 שזכה מרובה על מדת פורענות חמש מאות ככפלים מרה אם
 משהו נגע באחד מהן אפילו כעדרשה מטמא כאילו נגע בכולן /
 מדה טובה לא יהא ברין שאם עשה אחת כאילו עושה כל המצות
 כולן / הוי אומר כשם שאלה שכתוב כשרצים כאילו נגע בכולן
 כך עושה מצות שכתוב בהן עושה אלה לא ימוט לעולם אם
 עשה אחת מהן כאילו קיים את כולן / אמר לו רבן גמליאל
 בחמתני עקיבא כדמתני

יו מכתם

לדוד שמרני אל כי חסיתי כך / מכאן
 אמרו כל הברנה מן העולם הוה בלא
 ברכה מעל עד שיתירו לו המצות /

אז אבהו כתי' פן תקרש המלאה הורע / העולם הזה עשוי ככרם
 זמורו פדייתו ברכה / ומאי טעמא אמר ריש לקיש אמרתי ליי' /
 אתה טובתי כל עליך / אם אכלת וכרכת כאילו משרך אכלת /
 דא כל עליך יוכלו עליך כל הטובות ויבואו עליך / דא מכלת
 אני כל הטובות כגופך / ונפוך אינו בלה / אמר רבי אחא כשאני
 פביא טובה בעולם אני פביא כל עליך כמה דאמר ובלעדריך לא
 ידים איש את ידו / דא אמרת ליי' אמר דוד לפני הקבה רכובו של
 עולם אעפ' שהייתי מלך המלכותי עלי / אמר לו הקבה אינו
 מחזיק לך טובה טובתי כל עליך ולמי אני מחזיק לקדושים אשר
 בארץ שאין הקבה קורא לצדיקים קדושים עד שינתנו בארץ עד
 עם מותו למר' שיער הרע מיצר את האדם בעולם הזה ואינו
 פאמין בהן עד יום מותו וכן שלמה אומ' כי אדם אין צדיק בארץ
 אשר יעשה טוב ולא יחטא / לפיכך אינו נקרא קדוש עד שינתן
 בארץ / ואפילו אבות לא נקראו קדושים עד שנתנו בארץ טב'
 הן בקדושו לא יאמין ואימתי האמין בהם בשעה שאמר למשה
 לך ואספת את זקני ישראל סבך משר' ואמר זכור לאברהם
 ליצחק ולישראל עבדיך / אמר רבי פנחס אלו בקשו אבות העולם
 שתהא דירתן למעלה יכולים היו ואעפ' כן לא נקראו קדושים
 עד שנתנו לארץ ונסתם הגלגל בפניהם / אר חמא מאי קראו
 ומשך אכירים בכחו זרי יצר הרע אכירים בכחו כנון דוד אנוש
 דוד המכול ודוד הפלגה וסודומי כמו שכתוב בעצבון האכלנה
 ואמר הרב ר' ארכה עצבונך וחרונך הרבית עצבונך לאבות
 העולם שמה הפסידו כלום תל' כל אסין נסכיהם מדם כהיה
 דתנינן ירדו ובאו למטר מן המערכה ומלאום חזרו להם
 ללשכת הגזית וקראו את שמע' / דא ירכו עצבותם / אמר דוד
 רכובו של עולם הרבית עצבונך לדודו של שמד ומתו על קדושת
 השם אמר לו הקבה דוד הפסידו כלום כל אסין נסכיהם מדם /
 דמס חביב עלי יותר מן הקרבנות / אר בשם רבי אידי שלשר
 חלקים נחלקו היסורין אחת נטלו אבות וכל הדורות ואחת דודו
 של שמד / ואחד דודו של מלך המשיח מה היו עושין כדודו של

שמד היו מביאין כדורות של ברזל ומלכנין ונותנין אותם
 תחת שיהיה ומשיאין את נפשותיהן בהן וחוזרין ומביאין
 קרוביות של קנה ונותנים תחת צפרניהן וברכר הוה מתו על
 קדושת השם / דא ירכו עצבותם אמר דוד לפני הקבה בני אדם
 שממדין לפתחך לבא ומאחרין לצאת הרבית להן עצבות
 וכשהיו אומרי' להם נסכו לעז והוא אומר אינו מנסך / זכ ואינו
 זוכה שתר' מים ככוס ארום ואומר אינו שותה / אומר לו נודר
 בשם עז ואומר אינו נודר שכך כתוב לנו על ידי משה רבינו ושם
 אלהים אחרים לא תזכירו / ובל אשא את שמותם על שפתי /
 לא י' מנת חלקי וכוכי' / אר יהודה בשם ריש לקיש מהו תומך
 גורלי הגורל הזה תמכני כסיני /

חבלים

גפול' ל' כנעניים / שנים תורה שבכתב ותורה
 שבעל פה / אר פנחס הפלת גדרות על אומות
 העולם ושלי נמצא כנעניים / כהנחל עליון גוים / כי חלק י'
 עמו כאיניו ראמר פלניא נפלה לפלוני / אף נחלת שפרה עלי'
 על ששמחתי בחלקי נעשרה לי שפיר ר' יוחנן אמר שכן של
 מצות שפרו עלי' /

אברך

את י' אשר יעצני / ד' שמואל בר נחמן היה פותרו
 באברהם אבינו שלא למדו רב ומי למדו תני רבי
 שמעון בן יוחאי מלמ' שוימן לו הקבה שתי כליותיו וחיו נוכחות
 חכמה ודעת / תדע לך שכן הוא שנלה עליו הקבה בין הכתרי'
 והראה לו ארכה דברים תורה וקרבנות ניהגם ומלכות וכו' /
 במזמור ראשון שהתי' י' לנגדי תמיד / אמר רב בשעה שהוא
 מברך צריך אדם לומר ברוך אתה י' ושמואל אמר ברוך י'
 דכתיב שיתי' י' לנגדי תמיד כי מימיני כל אמוט / ד' זעירא ורבי
 יהודה תרויהון אמרו כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה /
 מאי טעמא ארוממך אלהי המלך / כי מימיני כל אמוט / הוי
 דברי תורה מיומנין לו לרוד היו מביאין לו נפלים והוא כווקן
 והוא דהוה אמר וארכה בעדותיך נגד מלכים ולא אכוש / לכן
 שמח לבי ויגל כבודי / אמר רבי אבהו הכבוד גולה כשערי
 שהקטנים הונים לרשתמש בו / דבר אחר לכן שמח לבי בדברי
 תורה ויגל כבודי כמלך המשיח שעתידי לצאת ממנו שנאמר כי
 על כל כבוד חופה / אף בשריישכון לבטח / לאחר מיתה / אמר
 רבי יצחק מלמד שלא שלט בו רמה ותולעה /

כיו

לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך / הקבה נקרא
 חסיד שנאמר כי חסיד אני נאם י' ודוד קרא עצמו חסיד
 שנאמר שמרה נפשי כי חסיד אני / אר אלכסנדר' כל מי שמע
 קולתו ושותק נקרא חסיד ודוד שמע קולתו ושתק וברין הוא
 שיקרא חסיד /

תודיעני

אורח חיים אר יודן אמר דוד לפני הקבה תודיעני
 אורח חיים אמר לו דוד חיים את כעי צפה ליראה
 שנאמר יראת י' תוסף חיים / רבי עזריה אמר / אמר דוד רבון
 העולמים תודיעני אורח חיים אמר לו חיים את כעי צפה לתורה
 שכ' עץ חיים היא למחזיקים בה / דבא אמ' / אמר דוד לפני הקבה
 תודיעני אורח חיים אמר לו חיים את כעי עשרה ואכול שנאמר
 נעימו בימינך נצח / תרין אמוראין הדי אמ' זה שבא מבח התורה
 שני מימינו אשר דל' לכו / וחד אמר אלו סופרים ומלמדי' תינוקות
 לאמותן שהן עתידין לישב בעלו של הקבה טב' שויתי י' לנגדי
 תמיד / דא תודיעני אורח חיים / ד' אכין פתר קריא בשרא כראש
 השנה ויום הכפורים / שובע שמחות / אל תיקרי שובע לא שבע
 לא ז' כתות של צדיקים שעתידיים לראות פני שכינה לעולם הבא
 ש' תודיעני אורח חיים שובע שמחות את פניך אל תקרי שובע
 אלא שבע / וכא' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו / דא שובע אל
 תקרי

מתפחדין מדינו לעולם הבא דא אלו הרשעים שמתפחדין
לעתיד לבא שב פחדו בעיני חטאים מי גרם להם שלא פחדו
מן הקב"ה בעולם הזה תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחוך
מי גרם להם ולא פחדתי אליך

מי יתן מציון ישועת ישראל אר לוי כל הכרכות והנחמות
והטובות שהקב"ה מביא על ישראל כולם מציון תורה
מציון שב כי מציון תצא תורה ברכה מציון שב יברכך י מציון
הופעה מציון שב מציון מכלל יופי אלהים הופיע סעידה מציון
שב מציון יסעריך היים מציון שב כי שם צוה י את הכרכה הי
עוד העולם גדלה מציון שב י מציון גדול ישועה מציון שב
מי יתן מציון ישועת ישראל את מוצא שני פעמי כתוב בספר
תלים מי יתן מציון אחד בספר ראשון ואחד בספר שני והלמה
אמר רבי לוי הרב אמר אחד והתלמיד אמר אחד הרב אמר אחד
מיתן והיה להכנס זה להם והתלמיד אמר ומי יתן את כל עם י
בכיאים לא דברי הרב ולא דברי התלמיד מתקיימין בעולם
הזה אבל לעולם הבא שניהם מתקיימין דברי הרב מנין שנא
ונתתי לכם לב חדש דברי התלמיד מנין שנא והיה אחרי כן
אשפוך את רוחי על כל בשר דא למה שני פעמי ר' יודן בשם
ר' יהושע בן לוי אמר לפי שהתינוקות אומרי שני פעמי ביום אחד
שחרית ואחד ערבית הושיענו אלהי ישענו לפיכך שני פעמי
מיתן מציון אמר ר' תנחומא אמריתה יתיה לפני ר' בחונאי
ואמר לי לא מן השם הוא זה אלא מפני שכתב הושיענו אלהי
ישענו אחד בספר תלים ואחד בדברי הימים לפיכך שתי
פעמים משל לבן מלך שארם בת מלך וקבעו פרוסטומיא
ביום פלוני בנו של מלך מצפה לשמחתו ובתו של מלך מצפה
לשמחתה מי מעבכ פרוסטומיא שנאמר מי יום נקם בלבי

יגל יעקב ישמח ישראל יגל אברהם ישמח יצחק אין
כתיב כאן אלא יעקב למרח לפי שיעקב שמח מכל
האבות אר שמעון בן לקיש בשעת שישראל חוטאין מרגיש
ממערת המכפלה שנאמר כי עתה הונתי אפרי נטמא ישראל
וכן לכשתבא השמחה לישראל שמח יעקב מכל האבות לפי
שהוא מזומן לסעודה שב שמע אלי יעקב וישראל מקוראי מהו
מקוראי מזומני כמה דאמ' ויתן להם מקום בראש הקרואים
ורב אמ' משל למי שמשא את כתו מי שמח לא אביה של כלח
שב לכן כה אמ' אל בית יעק' הוי אומ' כשתבא הגאולה לישראל
יעקב שמח בה מכל האבות לכן נאמר יגל יעקב ישמח ישראל
לירוד י מי יגור באהלך זשה וסלעו
ממגור יעבור במלכו הרשעה הכתו
מברך וסלעו זה אנטביא שלו

טו מזמור

ממגור יעבור זה אלתוסבראות שלו דא וסלעו אלן אבריו
ממגור זה מחיצתו דא וסלעו זה איקוביא מגור אלו בסילקא
שלו והתו מגס שריו אר סימון שני זמנים אמר לו ישעיהו מי
אמר הדברי הללו אמר להם וכי מדעתיהם נאם י אשר אור
לו בעיני ותנור לו בירושלם אמר דוד אם אור לו בעיני ותנור
בירושלם מי יגור באהלך זהו שאמר הכתוב ואני אחיה להם
נאם י חומת אש סביב מבחוץ ולכבוד אחיה בתוכה מבפנים
אמר דוד אם חומת אש מבחוץ וכבוד מבפנים מי יכול לגור
בתוכה

זו מי יגור באהלך דא מי יגור באהלך מי יודו אין
כתיב כאן אלא מי יגור מאן יכול לאיתותבא נכך
אמר רבי יהושע בן לוי מה אם נרב ואביהווא שנכנסו לבית
המקדש יצאו שרופים מכאן ואילך מי יגור באהלך אמר רבי
שמואל כתב בעזא וישלח עזא את ידו לאחוז את הארון ומח

היה לו ויחר אף י כעזא מכאן ואילך מי יגור באהלך משל
לעיריני שכנסם למדינה וראה אותן שמוכרין מיני כתיבין וכל
דבר אמר מי יוכל לשכוע מאלו אמרו לו חבירי מי שיש לו
מעות הרכה כן אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא מי יגור באהלך
אמר לו מי שיש לו מצות פרישות הולך תמים ופועל צדק
הולך תמים זה הקדוש ברוך הוא שנאמר הצור תמים פעלנו
ופועל צדק זה הקב"ה שנ' כי צדיק יצדקות אהב ודובר אמת
זה הקב"ה שנ' וי אלחיס אמת לא עשה לרעהו רעהו זה הקב"ה
שלא עשה רעה לישראל בשעת העגל דכתי' ויבחס י על הרעה
וחרפה לא נשא על קרובו וזה הקב"ה שנאמר לבני ישראל עם
קרובו כדאיצטריך להן כשטים נבזה בעיניו נמאס זה הקב"ה
שנאם במלכות שאול שנאמ' ואני מאסתיו ממלוך על ישראל
ואת יראי י יכבד זה הקב"ה אמר רבי סימון והעם לא נסע עד
האסף מרים מלמד שנתעכב לה עמוד הענן נשבע להרע
ולא ימיר זה הקב"ה שנאמ' ואולם וי אנו וימלא כבוד י ואומר
ולכן נשבעתי לבית עלי אם להרע לא ימיר שבעתו לטובת
על אחת אמה וכמה רבי אבין אמר נשבע להרע זה הוא
שמוסר את הכיס שלו להצר לנפשו לעשות מצוה ורובן אמרי
זה הוא שמשביע יצרו שלא לעבור עכירה כספו לא נתן בנשך
זה הקב"ה שלא נתן את התורה כדמים שנאם בלא כסף ובלא
מחיר ושוחד על נקי לא לקח שאם מתכשין כל האומות
ונותנין ממנוס בדבר אחד מן התורה אינן יכולין וכן הוא אומר
מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה אלו אומות העולם שנ'
הוי המון עמים רבים לכבות את האהבה אהבה שאהב הקב"ה
את ישראל ונחרות לא ישטפוהו אלו אומות העולם ר' עזריא
בשם רבי יהודה אומר לעתיד לבא כאין כל האומות לקשרב
את ישראל ואומר לפני הקב"ה רבובו של עולם אלו עובדי עז
ואלו עובדי עז אלו מגלי עריות ואלו מגלי עריות אול שופכי
דמים ואלו שופכי דמים מפני כה אלן יורדין לגזונם ואלו אין
יורדין וכי משוא פנים יש לפניך אומר להן אם יתן איש את
כל הון ביתו אם כל ממנוכס בדבר אחד מן התורה אינן
מתכפר להם מה כתיב בתריה אחות לבו קטנה מה הקטן הודו
כל מה שחוא עושה אין מניחין בידו כך כל מר שישראל
מתלכלכ בעבירות כל ימות השנה יום הכפורים בא ומתכפר
להם שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם

דבר

אחד הולך תמים זה אברהם שנאם התהליך לפני
והיה תמי ופועל צדק זה יצחק שהיתה פעולתו
בעיני ומסר נפשו למיתו ודובר אמת זה יעקב שנאמ' נתן
אמת ליעקב לא רגל על לשונו זה בנימין שהיה יודע במכירתו
של יוסף ולא גילה לאביו לא עשה לרעהו רעה זה יוסף שהיה
יכול לעשות לאחיו רעה ולא עשה וחרפה לא נשא
על קרובו זה פנחס שהיה משבטו של לוי וזמרי משבט שמעון
זכין שראה אותו מעשה עמד עליו והרגו נבזה בעיניו נמאס
זה משה שנאם בכיזת מצרים לפי שכל ישראל עסקין בכיזת
הוא היה עוסק בעצמות יוסף ואת יראי י יכבד זה דוד שנ'
וישלח דוד אל ציקלג הנר להם ברכה דא נבזר בעיניו
נמאס זה חזקיה מלך יהודה שגירר עצמות אביו על משה של
הכלים ואת יראי י יכבד זה יהושפט מלך יהודה שבטעור
שרואה תלמיד חכם היה עומד מכסא וזכוכיו ומנשקו וקורא
רבי רבי מורי מורי נשבע להרע זה בועז שנשבע ליעזרו הי'
שכבי עד הבקר ובר אחר זה אלישע בן שפט שנאמר וי
י אשר עמדת לפניו אם אקח דא זה אליהו שנאמר אם יהיה
השנים האלה של נשט כספו לא נתן בנשך זה עובדי עז

שוחביא

שנאמר כי אז יצא יי' אלפיך ואף לאחרונים את עתיד לעשות
 כן שנ' ויצא יי' ונלחם בגימס ההם ואנן דאימצין אנן לית את
 בפיקולן ולא תצא אלהים בעבאותינו עד אנה יי' אם להן
 הקבה וכיאני שכחתי אתכם אתם שכחתם אותי שנ' שכחו אל
 מושעם וכי הסרתני פני מכס אתם הסרתם פניכם ממני
 שנאמר ויסבו פניהם ממסכן השם ואומר ויפנו אלי עורף ולא
 פנים אמר להן הקבה בעולם הזה הסרתני פני מכס אבל
 לעתיד לבא כי עין בעין יראו בשוכ יי' ציון

עד

אנה אשית עצות זשה אחר הדברים האלה גדל
 המלך אר יעקב עד היכן גידלו עד עץ של חמשים
 אמה מעל כל השרים עד דיחמוניה על חמשים אמה כף עשר
 למד שלשים

עד

אנה אשית אף על פי שאני משועבדת במלכות
 תורה ומצות שבתת לי אני עושה אותן כנפשי
 מילה אני עושה שבת אני עושה ומסמרת דבר אחר עצות
 כנפשי לקיים תורתך כנפשי אני עושה מפני הגזירות מפני
 שאומות העולם גזרוני גזרות עלי לבטל תורתך ואלהותך ואני
 נותנת נפשי עליהן

הביטה

ענני יי' אלהי האירה עיני פן אישן חמות ולא
 נעתק בשינתא דמלכותא

פז

יאמר אויבי וכלתי אמר הקבה לרוד דוד באי
 זה טרמוסיא את אומר דברים הללו אמר לו
 שאני בוטח בך על חסדיך שנאמר ואני בחסדך בטחתי באותו
 חסד שנאמר בך חסדי יי' מלאה הארץ אם אמרתי משה
 דגלי חסדי יי' יסעוני דבר אחר ואני בחסדך בטחתי כתורה
 כמה דאת אמ' ותורת חסד על לשונה יגל לבי בישועתך אמר
 אבהו זה אחד מן המקראות הקשין שישועתו של הקבה היא
 ישועתך של ישראל יגל לבי בישועתנו אין כתיב אלא בישועתך
 אמר דוד ישועתך היא ישועתינו דא ואני בחסדך בטחתי
 בככל יגל לבי בישועתך במדי אשירה ליי' ביון כי גמל עלי
 באדום דא כי גמל עלי אמר להן הקבה לישראל פרעו לימה
 שקדמתי לכם בעולם הורג ואני אגמול לכם לעתיד לבא
 אמרתי לכם נסכו לפני בחגמים בעולם הזה וכבר קדמתי לכם
 עלי באר ענו לה ואני פורע לכם והיה ביום ההוא יטפו ההרי'
 עמים אמרתי לכם שתטלו לפני לולב ותהללו ככר קדמתי
 לכם החרים תרקדו כאלים ואני פורע לכם לעתיד לבא והחרים
 וחגבעות ויצחו לפניכם רינה אני אמרתי לכם תעשו לי סוכה
 וכבר קדמתי לכם כי בסוכות הושבתני ואני פורע לכם לעתיד
 לבא וסוכה תהיה לצל יומם מחורב מי הקדימני ואשלים
 הני אשירה ליי' כי גמל עלי

יד למנצה

לרוד אמר נבל זשה אני'
 חוקר לב וכוהן כליות למה
 הזכיר את הלב ואת הכליות
 מכל האיברים אלא העינים הולכות אחר הלב והאזני ומאתים
 וארבעים ושמונה איברים שבאדם כולם הולכים אחר הלב
 והכליות יועצות את הלב והלב גומר לפיכך אינו מוכיר אלא
 הלב והכליות בלבד והקבה חוקר את הלב וכוהן את הכליות
 וכן הוא אומ' ואתה שלמח דע את אהי אביך ועבדו בלב שלם
 כי כל לבבות דורשי מהו כי כל לבבות אלו שני לבבות שיש לו
 לאדם יצר טוב ויצר רע דבר אחר אני יי' חוקר לב הרשעים
 אומרים אנו חורשין בלבנו כביכול שאין הקבה יודע בחן אומ'
 להם הקבר ממני אתם מטמינים הוי המעמיקים מיי אתם
 סבורים שאני כמותכם שאתם מרמים צורה ליצורה נטיעה

לבוטעה הפככם אם כחומר היוצר וחשב אר לוי למה דובר
 דובר לארכיטון קטן שכבר מדינה ועשה כה בטמנות
 ומחבואות וחדרים ולבסוף בעשה שלטון בא לתפוש הליטשן
 והם כורחין ומטמינין עצמן באותן החדרים אמר להם שוטים
 מלפני מי אתם מטמיני' ואני האוסן שכחתי המדינה ואני מכיר
 כל מטמוניה יותר מכס כך אמר הקבה לרשעים שוטים מפני
 מה אתם מטמינין ואני בראתי את האדם ואני יודע כל החדרים
 שבו הוי המעמיקים מיי אר ירמיה מאי דכתיב עקוב הלב
 מכל ואנוש הוא וכתיב בתריה אני יי' חוקר לב אני שמחפש
 את הלבבות ומגלה את הנסתרות וכן דניאל אומ' והוא גלי
 עמיקתא ומסרתא דא אמר נבל בלבו הרשעים כרשות לבן
 והצדיק לבן כרשות הרשעים כרשות לבן ואמר עשו בלבו
 ויאמ' המן בלבו ויאמ' ירבעם בלבו אתה אמרת כלבך השמל'
 אעלה מה היה לו עוד מילתא בפום מלכא קל מן שמוא נפל
 זכן אמ' נבל בלבו ויאמ' עשו בלבו מה חשב אמ' אין דרך העולם
 שאהרונ את אבא לא אני אומ' ליטמעאל אחיו והוא הורגו ואני
 חורג את יעקב אחי ואנו יורשי את העולם כך לא היה עשו אומ'
 בפיו אלא בלבו היה מחשב מאחר שישמעאל חורג את אבי ואני
 את אחי אני בא בדיון עם ישמעאל ואהרונ אותו ואני יורש את
 העולם לכך הוא אומר בלבו והקבה פרסמו שנ' כי אני השפתי
 את עשו גליתי את מסתרו אמ' לו הקבה חייך יודע אני מה
 שחשבת בלבך שנ' יען אמרך את שני הגו' ואת שתי המשפחות
 לי תהינה וירשנוה ומי הודיע וי' שם היה דא אמ' נבל זה עשו
 הרשע שהוא אומר אחד כפה ואחד בלב בלבו אומר יקרבו ימי
 אבל אבי וכפיו הוא אומ' הנני אמ' לו הקבה רשע אתה מחנן
 את דבריך לאביך הברכה אחת היא לך אבי זשה כי יחנן קולו
 אל תאמן בו כי שבע תועכות בלבו כל מה ששנאתי הוא אוהב
 שש הנה שנא יי' ושבע תועכות נפשו דא אמר נבל בלבו אמר
 הקבה לרשעים אתם מחשבים כלבכם אף אני איני פורע לכם
 אלא בלבכם שב' חרסם תבא בלבכם דא אמר נבל בלבו זה
 עשו הרשע ולמה נקרא שמו נבל ר' יהודה בשם ר' שמואל אומר
 על שמילא כל העולם כחלו נבלות העמיד בתי קוצין ובתי
 קלקלין ובתי טרסאות ובתי קרקסאות ובתי עז ר' הונא אמר
 על שם שמילא כל ארץ ישראל מנבלתן של ישראל שנ' נתנו את
 גבלת עבדיך מאכל לעוק השמל' ר' אבא אמ' על שהוא מנוול
 העמיד אריונום שלו על פתח הזנוג על בתי כסאות ובתי
 מרחצאות והד תפליצת השיא אותך דודן לבך ר' יעקב אומ'
 שעתיד הקבה להשירו כנבולות שהן נושרות מן האילן שב בני
 זכר יבולו אר סימון הוא נבל הוא לבן אתוהי דין כאתוהי
 דדין מה נבל הוא רמאי אף לבן היה רמאי ועליהם אמר שלמה
 בירמה בלב חורשי און אבל לצדיקים וליועצי שלום שמחה
 ולמי נתן לישראל שנאמר יי' עוז לעמו יתן

הלא

ידעו כל פועלי און אוכלי עמי אכלו לחם פת
 לישה ופת ערוכה ר' שמואל פתר קרא באומות
 העולם את מוצא בשעה שנכנסו גוי לחיכל מצאו טלאי בלשכת
 תמידים ושחטום ואכלים ומצאו להם הפני מסודר על השולחן
 ואכלו אותו ומהו יי' לא קראו שלא קראו קרש ישראל ליי'
 ראשית תבואתו אכלו לחם כל שלא אכל ממנום של ישראל
 באילו לא טעם טעם לחם וכל האוכל מנכסיה טעם טעם לחם
 פחדו פחדו והלחן כתיב לא היה פחד פחדו פחד
 בעשרת השבטים שגלו לא היה פחד שנט יחודה
 זכנימין דבר אחר שם פחדו פחדו אלו הצדיקים שמתפחדים
 בעולם הזה מן הקבה ועושין צווי לפיכך לא היה פחד שאין
 מתפחדין

עודשים אמרו לך חטים לכך נאמ' שוא ידברו איש אל רעהו ר' חייא צפורה אהל למזון חיי' מסורתא אמ' להן רבי יונתן כד תהוי בעי חיי' אימא שערי אנא בעי וכד תחוי בעי שערי אימא חיי' אנא בעי ולא יסקון לך תרעא הוי שוא ידברו איש אל רעהו שפת חלקות שמתליקין בשפתותיהן כלב ולב ידברו אחד כפה ואחד כלב

יברת

י' כל שפתי חלקות בר קפרא בשם ר' יונתן אמר קשה הוא לשון הרע מעו' וגלוי עריות ושפיכות דמים כעו' כתיב אנא חטא העם הזה חטאה גדולה בנלי עריות כתיב ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת בשפיכות דמי' כתיב גדול עוני מנשוא וכל לשון הרע כתיב לשון מדברת גדולות וכת' אשר אמרו ל' שוננו נגביר אר' וסיכר חנינא אין אדם אומר לשון הרע על חבירו עד שהוא כופר בעיקר שנאמ' מי אדון לנו כביכול צוה על מספרי לשון הרע מי יקום לנו עם מרעים מי יכול לעמוד להם בגהנם וגהינם צוחת אף אני אני יכולה לעמוד כהן אמר הק'ה אני מלמעלה ואתה מלמטה ש' חצי גבור שנוני מי קשה חמכה בחרב או המכה בחץ המכ' כחרב אינו יכול להמית לא אם כן קרוב אצלו והמכה בחץ זורק אותו ומכה אותו בכל מקום ש' חץ שחוט לשונם ואומ' שניה חנות וחצים ל' שוננו כתי' אם הפך לשונך ל' לשון הרע על חבירך שנין ברכי תורה אמר רבי שמואל כן יוחאי למה נקרא לשון הרע תליתאי שהוא הורג שלש האומרו והמקבלו והנאמ' עליו רב ביבי בשם רבי יוחשע אמר מצינו שהרג ארבעה בימי שאול רואג שאמרו ושאל שקבלו ונוכ עיר הכהנים שנאמר עליהם ואכנר כן נר שהיה ספק בידו למחות ולא מיחה ר' זעירא שלח לר' סימן ואמר את ספק בידך למחות למה אין אתה מוחת אמר לו אינן אלא מן הנאנחים ומן הנאנקים אמ' לו רבי זעירא ומה געשה לאותן הנאנחים והנאנקים לא מהן התחילה מרת הדין שנאמר משוד עניים מאנקת אינונים עתה אקום יאמר ר' אמר רבי בשעה שהדינין מבקשין לקלקל את הדין הק'ה מסלק שינויתו מביניהן שנאמר משוד עניים מיד עתה אקום יאמר ר' אמר רבי יודן גדול עובש גדול עניים יותר מעון דוד המכול כי בדור המכול כתיב למכול ישב כביכול בישבה גפרע מהן ועכשיו כתיב עתה אקום איני נפרע מהם אלא בקימה אשית כישע יפיה לו רבי אושעיא אמר כשאשית ישועה לאלו ארתיח מרת הדין לאלו

אמרות

י' אמרות שהורות אמר ר' יוחשע כן להי עיקס הכתוב שמים ושלש תיבות ולא הוציא דבר מנוכח מפיו שנאמר מן הכהמה הטהורה ומן הכהמה אשר איננה טהורה אמר רבי תנחום אמר הק'ה שתי אמירות אמרתי לך וטהורות הן ולמי נתן לשבטו של לוי אתו שכתוב בו ויטב מצרף ומטהר כסף ואי זו פרשת המת אמור אל וכהנים בני אהרן ואמרת אליהם אמ' רבי ינאי לא ניתנו דברי תורה התוכיחן אלא כל דבר ודבר שהיה הק'ה אומ' למשה היה אומ' מט' פנים טהור ומט' פנים טמא אמר לפניו רבונו של עולם עד מתי נעמוד על כבודך של הלכה אל אחרי רבים להטות רבו המטמאין טמא רבו המטהרין טהור רבי אבהו בשם רבי יונתן אמר תלמיד ותיק היה לו רבי עקיבא והיה מטמא את השרץ מן התורד כמט' פנים ומטהרן כמט' פנים וכן תני רבי חייא תלמיד היה לו לרבי מאיר וסמכוס שמו והיה מטהר את השרץ מן התורה כמט' פנים וחוזר ומטמאו כמט' פנים שנאמר מוזקק שבעתים רבי יוחשע בשם רבי לוי אמר תינוקות שהיו בני דוד היו יודעים לדרוש את התורה כמט'

פנים וכו' כמו שפרשתי במזמור ד' רשעים יתהלכון רבי יחודה אומר סביב לרשעים צדיקים הולכים בשעה שיוצאין מן ערן ורואין את הרשעים נידונים בניהנם נפשם שמחה עליהם שנאמ' ויצאו וראו בפגרי האנשים באותה שעה צדיקים נותנים הודיה להק'ה על היסודין שהביא עליהן בעולם הזה שכ' ואמרת כיום ההוא אודך י' כי אנפת בי ישוב אפך באומות העולם ותנחמני מהן כרום זלות לבני אדם כרם כתיב לכשירום הקרוש ברוך הוא כרמו שהוא כזוי בעולם הזה אלו ישראל שנאמר כי כרם י' צבאות בית ישראל אמ' לו ר' נחמיה יודעה עד מתי אתה עוקם עלינו את המקרא אלא סביב רשעים יתהלכון סביב לצדיקים רשעים הולכין בשעה שיוצאין מניהם ורואין את הצדיקים כגן ערן ונפשם מתמעט עליהם ההו' רשע יראה וכעס אימתי כרום זלות לבני אדם בשעה שיפרסם הק'ה מצות כוזיות בתורה מה לך יוצא ליסקל על ששמרתי את השבת מה לך יוצא לישרף על שאכלתי את המצה מה לך יוצא ליהרג על שמלתי לבני מה לך יוצא לזרק בפודאגון על שעשיתי רצון אבי שכשמי מה המכות האלה כן יודך ואומ' הוכתי בית מאחזי המכות הלא גרמו לי להאחז לבני שבשמים הוי כרום זלות לבני אדם כשירומם הקרוש ברוך הוא מצות מזוללות בעולם הזה

למנצה

מזמור לדוד עד אנה י' תשכחני נצח זשה והיה כאשר קראתי ולא שמעו אר יצחק מדה כנגד מדה אמר הק'ה לפי שאמרתי לכם ארבעה פעמי' עד אנה אף אתם עתידים לומר עד אנה ארבעה פעמי' אני אמרתי עד אנה מאנתם לשמור עד אנה ינאצוני ועד אנה לא יאמינו בי עד מתי לעדה הרעה הזאת כך אני עתיד למסר אתכם ביד ארבע מלכיות ואתם אומרים ארבעה פעמים עד אנה עד אנה תשכחני נצח עד אנה תסתיר את פניך ממני עד אנה אשית עצות עד אנה ירום אויבי עלי עד אנה תשכחני בכל עד אנה תסתיר כמדי עד אנה אשית בון עד אנה ירום אויבי באודם דבר אחר עד אנה י' אמרה כנסת ישראל להקרוש ברוך הוא יש מלך בלא כסא יש מלך בלא פלטרין עד אנה י' תשכחני אינשית מה דאמרת לשמואל נבייא שאתה נצחונך של ישראל שכ' וגם צעה ישראל לא ישקר ולא יבזם ואומר ל' איש אל ויכזב אר' שמואל מה הפסוק הזה לא ראשו כסופן ולא סופו כראשו אלא בשעה שהק'ה גזור להביא טובה בעולם לא איש אל ויכזב ובשעה שהוא גזור רעה הוה אמר ולא יעשה כך בשעה שאמר הק'ה לאבדהם כי ביעהק יקרא לך זרע לא איש אל ויכזב ובשעה שאמר לו קח את בנד ההוא אקרי ולא יעשה ובשעה שאמר לו וגם את הגוי אשר יעבדו רן אנכי לא איש אל ויכזב ובשעה שאמר לו ועבדו וענו אותם ההוא אמר ולא יעשה ובשעה שאמ' פקד פקדתי אתכם לא איש אל ויכזב ובשעה שאמר לו הרף ממני ואסמירם ההוא אמ' ולא יעשה אמר רבי ברכיה מעשה היה בחסיד אחד שהיה דורש כל אלמנה ויתום לא תענון אלמנה אחת שמעה אותו אתיא לגביה אמר לה זילי חשתא ובתר כן אתיא אי לאו דשמעית יתך אומ' כל אלמנה ויתום לא אתיתי לגבך ואת אמ' לי זילי ואתיא כך אמרה כנסת ישראל רבונו של עולם לא באנו אצלך לא סמיכי ביה שכת' כי לא לנעה ישכח אביון ואת מנשי יתנא עד אנה תשכחני נצח רבי חנינא אמר אמרר כנסת ישראל לשעבר אתר עשית מלחמותינו מדרש תלים כ ד 2 iii שנאמר

מח כתוב כי עתה תצאי מקריה ושכנת כשרה שכנתי כתיב שאף על פי שחרכ שכנתי עובדת שם אר אחא לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי שנ' הנה זה עומד אחר כתלנו אר יבאי מלך כשר ודם כשהוא נכנס לטרקלין אינו יודע מרה בקישון והקב"ה אינו כן אלא יי' כהיכל קדשו יי' בשמים כסאו צופה ומכיש לכל באי עולם ואין עין שולטת בו

עיניו יחזו עפעפיו יבחנו ולמי הוא בוחן את הצדיקים שנ' יי' צדיק יבחן ולמה אינו בוחן את הרשעים מפני שאינן יכולים לעמוד אר יוסי בר הנבא פשתני הזה כשפשתנו קשה אם מקיש עליו ביותר הוא פוקע וכשפשתנו יפה הוא מקיש עליו ביותר למה שהוא משבחת והולכת כך אין הקב"ה מנסה את הרשעים שאינן יכולין לעמוד שנאמר והרשעים כים נגרשו אך הצדיקים הוא מנסה שנאמר יי' צדיק יבחן אבל רשע ואוהב חמס שנאה נפשו

ימטר על רשעים פחים כמה ואמר פחם לגחלים ועצים לאש אמר הקב"ה כל מי שמעלה עצמו סופו נדון באש דור המבול ב' חזמו נדעכו במקומם אנשי המגדל ויתרם אכלה אש אנשי סדום ויי' המטיד פרעה ברד ואש סנהריב יקר יקוד ביקור אש ששרף אותו בפנים והניח בגדיו מבחוץ על שהיו מבניו שם שנאמר בני שם עילם ואשור ונכוכר נצר שנ' מתכנשין בנו נורא סודא מן השמים בלחמו ארום שנ' ויהיבת ליקירת אשא וגו' ומגוה שב' ושלחתי אש במגוג שאר האומות שנ' כי באש יי' נשפט חירם שנ' ואוציא אש בתוכך דא פחים מצודים כמה דאמ' כמחר צפור אל פח אש וגפרית

אמר רבי יודן בשעה שמדור גפרית נפשו מסוללת עליו שהיא יודעת שבה עתיד ליהוץ שנ' ברוח קדים אפיצם ארבע כוסות של פורענות הם לאומות העולם וארבע כוסות של ישועה לישראל

כי צדיק יי' צדקות אהב רבי יהודה בר סימון אמר כל אינש סני בר אומנותיה אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן כי צדיק יי' והוא אוהב את הצדיקים ומהו ישר יחזו פנימו שבע כתות חן שהן עתידין לעמוד לעתיד לבא לפני חי וקיים קודשא בריך הוא ואינו הכת המעולה שבהן שמקבלין פני שכינה זו כת ישרים שנאמר יחזו פנימו וכתוב אחר אומ' ישבו ישרים את פניך לא היה צריך לומר אלא ישר יחזו פניו ומהו ישר יחזו פנימו קודם לישרו של עולם יחזו פנימו של ישרים

דבר אחר ישר יחזו פנימו אלו שבע כתות של צדיקי' שכן כתיב והמשכילים יזהירו כוהר הרקיע כחמה וכלבנה כרקיע ככוכבי כברקים וכשושנים וכלפידים כחמר שנאמר ואוהבו כיצאת השמש בגבורתו כלבנה שנאמ' כירח יכון לעולם כרקיע שנ' והמשכילים יזהירו כוהר הרקיע ככוכבים שנאמר ככוכבים לעולם ועד כברקים שנאמר כברקים ירוצצו כשושנים שנ' למנצח על שושנים כלפידים שנאמר ומראהן כלפידים והכת הראשונה יושבת לפני המלך ורואה את המלך ואת הפני שנאמר ישבו ישרים את פניך ואומ' ישר יחזו פנימו והכת שניה אשתי יושבי ביתיך והשלישית מי יעלה בהר יי'

רביעית אשתי תכהר ותקרב חמישית יי' מי יגור באהלך ששית מי ישכון בהר קדושך שביעית ומי יקום במקום קדשו וכל כת וכת יש לו מדור בפני עצמו בגן עדן וכנגדם שבע בתי דירות כניהם ואלוהן שאול ואברון גיא דומה וצלמות וארץ תחתית וארץ ציה הרי שבע בתי דירות לרשעים ולצדיקים לכל אחד ואחד לפי מעשיהן בתי דירתן אמרו יוקים איש צדוות הוא כן אחותו של יעזר איש צדיה והוא רכיב על סוכיא אזל

לקמיה מלכא ונפיק למטלייא אמר ליה חמי סוסיא דארכבא מרי וחמי סוסיא דארכבך מרך אמר למכיעסיו כן קל וחומר לעושי רצונו אמ' ליה ועושה אדם רצונו יותר מכך אמ' לו ואם לעושי רצונו כן קל וחומר למכיעסיו נכנס בו הדבר כאדם של עכבאי והלך וקיים בעצמו ארבע מיתות כד מה עשה הביא קורה ונעצה בארץ וקשר בו נימא וערך עצים והקיף עליה גדר של אבנים ועשה מדורה לפניו ונעץ החרב באמצע והצית את האש מתחת האבנים ונתלה בקורה ונחנק ונפסקה הנימא ונפל באש וקידמתו החרב ונהפך עליו הגדר של אבנים נתנמנם יוסי כן יעזר וראה מטתו פורחת באויר אמר תוי לשעה קדמני

לגן עדן

על השמינית הושיעה יי' כי גמר חסיד זשה אבד חסיד מן הארץ אנדריינוס

שחוק טמאי שאל באי זו זכות האומה הזאת עומדת אמרו לו יש בה חסידים ויש בה צדיקים ויש בה יגיעים בתורה מיד גזר והטילו מרגזאות בארץ שלא יעסקו בתורה כיון שעשו כן הדלו מליגע בתורה לפיכך אמ' דוד הושיעה יי' כי גמר חסיד מעש' הית בחסיד אחד שאיברה מטרונות א' קופסא מלאה דינרין ומצאה אותו חסיד והוליכה לה כיון שהוליכה אמרו לו אינו יודע מרה הוא לפיכך הביאה לך אמ' להו קיטמא כולה דרהב בלבר ואתם אומ' אינו יודע מה הוא אמרה ליה תהא אומתך מסורה לך אמרו לה הוא מחזיר לך אביתך ואת מקללת אותו אמרה להן אילן עור חד הוה באימתיה כותיה אבן לא הוינן בעלמא וגדות שיהא נכנס ויוצא בלא רשות ונמצאו בני אדם עוסקים בההיא סמפניא ופנה אות' אות' חסיד וכשמת קראו עליו דודו הושיעה יי' כי גמר חסיד כי פסו אמונ' מכני אדם אר פינחס מן בני אדם פסו מן המלאכי לא פסו וכמה היו בני אדם עסקין שווא ידברו איש את רעהו מעשה הית בעיר אחת שלא היה בה מלח כלל והיה בה חכמה אחת של חכמים אמרו נלך ונביא מלח ונמכור עד שלא יביאו אחרים והיה להם ראש באו אצלו ואמרו לו נלך אמר להן יש לי לחרוש היום ומחר אכל המתונו לי עד שאחרוש ולמחרתים נלך ביחד אמרו לו הן בבקר מה עשה אמ' לאשתו דסימן הזהוה יהא בידך אם אני אומ' לידך תני לי את העול את תני לי את האוכף תני לי את הקנקן את תני לי את השק מה עשה נתן את השק על גבי החמור והלך לו לבקר עמדו אוהן והלכו לביתו וקראו לו אמרו להם השכנים כבר הלך לו מאמש וחס כששמעו כך הלכו להם בדרך ומצאוהו חוזר אמרו לו למח עשית כך אמר להם אי אתם יודעין למח אם הלכנו כולנו ביחד היתה בזול עכשו הבאתי אני ער שאתם באים שלי נמכרת וכשתבואו אתם תמכרו כיפה לכך נאמ' שווא ידברו איש אל רעהו מעשה הוה ברבי יונתן שהיו ערשים בעוקר והיה לו קרוב בעיר ירד אצלו ואמר לו ערשים אני מבקש יש מוח בעיר אמר לוהן אמר לו בכמה מוכרין אמר לו בכך וכך וכל עת שתבוא אצלי אני מוכר לך לאחר ימים הלך ר' יונתן בעיר לבית קרובו שאל בעדו אנה הוא אמרה לו אשתו בשדה הוא המתין לו ולא בא הלך ושאל לאחר יש כאן ערשים אמר לו רצונך בחט' ערשים אין כאן אמ' לו ערשים אני מבקש אמר לו תשול מכך וכך הרכח עליו את הרובים יותר ממה שאמר לו קרובו הלך ונטל ממנו בא קרובו ואמר לו ר' יונתן ולא אמרת מכך וכך הן ערשים הרי דעלו עלי את הרובים כמה שאמרת לי אמר לו שמה ערשים שאלת להם תהלה אמר לו הן אמר לו אילן אמרת חטים תהלה היו אומ' לך רצונך בערשים עכשו שאמרת ערשים

על השמינית הושיעה יי' כי גמר חסיד זשה אבד חסיד מן הארץ אנדריינוס

מכרתם אחיכם מתוך מאכל ומשחה שב' וישכו לאכל לחם הרי
 בניכם נמכרים בשושן מתוך אכילת ושתיה שנאמר והמלך
 והמקנישבו לשתות אמר רבי יששכר זמרו אם יוסף שמחל
 לאתו דכתיב לא אתם שלחתם אותי הנה ראה ער היכן
 מתוקנת לחם מי שאינו מחל לחכירו על אחת כמה וכמה אר
 חנין אמר הקכה לשבטי אתם אמרתם לעכר נמכר יוסף ויחכם
 אתם קורין עצמכם ככל שנה ושנה עבדים היינו לפיכחם אמ
 בשם ר' הושעיה שבטיים גרמו לקרע שמלת אביהם ונפרע לחם
 במצרים שב' ויקרעו שמלותם יוסף גרם לשבטים שיקרעו
 שמלותם עמד בן בנו ונפרע לו שב' ויקרע יחושע שמלותיו
 הלל רשע על תאות נפשו אין ורשעים מהלילין
 אלא אם כן עושין תאותן שכן נכוכד נאצר אומר מן
 קשות די אלהיך הוא אלה אלהיך ואין הרשע עושה עבירה
 אלא אם כן עשאה חולין בפניו

ובוצע

ברך נאף רבי אליעזר בן יעקב אומר הרי
 שגול סאה של חטים וטחננה ולישה והפריש
 ממנה חלה כיצד מברך אין זר מברך אלא מכאן שנאמר
 ובוצע ברך נאף ר' דבר אחר ובוצע ברך אין בוצע אלא הנייה
 כמו מה קצע כרמי אמרו ישראל לפני הקכה בית אחת שהיר
 לך הנייה ממנו עמדו שונאים והחריבוה וניאצו שמך עליו והן
 קיימין והוא חרב והצדיקים שהולך הנייה מהם עמדו
 שונאים ופגרו אותן וניאצו שמך עליהם והן קיימין הרי ובוצע
 ברך נאף ר'

ידכה

ישוח אמר רבי יצחק ודכו כתיב שאין הרשעים
 מזדוננין אלא לכני אדם כמותן ונפל
 בעצומו חילכאים אמר רבי חננאל שר פפא אין הרשע נופל
 עד שתתמלא סאתו שנאמר תחת רשעים ספקם במלאת ספקו
 יצר לוי אמר רבי סימון אין הרשע מפיל בקולרין שלו אלא
 רשעים נבורים כמותו שנאמר ולגוברין גיברי חיל דיכחיליה
 אמר רבי סימון כגון הקוסטנר שהיה מכה ומסיר צלע וחוליה
 כבת אחת

אמר

בלכו שכח אל כמה דאמר עבדים סתר לו ולא
 יראה כביכול הסתיר פניו כל ראה לבצע קומה
 אל בטא יודך ר' יודן בשם רבי יהודה אמר אמרו ישראל לפני
 הקכה הגיעו הצרות על נפשנו כאדם שנשק את העבים פשוט
 יודך ודלינו לתשכח לית אנא מנשי וציון אמרה עזבני ושכחני
 על מה ניאץ רשע אלהים לית דין ולית דין הניח הקכה
 עולמו והלך לו ראיית כי אתה עמל וכעס תביט
 ראו עיניך שעשו הרשע כא והחריב את מקדשך ושבה את
 ישראל בקולרין ומגלה אותם מארצם לתת בידך ואתר
 היית משרר שכינתך ורוח הקדש על יצחק ואומר לו משמני
 הארץ יהיר מושבך עליך יעזוב הלכה מלכות הגוים
 אומ' לישראל איתי גולגלתך והיא אומרת יתומי אנא דין והיא
 אמרה שמעת עלי דאנא זין יתמין זיל גבי אלהא דיעקב ויקום
 לכון שנאם אבי יתומים ודין אלמנות יבא ועמד להם רומם
 ורומילום מתה אמם הואכה נודמנה והניקתן ועמדו וכנו שני
 צריפים גדולים כרומי יתום אתה היית עוזר דא כי אתה ראית
 בעיניך שנכוכד נאצר הרשע בא ומחריב את מקדשך ושבה את
 ישראל בקולרין ומגלה מארצם לתת בידך ואתר משרר
 שכינה על ידמיה ואומר ועבדו אותו ואת בנו ואת בן בנו
 עליך יעזוב חלכה מחה הוא נוטל חנניה מישראל ועוריה
 ומשליכן לכשן האשוואמר להן מאן הוא אלה
 דישובינכן מן ידיתום אתה היית עוזר ותומה אחת בשתי יד

לד וזושתו עשתה אנוסתא במלכות שאינה שלה שב' גוסתה
 המלכה מה כתיב כתיב שבור ורוע רשע כל תמצא להם זכות

והמלך

עולם ועד אימתי כשיאבדו גוים מארצו
 תאות עבדים שמעת י' אר' לוי כש' ל' הושע זה
 משח שנקרא עניו בשעה שאמ' לו הבה דבר אל אהרן אחיך ואל
 יבא התחיל מצטער אמ' לו כמדומה אני שאין אחי רשאי ליכנס
 לפניו מן המחיצה אמ' יש עת לשעה יש עת ליום יש עת לשנה
 יש עת לשתים עשרה שנה יש עת לשבעים שנה יש עת לשיעור
 מגופיה וקרא אל יבא ככל עת יש עת ליום שב' ומים במשורת
 תשתה מעת לעת יש עת לשנה שנאם יהי לעת תשובת
 השנה לשתים עשרה שנה ער עת כוא דברו עת לשבעים כפ
 לפי מלאת לכלל שבעים שנה ויש עת לעולם נתת שמחה
 בלבי מעת דגנם והירושם רבו אמ' לו הבה לא כשאתה סכנה
 בכל שעה שרועה ליכנס הוא נכנס לא יבא בכל עת התחיל
 אומר תאות עבדים שמעת י' תכין לביס תקשיב אוזן דבר אותך
 למה י' תעמוד ברחוק זטה בצאנם ובכקרים יוכל לבקש את י'
 ולא ימצאוהו חלץ מהם פילוסופים שאל את רבן גמליאל יש
 לכם לומ' שאתם מקי' להקכה שיגאל אתכם אמ' לו הן אמ' לם
 ולא כך כתי' חלץ מהם יכמה שחלצו לה אחי יוכל בעלת לשונו
 עליה אמר לו לאו אמר לו מכאן שאינו שב' עליכם השיבו רבן
 גמליאל מי חלץ האיש או האשה אמר לו האשה אמ' לו הוי
 חלץ ואנו לא חלצנו לו וכי יבכה דחלצו לה אחין מידי מששא
 אית כרו וכן הויא אומר קמתו אני לפתוח לדודי ודודי חמק
 עבר התחילו קורין למה י' תעמוד ברחוק

יא למנצח

לירוד ביי הסיתי זשור י' ל'כ
 לא אירא משל למה הרכיב
 דומה למלך שהיה לו עכר
 ומחכו והיו עבדיו מתקנאין בו אמר מרי רחיס לי מאן
 איניש דיכיל לי הרכס צפור אר' אחא בשעה שגלו ישראל
 היו אומ' העולם שמחין עליהן להגלותן ממקומן נודי אין כתי'
 אלא נודו אר' אחא כלפי מעלה אמרו וכלפי מטה כלפי מעלת
 כצפור נודרת מן קנה כן איש נודד ממקומו ואין איש אלא
 הקכה שב' איש מלהמה ואין מקומו אלא בית המקדש שב'
 זאת מנוחתי עדי עד

כי

הנה הרשע ידרכון קשת' ר' ברכיה בשם ר' אבא אמ'
 זה שבא ויואח מה עשו כתבו אגרות ותחבוה בחץ
 ופשטוה לסנחריב בעד החלון וכתבו ברו כל ישראל מבקשין
 לחשלים לך וחזקיהו ישעיה איבן מניחין לבו לירות כמו אופל'
 לשני ישרי לב לחזקיהו וישעיה

כי

השתות יהרסון צדיק מה פעל' אם הצדיקי' שהשתיתם
 עולמך באו הרשעים ופיגרו אותם צדיק העולם מת
 פעולה הניחו לך בעולמך אם אבן שתייה שממנה הושתת
 העולם עמדו רשעים ופיגרו אותה צדיק העולם מה הנייה יש
 לך בעולמך מה אם השיתין שהם מניעים עד התהום עמדו
 הרשעים ופגרו אותם צדיק העולם מה פעולה פעלת לפועל'
 מצות

וה

בזכר קדשו י' בשמים כסאו בזמן שישראל עושין
 רצונו של מקום י' בהיכל וכוזמן שאין עושין רצונו
 של מקום י' בשמים כסאו אמר רבי אלעזר בין שהרכ בית
 המקדש בין שלא חרב אין השכינה זזה מתוכו שנאם י' בהיכל
 קדשו אף על פי שבשמים כסאו שכינתו כבית המקדש שנאמר
 והיו עיני ולבי שם כל הימים וכן הוא אומ' ויעני מהר קדש
 סלה אעפ' שהוא הר בקדושתו הוא עומד אר' אלעזר ראו
 מדרש תלים ב ג 2 iii מה

אלי וחושו כל אפסי ארץ מיד נתגיד ונתן לו ישי את כתי ורכנ אמרי ישראל הורה ולמה קורא אותו ישמעאל שחודד חרבו בישמעאל ונעצו כבית המדרש ואמ' או אחרונ או אהרג או אקיים רברי רבותי עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ויהי יי משגב לך אר יוחנן כל מקום שבך עני ואביון בך בישראל הכתוב מדבר שאין עניות זרח מהם משחרב בית המקדש ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך יי זמרו ליי יושב ציון אמר רבי יוחנן כמה שעשה בציון על ביתו לא חס כשיבא ליפרע ממחריבין על אחת כמה וכמה אר חנינא זמרו ליי אימתי כשיבא לחזור שכינתו בציון אמר לו ר' יוחנן קרא מסייע לך כי בנה יי ציון נדארה בכבודו כי דורש דמים אותם זכר כשיבא הקב"ה לתבוע דמו של ר' עקיבא הוא תובע דמו של בר קפרא

לא

שכח צעקת עניים אינו שוכח דמן של ישראל מן האומות ולא דמן של צדיקים שנהרגו ואלוהן רבן שמעון בן גמליאל ור' ישמעאל בן אלישע ור' ישכב הסופר זר' חוצפית התורגמן ור' יוסי ור' יהודה בן כבא ור' יהודה הנחתום ור' שמעון בן עזאי ור' חנינא בן תרדיון ור' עקיבא ועליהם הכתוב מדבר כי דורש דמים אותם זכר ועתיד הקב"ה לתבוע דמן של בר קפרא ושל ר' יהודה הנחתום שפעם אחת גזרתי מלכות הרשעה שיהרג ר' יהודה הנחתום מה עשה בר קפרא עשה עצמו דין ודן אותו וכשהוא בא ליתן לו קולו לר' גור שישחטו אחר תחתיו ויעשו אותו חתיכות ויעלו אותו ורץ לשון הרע ואמר שלא נהרג ונזרה מלכות הרשעה שיהרגו שניהם ויעשו אותם חתיכות ונהרגו שניהם ועתיד הקב"ה לתבוע דמן שנאמר כי דורש דמים אותם זכר ר' אבהו בשם ר' אלעזר אמ' כל צדיק ועדיק שאומות העולם הורגין כביכול הקב"ה כותבו כפרפריא שלו שנאמ' ידן בגוים מלא גיות והקב"ה אומר להם למה הרגתם פלוני ופלוני והם כופרין ואומרין לא הרגנו מר' הקב"ה עושה מוציא פורפריא שלו ודן אותם ונותן להם איפופסין הוי לא שכח צעקת עניים חננני יי חנני אין כתיב אלא חננני שלשה גונין כנגד שלש מלכויות

ראה

עניי משונאי כמה דאמר ואת עשו שנאתי מרוממי משערי מות מגיהנם וכשאתה עושה לי בן אספרה כל תהלתך וכשתעלה שכינתך לשערי ציון אנילך בשועתך אנילך בישועתך אר אבהו זה אחד מהמשרד מקראות הקשין שישועתן של ישראל ישועתו של הקב"ה שבטעו גוי בשעת עשו זה פרעה ברשת זו טבנו זה סיסרא בלכרה דגלם זה סנהריב בורע יי משפט עשה כדון שעשה במצרים שב וידעו מצרים כי אני יי בפועל כפיו נוקש רשע זה פרעה ואנו מה עלינו לומר הגיון סלה אז ישיר משה ובני ישראל רשעים לשאולה אר אלעזר כל הגוים אין להן חלק לעולם הבא אמ' לו רבי יהושע אלו אמ' כל

ישונו

גוים ושנתק יפה היית אומר ומח תל שכתי אלהים הוי באומות העולם הכתוב מדבר אר נחמיה כל תיבה שלא נתן למר' ברישה ניתן הוא בסופה כגון וילך חרבה לחרן מתיבין לירי והכתיב לשאולה אר אבא בר זכדי לדינשי התחונתה שכשאלה כילא לבצח ושכח אביון רבי יודן אמר מהו שאמר תקות עניים תאבד לעד אלא כשם שלא לבצח ושכח אביון כך תקות עניים לא תאבד לעד

קומה

יי אל יעזוב אנושי אר יתעזוב במלכותן ואל יתעזוב בשלותן ישטפו גוים על פניך מעשה תריוטוס שלהן שיתח יי מורא להן שיתח יראתך עליהם

הכנס בהן את חששות שכן בלשון יוני לטשיא קורין מורא תן פרמיה בפיהם כחבורים של טחנין ידעו גוים אנוש חמה סלה אחר על מות לבן אמר שלמה השבעתי אתכם בנות ירושלים חולת אהבה חולי שאינה של מעים ולא של ראש ממרד אני הנולד מאהבתו הוי כי חולת אהבה אני ולא אהבה כלבד אלא על מות שנאמ' כי עזה כמות אהבה שנאמר לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך אי זו היא אומה בעולם שאמר לה הקב"ה רדי לים וירדה אלא זאת אמר דוד עד מתי הבן אוהב את אביו וכן נבוכד נצר אמר כען הא איתכון עתידין וכתוב ענו שדרך מישך ועבד ננו ואמרין למלכא נבוכד נצר אם למסין אם לארנוניות כל מה שאתה נזר אתר מלך עלינו אבל לכפור בהקב"ה אתה נבוכד נצר והכלב שוין והם נשאו קו מעצמן מהצפרדעים שנאמר ובתנודיק ובמטארותיק ואפ' אינו מצילנו לאלהך לית אנתנא פלחין ומן הוא אומ' כשיצאו ענה נבוכד נאצר ואמ' ברוך אלהינו דישךך מישך ועבד ננצ שלא נתנו עצמן על כנת להנצל אלא להשרף לבח כי עוז כמות אהבה הוי למנצח על מות לבן

למה

יי תעמוד ברחוק זשה ומילין לצד עילאה ימלל אמר ר' יוסי אין הרשעים מזדונגין לאדם אלא אם כן מחרפים שכ ומילין לצד עילאה ימלל אר יוסי זה הקב"ה ואח"כ ולקדישי עליוני יבלא אלו ישראל כמה דאמ' קדושים תהיו ומנין שנקראן ישראל עליוני טכ ונתנך יי אהיך עליין כשל למה הוהב דומח לאדם שהיה לו כרם והיו ליסטין מבקשין לוכנס בתוכו ולא היו יכולין שהיה לו גדר מה עשו פרעו את הגדר ואח"כ כנסו לכרם כך אומות העולם מזדונגין לישראל שהן כרמו של הקב"ה שנאמ' כי כרם יי צבאות בית ישראל והם מחרפין להקב"ה ואח"כ באין על ישראל שכ ומילין לצד עילאה ימלל ואח"כ ולקדישי עלינו יבלא ויסבר להשניא זמנין ודת זמנין אלו שלשה דגלים ודת זו תורה שכ מימינו אש דת למו ותיבון כידיה יכול לעולם תל עד עידן עידנין ופלג עידן ומה אנו משתעבדין על כך שהחיק עצמו ממנו הוי למה יי תעמוד ברחוק למה יי תעמוד ברחוק זשה ויהי כאשר קרא ולא שמעו אר יוחנן שלש שנים ומחצת היתה שכינה עומדת בהר הזתים ומכרת דרשו יי בהמצאו ולא היו משגיחין שנאמ' נדרשתי ללא שאלו נמצאתי ללא בקשתי אר חנינא משל לשייר שהיה מהלך בדרך כיון שהחשיך בא לו הכורגן אמר לו היכנס עצמך לכורגן מפני חיה רעה ומפני הליסטין אמ' לו אין דרכו של שייר להכנס לכורגן כיון שהלך בא עליו אישוק לילה ואפלה חזר ובא לו אצל הכורגני והייר מבקש ממנו שיפתח לו אמ' הכורגני אין דרכו של כורגן להפתח בלילה ואין דרכו לקבל אדם בלילה כשעה הזו כשאני בקשתי להכניסך לא רצית עכשיו איני יכול להכניסך כך אמ' הקב"ה דרשו יי בהמצאו קראוהו שובו בני טובכים ולא היו מבקשים לשוב אמ' הקב"ה לך ואשובה אל מקומי כיון שנמסרו למלכות שנמשלו לחיות התחילו צועקי למה יי תעמוד ברחוק אמ' להן הקב"ה כשבקשתי לא בקשתם עתה שאתם מבקשין ממני ואיני שומע לכם מדה כנגד מדה לכך נאמר ויהי כאשר קרא ולא שמעו שמא עד עולם חס ושלום עד עידן עידנין ופלג עידן

בנאות

רשע ידלק עני זה לוש שנתפס עם אנשי סדום יתפסו במזמות זו חשבו אלג השבטים אר יודן מאן דאמר דחמנא וחרתן הוא ליתרתן מעודה אלא מאריך אפיה וגבי ויליה אמר הקב"ה לשכמי אתם מכתם

חכמים כלשון המסנהר הוי זידי במצות קלה כמצות
 חמורה הוי בעומעגלותיה לא תדע רבי אחא בשם רבי
 אמר טילטל הקדוש ברוך הוא מתן שכרן של מצות בעולם
 הזה שיהו ישראל עושים אותן משלם וכשיבא הקדוש ברוך הוא
 ליתן שכרן יתן שכר אמנה ושכר עשייה לכך אמר דוד למנצח
 על מות לבן על שעלמת שכר מצות כדו שתתא תורה מתקיימת
 בולה

דבר אחר על מות לבן שאתה גזור על הכן ומלבינו
 מעונותיו לו ישראל שנקראו בניו למקום לא על
 מות לבן על העלמות שהכין עושה ויהי בא ומכפר ומחל לו
 דבר אחר על מות לבן רבנן אמרי כל זמן שהיה אותו הכן חי
 הירד דומה לו שלבו של הקדוש ברוך הוא עליו כיון שמת ידע
 שאין לבו עליו

אורה ככל לבי מדבר ביצר טוב ויצר רע שלא
 יהא בלבי נקף זה שאמר הכתוב טוב ילד
 מסכן וחכם ולמה נקרא שמו ילד דהוא מכון ברייתא לארחן
 טבן ולמה צווחין מסכן דלית כל עמא שמעין ליה ולמה
 צווחין ליה חכם דקא מזדווג לבר נש מליג טבן ולעילא ממלך
 זקן זה יצר הרע ולמה צווחין ליה מלך דכל אברים שמעין
 ליה ולמה צווחין ליה זקן דהוא מזדווג לירא לבר אנש מן
 טליתא עד סיבותא הוד כי יצר לב האדם רע מנעוריו
 משננער ממעי אמו ולמה צווחין ליה כסיל דהוא מכון
 לברייתא בארחן כישן כי מבית הסורים דהא מכשכש לברייתא
 כי מביני סורייתא כי גם במלכותו נולד רש במלכותו זה של
 יצר הרע נולד יצר טוב אספרה כל נפלאותיה הפליאה הזאת
 יש בה לשעבר ויש בה לעולם הזה ויש בה לעולם הבא

אשמחה ואעלצור כך כך בתורתך בישועתך
 אשמחה בישועתך אשמחה שמך עליון שמך
 המעולה בשוכ אויבי אחר רבי יודן אמר שהודו לגנותן
 כמו שהיו ורבי פנחס אמר שהודו לאחוריהם כדאמ' ומלאך בא
 אל שאול מלאך מלמעלה היה הוא שרוד אומר ישלח משמים
 וישועני דבר אחר בסוכ אויבי אחר אמר רבי הונא שהודו
 לכושת שהיא מתוקנת להם לעתיד לבוא כההיא דשמואל
 דאמ' שמואל לעתיד לבא כאן אומות העולם זמת חכטין לפני
 אלהיהן ואין בהם כח להועילם שנאמר ישועו ואין מושיע ואר
 כך חוזרין על הקבה שנאמר על יי ולא ענם

ובשלו ויאכרו מפניך אמרו ישראל לפני הקבה רבנו
 של עולם אפילו אינכרים אלא אותו השם
 שנכנסו בביתך והחציפו פנים כנגדך וישלו ויאכרו מפניך
 כי עשית משפט ודיני זר אחד מחמשה דברים הכפולים
 במקרא משפט ודיני עדי וסחדי פרא וערוד עצמו וגרמיו
 זקנה ושיבירא אמר רבי יהושע בשם רבי אדון אמרה כנסת
 ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבנו של עולם אני חייבתי
 לך בללודך מעשים רעים שעשיתי ואומות העולם פ
 משעבדך כי

נערה גוים זה עמלק שנאמר ראשית גוים עמלק
 אכרת רשע זה עשו הרשע שנ' וקראו להם נכול
 רשעה שעבר על חמשה עבירות ביים אחד בא על נערה
 מאורסה והרג את הנפש וכפר בתחית המת וכפר בעקר
 ושבו את הככרה שמים מוחות שנ' כי מוחה אמהה את זכר עמלק
 אר לוי כתיב ויאמ' ליה שני גוים בכטנך מה אמ' לה מסתורין
 זה אני מגלח לך ראשית גוים עתיד לצאת ממך שנ' קדש
 ישראל לוי ראשית תבואתו שהיתה יודעת במה שגילה לה

הכה רבי אלעזר בשם רבי יהושע אמר מעולם לא נזקק הקבה
 לפוח עם אשה אלא עם אותה צדקת ואף היא על ידי עילה
 רבי בשם רבי יוסי אמר על ידי שם בן נח שני גוים אמר לה
 מנח ובניו העמרתו שבעים אומות שנאמ' שלשה אלה בני נח
 כיצר מיפת יד גומר ומנוג' ופחם ל' ומשם כו הרי שבעי
 מאלה נפרדו אי הגוים ואת שני גוים בכטנך מן האחד אני
 מעמיד שבעים נפש והן פריין ורביין לא שני גוים זה מתגאת
 בעולמו וזה מתנאר במלכותו אורינום באומות העולם
 ושלמה כישראל לא שני גוים שנאיהן דאומיא במעיד
 הכל שונאין לעשו והכל שונאין ליעקב לא שני גוים ששונאין
 זה את זה ממעיד יפרדו מכאן אנו לומדים שנוהר יעקב
 מחולל חד גזור וחד לא גזור זה אחד מליג שנוהרו מהוילים אדם
 הראשון שת חנוך נח שם תרח יעקב יוסף משה שמואל דוד
 ישעיהו ירמיהו אדם תהלת בריאתו של הקבה שת שנ' וירצ
 בדמותו בצלמו חנוך שנ' ויתהלך חנוך ונא' התהלך נח לגש
 נח שנאמר צדיק תמים שם שנאמר אלה תולדות שם שכל מי
 שנכפל שמו נולד מהול שם נח נח תרח יעקב שם שנאמ'
 ויעקב איש תם ואומר יעקב יעקב יוסף שנאמר אלה תולדות
 יעקב יוסף מלמד שנוהר מהול כמוהו משה שנאמר משה משה
 ונאמר ותרם אותו כי טוב הוא שנוהר מהול שמואל שמואל
 ישעיהו שנאמ' יי מבטן קראני ירמיהו שנאמ' כטרם אצרך בכשף
 דוד שנאמר מכתם לדוד מך תם ורב יעבוד צעיר אמר רב
 הווא אם זכה יעבד ואם לאו יעבד וכיון שראוי דוד היאך
 עשומסעבד לישראל אמר לפני הקבה נערות גוים אכרת רשע

האויב תמו חרבות לנצח האויבים תמו וחרבותיהן
 קיימות לנצח כגון קוסטנטינוס בנר
 קוסטנטינא פילוס בנר פוליא אנטיוכוס בנח אנטוכיא
 אלכסנדרוס בנח אלכסנדריא סקילוס בנח סציליא הם תמן
 וחרבותיהן קיימין ואתר כביכול ערים נשת ציון וירושלם
 ערי קדש היו מדבר שממח אכר זכרם המה ויל לעולם ישב
 דא האויב תמו חרבות כגון קסרין ורומי וערים נשת כי
 תאמר אדום רוששנו פולפוס שאל את רבי אלעשה לא כך
 אמר הנביא כי תאמר אדום רוששנו המה יבנו ואני אהרום וחרו
 כל בנין שכנינו קיימין אמ' לו לא דבר הכתוב כנגד הבנין לא
 כנגד העצות שכל מה שאתם יושבין ומחשבין בלבבכם לכנות
 עלינו לכלותינו הוא הורס את עצתכם אמר לו חייך כך אנג
 יושבים בכל שנה לללות אתכם וחר סב אתי ומבטל לך דא
 האויב תמו חרבות תני בשם רבי אלעזר שבועה נשבע הקבה
 בכסא כבודו שלא להשאיר זכר עמלק תחת השמי לר נין לוהיא
 נכד בעמו שלא יאמרו אילן זה של עמלק הירד שנ' אכר זכרם
 המה אר לוי בשם רבי חמא כל זמן שזרעו של עמלק קיים לא
 השם שלם ולא חכם שלם עד שיאבד זכרו של עמלק שנ' כי יר
 על כס יי היה צריך לומר על כסא יי וכשיאבד זכרו של עמלק
 מן העולם השם שלם והכסא שלם שכן כתיב האויב תמו חרבות
 לנצח מה כתיב בתריה ויל לעולם ישב כסאו ונ' והוא ישפוש
 תכל בצדק אר לוי בשעה שהקבה דן את האומות הוא דן אותם
 בלילך בשער שם ישנים מן העבירות וכשעה שהיא דן
 את ישראל הוא דן אותם בשעה שעוסקין בתורה רבי
 אלכסנדרו אמר ולא קמת רות מנחן ורחוביתו ומנחן
 אמר רבי יהושע בן לוי כתוב אחד אומר ושמו יתרא וישראל
 וכתוב אחד אומ' הישמעאלי רבי שמואל בר נחמני אמר
 ישמעאל הירד שמואלה נקרא שמו ישראל שפעם אחת
 נכנס לבית המדרש ושמע קולו של ישי שהיה יושב ואומר פנג
 מדרש תלים כ כ כ ii א

ואומר ותשכח תורת אלהים אשכח כניך גם אני מה הוא גם
אני מצטער אני עליהם שהם מחסירים עצמם ואינם מקיימין
את התורה / לא מה הוא גם אני אמר רבי חייא כביכול אף אני
בשבתה שיהו התינוקות מכריזין אותי שכ' גם אני / מהו עוללני /
רבי יוסי אומר עוללים אלו שבחוץ שנאמ' עוללים שאלו לחם /
יונקים אלו שכמעט אמן / רבי יוסי אמר עוללים אלו שכפנים שכ'
בעוללים לא ראו אור / יונקים אלו שבחוץ / רב ולי רב אמר
בעטו כדמיתיהן של אמן כאיספקלריא המאירה מיד התינוק'
פרשו מדדי אמותיהן והעוללים פרשו משכורן / אר' לוי הנם
האחרון גדול מן הראשון שהזרו כריסן של אמותיהן לכמות
שהיו והתינוקות חזרו לדריהן ועוללים חזרו לשכורן /
פתחו פיהם לא / ולא ואמרו שירה ההר מפי עוללני ויונקים יסרת
עזו / למען צורריך שנים / להשכית אויב ומתנקם שנים / הרי
ארבע מלכיות / לא למען צורריך בגין שנאיכון יהכית לכון
אוריתא / כי אראה שמך מעשה אצבעותיך / רבי איבו אמ' שלש
כתות הן אחת אומרת אילו לא בראני אלא לראות השמים
והארץ והמזלות דיינו שנאמ' כי אראה שמך / והשניה אומ' כל
מה שיש לי ליתן לעתיד לבא / והשלישית של פועלים עצלים
תן לנו של אבות / מעשה אצבעותיך /

מה

אנוש כי תוכרנו / אר' ברכיה כשברא הקב"ה את
עולמו ביקש להראות למלאכים שבח מעשר
הצדיקים אמ' לו מה אנוש / אר' יהושע בן לוי לפי שהקב"ה אר'
לחם הלא את השמים ואת הארץ אני מלא עליונים ותחתונים
ואין להם אלא משמוש אצבעות / מה אנוש זה אברהם שנאמר
ויזכור אלהים את אברהם / וכן אדם זה יצחק שנאמ' וי' פקד את
שרה / ותחסרהו מעט מלאהם זה יעקב ויחמו הצאן מלמד שלא
הורג חסד אלא ליתן בהן את הנפשות ואומר וישר אל מלאך
ויוכל / וככוד וזרר תעטרחה / זה משה שנאמר ומשה לא ידע
כי קרן עור פניו / תמשילוהו כמעשה ידיך / זה יהושע שאמר
שמש בגבעון דום / כל שתה תחת רגליו / זה דוד שנפלו לפניו
כל שונאיו שכ' ואשחקם כעפר ארץ /

צאנה

ואלפים כלם / זה שלמה וידבר על העצים / וגם
בהמות שדי / זה שמשון / אמ' רבי הונא בר פפא
הראה להם שמשון כשחל לזכר שלש מאות שועלים / ר' סימון
אמר הראה להן דניאל יורד לגוב אריות ויושב על צואריהם
ואינו ניזוק / צפור שמים / זה אליהו שמסב את העולם כצפור
שכ' והעורבים מביאים לו לחם וכשר / ודני הים / זה יונה שכ' ויהי
יונה כמעט הרג / עובר ארחות ימים / ארץ ישראל שכ' וכני ישראל
הלכו כיבשה בתוך הים / אמרו המלאכים י' אדוננו מר אדיר
שמך / ככורך הוא לדור על כניך שכ' מה אדיר שמך בכל הארץ /
לא על הגתית / אמר רבי ישעיה ויגבר י' צבאות כמשפט
אימתו הקב"ה גבוה כשיעשה משפט באומות העולם מה כתיב
למעלה מזה וישח אדם וישפל איש אותה / שעה ויגבר י'
צבאות כמשפט וכן הוא אומר והיה ביום ההוא ביום בוא גוג'
וכן יואל אומר קראו זאת בגוים קדשו מלחמה עושו וכואו
הגוים וקבעתי כל הגוים והורדתי אל עמק יהושפט ואין עמק
ששמו יהושפט ומהו עמק יהושפט שישפוט הקב"ה את הגוים
כד' המונים המונים בעמק החרון ולא המונים אלא הללו י'
ביום ההוא וכן הוא אומר כי שם אשב לשפוט את כל הגוים
ואחר כך וידעתם כי אני י' אלהיכם שוכן בעמק הר קדשו /
אימתי כשיראוי הקדוש ברוך הוא על הגת וכן הוא אומר
בואו רדו כי מלאה גת אותה שעה גתנין לו נצחון /
למנצח על הגתית / ארבע גתות הן לכני קרח על הגתית /

למנצח

יואל בואו וראו כי מלאה גת / זה אומר גת וזה אומר גתית
למנצח על הגתית /

על מות לבן / זשה את הכל
עשה יפה בעתו / ר' ברכיה
בשם רבי יונתן אומ' אל תחז'
קורא גם את העולם נתן כלכם אלא גם אהבת עוללים נתן
כלכם של אבותם משל למלך שהיו לו שני בנים אחד גדול
ואחד קטן הגדול מכובד והקטן מטונף אף על פי כן הוא אוהב
את הקטן יותר מן הגדול / דבר אחר אמר ר' יונתן פחדתו של
מלאך המות נתן כלכם / רב בריה דשמואל בשם רבי שמואל
אמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד / זה יצר
הרע שאלמלא יצר הרע לא נשא אדם אשה ולא היה מוליד
בנים ולא היה העולם מתקיים ולא בונה בית / דבר אחר גם את
העולם / העלים הקדוש ברוך הוא מבדיתיו יום המיתה ויום
הדין / אמר רוד על ידי שהעלמת אותם ממנו אני אומר עליו
שירה על מות לבן / דבר אחר למנצח על מות לבן / זשה
בקש קהלת למצוא דברי חפץ ביקש שלמה לעמוד על עסקי
פרה דאמר רבי יצחק כל העוסקין בפרה מטמאין בגדים והיא
עצמה מטהרת טמאין אמר לו וכתוב וישר דברי אמת כבר
כתבתי על ספרו של יושר שנאמר הלא היא כתובה על ספר
היושר / עשה כישרות עשה בתמימות / גזרה גזרתי / חוקות
חקתי ואין מי שיהרזר אחריה דכתיב זאת חוקת התורה /
דבר אחר בקש שלמה לעמוד על מתן שכרן של תורה כמה
דאמר יקרה היא מפנינים / אמר לו הקדוש ברוך הוא וכתוב
יושר / כבר כתבתי לך בספרו של יושר / עין לא ראתה אלהים
זולתך יעשה למחכה לו / דבר אחר בקש לעמוד על מתן שכרן
של צדיקים כמה דכתיב כי תחיו אתם ארץ חפץ וכל הענין ומה
רב טובך / דבר אחר בקש לעמוד על מתן שכרן של מצות
כדא' כי חסד חפצתי וכל הענין מה רב טובך יקרה היא מפניני'
אמר לו הקדוש ברוך הוא וכתוב כי יושר כבר כתבתי לך בספרו
של יושר עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו /

דבר אחר בקש לעמוד על הקץ כמה דאמר אם תעירוואם
תעוורו את האהבה עו שתחפץ / כי יום נקם כלכי ושנת
גאולי באה / רבי שאול מתני בשם רבי יהודר אומר אם
יאמר לך אדם מתי יבא קץ הגאולה אל תאמן / שנאמ' כי יום
נקם כלכי / ליכא לפומא לא גלי / פומא למאן גלי /
דבי ברכיה ורבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי אמר שלשה
דברי סימנת לך לקברו של משה סימן בתוך סימן שב ויקבור
אותו בגא' וגומ' / וסוף לא ידע איש את קבורתו כדבר שנתתי
לך בו סימנין אין כל ברירה יכולה לעמוד עליו / עת הקץ
שנאמר בדניאל כי כתומים והתומים רודכרים על צאת
כמה וכמה / אמר רבי חייא אורח חיים פן תפלו שלא
יהא שוקל מצותיה של תורה אי זו מצוה היא שכרה
ברובה ועושה אותה למה נעו מעגלותיה לא תדע /
משולטלים הן שבילי דאוריתא / תני רבי חייא משל למה הדוכר
דומה למלך שהיה לו פרדס והכניס בו פועלין ולא גילה
להן לא שכר פעולתן ולא שכר נטיעתן / שאלו היה מנלית
להם היו רואין אי זו נטיעה יפה שכרה מריכרה ונוטעין
אותה ובמצאת מלאכת הפרדס מקצתה כשלה ומקצתה
קיימת / לכך לא גילה להן הקב"ה לישראל שכר מצותה של תורה
שלא יהו רואין אי זו מצוה שכרה מרובה ומקיימת אותה
ובמצאת התורה מקצתה קיימת ומקצתה כשלה / ועל כן שנו
הבמים

מגל רבי פינחס בשם ר' חלקיה אמר למלכים ורכ אמר לישראל
 אין מזמין לא על הקציר ולא על המסוק אלא על הגת שנאמר
 על הגתית קציר זו בכל בת ככל כגורן עת הדריכה מסוק זה
 מדי שנתו ותר את המן על העץ כציר זה יון שב כי דרכתי לי
 יהודה קשת מלאתי אפרים את מוצא בארבעה לשונות נתנה
 הגאולה בכציר בקציר ביהודה בכשמים אם מעבירן אדם
 שלא בעונתן הוא מאבדם ואף בעליהן אינן נהנני מהן כלום
 והוד שלחו מגל כי בשל קציר כציר אם בוצרים באו לך
 כיהודה לכן אתכם עד עת יולדת ילדה בכשמים על הרי
 כשמים וכן הוא אומ' ביואורו כי מלאה גת הכל רואין את
 הגת ואל חמי ליה שב שלחו מגל ישעיה חמי ליה שב והיה
 ביום ההוא כרם חמד ענן לה אסף חמי ליה שב על הגתית
 דוד חמי ליה שנאמר למנצה על הגתית

זו אדונינו מה אדיר שמך ככל הארץ אר מצינו כשלטת
 מקומות שהיו המלאכים מדיינין כנגד הקבה באדם
 וכמסכן ובתורה באדם מנין שכבש לבראת את האדם
 במלך במלאכים אמר להם נעשה אדם התחילו לומר לו מה
 אנוש כי תזכרנו אמ' להם למה תדעו חכמתו כיון שכראו מח
 עשה הקבה כינס כל בהמה חיה ועוף לפני מלאכי השרת
 התחיל שואל להן שם כל אחר ואחר ולא היו יודעין אמר להם
 הקבה מבקשים אתם לדע חכמתו של אדם שאני שואל אותו
 ואומ' לו שמותן וקורא שמות לכלם מה עשה כינס כל בהמה
 ויהי ועוף והעבירן לפניו שנאמר ויצר יי אלהים מן האדמה
 אר אחא והלא ככר נאמר ויעש אלהים את חית הארץ ומה תל
 ויצר אלא להלן כתיב ויעש אלהים שכראן וכאן כתיב ויצר
 לשון כינסו כענין שנאמר כי תצור אל עיר ויבא אל האדם
 לראות מה יקרא לו וכי אין הכל צפוי לפניו אלא מחו לראות
 מר יקרא לו להראות למלאכי השרת חכמתו של אדם
 ומה הוא שמו שהתקין לו הקבה הוא שמו שקרא אותו אדם
 הראשון שם לכל דבר אמר לו הקבה ואתה מה שמך אמ' לו אני
 נאה להקראות אדם ולמה שנבראתי מן האדמה ואני מח
 שמי אתה נאה להקראות יי שאתה אדון על כל העולם לפיכך
 הוא אמר אני הוא שמי שקראני אדם הראשון מיד אמר
 הקבה למלאכים ראו חכמה שכלבו של אדם ואתם אומרים לי
 מה אנוש כי תזכרנו וכן את מוצא במתן תורה כשבא הקבה
 ליתן תורה לישראל התחילו המלאכים מדיינין ואומרים לפניו
 מה אנוש כי תזכרנו ואמרו לפניו אישורך שתתן תורה בשמים
 למה שאנו קדושים ותורתך קדושה אנו טהורים ותורתך
 טהורה אנו חיים ותורתך חיים אמר להם אינה ראוייה
 להתקיים ככם שנאמר לא תמצא בארץ חיים וכי יש ארץ
 למעלה וחיים היא מתקיימת בתחתונים שב אבי עשיתי ארץ
 ואדם עליה בראתי רבי נחוניא בשם ר' יהודה אמר משל לאדם
 שהיה לו בן והיה אותו הכן חסר אצבע א והלך ללמדו אומנות
 זכל עיסקר של אומנות והיתר שם אומנות אחת שצריך כל
 האצבעות אחר ימים בא אביו אצלו ומצאו שלא למד אותה
 האומנות אמר לרבו לא למדתו אומנות זו אמר לו אומנות זו
 צריכה כל האצבעות בנך חסר אצבע ואינו יכול ללמוד כך
 אמר הקבה למלאכים אין התורר מתקיימת בכם למה שאין
 ביניכם פריה ורביה לא מיתה ולא טומאה ולא חולי לא כולכם
 קדושים וכתיב בתורה אדם כי ימות באהל זאת תהיה תורת
 המצורע אשה כי תזרע ואשה כי תזוה זכה וכן את זה
 תאכלו וכל הדברים האלה אין ביניכם לכן נאמר לא תמצא
 בארץ חיים ועשה הקבה חסרו ונתן אותה למשה ככלותו

לדבר כל הדברים אל המלאכים וכיון שירד משה ועשו ישראל
 אותו מעשה ונשתברו הלוהו שמחו מלאכי השרת ואמרו עכשיו
 תחזור תורה אלינו וכשעלה משה לקבל פעם שנייה את הלוהו
 אמרו מלאכי השרת רבשע וזלה אתמל עכרו עליה שכתבת
 בה לא יהיה לך אלהים אחרים אמר להם וקבה בכל שעה
 קשינטין ביני וכן ישראל והלא אתם כשירדתם אצל אברהם
 אכלתם כשר בחלב שנאמר ויקח חמאה וחלב וכן הבקר

ותינוק שלהם כשהוא בא מכית רבו ואמו נותנת לו פת וכשר
 וגבינה והוא אומר לה היום למדני רבי לא תבשל גדי בחלב אמנ
 לא מצאו לו מענה באותה שעה אמר הקבה למשה כתב לך את
 הדברים האלה עד שאין להם מענה ותשובה וכשביקש הקבה
 לשרו במשכן אמרו מלאכי השרת לפניו מה אנוש כי תזכרנו
 רבי יהודה בשם רבי איבו ורבי יהודה ברבי סימון אמרו שניהם
 מפסוק אחד פיתקין היו משליכין שנאמר מלכי צבאות ידורון
 ידורון ונות בית תחלק וגו' כענין שנאמר ואל עמי ידו גורל ר'
 יודן ברבי איבו אמר אמר להן הקדוש ברוך הוא הייכם אני
 עושה שנאמר כסה שמים הודו ידע לך שכן הוא אומר הלויח
 הללו את יי מן השמי' לךך אמר דוד יי אדונינו מה אדיר שמך

מפני עוללים ויונקים יסרת עול למען זשה בני אדם
 ערבת לרעך תקעת לור כפך בתלמידי חכמים
 הכתוב מדבר בשעה שהוקן נתמנה אומר לו הקבה עד שלא
 נתמנית לא היית ערב על הצבור עכשיו שנתמנית נעשית
 ערב שנאמר אם ערבת לרעך זה הקבה שב זה יודי זה רעי
 ואמר רעך רוע אביך אל תעזוב וכן למען אחי ורעי ומה אתה
 עושה שלא תאמר על השמא טהור ועל השמור טמא ועל
 האסור מותר ועל המותר אסור ותתחייב באמרי פיך ומת
 תעשה עסוק בתורה שנאמר עשה זאת איפה בני הנצל ואין
 זאת אלא תורה שנאמר זאת התורה אדם לך התרפס ורחב
 רעך עשה לך רב ומדייש עליך כעפר והמליכהו עליך שנאמר
 ורחב רעך ואין רחב אלא מלכות שנאמר אזכיר רחב וככל ואם
 עשית כן הנצל כצבי מיד דבר אחר בני אדם ערבת לרעך
 בישראל הכתוב מדבר בשעת מתן תורה שהיו ערבים זה לזה
 שבשעה שביקש הקדוש ברוך הוא ליתן את התורה לישראל
 אמר להן תנולי ערבים שתקיימו את התורה אמרו לו הרי אבות
 ערבים בנו אמר להן הקדוש ברוך הוא חייבין הם לי ולוא
 שעמדו בעצמן משל למר הדבר דומה למי שהלך ללוות
 אמרו לו הנבא ערב לי הדיך והכיבא את מי שחייב לו אמר לו
 ולוא שיעמוד בעצמו הבא לי מי שאינו חייב לי כך אמר להם
 הקדוש ברוך הוא לישראל הכאתם לי ערבים וכמה חובות יש
 לי עליהם אלא תנולי ערבים שאינן חייבין לי כלום וכן הוא
 אומר לא את אבותינו כרת יי את חברית הזאת אמרו לו מי הן
 שאינן חייבין לך אמר להן והתינוקות מיד הביאו לו התינוקות
 מדרי אמותיהן ומעוברות שלהן ועמורה כריסן של אמן
 כמראה של זכוכית והיו רואין להקדוש ברוך הוא מתוך כריסן
 ומדברין עמו שב מפי עוללים ויונקים וכתיב כעוללי לא ראנ
 אורי אמ' להם הקדוש ברוך הוא ערבי אתם על אבותיכם שאם
 אינן מקיימין את התורה שאתם נתפסין עליהן אמרו לו הן
 אמר להם אנכי יי אלהיך אמרו לו הן אמר להם לא יהיה
 לך אלהים אחרים אמרו לו הן וכן על כל דבור ודבור היו
 משיבים לו על לאו לאו ועל הן הן אמר להן מפיכם אני
 כותן את התורה להן שנאמר מפי עוללים ויונקים יסרת עון
 ואין עון אלא הורה שנאמר יי עול לעמי יתן לך כשיבטל
 ישראל את התורה הן נתפסין עליהן שב נדמו עמי מכלי הדעת
 מדרש תלים ז א ז ואמר

למען לתיבותא ולא שביק לי דאמר לי אי אית לך בר זוג יכול
את למיעל ואג בעיאת דתהוי לי בר זוג אמר לי ומה את
יחיב לי אמר לי אנה מתקן עמך וכל מה דאנא מסגל את
נסכא אתקן כיניחון דכל מה דשיקרא מכניס פחתא נסכא
עילון דתריחון לתיבותא כיון דנפקין הוה שיקרא מכניס ופחתא
נסכא דקדמאי קדמאי אול שיקרא אמר לי חן מאן אינון דכל
דסגלת אמר לי לא כדון אתקנת עמי וכל מה דאת מכניס אנה
נסכא לא הוה לי פתחון פה כל מה דשיקרא מכניס פחתא
נסכא לכך הוה עמל וילך שקר שיקרא מולידי שיקרא
בזך כרה ויחפרוהו כל שהרשעים חופרין לנפשם הן חופרין
ובסוף יפול כשחת יפעל ושוב עמלו בראשו זה המן
שכל מה שהשב למרדכי נעשה לו
אודה ויכצוקו מהו עליון בשמים אמר לי כשתעשה
אותנו עליונים בעולם על הכל שב ונתנך לי להדין
עליון מן אודה ויכצוקו אר והושעבן לוי כל מקום שאת מוצא
כפלתן של רשעים הווייה מלמעלה והווייה מלמטה שנאמר
אודה ויכצוקו מה כתיב בתריה למנצח על חניתית זה אדם
מה כתיב אחר המזמור למנצח על מות לכן זמה כתיב בתריה
אודה ויכצוקו הווייה מלמעלה והווייה מלמטה דא שגיון
לדודו דטרפון אמר הרבה שיבה דוד להקבה על הנסים שעשה
לו אמר לדוד הקבה דוד שירה אתה אמר לפני על מפלתו של
שארל אמלא אתה שאול והוא דוד אכדתי כמה דוד מפניו וזהו
שגיון לדוד אמר לפניו רבונו של עולם לא אמרו לך ישראל שירה
על שהעליתם מן הים ואף אני אף על פי שהייר שאול רודפני
לא זה שירתי מפני ולמה אני קורא אותך שהוה מתחרף עלי
בכל שעה ורודפני אמר דביעחק כשם שהייה דוד מתפלל שלא
יפול ביד שאול כך הייה מתפלל שלא יפול שאול בידו וכן הוא
אומר הנותן תשועה למלכים זה דוד ושאול ואחר כך הפוצח
את דוד עבדו שלא יר בשאול אמר דוד הרבה אויבי היו לי
וזולם גדולים ולא עמדו לבגדי לא שאול לכך אמר ביום העיל
וי אתו מקץ כל אויביו ומיד שאול שודר שקול כנגד כל
אויביו ובר אחר יצא
על דברי כושי וזנגור ישראל כשישראל חוטאין הקבה קורא
אותם כושים שנאמר הלא ככני כושיים אתם לוי לא על
דברי כוש לא דברה מרים במשה על אשתו אלא בכושית שנא
על אודות האשה הכשית וכי כושית היתה אלא מה כושית
משונה בעורה כך צפורה משונה במעשיה וכן הייה שאול
משונה ונכחה מכל העם ואם רצונך לידע מה יופי דאמה כתיב
המה עולים במעלה העיר והמרה מצאו נערות יוצאות לשאוב
מים ויאמר להם היש כזה הרואה ותענינה אותם ותאמרנה יש
הנה לפניך מהר עתה כי היום בא לעיר ככונאם העיר ראה
כמה דברים דברו עמו ולמה מסיתות עמו כדי להסתכל ביופיו
ועל זה היו מעסיקו אותו עד שיבא שמואל לכך נאמר כושי דא
משל לאחד שהייה מהלך בדרך והייה אחר דודפו ברה ויצא מידו
וניצל תפסו אחר וניצל עד שלא יצא מידו מיל אח יצא השלישי
לתופסו התחיל צועק בו העילני בידו וכך דוד הייה שאול
רודפו עשה לו הקבה נס ומלטו מידו ההד ודוד ברח ומלט
כיון שברח עמד עליו דואר ואמר לשאול ראתי את בן ישיבא
בכה וצידה נתן לו אמר לו הקבה שמה משלך נתן לו והלא
מלחם הפנים שלי נתן לו אמר לו דואר וחרב גלית הפלשתי
נתן לו אמר לו הקבה ולא אני כלכלתי בהמיד סכר הקבה את
פיו ועליו נאמר תאלמנה שפתי שקר הרי הוצל מדואר בא
אחיתופל והתחיל צועק סכל בא את עצת אחיתופל לי כיון

שחצילו משלשתן ותחול אמר שירה אשר שר לוי דא שגיון
על שגיאות שעשיתי מחול לוי וכן הוא אמר שגיאות מי זכין
אתה יודע שלא עשיתי לאדם רעה ולא אתם שעשו לי רעה לא
גמלתים רעה שנאמר אם גמלתי שולמירע
ודרוך אויב נפשי אמר לו הקבה חוכן השיגך אויבך אמר
לו ולא השיגני במערה אמר לו הקבה ולא פתחתי
לך פתח בתוכו והצליתיך מידו אמר לו דוד ולכך אמרתי לך
שירה אשר שר לוי דא שגיון לדוד אמר שלמה המלך שומר
פיו ולשונו וכן הוא אמר לא תכחל על פיך אברו והנביא לפני
הקבה למה אתה משיב לאומות העולם בעולם הזה אמר להם
לפי שכתבתי ומשלם לשונאי וכן הוא אמר הירב את ויצר
חדש את חרשי אדמה בא חבקוק כך עשה לו צורת עומה בארץ
ואמר איני זו מכאן שנאמר על משמרותי אעמודה ואתי צבה על
מצור מחו על מצור שהיצר לו צורה ואצפת אמר הקבה אני
מחזר על כל מי ששכר קרדומו כי אצלי התחיל צנה עד אנה
זו שועתי ולא תשמע עתה הקבה ואמר לו בן תורה אתה ולי
עם הארץ כתוב לך בלוח אחר אף בית ואחר כך תאמר הווייעני
את הקץ וכן הוא אמר ויעבני ויאמר כתוב חוק ובאר על
הלחת אל הקבה כשאמרתי לך בגלות ראשון כי לפי מלאת
לבבל שבקעם שנה כיון ששלמו שבקעם שנה מה כתיב כורש
מלך פרס אף עכשו כשיגיע הקץ אני גואלכם וכן הוא אמר
כי יום נקם בלבי שנת גאולה באה כשמע חבקוק בפל על
פניו והייר מתחנן לפני הקבה ואומר לפניו רבונו של עולם
אל תדין אותי מיד אלא שוגג שנאמר תפלה לחבקוק הנביא
על שגיונות וכן דוד אומר שגיון לדוד אימתי שגה כשהייה
דודפו שאול וכן הוא אמר חקם שאול וילך למדבר ויץ כשבא
אחריו להרגו אמר לו אישי אך וזה רגננו סכן הוא אמר ויאמר
אבישי אל דוד סגר אלהים את אויבך וליא הניחו דוד להרגו
שנא ויאמר היי כי אם יגפנו כשירד שאול למלחמה בקס
דוד על אותו הדבר שהוציא מפיו אמר לפניו רבונו של עולם
אל תדין אותי מיד אלא שוגג שנאמר שגיון לדוד על דברי
בוש וכי כושי הייה והלא כתיב ולויה בן דשמו שאול
בחר וטוב אלא שהייה משונה ביופיו ככושי הזה שהוא משונה
בעורו וכיצא בו אתה אומר על צדוה האשה הכושית וכי כושית
היתה אלא כושית כמעשיה כושית בשמה ויש אשה כשרה
דאיכה נאה ויש נאה ואיכה כשרה אבל צפורה נאה וכשרה יש
נאה בפני אחר ואיכה נאה בפני בעלה או כפני בעלה ואיכה
נאה בפני אחר אבל צפורה נאה בפני בעלה ונאה בפני הכל
כיוצא בו הלא ככני כושיים אתם לי וכתבי יפה את דעיתי
בתרצה וכן שאול כושי הייה שאמר לו ומרדת לפני הגלגל והוא
עשה כן אלא ויהפך לו אלהים לב אחר על החטאות כהרג
אותו צדיק על שהרג כוב עיר הכהנים ועל אשר חמל על אגב
ועל מיטב הצאן שכל המרחם על אכזרי סופר להתאכזר על
החמנים ועל אשר לא שמע לשמואל שנא ואמר שמואל מה
עשית הרי אחת ועוד אמר לו לך והכית והוא לא עשה כן אלא
ויחמול שאול והעם על אגב לכך נאמר שגיון לדוד שקול הייה
שארל כנגד כל אויביו וכן הוא אמר למנצח לעבד וי לדוד
ללמדך ששקול הייה כנגד כל אויביו וי אלהיך חסיתי בהן
הושיעני והצילני הוא הרבר לא אמר דוד הושיעני שלא אפול
בעיר והצילני שלא יפול שאול ביום ואם עשית כן כל עצמותי
תאמרנה וי מי כמוך על הנותנת וזשט שלחמל בפי
בשל קציר למי הוא אוב שלח

ה למנצח

מבל

והחזוה שהיה אוכל חוליו כשהרה ואת מודח עצמך לטואל
 זשה עמו ענה ותושיה ענה זו תורה שנאמר יי ענה לעמו יתן אמר
 רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמה ותושיה שמתשת הכח והגוף
 והענינים מהו שנגג ומשגח רבי שמעון בן לקיש נביאים
 ונביאות רבי שמעון אמר שמיא ושמיא ורבנן אמרי שנה
 אדם בדברי תורה דברי תורה משנין אותו הוא שאמר הכתוב
 ואף אמנם שגיתי אתי תלין משוגתי לא דיו לאדם שהיא
 ממתנת לו בחייו אלא בשעת מיתתו עמו אמר דוד על אותה
 אני מכקש שגיון לדוד מהו על דברי כוש בן מימי אמר רבי
 חיננא בר פפא מה ארונתו של יוסף תבעה אותו שנאמ שכח
 עמי ואמרה בא אלי העבד העברי אף שאל אמר כי הקים בני
 את עבדי לאורב אמר ל אחא והלא כל התועב את עצמו אינו
 בעש ולמה דוד נאמ עלין כן עלידי שאמ שירה אשר שר לוי
 וכתוב כנפול אויבך אל תשמח יי אלהי כך הסתי אמר רבי
 יוחנן כך כתורתך בעשרים ושתים אותיות זו אלף בית
 פן יטרוף כאריה נפשי מה האריה הזה יושב על טרפתו
 ומפספסו כך דואג ואחיתופל יושבין עלי לפספסני
 פורק ואין מציל אין אחד מכל האוכלוסין של שאל מלמדין
 עלי זכות

ח' אלהים אם עשיתי זאת אם נמלתי שולמי רע בישראל
 ואחלצה צורדי ריקם באומות העולם ויכרות את כנף
 המעיל מה כתיב ויך לב דוד אותו רבי יהודה אומר אמר דוד
 מה בין קטע ציצית לקטע חיטא רבי נחמיה אמר שביטלו
 ממעות ציצית שעה אחת כיון שנכרת לא היה יודע ביקש אותם
 ולא מצא אמר לו לאבנר היכן הוא כנף מעילי אמר לו בסירות
 עברת וכרת כיון ששמע דוד אמר לו אקרא ראה גם ראה מכאן
 שהיניב אדם ככבוד חמיו כאביו אמר ר' יהודה אבי אמר לטואל
 גם ראה אמר לאבנר ורבנן אמרו אבי ראה אמר לאבנר דהוה
 אריה באוריתא גם אמר לטואל כי אתא למעגל מה אמר ליה
 הלא תענה אבנר אמרת הכנף המעיל בסירה הודעת חנית
 וצפחת בסירה הודעת ואחלצה צורדי ריקם וימוד שני חבלים
 להמית רבי יהושע בן לוי אמר על ידו שהרגו אביו ואמו ועיניו
 לעורות רבי יהודה אומר אביו ואמו ואחיו הרגו ולדות עיניו
 וכבודי לעפר ישכן סלה זו מלכות

קומה יי באפיך אמר רבי שמואל בר נחמני בשעה שעלה
 משה למרום וסרחו ישראל נזדמנו לו חמשה מלאכי
 חבלה לו הן אף והימה קצף והשמד ומשחית משחית זה מלאך
 המשחית קצף זה מלאך קצף השמד זה מלאך השמד חימה
 זה מלאך חימה אף זה מלאך האף וירא משה מהן מה עשה
 נתלה בזכות אבות אמר לפניו רבונו של עולם זכור לאברהם
 ליצחק ולישראל עבדיך באותה שעה נתמלא הקנה רחמים
 שנאמר וינחם יי על הרעה מיד בסתלקו ממנו שלשה מלאכי
 חבלה קצף משחית והשמד בשתיירו אף וחימה ועוד וזה
 מתירא מהן משה שנאמר ויאמר להשמידו לחי משה בחירו
 כי יגורתי מפני האף והחימה אמר לפניו רבונו של עולם לית
 אנא זכיל למיקם בתרויהון קום את בחד ואנא בחד הדר קומה
 יי באפך ומנין שהעמיד משה בחימה שנאמר ויאמר להשמידו
 לחי משה בחירו ואומר חימה אין לי ועל אותה שעה הוא
 אומר ושכח אני את המתים ושמואל פתר קרינה כדוד בשעה
 שכבר שלמך בית המקדש בקש שתירד אש מן השמים והלא
 ירדה התפלל שלמה ולא ירדה כיון שאמר זכרה לדוד עבדך
 מיד בענך שנאמר ככלות שלמך להתפלל וחאש ירדה מן
 השמים

הנשא בעברות צוריו ועורה אלי משפט צוית היכן צוית
 ובקש יי מיד אויבי דוד והיכן צוית ואיבתי את
 אויביך והיכן צוית ריבה יי את יריבי

ועדת לאומי תסובבך בשעה שעדתן של רשעי תסובבך
 את משרח שכינתך בשמים רבי אלעזר בשם רבי
 יהודה רבי אלעאי אמר שלשה דברים נצטוו ישראל בכניסתן
 לארץ ועשו שתיים אבל לא בנו בית המקדש למר שיהיה בהן
 דילטורין ההר נפשי בתוך לבאי זה אבנר ועמשא שהיו לבאים
 בתורה אשכבה לזהשים זה דואג ואחיתופל שהיו לזהשים אחר
 לשון הרע בני אדם שניהם חנית וחצים אלו אנשי קעילה
 שנאמר היסגרוני בעלי קעילה בידו ולשונם חרב חדה אלג
 הזיפים שנאמר בכא הזיפים רבי יהושע בן לוי בשם רבי יוסי
 אומר תינקות שהיו בימי שאול ושמואל עד שלא הביאו שתי
 שערות היו דורשין את התורה בכט פנים טהור וכמט פנים
 טמא וזה דוד מתפלל עליהם ואתה יי תשמרם נטר אוריחא
 בלבהון מן הדוד זו דוד שהיניב כליה אחו כל השבח הזה הניג
 יוצאין למלחמה ונופלין על שהיו בהן דלטורין אמר דוד רבונו
 של עולם סלק שכינתך מכיניהם מה שכינתך עושה בארץ שב
 רומה על השמים אלהים אבל דוד אחאב כולם עובדי עו ועל
 שלא היו בהן דלטורין היו יוצאין וניצחיים ולא היה מהן כהרוב
 אחד והוא שעובדיך אמר לאליהו הלא הגד לאדוני את אשר
 עשית וגומר מרד תל לחס ומים מלמד שהיו עליו חמים קשים
 בלחם ואליהו עומד בהר הכרמל ואומר אני נותרתי נביא ליי
 לבדו וכל עמא ידעין ולא פרסמין למלכא שבשביל לשון הרע
 השכיכה מסתלקת שנאמר ועדת לאומים תסובבך ועליה למרום
 שוכה מה כתיב אחריו יי ידן עמים הפוך הדין על אומות
 העולם שפטינו יי כצדקי ולא כרשעתי כתומי ולא
 בעקמימותי

וגמור בא רע רשעים מן העולם ותכונן צדיק תרונן
 מלכותך צדיק העולם ומה שאתה כוחן לבות וכליו
 אנו יודעין שאתה אלהים צדיק ואין אדם נקרא צדיק אלא אם
 כן הוא טוב אמר רבי טבומי צדיק והוא טוב למה הוא רומח
 לפעמון של זה ומכוננו של מרגלית רשע והוא חוטא רומח
 לאשה כעורה וחוטמה מעלה פוליוס צדיק ורע רשע וטוב
 שניהם שקרין כאחד

אלהים שופט צדיק תמן תנינן רכן שמעון בן נמליא אומר
 מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו סימן
 קללה ואין טל יורד לכרבה וביטל טעם הפירות רבי יוסי אומ
 שומן הפירות בטל רבי שמעון בן אלעזר אומר אף הטהרה
 בטלה והדיח והמעשרות בטלו והשומן והדגן והכמי אומרי
 הזונות והמכשפים נטלו את כל אלו משהרב בית המקדש שב
 ואל זועם בכל יום אמר ר' זעירא ראשון ראשון קיים אר אחא
 בזכות מה אנו עומדין בזכות ברכת כהנים

דלך הכין כליות לוי לנפשו מהו חציו לדולקים יפעל
 רבי איבו אמר אן הרשעים שלבם דלוק בעבירה בחייהן
 רבי יוסי אומר אלו שהציתו את האור בבית המקדש רבנן אמרי
 אלו שונאין של ישראל שנאמר על ההרים דלקונו במריב
 הנה יחבל און הרה עמל וילד שקר אר לוי בשעה שאמר
 הקכה לנח שיכני שני שני מכל מין ומין לתיבה באו
 ונכנסו כולם לתיבה שנים שנים באו נח מכל בשר נכנסו כל
 אחד ואחד וזוג עמו אתי שיקרא בעי למיעל אל נח לית את
 כול למיעל אלא אם כן נסכת לך בר זוג אז שיקרא תבע בר
 זוג פגע בפיתחא אל מנין את אתית מן גבי דנח דאזלית בעי
 למיעל

עליה למנצח על השמינית על המילה שניתנה בשמיני
דבר אחר למנצח על השמינית על ארבע מלכיות שהם
 שמונה וארבע היא השמינית החד ראשית די דהב
 טכ ידוה ודרעוהו תרין מעוהו וירכיה תרין שקוהו תרין
 ודגלוהו תרין הרי שמונה סהן ארבעה בכל וכשדים מדי
 ופרס ויון ומקרון ארבע וישמעאל הרי שמונה מלכיות לכך
 נאמר על השמינית רבי איבו אמר אמרה כנסת ישראל לפני
 הקכה רבנו של עולם אנו מקלסין אותך בשעה שאתה מציל
 אותנו משמונה מלכיות שנאמר והיה ביום ההוא יוסף שנית
 לקנות לכך נאמר על השמינית רבי יודן בשם רבי אמי אמר
 אמרה כנסת ישראל לפני הקכה רבנו של עולם אעפ"י שכתוב
 בו כי את אשר יאהבו יי יוכיח אל באפך תוכיחני ואף על פי
 שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה אל בחמתך תיסרנו אמר
 רבי יוחנן משל למלך שהיו לו שני קוסטנרין רעים וכל מדינת
 שכועס עליה הוא רודה אותה בהן פעם אחת כרחה עליו
 מדינתו ובקש לטלוח עליה אותן שני קוסטנרין לרדותה
 התחילו מבקשין ממנו אדוננו המלך בכל מרה שאתה מבקש
 רדה אותנו חוץ מאלו כך אמרו ישראל רבנו של עולם אל
 באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרנו אמר להן אם כן למה לי אף
 וחייבה אמרו לו יי לך למי לטלוח שפוך חמתך על הגוים
 ואף הקכה מקבל מהם ואומר ועשיתי כאף ובחמתך נקם את
 הגוים אבל בישראל מה כתיב לא אקשה הרון אפי אמר
 רבי אליעזר משל למלך שכעס על בנו ובירו הרב הנודית
 ונשבע שהוא מעבירה על בנו על ידי שהקעים לאבו אמר
 המלך אם אני מעבירה על צואר בני אין לו חיים ואחר כך מי
 ירש אותי ומלכותי וגם כן לבטל גזירתי או איפשר מה
 עשה המלך חכמים חרוב לבדתיקה והעבירה על ראשו נמצא
 לא הזיק את בנו וגם כן לא ביטל את גזירתו רבי חנינא אמר
 למלך שכעס על בנו היתר לפניו אכן גדולתו ונשבע המלך
 שהוא זורקה בו אמר המלך אם אני זורקה בו עוד אין לו חיים
 מה עשה המלך כתתה ועשאה צרות קטנות והיה זורקה בו
 אחת אחת נמצא לא הזיק את בנו ולא ביטל גזירתו ורבנן
 אמרי משל למלך שכעס על בנו ונשבע שהוא מכה אותו מאח
 הבליים אמר המלך אם אני מכה אותו עוד אין לו חיים מה
 עשה נטל את החבל ונתנה על צוארו לכך אמר אל בחמתך
 תיסרנו

חנני יי כי אומלל אני בשל למה הדבר דומה לאדם
 שתפסוהו ליכשים וחיה כל אחד ואחד מתעולל
 בו להכותו יש מהן בעלי ויש מהן באגרופין וכשהיה זהו הדרך
 לביתו עליה למשוה ואמר עצמו עצמותי כך ישראל אומות
 העולם משעבדין בהן בכל מלכות ומלכות ובכל מיני שעבדין
 וכשיגיע לבנין בית המקדש שיבנה כמורה בימינו אמר ישראל
 לפני הקכה חנני כי אומלל אני

ונפשי נבהלה מאד והטח אזכך ואתה יי עד מתי
 ואתה יי שהכשתני עמו אנכי בצרה ומהו עד
 מתי אם רב כהנא משל למה הדבר דומה להולה שהיה מתרפא
 על פי הרופא והיה אותו החולה מקוה לרופא מתי יבא בארבע
 שעות או בחמש שעות או בשמונה עם דמדומי המה הרי הוא
 ממטמט ובה אמר לו אם שהת עוד ציבחר נפשי נפקת כך
 אמר דוד ונפשי נבהלה מאד ואתה יי שאתה הרופא כשתהיה
 לבוא עליי

יבושו ויבהלו רבנן אמרי לעתיד לבוא נוטל הבה הצדיק
 וימראה להם גיהנם ומקומות פנויות לתוכו ואומר

להם מקומות הללו פנויות לכם אלא זכותם ועשייתם מעשים
 טובים וירשתם נן עדן וכן הרשעים נוטלין ומראה להם נן עדן
 ומקומות פנויות כתוכו ואומר להן אלו המקומות פנויות לכם
 ולחביריכם לא שנתחייבתם במעשים הרעים וירשתם גיהנם
 אמר רבי יהושע כן לוי אין הקכה מקלל את הרשע לא כבושה
 ולא עוד אלא שכופל להן קללתם שנאמר יבושו ויבהלו מאד
 וכשהוא מכרך את הצדיקים כופל להן ברכתן לא תבושו ולא
 תכלמו ואכלתם אכול ושבעו

דבר אחר למנצח על השמינית זשה א תבנע מנעד מוסר
 וזהו כשאתה מכה אותה וזהו הכוה בשבט שלא ימות
 וכן הוא אומר אתה כשכט תכנו ונפשו משאול תציל טובח
 היא המדרות ולא כאף וכן הוא אומר יסרני יי במשפט אין
 כתיב אלא אך במשפט לכך אמר אל באפך תוכיחני האף
 והחמה שני קוסטנרות של מות וכן שלמה אומר חמת מלך
 מלאכי מות וכן משה אומר כי יגודתי מפני האף והחמה לכך
 נאמר אל באפך תוכיחני טובים וייסורין אלא שאין כי כח
 לעמוד בהן לא כאף ולא בחמה

יגעתי באנחתי זה רבי זכריה בן הקצב שאמר להכמים
 המעין הזה לא זוח ידה מתוך ידי כשעה שנכנסו
 גרים להכל עד שיצאו אמרו לו אין אדם מעיד על פי עצמו
 התחיל בוכה וממרה בדמעות מטתו שהיתה אשתו ישיבה אצלו
 והיה יודע שאשתו שהורה לו ולא היה מכירה מפני גזרת חכמי
 והיה קורא תפסוק הזה יגעתי באנחתי וכבעם שכעסתי

שמע תחנתי יי תפלת יקח אמר דוד לפני הקכה
 רבנו של עולם מלך כשר ודין אחרים מקבלין
 אנסימום שמושיטין לו אני איני מבקש אלא אנסימון שלי
 יי תפלתי יקח

ז שגיון לדוד זשה גם כמדועך מלך א תקלל מלך
 שבדורך א תקלל ועשיר שבדורך א תקלל
 כי עיף השמי יוליד את הקול אמר ר' ריבית
 זה העורב וחכמת מאירין ובעל כנפים יגיד דבר משום אנשים
 לכותל אמר הקכה לדוד למה את מקלל את משויי יבושו
 ויבהלו מי הם אויביך לא שאול שאמרת ביום הציל יי אותך
 מיד שאול אמר לפני רבנו של עולם שגגת אל תעשה עלי
 כזדונות שניאות מי יבין שגיון לדוד רבי יהודה בשם רבי לוי
 אמר שלשה דברים הוציא דוד מפיו על שאול ושלשתן נתקיימו
 בו שג' ויאמר דוד הי יי כי את יי נפנכו וכן הוה ליה אוימו יבא
 ומת וכן הוה ליה או כבלחמה ירד ונספה וכן הוה ליה שנאמר
 וימת שאול ושלשת בניו למה נשבע הי יי רבי אלעזר אמר
 ליציר הרע נשבע ואמר הי יי שאני עושה דבר זה ר' שמואל
 בר נחמני אמר לאבישי בן צרויה נשבע ואמר לו הי יי אם תגע
 ברמו של צדיק שאני מערב דמך בדמו ולשאול פילגש כד
 איתעבר שאול מלך הוא עוד ועירא אפיך וכתיב ויקח דוד
 עוד נשים ופילגשי מירושלם ואת מרמה עצמד לשאול שאול
 מנשרים קלז רגליו מאריות נברו רבי לוי אמר ששים מיל היה
 מהלך שאול ביום אחד ור' סימון אמ' מאח ועשרי ורבנן אמרי
 מאח ושמונים ואימתי כשנשכה הארץ ההר וירץ איש כנימין
 מן המערכה זה שאול ואת מרמה עצמד לשאול אדם הולך
 לבית המשתדל אינו מולך בניו עמו מפני מראית העין ושואל
 הולך למלחמה ויודע שמדת הדין פונעת בו ומולך בניו עמו
 ואת מרמה עצמד לשאול ואת אומר לא תצא עוד אתנו
 במלחמה שאול אוכל חוליו במחרה שנאמר וירס הטבח את
 השוק והעליז רבי יוחנן אומר השוק וחאליח רבי אומ' השוק
 וזהו

תורה / כ' כנגד חמשים יום שכן פסח לעצרת / ה' כנגד שמונת
 ימי המלה / י' כנגד עשרת הדברות / ל' כנגד שלש צדיקי שאין
 העולם חסר מהם כאברהם שנאמר ואברהם היו יהיה בגימטריא
 תלתין הו' כשישראל זכין שמונה עשרה בארץ ויב' כחוצרת
 לארץ / וסימן טוב לישראל כשהארץ מעמדת שנים עשר צדיקים /
 אמר רבי זעירא שיחתן של ישראל תורה היא תהא אחר לשבעת
 ואב לשמונה / אמר רבי יהושע בן לוי זה אברהם שהוא אב
 ליעקב ולישמעאל ולבני קטורה / רבי שמואל אמר זה ישי שהוא
 אב לשמונה / ואח לשבעה זה הוא דוד שהוא אב לשבעה / השה
 אלי אונן ענני / זה שבוש של דוד שנתינה לו שמיעה שנאמר
 שמע יי קול יהודה / כי עני ואביון אני אמר רבי יוחנן כל מקום
 שנא' עני ואביון בישראל הכתוב מדבר ש' העניים והאביונים /
 אמר דוד לפני הקדוש ב' רבנו של עולם בשערי שיש לי כת
 לעמוד לפניך כתפלה ולדו' צא אמרי והאזינה ובשעה שאין בי
 כח התכוון מהבלבי בינה הגני / דא כי עני ואביון אני / וכי
 עני היה דוד וחכתיב ואני בעניי הכינותי לבית א'חי / ומהו בעניי
 בצער שציערתי עלי / ר' יהודה פתר לה בארבע מלכות / אמרי
 והאזינה / כבבל / בינה הגני / כמדי הקשיבה לקול שועי ביון /
 כי אליך אתפלל באדום / ולמה הוא אומר מלכי ואלהי באדום
 אמרו ישראל לפני הקב"ה ראה כמה שמדות ונזרות היא נזרות
 עלי לבטל אלהותך ומלכותך ממג' ג'א כשליבן / וככל יום אנן
 נכנסין לבתי כנסיות וממליכין אותך שתי פעמי' ואומר' שמע
 ישראל ואת עבדי דודן ואנן עבדיך דידך שנא דודי לי ואני לו /
כו לא אהפך רשע אתה / שאין אתה הפך בחיובן של בריות
 שנאמר אם אהפוך במות הרשע כי אם בשוכר רשע מורכב
 חיה / לא יגורך רע / שאין אתה נר אצל הרעה ולא הרעה נר
 אצלך / ר' כרכיה כס' ר' לוי אמר המלאך שהא ממונה על האף
 דחוק הוא שב' באים מארץ מרחק מקצה השמים יי וכלי זעמו /
 משל למלך שהיו לו שני לגיונים קשים / במזמור תפלה לדוד
 את מוצא שלש לגיונות מהלכין לפני הקב"ה ואלו הן צדק לפניו
 והלך / אש לפניו תלך / לפניו ילך דבר / ואי זהו פנימי שלהם
 צדק שב' ילך תהיה צדקה א'ר יורד להודיעך כמה כחה של צדק
 ולהודיעך לעושי צדק עד היכן מתן שכרן לכך נאמ' לא יגורך
לא יתיצבו הוללים לבגד עיניך או שרכם מלא הוללות / דא
 הוללים או שמכניאין יללה לעולם / דא הוללים ערכוביא
 כמה דאמר לשחוק אמרתי מחולל / אמר ר' יששכר עומד אדם
 ועושה נדישין של עבירות אומר הקב"ה יעשה אדם תשובה וכמי
 שלא חטא דכתיב ורא און לא יתכונן / אמר ר' סימון פתר קרא
 כישמעל ויפקח א'חי את עיניה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה
 דבין העולמים אדם שהוא עתיד להמת את כניך בעמ' את
 מעלה לו את האבר והוא שישעיה אומר משא בערב אמר להן
 הקב"ה מהו עתה / צדיק או רשע / אמרו לו צדיק אמ' להן איני דן
 את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה שנא' כי שמע א'הים
 את קול הנער כאשר הוא שם / ולא בשעת שהוא עתיד לבוא / ר'
 חיינא בר פפא פתר קרא כירבעם ושניהם לברים כשדה שהיה
 שקול כאחיה השילוני / הישבו שניהם שישבו לסודר במעשה
 מרכבה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה אדם שהוא עתיד
 להעמיד שני עגלים את מגלה לו סודי מרכבה אמ' להם ועכשיו
 מהו אמרו לו צדיק / אמר להן איני דן האדם אלא לפי מעשיו
 של אותה השעה

שנאתי כל פועלי און זה דואנ ואחיתופל שהי פעולתן של
 אמת ועשו אותה של שוא / תאכר דוכרי כוב שאינן
 לא חיינן ולא עומדי ברין דתנינן ג' מלבים וארבעה הוי' ושותו אין

לחם חלק לעולם הבא ואלו הן כלעס דואנ ואחיתופל ונחמיו
 האשוימס א'חי מוכר בכבוד נאצר הרשע שהחריב בית המקדש
 ואח' כשרד ש' ומן אנשא לך טרדין / ר' כרכיה ור' הלכו בשם
 ר' שמואל אמר כל מה שפרט דוד כספר תלים כלל אותו רשע
 בפסוק אחד אנא נכוכר נצר משכח ומרומם ומהדר למלך שמיא
 דיכל מעבדוהי קשוט / את מוצא ברוד שאמ' שכחי ירושלם את
 יי' הללויה / והו' אמר למלך שמיא / דוד אמר כי צדיק יי' צדקות
 אהב / ואותו רשע אמר די כל מעבדוהי קשוט / וכן את מוצא
 ברכין של נביאים מרעה שאמר בסוף קילוכו הצור תמים פעל
 שלא יאמרו כל באי העולם שמא עברה עליו מה שלא נכנס
 לארץ ישראל / חס ושלום אין לפניו משו' פנים / לא הצור המי'
 פעלו וכמה שקילם אותו רשע די כל מעבדוהי קשוט / ואף חנה
 אמרה ממי' ומחיה / ואותו רשע אמר ודי מהלכין בנוה יכיל
 להשפלה / אמר לו הקב"ה רשע אתמול אמרת ומאן הוא אלה די
 ישודככונן מן די ועכשו אתה אומר קלוסי איני רוצ' לא כך ולא
 בקילוסך / ומי יקלסני ישראל שב' עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו /
ברוב פשעיהם הדיחמו אמר רבי אנסדרי מה איכפת לח
 בירושלם אלא כי ברוך כך שרבו כנגדך /

וישמחו כל חוסי בך / ר' זכרי בן לוי ור' יוסי בר פינחס ור'
 יהושע בן לוי קראו ג' פסוקי הללו בשעת סילוקן
 מן העולם חד מנהון אמר וישמחו כל חוסי בך / וחד אמ' על זאת
 יתפלל כל חסיד אליך / ואידך אמר כי טוב יום בחצריך מלף /
 ואית דאמר מה רב טובך אשר צפנת ליריאך /
כי אתה תכרך צדיק בנוהג בשעולם אדם נותן לחכירי
 לישראל של זהב ועמדו עליו ליכטיס ונטלו ממנו חיכין
 הוא מתנתו והקב"ה אינו כן אלא כי אתה תכרך צדיק ולא עוד
 אלא שעושה לו מגן שנאמר יי' כצנה רצון העטרנו / תמן תנינן
 לא יצא אדם כסויף ולא בקשת /

ו למנצה על השמינית / זשה שבט ביום
 הללתיך / א'ר יהושע בן לוי אל'ג
 שבט מצות שבקרת שמע' ויצר /
 נאהבה רבה / שמע / והיה אם שמוע / ואמר / אמת ויציב / ונא
 לישראל / ולפי שאין מצות ציצית בלילה מוסיף פורס סוכת שלום /
 ר' אבין בשם ר' בחמיה אמר אלו שבט מצות שאדם עושה בכל
 יום קורא קרית שמע שתי פעמים / ומתפלל שלש פעמים /
 ואוכל ומכרך שתי פעמים / היה רבי מאיר אומר חכימה המלח
 שנשבע הקב"ה לאברהם שכל משהוא מחול אינו יורד לגיהנם
 שנאמ' כיום ההוא כרת יי' ברית את אברם וגומר ומי יורד לשם
 מה כתיב אחריו את הקניז ואת הקניז' ואת הקדמוני וכן יחוקל
 אומר דדה והשכבה את הערלים וגומר / וכן ישעיה אומר לכן
 הרחיבה שאול נפש ופערה פיה לכליחוק למי שאין בו חק ברית
 מילה / ומנן שב' חק שנאמ' ועמידה ליעקב לחק / אבל המנים
 והמשומדים ופושעי ישראל שכפרו בהקב"ה מושך להם ערלה
 ונפלי בגיהנם שב' שלח ידו בשלומיו חלל בריתו שהרי כל מצות
 שהן בידנו אין אנו עוסקין בהן כאופן וכהלכה לרקוק על כל
 אח' ואח' תימה הוא על הקב"ה על מה מעמיד אות' ומאריך עולמו
 כי אין מחזקת בידנו כי אם מצות מילה והבל פיהן של תנוקות
 של בית רבן שאין בהם חטא שב' אם לא בריתי יומם וילילה חקות
 שמים ארץ לא שמתי שהרי אדם נכנס לבית הכנסת מתעטף
 בציצות ולובש תפילין בראשו וכזרועו וד' ציצו מקיפו אותו מל'
 רוחותיו / וכשהוא נכנס בבית המרחץ הוא מביש בעצמו ואומר
 הריני ערום מן המצות / וכשהוא מסתכל במילה שהיא שקולח
 כנגד כל המצו' דעתו מתקררת / כית שראה דוד כך אמר מומור
 עליה

אור פניך יי' ר' הונא בשם ר' אחא אמ' לאותו הקלע אכן מצפין שנאמר הנה אשא אל גוים ידי ואל עמים ארים נבי' אמר רבי יוחנן אמרו ישראל לפני הקב"ה אין לנו אלא הארת פניך שנא' אלהים צבאות השיבנו הארץ פניך ובושעה

נתח

שמה בלבי אמרו ישראל על ידי שעשו ז' מצו' השפעת להם שלוח בעולם הזה במתן שכרן אנו שנצטוונו על שש מאות ושלש עשרה מצו' על אחת כמה וכמה שתשפיע לנו טובות לעה לפיכך כשאנו רואים שלותם של אומי העולם אנו שמחים היו אומר נתת שמה בלבי ר' יהושע בן לוי אמר משל למלך אחד שעש' סעודה והכניס את האורזי' והושיבן על פתח פלטרין ורואין את הכלבים שיוצאין ובפיהם פסיונים וראשי פטומות וראשי ענלי' התחילו אומרים מה הכלבים יש להן כך סעודה עצמה שהיא מתוקתת לנו אנו על אחת כמה וכמה ואומר העולם נמשלו ככלבים שנ' והכלבי' עזי נפש והם כשלוח בעה' ישראל לעתיד לבא כל שכן היו נתת שמה בלבי בשלום יחדו אמרו ישראל כל הנביאים יחד בשלומי אר' כל הנביאים פותחין ברוכות וחומותין כנחמות ר' אליעזר אומר כל הנביאין פותחין בתוכחות וחומותין כנחמות חוק מירמיה שחתם בדברי תוכחות הדר ככה תשקע בכל ולא תקום אל' ר' יוחנן אף הוא בדברי נחמו' חתם לפי שהיה רואה ירמיה ומתנבא בחורבן בית המקדש חתם יכול כהרבן בית המקדש חתם תל' עד הנרה דברי ירמיהו כמפתח של מחריכם חתם ולא חתם בדברי תוכחה והא כתיב והיו דראון לכל בשר בגוים הוא עוסק' וזה כתיב כי מאס מאסתנו השיבנו חתת כי מאס מאסתנו כי אתה יי' לבדך בעולם הזה אותה שעה לכמה תושיבנו

דבר

אחר למנצח כנגינות זשה בטוב צדיקי' תעלו' קריח מה כתיב למעלה מן הפרשה קומה יי' הושיעני אלהי ועכשיו אני מנגן להקב"ה כשיאבדו רשעים וכן את מוצא וירא ישראל את הוד הגדולה מיר אז ישיר משה מהו ויאמרו לאמר' לומר לדורות כשתהיו נכנסין לצרה לא תאמרו אנו עושין מלחמה יי' נלהם לכם ואתם אומר' שירך ותלך יד בני ישראל הלוח וקשה אחר כך ותשר דבורה וכן הוא אומר קומה יי' הושיעני ואח' כי הכית את כל אויבי לחי וכי בלחי הכה אותם אין לו שרפים ואין לו פגעים שיני רשעים שברת' משל למה הדבר דומה לשני בני אדם שהלכו בדרך אחד צדיק ואחד רשע מצאו פונדק אחת אמרו זה לזה נכנס בפונדק זה ונאכל נכנסו שניהם ביחד הרשע ראה שם ברכות הרבה של דגים ופר ושור וכבש ואיל וכל עופות אמר אותו רשע לצדיק למה אין אנו נותנין מעות ונקבל אל' אותו צדיק לרשע וכי היום פתח מחדש זה הפונדק בעדינו אילו היום פתח ראשון היינו בודקין אותו סוף דבר נכנסו שניה לפונדק ישבו זה לעצמו זה לעצמו היה אותו רשע אומ' לפונדקי הבא לי פסיוני אחד הבא לי קונדיטון' הבא לי מחכלי' ואח' אמ' אותו הצדיק לפונדקי הבא לי גלוסקא אחת והבא לי קערה אחת של ערשים והיו יושבין ומשחקין זה על זה הרשע אומר על הצדיק ראו זה השוטח כל הכריכו הללו הם לפניו והוא אוכל ערשים הצדיק ראה אותו איך הוא משחק עליו ואומר ראו כמה שוטח הוא זה אוכל ועכשיו שוברין את שיני' אמר לו הצדיק תן לי שתי כוסות יין לברך נתן לו ובירך עליהם ועמד ונתן לפונדקי מעות אותו המעט שאכל והלך לו לשלום אותו הרשע עמד לצאת אמר לו עשה חשבון אמר לו כמה אכלתי גלוסקא אחת אמר לו לא כי אם שתיים והוא אומר לא כן וכן מתוך כך נכנסו דברי כיניה' התחיל הפונדקי שובר את שיניו לכך נאמר שיני רשעים שברת הרשעים אומרי'

איכה ידע אל והצדיקים אומרי' כי אין מלך בלשוני חן יי' ידעת כולה

ה למנצח

זשה וממתנה נחלי' ר' יהודה אומ' מן המדבר זכו שניתן להם תורה עי' משה רבינו שנא' ויתן אל משה וממתנה נחלי' נחלו עז' ואמרו לעגל אה' אהיך ישראל ובנחלי' במות משנהלו עז' בא עליה מלאך המות שנ' כמדבר הזה יתמו' ומבמו' הגאי שנרמו לאותו צדיק שנקבר בגאי והו' שירמיה אמ' לחן ראו דרכך בגאי ורבנן אמרי' ממתנה נחלי' נחלו להקב"ה לאור והו' נחל אות לאומה ומדבר מהנ' שזכו לקבל את התור' מן המדבר אמ' דוד הואיל וכן הוא אני אצמ' על שתיחן למנצח א הנחילות דא וממתנה נחלי' לא תאמ' כך לא ממתנ' נחלתי לא בשביל הבאר שנתן להם הקב"ה היו אומרי' שירה והיה להם המים משל לאשה שהיה רוצה ללכת מבית אביה לבית בעלה והיתה הולכת בספינה וכן אמ' דוד הלכו נציות נחר אמר' כנסת ישראל מתוך שהבאר נתן לי מתנה נחלתי אותו וכן הוא אומר חלקי יי' אמרה נפשי אמ' להן חבתי אני חלקכם ואתם חלקי שכ' כי חלקי יי' עמו אמ' דוד הואיל וכן הוא אני מזמר על נחלתי א הנחלה אינו אומ' לא על הנחילו על הנחלה שנחלתם אותי ועל הנחלה שנחלתי אתכם ומנין אתה למד שמן המתנה נחלוהו שעד שלא ישתו מן הבאר מהו הוא אומרי' היש יי' בקרבנו מששתו אמרו כל אשר דבר יי' נעשה ונשמע בשתי נחלנו נחלנו אותך ונחלנו את התורה וכן אמר דוד נחלתי עדותיך לעולם וארץ צבי נחלתי שכ' ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים מהו צבאות שהכל צובין בה משל למלך שהיה יושב על שלחנו והיו לו בנים הרבה והיה אוהב את הקטן והיה עושה לו מתנות ודוח בה שרה אחת והיה הכל צובין בה אמר לחן זה הוא שלי וכן הוא אומ' כנחל עליין נול' ולמי נתן חלקו לבנו הקטן כך יעקב חבל נחלתו וכתוב מי יקום יעקב כי קטן הוא ואף בית המקד' נחלה וכן הוא אומר מה טובו אהליך יעקב ומה טובתן כנחלים נטיו מן הנחל הזה אדם יורד בו שמה ועולה שזור אף בית המקדש בכנס בו בעונות ויוצא בלא עונות וכן משה אומר כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה מנוחה זו הארץ נחלה זו בית המקדש אמר לו דוד כל מה שנתת לנו טובים ונעימים הם שכ' חבלים נפלו לי כנעימים וכן הוא אומר אל תשמחי אויבתי לי כי נפלת קמתי אלולי שישבתי בחשך לא היה אור לי אמר להם הקב"ה הצדקתם עליכם את הדין אני קורא לך אילי הצדק מטע' יי' להתפאר דבר אחר על הנחילות זשה להנחיל אוהבי יש אמר ר' חנן התורה אמרה בשמלא עושר וכבוד ובני עניים ורוח הקדש משיב ואומר להנחיל אוהבי יש ולמה הם עניים בעולם הזה כדי שלא יתעסקו בדברי בטלי' ושכחו את התורה וכן הוא אומר יי' קבני ראשית דרכו מזמור לדוד זשה מה אשיב ליי' כל תגמולוהי עלי' אמר רבי שמואל ארבעה מזמורי שהיה צריך לומר אדם הראשון אמרן דוד ואלו חן ליי' הארץ ומלואה ולמה היה צריך לאמרן שבשכילו נברא העולם על מליאתו והשמים מספרים כבוד אל' ולמה היה צריך לאמרו שהוא ראה אותן תחלה מזמור שיר ליום השבת ולמה היה צריך לאמרו שהשבת פונה אותו מן הדין ולמנצח אל הנחילות למה היה צריך לאמרו שהוא נחל את העולם תהלה

למנצח

אל הנחילות אמר רבי שמואל בר נחמני על שני נחילות שנהל דוד את המלכות בעולם הזה ולעולם הבא אמר דוד על שתיחן אני מזמור על הנחילות אמר רבי יהושע בן לוי הנחילות נוטריקון הוא חמשה חובשי תורה

אחי ורעי וכתוב לבני ישראל עם קרבו / אר זעירא אדם יש לו
 בן בית פעם ראשונה הוא נכנס אצלו ומוטיבו על המטה שניה
 על הכסא שלישיית על הספסל / רביעית הוא אומר כמה ספסל
 דחוק עלי פלוגי מטריחני / אבל הקבה אינו כן כל מה שישראל
 דוחקין אותו ובאין למקום תפלתו שמחה הוא לפניו לכך נאמ'
 כיי' אהינו בכל קראנו איו / אר פנחס כשם ר' יהודה עז נקראת
 קרובה והיא רחוקה שנאמ' ישאווה על כתף יסכלוהו / כוף דבר
 עמו בבית יעקב ולא יענה / אבל הקבה אינו כן רחוק הוא קרוב
 ואין קרוב ממנו דאמר ר' לוי מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמש
 מאות שנה ועביו של רקיע מהלך תק שנה / וכן בין לרקיע
 ורקיע / ולמעלה מהרקיע שלפי החיות / ר' חלבו אמר אף שלפי
 החיות מהלך תק שנה ושוקי החיות כנגד כולם נבי החיו' כנגד
 כולם וכסא הכבוד כנגד כולם למעלה מעולמו / ואדם נכנס
 לבית הכנסת ועומד אחד העמוד לחוש תפלתו / והקבה מאזין
 והר' כיי' אהינו בכל קראנו איו / ר' חנינא שאל לר' שמואל מהו
 סכותה בענין לך / אמר לו שערי תפלה הפעמים פתוחים ופעמים
 געולים / אבל שערי דמעה לא ננעלים לעולם מאי שעבא כיי'
 אהינו / אר הושעיה אי זו אומה שמעכת על אלוהיה כאומה זו
 כיצד כשעה שהוקני' יושבי לעבר שנה הקבה בסכ' על ידיהם /
 ועליהם אמר דוד אקרא לאלהים עליון לא גומר עלי' / ות' שמואל
 הקבה שהוא משלי' וגומ' עם ישראל מה שהם עושין מלך כ' גזר
 גזירה ואם מבקשין סנקליטון שלו לבטלה אינו יכולין אלא בין
 ברצונם בין שלא ברצונם הן מקיימין גזרתו / אבל המלך עצמו
 אם מבקש מקיים ואם מבקש מבטל / אבל הקבה אינו כן אלא
 מה שסנהדרין גזרין הוא מקיי' אימתו בראש השנה שסנהדרין
 יושבים ואומרים בעשרי ראש השנה בשני בשבת או בשלישי
 בשבת / מיד הקבה מושיב סנהדרין של מלאכי' ואומר להם לכו
 זרואו אס גזרו התחתונים וגבורו / ומשיבין לו רבונו של עולם כך
 גמרו שיהא ראש השנה ביום פלוגי מיד הקבה יושב באותו היום
 לדרן עולמו שב' עלה לאלהים בתרועה / והכסאות מוצאו' והספרים
 נפתחו וסנהדרין של מלאכים יושבין עמו לפניו שנא' חזי הוית
 עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב / אר מלמדיו זכות / ואלו
 מלמדיו חובה / למה כי הק' ישראל הוא משפט לאלהי יעקב /
 ישראל גזרו אותו היום ראש השנה / ואף הוא משפט לאלהי יעקב /
 שהוא מקיים גזרותיו ומסכים עמהם הוא אומר אקרא לאלהים
 עליון לא גומר עלי' שהוא מסכים לרעתן של ישראל תדע לך
 שכן הוא / בא וראה מה כתיב יום תרועה יחיה לכם לי לא נאמר
 אלא לכם / וכן הוא אומר אה מועדיו אשר תקראו אותם מקרא
 קדש / תקראו אותם בין כומנן בין שלא בזמנן אין לי מועדות
 אלא אלו / הוי אומר כיי' אהינו בכל קראנו איו / ואין קראנו לא
 קידוש מועדות / כמה דאמר אה מועדיו אשר תקראו אותם /
 אר אבין בשם ר' אחא בשך ודם אס יש לו קרוב שבוי הוא מתבייש
 לומר שהוא קרובו / והקבה הוציא את ישראל שבויין ומטורפין
 וקורא אותם קרובין שב' לבני ישראל עם קרובו / אמר דוד רבונו
 של עולם אפי' רשע שבישראל בא וקורא לפניך אתה עונה אותו
 מיד שלא יאמרו אומות העולם כל הפנים שוות אף אתה עבני
 אמ' לו הקבה הייך עד שלא תקראני אני עונה אותך שכ' וקראני
 ביום צרה אח' לצד ותכבדני / ואומר יקראני ואענהו וגומ' ואומר
 והיה טרם יקראו ואני אענה / אף על פי כן צריך שתהא קריאתו
 באמת שנאמר קרובו' לכל קוראיו / יכול לכל תל' לכל אשר
 יקראוהו באמת / אך טוב לישראל אלהים / יכול לכל תל' לברי'
 לבב' טוב י' למעוה ביום צרה / יכול לכל תל' ויודע חוסי בו /
 טוב י' לקיומו יכול לכל תל' לנפש תרשנו / הטיבה י' לטובים

יכול לכל תל' ולישרים בלבותם /
למנצח כנגיכות המזמור הזה נאמ' כג' מיני' שכח/כניצוח /
 כנגון/ במזמור / כנגיבו' שהו' של כנראה כדא' והיו'
 כנגן המנגן / למנצח למי שהוא נאד' לנצח / למי שנצוהו נצח
 נצחים' ר'א למנצח למי שמנצח מבריותיו / מלך כו' מנצח' אותם
 כועס אבל הקבה נו' חין אותו ושמה ש' ויאמר להשמידם ולר'י
 משה כחירו / אלהי צדקי / אר אחא אמר דוד לפני הקבה אלהי
 אתה ועליך לצדקני / ורבנן אמרי אמ' ישראל רבונו של עולם אס
 יש לנו זכות עשה עמנו ואס לאו עשה עמנו צדקה / בני איש זון
 דואג ואחיותופל' בני אברהם יצחק ויעקב שנקראו איש' אברהם
 שנאמר ועתה השכ אשת האיש / יצחק נקרא איש שנאמר מי
 האיש הליה / יעקב נקרא איש שנאמר ויעקב איש תם יושב /
ער מה כבודי לכלמה / עד מתי אתם מכלימין אותי ואת
 כבודי וקוראים אותי כן ישי' גם לכלכם יתן כן ישי' / כי
 בוחר אתה בכך ישי' כי כל הימים אשר כן ישי' על הארצה /
 ולית לי שם /
האהבון דיק עד מתי אתם מרדפי' אחרי דברי' של ריקנו' /
 אמרו אלהי' עזבו אלהים שכחו אלהים סילק שכינתו
 ממנו ואין המלכות חזרת לו מעתה / תבקשו כזב סלה / כוז
 אתם סבורי' על יוי שנכתלק מלכותי לשע' לעולם היא קיימת /
ודעו כי הפלא יי' חסיד / כבר בשרני על ידי ישעיה נחמנ'
 נחמו עמי / וכד אתי ההיא שעתא ישמע בקראי איו /
דגור ואל תחטאו אמר דוד עד מתי אתם חוטאין ומרגיזין
 ואומרים פסול יש בו מרות המואביה בא / אמרנ'
 כלבבכם / מאין אתם באים מאיסור שתי אחיות / דעו עיקרכם
 ורומו סלה /
דגור ואל תחטאו אר אחא ארגזו יצרך ולא יחטיאך / ורב אמר
 אכחיש יצרך ולא יחטיאך שלא תכוא לידי הטא / תנא
 בשם ר' אחא כרי יעקב מקוה ישראל יי' מה המקוה הזה מטהר את
 הטמאים אף הקבה מטהר את ישראל / ומי ראוי לילך אצל מי
 חזי אומר הטמא צריך לילך אצל המקוה ולטבול בו / כך אמר
 הקבה אני אמרתי כשאת' מתפלל התפלל בבית הכנס' שבועיך /
 ואם אתה אינך יכול לילך בבית הכנסת שבועיך התפלל בתוך
 ביתך ואם אין את יכול לילך להתפלל תתפלל על משהך וואם
 אין את יכול לרברך הרור בלבך / הו' אמרו בלבבכם על
 משכבכם ורומו סלה / אר יודן ובלבד שתרומו מאותה עבירה
 שבידך ואם אין אתה עושה כן ראה מה כתיב בתריה זכרו זכוי
 צדק מעלה אני עליך כאילו בניית מזבח והקרכת עליו קרבנות
 הרבה זכח אין כתיב לא זכחי / תנא הקורא שמע בבית הכנסת
 שחרית יוצא ידי חובתו / ערבית לא יצא / לא אס כן חזור בביתו
 על משהו מה טעם כדי להכריח את המזיקין ואין אומר דברים
 אחר אמת ויצוי וחגי מילי באמת ויצוי דשחרית דאמר ר' זעירא
 כר אכא שלש תכיפות הן תכף לסמיכה שחישא שנאמר וסמך
 ושחט / תכף לנשילת ידיים ברכה / תכף לגאולה תפלה /
זכחו זכחי צדק' תני ר' חייא ושמרתם את משמרתי שמרנ'
 במשמרתו מהו אני יי' אלהיכם מוזמן אני / ליתן את
 שכרך / רבי נתן בשם רבי אבא אמר ולא מקרא מלא הוא זכחו
 זכחי צדק אמר הקדוש ברוך הוא פשטו ידיכם במצות ובטחו בי'
 שאני משלם לכם שכר /
רבים אומר לנפשי' אלו אומר העולם שאום לישר מי יתן לבני'
 להתערב עם ישראל בטובות של ע' / וישראל אומרים
 להם בכמה צרות ובכמה שעבודין ובכמה הריגות מסרנו עצמנו
 על קדושת השם ואתם באים לשוב אותה מן העקב' נשא עלינו
 אור

הקבצת אתה מאפת אחת שש עשרה בואפו יהיו לך אתה רצחת
 אחר שש עשרה נרצחות יהיו לך ארבעתי ארבעה על ארבעתי
 אר יהושע דוד אמר מה רבו צרי אילו אחר נוטל מלכותי צרה
 גדולה היתה לי אילו בני נוטל מלכות של אחר צרה גדולה
 היתה לי עכשיו בני נוטל מלכותי מה רבו צרי אילו אחר
 הורגים את בני צרה גדולה היתה לי ואלו בני הורג בני של
 אחר צרה גדולה היתה לי עכשיו בני הורג אותי מה רבו צרי
 אילו אחר ענה את נשי מה רבו צרי אילו אחר ענה את נשי
 עכשיו בני ענה את נשי מה רבו צרי אילו אחר ענה את נשי
רבים קמים עלי רבים בקומתי רבים בתורה שובך למה
 בקרא שמו שובך שהיתה קומתו כשובך הזה ושובך
 היה שמו שהיה שופך רבים וכן גלית שכתוב בו שש אמות
 זורת וכן רבים בתורה דואג ואחיתופל דואג אב כד היה שב
 אכיר הרועים אשר לשאול אחיתופל יועץ שב ועצת אחיתופל
 אשר יעץ איש קרי ולא כתיב שלא דעה איש לא מלאך וכן דוד
 אומר כילא אויב יחרפנו ואשא ואתה אנוש כערכי אשר יחדו
 נמתיק סוד הוי רבים קמים עלי רבי אומרים לנפשי רשמו
 פתח קרא כדואג ואחיתופל שהיו רבים בתורה אמרו איפשר
 אדם ששבה את הכבשר והרג את הרועה והפיל את ישראל
 כחרב יש לו תשועה אין ישועתה לו
ואתה מגן בעדי כל אלו שהגנת עלי בזכות אבותי
 כבודי על ידי חושי שנתכססה מלכותי על ידו
 ומרים ראשי על ידי נתן הנביא שאמר לי בשמך גם יי העבדי
 חטאתך רבנן פתרי קרא באומות העולם רבים אלו אומות
 העולם כמה דאמר הוי המון עמים רבים
אומרים לנפשי איפשר אומה ששמעה מפי אלהים שאם לא
 יהיה לך אלהים אחרים על פני ולסוף ארבעים יום
 אמרו לעגל אלה אלהיך ישראל יש להן תשועה אין ישועתה לו
 ואתה שהסכמת עמדם בתורה וזכה לאלהים יחרם מגן בעדי
 אלו דאנחרת לי מגנהון דאכהתי שהגנת עלינו כבודי ששכנת
 שכינתך בתוכנו ושנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ומרים
 ראשי תחת שהיינו מרויבים לך הרבת ראש נתת לנו תלוי
 ראש נתת לנו שנאמר כי תשא את ראש
קולי אל אקרא אר ברכיה בשעה שהיה מקדשך בני
 היות עונה את תפלתנו ואף עכשו שהוא הר שנאמר
 וענני מחר קדשו סלה
אני שכנתי ואישנתי אמ דוד אני שכנתי מן הנבוא ואישנתי
 מרוח הקדש הקימותי על ידי חושי הארכי כניתי
 יסמכני עינתן הנביא שאמר לו גם יי העביר חטאתך לא המה
 לא אירא מרכבות עם כשבאו עמי במלחמה והוא שמשח
 אמר רבים הגוים האלה ממני מה כתיב לא תירא מהם
קומה הושיעני אלהי ארפנאם בשם ד הושעיה חמשה
 פעמים מקים דוד להקברה בספר ראשון שבתלים
 ארבעה כנגד ארבע מלכיות ואי כנגד גונגונגו כי זהית את
 את כל אויבי להי אר לוי זממת הפח כמו דאמר יצור לביתו
 והתנק ד אהבה אמר אוחן שעטו כנבוכים זה שמשון הדא הוא
 דתיבא וימצא להי חמור שינגדשעים שברת אם עשית כן
 להי הושעיה על עמך ברכתך סלה
למנצח בנימונות מזמור לירוד בקראי ענני
 חרד יהודה אומר כל שאם דוד כנגדו
 עלך לעדקני למה שאני משבש יהודה ואתה שובע תפלתו
 שב שמע קול יהודה ירבנן אמרי אמרת כנכת ישראל בקראי

ענני עלך לעדקני אם אין בי זכות עשה עמי צדקה אר יהושע
 כן לוי לפי שדוד אומר קולי אל אקרא אין לי אלא בזמן שהוא
 בנו כשהוא הרב ענין תל בקראי ענני כל זמן שאקרא דא
 בקראי ענני בג דברים הוה מצטער דוד עליוהן והרחיב לו הקכה
 אחת על בית המקדש וכן הוא אומר זכורני לירוד את כל ענותו
 והרחיב לו הקכה ומצא את המקום שנאמר ויאמר דוד זה בית
 אלהים ואחת על אשת אוריה החתי שהיו ישראל מליצין אחריו
 ואומר איפשר שטברה את הכבשר והרג את הרועה והפיל את
 ישראל כחרב יש לו תשועה והרחיב לו הקכה ואמר לו גם יי
 העביר חטאתך לא תמות שלישיית שהיו ישראל אומרים מה דוד
 סבור שהמלכות נשתלח מכת שבע הרחיב לו הקכה שנא הן כן
 נולד לך כי שלמה יהיה שמו וכי כל הכני אינן נולדין זמור נולד
 לך לך לרפואתך מן חטיא די לך על ידי מי על ידי נתן הנביא
 שנא וישלח כיד נתן הנביא ויקרא את שמו ידיריה דא בקראי
 ענני זשה כי בניגו גדול ר יודן כשם ר יצחק אמר כשר ודם יש
 לו פטרון אמר לו נתפש בן ביתך אמר להם אני מתקיים עלי
 אל הרי הוא יוצא לירון אמר להם אני מתקיים עלי אמ לו הרי
 יוצא ליהרג היכן הוא והיכן פטרוננו אבל הבה הציל משה מהרב
 פרעה שב כי אלוהי אבי בעזרי אר ינאי כתיב ויברח משה מפני
 פרעה ויזכי איפשר לו לאדם לברוח מן המלכות אלא בשעה
 שתפטר פרעה וחיבולותיו דאשוקהת החרב מעל צוארו של
 משה ובשברה שב צוארך כמגדל השן זה צוארו של משה אר
 אכיתר וליא עוד אלא שנפלה החרב על צוארו של קוסטינר
 והרגתו שכויצילנו מהרב פרעה לי הציל ולקוסטינר לא הציל
 ד ברכיה קרא עליה כופר לצדיק רשע ד אבין קרא עליה צדיק
 בעדה נחליץ אם יהושע כן לוי בשעה שברח משה נעשו כל
 אכלוסין של פרעה אילמין וחרשין וסומין אומר לאלמין חיוכן
 ברה משה ולא היו מוכרין לחרשין ולא היו שומעין לכומין ולא
 היו דואין והוא מה שאמר הקכה מי שם פה לאדם תמן קיימת
 לך והכא לית אבא קאים לכך כתיב כי אלהינו בכל קראינו
 אלו ר יודן אמר שיטה אחרת כשר ודם יש לו פטרון ואמר לו
 נתפש בן ביתך אומר להם אני מתקיים עלי אמר לו הרי הוא
 מושלך לים חיוכן הוא והיכן פטרוננו והקכה אינו כן הציל את
 יונה ממעי הדגה שב ואמר יי לדג ר יודן אמר לגרמיה כויש
 לו פטרון הגיע לו עת צרה אינו נכנס לפניו פתאום לא בא
 ועמד על פתח פטרוננו וקורא לעבדו והוא אום פלוגי על הפתח
 והקדוש כה אינו כן הגיע עת צרה לישראל לא יהא קורא לא
 לנבראאל ולא למיכאל אלא קורא אותו והוא עונה אותו והרי
 כל אשר יקרא בשם יי ימלט אמר דבי אלכסנדר עזובא כהה
 ארכון דהוא ויין חד ליסטים אמר ליה מה שמך אמר ליה
 אלכסנדר ופניו לאלכסנדריהא ומה מי ששמו של כו הוא
 ביצול מי ששמו של הקכה על אחת כמה וכמה רפינאם
 אמר תרתי חדא משום ד זעירא וחדא בשם ד תנחום כשרודם
 וש לו פטרון אם הטרתי עלי כיתר הוא אומר אשכח פלן דהוא
 בטרתי עלי טובא אבל הקכה כל מדין שישראל בטרתי עלי
 מקבל שנאמר השלך על יי יהב כשר ודם יש לו פטרון כאן
 השונאים ותפשוהו על פתח ביתו עד דהוה צוח ליה ועד דהוה
 נפיק ליה עברה החרב על צוארו והרגתו אבל הקדוש כח
 אינו כן הציל את יהושפט מהרב אדם הרי ויעק והושפטו
 וי עזרו ויסירם אלהים ממנו מלמד שלא היה חסר אלא התחתי
 ראש אמר רבי שמעון כשר ודם יש לו קרוב אם עשיר הוא
 מודה בו ואם עני הוא אינו מודה בו אבל הקדוש כה אינו
 כן כשישראל בירדה קורא אותם אחים ורעים שנאמר למען

הימנון לכו ואמרו לפני שאלמלא הוא הייתי מאבד המדינה כח
 אומות העולם במקשי לומר להנה הימנון שנכל העמי תקעו
 כף אומר להם הקבלתי אתם אומרי הימנון לכו ואמרו לישראל
 שאלמלא הם לא נתקיימתם אפי' שעה אחת שנ' ורנינו גוי עמו
 לא כי יבער כמעט אפר מלך כל כשהוא ככעס אינו כרעון אבל
 הקבלת אינו כן אלא פשהוא ככעס הוא כרעון שנאמר כי יבער
 כמעט אפר על אומות העולם אבל ישראל אשרי כל תוסי בו
 אלו ישראל שהן חושני כובכל עת שלא יבער כהן

מזמור

לדוד בכרחופני אבשלום בנו זשה
 שמהח לצדיק עשו משפט שמהח לצדיק
 של עולם כשהו עוש את הדין למי שהוא
 מרומם בעולם שנ' וינכה י צבאות במשפט דא שמהח לצדיק
 טע שעה מדת הדין ככיתו והחריבו שכן הוא אומ' בנרא אהים
 במקדשך אר' יוחנן כמה שעה במקדשו למקדשו לא נשא
 פנים לאחרי על אחת כמה וכמה דא שמהח לצדיק של עולם
 מה שמדת הדין עוש כהן שיהא מנקה אותן מעונות תרע לך שכן
 הוא שהרי דוד פגע כו מדת הדין התחיל שמה ומזמר ואומר
 מזמור דא מזמור לדוד זשה לא ידע אנוש ערכה אר' אעזרלא
 פתנו פרשיותיה של תורה על הסדר שאלמלא נתנו על הסדר כל
 מי שהו קודא בהן מיד היה יכול לכראת עולם ולהחיות מתים
 ולעשו מופתים לפי נתעלם סידורה של תורה ונלמי לפני הנה
 שנ' מי כמוני יקרא יגידה ויערכה לי ר' יעקב בר אבא אמ' למח
 בסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג להויע שקשה הכן
 הרע לאביו יותר ממלחמת גוג ומגוג רבי יחושע בן לוי ביקש
 לישב על הספר הזה ולסדרו יצאת בת קול ואמרה לו אל תפיוז
 את הישן ר' שמואל בר יוסי ביקש לישב בספר הזה לפני רבי
 אל סמוכים לעד לעולם עשויים כאמת וישר מזמור לדוד
 אימתי אמר דוד המזמור הזה כשהיה עולה כמעלת הזוהי וכוכה
 אם בוכח למה מזמר ואם מזמר למה בוכח אר' אבא בר כהנא
 משל למדת הדבר דומר למלך שכעס על בנו ושרדו ושלח
 המלך לפידינו שלו הלך הפידינו אחריו ומצאו בוכה ומזמר
 אל הפידינו אם אתה בוכה למה אתה מזמר אל בוכה אני
 שהקשנתי את אבא ומזמר אני על שאני דיני להיגח ולא די
 לי שלא יהרגני לא שטרדני אצל דוכסין ואפרכין אר' יודן אמר
 דוד יעקב אבינו ברח שנ' וברח יעקב שרה ארם משח ברח שנ'
 וברח משח לפני פרעה ואני בורח כמותם התחיל אומ' זכרתי
 משפטיך מעולם יי זכרתי מרת הדין שכה נחנת את הראשונים
 ונתנחמתי ואימתי אמ' דוד הפסוק הזה בשעה שאמר דוד ואמ'
 דוד לכל עבדיו אשר אתו כירושלם קומו ונכרחה רבו ו' יודן רב
 אמר לא יהנו אותנו כעיר הנדחת ר' יודן אמר נטל כעל הכוס
 לחריח את כוסו ואינו זו משם עד שימרקנו כך כיון שראו דוד
 שמרק הקבלה התחיל לומר מזמור לדוד ואימתי אמ' דוד כן דכתתי
 וכל עבדיו עוברי על ידו וכל הכרתיו וכל הפלתי ר איבנו או כרתי
 כורתי כריתות ומופלאי ב' וירבנן אמרו שהם אומרים דבר ואין
 מי שיפליא אחריהן ויאמרו כל אשר יבחר אדני המלך הנה
 עבדיך הדין הורה בשעה שארכי שלו מקולקלת אין עומדין
 לפניו בטכסים שלהן אלא משוכין ומטולטלין הצריכין לעמוד
 דרך ימין עומדין דרך שמאל הצריכין לעמוד דרך שמאל עומדין
 דרך ימין וכיון שראו שטכסים שלו מתוקנת עומדין בטכסים
 שלהן התחיל אומר אלו חיתה ארכי שלי מקולקלת לא היה כל
 אחו ואחד עומד בטכסיסו התחיל מזמר ואימתי היה כן ויהי
 דוד בא על הראש אשר ישתחוה שם רבי יהודה ורבי נחמיה
 ורבנן חד אמר לקרא נקרא שמו חושי הארכי שהיה מערכך

של דוד וחד אמר שעל ידו נתכספה מלכותו של דוד וחד
 אמר על שם עירו נקרא וכיון שראה שנתכספה מלכותו התחיל
 מזמר ואימתי היה כן ויהי כבוד דוד מחנימה זו דימוס ושוכי כן
 בחש' זה הגון כן נחש ולמה נקרא שמו שוכי ר' אומר ששב יצרו
 לשעה ורב אמר שעשה תשובה וידוי ומכיר בן עמיל בלוא
 דבר וברזלי הגלעדי מרנגלים מיד התחילו מכבדין אותו שנ'
 משכב וספות וכלי יוצר משכב אלו כרים וכסתות ספות אלו
 חביות של יין בלוי יוצר אלו הבאים מרתמת חטים ושעורים
 כמשמען קליר אומ' שחיתתא ופול וערשים כמשמען ורבש
 נחמאה כמשמען וספות כקר נביגים של חלב תורים שלא היו
 חזוכי יכול לעמוד עליהן אלא היה גופל הגישו לדוד ולעם
 אשר אתו לאכל כיון שראו דוד כן התחיל אומר מאלו וידיתי
 מתירא והשלימו לי אינה מהן אלא הקבלה השלימה לי שנאמר
 ברצות יי דרבי איש גם איביו ישלים אתו התחיל לומר מזמור
 לדוד וילך דוד ואגשיו בדרך וכי באויר היה להם לילך אלא
 הלכו בדרך ענה ושבעי הולך בצלע החר מזכיר לו מעשה
 הצלע והוא שדור אומ' כי אני הצלע נכון ויהי שאמ' דוד לשלמח
 בנו והוא קלני קללה נמרצת נוטריקו כואף מואבי רשע צורר
 תועבה ואמר לו הנך ברעתך כחו הנך אמר רבי אבא בר כהנא
 איסקופי של בת שכע מהלכ לפני דוד ודעה באתי היום ראשון
 לכל בית יוסף רבי שמואל בר נחמני אמר עלה מבבל לשאול
 ג דברים מצא את רבי יוחנן שר הבירה אמ' לו מאי דכתיב הרלנ
 פרוח בישראל אמר לו רבי יוחנן העמידת קטנות שחרבו בימי
 איסרא כיון שעמדה דבורה נעטות אימהות כמרה דאמר לכר
 מערי הפרזי הרבה ושוב אמר לו מאי דכתיב לי אהינו הרחמים
 והסליחות בי מרדנו בן היה לו לומר כי שמרנו תורתנו אמר לו
 רבי יוחנן יפה כתוב בננוג שבעולם פועל שהוא עושה עם כעל
 חבית באמונה ונותן לו שכרו מה טובה יש לו ואימתי מחזיק לו
 טובה בשעה שאינו עושה עמו באמונה ואינו מעבדו שכרו כלל
 לכך כתיב לי אלהינו הרחמים והסליחות כי מרדנו בו אמר
 רבי שמואל בר נחמני ראיתי מימך שמורדין במלך והוא מספיק
 לחם מוונות כתי ויעשו עגל כחורב והמן יורד להם אר שכעון
 בן יוחאי יג עגלים עשוא לכל שבט ושבת ואחר דימוס לכולם
 שנאמר ויעשו נאצות גדולות ובשבא רבי יהודה הלוי בר שלום
 אמר לו עד כאן דרש רבי ברכיה אמר לו אביו עד הירדן היה
 יורד המן להם והיו מקריבין לפני העגל ולא היה פוסק וכן הוא
 אומ' ולחמי אשר נתתי לך סולת ושמן ורבש האכלתיך ונתתיהו
 לפניכם לריח ניחוח ויהי מהו ויהי שהיו מקריבין אותו לפני
 עז והיה המן יורד להן הו יפה כתוב לי אלהינו הרחמים
 והסליחות טוב שאלו מאי דכתיב והנה באתי היום ראשון לכל
 בית יוסף אמר רבי יוחנן מה היתם אומרים בו בבבל אמר לו
 כך אנו אומרים כיון ששמעי בא אצל דוד אמר לו מה אחיו של
 יוסף נמלו אותו רעה והוא נמלן טובר כך אני נבלתיך
 רעה ואף אתה נמול עלי טובה כיוסף שנמל עס אחיו טובה
 שנמלו אותו רעה אמר לו רבי יוחנן יפה אתם אומרים אלא
 שמעו דבר מופלא מהו אומר הנר באתי היום ראשון לכל
 בית יוסף אמר לו כל ישראל בקראו על שם יוסף כמו שנאמר
 אחי יוחנן יי שארית יוסף ואמר שמעי לדוד כל ישראל
 נמלו אותך רעה ואני יותר מכולם וכל ישראל יושבים
 ומקוים מרה אתה עושרה אם את מקבל אותי כל ישראל
 באין ובשלימין עמך הו הנח באתי היום ראשון כיון שראו
 דוד התחיל לומר מזמור לדוד יי מה רבו צרי בתיב זאת
 ובכשה שלם ארבעתים אמר רבי יהודה בר חנינא אמר לו

תקבה

או ידבר אלימו כאפו וכתוב לא רחום וחנן אלא חנון לישראל
אכל לאומות העולם כאף וכחמה שנאמר הנה יום יי כא
אכזרי ועברה לכך נאמר אז ידבר אלימו כאפו

ואני נסכתי מלכי מהו נסכתי משחתי כמה דאמוסך
לא סכתי לא אותי כתייה כמה דאמר ענל מסכה לא
גידלתיו כמה דאמר ושמונה נסיכי אדם וכתוב שמה נסיכי
צפח והיכן גידלתיו על ציון הר קדשי

אספרה לחק מסופרים הם בחזקה של תורה ובחזקן של
נביאים וכתובים בחזקה של תורה בני בכורי
ישראל בחזקה של נביאים הנה ישכיל עבדי ירום ונשא מת
כתיב בתריה חן עברי אתמוך בו בכתובים נאם יי לאדוני
אמר אלי בני אתה וכתוב אחר אומר וארו עם ענני שמיא יי
אמר לי בני אתה אר יודן כל הנקמות הללו בחזקן של מלך
מלכי המלכים הקבחה כל כך למה שהוא עוסק בתורה לא בני
אתה מכאן תשובה למינין שהם אומרים יש לו בן ואת מותיב
ליה בן לי אתה אינו אומר לא בני אתה כעבד שעושה לו רכב
קורת רוח ואומר לו אנא מחבב לך ככרי ר הונא אמר של שח
חלקי נחלקו הסורין אחת נטלו אבות העולם וכל הדורו ואחת
דורו של שמד ואחת דורו של משיח וכר תיתי שעתייה אומר
הקבחה עלי לבראתו כרייה חדשה וכן הוא אומ' אני היום ילדתיך
הא שעתא כרייה ליה וכן הוא אומ' ואותו ילדה אחרי אבשלום
וכי אמו של אבשלום ילדה לאדוניה והלא זה בן מעכה וזה בן
חגית אלה מה זה עשה רכב ופרשים אף זה עשה כן ומה זה היה
בעל מחלוק אף זה כן ומה זה חמשי אישר צי' לפניו אף זה כן
שאל ממני ואתנה נויים אם נויים כבר הם נחלתך שנאם
חורד מים עדיים ואם אפסי ארץ כבר הם אחוזתך

שכ' ומנחה עד אפסי ארץ אר יוחנן בני אדם אמר לחן הקבחה
שאל ואלו חן שלמה ואחז וסלך המשיח שלמה שנא בגבעון
נראה יי אל שלמה אחז שנא שאל לך אות ולמה נקרא שמו
אחז שאחז אותו מלהביא טובה לעולם לא שאחז כתי בדרשות
מלעסוק בתורה מלך המשיח שנא שאל ממני ואתנה אר שמו
בר נחמני למדנו שנים מן אנדה אברהם ועקב אברהם שנא
יי אלהים מה חתן לי מכלל שאמר לו שאל יעקב שנאמר אם
יהיה אלהים עמדי ושמרני מכלל שאמר לו שאל וכן הוא אומ'
חיים שאל ממך נתת לו ומה שאלה שאל ממנו שאל שיהו ישראל
חיים וקיימים לעולם

תרועים בשכש ברזל מעשה היה באחד מגדולי צפורי מת
בנו ואית דאמר מינאי הוה סליק רבי יוסי למיחמי
ליה חמא יתיה ושחיק אמר ליה מה את שחיק אמר ליה הדין
אנן רחיצין במאריה דשמיא דאת חמי ליה לעלמ דאתי אמ' ליה
לא מסתיא להווא גברא עקתייה לא אף את אתי לא עקא ליה
אמר ליה אית חספין מרבקין לא כן כתיב ככלי יוצר תנפצם
אמר ליה רבי יוסי ככלי יוצר זה עד שלא הוסיק אין קיומו ברור
ואם נשבר יש לו תקנה שיכול לעשותו אחר ומשהוסיק קיומו
ברור ואם נשבר אין לו תקנה אבל כלי זכוכית משוהוסיק קיומו
ברור ואם נשבר יש לו רפואה אל' השמיע לאזניך מה שאתה
מוציא מפין ומר' כלי זכוכית על ידי שנעשה בגפיחה מרוח
בו אם נשבר יש לו רפואה אדם שהוא עשוי בגפיחת של הקבחה
שנא ופח באפיו נשמת חיים על אחת כמה וכמה אר יצחק כלי
יוצרי אין כתיב כאן לא ככלי יוצר עד שלא הוסיק יכולין חן לחזור
נשקו בר' זשה שררך אנן הסדר למה נמשלו ישראל בחישיך
דכתי כטנך ערמת חשי אר אידי מה חישיך זה סדוקה
אממעיתיה ומסוימת מכל הפירו' שהכל שפילין לה כך ישראל

מזמורין באומות העולם במולח וכציעית והכל טפל להם אר
שמעון בן לקיש מה חטין הללו כשהן יוצאין לרועיה אין יוצאין
אלא במנין וכשבנססין אין נכנסין לא במנין כך ישראל כשירדו
למצרים ירדו במנין שב' כשעם נפש ירדו אבותיך וכשעלו לא
עלו לא במנין שב' כשש מאות אף רגלי ר' חנינא אמר על הדא
דר' שמעון בן לקיש למה נמשלו ישראל בחשי לומ' לך בעל הבית
שיש לו בן בית אם בא לחשב עכו און אומר לו כמה משפלו של
תכן אתה מכנים לאוצר או כמה חבילות של קש אלא נתון את
הקוצים לאש חורה את התכן לרוח ומהו אומר תן דעתך כמה
חשים אתה מכנים לאוצר לפי שהם חיים לעולם בעל הבית זה
הוא הקבחה שכל העולם שלו שב' ליי הארץ ומלוואה בן בית זה
משה שב' ככל ביתי נאמן הוא ומה אמ' לו הקבחה תן דעתך על
האומות לא כן למה שנמשלו בקש ואכלמו קש' ומה עושיך
לקש מצפון אותו כמים שב' וניער פרעה והלויים סוף ובמשלג
בקוצים שב' והיו עמים משרפות סיד קוצים כסוחים אבל ישראל
נמשלו כחישיך שנא כטנך ערמת חשים לכך אמר לו הקבחה תן
דעתך למנות את ישראל לידע כמה יש בהן שב' חשא את ראש
בני ישראל לא כטנך ערמת חשים שכולת של חשים מתבררת
ועולה הקבחה שלה ערוך ועליה רחבין וארוכין והשבולת בראש
הקבחה והקבחה שלה מתגאר ואומרת בשבילי נודעה השודרה
והעלין מתגאון ואומרים כן אומר לחן השבולת הרי הגורן בא
והכל מתפייסין ויודעין בשבילי מי נודעה השודרה לא עשה זמן
הרברך הרי הגורן בא הקש מכניסין לאש והמין זורין לתוך
ומקיימין את החטין כגורן וכל מי שהיה רואר אותן נוטלן
וגושקין כך אומות העולם חן אומרים בשבילינו נכרה העולם
וישראל אומרי לחן והלא כתוב והיו עמי משרפו סיד אבל ישראל
לעתיד לבוא משתי ירין לבד שב' כדר יכחזו ואין עמו אל כבר
לא כטנך ערמת חשים ר' יודן אמר ערימת חשי זו תורת כהנים
שכל חטאות ואשמות כותבין בו שנא זאת תורת העולה זאת
תורת החטאות זאת תורת האשם סוגה כשוננים אלו דברי
תורה שהן רבין כשונני כמה מצות ודקדוקי יש בו כמה פגולין
ובותרין יש בו אמר ר' לוי בנוהג שבעולם אדם נושא אשה בת
עשרים או בת שלשים משיוצא יצא אותו הוא בא להודקק ליה
וחיא אומר לו בשושנה אדומה דאיתו והוא פורש ממנה מיד
ובי גרם לו שלא קרב ליה איה זה כותל יש ביניה ואי זה סיני ואי
זה נחש נשכו ואי זה עקרב עקשו אלא מי עקשו דברי תור' שהן
רכין כשושנה שכתבה נא אשה בגדת טומאתה לא תקריבין
הוא מי שהביאו לו תמחוי של בשר והוא רעב לאכל אמרו חלב
נפל בתוכו מיד מושך יודו הימנו ולא טעמו וני גרם לו שלא
לשעום אלא דברי תורה שהן רבין כשושנה כלא כהן כל חלב
וכל דם לא תאכלו דא כטנך ערמת חשים ר' הונא בשסר אידי
אמר והלא ערימת של אצטרובלין ושל פלפלין יפין מהן ולמה
נמשלו כחטין אלא יכול אדם לחיות בלא פלפלין ובלא
אצטרובלי' ואי אפשר לעולם לחיות בלא חטים וכסם שאי
אפשר לעולם בלא חטין כך אי אפשר לעולם בלא ישראל

נשקו בר' רב ורב אחא רב אמר נשקו בר של תורה שנא
לכו לחמו בלחמי עד שלא תזדקפו עליהם מרת הדין
ותאכדו דרכה של תורה ותאכדו דרך לא תהיו סוכרין שמא
אהליות ובצעוריות אני עריך אלא ניצוץ אח' אני מסיק ומאכר
עלמא דבראמי כניבער כמעט אפו משל למלך אח' שכעס על
בני המדינה והלכו בני המדינה ופייסו את בן המלך שפייס
את המלך הדרך הבן ופייס את אביו כיון שבחפייס לו בנו הלכו
בני המדינה לומר חימנות למלך אמר להם אלי אתם אומרים
חימנות

להם חקמת רגל ליום הדין ר' שמואל בר נחמני אמר פורענות
 אחת מכלה אותן ואית ליה הדין קרייא על כן לא יקומו רשעי
 במשפט במשפטים אין כתיב אלא במשפט הדין ובאחת יבערו
 ויכסלו תמותת רשע רעה כי שבעיפול צדיקים ורשעים
 יכשלו ברעה אחת ולא כשתים כי יודע יי' דרך צדיקים וזה
 בכל מקום עיניי משוטטות צופות רעים וטובים מכין וירא
 יי' כי שנואה לאח ודרך רשעים תאבד אמר רבי אקים איכר
 הקכה דרכן של רשעים מפני הצדיקים שלא יטעו בה אמר
 רבי אלעזר אף בתהלה אמר מן הרשעים וכיון שהטריחו כרח
 נתנה להם שנאמר אס לציס הוא יליץ תדע לך שכן הוא
 צא ולמד מכלעם הרשע בשעה ששלח לו בלק לקלל את ישראל
 מה הוא אומר לו אם יתן לי בלק מלא בית כסף הוזהב יטן
 זנאה לו כחלום הקכה שנאמר ויבא אלהים אל בלעם אמר
 לו אל תלך עמה מיד אמר בלעם כשביל שאני צדיק איני
 מכקש להטריחני אמר לו והקלל אותו מכאן אמר לו לא תאור
 את העם אמר לו תאמר שאברכם אמר לו אינן צדיקין לברכתך
 כי ברוך הוא אמר רבי תנחומא אומרון לזיבורא לא מדובשיך
 ולא מעוקציך אמר רבי ברכיה כשרעה הקדוש ברוך הוא וברוך
 שמו לבראת האדם ראה צדיקים ורשעים עומדין ממנו אמר
 אם אני בורא אותו הרי הרשעים עומדין ממנו ואם איני בורא
 אותו היאך צדיקי עומדי מה עשה הקדוש ברוך הוא פילג דרכן
 של רשעים מנגד פניו ושיחף מדת רחמים ובראוהא הוא
 דכתיב כי יודע יי' דרך צדיקים ודרך רשעים איננה ממנו דא
 ודרך רשעים תאבד את מוצא איכר לכבודו מפני אברכם
 ואבימלך מפני יצחק עשו מפני יעקב הוי אומר כי יודע יי'
 דרך צדיקים ודרך רשעים דבר אחר ודרך רשעים תאבד שכן
 הוא אומר וכדעה יי' את עבדיו אימתי וזעם את אויביו
 אמר רבי יוחנן עמד הקדוש ברוך הוא לישב בדין עם הצדיקים
 והרשעים והוא דן את הצדיקים ומזכין לנן עדין ודן את הרשע
 ומחייבן לגיהנם והרשעים אומרי לא דין אותנו כראוי למי
 שביקש וזה ולמי שבקש חייב והקדוש ברוך הוא אומר אני לא
 בקשתי לפרסם אתכם מרד עושה הקדוש ברוך הוא קורא
 לאגלין שבהם והם יורדין לניהינם אמר ר' פנחס כל מי שחוא
 מוחלט בעבירות אינו יכול לחזור בו ואין לו מחילה עולמית
 אומר הקדוש ב'ה לרשעים אתם הציתם אש של גהינם פחם
 לגחלים ועצים לאש ואני נוקם מכם דיני דינין רבי הונא
 בשם רבי שמעון בן לקיש אמר ויצאו וראו כפגרי האנשים
 הפושעים כי כיתותלתם לא תמות טפשעו לא נאמר אלא
 הפושעים טעדיין הולכין ופושעין

למה

דכשרנוי זשה ורשעי' כים נגרש מה חים
 הזהכל סירותיו על פניו כך סירותיון של
 רשעי' על פיהם פרעה אמ' מי יי' סיסרא
 לחץ את ישר' בחזקה מאי בחזקה בחירופין נדרופן כמה דכתיב
 חזקו עלי דבריכם סנחריב אמר מי בכל אלהי הארצות כבוכר
 בצר זמאן הוא אלה די ישזכינון מן ודי' דא למה דגשו גוים
 זשה הוישב על חוב הארץ למה הרשעים דומין לחגבים שהם
 נתזנין בקלפי מפרכסין לעלות והן נופלין כך הרשעי' ד' יחודה
 בר נחמני אמר אחר דור המבול כתיב ויהי כל הארץ שפה אחת
 ודא היה להם לאחרינים ללמוד מן הראשונים וגו' ומגו' אתי
 לעלמא דאת ונפול ודוד רואה ואמר למה דגשו גוים ידבר אחר
 מה חים היה הגל טלועולה ומתנבר כלא מציק את כל העולם
 וכיון סמגיע לשפת חים הוא משתטח לפני החול כך אומות
 העולם כל מי שמודה לישר' לעשות להם רעה נופל לפניו

למה שישראל משולין כהול שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול
 חים ואומות העולם משולים כים וכן הוא אומ' ורשעים כים
 נגרש את מוצא נמרוד וחביריו נדודונו לאברהם ונפלו לפני
 שנאמר ויחלק עליהם לילה אבימלך לפני יצחק עשו לפני
 יעקב פרעה ומצרים לפני ישראל וכן רבים בתורה ואף
 לעתיד לבוא גוג ומגוג עתידים ליפול לפני ישראל ודוד רואה
 וצווח למה רגשו גוים אמר רבי יצחק אפילו אומר אדם לחבירו
 למה את עושה כך הוא כועס עליו והצדיקים אומרים להקדוש
 ב'ה למה אתה עושה כך ואינם נענשין ולמה אינם נענשין לפי
 שלא בקשו טובה לעצמן לא על ישראל אמר ר' אבו כל ריגושן
 של רשעים וכל יגיען לריק שנאמר ויגעו עמים בדי ריק אבל
 ישראל לא יגעו לריק ולא ילדה לבהלה

ותיצבן מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד שבאי על הכה ואומ'
 להם הקדוש ב'ה אני מגוננתם מתברר אנא להון
 כדא אשר מן צדיק בידך לעתיד לבא אומר למלך המשיח
 מדינה פלניא מרדהבך והוא אומ' יבא נובאי ויחריב אותה שנ'
 והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימות רשע כיון שרואין
 צרתן רבה הן באין ומשתחיים למלך המשיח שנאמר אפים
 ארץ ישתחוון לך

על ועל משיחו משל לגבור שהיה במדינה וכשהיו הגיטות
 באות לאותה מדינה היו יראים מאותו גבור ואומרים מה
 נעשה בואו ונהרוג אותו גבור ואחר כך נדודונו למדינה כך לא
 אר ברכיה בשם ר' לוי ארורים הם הרשעים שהם מקיימים עצה
 על ישראל וכל אח ואח אומ' עצתי יפה מעצתך עשו אם שוטח
 חיה קין שהרג הבל כהני אכיו ואלא היה יודע שאכיו פרה ורברב
 אני איני עושה כן אלא יקרבו ימי אבל אבי פרעה אמר שוטח
 היה עשו שאמ' כן ולא היה יודע שאכיו פרה ורברב כהני אכיו אני
 איני עושה כן לא עוד ויהוה דקיקין תחות כורסייה דאימחון אנא
 מחייבא להון ההר כל הכן הילוד היאורה תשליכוהוהמן הרשע
 אמר פרעה היה שוטח שאמר כן ולא היה יודע שהבנות נשאות
 לאנשים והן פרות ורבות אני איני עושה כן לא להשמיד להרוב
 ולאכדוכר גוג ומגוג עתידין לומר כן שוטים היו הראשונים
 שמעקיפין עצר על ישראל ולא היו יודעים שיש להם פטרון
 בשמי' אני איני עושה כן לא בתהלה אני מזודוג אפטרונך ואחכ
 אני חוזר על ישראל ההר על יי' ועל משיחו והקדוש ב'ה אומר
 להם גוג ומגוג לי אתם כאים להזודוג כמה נדורים יש לי לפני
 וכמה רשפים וברקים ולפידים ואני יוצא עמך במלחמה שנא'
 יי' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה מה כתיב שם והיה יי'
 למלך על כל הארץ

נכתקה את מוסרותימו' אלו תפילין של יד וגשליכה
 ממנו עבותימו' אלו תפילין של ראש דא נכתקה
 את מוסרותימו' אלו שבע מצות שנצטוו בני נחוינשליכה ממנו
 עבותימו' אלו הם מצות שהן קולעין בהם כגון סוכר' וזולב
 שנבראו עבות שנאמר לכו ונעלה אל הר יי' ונלכדו בארחותינו
 אלו שבע מצות שהם כתופין בהם
וישב בשמים ישחק אמר רבי יצחק כל עסקיו של הקכה
 בקדושה ויבורז בקדושה שנאמר אלהי דבר בקדשו
 קילוסו בקדושה שנאמר קק' הילוכו בקדושה שנא' הליכות
 אלו מלכי בקדש באדר בקדושה שנא' מי כמוכה באדר בקדש
 דא יושב בשמים ישחק אמר רב'ה שוחקין אלו באלו ד' אהא
 בשם רבי שמואל בר נחמני אמר ארבע שהיקות הן אה' יושב
 בשמים ישחק ב' אתה יי' תשחק למי ג' יי' ישחק לו ד' גם
 אני באידיכם אשחק

הכן בשחר מברך ב' לפניו ושתים לאחריה ובערב מברך ב' לפניו וב' לאחריה שתיהא הגיית יומם ולילה שוק על שם והגיית בו יומם ולילה רבי יומי ואמר על שם שבע ביום הללתיך ר' יוסי בר אבין בשם רבי יהושע אמר כל המקיים שבע ביום הללתיך כאילו קיים והגיית בו יומם ולילה

דבר אחר כי אם בתורת יי' חפצו זשהווי כל צמא לכו למים מה המים מן השמים שב לקול תתו המון מים מן השמים כך דברי תורה נתנו מן השמים שב אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם מה המי חנם לעולם כך דברי תורה חנם לעולם שנא' לכו שברו בלא כסף ואכולו ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב מה המים יורדין בעולם בקולות וברקים שב קול יי' על המים כך דברי תורה ויהי בחיות הכקר ויהי קולות וברקים מה מים חיים לעולם כך דברי תורה חיים לעולם שכי חיי' הם למוצאיהם וכתוב לא דבר רק הוא מכס מה המים יורדין שיפין שיפין ובעשו נהלים כך דברי תורה אדם לומר הלכה א' היום והלכה א' למחר עד שנעשה כמעין נובע א' אוניא מה המים עשון לגנות ופרסי' יכול אף דברי תורה כן תל כי ישרים דרכי יי' א' מה המים מכסין ערותו של יס כך דברי תורה מכסין ערותן של ישראל שנ' ועל כל פשעים תכסה אתה מה המי אין הגדול מבייש לומר לקטן השקני מים כך דברי תורה אין הגדול מתבייש לומר לקטן למדני פרק אחד או הלכה אחת מה המים אם אדם צמא להם אין אדם מתעצל לשתות כך דברי תורה אין התלמוד מתעצל לילך אצל הרב ללמוד הימנו מעשה היה בר יוסי שהלך אצל רבו ללמוד וכו' ההר מורשה קהלת יעקב לכל מי שמתקהל ביעקב ואפי הגרים שעוסקים בתורה שקולים ככהן גדול שנאמ' אשר יעשה אותם האדם וחי כהם כהנים לויים ישראלים לא נאמר לא האדם הוי מה כתיב ביהרד ומשפחת יעקב משפחת סופרים נגום ושמעיה ואבטליון מכבי בניו של סיסרא והולמדו תורה ברכים כאנשי כנס הגדולה לכך כתי' את כל חוברי האלה דברי יי' לא כל קהלכם

ודיה כעץ שתול זשה עץ חיים היא למחזיקי בה א' יצחק בר חייא למח נקרא תורה עץ חיים שחביבה על כל החיים א' יודן למה נמשלה בעץ החיים מה עץ החיים פרוש לכל באי עולם כגן עולם בגן עדן כך התורה פרושה לכל החיי ומביאתן לחיי העולם הבא תנא עץ חיים מהלך חמש מאות שנה וכל מימי בראשית מתפלגין תחתיו ר' שמואל בר רב יצחק היה שותל עצמו מחבור לחבור כדי לקיי מכל מלמדי השכלתי מהלך פלגי מים כמו טבריה וחברותיה ציפורי וחברותיה אשר פרוי יתן בעתו אלו תלמידיו של אדם שיגעין בתורה ועושין את היום עתים עת לתורה עת למקרא עת למשנה עת לתלמוד ועלהו לא יכול שהכל צריכין לשיחתו ולתלמודו וכל אשר יעשה יצליח שהכל צריכי לעצתו כגון ר' אעזר בן ערך שהיה יועץ עצות ומתקיימות ומצליחות אל נביא אתה אמר להן לא נביא אנכי ולא בן נביא לא כך אני מקובל מרבתי כל עצה שהיא לשם שמים סופה להתקיים א' מנשיא מקרא מלא הוא שנאמ' ועצת יי' היא תקום עצה שיש בה דבר יי' היא תקום לא כן הרשעים זשהו בני חבלת השרון אמרה כנסת ישראל לפני הקכה חכיבה אני שחבת אותי מכל האומר חבלת שעשיתי לך צל על ידי בעל הא השרון שאמרתי לפני שירה על ידי משה רא השרון חכיבה אני שהייתי חבויה בעלן של מצרים ולשעה קלה כנסני הקכה לרעמסס והרשכתי במעשים טובים כשושב ואמרתי לפני שירה שב השיר יהיה לכם כליה התקדש חנ' א' יוחנן בשם ר' שמעון בן יוחנן בא פסוק זה ללמד על

פרעה ועל סכריו כי לא אני חבלת השרון אני הוא וחביבה אני שהייתי חבויה בכיני שכפ' עלי ההר כגיגית שב ויתיעבו כתחתית ההר ובשעה קלה הרטבתו במעשים טובים כשושנה ואמרתי כל אשר דבר יי' נעשה ונשמע דא אני חבלת השרון חכיבה אני שהייתי חבויה בצלה של מלכות וכשיאל אותי הקכה אני מרטבת במעשים טובים ואמרתי לפני שירה שב שירורי שיר חדש כי נפלאות עשה א' ברכיה אמרו דור המדבר אני הוא וחכיב אני שכל הטובות שבעולם חבוין כי הוא היא דכתי' אתן במדבר ארז שיטה והודם ועץ שמן וכשיבקש הקכה ממני אני מחזיר לו את פקדונו ואני מרטיב כשושנה ואומר לפניו שירת שנא' ישושם מדבר וציה ותגל ערכה ותפרח כחבלת פרוח תפרח ותגל אף גילת ודגן ורבנן אמרי ארץ אומרת חכיבה אני שכל מתי עולם חבוין בו וכשיבקש הקכה אני מחזיר לו פקדונו ומרטבת כשושנה ואומר לפניו שירה שב מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק דבי יודן ור' אלעזר אמר משל את הצדיקים במשובח שבמינון ובמשובח שבאותו המון משובח שבמינון שושנה ומשובח שבאותו המין שושנת העמקים ולא כשושנת הר שהיא נוחה לכמוש לא כשושנת העמקי שמרטבת והולכת ומשל את הרשעים במגונה שבמינון ובמגונה שבאותו המין והו המון שביהו כמוץ לפני רוח ואומ' לא כן הרשעים כי אם כמוץ ואם תאמר כמוץ שכבקה שיש בו להלוות לא לא כמוץ הרים לפני רוח א' אבא בר כהנא אמרה כנסת ישראל לפני הקכה אני שושנת העמקי הנתונה בעמקי הצר וכשידלני המקום ממעמקי הצרות אני מרטבת במעשים טובים כשושנה ואומר לפניו שירה שב ותן כפי שיר חדש אתאי דרבנן כהדא דר' אעזר המודעי לעתיד לכוא באין אומות העולם לקטר את ישראל לפני הקכה ואומר לפניו רשע לו שופכי דמי ואלו שופכי דמי לו עובדי עזובו עזובו עזובו עזובו עזובו ואלו מגלים עריות מפני מרה הללו יורדין לגיהנום והללו יורדין לגן עדן ואומר להן אם כן תרד כל אומה ואומה ואלהיה עמה שנ' כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ד' ראוכלן בשם ר' חנינא אמר למלא מקרא כתיב אי איפשר לאומרו שנ' כי באש יי' בשפט שופט אין כתיב כאן אלא בשפט והוא שדוד אמר גם כי אלך בגא עלמות לא אירא רע' שכטך אלו הייסורין שנאמר ופקדתי בשכט פשעם ומשענתך זו התורה שנא במחוקק במשענותם המה ינחמוני יכול בלא ייסורין תל א' יכול בעולם הזה תל א' אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ולמה שבתו במיתי אבא תנחומה אמר למה הצדיקים דומין בעולם הזה לשכלה המובקעת באבנים טובות ומרגליו ונקובו ידי בתוכו נוטלה ונשפך כל מוח שבתוכה ונראה שבה השכלה כך הרשעים נבלעים מן העולם כחציר שב יבש הציר נבל ציץ והצדיקים נראין לעולם שנא ודבר אל חינו יקום לעולם אלו הצדיקים שקיימו דבר אלהינו

על כן לא יקומו רשעים במשפט זשה שפתי חכמים יודו דעת לו ישראל שעשו זר לארון שנאמר ועשית זר זהבי ולב כסילים לא כן א' אומות העולם שנעשו זרים למקום דא שפתי חכמים יודו דעת לו ישראל שממליכין למקום תמיד בכל יום ומיחדים שמו ערב ובקר ולב כסילים לא כן אלו המינין שאומרי טומטום הוא העולם דא ולב כסיל לא כן ד' יודן ור' פנחס אמרי אמר הקכה לרשעים אני בראתי את העולם שנאמ' יהי כן ואתם אומרים לא כן חייכם על כן לא יקומו רשעים במשפט והא שב להון אם אינם עומדין ונותנין דין לא כאיביש דאמר קס פלניא ברינא ולא הוה ליה הקמת רגל רבי אבא בר כהנא אמר רשעים שנים וחטאים שנים אלו ד' מלכות שאין להם

שהיו כדור המכול פחות ממאד שגד ואכדו אני אומר בעון
 אבותם נענשו שנאמר כי השחית כל בשר לא למה כבש מעייבו
 שלא יולדו נירבה זרעו ויאכדו כדור המכול ומתעצב בזה ואם
 תאמר צדיקים יהיו הירד צריך לעשות תיבות הרכבו לכך כבש
 הקכה מעייבו עד חמש מאות שנה היו אומ' אשר פרו יתן בעתו
 זה שם ועלהו לא יכול זה חס וכל אשר יעשה יצליח זה
 יפת לא כן הרטעו זה דור המכול כההא ותנין דור המכול
 אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין כי יודעו דרך
 צדיקים זה נח ונבנו ודרך רשעים תאבד זה דור המכול
 לא אשרי האיש זה אברהם שנאמר ועתה השב אשת האיש כי
 נביא הוא אשר לא הלך בעצת רשעים זה דור הפלגה שנא'
 הכה נככה לנו עיר ואין הכה אלא עצה שנאמר הכו לכם דבר
 ועצה הלוים ואין עיר לא אלוה דכתיב עיר וקדיש נחלקו לב'
 כתו אחת אומל נעלה ונשכ שם ואחת אומר נעשה עמו מלחמ'
 ואחת אומל נעלה ונעבוד שם עושו שלש לקו אחת נענשו קופין
 רוחין ושרין ואחת כלע"י פלג לשונם ואחת גיפץ"י אותם
 והור מגורת רשע היא תכוננו וכו' לא עמד לו סדומי'
 שנאמר ואנשי סדום רעים וחטאים וכמו שב לצים זה אבימלך
 שנאמר הנה ארצי לפניך ולא קבל
כ אם בתורת י"י חפצו זה יצחק שנא' כי יודעתיו למען אשר
 יצוה ובתורתו יהגה אמר ל שמואל בר נחמני אברהם לא
 היה לו אב שילמדו תורה מאין למד תני רבי שמעון בן יוחאי
 מלמד שזימן לו הקכה שתי כליותיו כשני רכבן והיו נובעות
 ומלמדות אותו חכמה כל הלילה ההר אברך את י"י אשר יעצני
 אף לילות יסרוני כליותי ור' שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן
 אמר קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין ועירובי הצרות
 שנא עקב אשר שמע אברהם בקולי והיה כעץ שתול על פלגי
 מים שגטלו הקכה ושתלו בארץ ישראל לא שגטלו הקכה ושתלו
 בגן עדן אשר פרו יתן בעתו זה יצחק ועלרו לא יכול זה
 ישמעאל וכל אשר יעשה יצליח אלו בני קטורה על כן לא
 יקומו רשעים במשפט זה נמרוד והבירוי
ד אחר אשרי האיש זה שבטו של לוי שלא הלך בעצת
 מעשה העגל שכ' תומיך ואוריך לאיש חסידך וכו' וברך
 חטאים לא עמד שכן כתיב אנא חטא העם הזה הטאה גדולה
 וכמו שב לצים שנא וישב העם לאכל ושתה ויקומו לצחק ובני
 לוי כתיב בהן ויאכפו אלו כל בני לוי ר' ברכיה בשם ר' שמואל
 בר נחמני אמר מאן לא בעי למיהוי בר כיתא דמלכא אלא משה
 אמר מי שלא נתן נוס לעגל יבא אצלי מיד ויאכפו לוי בני לוי
 כי אם בתורת י"י חפצו זה שבטו של לוי שנאמר תורת אמת
 היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו והיה כעץ שתול ששתלו
 הקכה בארץ ישראל שכולם נכנסו לארץ ר' זעירא אמר בשם
 ר' יהושע מכל שבטו של לוי לא מתו לא משה אהרן וכו' ר' א'
 אשרי האיש לוי בניו של קרח שלא הלכו בעצת אביהם שנאמר
 סורו נא מעל אהלי האנשים האלה וברך חטאים את כהותות
 החטאים וכמו שב לצים זה קרח שהיה מתלוצץ על משה ועל
 אהרן מה עשה כינס כל הקהל שנאמר ויקהל עליהם קרח את
 כל העדה התהילה לומר ליענות ואומר להן למנה אחת היתה
 בשכונתי ועמה שתי נעדרות יתומות והיתה לה שדה אחת
 באתה לחרוש אמר לה משה לא תחרוש בשור ובחמור וחריו
 באתה לזרוע אמר לה משה שדך לא תזרע כלאים באתה לקצור
 תלעשות ערימת אמר לה הניחי לקט שכחה ופאה באתה
 לעשות גורן אמר לה תני תרומה ותרומת מעשר ומעשר ראשון
 ומעשר שני הצדיקה עליה את הדין ונתנה לוי מה עשתה
 מדרשתלים א ג I I I תנן

מכרה את השדה ולקחה שני כבשות ללבוש מגזותיהן וליחנות
 מפירותיהן כיון שילדו בא אהרן ואמר לה תני לי את הכבדות
 שכך אמר לי הקכה כל הבכור אשר יולד בכרך ובצאנך חזר
 הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו הניע זמן גיזה וגוזה אותן
 אמר לה תני לי ראשית הגז שכן אמ' לי הקכה ראשית גז צאנך
 תתן לו אמרה אין לי כח לעמוד באיש הזה הרי אני שוחט אותן
 ואוכלתן כיון ששחטן אמר לה תני לי הזרוע והלהיים והקיב
 אמרה לו אפילו ששחטתי אותן לא נצלתי מידו הן עלי חרם
 אמר לה תנה לי שכך אמר הכתוב כל חרם בישראל לך יהיה
 נטלם והלך לו הניהה בוכה וואושתו בנותיה אריך כיון ה' א'
 ביחא עלוכתא כל כך הם עושיין ותולין בהקכה מכאן שהיה
 ליעזר כי אם בתורת י"י חפצו אלו בניו שאמרו שיהו ואמרו
 חייבין אנו בכבוד אבינו בחלוק כבוד למש' רבינו עמדו והכריעו
 עצמן בשביל כבודו של משה ובתורתו יהגה לוי בניו של קרח
 כיון שנבלעו עדתו של קרח נמצאו בניו כתורן של ספינה שב'
 והיו לנס רבי אומר נקרעו כל סביבותיהן ואותו מקום שהיה
 תחתיהן לא נקרע רבי שמואל בר נחמני אמר לא היו שלשתן
 עומדין על מקום אח' אלא כל אח' ואח' היה עומד בפני עצמו
 דומיין כנ' עמודים והיינו דאמרי ברייתא על מאן קאים עלמא
 על תלתא עמודי איכא דאמרי שלשה אבות ואית דאמרי
 חנניה מישאל ועזריה ואית דאמרי תלתא בני קרח לא כן
 הרשעים זה קרח ועדתו כי יודע"י דרך צדיקים אלו בניו
 של קרח ודרך רשעים תאבד זה קרח ועדתו
כ אם בתורת י"י חפצו וזה והדרך צלח רכב הדור הוא
 המלמד בשעה שמקבץ את החכמים ולא להחניפם אלא
 על דבר אמת הדורות הן ומשובחות שמועתן של רבי יוחנן ור'
 שמעון בן לקיש שהן יושבין ומפלפלין בהן ותורך נוראות
 וימינך רבי חייא אמר אם חפצת בתורה שנכתבה בנוראות
 ושנתנה בימין שב' מימינו אש דת לבנו את עתיד שתהא יושב
 ודורש ומורה הנוראות רבי אבא אמר אם חפצת בתורה סופה
 נקראת על שמך כגון משנתו של ר' הושעיא ובר קפרא וכיוצא
 בהן ולמה נקראת על שניה לפי שיגעו כה תדע לך שכן התורה
 של הקכה היא שכ' תורת י"י תמימה ומשה עלה למרום ועש' שם
 מ' יום ונתן נפשו עליה לפיכך נקרא על שמו שנ' זכרו תור משה
 עברי' לא כי אם בתורת י"י חפצו שכל מי שעוסק בתורה והקכה
 עושה לו חפצו ר' איעזר אומר אמרו ישראל לפני הקכה רכבונו
 של עולם רוצין אנו ליגע בתורה יום ולילה אבל אין לבנו פנאי
 אמר להם הקכה קיימו מצות תפילין ומעלה אני עליכם כאילו
 אתם יגיעים בתורה יום ולילה ר' יוחנן אמר מרדא מלה הוית
 לאות על ידכה ולזכרון בין עיניך ר' יהושע אמר מה שאומר ר'
 איעזר אינו לא פרט ללילות שאין מצות תפילין מתקיימת לא
 ביום שנאמר ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה
 אמר לו ר' איעזר ומה את מקי' ובתורתו יהגה יומם ולילה אמר
 לו רבי יהושע זו קרית שמע שאם אדם קורא אותה שחרית
 וערבית מעלה עליו הקכה כאלו יגע בתורה יומם ולילה בר'
 קפרא אמר כל מי שהוא קורא שני פרקים שחרית וערבית קיים
 ובתורתו יהגה יומם ולילה אמר רבי ברכיה אף אבות הראשונים
 קבעו את את המשנה שהיו יושבים ביום שהוא נוטל מן הלילה
 וכלילה שהוא נוטל מן היום שאלן את ר' יהושע מהו שילמדו
 אדם חכמה יובית אמר להן צאו וראו שעה שאינה לא מן היום
 ולא מן הלילה ומתרין אתם משום שכ' הוית בו יומם ולילה
 חזר ואמר להם לא ילמד אדם את בנו חכמה יובית אפי' אומנות
 שלא יבטל מרבוי תורה אפילו שעה אח' שנאמר ובהרת כדאימי'
 מדרשתלים א ג I I I תנן

דבר

אחר אשרי האיש מדבר באדם הראשון אמר אדם הראשון אשרני אם לא עמדת בדרכי של נהש ואשרי אם לא ישבתי כמושבני של ליצנות רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר אמר חנוש לשון הרע על בוראו אמר לחנו כפני מה אין אתם אוכלין מן העץ הזה אמרה לו כן צוה לנו הקכה שלא לאכל ממנו ושל לא ליגע בו ושל לא ליקרב אצלו מה עשה חנוש נטל את חוה ודחפה עליו ולא מתה והקכה לא צוה אלא לאכול והוסיפה על הדבור אמר לה חנוש מן העץ הזה אכל המקום וברא את העולם ואם אתם אוכלין ממנו אתם יכולים לכרואת עולם כמותו שנאמר והייתם כאלהים לא כל אומן שונא בר אובנותיה מיכאן שהיה ליעין

כיו אם בתורת יי אמר רבי לוי שש מצות שנתן דקכה לאדם הראשון שנאמר ויעו"י אלהים על האדם וכתורתו יהנה אלו שש מצות שנתן לו והיה קעץ שתול שנטלו הקכה ושתלו בן ערן אשר פרו יתן בעתו זה קין ועלה לא יכול זה הכל וכל אשר יעשה יצליח זה שת לא כן הרשעים זה כחש על כן לא יקומו רשעים במשפט הכל מתרפאין לעתיד לבוא חץ מן חנוש ונכעוני שב זאב וטלה ירעו כאחד נכעוני שנאמר והעובר העיר יעבדוהו מכל שכר ישראל יאבדוהו שלש מדות טובות נתן הקכה לישראל רחמנים ביישנים וגומלי חסדים שנאמר ונתן לך רחמים וכתוב בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו מכאן אמרו כל מי שאין לו כשת פנים ברא לכו שלא עמדו אבותיו על דר סני וכתוב ושכר יי אהדך לך את הברית ואת החסד וגומר ראה דוד נכעונים שאין בהן א מכל אלה עמד ורחקס שנאמר והנכעונים לא מכני ישראל המה ואף עזרא רחקס שנאמר והנתינים יושבים בעופל ואף הקכה מרחן לעתיד לבא שנא והעובר העיר יעבדוהו יאבדוהו כתיב שהעובדים הם הנכעונים יעבדוהו לעתיד שנאמר ויתנם יהושע חושבי עצי וגומר כי יודע יי דרך צדיקים זו אדם וחוח ודרך רשעים תאבד זה כחש שאין לו רפואה לעתיד לבוא דא קעץ שתול נטוע אינו אומ אלא שתול ללמדך שאפילו כל הרוחות שבעולם נושכות בו אין מירות אותו ממקומו לא ימוש ספר התורה הזה מפיך אם עשית כן אז תצליח את דרכיך בעולם הזה ואז תשכיל לעולם הבא אמר שלמה כהתהלךך תנחה אותך כעוה בשכךך תשמור עליך בקבר מן הריבה והקיצות היא תשיחך לעולם הבא דא אשרי האיש מדבר כנח איש צדיק שלא הלך בעצת שלש דורות דור אנוש ודור המבול ודור הפלגה על דעתיה דרבי יהודה דאמר בעצת רשעים זה דור אנוש וברך חטאים זה דור המבול וכמושב לצים זה דור הפלגה שהיו כולם ליצנים כי אם בתורת יי חפצו אלו שכע מצות שנצטוו בני נח ובתורתו יהנה יומם שהנה דבר מתוך דבר ואמר מר טעם ריבך המקום כשהורין יותר מן הטמאין לא שהיה רוצה להקריב לו מתן מיד ויקח מכל הברכה השחורה והיה קעץ שתול ששתלו כתיבה דאמר רבי יהושע בן לוי ארכעור חדשים היתר התיכור עומדת במים כספינית הצפה על פני המים אשר פרו יתן בעתו אמר ר' יודן כל בני גילוי היו מולדיין בני חמשים שנה בני שבעים ושמונים והוא בן חמש מאות שנה שנאמר והיה נח בן חמש מאות שנה רבי חייא בשם רבי אבא אמר כבש המקום מעיינו שלא יוליד בן שהוא בן כדור המבול ואמר עמהן לפי שאין בר של מעלה עונשין אלא לכן ק' שנה ואם היה לו כמותו זמן של ק' שנה היה מת עמהן אמר ר' שמעון בן לקיש עתידה לחזור לעיקרה לימות המשיח שנאמר כי חנער בן מאה שנה ימות אם תאמר שחי

דפרויסא עביר כך אמר אברהם אני איני מברך את יצחק לפי שעכשיו בני ישמעאל ובני קטורה מתכרכים אמר אבא כשר ודם היום כאן ומחר בקבר וזמי דבעי לביעבר בעולמו יעשרה כיון שמת אברהם נגלה קבה על יצחק ובירכו שנאמר ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וכן עשה ליעקב שב וברא אלהים עוד בכואו מפרן ארם ויברך אותו ועמד יצחק וברך את יעקב כנחינה שב ויתן לך האלהים מטל השמים וחתם בקריאה ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו עמד יעקב לברך את השבטים ופתח כמה שחתם יצחק ההד ויקרא יעקב לא בניו וחתם בזאת שם וזאת אשר דבר להם אביהם עמד משה לברך את ישראל אמר יעקב בכורו של בוקים פתח בקריאה וחתם בזאת הריני פותח כמה שחתם זקני ופתח בזאת הברך וחתם כאשריד כיון שעמד דוד פתח כמה שחתם כשה ואמ אף אני אברך את ישראל באשרי דא אשרי האיש רבי נחמיה פתח והחכמה תעוז לחכם מעשרה שלישים אלו עשרה בני אדם שב ספר תלים על ידם ולא הן אדם ומלכי צדק אברהם משה ודוד ושלמה ואסף ושלשה בני קרח על אילין לא איתפלגו ועל מה איתפלגו רב דל יוחנן רב אמר לידותו על הדינין שעברו עליו ועל ישראל הונא בשם ר אבא אמר אעפ שנאמר עי עשרה זקנים לא נתקן אלא עי דוד מלך ישראל בשל לחבורה של זמרין שהיתה מבקשת לומר שכחו של מלך הימנן למלך אמר להם המלך כולכם זכאין כולכם זמרין כולכם משוכחין וראויין לום הימנן אלא איש פלוני יאמר עי כולכם שקולו ערב יותר מן הכל ההו ונעים זמירות ישראל כולם ערבים אבל של דוד בן ישי יותר מן הכל מנעים זמירותיון של ישראל גדול בן גדול אבינוס בן אבינוס מהו אומר בסוף תילים כלו תפלות דוד בן ישי ונשם שב עי עשרה בני אדם כך נאמר בעשרה מיני זמר בניצוח בנינון במומר בשיר בתפלה בהלל בכרכה והודיה באשרי בהללויה וגדול מכולם הללויה שכולם שם ושבה בכת אחת רב קרא כל ספרא הללויה

אשר לא הלך בעצת רשעים אר שמעון בן פזי ובי מאחר שלא הלך היכן עמד ומאחר שלא עמד היכן ישב ומאחר שלא ישב היכן לץ לא לומר לך שאם הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לישוב ואם ישב סופו לרוץ ואם לץ עליו הכתוב אומר ולצת לברך תשא ללמדך שמצוה גוררת מצוה ועבירה וכו ובי מאח שלא הלך ולא עמד ולא ישב יכול לא יעשה לא שוכה ולא רעה לא ישים יד לפה תל כי אם בתורת יי חפצו אר ברכיא מה בא הכתוב לומר אל תרשע הרבה הא ציכחך לרשע אלא אם הרשעת אל תוסף ר שמעון בן יוחאי אומר ישב אדם ולא עשה עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה רבי זעירא אמר והוא שבאת לירו ונוצל ממנה שב סור מרע ועשה טוב סור מרע על מנת לעשות טוב כון הוא אומר אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו תני רבי רבי יהושע בן קרוא עשרים אשרי כתב בספר תילים כנגד עשרים היו שבספר ישעיה אמר ר' תמה אני היאך למדנו ר יחושע עשרים אשרי כתיב ואני אומר עשרי ושתים גלמה כנגד עשרים ושתים אותיות ועליהם הוא אומ יהיו לרצון אמרי פי יעשו לדורות ויתכבו לדורות אמרי פי וחקקו לדורות ולא יהו קורין בהם כקורין כספרי אלא יהו קורין בהן ונושלין שכר עליהם כנגעים ואהלות יהיו לרצון אמרי פי אר ידמיה כר שלום בשם ר יוחנן מא דכתי אנורה באהלך עולמי וכי תעלה על דעתך שחיה מבקש דוד דירת שני עולמים אלא כך אמר דוד יהו מזכירים אותי כתי כנכיות וכתי מדרשות וכלאו חי וקיים אני בשני עולמים

האיש

אשר לא הלך / זשה שוחר טוב יבקש
 רצון מי הוא זה יהודי מלך ישראל שחיה
 שוחר בטובתן של ישראל להעמיד מהן
 כד משמרות כחונרה ועשרים וארבע משמרות ליה / יבקש
 רצון שחיה מכש רחמים שתשרה עליו שיכנה כד לברך את
 ישראל / והיכן ברכן באשרי האיש / ודודש רעה תכוננו / זה
 דואג ואחזתופל / לא אשרי האיש זשה ויבא המלך דוד וישב
 לפני / וכן תני רביה יא אין ושיבה בעורה אלא למלכי בית
 דוד בלבד / רבי אמי כשם ריש לקיש אמר אין ושיבה בעורה
 אלא מקום מלכי בית דוד בלבד / וכן הוא אומר וישב דוד / ולא
 כן אמר רב הונא כשם רבי ישמעאל אין ושיבה למעלה שנאמר
 קרבת על חד מן קאמיא שאין לה קפיצת הרגל שנא ורגליהם
 רגל ישראל / וכתוב שרפים עומדים ממעל לו / וכתוב ונתתי לך
 מחלכים בין העומדים האלה / למעלה אין ושיבה / ודוד וישב /
 אמר רבי אמי אף למלכי בית דוד אין להם ושיבה / ומה וישב
 שסמך עצמו ורמי היתה ושיבה הוא אומר לכה גדול שנאמ ועלי
 הכה וישב על חסא / אם כן מה וישב לפני / שישב עצמו
 בחפלה / תמן תנינן עמוני ומואבי איסורן איסור עולם אבל
 נקבותיהן מותרות מיד / ויאמר מי אנכי ומי בתי כי הביאותני
 עד הלום / מה הוא עד הלום לא דיי שבאתי בקהל אלא
 שעשיתני מלך ואין הלום אלא מלך שנאמר הכא עוד הלום
 איש / ותקטן עזר זאת בעיניך / כאיבש דאמר לחכיה זעירא
 דהא באפך / ותברך גם אל בית עבדך למרחוק שהיית רחוק
 זנתקרבתי / זאת תורת האדם זאת שכתבת כתורתך לא יבא
 עמוני ומואבי לא כתבת לא על האדם אבל נקבותיהן מותרות
 מיד / וזאת תורת האדם / אברהם יצחק ויעקב אין כתוב כאן
 לא תורת האדם / ומי הוא משוכ שבכבאי / ומשוכ שבמלכי /
 משוכ שבכבאים זה משה / משוכ שבמלכים זה דוד / את
 מוצא שכל מה שעשה משה עשה דוד / משה הוציא את ישראל
 מצרים / ודוד הוציא את ישראל משעבוד מלכות / משה עשה
 מלחמות בסיוון ועוג / ודוד עשה מלחמותיו של הקב"ה שנא כי
 מלחמות יי ארזי אני בלחם / משה מלך על ישראל ויהודה שנ'
 ויהי בשורון מלך / ודוד מלך על ישראל ויהודה / משה קרע
 לחם את הים / ודוד קרע להם את החרות שנאמר בחצותו
 את ארם נהרים / משה בנה מזבח / ודוד בנה מזבח / זה הקריב
 זה הקריב / משה נתן להם חמשה חומשי תורה / וכננדם נתן
 להם דוד ספר תלים שישבו חמשה ספרים / אשרי האיש /
 למנצח משכיל / מומור לאסף / תפלה למשה יאמר נאולי משח
 בידך את ישראל כאשריך / ודוד בידך כאשרי / בעדק כל אמרי פי
 אין בהם נפתל ועקש / אין בהם לא קפדנו ולא עקמנות / מיצנו
 שעקם הכתוב שתיים ושלוש אותיות ולא הוציא דבר מגונר
 מפיו שנאמר מן ההפסד ההשורה וכן חתמה אשר איננה
 השורה / אמר רבי יודן כל מנשיא אף כשבא לפתוח בסמיני

שוחר את הנמל כי לא מפדים פרסין אין כתיב כאן אלא כי
 מעלה גרה / ואת החזיר כי לא מעלה גרה אין כתיב כאן אלא כי
 מפדים פרסין / אמר דוד אף הקב"ה העיר עלי ואמר בקש יי לו
 איש כלבבו וכינה שמו לבוראומה כוראול לא מוציא דבר מגונר
 מפיו אף דוד כן היה לו לומר ארור האיש אשר הלך בעצ' רשעו /
 או אשרי האיש אשר הלך בעצת צדיקים ולא אמר לא לא הלך
 ליוצא בדבר אתה אומ' אם יעמוד משה ושמואל אתה מוצא שכל
 מה שכתוב בזה כתוב בזה זה לוי וזה לוי זה בנה מזבח וזה בנה
 מזבח זה הקריב וזה הקריב זה מלך וזה מלך / וכן הוא אומר
 נביא מקרבך מאחך כמוני יקים וכן תמצא כירמיה מה שכתב
 בזה כתוב בזה / כיוצא בדבר דוד ושלמה מה שכתוב בזה כתוב
 בזה רבי יודן אומר המומור הזה משוכ מכל המומורים / לא
 אשרי האיש זשה כי שמש ומגן יי אלהים / חזקיה בר' חייא אמר
 אשרי צדיקים הנביאים שהם מדמים העזרה ליוצרה / ואת
 הנטיעה לנטעה / כמה דאת אמר כי שמש ומגן יי אלהים /
 ואמר הנר כבוד אלהי ישראל כנא מדרך הקדים וקולו קול
 מים רבים והארץ האירה מכבודו אלא אין משמיע' לאן אלא
 מה שהיא יכולה לשמוע / ואין מראין לעין לא פה שהיא יכולה
 לראות / לא כי שמש ומגן יי אלהים אי מה השמש הוא קופחת
 אף הקב"ה כן הל' ומגן מה המגן הזה מגין את האדם כך הקב"ה
 מגין על עולמו' ר' חייא בר אבין אמ' מאיר כשמש ומסך כסגן /
 לא מגן זהו תרים שארנגא פרסאד שהוא מקיף את האדם
 משלש רוחותיו ומגין לרכות הוח הרבועי תלמוד לומר "כי יבנה
 רצון תעטרנו" / לא שמש ומגן מדבר באברהם אבינו כי שמש
 זה אברהם שנאמר מי העיר ממוצח / ומגן זה אברהם שנאמר
 אנכי מגן לך / אלהים זה אברהם שנאמר נשיא אלהים אתה
 בתוכנו / הן וכבוד יתן יי / זה אברהם דכתיב ואברהם כבוד מאד
 במקנה ככסף ובוזה / לא ימנע טוב להולכי בתמים זה אברהם
 שנאמר התהלך לפני והיה תמים / ואם באברהם הכתוב מדבר
 היה לו שיאמר אל ימנע טוב להולך בתמים / ומהו להולכים
 בתמים לא מה אברה' שהלך לפני הקדוש ברוך הוא בתמימות
 בעשה לו מגן אף כל מי שמהלך לפניו בתמימו בעשה לו מגן /
 ואחריו מה כתיב אשרי אדם כושך כך / אברהם אין כתיב כאן
 אלא אדם כל אדם / אמר דוד אשרי האיש נתת שלוה לרשעים
 ואין נאין בשלותן אלא עומדין / ר' יודן פתח ואמר אל תתהורר
 לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד / ר' יודן גרס לה במקום
 שפתח זה דתם זה / ומקום שחתם זה פתח זה / ור' פינחס עבד
 לה אריכא / פתח מזקנים אתכונן / את מוצא בתלמידיה הקב"ה
 מברך את עולמו שנאמר ריכרז אותם אלהים / כיון שעמד נח
 ברכו שנאמר ויכרז אלהים את נח ואת בניו / עמד אברהם וברכו
 שנאמר ויי' בירך את אברהם בכל / מהו והיה ברכה / אמר רב
 נחמן שמסר לו את חכריות ואמר לו עד כאן היית זקוק לברך
 את עולמי מכאן ואילך תרי חכריות מסורות לך / ולמאן דאת
 יחייב ליה ברכה בריך / כיון שעמד יצחק ברכו מה כתיב ויתן
 אברהם את כל אשר לו ליצחק / מה נתן לו ר' יהודה ור' נחמיה
 זרכנן אמרי / ר' יהודה אומר זו בכורה ור' נחמיה אמר זו ברכה /
 זרכנן אמרי זו קבורה ודיאתיקי / שטר ירשה / אמר ר' לויבשם
 דכי חמא לא ברכו אלא מתנות נתן לו / ולמה לא ברכו משל
 למלך שהיה לופרסו ובסרו לארים והיה בו כל מיני אילנות
 ברוכין זה בוח / אחד של סם חיים / ואחד של סם חמות / אמר
 הארים אם אני מסקה של סם חיי' של סם חמות יהיה עמו ואם
 אין אני מסקה יהאך זה של סם חיים חיי' חזר ואמר אותו אדם
 לשנה זו אני משלי' את אריותי והלך לי ומה דאחזייה למריה

ס'תת' ש'תת'

תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת'

תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת'

תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת'

תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת' תת'

שירו ליהללו את יי' כוהעיל את נפש אביון מיד כרעים

תהלה לאל

מדרש תהלים

רבחא עם מדרש שמואל רבתא

מונהים עם העיון האכסר
כיד יי' הטובה
עלנו

נדפס בבית דניאל בומבידני
בשנת רננו פה

ויניציאה

